

L'ONOMÀSTICA DE VINEBRE

Sílvia Veà Vila

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. Access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

Sílvia Veà Vila

L’onomàstica de Vinebre

TESI DOCTORAL

Dirigida pel Dr. Pere Navarro Gómez

Departament de Filologia Catalana

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Tarragona

2015

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

FAIG CONSTAR que aquest treball, titulat "**L'onomàstica de Vinebre**", que presenta **Sílvia Veà Vila** per a l'obtenció del títol de Doctor, ha estat realitzat sota la meva direcció al **Departament de Filologia Catalana** d'aquesta universitat.

HAGO CONSTAR que el presente trabajo, titulado "....", que presenta .... para la obtención del título de Doctor, ha sido realizado bajo mi dirección en el Departamento .... de esta universidad.

I STATE that the present study, entitled "....", presented by .... for the award of the degree of Doctor, has been carried out under my supervision at the Department ....of this university.

Tarragona, 20 d'agost de 2015 / [Ciudad], [fecha] / [City], [date]

El/s director/s de la tesi doctoral
El/los director/es de la tesis doctoral
Doctoral Thesis Supervisor/s

[signatura] / [firma] / [signature]

Pere Navarro Gómez

[signatura] / [firma] / [signature]

[nom] / [nombre] / [name]

A mons pares.

A mon pare, que sempre ha respost les meues preguntes, esperonat el meu interès científic i compartit el saber vital.
A ma mare, que sempre hi és, empenyent, acompanyant, estimant, i ensenyant-me a gaudir de la bellesa de les coses.

A la Montse, sempre.
Per la generositat, els riures, el suport incondicional i l'amor ple de llibertat.

.

Agraïments

Sr. Josep Veà Jordà (de ca Pere Manel), Sra. Josepa Vila Teixidó (de ca la Barcelonina), Sr. Josep Maria Pros Tarragó (de ca la Rossa) i Sra. Teresa Pros Tarragó (de ca Targa) i Sr. Miquel Miró Masdeu (de cal Negret), perquè sense la seua informació no hi hauria pogut haver tesi.

Sra. Gemma Carim Gironés, alcaldessa de Vinebre, perquè va creure en els documents de Ca Don Joan i la seua importància i ens va proporcionar totes les facilitats possibles per treballar-lo.

Sres. Júlia Poquet, Elisabet Porta, Judit Porta i Anna Tarragó, per la bona feina i les bones estones passades fent de becàries del projecte de neteja i inventari dels documents de Ca Don Joan.

Sra. Eva Veà Vila, de l'Ajuntament de Vinebre, per facilitar-me l'accés a l'Ajuntament per a consultar documents en hores intempestives.

Sra. Gema Duarte Abós i Sra. Montse Garriga, bibliotecàries i documentalistes de la URV, pels seus consells professionals de com calia tractar els documents de Ca Don Joan.

Sr. Ramon Amigó Anglès (†), per compartir amb mi una saviesa quasi infinita.

Dr. Pere Navarro Gómez (Dept. de Filologia Catalana - URV), per haver-me posat en aquest embolic, primer; i, després, pels innumerables consells, directrius i paciència.

Dra. Montserrat Sanmartí Roset (Dept. d'Història i Història de l'Art - URV), per l'ajut inestimable amb la paleografia.

Sr. Ventura Castellvell Díez, pels comentaris i consells i informacions sobre la toponímia de la Ribera d'Ebre, que anaven i venien volant via correu electrònic.

Dr. Vicent Casadó Burillo, professor agregat del Dept. de Bioquímica i Biologia Molecular (Biologia) de la Universitat de Barcelona, pel seu assessorament constant en temes botànics.

Dra. Dolors Bramon Planas (Dept. de Filologia Semítica - UB), per les seues valuoses informacions sobre antropònims moriscos.

Dr. Joan Alberich González (Dept. De Geografia - URV), Dra. Joana Maria Pujades Mora (Centre d'Estudis Demogràfics - UAB), Dr. Miquel Valls Fígols (Centre d'Estudis Demogràfics - UAB) i Sr. Sergi Saladié Gil (Dept. De Geografia - URV), per les indicacions aclaridores sobre estadística de geografia humana.

Dr. Albert Turull Rubinat (Dept. De Filologia Catalana i Comunicació-UdL), per atendre'm gentilment al seu despatx de professor i cedir-me un exemplar de la seua immensa tesi.

Sra. Esperanza Adrados Villar (AHT), Sr. Gerard Mercadé Pié (ACRE), Sra. Isabel Companys Farrerons (AHPT) i Mossèn Joaquín Barberán (ADT), per l'atenció i l'ajuda als seus respectius arxius.

Sra. Montse Maench Lladonosa per l'assessorament gràfic.

Al grup de Facebook *Vinebrans*, en especial, a aquells que van respondre generosament la meua crida i em van regalar la informació que van aconseguir de diverses fonts o que sabien: Joan Maria Servelló

(i Juanita de ca la Serossa), Anna Mari Argilaga Veà (de ca Pepo), Judit i Noemí Poquet Tarragó (de ca Rué), Joan Porta (de cal Guarda), Toni Pujals, Mari Jódar Sánchez (de ca Jep) i Jordi Pros (de ca Victoret). I als altres vinebrans que no tenen Facebook i també m'han ajudat amb els seus coneixements impagables: Jaume Servelló (de ca Candro), Rosa Jordà Veà (de ca Leli), Àurea Porta (de ca l'Aurea) i Rosa Mari Esquirol Porta (de ca Pepe de Calamència).

1. Resum de la tesi

Aquest estudi ha pretès inventariar la major part possible de l'onomàstica, toponímia i antroponímia, lligada a Vinebre, municipi de la Ribera d'Ebre, i als seus pobladors.

En concret, per la banda de la toponímia, s'han recollit, de fonts orals i escrites (des del segle XIV fins a l'any 1945), topònims del nucli urbà i topònims del terme municipal. I, per la banda de l'antroponímia, s'han recollit els noms de persona trobats en les fonts escrites treballades, que van des del segle XIV fins a l'any 1939, darrer any de la guerra civil espanyola; també s'han recollit, de fonts orals, els noms de família o de casa vius en l'atualitat.

Aquest gruix de dades ha estat ordenat en forma d'inventari, i dins de cadascuna de les entrades s'hi ha afegit informació relativa, tal com la transcripció fonètica en cas que la font hagi estat oral i la localització en les fonts escrites sempre que ha estat pertinent. A més, en el cas dels topònims, se n'ha indicat la situació. En el cas dels antropònims, si es tractava de noms de casa, també s'hi ha indicat la ubicació; i, en cas de cognoms, s'hi ha afegit el registre escrit més antic i informació relativa a la seua pervivència o abundància a la vila. En algun cas esporàdic, s'hi ha afegit informació etnopoètica relativa. El nombre total d'entrades d'aquest inventari és de 1470.

D'altra banda, pel que fa als topònims recollits de fonts orals, s'han comparat amb el conjunt de fonts escrites treballades (des del segle XIV fins a l'any 1939) per intentar fer-ne un estudi sobre la possible etimologia.

Paral·lelament, també s'han fet diverses anàlisis lingüístiques sobre totes les dades recollides: topònims i antropònims. Les anàlisis són de tipus formal, semàntic i dialectològic.

2. Taula de continguts

1. RESUM DE LA TESI **9**

2. TAULA DE CONTINGUTS **11**

3. TAULA DE FOTOGRAFIES I IL·LUSTRACIONS **15**

4. TAULA DE GRÀFICS **17**

5. PUBLICACIONS DERIVADES DE LA TESI **19**

6. JUSTIFICACIÓ **21**

7. INTRODUCCIÓ **23**

7.1. LA HISTÒRIA DE VINEBRE 23

7.2. EL TERME DE VINEBRE 27

7.2.1 Vies de comunicació *31*

7.2.2. La població i l'economia *31*

7.2.3. Coneixement de la llengua catalana que té la població vinebrana *34*

7.2.4. La vila de Vinebre *34*

7.2.4.1. Altres edificis destacables de la vila 34

7.2.5. Les festes *37*

8. OBJECTIUS, CONTINGUTS I CRITERIS **41**

8.1. CONTINGUTS GENERALS 41

8.2. CONTINGUTS ESPECÍFICS DE L'INVENTARI 42

8.2.1. Antropònims *42*

8.2.2. Topònims *43*

8.3. CRITERIS QUANT A L'INVENTARI 44

8.3.1. Transcripció fonètica *44*

8.3.2. Indexació *44*

8.3.3 Transcripció de les entrades *45*

9. DESCRIPCIÓ DE LES FONTS ORALS **49**

10. DESCRIPCIÓ DE LES FONTS ESCRITES **51**

10.1. DESCRIPCIÓ DE LES FONTS ESCRITES 57

10.2. ABREVIACIONS DE LES FONTS ESCRITES PER ORDRE ALFABÈTIC 73

11. METODOLOGIA DEL RECULL DE LES DADES **79**

11.1. TOPÒNIMS 79

11.2. ANTROPÒNIMS 79

12. INVENTARI ONOMÀSTIC **81**

13. ANÀLISI DE LES DADES **260**

13.1. ANÀLISI LINGÜÍSTICA DELS TOPÒNIMS RURALS 260

13.1.1. Anàlisi semàntica dels topònims rurals *260*

13.1.1.1. Topònims transparents 260

13.1.1.1.1. Referits a noms propis 261

13.1.1.1.2. Referits a noms comuns 278

13.1.1.2 Topònims opacs 337

13.1.2. Anàlisi formal dels topònims rurals *344*

13.1.2.1. Noms complementats per un antropònim 344

13.1.2.2. Noms complementats per adverbis de lloc 345

13.1.2.3. Noms complementats amb un adjectiu qualificatiu 347

13.1.2.4. Noms complementats per una referència a una ètnia o un gentilici 347

13.1.2.5. Diminutius 347

13.1.2.6. Noms en llengua espanyola 348

13.1.3. Topònims especialment prolífics *349*

13.2. ANÀLISI LINGÜÍSTICA DELS TOPÒNIMS URBANS 352

13.2.1. Anàlisi semàntica de carrers i places *352*

13.2.1.1. Referits a personalitats 357

13.2.1.2. Referits a símbols nacionals 358

13.2.1.3. Referits a fets polítics 358

13.2.1.4. Referits a edificis o serveis que s'hi ubiquen o s'hi van ubicar 358

13.2.1.5. Referits al lloc al qual condueixen 358

13.2.1.6. Coincidents amb el nom d'un camí 359

13.2.1.7. Referits a la cultura fluvial 359

13.2.1.8. Referits a la funció que feien 359

13.2.1.9. Altres 359

13.2.2. Anàlisi formal dels noms de carrers i places *360*

13.2.3. Anàlisi semàntica de zones i altres indrets urbans *361*

13.2.3.1. Noms que fan referència a les característiques del terreny 361

13.2.3.2. Noms referits a la funció de l'indret 362

13.2.3.2.1. En ús 362

13.2.3.2.2. En desús 363

13.2.3.3. Noms referits a espècies vegetals 365

13.2.3.4. Noms referits a la cultura fluvial 366

13.2.3.5. Noms referits a altres noms comuns 366

13.2.3.6. Noms referits a un antropònim 368

13.2.4. Anàlisi formal de les zones i altres indrets urbans puntuals *368*

13.3. ANÀLISI LINGÜÍSTICA DELS ANTROPÒNIMS 370

13.3.1. Anàlisi formal dels noms de persona *370*

13.3.1.1. Maneres d'anomenar (construccions) 372
13.3.1.1.1. Dones 372
13.3.1.1.2. Hòmens 380
13.3.1.2. Els prenoms 385
13.3.1.2.1. Prenoms de dona sarraïns 385
13.3.1.2.2. Prenoms de dona cristians 385
13.3.1.2.3. Prenoms d'home sarraïns 404
13.3.1.2.4. Prenoms d'home cristians 406
13.3.1.3. Els segons noms i els cognoms 440
13.3.1.3.1. Els segons noms de la població sarraïna 441
13.3.1.3.2. Els cognoms cristians 444
13.3.1.3.3. Etimologia dels cognoms cristians 485
13.3.1.3.4. Ortografia dels cognoms 501
13.3.1.4. Els àlies, renoms i altres 503
13.3.2. Anàlisi semàntica dels noms de casa *506*
13.3.2.1. Noms transparents 506
13.3.2.1.1. Referits a noms propis 506
13.3.2.1.2. Referits a noms comuns o adjectius 509
13.3.2.2. Noms opacs 513
13.3.3. Anàlisi formal dels noms de casa *515*
13.3.3.1. Construccions 515
13.3.3.1.1. Formes simples 515
13.3.3.1.2. Formes compostes 516
13.3.3.2. Altres qüestions formals 517
13.3.3.2.1 En altres llengües 517
13.3.3.2.2. Diminutius 518
13.3.3.2.3. Augmentatius 519
13.3.3.2.4. Apòcopes 519
13.3.3.2.5. Síncopes 519
13.3.3.2.6. Afèresis 519
13.3.3.2.7. Tractaments de respecte 519
13.3.3.2.8. Canvis morfològics en la gènesi de nous noms de casa 520
13.3.4. Algunes reflexions sobre els noms de casa *521*
13.4 ANÀLISI DIALECTAL GLOBAL 524
13.4.1. Fonètica *525*
13.4.1.1. Vocalisme tònic 525
13.4.1.2. Vocalisme àton 526
13.4.1.3. Altres fenòmens fonètics 526
13.4.1.4. Consonantisme 527
13.4.1.4.1. Consonants labials 527
13.4.1.4.2. Consonants laterals 527
13.4.1.4.3. Consonants palatals 528

13.4.1.4.4. Altres fenòmens fonètics 528
13.4.2. Morfologia *528*
13.4.2.1. Gènere i nombre 528
13.4.2.2 L'article 528
13.4.2.2.1. Anàlisi de la presència o absència de l'article personal en el cas dels noms de casa 529
13.4.3. Lèxic *533*
13.4.3.1. Camps semàntics 533
13.4.3.2. Arcaismes 534
13.4.3.3. Mossarabismes 535
13.4.3.4. Arabismes 535
13.4.3.5. Aragonesismes 536
13.4.3.6. El lleidatà, el tortosí i el valencià 536
13.4.3.7. Interferències del castellà 536
13.4.3.8. Els genèrics dels topònims 537
14. CONCLUSIONS **538**
15. ANNEXOS **542**
Llistat dels topònims agrupats per genèrics *542*
Mapa de les partides de terra *551*
Mapa d'altres topònims *553*
Carrerer de Vinebre *555*
Ubicació dels noms de casa *556*
La Viladins 556
La Plaça 558
La Raval 560
Lo Castell 562
Lo "Cassino" 563
Ortografia dels cognoms *565*
Dades dels gràfics *573*
Prenoms de dona 573
Prenoms d'home 574
Projecció dels cognoms 575
Article del Butlleti informatiu núm. 6 de l'ACRE *577*
16. BIBLIOGRAFIA **579**

3. Taula de fotografies i il·lustracions

Bombardeig de Vinebre el 17 de juliol de 1938 ____ *25*

Bombardeig de Vinebre per l'Aviazione Legionaria Italiana, el 27 de juliol de 1938. Font: XAC, Xarxa d'Arxius Comarcals de la Generalitat de Catalunya, provinent del Centre d'Història Contemporània de Catalunya ____ *25*

Termes municipals de la comarca de la Ribera d'Ebre. Font: Municat (http://municat.gencat.cat/) ____ *27*

Les Illes. Font: Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya ____ *28*

El terme de Vinebre. Font: Nomenclàtor oficial de toponímia de Catalunya ____ *29*

Polígons rústics del terme de Vinebre segons el Cadastre. ____ *30*

La barca d'Ascó, cap als anys seixanta del segle xx. Vinebre i la serra de les Obagues, al fons. ____ *31*

Evolució del padró municipal des de 1998 fins a 2014. Font: Idescat ____ *32*

Sectors econòmics a Vinebre. Font (Idescat) ____ *33*

Coneixement del català a Vinebre. Font: Idescat. Dades de l'any 2011 ____ *34*

Foto de ca Don Joan, l'any 1915. Fons Fotogràfic Salvany, dipositat a la Biblioteca de Catalunya. ____ *35*

Convent de la Companyia Teresiana ____ *36*

El "Cassino", seu de l'Ajuntament de Vinebre ____ *37*

Joc de la Corretja, una diada de Sant Miquel a Vinebre ____ *39*

Joc del Borinot, una diada de Sant Miquel a Vinebre ____ *39*

Restes d'una premsa que hauria pogut formar part del nucli urbà de Gorrapte ____ *276*

Finca de la partida del Pedruscall ____ *280*

Finca de la partida de les Canta-ranes ____ *281*

Les Canelles ____ *285*

Els Comellars ____ *287*

La cova de Pep de Leli ____ *288*

Forat que hi ha al sostre de la cova Foradada. ____ *289*

Sostre de la cova Foradada vist des de dins de la balma ____ *289*

Les Illes vistes des dels Tossals ____ *296*

L'obac del Fuster ____ *298*

La roca del Cap del Pla abans del 27 de març de 2015 ____ *301*

La roca del Cap del Pla en l'actualitat ____ *302*

Els Plans. Al fons, al centre, hi ha la roca del Cap del Pla, al capdamunt del turó. Més enrere i a la dreta, la serra de les Canta-ranes. ____ *302*

Vista de part del terme de Vinebre des la punta dels Tossals. Al fons, el pas de l'Ase. ____ *305*

Construcció a la qual anava subjecta la gúmena ____ *320*

Rampa mòbil que permetia l'accés a la barca ____ *321*

El coster de la Barca i el camí del Coster de la Barca ____ *322*

Pi de l'Obac del Fuster Pi de Roer ____ *327*

La punta de la Cogulleta ____ *330*

Els Mugrons vistos des de les Fontjuanes ____ *331*

*Detall dels Mugrons*_____ *331*

La riba de la Pena _____ *333*

*L'oliver de la Mare de Déu*_____ *336*

La roca del Frare _____ *336*

La punta del Frare _____ *337*

*Lo salt del Rai o salt de la Vall*_____ *340*

Dovella de ca Serra, al carrer de Serra _____ *357*

El Perxi, l'any 1915. Fons Fotogràfic Salvany, dipositat a la Biblioteca de Catalunya. _____ *367*

4. Taula de gràfics

Prenoms femenins cristians del segle XVII _____ *388*
Prenoms femenins cristians del segle XVIII _____ *389*
Prenoms femenins cristians del segle XIX _____ *391*
Prenoms femenins cristians del segle XX _____ *399*
Prenoms femenins cristians més abundants (s. XVII- XX) _____ *400*
Prenoms femenins cristians pertanyents al santoral catòlic (segles XVI-XX) _____ *402*
Prenoms masculins moriscos (s. XIV i XV) _____ *406*
Prenoms masculins del segle XIV _____ *408*
Prenoms masculins del segle XV _____ *409*
Prenoms masculins del segle XVI _____ *411*
Prenoms masculins del segle XVII _____ *414*
Prenoms masculins del segle XVIII _____ *417*
Prenoms masculins del segle XIX _____ *423*
Prenoms masculins del segle XX _____ *433*
Prenoms d'home cristians més abundants (s. XIV- XX) _____ *435*
Totalitat de prenomsmasculins i la seua evolució des del segle XIV fins al XX _____ *438*
Cognoms més abundants en nombres absoluts (>29) i freqüències al llarg dels segles _____ *477*
Cognoms amb incidències entre 6 i 26 _____ *478*
Cognoms amb incidències entre 3 i 6 _____ *479*
Cognoms amb projecció futura. Quantitat d'individus que porten antics cognoms recollits en aquesta tesi com a primer cognom, en l'actualitat. _____ *482*
Cognoms amb poca projecció futura. Cognoms que només són portats en segon lloc en l'actualitat. _____ *483*
Cognoms amb vitalitat al llarg dels segles. Cognoms antics recollits en aquesta tesi que són portats per individus, en l'actualitat, com a primer o com a segon cognom, i suma de totes dos incidències _____ *484*
Percentatges de cognoms segons la classificació de Francesc de Borja Moll _____ *495*

5. Publicacions derivades de la tesi

VEÀ VILA, Sílvia (2008): "Aproximació a la toponímia vinebrana" a *Miscel·lània del CERE* núm. 19 p. 293-325.

VEÀ VILA, Sílvia (2014): "Noms actuals de paratges, indrets i llocs del medi físic de Vinebre (Ribera d'Ebre), localitzats en els documents de Ca Don Joan. Primeres hipòtesis" a *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional de l'ICOS*, 2011. Generalitat de Catalunya, Barcelona, juliol 2014. Col·lecció Biblioteca Tècnica de Política Lingüística, 11 (ISBN: 978-84-393-9162-3).

VEÀ VILA, Sílvia (2015): "L'onomàstica dels vinebrans" a *Miscel·lània del CERE* núm. 25 (en premsa)

6. Justificació

Amb l'abandó del camp i la minva del nombre de pagesos a les nostres terres, pot esdevindre's que l'oblit s'apoderi dels noms dels nostres llocs. S'estronca la transmissió atàvica de boca de pare a orella de fill, i ens exposem que es perdi el gros d'aquesta riquesa i només quedin aquells que s'hagin recollit i deixat per escrit, que són una minoria. D'aquí la motivació inicial per a dur a terme la tasca que es presenta tot seguit: la voluntat de preservar el màxim d'informació que ha arribat fins a l'actualitat perquè perduri en el temps, si més no, una mica més.

L'onomàstica és una font d'informació per a la comprensió i l'estudi de la llengua i també per a la història, i per a la geografia i... per a tantes disciplines. Com digué Ildefons Cerdà a la *Teoría general de la urbanización*:

> "Cada nom propi té, veritablement, el seu origen, la seva motivació i el seu objecte. I la nostra ignorància no ens permet, segurament, desxifrar l'enigma que des d'aquest punt de vista cada nom propi amaga; però no per això deixarà de ser cert que aquest enigma amaga una idea, o un conjunt d'idees, o ser un compendi de successos importants, o bé una història completa. La dificultat està, en el fons, en el fet de poder llegir en cada nom els motius en què es fonamenta, i la sèrie d'idees a les quals respon."

Però encara que la ignorància no ens permeti desxifrar l'enigma que cada nom propi té quant a origen, motivació i objecte, no per això la ment deixarà de fer-se preguntes i de mirar de respondre-les, amb la seguretat que en algun moment de la història futura se'ns permetrà de desvelar aquests interrogants.

Mentre aquest moment no arriba, la feina d'aquell que es vulgui dedicar a la petita parcel·la que suposa l'estudi de l'onomàstica serà continuar aplegant tota la informació que ha arribat fins a dia d'avui per bastir les seues modestes hipòtesis i per deixar constància del que ha tingut la sort i la perícia d'arreplegar, per als que han de vindre.

És ben sabut que l'onomàstica és una font d'informació per a la comprensió i l'estudi de la llengua, i és cosa evident que tota aquella informació volàtil com és la provinent de fonts orals, que no es recull i de la qual no es deixa constància escrita es perd irremeiablement. És per això que m'he vist motivada a dur a terme la tasca que miraré de reflectir en aquest treball d'investigació.

Aquest estudi ha pretès, doncs, inventariar el major nombre possible de formes de l'onomàstica lligada a Vinebre, municipi de la Ribera d'Ebre, i als seus pobladors, comparada amb el conjunt de documents escrits que s'ha pogut localitzar en diversos indrets. I, posteriorment, fer-ne unes anàlisis lingüístiques diverses: semàntica, formal, dialectal,...

7. Introducció

7.1. La història de Vinebre

En aquest terme municipal hi ha mostres d'ocupació humana des de ben antic, hi ha diversos establiments ibèrics i restes romanes, les mostres més destacades dels quals són, d'una banda, l'establiment ibèric de Sant Miquel, datat per la Dra. Margarida Genera entre l'últim quart del segle II i la segona meitat del segle I aC. I, d'una altra, l'Estela Funerària de Vinebre, monument funerari romà singular, trobat a la partida de les Fontjuanes el 1980 i que va aparèixer associada amb un carreu de jaspi de la pedrera de Tortosa, probablement provinents d'una necròpolis dels segles I-II dC, que havien estat aprofitats per a la construcció d'una premsa del segle V dC, en el punt de la descoberta.

Posteriorment, a mitjans segle VIII, s'esdevingué l'ocupació musulmana. Vinebre,[1] juntament amb les alqueries i poblacions de la Palma d'Ebre, la Bisbal, Margalef, Cabacés, la Torre d'Albozalag (ara de l'Espanyol), Camposines i la Fatarella pertanyien als dominis àrabs del Castell d'Ascó, súbdit del de Siurana. Confirma aquesta delimitació el document de donació de Siurana l'any 1154, realitzat per Berenguer de Castellet i Berenguer de Mulnell per manament del comte Ramon Berenguer IV.

El mateix Ramon Berenguer IV, en data aproximada de 1154, atorga als sarraïns d'Ascó i de la Ribera de l'Ebre una Carta de Seguretat que els permet romandre al lloc i conservar totes les seues possessions, la seua cultura, la seua religió, el seu dret i la seua organització política comunitària.

L'any 1182 Alfons I fa donació parcial, entre d'altres, de la vila i el castell d'Ascó a l'Ordre del Temple, per compensar deutes contrets pel monarca amb aquell Orde. I almenys al 1191, està creada la Comanda d'Ascó que comprèn, a més d'Ascó, els termes de Vinebre, la Torre de l'Espanyol, Riba-roja, Berrús, les Camposines, Gorrapte, Vilalba dels Arcs i la Fatarella.

Vinebre va patir fortament les lluites entre els Entença i els templers fins al punt que l'any 1284, Guillem d'Entença, de la baronia d'Entença, senyor del castell de Móra d'Ebre, nebot de la reina Maria d'Aragó i cosí de Jaume I el Conqueridor, incendià el lloc de Vinebre, el destruí completament i s'endugueren presoners diversos vilatans sarraïns.

> "...á les derreries del Setembre de 1284, entraren en só de guerra los llochs de Vinebre y Camposines de la batllia d'Ascó, cometent molts dampnatges, dels que ja n'explica alguna cosa lo procés que estudiem. Regia la comanda d'Ascó Fr. Francesch Ça Tallada y la de Gandesa Fr. Guillém de Puignaucler.
>
> Alguns cavallers, qui per llurs armadures de guerra dificultaven esser coneguts, pró que los distingien certes senyals pintades en llurs armes, seguits de molts peons de les batllies de Mora y de Falset, entraren en la d'Ascó, comanats per lo jove Guillém d'Entença. Figuraven entre los cavallers en Riudefoix, en Carbons, los Vernet y Guillém Verguentís.
>
> Dirigírense al lloch de Vinebre, de la batllía d'Ascó, y l'entraren. Una vegada dins, aquella gent s'entregá al saqueig: bestiars, robes, obgectes d'algun valor, tot era arrebassat de llurs cases, recullint considerable botí: Quaranta sarrahins de Vinebre restaren catius de Guillem d'Entença.
>
> No fou entrat Vinebre sense resistència, ja que consta haver perdut la vida alguns dels seus populadors, ço es, dos cristians, deu sarrahins y quatre ó cinch sarrahines." (Carreras, 1904: 223-224)

[1] Carmel Biarnés, a *La implantació de l'orde del Temple a la Ribera d'Ebre (1148-1210),* p. 29 afirma que segons José Ruy Fernández a "Notas Estadísticas e Históricas del Lugar de la Palma de Ebro, año 1917" sembla que al segle XII Vinebre era una quadra d'alqueries mores, això és, la reunió de quatre o més alqueries (masies morisques), que depenien directamente del cap sarraí del castell d'Ascó.

El comanador d'Ascó el feu reconstruir més a prop del seu castell (per bé que continuava a l'altra banda del riu, amb l'impediment que suposava de cara a defensar-lo d'un altre atac) i s'anomenà, en un principi, Vilanova de Vinebre. Tanmateix, el 1291 hagué de sofrir una nova escomesa dels Entença, que s'endugueren molt de bestiar.

El 1307 Jaume II segresta els béns del Temple i passa a administrar la Comanda d'Ascó. Abolit l'Orde al 1312, finalment, la Comanda passa a l'Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem l'any 1317.

A principis del segle XVI, Felip II (III de Castella) obliga la població sarraïna a convertir-se al cristianisme, i l'any 1610, du a la pràctica l'expulsió general dels moriscos de les seues terres. El 28 de maig de 1610, el duc de Monteleón va ordenar la publicació a Barcelona de l'ordre de Felip III, signada el 17 d'abril anterior, per la qual es disposava l'expulsió dels moriscos a Catalunya (Biarnés, 1972: 48). Tanmateix a Vinebre —com a Flix, Garcia, Móra d'Ebre, Riba-roja i Tivissa)— gràcies a la intervenció del bisbe de Tortosa, D. Pere Manrique, datada el 26 de juliol, foren exempts, momentàniament, de la mesura d'expulsió (Biarnès, 2004: 52), Serrano Daura, referint-se als moriscos d'aquestes sis poblacions, explica que alguns havien estat autoritzats a restar-hi abans de dur a terme l'expulsió, i altres després, ja el 1611, per la intervenció del bisbe de Tortosa i quantifica que, a Vinebre, el 1610 s'autoritzaren vuit famílies i, el 1611, cinc famílies més. El bisbe de Tortosa, en una altre informe de l'any 1615, destacava que a la majoria de poblacions els moriscos estaven "mezclados" amb cristians vells, sense viure en un barri a part. I també l'any 1615, el bisbe de Tortosa informava al rei, en una carta de 16 de juliol, que les famílies que havien restat a la zona de l'Ebre, eren "buenos cristianos". Posteriorment, es refereix en concret als moriscos de Garcia, Móra d'Ebre, Riba-roja, Vinebre, Tivissa, Benifallet i Flix, i assenyala que tots ells foren autoritzats a restar-hi, d'acord amb llur "buena y notoria cristiandat y concluyendo que devian todos quedarse con exclusiva", excepció feta d'una sola casa de Tivissa i altres tres de Benifallet. (Serrano, 1993: 16-19, 39).

El 1691, Vinebre va obtindre la independència eclesiàstica i administrativa de la comanda hospitalera d'Ascó. Va ser l'any en què es va acabar de construir l'església, posada sota l'advocació de la degollació de sant Joan Baptista.

Amb l'esclat de la guerra civil espanyola, ocorregué un fet destacable l'estiu de 1936, quan la FAI operava a Vinebre i tenia el quarter a Ca Don Joan. La primera operació que va dur a terme la FAI va ser un pregó en què es demanava a tothom que tingués joies i objectes de valor, que els donés per a poder afrontar la guerra que havien engegat els rebels contra la República. Més tard, van sortir a matar persones als pobles dels voltants, com a la Fatarella, on hi va haver una tragèdia i una mortaldat (se'n pot llegir la història al llibre *La cabana*, de Josep Gironés, XIX Premi Literari Vila d'Ascó). Van requisar terres. Van agafar els sants de l'església i els de fusta els van cremar, i els que no podien cremar els van llençar al riu. Van fer tancar les botigues i van centralitzar el comerç a l'església, de la qual en van fer un mercat. Encara hi ha records que a l'altar de la Puríssima, s'hi venia carn. I les cicatrius de les finestres que es van obrir a les parets del temple encara es poden veure a la façana lateral. Un dia d'aquell estiu van arribar a la plaça de la Constitució uns cotxes amb calaveres que anomenaven "la Brigada de la Mort", amb el propòsit d'endur-se uns hòmens de Vinebre perquè anessin a declarar a Tarragona. Però la fama de la brigada, que havia estat actuant en poblacions veïnes de Catalunya i d'Aragó, els havia precedit i els vinebrans sabien que si prenien cap persona, sota el motiu que fos, era per executar-la. Hi va haver discussions entre els que es volien emportar els hòmens de Vinebre, i els responsables de Vinebre que no els els volien deixar prendre. I, enmig de l'embull, hi va haver una dona que va saber reaccionar i que va tindre prou espenta per moure tot un poble, Vinebre, que en aquell any rondava els 800 habitants. Va mobilitzar totes les dones de Vinebre perquè bloquegessin les sortides de la plaça de la Constitució. Una gernació de dones i criatures va envair la plaça, als quals s'hi van anar afegint molts hòmens. La situació era insostenible, però algú havia anat a avisar la Guàrdia d'Assalt (que com a molt a prop devia ser a Móra d'Ebre). Van passar hores i hores de tensió a Vinebre. Però, finalment, un camió de la Guàrdia d'Assalt va arribar. I les

dones de Vinebre, i els seus hòmens i criatures, van aconseguir evitar el que hauria pogut ser una matança com la que tants pobles ja havien patit.

A més, durant la guerra civil espanyola, la població patí agudament a causa de la seua proximitat al front durant la llarga batalla de l'Ebre del 1938. La vila va ser evacuada totalment nou mesos, des de l'abril de 1938 fins al gener de 1939. La majoria de la població es va traslladar a viure als masos de les Mugues i de Gorrapte.

Bombardeig de Vinebre el 17 de juliol de 1938

Bombardeig de Vinebre per l'Aviazione Legionaria Italiana, el 27 de juliol de 1938. Font: XAC, Xarxa d'Arxius Comarcals de la Generalitat de Catalunya, provinent del Centre d'Història Contemporània de Catalunya

7.2. El terme de Vinebre

Dades bàsiques

Municipi de la Ribera d'Ebre.
Població: 449 habitants l'any 2014
Extensió: 26.44 km^2
Altitud: 34 metres
Longitud (º) 0,590397
Latitud (º) 41,185242
Font: Idescat
Gentilici: vinebrà, -ana

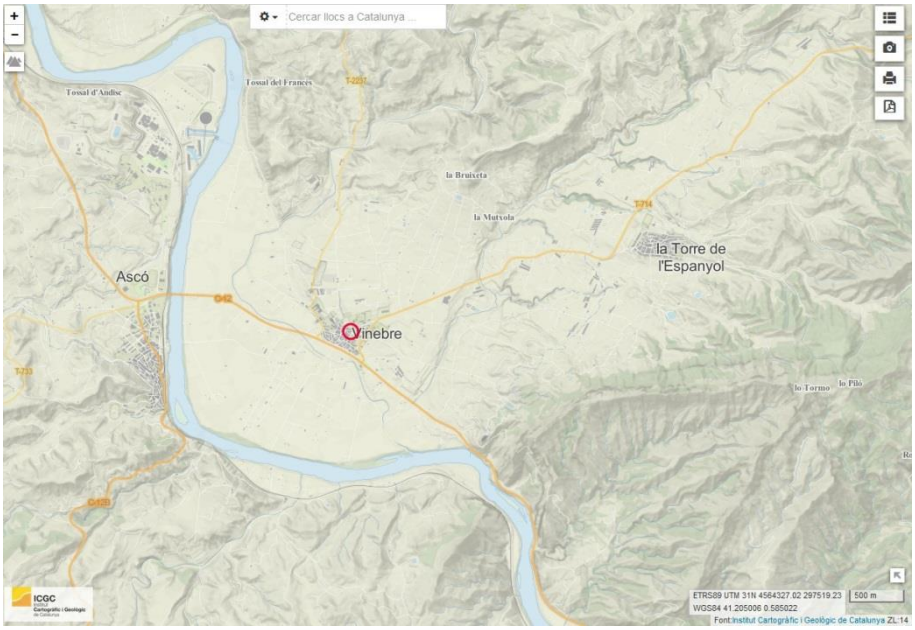
Termes municipals de la comarca de la Ribera d'Ebre. Font: Municat (http://municat.gencat.cat/)

Situació i presentació

Vinebre és un dels 14 municipis de la comarca de la Ribera d'Ebre, al Principat de Catalunya. El terme de Vinebre, d'una extensió de 26,44 km ^{2}, està situat a la part septentrional de la comarca de la Ribera d'Ebre i s'estén per una estreta franja a l'esquerra de l'Ebre, al qual només arriba a tocar a l'extrem de migdia. És un terme estret i allargat, vertebrat per la vall dels Gorraptes, que s'estén en diagonal des del límit amb el Priorat, a llevant, fins al terme d'Ascó, a ponent. Vinebre limita pel SW i per ponent amb Ascó, per tramuntana amb Flix i la Palma d'Ebre, a llevant amb la Torre de l'Espanyol i al SE amb Garcia. Al NE confronta amb Cabacés, de la comarca del Priorat.

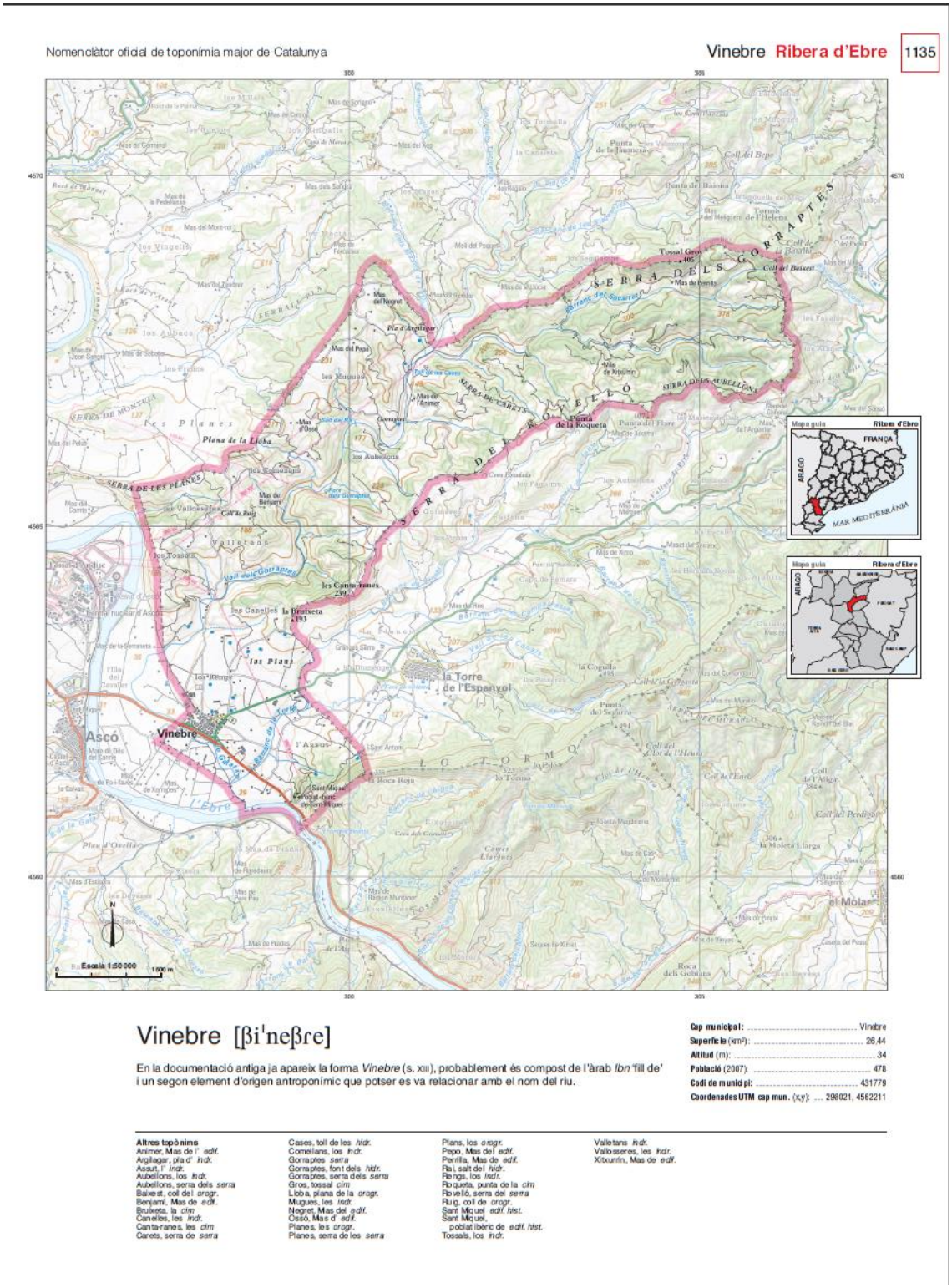
Pel que fa al seu relleu, és un terme accidentat per alineacions paral·leles a la serra del Tormo. S'arriba als 405m al Tossal Gros, al vèrtex NE, prop del coll de Cabacés, a la serra dels Gorraptes, també són destacables el tossal de Canta-ranes (239 m) i la roca del Cap del Pla (193 m).

El sector de ponent de la població comprès entre la vila i l'Ebre, s'anomena les Illes o la plana de Vinebre, però correspon en gran part al municipi d'Ascó; és un dipòsit al·luvial que assenyala aproximadament l'antic llit del riu. En aquesta il·lustració es pot observar clarament el dipòsit al·luvial de l'Ebre i intuir l'antic curs del braç esquerre del riu.

Les Illes. Font: Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya

El terme dibuixa una franja en semicercle que des del riu, a migdia, es dirigeix primer vers tramuntana (fins prop de les partides d'Eixalella i de les Planes, al límit amb Flix) i després vers el NE, delimitat a tramuntana per la serra dels Gorraptes i a migdia per la del Rovelló.

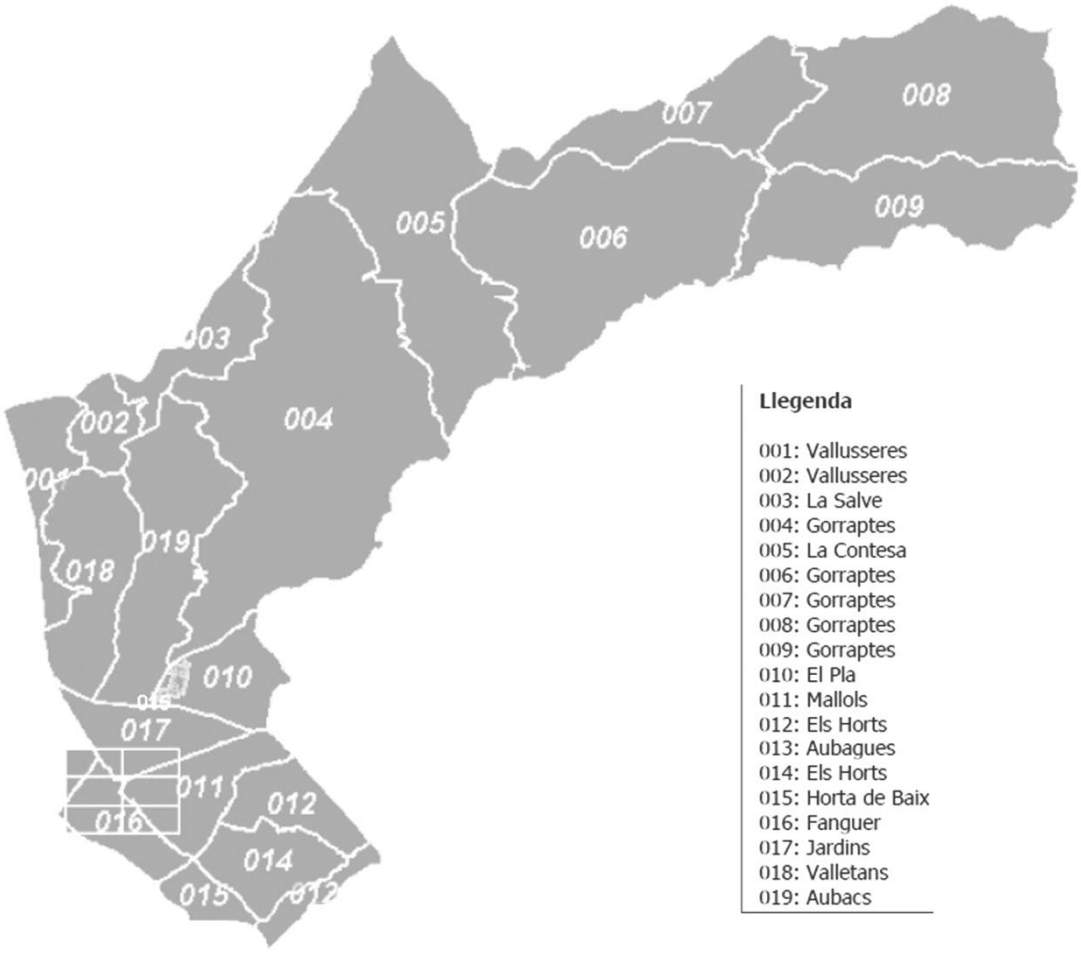

El terme de Vinebre. Font: Nomenclàtor oficial de toponímia de Catalunya

Al llibre *Les estadístiques de població de Catalunya el primer vicenni* —període de 20 anys— *del segle XVII*, de Josep Iglésies, l'any 1708, en l'article "Cathaluña numerada en sos termes, en sas casas y persones", que fa referència a l'any 1716, hi consta la informació següent:

> Vinebra: Te est terme 2 quarts de llonch, un de ampla, y de rodaria una hora: afronta a llevant ab la Torra del Espanyol, a mitgdia ab Riu Ebro, a ponent amb Ascón y a tremontana ab Gorraps y Flix; te 47 casas y 256 personas.

El fet és que, dins del terme municipal actual de Vinebre, hi va existir un altre nucli urbà que també pertanyia a la Comanda Templera d'Ascó, Gorrapte. Actualment, Gorrapte o els Gorraptes és una partida de terra de conreu de secà que ocupa la part nord del terme de Vinebre, amb una superfície que equival a més de la meitat del terme sencer.

Polígons rústics del terme de Vinebre segons el Cadastre.

Està documentat que, en temps de l'orde dels templers, el 1237, es donà la carta de població al lloc de Gorrapte, que pertanyia a la comanda d'Ascó.[2] Aquesta carta de població situa geogràficament el terme i afirma que limitava amb: Ascó, Flix, el coll de Merquedeles, el camí de Tortosa i Cabacés.[3] I per bé que no s'ha localitzat el coll de Merquedeles ni el camí de Tortosa, els límits dels pobles d'Ascó, Flix i Cabacés, l'emmarquen força aproximadament. Així mateix, el fet que hagi perviscut el nom de Gorrapte com a partida de terra, també dóna molta informació quant als límits del seu antic terme.

Altrament, la versió en línia de la Gran Enciclopèdia Catalana (www.enciclopedia.cat) situa –es desconeix a partir de quines dades– l'antic lloc de Gorrapte a la serra de les Gorraptes, al sector

[2] Coromines, 1994 mateix ho recull: "DOC. ANT. L'any 1237 es donà als Templers carta de població del lloc de Gorrapte, de la comanda d'Ascó, lloc que els erudits no han sabut identificar (Miret, TempH., 238; Font Rius, C. d. p. I, 803)". I Biarnés, 1990 dóna la signatura de la carta de població, dipositada a l'Archivo Histórico Nacional: AHN 188, 5, 1.
[3] Coromines, quan escriu a l'*Onomasticon* que els erudits no han sigut capaços de situar-lo, es deu referir a la situació exacta, ja que, a partir d'aquesta carta de poblament pot saber-se aproximadament on devia alçar-se el poble.

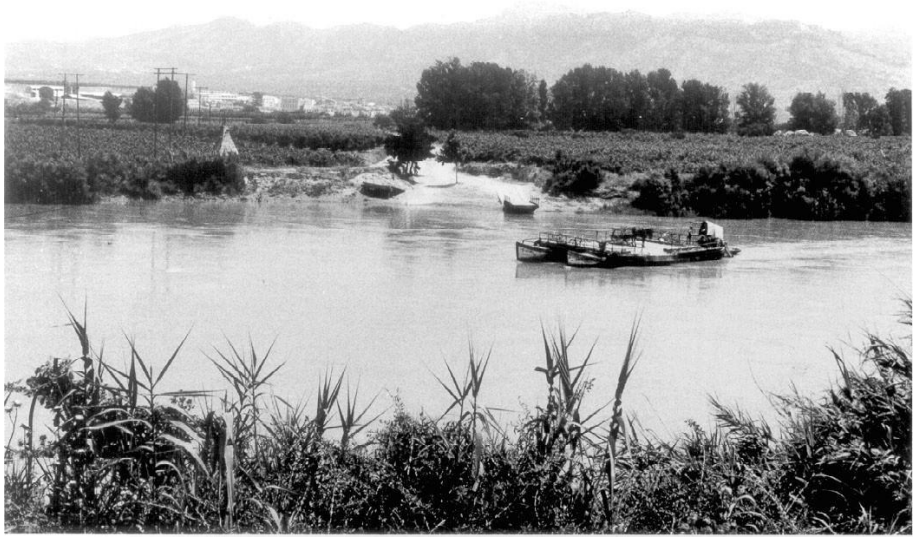
septentrional del terme, prop del torrent del mateix nom i prop del camí que hi mena. En l'apartat d'anàlisi del topònim que es fa en aquesta tesi, s'hi pot trobar més informació.

De la història del poble de Gorrapte se'n sap un fet que comenta Carreras Candi, a "Entences y Templers en les montanyes de Prades" (Carreras, 1904): "L'any 1289 quinze vassalls d'Entença atacaren Gorrapte, destruint-lo totalment. Un sarraí de Tivissa, de nom Mahomet Çaydel, donà mort al Batlle de Gorrapte."

D'altra banda, com es podrà llegir amb més detall més endavant, el terme despoblat de Gorrapte va ser origen de disputes entre la gent de Vinebre i de la Torre de l'Espanyol quant a l'aprofitament de les terres del terme de Gorrapte.

7.2.1 Vies de comunicació

Antigament només es podia arribar a Vinebre, per carretera, des del Priorat, per la Torre de l'Espanyol (actual carretera T-714), o bé per Ascó, des de Móra per la carretera de Camposines (actual carretera C-12b) i s'havia de passar el riu en barca. Posteriorment, l'any 1972 s'obrí el que acabaria sent l'Eix de l'Ebre, la carretera C-12, que connecta les ciutats de Lleida i Tortosa. Actualment, també existeix la carretera que va fins a la Palma d'Ebre, la T-2237.

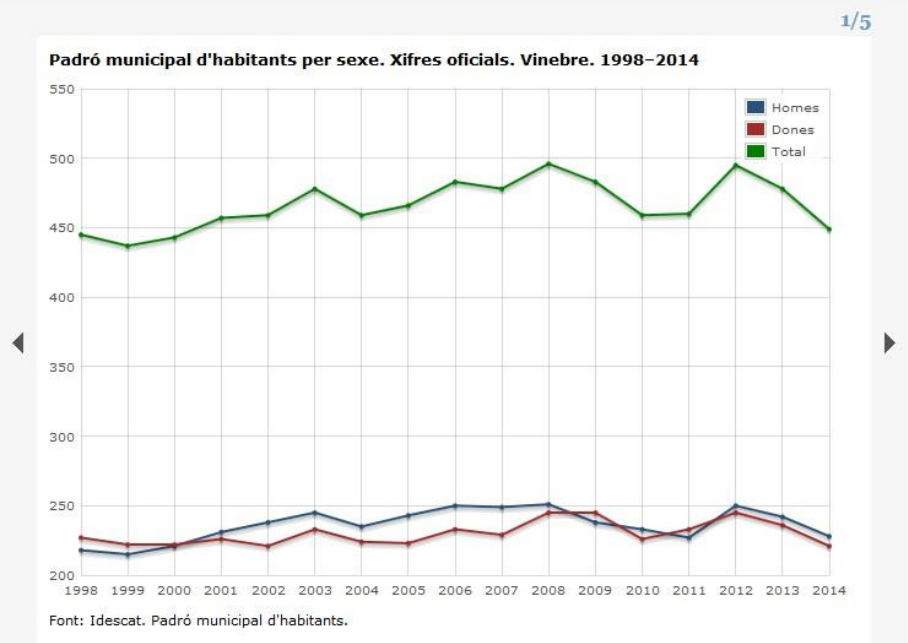
La barca d'Ascó, cap als anys seixanta del segle xx. Vinebre i la serra de les Obagues, al fons.

El ferrocarril va arribar a Móra la Nova el 8 d'abril de 1891, després de l'obertura del tram Marçà-Móra, que formava part del projecte de ferrocarril directe de Madrid a Barcelona i l'estació més propera a Vinebre era la d'Ascó. A partir d'aquell moment, les comunicacions comercials van passar de ser amb Tortosa, amb la navegació fluvial per l'Ebre, a ser amb Reus, mitjançant la via del ferrocarril.

7.2.2. La població i l'economia

Segons el fogatjament del 1378, a la població hi havia 18 focs. El 1553 els focs de la població eren 44. El 1718 hi havia 256 habitants i el 1787, 399. Aquests habitants augmentaren fins a 1.305 el 1860, a causa de la immigració que es produí al llarg del segle gràcies a la prosperitat agrícola. Aquell any, la població ja es concentrava a la vila, on hi havia 240 cases, per bé que es mantenien ocupades les

caseries de la Pava i els Gorraptes. Aquesta darrera consta encara amb 4 masos i 47 altres habitatges i construccions al cens del 1940, que també registra 4 cases i uns altres 28 habitatges i construccions prop de l'ermita de Sant Miquel. El 1900 es comptabilitzaren 1.196 habitants i el 1936, 813 habitants. El 1940 hi havia 752 habitants, que davallaren fins a 700 habitants el 1950 i 553 habitants el 1970. Durant els anys setanta i vuitanta del segle xx es detectà una estabilització (el 1975 hi havia 563 habitants i el 1981, 565 habitants), segurament motivada per la immigració que va acollir amb motiu de la construcció de les centrals nuclears d'Ascó, i que no va tindre continuïtat en la dècada posterior (451 habitants el 1991 i 437 habitants el 1999). Al començament del segle XXI, Vinebre mostra una certa estabilitat: 450 habitants el 2001, 466 habitants el 2005, i 449 habitants el 2014 (font Idescat).

Evolució del padró municipal des de 1998 fins a 2014. Font: Idescat

A la vila de Vinebre l'activitat tradicional sempre ha estat l'agricultura, però la industrialització de les zones properes ha fet que una part de la població agrícola s'anés decantant cap a les activitats industrials. Les indústries principals han estat la química, a Flix, i la nuclear, a Ascó.

Les terres de conreu són dedicades majoritàriament al secà, tot i que també és força estès el regadiu. El principal conreu es l'oliver, seguit de l'ametller, la vinya i els fruiters (sobretot presseguers i pereres). Les activitats ramaderes més destacables són la cria de bestiar porcí, oví i d'aviram. La Cooperativa Agrícola de Vinebre comercialitza i elabora vi (amb denominació d'origen Tarragona), oli i fruits secs; i té una secció especial per a la fruita, la major part de la qual és comercialitzada a través de FARE (Fructicultors Associats de la Ribera d'Ebre), amb seu a Vinebre. Hi ha una comunitat de regants, "El Progrés", que gestiona 268 ha de regadiu.[4]

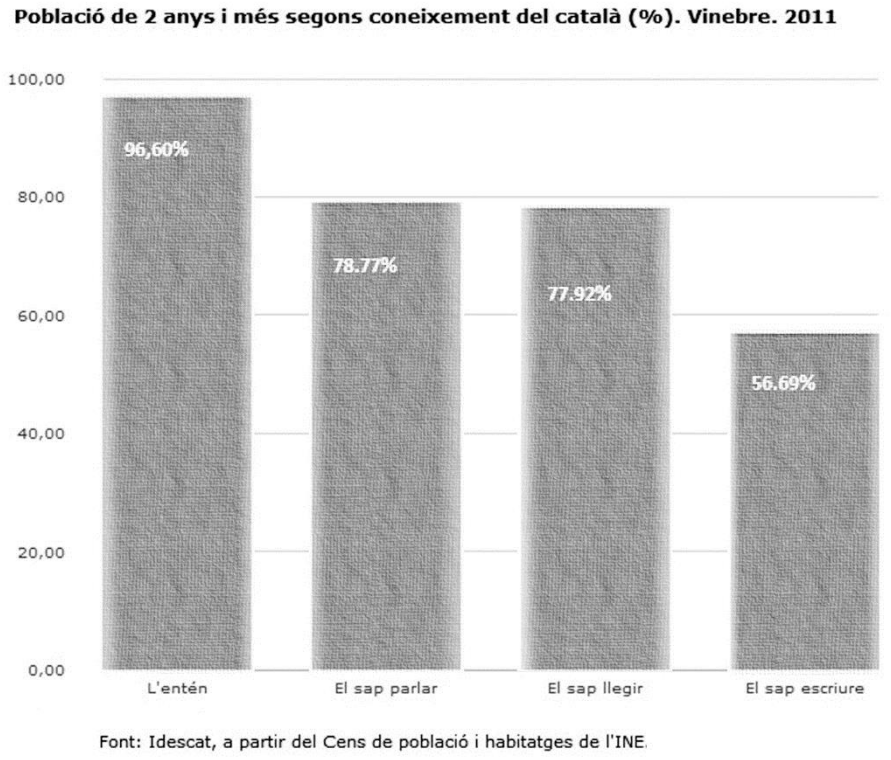
Amb la instal·lació de la central nuclear d'Ascó, l'economia de la zona fa un tomb considerable, ja que molta gent del terme hi va entrar a treballar i va deixar les terres i el seu cultiu en segon terme. També molt lligat a l'aparició de la central, es va desenvolupar a Vinebre el sector del serveis, centrat en l'hostaleria i la restauració.

[4] Institut d'Estudis Catalans (2013): *Quaderns agraris*, núm. 34, juny de 2013.

Sectors econòmics	Vinebre
Superfície agrícola utilitzada (SAU). Hectàrees. 2009	
Terres llaurades	**475**
Pastures permanents	**19**
Total	**494**
Terres llaurades. Per tipus de conreu. Hectàrees. 2009	
Herbacis	**59**
Fruiters	**176**
Olivera	**228**
Vinya	**12**
Altres	**0**
Total	**475**
Explotacions agràries. Segons tinença de terres. 2009	
Sense terres	**0**
Amb terres	**69**
Total	**69**
Explotacions agràries. Segons tinença de ramaderia. 2009	
Sense ramaderia	**63**
Amb ramaderia	**6**
Total	**69**
Caps de bestiar. Per espècies. 2009	
Bovins	**0**
Ovins	**810**
Cabrum	**29**
Porcins	**750**
Aviram	**6**
Conilles mares	**340**
Equins	**3**
Construcció d'habitatges. 2014	
Habitatges iniciats de protecció oficial	**0**
Habitatges iniciats	**0**
Allotjaments turístics. 2014	
Hotels	**2**
Places d'hotels	**59**
Càmpings	**0**
Places de càmpings	**0**
Turisme rural	**0**
Places de turisme rural	**0**
Parc de vehicles. 2013	
Turismes	**274**
Motocicletes	**60**
Vehicles industrials	**90**
Altres	**22**
Total	**446**

Sectors econòmics a Vinebre. Font (Idescat)

7.2.3. Coneixement de la llengua catalana que té la població vinebrana

Coneixement del català a Vinebre. Font: Idescat. Dades de l'any 2011

7.2.4. La vila de Vinebre

La vila de Vinebre (34 m d'altitud), a la plana de Vinebre, a l'esquerra de l'Ebre, és situada al costat de l'antic llit del riu. Hi ha un sector de la població, una mica més elevat que la resta de la vila (totalment planera), que és conegut com el Castell, tot i que sembla que mai no n'hi hagué cap. Entre els carrers principals hi ha el de Sant Miquel, el de la Torre, el del Riu i el de Lleida. La vila conserva encara, al Perxi, un dels portals de la vila closa, la Viladins. Fora muralla, hi havia, entre altres, el barri de la Raval, amb edificis del segle XVIII i posteriors.

L'església parroquial és dedicada a la degollació de sant Joan Baptista. Va ser construïda al segle XVII i acabada el 1691, poc abans que el lloc obtingués la independència eclesiàstica i administrativa de la comanda hospitalera d'Ascó, de la qual formà part. Amb campanar quadrat sobre la façana, és construïda amb petits carreus i el portal de mig punt és emmarcat per pilastres classicitzants; sobre mateix i coronada per un petit frontó s'obre una fornícula. A la part superior de la façana hi ha un ull de bou rodó i un rellotge al capdamunt.

7.2.4.1. Altres edificis destacables de la vila

Ca Don Joan

Aquest palauet renaixentista està situat a la plaça de la Constitució, i fa cantonada amb el carrer del Portal, d'una banda; i, de l'altra, comparteix parets amb la casa pairal de la família d'Ossó, anomenada

ca Don Jaume. Ocupa la major part de l'illa de cases compresa entre la plaça de la Constitució, el carrer del Portal, la plaça del Rei, el passatge d'Enric d'Ossó i la plaça de la Creu.

L'edifici és segurament el resultat de diverses intervencions en èpoques històriques diferents, amb una fase important, de monumentalització de l'edifici documentada a començament del segle XVII. Arquitectònicament, es pot emmarcar entre els estils renaixentista i barroc. Un element destacable és el pati interior, porxat, on es troba un pou octogonal fet de pedra d'una sola peça i en el qual els germans Domènech hi van deixar constància de la seua factura: "Factumeuit Jussu R^{di} Francisci et Ioannis Domenec Fratres anno 1718". Està coronat per una lluerna que il·lumina l'escala d'accés a les diverses plantes d'alçada, disposa de menjadors, cuines, un gran menjador amb mobiliari d'època, habitacions amb bany, celler i soterrani.[5] A la façana principal s'hi pot observar l'escut de la família Domènech.

Al vèrtex d'un dels balcons hi ha un moixó de ferro forjat, que ha passat a ser un símbol de la vila. Conta el record popular que Santiago Rusiñol va voler endur-se'l al Cau Ferrat.

Aquest casal era propietat de la família Domènech-Martí, però va ser adquirit per l'Ajuntament de Vinebre, i està sent reformat per a acollir l'oficina de turisme i diversos espais culturals de la vila. En passar a titularitat pública, s'hi van localitzar els documents que avui són el fons de la Família Domènech-Martí a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre i que han estat consultats per a l'elaboració d'aquesta tesi.

Foto de ca Don Joan, l'any 1915. Fons Fotogràfic Salvany, dipositat a la Biblioteca de Catalunya.

[5] La veu popular anomena una part d'aquest soterrani, exactament la que cau davall del pou, com "l'Altre Món", segurament perquè la foscor, la humitat i l'aïllament que se sent quan s'hi és fa pensar en un lloc ben diferent de l'habitual.

La família Domènech va estar lligada a Vinebre al llarg de diversos segles, de fet, els documents que s'han utilitzat en aquest treball en fan referència des del XVII fins al XIX. Al segle XX, els Domènech van continuar lligats a Vinebre només per estades estacionals al llarg de l'any. Tanmateix, van deixar de vindre-hi definitivament a partir de finals dels anys trenta, arran de la guerra civil espanyola, quan l'edifici va ser ocupat per diverses faccions revolucionàries.

El convent

A Vinebre hi ha el convent de la congregació religiosa femenina anomenada la Companyia Teresiana, fundada per Enric d'Ossó i Cervelló, fill de Vinebre. D'aquest edifici en va ser l'arquitecte Bernardí Martorell, deixeble d'Antoni Gaudí, i va ser acabat de construir el 1904. Està situat a l'avinguda d'Enric d'Ossó i fa cantonada amb el carrer dels Portellets. És davant per davant de la casa natal d'Enric d'Ossó.

Convent de la Companyia Teresiana

Casa natal de sant Enric d'Ossó i Cervelló

La casa natal de sant Enric d'Ossó i Cervelló, està situada al final del carrer Major, al costat dels Portellets. Antigament era anomenada ca Don Jaume del Cantó. Actualment, és propietat de les religioses de Sant Teresa. Pot ser visitada i constitueix una mostra antropològica de gran valor per a conèixer com es vivia al segle passat, ja que, tant l'edifici com les eines, els estris i la major part dels elements s'han conservat de manera fidel a l'època. A més, hi ha una capella dedicada a santa Teresa.

El "Cassino"

El "Cassino" és un edifici on hi ha la seu de l'actual Casa de la Vila. És d'estil colonial i va ser construït per l'indià Joaquim Veà i Miró l'any 1904, que emigrà a l'Argentina, concretament a Villa Federal (actual Federal, a la província d'Entre Ríos), cap a l'any 1879, i en va tornar entre el 1890 i el 1901. A Amèrica, hi havia fet fortuna i, després de viure a Vilanova i la Geltrú un temps, l'any 1904 va decidir tornar a viure a Vinebre i fer-s'hi aquesta casa. La gent gran de Vinebre encara recorda que els terrenys que envoltaven la casa s'anomenaven "lo Parque" i hi havia animals i plantes d'origen americà. Posteriorment, quan Joaquim Veà va marxar a viure a Vilanova i la Geltrú, va ser adquirit per la Societat Recreativa de la vila per instal·lar-hi la seua seu (a la segona planta) i fer-hi el bar del poble (a la primera planta), als baixos hi havia l'escola pública fins a l'any 1977. Quan la Societat Recreativa va fer fallida, cap a la dècada dels anys vuitanta del segle XX, l'edifici el va comprar l'Ajuntament i el va remodelar. Actualment, és la seu de l'Ajuntament i, als baixos, hi ha un bar per a la gent gran.

El "Cassino", seu de l'Ajuntament de Vinebre

7.2.5. Les festes

La festa major de la població se celebra la darrera setmana d'agost, tot coincidint amb el 29, festa del degollament de sant Joan Baptista. Anualment, el Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Vinebre, convoca el premi literari en llengua catalana Ribera d'Ebre, que es lliura a Vinebre el vespre de la festa major de la població. El 2015 se'n celebrarà la trentatresena edició.

La festa de sant Miquel, que a la vila se celebra al mes de maig, ja que, en realitat, es refereix a una de les aparicions de sant Miquel als mortals més cèlebres, cap l'any 490 al Mont Gargano (regió de Nàpols),[6] i no pas al dia de Sant Miquel, que és el 29 de setembre. Aquesta celebració és la més estimada i viscuda més intensament per la gent de la vila. La data exacta de celebració és el 8 de maig, però és modificada cada any per adaptar-se a les jornades laborals actuals i al fet que molts vinebrans d'origen viuen en altres indrets; perquè hi pugui assitir el màxim de gent, se celebra el segon dissabte del mes de maig. Es tracta d'una festa força singular respecte a les dels pobles de la rodalia i potser per això és la que inspira més sentiment d'identitat. Comença la tarda anterior al dissabte en qüestió i s'allarga fins a la matinada, amb la construcció d'arcs fets de branques de savina, principalment, guarnits amb flor de sempreviva (*Helichrysum stoechas*) i altres ornaments naturals o confeccionats,

[6] Sembla que un pastor de braus va perdre'n un i el va localitzar prop de l'entrada a una cova. Per espantar-lo i fer-l'en sortir, li dispararà una fletxa, però la fletxa va girar cap a qui l'havia disparada i el va ferí. El pastor ho va explicar al bisbe i aquest va prescriure tres dies de dejuni i oració. Al cap dels tres dies, sant Miquel arcàngel, s'aparegué de nou i oferí protecció a la gent del lloc a canvi que se li erigís un temple en aquell indret.

ubicats al llarg del carrer de Sant Miquel. Es construeixen perquè l'endemà al matí, la professó que recorre la totalitat del carrer de Sant Miquel hi passi per davall. La segona acció que es du a terme el divendres té lloc a la matinada amb la tallada d'un àlber de la vora del riu, que és "plantat" al mig de la plaça del Rei, davant de l'església. Fa dos o tres dècades, es penjava a la capçada de l'àlber un "motiu" especial: una bandera del Barça, un ram de roses, unes calces...

L'endemà, dissabte, la festa comença a dos quarts de vuit del matí, amb la cercavila musical que es passeja pels carrers del poble per despertar tothom. A les vuit en punt, la professó que condueix l'arcàngel en una peanya per tot el carrer de Sant Miquel, surt de l'església. La professó és encapçalada per les autoritats eclesiàstiques, seguides de la imatge de l'arcàngel, portada entre quatre persones, i darrere hi van l'orquestra i els fidels. A tots els balcons de les cases habitades del carrer de Sant Miquel, s'hi esperen la canalla i alguns adults, preparats per llançar flors de sempreviva, pètals de rosa i paperets de colors a la professó de l'arcàngel. Antigament, la professó continuava fins a la mateixa ermita, però fa dècades, i arran d'un accident que va patir la imatge en enredar-se en unes branques d'oliver, es va decidir de deixar-la desada en una casa del final del carrer.

Tot seguit la gent puja a l'ermita, a peu o en vehicle, amb la intenció de compartir un matí de germanor. Quan s'arriba a l'ermita, les persones són obsequiades amb un panet tradicional anomenat *auferta*, el motiu d'aquest gest sembla que cal buscar-lo en temps pretèrits en què no tothom tenia recursos econòmics suficients per esmorzar. Després té lloc la missa, al final de la qual es canten els Goigs a Sant Miquel i, en sortir, tothom es dirigeix on, en els terrenys que envolten l'ermita, cada família té muntada la taula i les cadires, o la borrassa i les mantes, per esmorzar. Curiosament, aquest dia, tothom esmorza exactament el mateix: truita de carxofa i conill rostit, regats amb vins i seguits de postres com capsetes,[7] *corassons*,[8] ametlles torrades, etc.

Un cop tothom ha esmorzat i ha anat a convidar i ser convidat a la taula del costat o a les dels parents i amics, comença la festa a la plaça, on es ballen jotes i sardanes, i es juga a estirar la corda, a la corretja o al borinot.

El joc de la Corretja és un joc de persecució amb l'objectiu de pegar cops de corretja a la part baixa de l'esquena de la persona que corre al davant de qui té en possessió aquest estri. Es juga en grup. Els participants han de sumar un nombre senar, i es disposen en rotllana, per parelles. Els integrants de cada parella s'han de col·locar un darrere de l'altre i de cara al centre de la rotllana, de manera que un queda a l'interior de la rotllana i l'altre a l'exterior. Tots els membres de l'exterior de la rotllana han de col·locar les mans darrere. La persona que queda lliure està en possessió de la corretja i tria de les altres aquella que tindrà el rol de perseguit, que ha de córrer al voltant de la rotllana per no rebre els cops de corretja del perseguidor. El que corre al davant té una manera de salvar-se de la persecució i és col·locar-se al davant d'una altra de les parelles de la rotllana. D'aquesta manera "se salva" i el que ha de córrer és el membre d'aquesta parella que queda més a l'exterior de la rotllana. Així mateix, el jugador que té la possessió de la corretja pot regalar-la a algun altre jugador dipositant-la a les mans del membre "exterior" de qualsevol de les parelles. La gràcia és fer-ho sense que el que corre al davant se n'adoni, per tal que quan passi corrent per darrere del nou tenidor de la corretja aquest el pugui "escalfar" de valent. La casualitat fa que de vegades coincideixi en la mateixa parella el nou tenidor de la corretja i el que intenta salvar-se; en aquest moment, el membre exterior de la parella pren el rol de "perseguidor" i el de l'interior de "perseguit". Si no s'està molt atent, el perseguit pot rebre per sorpresa i força!

[7] Són una mena de magdalenes fetes només amb clara d'ou, sucre i trossos d'ametlla torrada.
[8] Són una espècie de coques petites fetes amb segí, amb forma de cor, d'estrella, de fulla…

Joc de la Corretja, una diada de Sant Miquel a Vinebre

El joc del Borinot es un joc d'habilitat que es juga entre tres persones. La del mig ha de dur un barret o una gorra i ha de mirar de donar bufetades als del costat sense que aquests, tornant-s'hi, li facin caure la gorra. Com que els mastegots són importants, els jugadors de les vores es protegeixen les galtes amb una mà. El jugador del mig, mentre intenta pegar als altres dos, es posa les mans al voltant de la boca per a fer un soroll característic que imita el zumzeig d'un borinot. Si un dels dos jugadors de les vores aconsegueixen fer caure la gorra del jugador del mig, intercanvia el rol amb aquest i passa a ser el borinot.

Joc del Borinot, una diada de Sant Miquel a Vinebre

Cap a quarts de dos del migdia, es torna cap al poble i es fa la professó de tornada de l'arcàngel a l'església, amb una altra pluja de flors i paperets des dels balcons. En acabat, se celebra un ball de vermut i es dina cap a les cinc o les sis de la tarda. Als darrers anys s'acaba la celebració en diumenge amb una paella gegant popular.

8. Objectius, continguts i criteris

Aquest estudi ha pretès inventariar el major nombre possible de formes de l'onomàstica –topònims i antropònims–, lligada a Vinebre, municipi de la Ribera d'Ebre, i als seus pobladors, i comparar la recollida a partir de fonts orals amb la recollida de fonts escrites, això és, comparada amb el conjunt de documents escrits que s'ha pogut localitzar en diversos arxius, els quals cobreixen el període cronològic que va des del segle XIV fins a la meitat del XX. A més, se n'ha fet una anàlisi lingüística des de diversos punts de vista: semàntic, formal i dialectal.

8.1. Continguts generals

L'inventari d'aquest treball onomàstic recull els topònims del terme municipal de Vinebre (i alguns de singulars dels termes municipals adjacents):[9] noms de partides i peces de terra, serres, colls i cims, coves i roques, arbres i boscos, camins, barrancs i rius, fonts i mines, masos, pous, recs, basses i aljubs, molins i ponts. També inclou els noms del nucli urbà de la vila: carrers, places, edificis i altres indrets destacables. Pel que fa al terreny de l'antroponímia, també aplega els cognoms dels vinebrans i alguns noms, compresos entre el 1329 i el 1939, i els noms de casa que s'han conservat fins a l'actualitat.

A les entrades –un total de 1470– hi podreu trobar diverses informacions, com la situació geogràfica o el carrer, els contextos escrits en què s'han localitzat, la cronologia corresponent, informació etnogràfica i la transcripció fonètica de la pronúncia dels informants.

Cal explicar que, pel que fa a les indicacions de la situació geogràfica d'alguns topònims, de vegades s'ha fet servir indicacions com *a la dreta de* o *a l'esquerra de* en dos ocasions molt concretes: quan s'ha utilitzat com a referència un corrent d'aigua o un camí. En el cas dels corrents d'aigua, la referència és la mateixa que per indicar la riba dreta o la riba esquerra: hom s'orienta segons la direcció del corrent d'aigua; així, Vinebre és a la riba esquerra de l'Ebre i Ascó, a la riba dreta. D'una manera paral·lela, s'ha utilitzat aquest recurs per als camins i carreteres, però, és clar, utilitzant el punt de vista totalment subjectiu de l'habitant de Vinebre; així, per exemple, al camí dels Gorraptes, la perspectiva és del vinebrà que es desplaça del nucli urbà a aquesta partida, la dreta serà la dreta d'aquest hipotètic vinebrà quan va de Vinebre cap als Gorraptes. Altres vegades s'ha utilitzat els punts cardinals; i, unes altres, el costum popular de dir *més amunt de* (*o damunt de*) o *més avall de* (*o davall de*) per indicar més lluny o més a prop de la població, o la major o menor altitud del terreny.

Després de l'inventari, s'ha fet un estudi lingüístic dels noms recollits. En primer lloc se n'ha fet una anàlisi semàntica, tot seguit, una anàlisi formal; i, finalment, una anàlisi dialectal. Per a dur a terme les anàlisis semàntica i formal, s'ha agrupat les dades en topònims rurals, topònims urbans (d'una banda, carrers i places; i, de l'altra, zones i altres indrets urbans) i antropònims. D'aquests darrers se n'ha estudiat les maneres d'anomenar, els prenoms, els cognoms i els noms de casa. Finalment, l'anàlisi dialectal s'ha fet globalment.

[9] S'hi ha inclòs perquè es tracta d'elements d'una certa rellevància per als habitants de Vinebre, ja que formen part de les seues referències geogràfiques o culturals. N'hi ha dels termes de Flix, de la Torre de l'Espanyol, de Garcia i, en especial, d'Ascó. Els del terme d'Ascó potser no són elements geogràfics especialment rellevants, però el fet que el seu terme municipal acabi tan a les portes del nucli de població pel sud-oest, fa que alguns indrets que són al terme d'Ascó es mirin com si fossin vinebrans. Això té una explicació concreta, el límit del terme per aquesta banda era determinat per un límit geogràfic natural: un dels dos braços de l'Ebre, el més oriental, l'esquerre, que passava a tocar de les cases de la vila. Però quan una riuada va estroncar-lo i secar-lo totalment, aquesta frontera natural (i no pas la legal) va desplaçar-se més a l'oest, en l'únic braç que va quedar, el més occidental, el dret. De manera que a les Illes (totes, no només la part de Vinebre), les Sénies i el molí de Rué era més fácil accedir-hi des de Vinebre (per terra, caminant) que des d'Ascó (des d'on calia travessar el riu, amb les dificultats que això comportava en un temps en què no existia el pont d'Ascó i l'única manera de travessar-lo era amb la barca).

8.2. Continguts específics de l'inventari

8.2.1. Antropònims

En aquest apartat s'han aplegat els cognoms –de vegades, també els prenoms, si és que no hi havia pas cognom–, els àlies i els noms de les cases. Aquests darrers s'han obtingut de fonts orals i duen com a informació el nom del carrer on se situen i la transcripció fonètica; la ubicació exacta de cada casa es pot consultar a l'annex *Ubicació dels noms de casa*, on es presenta el nucli urbà fragmentat per zones, a partir d'imatges de Google Earth, i a les quals s'ha afegit una numeració de les cases, els noms dels carrers i una llegenda interpretativa d'aquesta numeració. A més dels noms de les cases, en alguns casos, també s'han inclòs indicacions d'equipaments, corrals i altres dades que poden ser interessants com a referents.

Quant a cognoms i noms, s'han recollit tots els antropònims possibles, referits a la població de Vinebre, dels documents recollits a l'apartat de *Descripció de fonts escrites*, que, cronològicament, abracen des de l'any 1329 fins al 1939. Aquestes dades completes –els noms de tots els individus recollits– es poden consultar en l'apartat corresponent a l'estudi dels cognoms, ja que a l'apartat de l'inventari, respectant els criteris d'altres inventaris onomàstics publicats per l'Institut d'Estudis Catalans, només s'hi ha citat les referències més antigues cronològicament, a més dels segles en què se n'han recollit mostres i alguna altra informació que s'ha considerat rellevant, com ara si el cognom ha esdevingut nom de casa o si hi ha algun personatge destacable que l'ha portat.

A més dels cognoms, consten com a entrada els àlies i alguns prenoms que s'han trobat sense cap cognom o amb la referència dependent d'altres individus, com ara el cas de la majoria de les dones dels segles XIV, XV, XVI –i fins i tot el XVII de vegades–, o el cas d'alguns moriscos.

L'entrada per àlies conté la referència del nom sencer de l'individu, si n'hi ha, i la referència de la font escrita.

> **Butxaca**
> "...Francisco Miró Carim de esta vecindad (a) Buchaca" (RTD 1902, 44)
> Àlies de Francesc Miró Carim.

L'entrada per prenom conté la referència d'on està documentada.

> **Elisabet**
> "Elisabet" (ACRE340-62-T2-159, 1628)
>
> **Gele**
> "Gele fyll de Çalema Gelle" (MO 1329)

Quant a la informació que es pot trobar a l'apartat dedicat a l'estudi dels segons noms i els cognoms i en el qual consten els noms de tots els individus que s'han localitzat, concretament, davall de l'entrada s'hi ha citat els noms complets dels individus que el porten; tot seguit, entre parèntesis, hi ha la referència de les fonts escrites en què han estat localitzats, en ordre cronològic de més antic a més modern. Es poden consultar més detalls dels criteris d'ordenació a l'apartat esmentat.

Partint del fet que les fonts escrites d'on s'han extret els cognoms que s'han treballat són fonts directament lligades al nucli de població de Vinebre, es reconeix, en principi, com a vinebrà o vinebrana qualsevol individu que hi aparegui, tret d'unes excepcions que se citen tot seguit:

- Quan específicament s'afirma que el personatge és habitant d'un altre indret. Per exemple: "Bautista Jornet vecino de la villa de la Torre del Español" (RZ 1787, 95), "Juan Domenech y Montagut vecino de la villa de Azcon" (RZ 1787, 81), "Bartholomeo Saragoci et Miquaelle Montholiu majore habitatoribus ville de Azco" (CAP 1558, 16v), etc.

- El nom del comanador d'Ascó del moment històric corresponent
- Els noms dels diversos notaris

D'altra banda, en el període temporal en què la manera d'anomenar un individu era la fórmula prenom + cognom, es planteja un problema davant del costum d'anomenar pares i fills de la mateixa manera. És difícil, per no dir gairebé impossible, saber-los distingir i saber del cert de quants individus diferents es parla. És per això que s'ha seguit el mètode tradicional en onomàstica, que és comptar un sol individu per segle.[10] Això és, en el cas que es localitzessin dos individus que s'anomenessin d'igual manera (nom+cognom) dins del mateix segle, s'ha considerat que són la mateixa persona; si, en canvi, apareixen el segles diferents, s'han comptat com a persones diferents. Per exemple, s'han trobat tres *Antoni Carim* en tres segles diferents i s'han considerat tres individus diferents: "Antoni Carim" (CAP 1558 345), "Antoni Carim" (CAP 1607 20, 21, 23,24, 38, 39), "Antoni Carim" (RZ 1787 85). Tot i fer servir aquest mètode, cal fer constar que aquesta no és una mesura infal·lible i que, potser en algun cas pot ser errònia. Així i tot, segurament, de manera quantitativa aquest mètode reporta més encerts que errades.

En aquesta línia i amb l'objectiu de minimitzar les errades, cal citar que, en algunes ocasions, s'han trobat fórmules que han permès inferir que un individu citat en dos segles diferents, consecutius, és un mateix individu. Per exemple, es localitza *Pere Domenech* al CAP 1558, anomenat en cinc ocasions, en confessions seues i altres confessions; i també s'ha trobat esmentat un *Pere Domenech* en el CAP 1607 dins de la confessió d'Antoni i Guillem Carim; a aquest primer se l'esmenta dins de la fórmula: "...la vinya de quatre jornals de fauadors (?) affronta ab lo Riu que ans ere de Pere Domenech[11] i ab March Miro que ere de Jaume Ferrer". S'ha interpretat que la vinya que el 1607 era propietat d'Antoni i Guillem Carim, el 1558 era propietat de Pere Domènech, que visqué el segle anterior. Per tant, el Pere Domenech de 1558 i el Pere Domenech de 1607 són, en realitat, un mateix individu que visqué el segle XVI. Aquest fenomen s'ha registrat en uns quants casos en el mateix període temporal, això és, a cavall dels segles XV i XVI: Pere Macip àlies Pobill, Lluís March, Pere Osó, Joan Raduà, Miquel Torner, Margarida Ferrussa,... De vegades, en aquests documents del segle XVI s'explicita que algun d'aquests individus havia fet una capbreviació el segle anterior, cosa que referma aquesta hipòtesi utilitzada: "Pere Domenech qui feu la ultima capbreuatio l'any 1559".

Altrament, si apareixen dos formes dins del mateix segle, una amb un cognom i l'altra amb dos, encara que coincideixi el primer, s'ha considerat que es tractava de dos individus diferents: Joan Bieto / Joan Bieto Cebrià. Igual s'ha considerat quant a altres formes de nominació diferents dels cognoms, la seua absència o presència determinen individus diferents: *Joan d'Ossó, dit de Marianna, Joan d'Ossó, Joan D'Ossó de defora, Joan d'Ossó de dins*.

Cal tindre en compte que les entrades només recullen els cognoms trobats en primer lloc, en cap cas s'ha fet una entrada per als segons cognoms.

8.2.2. Topònims

Quant a topònims, en primer lloc, s'han recollit de fonts orals i, després, s'ha complementat la informació amb les fonts escrites descrites a l'apartat corresponent, les quals abracen un període cronològic que va des de 1329 fins a 1945.[12] I a les entrades de l'inventari s'hi ha reproduït una bona mostra dels testimonis escrits de manera que hi constés, si més no, una mostra per segle. Tanmateix, de vegades, en un mateix segle, es recullen testimonis dels topònims amb grafies diverses; en aquests casos s'hi ha reproduït mostres de totes les grafies diferents. La totalitat dels testimonis escrits es poden trobar en l'apartat d'anàlisi de les dades.

[10] Aquesta mesura és la solució utilitzada habitualment per a distingir individus que només tenen un cognom, però no té sentit en el cas d'individus anomenats amb dos cognoms, atès que pares i fills ja no s'anomenaran igual; així, per exemple, Francesc Sans Servelló, localitzat l'any 1898 i l'any 1902, és considerat un sol individu.
[11] No s'accentuen els cognoms perquè es reprodueixen tal i com apareixen a la font escrita.
[12] A més, també s'han recollit les propostes del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, de 2010.

A més, en el cas dels topònims no urbans, sota l'entrada, s'hi ha inclòs el tipus d'accident geogràfic de què es tracta i s'hi ha descrit una situació geogràfica aproximada. Tot seguit, s'hi ha reproduït, per ordre cronològic de més antic a més actual, una selecció dels contextos escrits en què han estat localitzats, amb les seues referències corresponents. Els criteris d'aquesta selecció han estat incloure una referència escrita de cada segle en què apareixen els topònims i, en els casos en què l'ortografia era diversa per al mateix topònim, reproduir tots aquests casos malgrat que fossin del mateix segle.

Pel que fa als noms del nucli urbà, també s'hi ha afegit la transcripció fonètica quan ha estat possible, seguida d'una breu localització. Llevat dels carrers i places, ja que s'acompanya aquest treball amb un plànol que els situa exactament.

8.3. Criteris quant a l'inventari

8.3.1. Transcripció fonètica

S'ha mirat que cada entrada recollida de manera oral inclogui la seua transcripció fonètica seguint l'alfabet fonètic internacional (AFI), així, es podrà observar que la parla de Vinebre correspon al català nord-occidental de la part nord de la comarca de la Ribera d'Ebre.

Per tal de facilitar-ne la lectura, s'ha segmentat la tira fònica tal i com es fa en les publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans "Treballs de l'Oficina d'Onomàstica". El criteri general és separar els mots independents, per exemple: [ɬoz awβeˈʎons], tret que hi hagi un cas d'elisió vocàlica per fonètica sintàctica, per exemple: [ɬa ˈsɛrałz awβeˈʎons] o [ˈkaɾdʒiˈɬaɣa] i fins i tot [ɬaβiŋˈguðanˈrig doˈzo]. En cas que l'elisió es produeixi entre sons consonàntics, tampoc no s'ha separat si això implicava deixar un mot escapçat sense significat, per exemple: [ɬeˈsuts], però [ɬo raβaˈðans].

En els casos de contraccions de preposicions i articles en contacte amb mots començats per vocal, el so consonàntic de la contracció s'ha ajuntat al vocàlic següent, per exemple: [ˈka ɬawˈβɛɾto].

Els sons geminats i allargats s'ha resolt repetint el símbol, així: [ɬo βaˈsɔd de ɬaɾˈsiza] i així: [ˈkaɬ ˈtɛbbɬo].

Per tal d'il·lustrar afèresis que d'altra manera no serien observables pel lector, es trobaran les transcripcions: [ˈka ɬa suˈsena] i [ˈka βeˈɬaɾðo]

Si les fonts de les entrades només han estat escrites, lògicament, no s'hi ha posat cap transcripció. Com a conseqüència d'això, per exemple, s'observarà que tots els noms de cases –dades que provenen de fonts orals–, tenen transcripció fonètica. I que, per exemple, en la resta de topònims i antropònims –provinents tant de font oral com escrita– n'hi haurà uns que en tindran –provinents de font oral, o d'oral i escrita a la vegada– i d'altres que no –els provinents exclusivament de font escrita. Així, pel que fa als cognoms, s'han transcrit els que encara avui són vius a Vinebre. Quant als prenoms, no se n'ha fet cap transcripció.

La tipografia utilitzada per a les transcricpcions fonètiques ha estat la font Ipa-samd Uclphon1 SIL DoulosL.

8.3.2. Indexació

El criteri d'indexació és el mateix que utilitza l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans, recollit al document "Criteris per a la redacció i la publicació de reculls de toponímia".

Per tant, ha estat el sistema discontinu, amb les particularitats que es descriuen a continuació. Els mots s'han ordenat alfabèticament prescindint, en principi, de la part genèrica del topònim i de les partícules (articles, preposicions i conjuncions) que hi hagi davant de la part concreta. En segon terme, i en cas de coincidència, s'ha ordenat tenint en compte el primer mot significatiu de la part genèrica. I, en darrer lloc, tenint en compte les partícules.

En el cas que la part concreta només estigui precedida per l'article definit, s'ha situat al capdavant dels noms de lloc que porten qualsevol altra partícula.

Si hi ha un genèric i un concret amb la mateixa grafia, s'ha posat en primer lloc el genèric. Per exemple:

Gorraptes, los
Gorraptes, lo camí dels
Gorraptes, la font dels
Gorraptes, sendera dels
Gorraptes, la serra dels
Gorraptes, la vall dels
Gorraptes Més Amunt, los
Gorraptet

S'ha ofert una referència per a tots els noms comuns i per a les paraules dels propis que no estan en primer lloc. Així:

Carrer

V. *de Baix, del Calvari, Carrerada, del Castell, del Cine, de Dalt, de les Eres, de les Escoles, de l'Església, del Forn, dels Gats, Gaudí, de l'Horta, de Lleida, Major, del Mur, Nou, de la Pescateria, del Portal, dels Portellets, del Riu, de Sant Miquel, de Serra, del Sindicat, del Sol, de la Torre, de la Unió*

O bé:

Vila
V. *Casa de la V. Vella*

Vella
V. *Casa de la Vila V.*

8.3.3 Transcripció de les entrades

Les entrades estan destacades en negreta i n'hi ha una per a cada concepte. Així, si en algun cas coincideixen cognoms, prenoms i/o àlies, topònims, etc., se'ls ha donat entrades diferenciades amb una xifra en superíndex. Per exemple:

Un prenom i un cognom:

Vilell[1]
Cognom morisc registrat els segles XIV i XV. Amb les formes *Vilell, Vilel, Villell* i *Viliel*. Les referències escrites més antigues són "Juci Vilell" (MO 1329), "Mafomat Villell" (MO 1329) "Mafoma fyl de Juçi Vilell" (MO 1329).

Vilell[2]
Prenom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita és "Vilell fill de Mahoma Vilel" (PH 1349).

Un àlies i un cognom:

Pubill[1]
"Pere Macip als Pobill" (CAP 1558, 14v, 16r, 16v)
Àlies de Pere Macip.

Pubill[2]
Cognom registrat els segles XVI i XVII. La referència escrita més antiga és "Antoni Pobill" (CAP 1558, 23r).

Una referència i un topònim:

Pla[1]
V. *Cap del Pla, Plans, Roca del Cap del P.*

Pla[2]
"Josep Plá Vila" (RTD 1903, 62)

Dos topònims diferents:

Plaça, la[1] [ɬaˈpɬasa]
Actualment es coneix amb aquest nom la plaça del President Lluís Companys. Antiga plaça de les Piles.

Plaça, la[2]

> ...un perche travessant damunt lo carrer de una casa de una casa a una altra seua cituada en lo dit lloch de Vinebre *al cap de la plassa* de dit lloch que dita casa afronta de una part ab casa de Gabriel Llecha que ere de Gabriel Oso y de altra part ab casa den Juan Torner fill de Rafel y ab *la plassa* y ab lo carrer que va al portal de la vila... (CAP 1607, 96r)
>
> ...todo aquel corral, o patio, parte rodeado de paredes, que por nuestros legitimos titulos tenemos cito dentro la indicada villa de Vinebre, en su calle que va desde *la Plaza*[13] al huerto de Don Josef de Ossó (ACRE340-62-T2-200, 1803)
>
> *Plaza* (REF 1894)
>
> *Plaza* (RTD 1903, 73, 85)

Els criteris de la transcripció de les entrades han estat diversos segons el col·lectiu de noms de què es tractava. Quant a les entrades dels topònims s'han mirat d'adaptar a la normativa actual del català. En els casos en què no s'ha pogut recórrer a la normativa s'ha triat aquella que estigués més en consonant, en primer lloc, amb la pronúncia de la font oral; i, en segon lloc, amb aquella que coincidís amb les fonts escrites.

Si les fonts escrites estaven en un altre idioma diferent del català (aragonès, castellà o llatí), se n'ha fet l'adaptació al català. Per exemple: camí de Font de "Perrilla", que és un topònim que només hem recollit de fonts escrites i eren en castellà: Fuente de (la) Perrilla. Cosa que no s'ha fet mai, emperò, amb els cognoms: Guajardo, González,...

Si les fonts orals ens brindaven entrades en castellà, hem respectat aquest idioma per bé que marcat amb cometes i s'ha adaptat a l'ortografia catalana. Per exemple: "lo Passo de Ganado", lo "Cassino", "Rossita".

[13] Podria no ser la mateixa plaça.

Les entrades dels topònims inclouen l'article definit corresponent, llevat que les fonts hagin estat únicament escrites. Aquest criteri respon a una qüestió pràctica i té l'objectiu de permetre una identificació ràpida dels topònims que només han estat recollits de font escrita.

Quant a les entrades principals dels noms de les cases, corresponen, sempre que ha estat possible, a la forma normalitzada, per exemple: ca l'Assutzena, encara que el parlant té consciència d'estar dient "ca la Sussena" [ka la suˈsena]. O, per exemple, el cas de ca l'"Olivero" que tots els vinebrans pronuncien [ka lawliˈβeɾo]. S'ha cregut adient posar alguna referència que també reculli aquestes diferents percepcions dels parlants i, per tant, també s'ha fet una entrada secundària per a Sussena, "Aulivero", etc. que remeten a la principal.

I quan el nom de casa incloïa una paraula, prenom o substantiu o qualsevol altre mot en una llengua que no és el català, s'ha marcat amb cometes: ca "Bolloni", ca "Pepe", ca l'"Anita de Lucia",...

Les entrades dels cognoms, sempre que ha estat possible,[14] són les corresponents a la forma que podíem considerar normativa, estàndard, per bé que, si es consulta l'annex on estan recollides la totalitat de referències, a l'interior s'hi citen totes les formes en què s'han trobat. Per exemple, l'entrada per al cognom serà *Ferrer*, i dins de l'entrada estan transcrites totes les formes que s'han recollit a les fonts escrites, per tant, amb variants ortogràfiques. En aquest sentit s'han agrupat sota un mateix cognom formes com les següents:

- Formes accentuades o no accentuades:[15] Domènech, Domenech; Jordà, Jorda; Martí, Marti; Miró, Miro; Pepió, Pepio
- Formes amb accents de diferent grau d'obertura. Ex: Biarnès, Biarnes, Biarnés;
- Formes oxítones acabades en –r muda o en vocal, accentuada o no: Ferrer, Ferré, Ferre; Teixidor, Teixidó; Torner, Torne
- Vacil·lacions entre v i b: Cavallé, Caballé
- Vacil·lacions entre ss, s, c i ç: Çerdà, Cerdà; Cervelló, Servelló; Massia, Macià, Maçia; Macip, Masip, Oso, Osso; Pellicer, Pellisser; Rossello, Roselló
- Vacil·lacions entre i i y: Maimó, Maymó; Millo, Myllo
- Vacil·lacions entre l i ll: Vila, Villa; Vilaplana, Villaplana
- Altres vacil·lacions: Maestre, Mestre; Sacrista, Segrista
- Ortografia castellanitzant: Fortunyo, Fortuño; Gonçales, Gonsales, Gonzales
- Oclusives finals: Montagut, Montagud
- Vacilacions o/u: Muntaner, Montané
- Absència/presència de h: Holiver, Olivé; Veà, Vehá; Hoso, Osó
- Absència o presència de la partícula "de" i aglutinacions: Ossó, de Ossó, Dosso, Doso
- Vocals epentètiques: Veá, Veyá
- La variació morfològica tampoc és un criteri de diferenciació, per tant hem agrupat cognoms del tipus: Ferrus, Ferrussa; Hoso, Hosona

Pel que fa als cognoms moriscos dels segles XIV i XV, els criteris han sigut semblants d'aquests darrers. Així, s'han agrupat:

- Absència/presència de la preposició "de": Aliolo, Daliolo; Ambros, d'Enbroz, Hambroz
- Absència/presència d'a inicial: Abayu, de Bayu; D'Ajub, de Jub, Dajub, d'Ajup;
- Absència/presència de h: Ambros, d'Enbroz, Hambroz
- Vacil·lació entre c i ç: Abçali, Abcali

[14] En el cas de la majoria dels cognoms islàmics això no ha sigut possible, ni ha tingut gaire sentit, cercar-ne la forma catalana, per tant, s'ha optat per reproduir les formes tal i com s'han trobat escrites. Per exemple: Abdellug, Abohali, Alboley, Almaceyt, Almanacim, Almenançii, Anborç, Ayu, Ayuch, etc.
[15] Excepte els cognoms Vila i Vilà, que s'han considerat cognoms diferents.

— Vacil·lacions entre i i y: Millo, Myllo; Eiça, Eyça
— Vacil·lació entre a i e: Abdella d'en Eiça, Abdella d'en Ayça, Juce d'en Aeça, Abdella d'en Eiça, Abdella d'en Ayça, Ali den Eiça, Gelle d'en Eiça, Jafar den Eiça, Juci den Eiça, Mafona d'en Eiça, Jafar d'en Eyça alamí de Vinebre
— Vacil·lació entre e i i: Abçale, Abçalli; Juce d'en Aeça, Abdella d'en Eiça, Abdella d'en Ayça, Abdella d'en Eiça, Abdella d'en Ayça, Ali den Eiça, Gelle d'en Eiça, Jafar den Eiça, Juci den Eiça, Mafona d'en Eiça, Jafar d'en Eyça alamí de Vinebre
— Vacilació entre l i ll: Abçale, Abçalli
— També hem agrupat davall de la mateixa entrada: Agello, Hagiyllo i Agili. Per bé que no ens hem atrevit a agrupar semblances com: Alcaber i Alcabrer

9. Descripció de les fonts orals

Com a fonts orals principals, hem gaudit de l'ajuda inestimable de cinc vinebrans, als quals volem agrair la seua generositat i atenció. Per bé que també hem de dir que hem disposat de la col·laboració puntual d'altres informants. Gràcies a ells, també. Les característiques dels primers són les següents:

- Josep Veà Jordà (Pepe de Peremanel). Nascut a Vinebre el 1935, jubilat, pagès i caçador. Sempre ha viscut a Vinebre, tret d'uns anys de joventut.
- Josepa Vila Teixidó (Pepita la Barcelonina). Nascuda a Vinebre l'any 1938, sempre ha viscut a Vinebre. Mestressa de casa.
- Josep Maria Pros Tarragó (Josep Maria de la Rossa). Nascut a Vinebre el 1949, titulat universitari en Magisteri, però carnisser d'ofici. Sempre ha viscut a Vinebre. Estudiós de tot allò que fa referència a la història local i a l'etnografia de Vinebre.
- Teresa Pros Tarragó (Teresineta Targa). Nascuda a Vinebre l'any 1932. Ha viscut a Vinaròs en la seua joventut i actualment ha tornat a Vinebre. Mestressa de casa.
- Miquel Miró Masdeu (Miquel del Negret). Nascut a Vinebre l'any 1926, jubilat, pagès. Sempre ha viscut a Vinebre.

10. Descripció de les fonts escrites

Cal esmentar que no s'ha pogut disposar del tipus de fonts habituals en els estudis onomàstics, com són els que es poden localitzar en els arxius municipal i parroquial, ja que a Vinebre foren destruïts gairebé totalment en el decurs de la guerra civil espanyola. La veu popular conta com alguns revolucionaris van buidar l'arxiu parroquial i van amuntegar els documents al mig de la plaça del Rei, i com aquests mateixos individus van treure de l'església els bancs i els van plantar al voltant de la foguera que en van fer per tal de poder gaudir millor de l'espectacle de la crema.

Tanmateix, i després d'haver descartat de poder localitzar cap font escrita provinent d'aquests dos arxius i ja havent dut a terme la major part de la feina d'aquesta tesi, es va saber de l'existència d'alguns documents que n'eren originaris. Es detallaran al final d'aquesta descripció, ja que se'n fa un relat cronològic.

Després de la presa de consciència de les dificultats que suposaria per a la futura tesi el fet de no gaudir d'un arxiu parroquial i un arxiu municipal, per un cop de sort, es van localitzar un bon aplec de documents provinents d'un arxiu particular. L'Ajuntament de Vinebre, l'abril de 2001, va adquirir el casalici anomenat Ca Don Joan, de propietat privada fins aleshores, per fer-ne un centre cultural en el futur. Entremig de runa, mobles antics descuidats i altres objectes, es va trobar, una bona quantitat de documents escrits, en caixes de cartró i carpetes velles.

L'Ajuntament d'aleshores va pensar que alguna cosa s'havia de fer amb tot aquell regal, i, en una primera intervenció, va fer-ne fer un inventari a mà i va tornar a desar en caixes els documents, a l'arxiu que té a la plaça del "Matadero". I allí es van estar uns anys.

L'any 2007, però, qui subscriu aquests mots va iniciar el treball d'investigació corresponent al màster previ a aquesta tesi doctoral i, davant de la dificultat de localitzar documentació escrita antiga de la vila, va demanar d'utilitzar els esmentats documents de Ca Don Joan, cosa que l'Ajuntament de Vinebre va autoritzar ràpidament.

Va ser dificultós fer-ne la consulta, ja que hi havia una bona quantitat de documents desats en carpetes antigues dins de caixes i caixes de cartró.[16] Calia localitzar els que podien aportar informació onomàstica, els quals van ser, finalment, 62.[17] Aquests documents estan datats, principalment, als segles XVII, XVIII i XIX, i fan referència a les possessions i moviments comercials (actes de venda, títols de finques, censals, testaments, etc.) que la família Domènech-Martí, antiga propietària de l'edifici, tenia per bona part del Principat de Catalunya (Vinebre, Flix, Ascó, la Torre de l'Espanyol, Montbrió del Camp, Lleida, Barcelona, etc.).

Un cop van ser localitzats, la feina que calia dur a terme era fer-ne una codificació per poder-los citar. Així que l'autora va numerar aquests 62 documents de manera rudimentària i en va anotar la data, un títol mínimament descriptiu i un codi rudimentari a partir de numerar les caixes i les carpetes. Aquesta va ser la codificació primera, però, evidentment era molt millorable.

D'altra banda, en aquesta primera cerca de documents, es va fer palès que, per bé que els documents en general estaven en força bon estat per l'antiguitat que tenien, n'hi havia d'altres que estaven força malmesos i calia posar fre al deteriorament.

L'autora d'aquest treball va pensar de proposar a l'Ajuntament que es dugués a terme una acció decidida envers la conservació i la catalogació d'aquest fons. La proposta va ser molt ben acollida per part de l'alcaldessa d'aquell moment, senyora Gemma Carim. La manera de dur-ho a terme va ser

[16] Posteriorment, l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre (ACRE) va quantificar aquests documents com 6,8 metres lineals, equivalents a 68 capses d'arxiu, que contenen 746 unitats documentals.
[17] Finalment, aquest nombre va quedar reduït a 56, atès que, un cop a l'ACRE alguns documents han estat aplegats sota unitats compostes de documents.

proposar a l'Ajuntament que creés i convoqués unes beques d'estiu adreçades a estudiants universitaris i preuniversitaris empadronats a Vinebre perquè es dediquessin a desinfectar i netejar els documents, alhora que se'n feia un nou inventari més detallat i acurat que el que existia. El ple de l'Ajuntament va aprovar la convocatòria. I l'autora va tindre el plaer de coordinar aquelles beques durant els estius de 2007 i fins a 2011.

Seguint les indicacions generals per a la classificació d'arxius patrimonials, per a la nova codificació, es va utilitzar un llistat numèric obert. Al davant de cada número, s'hi van afegir les sigles ACDJ (Arxiu de Ca Don Joan). I, per al nou inventari, es va dotar cada document d'un títol descriptiu, i se'n va registrar el lloc i la data on van ser escrits, el tipus de document de què es tractava i la llengua en què estava escrit (llatí, català i castellà).

L'any 2011, el 29 de setembre, el Ple de l'Ajuntament de Vinebre va acordar la cessió dels documents a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre (ACRE). El dia 21 d'abril de 2012 es va signar el contracte de cessió en comodat del fons patrimonial de la família Domènech-Martí a la Generalitat de Catalunya perquè fos custodiat a l'ACRE. I el fons hi ingressava el dia 16 de maig de 2012. Actualment, doncs, els documents del fons gaudeixen d'una tercera i definitiva codificació, la qual és la que apareix en aquesta tesi.

Posteriorment a totes aquestes gestions, es va estendre la cerca a altres possibles fonts escrites, es va considerar que probablement devien existir documents de la comanda templera o de l'hospitalera d'Ascó. I se'n van localitzar, de l'Hospitalera, a l'Archivo Històrico Nacional de Madrid. S'hi va localitzar tot un seguit de capbreus i altres documents dels segles XVI a XVIII i se'n van treballar una bona part:

- Concòrdia entre el comanador d'Ascó i les universitats d'Ascó i de Vinebre de l'any 1562
- Capbreu de Vinebre de l'any 1558
- Dos capbreus iguals de 1607
- Capbreu de Vinebre de l'any 1639
- Capbreu de Vinebre de l'any 1661
- Capbreu de Vinebre de l'any 1734
- Razón de los derechos, rentas, bienes y feudos pertenecientes a la Encomienda de Azcón, reconocidos por los regidores de las villas de Azcón, Vinebre, la Torre del Español y lugar de Camposines, y diferentes particulares de los tres primeros pueblos del año 1787 según consta en el cabreo de antipocas que obra original en la Recibiduría de la Castellania de Amposta
- Cédula de las rentas, bienes y derechos de la encomienda de Azcón, según el cabreo hecho por Dn. Antonio Mosserrat el año 1771, testificado por Juan Bautista Guasqui y Salas, natural de la villa de Miravete. Zaragoza y julio 13 de 1780.

Més tard en el temps, també es va trobar documentació diversa a l'Arxiu Històric de Tarragona:

- Plànols de l'Instituto Geográfico y Catastral, dels anys 1918 a 1931
- Relació de propietaris de les parcel·les rústiques de Vinebre, de 1954

A l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre:

- Trasllat d'una comunicació de l'Ajuntament de Vinebre, de 1845
- Al·legació al Comanador d'Ascó, de 1843

A casa d'algun particular:

- Capítols matrimonials de Joan Carim Sentís i Maria Teresa Argilaga Ferré, de 2 de desembre de 1793

En diverses obres publicades que remeten a documents d'origen divers:

- *Monedajes de las encomiendas hospitalarias de Ascó, Horta y Miravet (siglo XIV)*
- Prestació d'homenatges de 1349 que l'orde de Sant Joan va exigir als seus vassalls el 1349
- "Rentas del Castellán de Amposta (Orden del Hospital) en las encomiendas de Ascó, Caspe y Miravet a principios del s. xv"
- *El Fogatge de 1497: estudi i transcripció*, de Josep Iglésies
- *Fogatge de 1553: estudi i transcripció*, de Josep Iglésies
- *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros*, de José Ortega y Espinós
- *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*

I, quan la investigació estava en un punt molt avançat, es van poder localitzar uns quants documents provinents dels arxius municipal i parroquial en diferents institucions: a l'Arxiu Diocesà de Tortosa (ADTO), a l'Ajuntament de Vinebre i a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre (ACRE). Cal dir que malgrat que són citades en primer lloc, aquestes van ser, cronològicament, les darreres fonts escrites que es van localitzar i consultar.

Després de fer diverses consultes, que resultaven difícils per la manera com funciona aquell arxiu,[18] a l'Arxiu Diocesà de Tortosa s'hi van poder localitzar uns pocs documents originaris de la parròquia de Vinebre, que van des de 1817 fins a 1926:

- Llistat o padró parroquial fet pel capellà de Vinebre, Ramon Piquer, a petició del bisbe de Tortosa, de 1817
- Partides sacramentals i defuncions de la parròquia de Vinebre. Any 1918
  - Llibre de batejos de 1918
  - Llibre de matrimonis de 1918
  - Llibre de difunts de 1918
- Un conjunt de fulls on es registraren els batejos, els matrimonis i les defuncions dels anys 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924 i 1926
- Uns fulls relligats que eren el duplicat de les partides sacramentals de la parròquia de Vinebre de l'any 1925: matrimonis, batejos i defuncions

En un racó de l'arxiu municipal de l'Ajuntament s'hi havien conservat set documents, que són els següents.[19]

- Un amillarament de 1852
- El "Registro fiscal de todos los edificios y solares que radican en este término municipal, formado en cumplimiento de lo dispuesto en el Reglamento de 24 de enero de 1894"
- Un document de formació de les llistes del cens electoral, de 20 d'abril de 1894
- El registre de transmissió de domini de 1898 a 1917
- Un llistat de noms de persona, de 1915

[18] No és de lliure accés, no té un horari d'obertura al públic, no té catàleg en línia... Per a poder-lo consultar cal posar-se en contacte amb el capellà responsable mitjançant el Bisbat, cosa que no és ràpida, i després cal acordar un dia i una hora en què el responsable estigui disponible. Ja ho comentava Ramon Amigó quan parla d'on cal anar a cercar informació onomàstica: "…s'haurà de recórrer als arxius de bisbat, generalment rics, i algun cop ben atesos i ordenats, i d'accés fácil, com en el cas de Tarragona, però alguna vegada d'accés difícil i, a més, sense ordre ni guia, com en el cas de Tortosa" (Amigó, 2011: 21)

[19] Posteriorment a haver-los consultat al mateix Ajuntament, aquests documents van ingressar a l'ACRE.

- El plànol del terme de Vinebre, de 1919
- Un llistat de noms de persona, de 1939

Finalment, també es va tindre notícia que s'havien conservat uns quants documents del Jutjat de Pau que són dipositats a l'ACRE i que, en el moment que van ser consultats per a fer aquesta tesi, encara no estaven inventariats ni catalogats. Són uns 2 metres lineals de documentació, equivalents a 22 capses, amb una cronologia entre al voltant de 1842 i 1942, en els quals s'hi pot trobar tota mena d'expedients, com ara referents a eleccions de diputats i altres, circulars, comunicacions de recerca i captura d'àmbit estatal, consells familiars, expedients possessoris, judicis de faltes, judicis verbals i expedients de conciliació. La descoberta de l'existència dels documents del Jutjat de Pau de Vinebre va ser molt tardana i, per tant, la consulta va ser la darrera que es va dur a terme per a confeccionar aquesta tesi. De fet, va coincidir en l'impàs de la cessió d'una part del fons a l'ACRE. Davant del fet que els documents encara no havien estat tractats per l'Arxiu i no tenien cap mena d'ordre, ni tan sols cronològic o temàtic, no es van consultar amb tant deteniment i detall com la resta, i l'objectiu que em vaig proposar va ser només recollir aquells topònims dels quals encara no havia trobat referència escrita. Per a dur-ho a terme, es van mirar un per un, però prestant atenció especial només a aquells documents que podien contindre referències a topònims, com ara, expedients possessoris, judicis de faltes, judicis verbals, i expedients de conciliació, bàsicament. Finalment, també cal comentar que els documents del Jutjat de Pau, del mateix període cronològic, relacionats amb el registre civil romanen a l'Ajuntament i no s'han consultat, atès que són, principalment, fornidors d'antropònims.

Quant a la transcripció dels documents, seguint les indicacions de la Dra. Montserrat Sanmartí Roset, professora titular del Departament d'Història i Història de l'Art de la URV, s'han fet servir els criteris que dóna Josepa Arnall en la seua obra *L'escriptura a les terres gironines: segles IX-XVIII*. Així:

1. La transcripció respecta rigorosament l'original, malgrat que sigui de grafia defectuosa.

2. Els mots amb ortografia anòmala, en els casos més exagerats, s'acompanya de "sic", escrit en cursiva i entre claudàtors.

3. Se separen les paraules que en el text apareixen unides i s'ajunten les lletres o síl·labes d'un mateix mot que es presenten separades. Per bé que en el cas dels textos en català, es respecta l'original en les contraccions de preposició i article, i no es fa ús de l'apòstrof com ho requereix la normativa vigent, per exemple *del any* i no pas *de l'any*.[20] S'ha usat apòstrof si és la primera paraula que ha perdut elements, per exemple *d'agost* en lloc de *dagost*. Mentre que si és la segona la que els perd, es fa servir punt volat, per exemple *que·s* en lloc de *ques*.

4. Es normalitza l'ús de lletres minúscules i majúscules d'acord amb les normes actuals, sense tindre en compte el sistema utilitzat per l'escrivà (això és: s'utilitza majúscula a principi de paràgraf, després de punt, en els noms de lloc i de persona, i en els adjectius formats sobre un nom de lloc aplicat a una institució.[21]

5. Es respecta l'ús de i, j, y amb valor consonàntic.[22]

6. Es conserva l'accentuació castellana en els textos d'aquesta llengua en què s'esmenten topònims catalans.[23]

7. S'accentuen aquells mots en què l'ortografia moderna no és necessari (dinés, regidós, jané).

[20] Tanmateix, en el cas de paraules escrites de la manera següent, no s'ha fet ús de l'apòstrof: *de una, de altra, de ell...*
[21] Com ara: *Dertocensis diocesis*
[22] Per exemple: *vuy* per *avui*. I fins i tot s'ha respectat la forma *ryu*.
[23] De fet, l'accentuació original s'ha respectat escrupulosament en el cas de topònims i antropònims.

8. Se segueix l'ús modern de la puntuació.

9. S'utilitzen claudàtors per a assenyalar les llacunes produïdes per taques, rosecs, corcadures i altres agents que afecten l'original.

10. En els textos en català s'ha seguit la tradició de catalanitzar aquelles paraules llatines esmentades en textos catalans, com ara: quòndam, ítem, àlies.

A més a més, se segueix l'ús modern de l'accentuació per tal de facilitar la comprensió dels textos; tret dels antropònims i topònims, els quals s'han transcrit de la mateixa manera que eren escrits originalment.

Quan s'han reproduït textos inclosos en obres publicades, s'han reproduït tal i com apareixen en aquestes obres.

10.1. Descripció de les fonts escrites

Monedatges de les comandes hospitalàries d'Ascó, Horta y Miravet, del segle XIV

És un llibre publicat el 1997, l'editor del qual és Pascual Ortega Pérez: *Monedajes de las encomiendas hospitalarias de Ascó, Horta y Miravet (siglo XIV)* Saragossa: Anubar ediciones. S'hi transcriuen tres monedatges que es van percebre el segle XIV en aquestes comandes. Aquests impostos es cobraven cada set anys, i els que ens ocupen són datats els anys 1329 (data que infereix l'editor), el 1350 i el 1380. Els dos primers detallen, organitzats per comandes i pobles, els individus que van pagar i els que no, diferenciant-los segons si eren cristians o musulmans; i el tercer només detalla la quantitat recollida en cada poble.

Els fulls referents a Vinebre són, en el cas del monedatge de 1329, el 34r; en el monedatge de 1350, el full 94v; i en el monedatge de 1380, el 3r.

Les abreviacions utilitzades per a citar aquestes fonts són, respectivament: **MO 1329** i **MO 1350**, atès que el monedatge de 1380 no recull cap antropònim ni cap altre topònim que no sigui "Vinebre"

Prestació d'homenatges de 1349

Prestació d'homenatge que l'orde de Sant Joan va exigir als seus vassalls el 1349. Aquest document inclou la relació nominal dels prestataris de l'homenatge. Per a aquesta tesi hem consultat les dades que sobre aquest document dóna Pascual Ortega (2006): *La població de les comandes templeres i hospitaleres d'Ascó, Horta i Miravet (segles XII-XIV)* Batea: Secció d'Arqueologia del Patronat Pro Batea. L'autor interpreta que aquesta relació feia referència als caps de família, els responsables dels focs. I ens dóna la referència del document original del qual transcriu les dades: 1349,3,23: AHN, EA, Leg. 8175, núm. 13 (Carp. 637, núm. 27).

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **PH 1349**.

Rentas del Castellán de Amposta (Orden del Hospital) en las encomiendas de Ascó, Caspe y Miravet a principios del s. XV

És un article de Pascual Ortega, dins de *Miscel·lània de textos Medievals, 8* Barcelona: CSIC, 1996. Es tracta de la transcripció del document que es conserva a l'AHN, "Órdenes Militares, códices núm. 678-B", el qual té 81 folis escrits per ambdues cares i està datat a finals de novembre de 1416.

Aquest document, segons Ortega, deu ser la primera relació que existeix dels drets i rendes feudals que afectaven les comandes d'Ascó i Casp, i no és ben bé un capbreu, sinó un registre de rendes ORTEGA (1996): 283-284. El castellà d'Amposta d'aquell moment era Gonçalvo de Funes. I les rendes estan organitzades per llocs i per conceptes. Tanmateix, les rendes de Vinebre sovint estan barrejades amb rendes d'Ascó i de la Torre de l'Espanyol:

- Rendes d'Ascó i Vinebre
  - Ascó
  - Cases i possessions de l'orde a Ascó, Vinebre i la Torre de l'Espanyol
  - Blat dels singulars d'Ascó, Vinebre i la Fatarella
  - Blat que es paga a Vinebre per Santa Maria d'Agost
  - Cens de diners que paguen per Nadal els singulars d'Ascó i de Vinebre
  - Cens de cera que es paga a Ascó per Nadal
  - Cens de gallines que paguen per Nadal els singulars d'Ascó i de Vinebre
  - Cens de diners que paguen els singulars de la Torre de l'Espanyol per Nadal

La llengua del document és l'aragonès.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **RCA** (rendes del castlà d'Amposta) **1416** (data del document)**, núm. de foli**.

Fogatge de 1497

Es tracta de l'edició del Fogatge de 1497 que féu Josep Iglésies: IGLÉSIES FORT, Josep (1992): *El Fogatge de 1497: estudi i transcripció*. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **FO 1497**.

Fogatge de 1553

Es tracta de l'edició del Fogatge de 1553 que féu Josep Iglésies: IGLÉSIES FORT, Josep (1979-1981): *Fogatge de 1553: estudi i transcripció*. Barcelona: Rafael Dalmau.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **FO 1553**.

Capbreu de Vinebre de l'any 1558

El títol del document és "Capibrevium loci de Vinebre factum per Reverendum et magnificum domynum fratrem Grabiellem Angellum Sans milites milite Sancti Johannis Jherusalem et preceptorem preceptorie de Azcó parte es una et honor juratos et singulares personas loci de Vinebre partibus esalterys".

Es tracta d'un capbreu de Vinebre datat l'any 1558, el qual forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1751 de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid (Signatura antiga: OM, L. 62). Títol nom atribuït: "Cabreo de la Encomienda de Azcón. Codi de referència: ES.28079. AHN/1.3.4.5.96.1.2.12.2//OM,L.1751". Àrea de context: "Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellanía de Amposta".

Aquesta unitat documental composta s'ha pogut consultar en format electrònic, això és amb els fulls escanejats individualment en format jpg. En total són 231 folis, escanejats en 463 diapositives. Conté els capbreus dels llocs de la Comanda d'Ascó següents: de la vila d'Ascó, de Vinebre, de la Torre de l'Espanyol i de Camposines. A més, hi ha també una concòrdia entre el comanador d'Ascó i les universitats d'Ascó i de Vinebre (vegeu següent font escrita).

El capbreu de Vinebre consta de 33 folis (escanejats a les diapositives de la 316 a la 381), numerats de l'1 al 33.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **CAP 1558, núm. de foli**

Concòrdia entre el comanador d'Ascó i les universitats d'Ascó i de Vinebre de l'any 1562

El títol del document és *Concòrdia i transacció feta i firmada pel molt Rm e magnifich señor fra Gabriel Angell Sans cavaller del Sagrat horde de Sanct Johan de Jherusalem e digne comanador de la comanda de Asco part una e les unyversitats de la villa de Asco y el loch de Vinebre de part altra*.

És una concòrdia que forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1751 de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid (Signatura antiga: OM, L. 62. Títol nom atribuït: "Cabreo de la Encomienda de Azcón". Codi de referència: ES.28079. AHN/ 1.3.4.5.96.1.2.12.2// OM,L.1751. Àrea de context: "Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellanía de Amposta".

Aquesta concòrdia consta de 6 folis, numerats del 235 al 241.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **CON 1562, núm. de foli**

Capbreu de Vinebre de l'any 1607

Es tracta d'un capbreu de Vinebre datat l'any 1607, el qual forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1752, de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol nom atribuït: "Cabreo de la Encomienda de Azcón". Nivell de Descripció: Unitat documental composta. Àrea de context: "Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellanía de Amposta".

D'aquesta unitat documental, se n'ha pogut consultar, en format electrònic, la part referent a Vinebre, això són 24 folis, numerats del 87r al 111v.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **CAP 1607, núm. de foli**.

Capbreu de Vinebre de l'any 1607

Es tracta d'un capbreu amb la mateixa informació de l'anterior CAP 1607, dins d'OM, L. 1752.

Concessió de drets sobre el lloc de Gorrapte (1630)

El títol que l'ACRE (Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre) dóna al document és "Concessió de drets sobre el lloc de Gorrapte per part del Comanador d'Ascó Miquel Sagasta". Es tracta d'una unitat composta datada el 1637

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **ACRE340-7-T470** (signatura de l'ACRE) **1637** (data del document)**.**

Capbreu de Vinebre de l'any 1639

Es tracta d'un capbreu de Vinebre datat l'any 1639, el qual forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1754, de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol nom atribuït: "Cabreo de la Encomienda de Azcón". Nivell de Descripció: Unitat documental composta. Àrea de context: "Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellanía de Amposta".[24]

D'aquesta unitat documental, se n'ha pogut consultar, en format electrònic, la part referent a Vinebre, això són 21 folis, numerats de l'1 al 21.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **CAP 1639, núm. de foli**.

Capbreu de Vinebre de l'any 1661

Es tracta d'un capbreu de Vinebre datat l'any 1661, el qual forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1755, de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol nom atribuït: "Cabreo de la Encomienda de Azcón". Nivell de Descripció: Unitat documental composta. Àrea de context: "Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellanía de Amposta".

D'aquesta unitat documental, se n'ha pogut consultar, en format electrònic, la part referent a Vinebre, això és del full 139r al 172v.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **CAP 1661, núm. de foli**.

[24] Aquesta és la denominació de l'àrea de context que utilitza l'*Archivo Histórico Nacional*.

Capbreu de Vinebre de l'any 1734

Es tracta d'un capbreu de Vinebre datat l'any 1734, el qual forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1758, de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol nom atribuït: "Cabreo de la Encomienda de Azcón". Nivell de Descripció: Unitat documental composta. Àrea de context: "Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellanía de Amposta".

D'aquesta unitat documental, se n'ha pogut consultar, en format electrònic, la part referent a Vinebre, això és del full 194r al 239v.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **CAP 1734, núm. de foli**.

Cédula de las rentas, bienes y derechos de la encomienda de Azcón, según el cabreo hecho por Dn. Antonio Mosserrat el año 1771, testificado por Juan Bautista Guasqui y Salas, natural de la villa de Miravete. Zaragoza y julio 13 de 1780.

Document que forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1750 de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol nom atribuït: "Cabreo de la Encomienda de Azcón". Nivell de Descripció: Unitat documental composta. Àrea de context: "Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellanía de Amposta".

Les dispositives de la *Cédula de la rentas...* corresponents a Vinebre són les les que van des de la 300 fins a la 341. Els fulls no estaven numerats de cap manera, per això se n'ha posat la referència a partir del número de diapositiva.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **CR 1771 núm. de dipositiva**.

Razón de los derechos, rentas, bienes y feudos pertenecientes a la Encomienda de Azcón, reconocidos por los regidores de las villas de Azcón, Vinebre, la Torre del Español y lugar de Camposines, y diferentes particulares de los tres primeros pueblos del año 1787 según consta en el cabreo de antipocas que obra original en la Recibiduría de la Castellania de Amposta

Document que forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1750 de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol nom atribuït: Cabreo de la Encomienda de Azcón. Nivell de Descripció: Unitat documental composta. Àrea de context: "Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellanía de Amposta". Aquesta unitat documental composta s'ha pogut consultar reproduïda digitalment, això és amb els fulls escanejats individualment en 342 diapositives en format jpg. Els fulls no estaven numerats de cap manera, per això se n'ha posat la referència a partir del número de diapositiva. Entre d'altres, conté els documents següents:

1. "Razón de los derechos, rentas, bienes y feudos pertenecientes a la Encomienda de Azcón, reconocidos por los regidores de las villas de Azcón, Vinebre, la Torre del Español y lugar de Camposines, y diferentes particulares de los tres primeros pueblos del año 1787 según consta en el cabreo de antipocas que obra original en la Recibiduría de la Castellania de Amposta" (diapositives de la 6 a la 107). Els documents referents a Vinebre ocupen les diapositives de la 75 a la 95
2. "Concordia entre el comanador de Azcón, los vecinos y ayuntamientos de esta villa y los del lugar de Vinebre "(tracta sobre els drets de les mitjanes i les illes del riu). Any 1562. Els documents referents a Vinebre ocupen les diapositives de la 108 a la 128
3. "Razón de todos los censos de la encomienda de Azcón según el cabreo del año 1787" (conté els diversos censos de diners, d'ordi i de blat, d'oli, de cera, de pebre, de pollastres i altres aus, perdius, etc.). Els documents corresponents a Vinebre ocupen les diapositives: 156, 158-162, 164

4. "Cédula de las rentas, bienes y derechos de la encomienda de Azcón, según el cabreo hecho por Dn. Antonio Mosserrat el año 1771, testificado por Juan Bautista Guasqui y Salas, natural de la villa de Miravete. Zaragoza y julio 13 de 1780." Els documents referents a Vinebre ocupen les diapositives: 300-309, 332, 336, 341

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **RZ 1787 núm. de dipositiva**.

Capítols matrimonials de Joan Carim Sentís i Maria Teresa Argilaga Ferré, de 2 de desembre de 1793

Capítols matrimonials conservats per un particular de Vinebre (Josepa Vila Teixidó). Datat el 2 de desembre de 1793 a Vinebre, corroborat a Flix el 10 de desembre del mateix any i registrat als Oficis d'Hipoteques de Gandesa i de Falset. Integrat per un quadernet de 4 folis.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **CM 1793**.

Al·legació al Comanador d'Ascó (1843)

Es tracta d'una unitat documental composta de l'ACRE datada el 1843 i que porta per títol "Al·legació al Comanador d'Ascó perquè els veïns de Vinebre respectin els drets relatius al lloc de Gorrapte"

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **ACRE340-7-T471** (signatura de l'ACRE) **1843** (data del document)**.**

Trasllat d'una comunicació de l'Ajuntament de Vinebre (1845)

Es tracta d'una unitat documental composta de l'ACRE datada el 1845 i que porta per títol "Trasllat d'una comunicació de l'Ajuntament de Vinebre per defensar els seus drets sobre el lloc de Gorrapte."

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **ACRE340-7-T473** (signatura de l'ACRE) **1845** (data del document)**.**

Els documents de Ca Don Joan (període cronològic: de 1607 a 1878)

Els documents estan datats, principalment, als segles XVII, XVIII i XIX, i, com s'ha dit més amunt, fan referència a les possessions i moviments comercials (actes de venda, títols de finques, censals, testaments, etc.,) de la família Domènech-Martí per tot el Principat de Catalunya (Vinebre, Flix, Ascó, la Torre de l'Espanyol, Montbrió del Camp, Lleida, Barcelona, etc.).

La fracció d'aquest llegat que hem treballat són els 62 documents referits a Vinebre (per bé que 7 formen part d'una unitat composta), 19 del segle XVII, 22 del s. XVIII, 20 del s. XIX i 1 sense data. El més antic és de l'any 1607 i el més nou, del 1878. Ateses les dates dels documents, hem trobat que n'hi ha d'escrits en llatí, altres en català i uns altres en castellà. Així, en tenim 20 d'escrits en llatí — per bé que la majoria duen en el revers una identificació o explicació i datació del document en llengua catalana. Aquests documents ocupen una franja temporal que va de 1593 a 1748, de manera que són els més antics. Els escrits en català són només 4, i van de 1607 a 1728. I en castellà hi estan escrits la majoria dels documents, 38, que van de l'any 1724 al 1878.

L'abreviació dels documents és **la corresponent a l'ACRE**, però s'hi ha afegit al costat **l'any del document** a fi de donar informació sobre la cronologia. Són els que segueixen.

- Censal de Josep Pepió, veí de Vinebre, amb la Universitat d'Ascó, que serà transferit a Joan Domènech, de la vila de Vinebre; 2 d'abril de 1728. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-1, 1728.
- Certificat d'un censal creat per Llorenç Bartolomé, pagès de la Torre de l'Espanyol, a favor de Ramon Domènech, de Vinebre; 17 d'agost de 1607. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-2, 1607.
- Censal de Pere Jaume Miró i Felip Miró, agricultors de Vinebre, en què hipotequen una peça de terra que delimita amb les finques de Joan d'Ossó, dels seus hereus i amb el camí de la mitjana, a tocar del riu Ebre, a favor de Ramon Domènech, de Vinebre; 6 de novembre de 1682. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-3, 1682.
- Censal de Miquel Manuel, agricultor i espardenyer de Vinebre, a favor de Ramon Domènech, de la mateixa població, en què s'hipoteca una casa i un corral extramurs; 15 de maig de 1683. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-4, 1683.
- Censal de Joan Miró, agricultor i espardenyer de Vinebre, a favor de Joan Domènech, de la mateixa població, en què s'hipotequen tots els seus béns; 21 d'octubre de 1739. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-5, 1739, 1739.
- Censal de Francisco Domènech, conegut com "Tàrrega", agricultor de Vinebre, a favor de Raimon Domènech i Guau, hipotecant tots els seus béns; 9 de juliol de 1757. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-6, 1757.
- Censal atorgat per Miquel Vila Bieto i Rosa Montané, consorts de Flix, a favor de Joan Domènech i Salvador hipotecant tots els seus béns, inclosa una casa ubicada al carrer del Forn de Vinebre; 15 d'abril de 1829. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-7, 1829.
- Censal de Josep Cervelló, de Vinebre, a favor de Teresa Domènech en què s'hipoteca un hort situat a la partida de *les Valls* de la població; 24 de novembre de 1842. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-8, 1842.
- Censal creat per la Universitat de Vinebre a favor de Miquel Ferrer, agricultor de la Pobla de la Granadella, el qual el traspassa al seu fill Pere Ferrer, i aquest a Joan Ferrer, per ser finalment traspassat a Ramon Domènech, de Vinebre; 14 d'octubre de 1593 (còpia de 1661). L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-9, 1593.
- Certificat del judici de conciliació celebrat al Jutjat de Vinebre entre l'apoderat de Jaume d'Ossó i Teresa Domènech en què es reconeixen els dos censals que la casa d'Ossó presta als Domènech; 28 de juliol de 1846. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-10, 1846.
- Acte de venda d'un a peça de terra de Josep Lletxa, pagès de Vinebre, a Mateu Martí, de de la mateixa població a la partida dels *Mallols*; 8 de maig de 1624. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-148, 1624.
- Documentació referent al plet de Joan Domènech amb la Universitat de Vinebre per la gestió i el pagament dels fruits de l'heretat coneguda com *la Illa*; 6 de maig de 1727. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-149, 1727.
- Escriptura en què es cancel·la un deute de la Universitat de Vinebre amb Ramon Domènech, referent a les terres situades a la partida de *la Illa*; 7 de febrer de 1777. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-150, 1777.
- Certificat de la venda que els jurats de la Universitat de Vinebre fan a Joan Domènech, pagès de la mateixa localitat, d'una peça de terra a la partida coneguda com *la Illa*; 10 de setembre de 1724. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-151, 1724.
- Carta de Francisco Teixidó, batlle de Vinebre, al batlle d'Ascó per exposar les viscissituds relatives l'arrendament de la peça de terra coneguda com *la Illa* als jurats de la vila de Vinebre; 26 d'abril de 1725. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-152, 1725.
- Escriptura en què s'acredita el deute que els jurats de la Universitat de Vinebre tenen amb Joan Domènech; 2 de març de 1715. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-261, 1715.
- Plet entre la Universitat de Vinebre i Joan Domènech per l'incompliment en el pagament de l'arrendament de la peça de terra coneguda com *la Illa*, que els Domènech van adquirir l'any

1715. És una unitat documental composta (documents de 13, 16 i 29 març 1727). L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-153, 1727.

- Escriptura de compra de la casa que fou de Joan Torné, del portal, per part de Ramon Domènech; 12 d'agost de 1668. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-154, 1668.
- Acte de venda d'una peça de terra situada a la partida *Ceqadelaera* per part de Joan Ferrús, agricultor de Vinebre, a Raimon Domenech; 24 de setembre de 1669. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-155, 1669.
- Escriptura de venda d'una propietat d'Antònia Barbé a Ramon Domènech i Guau, a la partida dels *Jardins* per poder pagar un censal de deu lliures de moneda de Barcelona; 15 de juny de 1777. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-156, 1777.
- Acte de venda d'un corral de Pere Massip i Joan Muntaner, de Vinebre; 9 d'octubre de 1614. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-157, 1614.
- Acta d'arrendament de la heretat de la Muga entre Pere Jané, procurador de Pere Pijacons, comanador d'Ascó, i Pere d'Ossó; 4 de gener de 1679. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-158, 1679.
- Acte de venda d'una heretat de Joan d'Ossó a favor de Mateu Martí, a la partida *Oliver*; 15 de gener de 1628. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-159, 1628.
- Acte de venda d'un pati de la vila de Vinebre per part de Càndida Montagut, de la Torre de l'Espanyol, a favor de Ramon Domènech; 6 de juliol de 1635. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-160, 1635.
- Acte de venda d'una heretat situada a la partida de *les Vuitenes*, entre Tecla Sabater i Ramon Domènech; 29 de maig de 1639. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-161, 1639.
- Permuta de dues heretats entre Josep Pepió i Ramon Domènech a la partida de la *Canyella*; 3 d'agost de 1644. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-162, 1644.
- Acte de venda de Tomàs Sabater i Tecla Domènech, matrimoni de Vinebre, a favor de Ramon Domènech, d'una peça de terra a la partida del *Camí de l'Horta*; 21 de juliol de 1647. ACRE340-62-T2-163, 1647
- Acte de venda de Jacob Fortunyo i Andreu Figo a favor de Ramon Domènech, veí de Vinebre, a la partida de *les Planes*; 23 de maig de 1648. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-164, 1648.
- Acte de venda de Joan Torner a favor de Ramon Domènech d'una peça de terra situada a la partida coneguda com *la Illa*; 16 de juliol de 1650. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-165, 1650.
- Certificat de l'establiment efectuat el 30 de juny de 1661 a la partida *la Illa* de Vinebre; 20 de desembre de 1754. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-166, 1754
- Acte de venda d'una peça de terra feta per Pere Jaume Miró i Joana, la seva muller, a favor de Ramon Domènech; 21 d'agost de 1661. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-167, 1661.
- Acte de venda d'una casa propietat de Joan Domènech de Gaspa a favor de Ramon Domènech; 19 de març de 1662. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-168, 1662.
- Acte de venda de Josep Daura a favor de Josep Jornet, de la Torre de l'Espanyol, d'una peça coneguda com la *Illa de Teixidó*; 11 d'abril de 1738. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-169, 1738.
- Acte de venda de Miquel Jornet a Joan Domènech d'una peça de terra situada a la partida la *Illa de Teixidó*; 26 d'agost de 1748. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-170, 1748.
- Acte de venda d'Agustí d'Ossó i Teresa Grau, matrimoni de la vila d'Ascó, d'una peça de terra a la partida de *la Illa*, a Joan Domènech, de Vinebre. És una unitat composta (documents de 9 d'octubre de 1749 i de 6 d'abril de 1754). L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-171, 1749 i 1754.

- Acte de venda d'una peça de terra a la partida *l'Assud* entre Joan Torner i Pere Argilaga, que, posteriorment, és transferida a Ramon Domènech, procurador jurisdiccional de la Comanda d'Ascó, exercint el dret de fadiga; 6 d'abril de 1754. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-194, 1754.
- Acte de venda entre Agustí Sacristà i Josepa Macip, matrimoni d'Ascó, i Ramon Domènech Guau d'una peça de terra situada a la partida *Mallols*; 19 de setembre de 1759. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-195, 1759.
- Acte de venda de Francisco Teixidó a Ramon Domènech i Guau d'una peça de terra situada a la parrida de la *Burreta*; 1 de maig de 1769. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-196, 1769
- Carta de pagament que acredita que Maria Teresa, abadessa del convent de religioses de la Puríssima Concepció de Tortosa, ha rebut de Ramon Domènech els diners corresponents al pagament del deute de Francisco Teixidó; 6 de novembre de 1772. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-198, 1772.
- Certificat per donar fe de la quantitat que Raimon Domènech va entregar a l'abadessa del convent de religioses de la Puríssima Concepció de Tortosa; 6 de novembre de 1772. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-197, 1772.
- Acte de venda de Francisco Munté i Antònia Sacristà, matrimoni d'Ascó, a favor de Ramon de Domènech d'un pati i un corral dintre la vila de Vinebre; 20 de juny de 1803. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-200, 1803.
- Acte de venda de Josep Jordan i Maria Francisca, de Tortosa, d'una peça de terra a la partida *Molí Vell* a favor de Joan Domènech i Salvadó, de Vinebre; 7 de setembre de 1803. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-199, 1803.
- Carta de Josep Pedret i Montagut a Teresa de Domènech; 11 de novembre de 1818. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-201, 1818.
- Acte de venda de Joan Jordà i Ferré d'una peça de terra a la partida coneguda com de les *Siviques* a favor de Ramon Domènech i Guau; 10 de setembre de 1805. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-202, 1805.
- Acte de venda entre Francisco Domènech i Maria Francisca Montagut, i Salvador de Salvadó i Maria Teresa Domènech, ambdós matrimonis de Móra d'Ebre, a favor de Maria Teresa de Salvadó, viuda de Ramon Domènech i Joan Domènech, d'una terra a les *Aumedines*; 26 de setembre de 1807. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-203, 1807.
- Acte de venda de Joan Bieto i Cebrià a favor de Joan Domènech de Salvador d'una peça de terra a la partida coneguda com *Sepiello*; 17 de gener de 1814. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-204, 1814.
- Acte de venda de Joan Bieto i Cebrià a favor de Joan Domènech de Salvadó d'una peça de terra a la partida de les *Vuitenes*; 9 de maig de 1815. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-205, 1815.
- Acte de venda entre Joan Bieto i Joan Domènech i Salvadó d'un peça de terra situada a la partida de les *Vuitenes*; 30 de maig de 1817. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-206, 1817.
- Acte de venda entre Teresa Martí, Estefania Martí, Francisca Martí, Joaquim Solé i Maria Martí, i Joan Domènech; 7 de novembre de 1831. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-207, 1831.
- Cessió entre Miquel Massip i Teresa Domènech d'un hort situat a la partida de *les Valls* per tal d'extingir un censal anterior; 24 de novembre de 1842. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-208, 1842.
- Francisco Vilaplana i Viñes reconeix un deute amb Teresa Domènech, que fou creat per Joan Domènech a favor de Francisco Viaplana; 6 d'octubre de 1845. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-209, 1845.
- Permuta entre Jaume d'Ossó i Teresa de Domènech de dos trossos de terra a la partida dels *Ribers*; 12 d'agost de 1846. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-210, 1846.

- Certificat referent al plet entre Teresa Domènech i Felip de Castellví, i Jaume de Ossó sobre la pertinença d'un bancal de terra situat entre les partides de *Freginals* i *Mallols*; 12 d'agost de 1847. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-211, 1847.
- Acte de venda entre Andrés Bosch i Vilaplana i Teresa de Domènech d'un hort situat a la partida coneguda com *Hort de Dalt*; 26 de juliol de 1853. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-212, 1853.
- Actes de venda d'una peça de terra a la partida *Mallols* amb compromís d'elevar-la a escriptura pública per part de Teresa Miró, viuda de Miguel Miró, i els seus fills, a favor de Dolores Castellví Domènech. És una unitat composta (amb documents de 21 i 25 d'agost de1871, i de 13 de gener de 878 i una coberta sense data). L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-709, 1871 i 1878.
- Acte de venda entre Joan Carim i Argilaga i Miquel Carim, el seu germà, d'un corral situat al camí de la Torre; 29 d'abril de 1845. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-213, 1845.

Padró parroquial de 1817

Es tracta d'un document fet a partir de diversos fulls enganxats en vertical, en els quals es recullen els noms dels caps de família de Vinebre per barris[25] i s'hi especifiquen el nombre de fills, criats, parents i amics que estan al càrrec de cadascun. El padró el va sol·licitar el bisbe de Tortosa al capellà de Vinebre, Ramon Piquer.

S'hi recullen 141 veïns, 97 dones casades, 421 fills de família, 5 criats, 11 parents i 2 pobres de solemnitat, i conclou que fan un total de 678 habitants.[26]

Document localitzat a l'Arxiu Diocesà de Tortosa.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **PPQ 1817**

Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros, de José Ortega y Espinós

Es tracta de la publicació: ORTEGA y ESPINÓS, José (1859): *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros* Madrid: Librería Española; Barcelona: Librería del Plus Ultra i La Española.

Aquesta font ens ha fornit de les referències a l'antropònim d'un personatge vinebrà del s. XIX, que va ser tristament cèlebre i que no podia faltar en un aplec d'onomàstica vinebrana: Isidre Teixidó àlies lo Barbut de Vinebre.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **ESQ 1859**

Amillarament de 1852

Amillarament de la vila de Vinebre de l'any 1852. Consta de 137 folis relligats, no numerats i amb tapes. Localitzat a l'arxiu municipal de Vinebre.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **AMI 1852, núm. de foli.**

[25] S'hi recullen els barris següents: barri del carrer Major, barri i carrer del Cementiri, barri de la Plaça i el Perxe, barri del Calvari i Piles i barri de Sant Miquel.
[26] Aquestes xifres sumades fan 677. Devia incloure el capellà.

Registro fiscal de todos los edificios y solares que radican en este término municipal, formado en cumplimiento de lo dispuesto en el Reglamento de 24 de enero de 1894

Registre fiscal de tots els edificis y solars que radiquen en aquest terme municipal, format en compliment del que disposa el Reglament de 24 de gener de 1894. Volum relligat i amb tapes.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **REF 1894**.

Document de formació de les llistes del cens electoral, de 20 d'abril de 1894

Imprès per emplenar, en el qual, bàsicament, s'acorda constituir el terme municipal en dos districtes electorals. Localitzat a l'arxiu municipal de Vinebre.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **LLI 1894**.

Registre de transmissió de domini de 1898 a 1917

Registres de transmissió de domini que abraça el període que va des de l'any 1898 fins al 1917, amb alguns anys no registrats (1899, 1900, 1912, 1913, 1914, 1916) i el 1898 incomplet. Era el registre que feien més o menys anualment entre membres de l'Ajuntament de Vinebre i membres de de la Junta Pericial en atenció a les disposicions que eren vigents per tal de confegir l'apèndix a l'amillarament que havia de regir l'any següent.

Consta de 198 pàgines numerades de la 21 a a la 198, relligades i sense tapes. Localitzat a l'arxiu municipal de Vinebre.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **RTD *any que correspongui*, núm. de pàgina**.

Llistat de 1915

Document datat a Falset el 21 de febrer de 1915, en què José Nicolás De[??] demana a l'alcalde constitucional de Vinebre informació confidencial sobre les condicions de moralitat, aptitud i independència de 21 vinebrans que opten a diversos càrrecs. Document localitzat a l'Arxiu Municipal de Vinebre.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **LLI 1915**

Partides sacramentals i de defuncions de 1918

Es tracta d'un llibre enquadernat que inclou el llibre de batejos, el de matrimonis i el d'òbits de l'any 1918 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre. Document localitzat a l'Arxiu Diocesà de Tortosa.

Les abreviacions utilitzades per a citar aquesta font és **BAPT 1918, MATR 1918, OBIT 1918**

Plànol del terme de Vinebre

Plànol del terme de Vinebre, trobat a l'Ajuntament de la vila. És un plànol confeccionat per la Dirección General del Instituto Geográfico l'any 1919. Està descrit com "Trabajos topográficos. Provincia de Tarragona. Ayuntamiento de Vinebre. Escala 1:25.000. Año 1919. Superficie 2.642 hectáreas, 18 áreas, 75 metros cuadrados."

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **PV 1919.**

Partides sacramentals i de defuncions de 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1926

Es tracta d'un conjunt de fulls sense enquadernar i que estan impresos amb plantilla i omplerts a mà, i que recullen els batejos, els matrimonis i les defuncions de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre dels anys 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924 i 1926. Document localitzat a l'Arxiu Diocesà de Tortosa.

Les abreviacions utilitzades per a citar aquesta font és **BAPT, MATR, OBIT *seguits de l'any corresponent*.**

Duplicat de les partides sacramentals de 1925

Es tracta d'uns fulls relligats, que són el duplicat de les partides sacramentals de la Parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre de l'any 1926. Inclou els batejos, els matrimonis i les defuncions de l'any 1925. Document localitzat a l'Arxiu Diocesà de Tortosa.

Les abreviacions utilitzades per a citar aquesta font és **BAPT 1925, MATR 1925, OBIT 1925**

Llistat de 1939

Quadernet signat per l'alcalde de Vinebre l'1 d'abril de 1939, que aplega un llistat de 173 noms de persona associats a unes quantitats que se sumen, però de les quals no s'indica a què es refereixen. Document localitzat a l'Arxiu de Vinebre.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **LLI 1939**

Plànols de l'*Instituto Geográfico y Catastral*

Plànols (escala 1:2000) dels 19 polígons en què es divideix el terme de Vinebre, i que confeccionà l'Instituto Geográfico y Catastral entre els anys 1928 i 1941. Localitzats a l'Arxiu Històric de Tarragona.

Polígon 1: 15/nov/1929; polígon 2: 21/nov/1929; polígon 3: 24/mar/1932; polígon 4, fulls 1, 2, 3, 4 i 5: 03/mar/1931; polígon 5, fulls 1, 2 i 3: 03/jul/1930; polígon 6, full 1: 20/jul/1930, full 2: 15/feb/1929, full 3: 20/gen/1929, full 4: 20/jul/1930; polígon 7, full 1: 06/jul/1930, full 2: 6 i 8 de juliol i novembre de 1930 i 1932; polígon 8, fulls 1 i 2: 03/mar/1931; poígon 9, fulls 1 i 2: 03/mar/1931; olígon 10: 18/mai/1928; polígon 11: 18/mai/1928; polígon 12: N'hi ha 2, un de datat el 18/mai/1928 i l'altre el 12/nov/1941; polígon 13: 03/mar/1931; olígon 14: 03/mar/1931; polígon 15: N'hi ha dos, un de datat el 09/set/1929 i l'altre, el 24/ago/1941; polígon 16: 29/mar/1932; polígon 17: 30/set/1932; polígon 18, fulls 1 i 2: 15/nov/1929; polígon 19, fulls 1 i 2: 03/mar/1931.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **PIGC,** seguit de l'any i del número del polígon **P*núm*** i el número de full si n'hi ha més d'un **F*núm***: **PIGC any, P *núm*. F *núm*.**

Els documents del Jutjat de Pau de Vinebre (de 1860 a 1945)

Cal dir que aquests documents es van haver de codificar de manera improvisada atès que l'ACRE encara no ho havia pogut fer. Senzillament vam codificar-los amb les sigles JPV (Jutjat de Pau de Vinebre), seguides de les de l'ACRE, el número d'ordre en què van ser consultats i, separat per una coma, l'any en què va ser escrit el document. L'abreviació utilitzada per a citar aquests documents és, doncs, **JPV ACRE núm. d'ordre, any del document**, a fi de donar informació sobre la cronologia.

- Escriptura de venda atorgada per Pablo Ferrer a favor de Joan Esquirol Miró. Data: 30 de desembre de 1889. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 1, 1889.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Pere Salamé Esquirol. Data: 25 de maig de 1917. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 2, 1917.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Josép Montané Masip. Data: 1 d'octubre de 1919. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 3, 1919.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Argany Rocamora. Data: 27 de juliol de 1942. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 4, 1942.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Maria Nogués Domènech. data: 27 de desembre de 1945. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 5, 1945.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància deTeresa pros Carim. Data: 28 de desembre de 1944. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 6, 1944.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància deenric Miró González. Data: 27 de desembre de 1945. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 7, 1945.
- Judici de conciliació de Ramon Serra Viaplana i Francisco Pradell Vila. Data: 17 d'abril de 1888. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 8, 1888.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Joan Servelló Vila. Data: 13 de novembre de 1914. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 9, 1914.
- Sol·licitud d'acte de conciliació entre Francisco Veà Miró i Antònia Serra (?), àlies Paifaves, veïna d'Ascó. Data: 30 d'abril de 1889. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 10, 1889.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Miró Sonadelles i Margarita Carranza Faiget. Data: 27 de gener de 1922. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 11, 1922.
- Acte de conciliació entre Ramon Sesse Viaplana i els cònjuges Jaume Pros Miró i Carme Sans Servelló. Data: 24 de març de 1890. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 12, 1890.
- Acte de conicliació entre Ramon Sessé Viaplana i Joan Pros (?). Data: 22 de març de 1890. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 13, 1890.
- Acte de concòrdia entre Ramon Sessé Viaplana i Antonio Servelló Aleu. Data: 24 de març de 1890. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 14, 1890.
- Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i Baptista Miró Argilaga. Data: 21 demarç de 1890. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 15, 1890.
- Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i Josep Miró Carim. Data: 21 de març de 1890. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 16, 1890.
- Denúncia de Domingo Porta Ferré. Data: 4 de maig de 1908. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 17, 1908.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Pere Roca Carim. Data: 9 d'octubre de 1903. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 18, 1903.
- Judici de conciliació entre Ramon Tarragó Tarragó, Miquel Tarragó Tarragó, Francisca Tarragó Tarragó, Maurici Gironès Torres i Ramon Jordà Vidal, i Salvador Tarragó Tarragó. Data: 22 de maig de 1880. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 19, 1880.
- Judici de conciliació entre Josep Salamé Carim, i Baptista Viaplana Bosch i Magdalena Salamé Carim. Data: 7 d'octubre de 1880. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 20, 1880.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Modest Bieto Carim. Data: 2 de desembre de 1942. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 21, 1942.

- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisca Teixidó Martí. Data: 4 de maig de 1881. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 22, 1881.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon i Jaume Pradell Veà. Data: 16 de juny de 1942. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 23, 1942.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Teresa Domènech Vall. Data: 7 de març de 1881. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 24, 1881.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon Viaplana Bieto. Data: 18 de gener de 1887. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 25, 1887.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisco Miró Ciuraneta. data: 7 de novembre de 1884. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 26, 1884.
- Certificat de sentència del Jutjat de Falset. Demandant: Josep Ferré. Demandat: Lluís Fortuny. Data: 12 d'octubre de 1880. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 27, 1880.
- Denúncia de Joan Teixidó Gisbert contra Miquel Domènech Teixidó. Data: 13 de juny de 1909. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 28, 1909.
- Petició de Maria Paradell al jutge perquè Josep Teixidó Serra li retorni uns diners prestats. Data: 17 de març de 1905. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 29, 1905.
- Demanda de Marià Servelló perquè Francisco Pujol González torni a col·locar una fita al seu lloc. Data: 4 d'octubre de 1866. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 30, 1866.
- Disputa per la recollida de capolls de cuc de seda. Data: 11 de juny de 1902. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 31, 1902.
- Acta del judici de Miquel Poquet Servelló contra Andreus Pros Sans. Data: 2(?) d'agost de 1914. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 32, 1914.
- Judici de conciliació entre Alexandre Servelló Teixidó i Baptista Carim Pradell (cònjuge de Teresa Servelló Teixidó), i Albert Servelló Servelló. Data: 26 de gener de 1884. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 33, 1884.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Josep Muntané Muntané, Ramir Muntané Jornet, Carles Muntané Vinyes i Josep Muntané Sentís. Data: 8 de novembre de 1943. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 34, 1943.
- Acta sobre intent de suïcidi de Teodor Servelló Balanyà. data: 25 de maig de 1926. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 35, 1926.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància dels cònjuges Miquel Poquet Servelló i Margarita Gasol Tarragó. Data: 3 de gener de 1888. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 36, 1888.
- Denúncia de Josep Salamé Torné contra Joaquim Argilaga per ús inadequat d'un camí. data: 1 de desembre de 1898. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 37, 1898.
- Document sobre pagament de la contribució de finques de Ramon Agüera Sanpedro. Data: 3 de juny de 1882. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 38, 1882.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Servelló Pintó. Data: 26 d'agost de 1901. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 39, 1901.
- Demanda de Francisco González Muntané, Miquel González Muntané, Maria González Muntané i Francisca González Ballester, sobre testament de Francisco González. Data: 16 d'agost de 1846. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 40, 1900.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francsica Jornet Rocamora. Data: 12 d'octubre de 1918. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 41, 1918.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Joan Servelló Miró. Data: 18 d'octubre de 1918. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 42, 1918.

- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Carles Cavallé Pradell. Data: 22 de gener de 1918. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 43, 1918.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Carles Cavallé González. Data: 16 d'agost de 1919. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 44, 1919.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon Pedreny Esquirol. Data: 22 de novembre de 1918. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 45, 1918.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de de Maria Teixidó Servelló. Data: 2 d'octubre de 1896. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 46, 1896.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Magdalena Jordà Teixidó. Data: 7 d'octubre de 1924. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 47, 1924.
- Denúncia de Miquel Servelló Bieto a Miquel Argilaga Domènech per haver entrat el ramat de bestiar en una finca de propietat seua. Data: 1 de setembre de 1894. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 48, 1894.
- Denúncia del Sindicat de Regs de l'Horta de Dalt a Ramon Vila Poquet per haver desviat l'aigua d'una mina. Data: 29 d'agost de 1904. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 49, 1904.
- Judici de conciliació entre Baptista Carim Pradell i Pere Teixidó Martí. Data: 3 de novembre de 1860. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 50, 1860.
- Judici de faltes d'Anita Murcia Pérez contra Rosa Viaplana Servelló i Raimond Montagut Borràs. Data: 14 de novembre de 1935. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 51, 1935.
- Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisco Cavallé Tarragó. Data: 5 de juliol de 1879. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 52, 1879.
- Denúncia per calúmnies de Joan Centellas Juncosa a Rosa Tarragó, àlies Llebra. Data: 18 de desembre de 1896. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 53, 1896.
- Judici verbal de faltes entre Andreu Viaplana Bosch i Miquel Argilaga Vila. Data: 13 de juny de 1891. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 54, 1891.

Relació de propietaris de les parcel·les rústiques de Vinebre

Relació dels propietaris de les parcel·les rústiques de Vinebre, organitzats per polígons i, dins del polígon, per parcel·les. Conté la informació següent: límits del polígon (N, S, E i O), i número i lletra de cada parcel·la, paratge al qual pertany, propietaris, tipus de conreu que s'hi fa, classe local i extensió que té. Document que data del 31 d'agost de 1954.

Està organitzat per polígons rústics, dels quals s'esmenten, a la carpeta exterior, les partides que hi pertanyen i els límits que tenen als quatre punts cardinals[27]; a l'interior s'hi indica el número i la lletra de la parcel·la, el paratge, els propietaris, el conreu, la classe local i l'extensió de les propietats. És en el camp "paratge" que, de vegades, hem localitzat algun altre topònim.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **RPPRV 1954,** seguit del número del polígon **P*núm***.

[27] Camps que anomenen com "pagos o parajes que comprende" per a la primera informació i "linderos del polígono" per a la segona.

Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya

Es tracta de la publicació de la Generalitat de Catalunya *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, Barcelona 2010. On podem trobar topònims llistats o integrats en un mapa del terme municipal.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **NOM 2010.**

10.2. Abreviacions de les fonts escrites per ordre alfabètic

ACRE340-7-T-470 1637: Concessió de drets sobre el lloc de Gorrapte (1630)
ACRE340-7-T-471 1843: Al·legació al Comanador d'Ascó (1843)
ACRE340-7-T-473 1845: Trasllat d'una comunicació de l'Ajuntament de Vinebre (1845)
ACRE340-62-T2-1, 1728: Censal de Josep Pepió, veí de Vinebre, amb la Universitat d'Ascó, que serà transferit a Joan Domènech, de la vila de Vinebre. 2 d'abril de 1728
ACRE340-62-T2-2, 1607: Certificat d'un censal creat per Llorenç Bartolomé, pagès de la Torre de l'Espanyol, a favor de Ramon Domènech, de Vinebre. 17 d'agost de 1607
ACRE340-62-T2-3,1682: Censal de Pere Jaume Miró i Felip Miró, agricultors de Vinebre, en què hipotequen una peça de terra que delimita amb les finques de Joan d'Ossó, dels seus hereus i amb el camí de la mitjana, a tocar del riu Ebre, a favor de Ramon Domènech, de Vinebre. 6 de novembre de 1682
ACRE340-62-T2-4, 1683: Censal de Miquel Manuel, agricultor i espardenyer de Vinebre, a favor de Ramon Domènech, de la mateixa població, en què s'hipoteca una casa i un corral extramurs. 15 de maig de 1683
ACRE340-62-T2-5, 1739, 1739: Censal de Joan Miró, agricultor i espardenyer de Vinebre, a favor de Joan Domènech, de la mateixa població, en què s'hipotequen tots els seus béns. 21 d'octubre de 1739
ACRE340-62-T2-6, 1757: Censal de Francisco Domènech, conegut com a "Tàrrega", agricultor de Vinebre, a favor de Raimon Domènech i Guau, hipotecant tots els seus béns. 9 de juliol de 1757
ACRE340-62-T2-7, 1829: Censal atorgat per Miquel Vila Bieto i Rosa Montané, consorts de Flix, a favor de Juan Domènech i Salvador hipotecant tots els seus béns, inclosa una casa ubicada al c. del Forn de Vinebre. 15 d'abril de 1829
ACRE340-62-T2-8, 1842: Censal de Josep Cervelló, de Vinebre, a favor de Teresa Domènech en què s'hipoteca un hort situat a la partida de "Les Valls" de la població. 24 de novembre de 1842
ACRE340-62-T2-9, 1593: Censal creat per la Universitat de Vinebre a favor de Miquel Ferrer, agricultor de la Pobla de la Granadella, el qual el traspassa al seu fill Pere Ferrer, i aquest a Joan Ferrer, per ser finalment traspassat a Ramon Domènech, de Vinebre. 14 d'octubre de 1593 (còpia de 1661)
ACRE340-62-T2-10, 1846: Certificat del judici de conciliació celebrat al Jutjat de Vinebre entre l'apoderat de Jaume d'Ossó i Teresa Domènech en què es reconeixen els dos censals que la casa d'Ossó presta als Domènech. 28 de juliol de 1846
ACRE340-62-T2-148, 1624: Acte de venda d'un a peça de terra de Josep Lletxa, pagès de Vinebre, a Mateu Martí, de de la mateixa població a la partida dels "Mallols". 8 de maig de 1624
ACRE340-62-T2-149, 1727: Documentació referent al plet de Joan Domènech amb la Universitat de Vinebre per la gestió i el pagament dels fruïts de la heretat coneguda com "la Illa". 6 de maig de 1727
ACRE340-62-T2-150, 1777: Escriptura en què es cancel·la un deute de la Universitat de Vinebre amb Ramon Domènech referent a les terres situades a la partida de "la Illa". 7 de febrer de 1777
ACRE340-62-T2-151, 1724: Certificat de la venda que els jurats de la Universitat de Vinebre fan a Joan Domènech, pagès de la mateixa localitat, d'una peça de terra a la partida coneguda com "la Illa". 10 de setembre de 1724
ACRE340-62-T2-152, 1725: Carta de Francisco Teixidó, batlle de Vinebre, al batlle d'Ascó per exposar les viscissituds relatives l'arrendament de la peça de terra coneguda com "la Illa" als Jurats de la vila de Vinebre. 26 d'abril de 1725
ACRE340-62-T2-153, 1727: Plet entre la Universitat de Vinebre i Joan Domènech per l'incompliment en el pagament de l'arrendament de la peça de terra coneguda com "la Illa", que els Domènech van adquirir l'any 1715. Unitat composta (documents de 13, 16 i 29 març 1727)
ACRE340-62-T2-154, 1668: Escriptura de compra de la casa que fou de Joan Torné, del portal, per part de Ramon Domènech. 12 d'agost de 1668

ACRE340-62-T2-155, 1669: Acte de venda d'una peça de terra situada a la partida "Ceqadelaera" per part de Joan Ferrús, agricultor de Vinebre, a Raimon Domenech. 24 de setembre de 1669

ACRE340-62-T2-156, 1777: Escriptura de venda d'una propietat d'Antònia Barbé a Ramon Domènech i Guau, a la partida dels "Jardins" per poder pagar un censal de deu lliures de moneda de Barcelona. 15 de juny de 1777

ACRE340-62-T2-157, 1614: Acte de venda d'un corral de Pere Massip i Joan Muntaner, de Vinebre. 9 d'octubre de 1614

ACRE340-62-T2-158, 1679: Acta d'arrendament de la heretat de la Muga entre Pere Jané, procurador de Pere Pijacons, comanador d'Ascó, i Pere d'Ossó. 4 de gener de 1679

ACRE340-62-T2-159, 1628: Acte de venda d'una heretat de Joan d'Ossó a favor de Mateu Martí, a la partida "Oliver". 15 de gener de 1628

ACRE340-62-T2-160, 1635: Acte de venda d'un pati de la vila de Vinebre per part de Cándida Montagut, de la Torre de l'Espanyol, a favor de Ramon Domènech. 6 de juliol de 1635

ACRE340-62-T2-161, 1639: Acte de venda d'una heretat situada a la partida de "Vuitenes", entre Tecla Sabater i Ramon Domènech. 29 de maig de 1639

ACRE340-62-T2-162, 1644: Permuta de dues heretats entre Josep Pepió i Ramon Domènech a la partida de la "Canyella". 3 d'agost de 1644

ACRE340-62-T2-163, 1647: Acte de venda de Tomàs Sabater i Tecla Domènech, matrimoni de Vinebre, a favor de Ramon Domènech, d'una peça de terra a la partida del "Camí de l'Horta". 21 de juliol de 1647

ACRE340-62-T2-164, 1648: Acte de venda de Jacob Fortunyo i Andreu Figo a favor de Ramon Domènech, veí de Vinebre, a la partida de "les Planes". 23 de maig de 1648

ACRE340-62-T2-165, 1650: Acte de venda de Joan Torner a favor de Ramon Domènech d'una peça de terra situada a la partida coneguda com "la Illa". 16 de juliol de 1650

ACRE340-62-T2-166, 1754: Certificat de l'establiment efectuat el 30 de juny de 1661 a la partida "Illa" de Vinebre. 20 de desembre de 1754

ACRE340-62-T2-167, 1661: Acte de venda d'una peça de terra feta per Pere Jaume Miro i Joana, la seva muller, a favor de Ramon Domènech. 21 d'agost de 1661

ACRE340-62-T2-168, 1662: Acte de venda d'una casa propietat de Joan Domènech de Gaspa a favor de Ramon Domènech. 19 de març de 1662

ACRE340-62-T2-169, 1738: Acte de venda de Josep Daura a favor de Josep Jornet, de la Torre de l'Espanyol, d'una peça coneguda com "Illa de Teixidó". 11 d'abril de 1738

ACRE340-62-T2-170, 1748: Acte de venda de Miquel Jornet a Joan Domènech d'una peça de terra situada a la partida "Illa de Teixidó". 26 d'agost de 1748

ACRE340-62-T2-171, 1749 i 1754: Acte de venda d'Agustí d'Ossó i Teresa Grau, matrimoni de la vila d'Ascó, d'una peça de terra a la partida de "la Illa", a Joan Domènech, de Vinebre. Unitat composta (documents de 9 d'octubre de 1749 i de 6 d'abril de 1754)

ACRE340-62-T2-194, 1754: Acte de venda d'una peça de terra a la partida l'"Assud" entre Joan Torner i Pere Argilaga, que, posteriorment, és transferida a Ramon Domènech, procurador jurisdiccional de la Comanda d'Ascó, exercint el dret de fadiga. 6 d'abril de 1754

ACRE340-62-T2-195, 1759: Acte de venda entre Agustí Sacristà i Josepa Macip, matrimoni d'Ascó, i Ramon Domènech Guau d'una peça de terra situada a la partida "Mallols". 19 de setembre de 1759

ACRE340-62-T2-196, 1769: Acte de venda entre Francisco Teixido a Ramon Domènech i Guau d'una peça de terra situada a la partida de la "Burreta".1 de maig de 1769

ACRE340-62-T2-197, 1772: Certificat per donar fe de la quantitat que Raimon Domènech va entregar a l'abadessa del convent de religioses de la Puríssima Concepció de Tortosa. 6 de novembre de 1772

ACRE340-62-T2-198, 1772: Carta de pagament que acredita que Maria Teresa, abadessa del convent de religiosesde la Puríssima Concepció de Tortosa, ha rebut de Ramon Domènech els diners corresponents al pagament del deute de Francisco Teixidó. 6 de novembre de 1772

ACRE340-62-T2-199, 1803: Acte de venda de Josep Jordan i Maria Francisca, de Tortosa, d'una peça de terra a la partida "Molí Vell" a favor de Joan Domenech i Salvadó, de Vinebre. 7 de setembre de 1803

ACRE340-62-T2-200, 1803: Acte de venda de Francisco Munte i Antonia Sacrista, matrimoni d'Ascó, a favor de Ramon de Domènech d'un pati i un corral dintre la vila de Vinebre. 20 de juny de 1803

ACRE340-62-T2-201, 1818: Carta de Josep Pedret i Montagut a Teresa de Domenech. 11 de novembre de 1818

ACRE340-62-T2-202, 1805: Acte de venda de Joan Jordà i Ferré d'una peça de terra a la partida coneguda com de les "Siviques" a favor de Ramon Domènech i Guau. 10 de setembre de 1805

ACRE340-62-T2-203, 1807: Acte de venda entre Francisco Domènech i Maria Francisca Montagut i Salvador de Salvadó i Maria Teresa Domènech, ambdós matrimonis de Móra d'Ebre, a favor de Maria Teresa de Salvadó, viuda de Ramon Domènech i Joan Domènech, d'una terra a les "Aumedines". 26 de setembre de 1807

ACRE340-62-T2-204, 1814: Acte de venda de Joan Bieto i Cebrià a favor de Joan Domènech de Salvador d'una peça de terra a la partida coneguda com "Sepiello". 17 de gener de 1814

ACRE340-62-T2-205, 1815: Acte de venda de Joan Bieto i Cebrià a favor de Joan Domènech de Salvador d'una peça de terra a la partida de les "Vuitenes". 9 de maig de 1815

ACRE340-62-T2-206, 1817: Acte de venda entre Joan Bieto i Joan Domènech i Salvadó d'un peça de terra situada a la partida de les "Vuitenes". 30 de maig de 1817

ACRE340-62-T2-207, 1831: Acte de venda entre Teresa Martí, Estefania Martí, Francisca Martí, Joaquim Solé i Maria Martí i Joan Domènech. 7 de novembre de 1831

ACRE340-62-T2-208, 1842: Cessió entre Miquel Massip i Teresa Domènech d'un hort situat a la partida de les "Valls" per tal d'extingir un censal anterior. 24 de novembre de 1842

ACRE340-62-T2-209, 1845: Francisco Vilaplana i Viñes reconeix un deute amb Teresa Domènech, que fou creat per Joan Domènech a favor de Francisco Viaplana. 6 d'octubre de 1845

ACRE340-62-T2-210, 1846: Permuta entre Jaume d'Ossó i Teresa de Domènech de dos trossos de terra a la partida dels "Ribers". 12 d'agost de 1846

ACRE340-62-T2-211, 1847: Certificat referent al plet entre Teresa Domènech i Felipe de Castellví i Jaume de Ossó sobre la pertinença d'un bancal de terra situat entre les partides de "Freginals" i "Mallols". 12 d'agost de 1847

ACRE340-62-T2-212, 1853: Acte de venda entre Andrés Bosch i Vilaplana i Teresa de Domènech d'un hort situat a la partida coneguda com "Hort de Dalt". 26 de juliol de 1853

ACRE340-62-T2-213, 1845:Acte de venda entre Joan Carim i Argilaga i Miquel Carim, el seu germà, d'un corral situat al camí de la Torre. 29 d'abril de 1845

ACRE340-62-T2-261, 1715: Escriptura en què s'acredita el deute que els jurats de la Universitat de Vinebre tenen amb Joan Domènech. 2 de març de 1715

ACRE340-62-T2-709, 1871 i 1878: Actes de venda d'una peça de terra a la partida "Mallols" amb compromís d'elevar-la a escriptura pública per part de Teresa Miró, viuda de Miguel Miró, i els seus fills, a favor de Dolores Castellví Domènech. Unitat composta (amb documents de 21 i 25 d'agost de1871, i de 13 de gener de 878 i una coberta sense data)

AMI 1852: Amillarament de 1852 de l'Ajuntament de Vinebre

BAPT 1918: llibre de batejos de 1918 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

BAPT 1919: llibre de batejos de 1919 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

BAPT 1920: llibre de batejos de 1920 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

BAPT 1921: llibre de batejos de 1921 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

BAPT 1922 : llibre de batejos de 1922 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

BAPT 1923: llibre de batejos de 1923 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

BAPT 1924: llibre de batejos de 1924 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

BAPT 1925: llibre de batejos de 1925 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

BAPT 1926: llibre de batejos de 1926 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

CAP 1558: Capbreu de Vinebre de l'any 1558

CAP 1607: Capbreu de Vinebre de l'any 1607

CAP 1639: Capbreu de Vinebre de l'any 1639

CAP 1661: Capbreu de Vinebre de l'any 1661

CAP 1734: Capbreu de Vinebre de l'any 1734

CM 1793: Capítols matrimonials de Joan Carim Sentís i Maria Teresa Argilaga Ferré, de 2 de desembre de 1793
CON 1562: Concòrdia entre el comanador d'Ascó i les universitats d'Ascó i de Vinebre de l'any 1562
CR 1771: Cédula de las rentas, bienes y derechos de la encomienda de Azcón, según el cabreo hecho por Dn. Antonio Mosserrat el año 1771, testificado por Juan Bautista Guasqui y Salas, natural de la villa de Miravete. Zaragoza y julio 13 de 1780.
ESQ 1859: *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros, de José Ortega y Espinós*
FO 1497: *El Fogatge de 1497: estudi i transcripció*. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana
FO 1553: *Fogatge de 1553: estudi i transcripció*. Barcelona: Rafael Dalmau
JPV ACRE 1, 1889: Escriptura de venda atorgada per Pablo Ferrer a favor de Joan Esquirol Miró. Data: 30 de desembre de 1889
JPV ACRE 2, 1917: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Pere Salamé Esquirol. Data: 25 de maig de 1917
JPV ACRE 3, 1919: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Josép Montané Masip. Data: 1 d'octubre de 1919
JPV ACRE 4, 1942: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Argany Rocamora. Data: 27 de juliol de 1942
JPV ACRE 5, 1945: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Maria Nogués Domènech. data: 27 de desembre de 1945
JPV ACRE 6, 1944: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància deTeresa pros Carim. Data: 28 de desembre de 1944
JPV ACRE 7, 1945: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància deenric Miró González. Data: 27 de desembre de 1945
JPV ACRE 8, 1888: Judici de conciliació de Ramon Serra Viaplana i Francisco Pradell Vila. Data: 17 d'abril de 1888
JPV ACRE 9, 1914: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Joan Servelló Vila. Data: 13 de novembre de 1914
JPV ACRE 10, 1889: Sol·licitud d'acte de conciliació entre Francisco Veà Miró i Antònia Serra (?), àlies Paifaves, veïna d'Ascó. Data: 30 d'abril de 1889
JPV ACRE 11, 1922: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Miró Sonadelles i Margarita Carranza Faiget. Data: 27 de gener de 1922
JPV ACRE 12, 1890: Acte de conciliació entre Ramon Sesse Viaplana i els cònjuges Jaume Pros Miró i Carme Sans Servelló. Data: 24 de març de 1890
JPV ACRE 13, 1890: Acte de conicliació entre Ramon Sessé Viaplana i Joan Pros (?). Data: 22 de març de 1890
JPV ACRE 14, 1890: Acte de concòrdia entre Ramon Sessé Viaplana i Antonio Servelló Aleu. Data: 24 de març de 1890
JPV ACRE 15, 1890: Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i Baptista Miró Argilaga. Data: 21 demarç de 1890
JPV ACRE 16, 1890: Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i Josep Miró Carim. Data: 21 de març de 1890
JPV ACRE 17, 1908: Denúncia de Domingo Porta Ferré. Data: 4 de maig de 1908
JPV ACRE 18, 1903: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Pere Roca Carim. Data: 9 d'octubre de 1903
JPV ACRE 19, 1880: Judici de conciliació entre Ramon Tarragó Tarragó, Miquel Tarragó Tarragó, Francisca Tarragó Tarragó, Maurici Gironès Torres i Ramon Jordà Vidal, i Salvador Tarragó Tarragó. Data: 22 de maig de 1880
JPV ACRE 20, 1880: Judici de conciliació entre Josep Salamé Carim, i Baptista Viaplana Bosch i Magdalena Salamé Carim. Data: 7 d'octubre de 1880
JPV ACRE 21, 1942: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Modest Bieto Carim. Data: 2 de desembre de 1942
JPV ACRE 22, 1881: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisca Teixidó Martí. Data: 4 de maig de 1881

JPV ACRE 23, 1942: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon i Jaume Pradell Veà. Data: 16 de juny de 1942

JPV ACRE 24, 1881: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Teresa Domènech Vall. Data: 7 de març de 1881

JPV ACRE 25, 1887: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon Viaplana Bieto. Data: 18 de gener de 1887

JPV ACRE 26, 1884: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisco Miró Ciuraneta. data: 7 de novembre de 1884

JPV ACRE 27, 1880: Certificat de sentència del Jutjat de Falset. Demandant: Josep Ferré. Demandat: Lluís Fortuny. Data: 12 d'octubre de 1880

JPV ACRE 28, 1909: Denúncia de Joan Teixidó Gisbert contra Miquel Domènech Teixidó. Data: 13 de juny de 1909

JPV ACRE 29, 1905: Petició de Maria Paradell al jutge perquè Josep Teixidó Serra li retorni uns diners prestats. Data: 17 de març de 1905

JPV ACRE 30, 1866: Demanda de Marià Servelló perquè Francisco Pujol González torni a col·locar una fita al seu lloc. Data: 4 d'octubre de 1866

JPV ACRE 31, 1902: Disputa per la recollida de capolls de cuc de seda. Data: 11 de juny de 1902

JPV ACRE 32, 1914: Acta del judici de Miquel Poquet Servelló contra Andreus Pros Sans. Data: 2(?) d'agost de 1914

JPV ACRE 33, 1884: Judici de conciliació entre Alexandre Servelló Teixidó i Baptista Carim Pradell (cònjuge de Teresa Servelló Teixidó), i Albert Servelló Servelló

JPV ACRE 34, 1943: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Josep Muntané Muntané, Ramir Muntané Jornet, Carles Muntané Vinyes i Josep Muntané Sentís. Data: 8 de novembre de 1943

JPV ACRE 35, 1926: Acta sobre intent de suïcidi de Teodor Servelló Balanyà. data: 25 de maig de 1926

JPV ACRE 36, 1888: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància dels cònjuges Miquel Poquet Servelló i Margarita Gasol Tarragó. Data: 3 de gener de 1888

JPV ACRE 37, 1898: Denúncia de Josep Salamé Torné contra Joaquim Argilaga per ús inadequat d'un camí. data: 1 de desembre de 1898

JPV ACRE 38, 1882: Document sobre pagament de la contribució de finques de Ramon Agüera Sanpedro. Data: 3 de juny de 1882

JPV ACRE 39, 1901: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Servelló Pintó. Data: 26 d'agost de 1901

JPV ACRE 40, 1900: Demanda de Francisco González Muntané, Miquel González Muntané, Maria González Muntané i Francisca González Ballester, sobre testament de Francisco González. Data: 16 d'agost de 1846

JPV ACRE 41, 1918: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francsica Jornet Rocamora. Data: 12 d'octubre de 1918

JPV ACRE 42, 1918: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Joan Servelló Miró. Data: 18 d'octubre de 1918

JPV ACRE 43, 1918: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Carles Cavallé Pradell. Data: 22 de gener de 1918

JPV ACRE 44, 1919: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Carles Cavallé González. Data: 16 d'agost de 1919

JPV ACRE 45, 1918: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon Pedreny Esquirol. Data: 22 de novembre de 1918

JPV ACRE 46, 1896: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de de Maria Teixidó Servelló. Data: 2 d'octubre de 1896

JPV ACRE 47, 1924: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Magdalena Jordà Teixidó. Data: 7 d'octubre de 1924

JPV ACRE 48, 1894: Denuncia de Miquel Servelló Bieto a Miquel Argilaga Domènech per haver entrat el ramat de bestiar en una finca de propietat seua. Data: 1 de setembre de 1894

JPV ACRE 49, 1904: Denúncia del Sindicat de Regs de l'Horta de Dalt a Ramon Vila Poquet per haver desviat l'aigua d'una mina. Data: 29 d'agost de 1904

JPV ACRE 50, 1860: Judici de conciliació entre Baptista Carim Pradell i Pere Teixidó Martí. Data: 3 de novembre de 1860

JPV ACRE 51, 1935: Judici de faltes d'Anita Murcia Pérez contra Rosa Viaplana Servelló i Raimond Montagut Borràs. Data: 14 de novembre de 1935

JPV ACRE 52, 1879: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisco Cavallé Tarragó. Data: 5 de juliol de 1879

JPV ACRE 53, 1896: Denúncia per calúmnies de Joan Centellas Juncosa a Rosa Tarragó, àlies Llebra. Data: 18 de desembre de 1896

JPV ACRE 54, 1891: Judici verbal de faltes entre Andreu Viaplana Bosch i Miquel Argilaga Vila. Data: 13 de juny de 1891

LLI 1894: Document de formació de les llistes del cens electoral, de 20 d'abril de 1894, de l'Ajuntament de Vinebre

LLI 1915: Llistat de 1915 de l'Ajuntament de Vinebre

LLI 1939: Llistat de 1939 de l'Ajuntament de Vinebre

MATR 1918: llibre de matrimonis de 1918 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

MATR 1919: llibre de matrimonis de 1919 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

MATR 1920: llibre de matrimonis de 1920 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

MATR 1921: llibre de matrimonis de 1921 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

MATR 1922 : llibre de matrimonis de 1922 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

MATR 1923: llibre de matrimonis de 1923 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

MATR 1924: llibre de matrimonis de 1924 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

MATR 1925: llibre de matrimonis de 1925 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

MO 1329: Monedatges de les comandes hospitalàries d'Ascó, Horta y Miravet, del segle XIV

MO 1350: Monedatges de les comandes hospitalàries d'Ascó, Horta y Miravet, del segle XIV

NOM 2010: *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*

OBIT 1918: llibre d'òbits de 1918 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

OBIT 1919: llibre d'òbits de 1919 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

OBIT 1920: llibre d'òbits de 1920 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

OBIT 1921: llibre d'òbits de 1921 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

OBIT 1922 : llibre d'òbits de 1922 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

OBIT 1923: llibre d'òbits de 1923 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

OBIT 1924: llibre d'òbits de 1924 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

OBIT 1925: llibre d'òbits de 1925 de la parròquia de sant Joan Baptista de Vinebre

PH 1349: Prestació d'homenatges de 1349

PIGC: Plànols de l'Instituto Geográfico y Catastral

PPQ 1817: Padró parroquial de Sant Joan Baptista de Vinebre de l'any 1817

PV 1919: Plànol del terme de Vinebre

RCA 1416: Rentas del Castellán de Amposta (Orden del Hospital) en las encomiendas de Ascó, Caspe y Miravet a principios del s. XV

REF 1894: Registro fiscal de todos los edificios y solares que radican en este término municipal, formado en cumplimiento de lo dispuesto en el Reglamento de 24 de enero de 1894

RPPRV 1954: Relació de propietaris de les parcel·les rústiques de Vinebre

RTD 1898-1917: Registre de transmissió de domini de 1898 a 1917

RZ 1787: Razón de los derechos, rentas, bienes y feudos pertenecientes a la Encomienda de Azcón, reconocidos por los regidores de las villas de Azcón, Vinebre, la Torre del Español y lugar de Camposines, y diferentes particulares de los tres primeros pueblos del año 1787 según consta en el cabreo de antipocas que obra original en la Recibiduría de la Castellania de Amposta

11. Metodologia del recull de les dades

11.1. Topònims

La primera recollida dels topònims va basar-se en dos accions principals, seguides d'altres de menor envergadura:

a) Recollida d'informació oral sobre topònims brindada pels informants.
b) Excursions pel terme en companyia d'un dels informants per tal de completar la replega de topònims i per a poder observar les característiques dels terrenys, com ara la naturalesa de la terra, els cultius que s'hi fan, la situació amb relació a altres partides, la topografia del terreny i altres característiques que siguin interessants de cara a ajudar en l'explicació de l'origen dels noms en un futur.

En aquest sentit, cal agrair la gran i desinteressada ajuda que s'ha rebut de Josep Veà Jordà i de Josep Maria Pros Tarragó. Del segon, per la facilitació d'una vella aplega que havia realitzat anys enrere amb el seu iaio, pastor de Vinebre. I del primer, per les interessants i generoses passejades per tot el terme, l'atenció de les consultes en infinitat de moments i hores intempestives i la preocupació per fer-les extensives, si calia, a altres informadors puntuals vinebrans.

Referent a l'aplega de topònims que ens va facilitar Josep Maria Pros, és important apuntar algunes consideracions. Es tractava d'unes fitxes, ordenades alfabèticament, en les quals només hi constava el nom de diversos topònims de Vinebre que l'informant havia aconseguit a partir de xarrades amb un iaio seu que era pastor a la vila. A partir d'aquestes fitxes, i amb xarrades amb el Sr. Pros, vam intentar situar sobre el terreny els diversos noms. Val a dir que no va ser possible en tots els casos. Posteriorment, vam consultar-ho amb els altres informants i per bé que vam poder localitzar uns quants dels topònims, amb altres va ser impossible. És per això que a l'apartat d'inventari es trobaran noms de lloc sense situar.

Un cop va estar feta l'arreplega oral de topònims, es va iniciar la segona fase que ha de complir qualsevol treball onomàstic: anar a les fonts escrites per comprovar quins registres escrits n'existien i de quina antiguitat eren, per tal de, en un futur estudi, mirar d'escatir-ne l'etimologia, si esqueia. Totes les referències escrites localitzades en les fonts, s'han reproduït en aquest estudi, davall de l'entrada corresponent.

També cal dir que d'alguns topònims actuals no se'n va trobar cap registre escrit. I que, d'altra banda, se'n van recollir un grapat que no han arribat per via oral fins a avui en dia, i que també s'inclouen en aquest treball.

11.2. Antropònims

La recollida dels noms de les cases i famílies de Vinebre es va basar en diverses entrevistes amb dos informants: Pepita Vila Teixidó i Teresa Pros Tarragó. Per bé que es va mirar de completar-la amb altres informants aprofitant una xarrada organitzada pel CERE i l'Ajuntament de Vinebre sobre toponímia vinebrana. Aprofitant l'esdeveniment, es van repartir unes fitxes de recollida de renoms entre els assistents. Aquesta informació potser va ser poc voluminosa, però va ajudar a perfilar alguns dels noms de casa i fins i tot algun topònim.

Pel que fa als cognoms, la replega va ser exclusiva de les fonts escrites, per tant, es tracta de cognoms recollits des del segle XIV fins a la primera meitat del XX. De fet, es van recollir tots els noms de les persones que apareixien en aquestes documents i se n'han indexat els cognoms. Aquestes dades es poden consultar en l'apartat d'estudi dels cognoms.

Tanmateix, a més dels cognoms, també podem trobar alguns àlies i alguns prenoms que s'han trobat sense cap cognom o amb la referència dependent d'altres individus, com ara el cas de la majoria de les dones dels segles XIV, XV, XVI –i fins el XVII, de vegades–, o el cas d'alguns moriscos.

12. Inventari onomàstic

Abadia, l' [ɬaβaˈðia]

És la casa on viuen els capellans destinats pel Bisbat de Tortosa a Vinebre. Està situada a la plaça del Rei, al racó anomenat *la Morereta*.

Abajub

Cognom morisc dels segles XIV i XV. La referència escrita més antiga és "Juci Abajub" (PH 1349).

Abçale

Cognom morisc dels segles XIV i XV. La referència escrita més antiga és "Abçale fill de Juci Abçale" (PH 1349).

Abdella

"Abdella fyl de Mafoma" (MO 1329)

Prenom morisc del segle XIV.

Abdellug

Prenom i cognom morisc dels segles XIV i XV. La referència escrita més antiga és "Abdeluch" muller de (MO 1350).

Abelarda, la font de l' [ɬaˈ fɔn de ɬaβeˈɬaɾða]

Font situada una mica més avall de la presa de l'Animer.

"Abelardo", ca [ˈka βeˈɬaɾðo]

Casa situada al carrer Nou.

"Abelardo", lo molí d' [ɬo moˈɬi ðe βeˈɬaɾðo]

Antic molí situat al nucli urbà, al carrer de Gaudí.

Abellà / Abella

Cognom recollit els segles XIX i XX. La referència escrita més antiga és "Pere Abella" (PPQ 1817).

Abella, l'obac d' [ɬawˈβag daˈβeʎa]

Terreny obac prper a la partida de les Mugues. Està situat a l'altra banda de la carretera de la Palma d'Ebre.

Abeuradors, los [ɬoz aβewɾaˈðos]

Indret on es portava a abeurar les bèsties des de l'any 1967 o 1968 fins cap als anys vuitanta del segle XX. Estaven situats a l'actual travessera de Pau Casals, anant cap a les Escoles, a mà dreta, contra una paret. Eren dos piles allargades, l'una al costat de l'altra, i a l'extrem de més amunt anant cap a les escoles també hi havia una fonteta amb aixeta. Antigament, els abeuradors del bestiar havien estat a la plaça del President Lluís Companys, antiga plaça de les Piles –d'aquest fet en venia el nom–.

Abiafia

Cognom morisc del segle XV. La referència escrita més antiga és "Juci Abiafia" (RCA 1416 41r, 44r).

Abohali

Cognom morisc del segle XIV. La referència escrita més antiga és "Jafer Abohali" (MO 1350).

Aborrabe

Cognom morisc del segle XIV. La referència escrita més antiga és "Mahomado Aborrabe" (MO 1350).

Acaque

> "Ítem, fa el dito Jafar d'en Eyca, alamí de Vinebre, por una suert de tierra que a al Acaque, que afruenta de la una part con Fomaduz Alquabre qui fa quart et de la segunda part con terra de Juci Abiafia et de Jafar de Abdellug e de la tercera con Alli Jumet et de la quarta part con cequia que se riegan la tierras quartales, devès ponient, trigo, mesura d'Azquó" (RCA 1416 41v)

Indret rural.

Ací deçà

V. *Horta d'Ací deçà*

Adelina

V. *Tia A.*

"Adélio", ca l' [ˈka ɬaˈðeɬio]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de cal Ros.

Agel

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Mahomat Agel" (MO 1350).

Agelet

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és Antònia Agelet Argilaga" (MATR 1924)

Agello[28]

Cognom morisc registrat els segles XIV i XV. Les referències escrites més antigues són "Mahoma Agello" (PH 1349), "Homado Hagiyllo" (PH 1349)

Agneta

"Josep Estivill Agneta" (AMI 1852, 91v)

Segurament és un àlies o un malnom, no pas un cognom.

Agustí de la Serossa, ca l' [ˈka ɬaɣusˈti ðe ɬa seˈɾɔsa]

Casa situada al carrer del Calvari.

Aiguado

"Francisco Carim (Aiguado)" (RTD 1904, 88)

Àlies de Francisco Carim. Avui en dia es conserva com a nom de casa.

Aiguado, ca l' [ˈka ɬajˈɣwaðo]

Nom de casa del qual no es recorda la situació, només es recorda com a renom. Se n'ha tingut constància escrita com a àlies l'any 1904. V. *Aiguado*.

Aiguamoll, l' [ɬajɣwaˈmɔʎ]

Barranquet que ve de les Vallusseres i desemboca a l'Ebre pel mas del Conde (terme d'Ascó).

Aixerí, lo racó d' [ɬo raˈko ðajʃeˈri]

"Otra pieza de tierra en la partida Font-Juana, conocida por *Racó del Aixerî*" (RTD 1904, 72)

Terreny situat entre el riu i el collet de Beanta.

Ajuntament, la plaça de l' [ɬa ˈpɬasa ɬaʒuntaˈmen]

Plaça situada al costat de l'Ajuntament, just davant del local del cinema.

Ajup, d'

Cognom morisc registrat el segle XIV. Es recull amb les formes *de Jub*, *de Jup*, *Dajub* i *d'Ajup*. Les referències escrites més antigues són "Juçi d'Ajup", lo fyll de (MO 1329), "Mafoma d'Ajup" (MO 1329).

[28] Podria ser que Agel i Agello fossin el mateix cognom.

Alabart

Cognom registrat el segle XIX. La referència escrita més antiga és "Jacint Alabart" (AMI 1852, 114v)

Albarca

V. *Solà d'A.*

Albardoner

V. *"Benito" l'A.*

Albellons, los [łoz awβeˈʎons]

"Aubellons, los" (NOM 2010)

Partida de terra situada al centre del terme, a la riba esquerra de la vall de Gorraptes.

Albellons, la serra dels [ła ˈsɛrałz awβeˈʎons]

"*Aubellons, serra dels*" (NOM 2010)

Serra situada al nord-oest del terme, tocant al terme de la Torre de l'Espanyol.

"Alberto", ca l' [ˈka ławˈβɛɾto]

Casa situada a la travessera de Sant Miquel.

àlber

V. *Jaume Perot.*

Alboley

Cognom morisc del segle XV. La referència escrita més antiga és "Juci Alboley" (FO 1497).

Alcaber

Cognom morisc del segle XIV. La referència escrita més antiga és "Juçi Alcaber" (MO 1329).

Alcabrer

Cognom morisc registrat els segles XIV i XV. Es recull amb les formes *d'Alcabre, Alquabre, Alcabret* i *Alcabrer*. La referència escrita més antiga és "Mohamat d'Alcabre" (MO 1350).

Aleix, ca l' [ˈka łaˈłejʃ]

Casa situada al carrer de la Torre.

Aleixa

V. *Manel de l'A.*

Aleixa, ca l' [ˈka ɫaˈɫejʃa]

Casa situada al carrer Major.

"Aleman", ca l' [ˈka ɫaɫeˈman]

Casa situada a la travessera de Sant Miquel.

Aleu

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Joan Baptista Aleu y Serres" (RTD 1902, 45).

Algalur

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Maimó d'Algalur" (MO 1329).

Algiçar

Cognom morisc registrat els segles XIV i XV. Es recull amb les formes *Algiçar* i *Algizar*. Les referències escrites més antigues són "Abçali Algiçar" (MO 1329), "los fyls d' Abdela Algiçar" (MO 1329), "Çalema Algiçar" (MO 1329).

Algueró [aɫɣeˈɾo]

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Ramon Alguero Salamé" (RTD 1909, 142) (RTD 1911, 168) (LLI 1939, 1v).

Ali

Prenom morisc registrat el segle XIV i XV. Les referències escrites són "Ali fill de Abçali del Paho" (MO 1350) i "Ali Alcabrer fill de Brafim" (FO 1497).

Aliolo

Cognom morisc registrat els segles XIV i XV. Es recull amb els formes *Daliolo* i *Aliolo*. La referència escrita més antiga és "Hamado Daliolo" (PH 1349).

aljub

V. *Arcisa, Carranco, Pep de Leli.*

Almaceyt

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Çalema Almaceyt" (PH 1349).

Almanacim

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Juce Almanacim" la filla de (MO 1350).

Almedines, les [łez awme'ðines]

> "[...] toda aque- [---] nos olivos, de siete jornales de extención, poco más o menos, que por nuestros legítimos [-]ítulos tenemos sita dentro el término de la [--]ferida villa de Vinebre, en su partida lla[-]ada vulgarmente de les *Aumedines*, lindante [---] la parte de arriba con tierras de los mis[---] compradores, y de Ramon Tarrago y [---] ige a la partida de los Huertos de les [---]... (ACRE340-62-T2-203, 1807)"

> "... una finca en la partida *Aumedines*" (RTD 1902, 46)

> "*Aumedines*" (RPPRV 1954, P11)

Partida situada damunt dels Mallols i davall dels Rabadans. Explica la veu popular que, en aquesta partida, al seu dia, s'hi van trobar força restes d'edificis, probablement romans. Per bé que també podria tractar-se de les restes del Vinebre originari, el que va ser destruït pels Entença el 1284.

Almedines, camí de les

> "*Camino de Aumedines*" (PIGC 1928, P11)

Camí que surt del camí de les Obagues i fa de límit entre la partida de les Aumedines i la del Pedruscall.

Almedines i Mallols

> "Una pieza de tierra de la partida *Aumedines y Mallols*" (RTD 1911, 170)

Antiga partida de terra també anomenada Mallols i Almedines.

Almenançii

Cognom morisc del segle XIV. La referència escrita més antiga és "Çalema Almenançii" (MO 1329).

Altariba

Cognom recollit els segles XVI i XVII. Es recull amb les formes Altariba i Altarriba. Les referències escrites més antigues són "Gabriell Altariba maior" (FO 1553), "Gabriell Altariba menor" (FO 1553).

Altre Món, l' [ˈɫaɫtɾe ˈmon]

És com s'anomena una cambra del soterrani de Ca Don Joan, just la part que queda sota el pou del pati interior. És un indret fosc i llòbreg d'uns 15 m^2, al qual s'accedeix per un passadís molt estret. Només hi entra llum natural per la reixeta que hi ha al terra del pati, al costat del pou.

Álvarez

Cognom recollit el segles XIX i XX. Es recull amb les formes Alvares i Álvarez. La referència escrita més antiga és "D. Narcís Alvares" (AMI 1852, 132r).

Amazir

Cognom morisc recollit el segle XV. La referència escrita més antiga és "Jafer Amazir" (FO 1497).

Amazit

Cognom morisc recollit el segle XV. Les referències escrites més antigues són "Alli Amazit" (RCA 1416, 48r), "Calema Amazit" (RCA 1416 41r).

Ambros

Cognom portat per moriscos registrat el segle XIV. Es recull amb les formes *d'Ambros, d'Enbroz* i *Hambroz*. La referència escrita més antiga és "Açmet d'Ambros" (MO 1329).

"Ambróssio", ca l' [ˈka ɫamˈbɾosio]

Casa del carrer de Lleida, al Castell. També rep el nom de cal Sord.

Amèlia

V. *Tia Amèlia.*

Amenrabe

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Çalema Amenrabe" (MO 1329).

Amfoto, d'

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Çeit d'Amfoto" (Mo 1329).

Amorós [amoˈɾos]

Cognom registrat els segles XIX i XX. És un cognom força abundant en el segle XX i que encara és viu a la vila. Les referències escrites més antigues són "Blai Amorós" (AMI 1852, 17v), "Josep Amorós" (AMI 1852, 99v), "Pere Amorós" (AMI 1852, 99r).

Amborç

Cognom morisc del segle XIV. Podria tractar-se d'una variant d'Ambros, provocada per error de l'escrivent. La referència escrita més antiga és "Abdella Anborç" (PH 1349).

Animer, lo mas de l' [ło ˈmaz ðe łaniˈme]

Animer, Mas de l' (NOM 2010)

Mas situat a la partida dels Gorraptes. És un mas gran en comparació amb els masos antics i típics del terme, és de reconstrucció actual i és en una explotació agrària que té gran activitat en l'actualitat i que està conduïda per una família de la Torre de l'Espanyol, que té com a renom "ca l'Animer".

Animer, la presa de l' [ła ˈpɾeza łaniˈme]

Petita presa que recull aigua de la vall de Gorraptes més amunt dels Albellons i més avall del toll de les Cases, davant del mas de l'Animer.

"Anita de Felico", ca l' [ˈka łaˈnita ðe feˈłiko]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de ca "Felico".

"Anita de Lucia", ca l' [ˈka łaˈnita ðe łuˈsia]

Casa situada al carrer del Forn.

anjub

V. *aljub*

Apòstols

V. *Dotze A., los*

Apotecari

V. *Pla de l'A.*

Arbó

Cognom recollit els segles XIX i XX. La referència escrita més antiga és "Ramon Arbó" la viuda de (AMI 1852, 38v). Actualment,es conserva com a nom de casa.

Arbó, ca l' [ˈka łaɾˈβo]

Casa situada a la travessera de la Torre.

Arbonès

Cognom recollit el segle XIX. La referència escrita més antiga és "Rosa Arbonés" (PPQ 1817).

Arbre, d'

Cognom morisc recollit el segle XIV. Les referències escrites més antigues són "Ali d'Arbre" (MO 1329), "Maçtuna d'Arbre" (MO 1329).

Arcís

V. *Pere l'A.*

Arcisa

V. *Miquelet de l'A.*

Arcisa, ca l' [ˈka ɫaɾˈsiza]

Casa situada al carrer Major.

Arcisa, l'aljub de l' [ɫaɲˈdʒub de ɫaɾˈsiza]

Aljub situat enfront de la central nuclear d'Ascó, a l'esquerra de l'Ebre, partida dels Tossals, al començament del Coster de la Barca.

Arcisa, lo bassot de l' [ɫo βaˈsɔd de ɫaɾˈsiza]

És l'aljub de l'Arcisa.

Arciseta, ca l' [ˈka ɫaɾsiˈzeta]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de ca Quico Culot.

Arena i Malló

> "Una finca conocida por *Arena y Malló* compuesta de sembradura, de extensión cuarenta y dos áreas y cincuenta y ocho centiáreas. Limita al N. con la línea divisoria de los términos de Ascó y Vinebre y con el camino que dirige a Flix; S. con el brazo del río Ebro que se llama Galacho; E. viuda de José Ferré y con el camino que dirige a Ascó; y al O. con la misma finca situada en el término de Ascó". (RTD 1904, 74)

Peça de terra.

Arenes

> "Una pieza de tierra en la partida Mallonet, de sembradura, de extensión 18'25 áreas. Linda al N. y E. con el camino de Ascó, S. con río Galacho y O. con José de Ossó Catalá. La partida es *Arenas*, conocida por Mallonet como se ha dicho" (RTD 1910, 149)

Antiga partida de terra, que podria ser la partida actual anomenada Mallons.

Argany

Cognom recollit el segles XIX i XX. La referència escrita més antiga és "Josep Argany Rocamora" (RTD 1898, 27).

Argilaga [arʤiˈɬaɣa]

Cognom recollit els segles XVIII, XIX i XX. És un cognom força abundant al llarg del temps i viu en l'actualitat a la vila, també com a nom de casa. La referència escrita més antiga és "Joan Argilaga" (ACRE340-62-T2-150, 1777) (CM 1793).

Argilaga, ca [ˈkarʤiˈɬaɣa]

Casa situada al carrer de Sant Miquel que avui ja no existeix, al seu lloc hi ha un aparcament de cotxes. També és anomenada cals "Beantos".

Argilagar

V. *Pla d'A.*

Argilagar, l' [ɬarʤiɬaˈɣa]

> "...pieza de tierra conocida por *Argilagá*, partida Comellans" (RTD 1901, 30)

Tros de terra situat al nord-oest del terme, més amunt del toll de les Cases, tocant amb el terme de Flix, a la partida dels Comellans.

Arnau

Cognom recollit el segle XVIII. La referència escrita més antiga és "Carles Arnau" (RZ 1787 92).

Arrutx[1]

V. *Coll d'A.*

Arrutx[2]

> "1 pieza de tierra nombrada *Arruch* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 85v)

> "fincas rústicas situadas en este término municipal, llamadas *Arruig* y Plá" (JPV ACRE 32, 1914)

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida.

Arrutx, lo coll d' [ɬo ˈkɔʎ de ˈrutʃ] o [ɬo ˈkɔʎ daˈrutʃ]

Coll, muntanyola o puig de poca alçada situat al nord de la partida dels Valletans. La terra que s'hi troba majoritàriament és panal, terra fina groguenca, apta per al cultiu.

Artal [aɾˈtaɬ]

Cognom recollit els segles XVII, XVIII XIX i XX. És un cognom relativament habitual al llarg del temps i viu en l'actualitat a la vila. Les referències escrites més antigues són "Janot Artal" (CAP 1607, 100r), "Joan Artal" (CAP 1607, 110v).

"Arturo", ca l' [ˈka ɬaɾˈtuɾo]

Casa situada al carrer de Lleida.

Aruf, d'

Cognom morisc recollit el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Gaia d'Aruf" (MO 1329).

Ascladors, los [ɬoz askɬaˈðos]

Tros de terra situat entre la punta de la Roqueta i la serra de Caret.

Ascó

V. *Rossa Serraneta d'A.*

Ascó, lo camí d' [ɬo kaˈmi ðasˈko]

Camí que condueix de Vinebre a on hi havia el pas de barca per travessar el riu per anar a Ascó. En realitat el tros que cau en terme de Vinebre és molt curt.

> "Una finca conocida por Arena y Malló compuesta de sembradura, de extensión cuarenta y dos áreas y cincuenta y ocho centiáreas. Limita al N. con la línea divisoria de los términos de Ascó y Vinebre y con el camino que dirige a Flix; S. con el brazo del río Ebro que se llama Galacho; E. viuda de José Ferré y con el *camino que dirige a Ascó*; y al O. con la misma finca situada en el término de Ascó." (RTD 1904, 74)

Ase, lo pas de l' [ɬo ˈpaz ðe ˈɬaze]

Pas de l'Ase (NOM 2010)

Estret per on passa el riu Ebre a l'alçada de la serra dels Morers (terme de Garcia i situada a la riba esquerra), i més avall del Solà dels Mugrons (terme d'Ascó i situat a la riba dreta). Aquest topònim el recull BIARNÉS (1990) del manuscrit AHN 363, 17, de data 1304, de l'Archivo Histórico Nacional.

"Asséns io", ca l' [ˈka ɬaˈsensio]

Casa situada a la plaça de la Constitució. També rep el nom de ca Serreta.

Assut de Dalt

> "...la pieza de tierra de la partida Asuds conocida por *Asud de Dalt*" (RTD 1911, 178)

Peça de terra a la partida dels Assuts.

Assut de Més Amunt

> "pieza de tierra conocida por *Asud de mas arriba*, situada en la partida Asuts" (JPV ACRE 2 1917)

Peça de terra.

Assut Més Avall

> "Otra pieza de tierra conocida por *Asud mas abajo*, plantada de viña" (RTD 1908, 133)

Peça de terra.

Assuts, los [łoz aˈsuts] o [łeˈsuts]

> "...todo aquel pedazo de tierra inculta eo de garriga de tenida de un jornal y medio de tierra, poco mas o menos, que esa parte de una piessa de tierra que por mis legitimos titulos tengo cita dentro el término de dicha villa de Vinebre y partida vulgarmente llamada *La Sud*, que linda otro pedazo de tierra contestante tierra mia, con la Vall, con Francisco Jardi, con Don Raymundo Domenech y con Joseph Montane por dentro del qual passa la carrerada". (ACRE340-62-T2-194, 1754)

> "...aquel pedazo de tierra inculta lo eo de garriga de tenida de un jornal y medio de tierra, poco mas o menos, que es parte de una piesa de tierra que por mis legitimos titulos tengo cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y partida llamada vulgarmente *La Sut*, que linda dicho pedazo de tierra con restante tierra mia, con la Vall, con Francisco Jardí, con el Doctor Raymundo Domenech, y con Joseph Montane por dentro del cual passa la carrerada..." (ACRE340-62-T2-194, 1754)

> "1 pieza de tierra nombrada *la Asud* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 2v, 91v)

> "1 pieza de tierra nombrada *Sud* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 57v, 64r, 66r)

> "1 pieza de tierra nombrada *Sut* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 57v, 64r, 66r)

> "...toda aquella pieza de tierra situada en este término conocida por *Asuds*, plantada de almendros, viña y sembradura" (RTD 1903, 60)

> "Otra pieza de tierra en la partida *Assuts* conocida por Tancat, compuesta de almendros, sembradura y olivar "(RTD 1905, 95)

> "...una pieza de tierra situada en la partida *Asuts* de este término municipal" (RTD 1905, 96)

> "Una pieza de tierra en el término y partida *Dels Asuts*, de sembradura y olivos" (RTD 1911, 163)

> "*Suts*" (PV 1919)

> "*Assut*, l'" (NOM 2010)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al sud del terme, entre el barranc de la Torre i el turonet de Sant Miquel. També se'ls sol anomenar "los Suts" o "les Suts".

Assuts, lo camí dels [ło kaˈmi ðe łeˈsuts] o [ło kamiłz aˈsuts]

> "...toda aquella piessa de tierra de olivos plantada, de tenida de dos jornales de tierra, poco más o menos, que nuestros legítimos títulos tenemos cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y en la partida vulgarmente llamada los Mallols, que linda a oriente y tremuntana con tierras de Pablo Marti; a mediodía, con tierras de dicho Doctor Domenech, comprador; a Poniente, con Joseph Miquel, y con el *Camino de la Torre*, y de la Sud" (ACRE340-62-T2-195, 1759)

> "...Una pieza de tierra en la partida Mallols y Aumedines, conocida por Camí de la Torre de extensión 60 áreas, 84 centiáreas, olivos que linda por Norte y Oeste, camino de la Torre del Español, Sud con el *camino dels Asuts* y Este con tierras de Miguel Montané." (RTD 1905, 107)

Camí que va del "Passo de Ganado" fins al "Pantano" passant per la partida dels Rabadans, i que condueix als Assuts.

Assutzena, ca l' [ˈka ła suˈsena]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de ca la Tana.

Ater

> "1 pieza de tierra nombrada *Até*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 16v, 43v, 55v, 62r)

Finca i partida al llindar del límit amb el terme d'Ascó. Recollim infinitat de vegades referències a la partida anomenda "Ater" com a terra treballada per vinebrans en diversos documents (és propera a Eixalella, partida també treballada per gran quantitat de vinebrans). També apareix com treballada per asconers i gent de la Torre de l'Espanyol. Recollim diverses formes d'escriure el nom d'aquesta partida: al COML 1751 1558 apareix com a partida d'Atter; al CAP 1607 apareix amb les formes Ather, Atter i Ater; al RZ 1787 hi apareix amb les formes Athé, Athe, Até i Ate.

Ater, lo mas d' [ło ˈmaz ðe ˈte]

Mas situat a les Sénies, al terme d'Ascó. Devia formar part de la partida asconera d'Ater.

Aubac

V. *Obac.*

Aubacs

V. *Obacs.*

Aubaga

V. *Obaga.*

Aubagues

V. *Obagues.*

Aubagues,[29] l'avinguda de les [ɬaβiŋˈɣuða ðe ɬez awˈβaɣes]

Avinguda perpendicular a l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes i va en direcció cap a la partida d'aquest nom. És un nom de carrer força nou, ja que és creat a principis del segle XXI, anteriorment corresponia al tram inicial del camí de les Obagues.

Aubaguets

V. *Obaguets.*

Aubarca

V. *Albarca.*

Aubardoner

V. *Albardoner.*

"Auberto"

V. "*Alberto".*

aubi

V. *àlber.*

auliver

V. *oliver.*

"Aulivero"

V. *"Olivero".*

Àurea, ca l' [ˈka ɬawˈɾea]

Casa situada al carrer del Cementiri.

Avemolem

Cognom morisc recollit el segle XV. La referència escrita més antiga és "Caet Avemolem" (RCA 1416 44r).

[29] L'ajuntament de Vinebre ha oficialitzat el nom d'aquesta avinguda amb la forma del parlar propi de la localitat.

Avencelem

Cognom morisc recollit el segle XV. La referència escrita més antiga és "Alli Avencelem" (RCA 1416 41r).

avinguda

V. *Aubagues, Enric d'Ossó, Francesc Macià, Pau Casals, Quatre Barres Catalanes.*

Aydona

V. *Maçuna.*

Ayu, d'

Cognom morisc recollit el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Ali d'Ayu" (MO 1350).

Ayuc, d'

Cognom morisc recollit el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Muferig d'Ayuch" (MO 1350).

Baix

V. *Canella de B, Gorrapte de B., Horta de B, Illa de B., Mugues de B., Pla de B., Raboses de B, Ribers, Horta de B.*

Baix, lo carrer de [ɫo kaˈre ðe ˈβajʃ]

És una denominació alternativa del carrer del Riu.

Baixest, coll del

"*Baixest, coll del***"** (NOM 2010)

Coll, pas entre muntanyes, situat al punt més septentrional del terme, confronta amb el terme de Cabacés, proper a la serra dels Gorraptes.

Ballester

Cognom recollit el segle XIV amb la forma *Balester*. La referència escrita més antiga és "Pere Balester" (Mo 1329)

"Baltassar", ca [ˈka βaɫtaˈsaɾ]

Casa situada al carrer de les Eres.

Bancal, lo [lo βaŋˈkaɫ]

Antic bancal que ha quedat incorporat al nucli urbà. Actualment correspon a la plaça de l'Ajuntament i a la pista poliesportiva.

Bancal, lo[2] [ɫo βaŋˈkaɫ]

> **"**...una pieza de tierra de la partida Horta de Sidesá, conocida por *Bancal*" (RTD 1911, 169)

Antiga peça de terra, que podria ser la mateixa que avui dia està situada a la vora nord de la carretera C-12, entre el camí dels Horts i la gasolinera.

Baptista [baˈtiste]

Cognom recollit el segle XVIII, amb la forma Batiste. És viu a la vila en l'actualitat. La referència escrita més antiga és "Josep Batiste" (ACRE340-62-T2-169, 1738).

Barbut, lo

També anomenat "lo Barbut de Vinebre". Isidre Teixidó, bandoler vinebrà de la primera meitat del s. XIX (ESQ 1859). Per a més informació sobre el Barbut, es pot consultar *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros*, de José Ortega y Espinós (1859)

Barca

V. *Coster de la B.*

Barca, la [ɫa ˈβaɾka]

Lloc on s'agafava el transbordador fluvial per creuar l'Ebre de Vinebre fins a Ascó, quan no hi havia cap pont construït, abans de la dècada dels setanta del s. XX. S'hi anava pel camí d'Ascó, sortint del poble pel que avui és la carretera que va de Vinebre a la Palma d'Ebre, la carretera T-2237, creuant l'actual C-12, i travessant pel mig de les Illes fins a l'Ebre.

Barca, la carretera de la [ɫa kareˈtera ɫa ˈβaɾka]

És l'antic camí d'Ascó, que va ser asfaltat cap a la dècada dels setanta del segle XX. Actualment, no és considerada carretera, sinó camí asfaltat.

Barca, lo coster de la [ɫo kosˈte ɫa βaɾˈka]

Zona de pendent pronunciadíssim, i paral·lela a la vora de l'Ebre en la part que va des del creuament de la vall dels Gorraptes i el camí del Coster de la Barca, fins prop del mas del Conde.

Barcelonina, ca la [ˈka ɫa βaɾseɫoˈnina]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Barracons, los [ɫoz βaraˈkons]

Antigues instal·lacions prefabricades i provisionals que acolliren els immigrants que van vindre a treballar en la construcció de la central nuclear d'Ascó, a la dècada dels anys setanta del segle XX. Actualment són equipaments ludicoculturals del poble. Són a la part més elevada del poble, a les Eres.

barranc

V. *Mugues, Socarrat.*

Barranc[1]

"...totam illam domum et ovile sitam extramuros dicti loci de Vinebre introstibus quo quam ego meis certis et iustis titulis habeo et posideo francam et quitiam soluis honoribus ordinariis et iuribus pertinensisbus dominationi et confrontatur cum ovile Mathei Montaner, etiam ex altera parte confrontatur cum ovile pupilorum Joannis de Oso intus, ab *lo barranch* et cum aliis confinibus si quis sint..." (ACRE340-62-T2-4, 1683)

"... todo aquel huerto situado en el término de la expresada villa de Vinebre y partida de les Valls, de dimensión un día y medio de cavar un hombre, poco más o menos, lindante con la propia Doña Teresa, con huerto de Jose Servelló, con *el Barranco* y con..." (ACRE340-62-T2-208, 1842)

"... todo aquel huerto situado en el término del expresado lugar de Vinebre y partida llamada de les Valls, de dimensión un dia y medio de cabar un hombre, poco más o menos; lindante con dicha Dª Teresa de Domenech, con Huerto de mi dicho José Servello, con *el Barranco* y con Huerto de Salvador Tarragó..." (ACRE340-62-T2-8, 1842)

"... De todo aquel huerto que se riega del agua de la asequia comuna, plantado de cuatro higueras, de extención de dos días de cabar un hombre, situado dentro el mismo término, y partida llamada de la Horta de Dal, que linda por la parte de oriente, con huerto de la Señoría, o Encomienda de Ascó; a mediodía con otro de Doña Raymunda de Ossó, a poniente con el de Jose Fortuny, y otro de Miquel Carim y Pedro Vea; y, a tramuntana, con el camino público que dirige a la villa de Garcia, justipreciado de los mismos peritos en doscientas cincuenta libras ardites, de la moneda. Y todo aquel censal parte cubierto, y parte descubierto, que tengo cerca la casa de mi abitación, y en el Arrabal dicho del Horta, que linda con calle pública, en la cual tiene puerta principal, con corral de Miguel Pros, con tierras de Josef Pros, con *el barranco de este común* [...] y con el puente que hay desde dicha mi casa al citado corral, para entrar y salir a éste por encima de dicho *Barranco*,..." (ACRE340-62-T2-209, 1845)

Aquest barranc, segons la informació que contenen els documents citats, podria ser la Vall de la Torre.

Barranc[2]

"1 pieza de tierra nombrada *Barranch* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 35v, 74r)

"Otra pieza de tierra nombrada *Barranch*, plantada de higueras, almendros, sembradura, viña, olivos y garriga" (RTD 1904, 85)

"Otra pieza de tierra en la partida Gorraptes conocida por *Barranch*" (RTD 1909, 138)

Antiga peça de terra que sembla que estava situada a la partida dels Gorraptes i/o en una antiga partida desconeguda anomenada també *Barranc*.

Barranc, lo [ɬo βaˈraŋ]

> "la *Calle Nueva y barranco* de este pueblo […]Dicha *calle Nueva o barranco* […] *calle Nueva y barranco* en donde se han hecho algunas excavaciones a fin de sacar las aguas sucias de dicho *barranco* […] siempre había sido *barranco* y femeros" (JPV ACRE 27, 1880)

Com es pot observar en aquest document, i com afirma la veu popular, l'actual carrer Nou era anomenat antigament *Barranc*; de fet, fins fa dos dècades aproximadament encara s'anomenava *barranc* al tram final del carrer Nou, ja que no estava asfaltat i no es considerava carrer.

Barranc, carrer del

> "...calle del Barranco..." (RTD 1898, 25)

Es tracta de l'actual carrer Nou.

barranquet

V. *Espena-rucs, Lladres.*

Barranquet, lo [ɬo βaraŋˈket]

> "1 pieza de tierra nombrada *Barranquet* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 8r)

> "heredad nombrada *Barranquet*, partida de les Seviques, término de este pueblo" (JPV ACRE 48, 1894)

> "Otra pieza de tierra situada también en este término, partida de Raboses, Planas y Aubagas, conocida por *Barranquet*" (JPV ACRE 39, 1901)

Es pot observar que diferents finques, situades a diferents partides de terra, porten per nom aquest genèric diminutiu. La que s'ha recollit oralment és la de la partida de les Seviques.

Barranquet de Roer, lo [ɬo βaraŋˈked de ruˈe]

Peça de terra situada al costat de les Sorts, damunt de les Seviques, a l'esquerra del camí dels Horts.

Barres

V. *Quatre B. Catalanes*.

Bars, los [ɬoz ˈβaɾs]

Es tracta de dos bars contigus a l'inici del carrer de Sant Miquel, tocant a la carretera de la Torre i la de Garcia.

Bartolomé

Cognom recollit els segles XVII, XVIII i XIX. La referència escrita més antiga és "Llorenç Bartolomé" (ACRE340-62-T2-2, 1607)

bassa

V. *Cànem, Rec.*

Bassa, la[1] [ɬa ˈβasa]

Bassa d'aigua que hi havia damunt del Molí de la Rata i amb la qual es regaven les Seviques.

Bassa, la[2]

"1 pieza de tierra nombrada *Basa*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 76r)

Antiga finca i antiga partida de terra que podrien referir-se als terrenys al voltant de la bassa d'aigua que hi havia al molí de la Rata.

bassot

V. *Arcisa.*

Baster, cal [ˈkaɬ βasˈte]

Casa situada al carrer del Calvari. També rep el nom de cal Secretari.

Batalla

Cognom recollit el segle XIX. La referència escrita més antiga és "Miquel Batalla" (AMI 1852, 110v).

Batiste

V. *Baptista*

Batlle

Cognom recollit el segle XIV amb la forma *Balle*. La referència escrita més antiga és "Pere Balle" (PH 1349)

Beanta [βeˈanta]

> "...demandando Mariano Servelló a Francisco Pujol y Gonzalez le vuelva a poner el mojón o fita que arrancó en la heredad llamada *Beanta*, término de Garcia" (JPV ACRE 30, 1866)
>
> "Una finca llamada *Beanta* y otra denominada La Serra, sitas en el término municipal de la villa de Garcia" (JPV ACRE 40, 1900)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al terme de Garcia. Aquesta partida és tota d'arena, terra sedimentària portada pel riu Ebre, i està delimitada pel mateix riu, d'una banda, i, per l'altra banda, per la roca de la muntanya. Just al costat, però en terme de Vinebre, hi ha situat un dels pous municipals que abasteixen d'aigua potable la vila.

Beanta, lo collet de [ɬo koˈʎed de βeˈanta]

Collet, pas, que du a la partida de Beanta, al terme de Garcia.

Beanta, font de

"*Font de Beanta*" (NOM 2010)

Font a la partida de Beanta, a la part rocallosa, a la banda nord de la carretera que va de Vinebre a Garcia. Actualment no brolla.

"Beantos", cals [ˈkałz βeˈantos]

Casa situada al carrer de Sant Miquel que avui ja no existeix, al seu lloc hi ha un aparcament de cotxes. També s'anomena ca Argilaga.

"Benito", ca [ˈka βeˈnito]

Existeixen dos cases amb aquest nom, l'una situada a la plaça del President Lluís Companys; i, l'altra, situada al carrer Major.

"Benito" l'Albardoner, ca [ˈka βeˈnito ɬawβaɾðoˈne]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Francesc.

"Benjamín", ca [ˈka βeŋxaˈmin]

Casa situada al carrer Nou. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1864. També és anomenada ca la Tia Amèlia i ca la Tia Calamanda.

Benjamí, lo mas de

"*Benjamí, Mas de*" NOM 2010

Berard

Cognom recollit el segles XIV amb la forma *Berart*. Les referències escrites més antigues són "Arnau Berart" (MO 1329), "Pere Berart" (MO 1329) (PH 1349).

Bessó

"Joan Domenec bessó" (CAP 1734, 231v, 235r, 235v) (RZ 1787, 91, 93) dit Bessó (CM 1793)

Àlies de Joan Domènec.

Bessona, la costa de la [ɬa ˈkɔsta la βeˈsona]

Pendent situat al darrer tram que hi ha dins del terme del camí de les Planes de Flix. És a la partida de les Vallusseres.

Bestrus

"Isidre Bestrus" (CAP 1734, 218v), "Ramon Bestrus" (CAP 1734, 218r, 218v).

Molt probablement és un àlies.

Biarnau

Cognom recollit el segle XIX. La referència escrita més antiga és "Teresa Biarnau y Marti" (ACRE340-62-T2-207, 1831).

Biarnès

Cognom recollit els segles XVIII, XIX i XX. És recollit amb les formes *Biarnes* i *Biarnés*. La referència escrita més antiga és "Miquel Biarnés" (ACRE340-62-T2-171, 1749).

Biau

Cognom recollit el segle XVIII. En l'actualitat és viu com a nom de casa en la forma femenina: ca la Biava. La referència escrita més antiga és "Joan Biau, cantero" (CR 1771 304) (RZ 1787 80, 91).

Biava, ca la ['ka ɬa βi'aβa]

Casa situada al carrer del Riu.

"Bienvenida"

V. *Miquel de B.*

Bieto[1]

Vegeu: *obac de Joan de B., Gorrapte de B., Pili de B., Lluís de B., Mariano B., Miquel de B.*

Bieto[2] □bi'eto□

Cognom registrat els segles XVII, XVIII, XIX i XX. És un cognom relativament habitual al llarg del temps i viu a la vila en l'actualitat. També és recollit com a nom de casa. La referència escrita més antiga és "Joan Bieto" (ACRE340-62-T2-154, 1668).

Bieto, ca ['ka βi'eto]

Casa situada al carrer del Forn.

Billor

Cognom registrat el segle XVII. Va ser recollit en la forma feminitzada *Billora*, com a cognom de dona construït a partir del del marit: "Felipa Billora" (CAP 1607, 97v), viuda de Guillem Billor.

Billot

Cognom registrat els segles XVI i XVII. Va ser un cognom relativament habitual al llarg d'aquell temps. Ha estat recollit amb les formes *Billot* i la forma feminitzada *Billota*, com a cognom d'una

dona que l'havia heretat del marit. Les referències escrites més antigues són "Gabriel Billot" (FO 1553) (CAP 1558 11v, 28v, 29r), "Toni Billot" (FO 1553).

Biscaia

V. *Muga de B.*

Biscaia, lo mas de [ɫo ˈmaz ðe βisˈkaja]

Mas situat a les Mugues, a la finca Muga de Biscaia.

Blai

Cognom registrat el segle XIX amb la forma *Blay*. La referència escrita més antiga és "Miquel Blay" (AMI 1852, 100r).

Blaió

V. *Cisquet del B., Muga del B., Muga de Pere del B., Pep del B.*

Blaió, cal [ˈkaɫ βlaˈjo]

Casa situada al carrer de la Torre.

Blaions, racó dels

"...una pieza de tierra en la partida general de Gorraptes, denominado *Racó del* [*sic*] *Blayons*" (JPV ACRE 8 1888).

"Blanco", ca [ˈka ˈbɫaŋko]

Casa situada al carrer del Riu.

"Bolloni", ca [ˈka βoˈʎɔni]

Casa situada al carrer de l'Horta.

Bolva

V. *Gorrapte de B.*

Bolva, ca [ˈka ˈβolβa]

Casa situada a l'avinguda de Francesc Macià.

Bonamic

Cognom registrat el segle XIVI. Ha estat recollit amb la forma *Bonamich*. La referència escrita més antiga és "Remó Bonamich" (MO 1329).

Borràs

Cognom registrat els segles XIX i XX. Ha estat recollit amb la forma *Borrás*. Les referències escrites més antigues són "Miquel Borrás" (AMI 1852, 104r), "Pere Borrás" (AMI 1852, 130v).

bosc

V. *Comandant, Don Joan.*

Bosc [ˈbɔsk]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX, amb la forma *Bosch*. En l'actualitat encara és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Andreu Bosch" (ACRE340-62-T2-150, 1777).

"Brasilenyo", cal [ˈkaɫ βɾaziˈɫeɲo]

Casa situada al principi del carrer de Sant Miquel.

Bru [ˈbɾu]

Cognom registrat el segle XIX. Ha estat recollit amb la forma *Brú*. La referència escrita més antiga és "Francisco Brú" (AMI 1852, 127r).

Bruixeta, la [ɫa βrujˈʃeta]

"*Bruixeta, la*" (NOM 2010)

És com anomenen la roca del Cap del Pla a la població de la Torre de l'Espanyol.

"Bruno"

V. *Gorrapte de B.*

Burreta, la [ɫa βuˈreta]

> "Escritura de venta de una piessa de tierra cita en la partida llamada *la Burreta*, otorgada por Francisco Teixido a favor del Magnífico Don Raymundo Domenech y Guau, ambos de la citada villa de Vinebre recibida en poder de mi Ignacio Jornet [...] toda aquella piessa de tierra de olivos, viña y morales plantada, de tenida de tres jornales de tierra, poco más o menos, que por mis legítimos títulos tengo cita dentro el término de la citada villa de Vinebre, y partida vulgarmente llamada *la Burreta*..." (ACRE340-62-T2-196, 1769)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Burreta*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 65r)
>
> "pieza de tierra que sita en este término, en la partida llamada *Burreta*" (JPV ACRE 34, 1943)
>
> "*Borreta*" (PIGC 1931, P19, RPPRV 1954, P19)

Partida i peça de terra situada entre la partida de les Canelles, la de les Vuitenes i la del Sepiello.

Burreta de les Monges, la [ɬa βuˈreta ɬez ˈmɔŋdʒes]

Tros de terra a la partida de la Burreta, on hi ha dos masets.

Busom

Cognom registrat els segles XIX i XX. Actualment existeix com a nom de casa. La referència escrita més antiga és "Vicent Busom" (PPQ 1817).

Busom, ca [ˈka βuˈzɔm]

Casa situada al carrer de les Eres.

Butxaca[1]

V. *Mariano B.*

Butxaca[2]

"...Francisco Miró Carim de esta vecindad (a) *Buchaca*" (RTD 1902, 44)

Àlies de Francisco Miró Carim.

Butxaca, ca [ˈka βuˈtʃaka]

Casa situada al carrer de Sant Miquel, cantonada amb la plaça del President Lluís Companys.

Butxaques

V. *Miquel de B., Quico B.*

ca (i variants **cal, ca l', ca la, cals, ca les**)

"Abelardo", "Adélio", Agustí de la Serossa, Aiguado, "Alberto", Aleix, Aleixa, "Aleman", "Ambróssio", "Anita de Felico", "Anita de Lucia", Arbó, Arcisa, Argilaga, "Arturo", "Assénsio", Àurea, Baltassar, Barcelonina, Baster, "Beantos", "Benito", "Benito" l'Albardoner, "Benjamín", Biava, Bieto, Blaió, "Blanco", Bolloni, Bolva, "Brasilenyo", Busom, Butxaca, Butxaques, Cadirer, "Caguerillos", Calafat, Calavera, Camil·la, "Camilo", "Candro", Capitana, Carima, Carimeta, Carla, "Carlos", Carme de Mingo, Carmeta del "Cassino", Carolina, Carranya, Carreter, Casa Gran, Cassol, Catra, Catrinya, Catxoi, Cavaller, Cent-i-u, Cinta de Salamé, Cintet, Cisquet del Blaió, Coco, Coix, Comandant, Corretger, Daniel, Danieles, Digo, "Dioníssio", Don "Augusto", Don Jaume, Don Jaume del Cantó, Don Joan, Don "Pio", Donya Elena, Elisabet de les Mafes, Embuder, Enriqueta de Maria "Pepe", Ermità, Esabet, Esquirol, Estudianta, "Eugénio", "Felico", Felip de Cassol, Felip de Filimina, Felip de la Sicona, "Fonso", Forneret, Francès, Francesc, Fumador, Galan(t), Guarda, Hostal, "Issidora", Jaume el Nen, Jaume del Ros, Jep, Joanet, Joan de "Felico", Joan de Jordi, Joan de la Mirona, Joan de Martí, Joan de "Pepe", Joan de Xop, Jordà, Jordi, Jordi del Racó, "Juanito" el Coix, "Juanito" del Manet, "Juanito" de Marta, Leli, Lira, Llebra, Lluís de Bieto, Macià, Macip, Madrilla, Mafo, Manela, Manet, Mano, "Manyano", Maria de Cintet, Maria del Pastor, Maria del "Sinaro", Marianeta, "Màrio", Marta, Martí, Martí de Carmeta, Marxant, "Maurício", "Meliton", Melitxa, Manescal, "Mariano" de Butxaca, "Mariano" de Bieto, Menya, Miguelito, Minga, Minguet de la Tana, Miquel de "Bienvenida", Miquel de Bieto, Miquel de Butxaques, Miquel de Filimina, Miquel del Mano, Miquel del Ros, Miquel de "Romero", Miquelet de l'Arcisa, Miquelet de l'Esquirola, Miranda, Miró, Mirona, Modesta, Moreno, Morremus, Nati, Negret, Nen de Felip, Nen de Xarrep, Neno,

"Olivero", oncle Joan del Menyo, Palònia, "Panyero", "Paquet", Paradell, Pastoreta, Patoi, Pau, Pavones, Pep de Jordi, Pep del Blaió, Pep del Metge, "Pepe", Pepió, Pepo, Pere Manel, Perelló, Perot, "Perunyo", "Petxo", Petxa, Picardies, Pili de Bieto, Pintor, "Pio", Ploradora, Poquet, Pubill, Pura de Don Jaume, Quico de Butxaques, Quico Calderó, Quico Culot, Quico Maria, Quicot, Rabosot, Rafel, "Ramiro", Ramon de Martí, Ramon Jornet, Ratxeta, Retxa, "Ricardo", Rita, Roc, Rofes, Roig, "Roio", "Romero", Ros, Rosalia, Rosa Morremus, Roseta de Leli, Rossa, Rossa Serraneta d'Ascó, Roer, Sabatera, Salamé, Sanç, "Santiago" l'Esquilador, Sastra, Sastre, Secretari, Serafí, Seròs, Serossa, Serra, Serreta, "Severino", Somerí, Sord, Sorda, Tana, Targa, Tari, Teblo, Teodora, "Teodoro", Teresa de la Mirona, Tereseta de Jordi, Teresina de Jordi, Tia Adelina, Tia Amèlia, Tia Calamanda, Tia Escolàstica, Tia "Generosa" la Santa, Tia Maria, Tia Marieta del Perxi, Tia Morena, Tia Paula de Daniel, Tia Pilar de Filimina, Tia Ramona del "Sinaro", Tia Teresa de ca Xop, Tite Mingo, Trini, Vencis, Victoret, Xamon, Xaraboll, Ximarro, Xop, Xopa, Xoro, Xufes, Xurrac.

Cabacés

V. *Coll de C.*

Cabacés, lo camí de [ło kaˈmi ðe kaβaˈses]

"*Camino de Cabacés*" (RPPRV 1954, P8, P9)

Camí que condueix al municipi de Cabacés (Priorat). Surt de Vinebre a prop del camp de futbol i puja cap a la roca del Cap del Pla, creua les Canta-ranes, passa pel costat de la cova de Pep de Leli, per la cova Foradada, pel costat de la roca del Frare i s'endinsa en terme de Cabacés. Tanmateix, aquest mateix camí, de vegades també és anoment camí de la Palma fins al trencall dels Quatre Camins, on el camí continua, tot recte, fins a Cabacés; i, girant a l'esquerra, cap a la Palma d'Ebre. També el primer tram d'aquest camí, fins a la roca del Cap del Pla, pren el nom de camí dels Gorraptes.

Cabacés, coll de

"*Coll de Cabacés*" (PV 1919)

"*Coll de Cabacés*" (PIGC 1929, P6 F3, F4*)*

Coll, pas, que du del terme de Vinebre al de Cabacés. El fet que els documents, escrits en castellà, conservin "coll" en català pot indicar que els autors ho prenien com un indret, no pas com un coll.

Cabirons, ca [ˈka kaβiˈɾons]

Casa situada a la plaça del "Matadero".

Cabirons, lo mas de [ło ˈmaz ðe kaβiˈɾons]

Maset situat a les Mugues.

Cabirons de ca Fornera, lo mas de [ło ˈmaz ðe kaβiˈɾonz ðe ka foɾˈneɾa]

Mas del qual l'informant no recorda la situació.

Caçador[30]

Cognom registrat el segles XIX. Ha estat recollit amb la forma *Casadó*. La referència escrita més antiga és "Martí Casadó" (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878).

Cadirer, cal [ˈkał kaðiˈɾe]

Casa situada al carrer Nou.

"Caguerillos", ca [ˈka kaɣeˈɾiʎos]

Casa situada a la travessera de la Torre.

Cahoni, racó de

"Toda aquella pieza de tierra situada en el término municipal de Vinebre, partida Gorrapte, y punto denominado Racó de la Pava y *Racó de Cahoni* y, en el amillaramiento, Mugas, compuesta de viña, olivos, sembradura" (RTD 1898, 24)

Paratge rural.

Calafat, cal [ˈkał kałaˈfat]

Casa situada a la Travessera del Riu.

Calamanda

V. *Tia C.*

Calavera, ca [ˈka kałaˈβeɾa]

Casa situada al carrer del Portal.

Calderó

V. *Quico C.*

Çalema

Prenom morisc recollit els segles XIV i XV. Les referències escrites són: "Çalema d'en Gele" (MO 1329), "Çalema Amazit fill de Foma Duch" (FO 1497) i Çalema lo Mestre (FO 1497).

Calvari, lo carrer del [ɬo kaˈreɬ kałˈβaɾi]

> "Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las calles del Horno, Portal, Huerta, Lérida, Serra, *Calvario*, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales." (LLI 1894)

[30] S'ha optat per la forma del cognom *Caçador*, per bé que la forma recollida de la font escrita podria confondre's amb *Casador*.

> "Una pieza de tierra situada en este término, conocida por Senieta, de extensión 60 céntimos de jornal huerta, equivalente a 36 áreas 50 centiáreas. Lindante al N. con un corral de Don Pascual de Ossó y tierras de Don Adolfo de Martí y Castellví y con el molino aceitero; S., con la calle Mayor; Este, con *la calle del Calvario* y O., con el colegio de las Hermanas de Santa Teresa de Jesús y el molino aceitero indicado." (RTD 1904,71)

> *"Calle del Calvario"* (PIGC 1932, P16)

Carrer que va de la plaça de la Creu fins al carrer de Lleida.

Calvari, la travessera del [ɬa tɾaβe'seɾaɬ kaɬ'βaɾi]

Travessera que va del carrer del Calvari al carrer del Cementiri.

Camanel

> "*Camanel*" (PV 1919)

Topònim trobat a PV 1919, situat prop del nucli de població, a l'inici de la carretera de Vinebre a la Torre de l'Espanyol. Molt probablement devia correspondre a un nom de casa: ca Manel.

camí

V. *Almedines, Ascó, Assuts, Cabacés, Canelles, Cap del Pla, Coll d'Arrutx, Coll de Cabacés, Comellars, Comellars Enmig, Contesa, Coster de la Barca, Davall les Cases, Eixalelles Esclapers, Flix, Flix a Cabacés, Font de "Perrilla", Garcia, Garcia a la Torre de l'Espanyol, Gorrapte, Gorraptes, Horta, Horta de Baix, Horta de Dalt, Horts, Lleida, Mugues, Mugues de Baix, Obacs, Obagues, la Palma, del "Pantano", Pedruscall, "Perrilla", Planes, Planes de Flix, Plans, Rengs, Sant Miquel, Sant Miquel a Sant Antoni, Serra, Solana, Terrers, la Torre, Torre de l'Espanyol a Flix, Torre de l'Espanyol a Gorrapte, Torre de l'Espanyol a la Palma d'Ebre, Tossals, Valletans, Vallosseres, Vuitenes.*

Camí de la Torre

> "...Una pieza de tierra en la partida Mallols y Aumedines, conocida por *Camí de la Torre*, de extensión 60 áreas, 84 centiáreas, olivos que linda por Norte y Oeste, camino de la Torre del Español; Sud con el camino dels Asuts; y Este con tierras de Miguel Montané." (RTD 1905, 107)

Peça de terra.

Camí del Coll de la Contesa

> "*Camino de Coll de la Codesa* [*sic*]" (PIGC 1930, F1)

Antiga partida de terra a prop de la partida dels Gorraptes.

Camí de l'Horta

> "Acte de venda fet y firmat per Thomas Sabater y Thecla Domenech, cònjuges, en favor del honorable Ramon Domenech, tots de la vila de Vinebre, de tota aquella sorteta en què abans y havie era, situada en lo terme de dita vila en *la partida del Camí de la Horta*, per

> preu de quinse lliures de les quals [...] tota aquella sorteta en què abans hi havie era, cum introhitibus quam nos nominibus supra dictis habemus et possidemus in termino profate villa de Vinebre in *partita del Camí de la Horta* et terminatur scilicet aparte supra cum dicto *Camino de la Horta* et a parte infra partim cum Matheo Artal et partim cum flumine Iberi et...” (ACRE340-62-T2-163, 1647)

Antiga partida de terra.

Camí del “Pantano”

> “*Camí del Pantano*” (PIGC 1941, P12)
>
> “*Camí del Pantano*” (RPPRV 1954, P11, P12)

Antiga partida de terra. Estava situada prop del “Pantano”, mé amunt prenent d ereferència el corrent de la vall dels Horts. Podria coincidir amb la partida anomenada “Pantano”.

Camil·la, ca la [ˈka ɫa kaˈmiɫa]

Casa situada a la travessera del Riu.

“Camilo”, ca [ˈka kaˈmiɫo]

Dos cases són anomenades així. L’una situada al carrer del Forn; i, l’altra, situada al carrer del Riu.

Camins

V. *Quatre C.*

Campana, la [ɫa kamˈpana]

Roca que estava situada al Pas de l’Ase. Actualment ja no existeix, va desaparèixer amb les obres de l’obertura de la carretera C-12 la dècada dels anys setanta del s. XX, durant les quals es va volar bona part del pas de l’Ase. Aquesta roca singular es devia desprendre de la muntanya i va quedar travada damunt entre dos parets de roca, en un tram molt estret del pas de l’Ase. La veu popular deia que quan el cerç bufava fort, la roca es movia com el batall d’una campana.

Campello, lo [ɫo kamˈpeʎo]

Terreny situat dalt del coll d’Arrutx, al nord dels Empiltres.

Candro, ca [ˈka ˈkandɾo]

Casa situada al carrer de l’Horta. La família explica que en un document antic hi apareix un avantpassat anomenat “Alejandro Servelló Teixidó”, de manera que es pot intuir que aquest nom de casa provenia de l’afèresi d’aquest nom. La dovella clau de l’arc de l’arc de la porta d’entrada indica que va ser acabada de construir el 1724.

Canella

V. *Sortetes, Vuitenes i C.*

Canella de Dalt

"1 pieza de tierra nombrada *Canella de Dal*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 49r)

Canella del Roig, l'oliver de la [ɬawɬiˈβe ðe ɬa kaˈneʎaɬ ˈrɔtʃ]

Exemplar d'oliver situat a la partida de les Canelles.

Canella del Roig, lo pi de la [ɬo ˈpi ðe ɬa kaˈneʎaɬ ˈrɔtʃ]

Exemplar de pi centenari situat a la partida de les Canelles.

Canelles, les [ɬes kaˈneʎes]

"*Canella*, plantada de viña y sembradura" (RTD 1898, 22)

"...toda aquella pieza de tierra situada en este término municipal, partida de les *Canelles*, y conocida por *Canella*" (RTD 1902, 44)

"Una pieza de tierra sita en la partida *Canellas*" (RTD 1917, 193)

"*Canelles, les*" (NOM 2010)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al peu de la roca del Cap del Pla.

Canelles, camí de les

"*Camino de Canelles*" (PV 1919)

"*Camino de Canelles*" (PIGC 1931, P4 F1, F3, PIGC 1931, P19 F1, F2, RPPRV 1954, P4)

Camí que surt del nucli urbà, puja pels Planots, les Vuitenes i les Canelles, creua la vall de Gorraptes i arriba al camí dels Comellars.

çnem, la bassa del [ɬaˈ βasaɬ ˈkanim]

Bassa situada vora el camí dels Horts, on actualment hi ha el desviament cap a la Torre de l'Espanyol. Antigament s'hi feia podrir el cànem per, després, extreure'n la fibra.

Cànim

V. *Cànem*

Canta-rana de Baix

"Pieza de tierra nombrada *Cantarrana de Baix*, situada en la partida Cantarranes" (JPV ACRE 12)

Canta-rana de Dalt

"Pieza de tierra nombrada *Cantarrana de Dalt*, situada en la partida Cantarranes" (JPV ACRE 12)

Canta-ranes, la punta de les [ła ˈpunta de łes kantaˈranes]

"*Canta-ranes, les*" (NOM 2010)

Cim de la serra del Rovelló, de 239 m d'altitud.

Canta-ranes, les [łes kantaˈranes]

"1 pieza de tierra nombrada *Cantarrana*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 26v, 34v, 50v, 75v, 93v, 130v)

"...una pieza de tierra situada en este término, y partida llamada *Cantarrana*" (RTD 1905, 112)

"*Cantarranas*" (PV 1919)

"*Canta Ranas*" (RPPRV 1954, P4)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada a la serra del mateix nom, al nord de la roca del Cap del Pla. És una partida de secà, en bastant estat d'abandonament. S'hi solien conrear ametllers i olivers.

Canta-ranes, lo coll de les [ło ˈkɔʎ de łes kantaˈranes]

Coll al final del cap del Pla, arribant a les Canta-ranes.

Canta-ranes, la serra de les [ła ˈsɛra łes kantaˈranes]

Serra on hi ha la partida de les Canta-ranes. És part de la serra del Rovelló.

Cantó

V. *Don Jaume del C.*

Canyella, la

"...perpetuo totam illam hereditatem in termino de Vinebre, in parte nominata *la Canyella*" (ACRE340-62-T2-162, 1644)

Tros de terra. Podria fer referència a l'actual partida, i a les finques que la componen, de les Canelles.

Cap de la Cristiandat

"Juan Tarrago, sovre una casa *al último de la Christiandad vieja*." (CR 1771, 305)

"Antonia Argilaga, sobre una casa a lo último de la Cristiandad biexa.

Francisco Carim sobre una parte de patio a *lo último de la Cristiandad*." (RZ 1787, 156)

Indret urbà antic, situat a la Cristiandat Vella.

Cap de la Plaça o **Cap de la Plaça de l'Església**

"... damunt lo carrer de una casa ab altra [-----] en lo loch de Vinebre al *cap de la plassa de la Yglesia* que dita cassa afronta de una part ab cassa de Gabriel Ossó y de altra part ab cassa de Raphael Torner y ab dita plassa y ab lo carrer qui van al portal de la villa." (CAP 1558, 13v)

"...un perche travessant damunt lo carrer de una casa a una altra seua, cituada en lo dit lloch de Vinebre, al *cap de la plassa* de dit lloch; que dita casa afronta, de una part, ab casa de Gabriel Llecha, que ere de Gabriel Oso; y, de altra part, ab casa d'en Juan Torner, fill de Rafel, y ab la plassa y ab lo carrer que va al portal de la vila..." (CAP 1607, 96r)

"...un sobrepasador que pasa por ensima de la calle, desde la casa del confesante a otra del mismo dentro de la presente villa, *al último de la Plaza*, que linda con patio al lado de la iglesia, con casa Joan Baptista Esquirol, con Joan Domenech y con la calle que va al portal" (CAP 1734, 214v)

Indret urbà del qual no se'n guarda record actualment. Pels documents sembla que devia ser prop de l'església i del carrer del Portal.

Cap del Pla, lo [ɫo ˈkab deɫ ˈpla]

"*Cap del Pla*" (PV 1919)

"El *Cap del Plá*" (PIGC 1931, P10)

Partida de terra. Està situada a la part nord de la partida dels Plans, tocant a les partides de les Canelles, les Solanes i les Mutxoles. És una part de terreny elevada respecte les terres que l'envolten.

Cap del Pla, camí del

"*Camino del Cap del Pla*" (PV 1919)

"*Camino del Cap del Plá*" (PIGC 1931, P10)

Camí que surt de la carreta de la Torre cap al Cap del Pla fins a robar el camí dels Gorraptes.

Cap del Pla, la roca del [ɫa ˈrɔkaɫ kab deɫ ˈpla]

Roca calcària, en forma de dau partit per la meitat, situada al capdamunt d'un turó al nord dels Plans, al Cap del Pla. Té una alçada sobre el nivell del mar de 193 m. Existeixen, si més no, un parell de llegendes en les quals se n'explica l'origen, el qual rau en unes disputes entre les bruixes dels

pobles de la rodalia i el dimoni. A la vila veïna de la Torre de l'Espanyol l'anomenen la roca de la Bruixeta.

Cap del Pla, sendera del

"*Senda del Cap del Plá*" (PIGC 1931, P10) (PV 1919)

Caminet que que voreja la partida de les Mutxoles en direcció al Cap del Pla.

Cap del Ram, lo [ło ˈkab deɬ ˈram]

Zona on es troben la vall de la Torre i el Riuet.

Capitana, ca la [ˈka ła kapiˈtana]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Capitana, lo mas de la [ło ˈmaz ðe ła kapiˈtana]

Mas situat a la partida de les Mugues. A la guerra civil espanyola, s'hi va refugiar més d'una família. De fet, el poble de Vinebre va ser abandonat durant els nou darrers mesos del conflicte i molta gent va anar a viure als masos que hi havia a la partida de les Mugues.

Cardona, la font de la [ła ˈfɔn de ła kaɾˈðona]

Font situada a la zona nord de la partida dels Jardins, a la dreta del camí que mena de la vila a la partida de les Mugues, prop de Coll d'Arrutx.

Caret, sendera de

"Senda de Carep" (PIGC 1929, P6, F2, F3)

"Senda de Carré" (PIGC 1929, P6, F3)

Caret, la serra de [ła ˈsɛra ðe kaˈɾet]

"*Carets, serra de*" (NOM 2010)

Petita serra, que és perpendicular a la serra del Rovelló en un punt proper a la punta de la Roqueta. Com a característica té que es tracta de terreny tou traspassat per estrats horitzontals de pedra calcària d'uns cinc metres de gruix aproximadament.

Careta

"Domingo Careta" (MO 1329).

Probablement és un àlies.

Carim [kaˈɾim]

Cognom registrat els segles XVI, XVII, XVIII, XIX i XX. Va ser un cognom dels més freqüents al llarg d'aquells segles, i encara és viu en l'actualitat a la vila. Prové del prenom àrab Karim. Les

referències escrites més antigues són "Antoni Carim" (CAP 1558 15r), "Joan Carim" (CAP 1558 4r, 14v, 15r, 15v, 18v, 19r, 20r, 20v, 21v, 22r, 24r, 25r, 26r) (ACRE340-62-T2-9, 1593).

Carima, ca la [ˈka ɫa kaˈɾima]

Dos cases duen aquest nom. L'una, situada a la plaça de la Constitució; i, l'altra, situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó. La de l'avinguda d'Enric d'Ossó també rep el nom de ca Miquel del Mano.

Carimeta, ca la [ˈka ɫa kaɾiˈmeta]

Casa situada a la travessera de la Torre.

Carla, ca la [ˈka ɫa ˈkaɾɫa]

Casa situada a la travessera del Riu.

"Carlos"

V. *Pep de C.*

"Carlos", ca [ˈka ˈkaɾɫos]

Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Carme de Mingo, ca [ˈka ˈkaɾme ðe ˈmiŋgo]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de ca Tite Mingo.

Carmeta

V. *Martí de C.*

Carmeta del "Cassino", ca [ˈka kaɾˈmetaɫ kaˈsino]

Aquest nom el duen dos cases a causa del trasllat de la persona que li dóna nom i la seua família. Primer vivien en una casa situada al carrer de Sant Miquel –que també rep el nom de ca Jaume el Nen– i, després, van marxar a una casa de la plaça de l'Ajuntament. El renom prové del fet que van regentar el bar del "Cassino" durant un temps. També són anomenades ca la "Cassinera".

Carolina, ca [ˈka kaɾoˈɫina]

Casa situada a la plaça de Catalunya.

Carranco, l'aljub del [ɫaɲˈdʒub deɫ kaˈraŋko]

Aljub situat prop de la punta del Frare, a la partida dels Gorraptes.

Carranya, ca [ˈka kaˈraɲa]

Casa situada al carrer Major.

Carrasca

"1 pieza de tierra nombrada *Carrasca*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 70r)

Antiga peça de terra.

carrer

V. *Baix, Barranc, Calvari, Carrerada, Castell, Cine, Dalt, Eres, Escoles, Església, Forn, Gats, Gaudí, Horta, Josep Salamé, Lleida, Major, Mur, Nou, Pescateria, Plaça, Portal, Portal del camí que va a la Torre, Portella, Portellets, Riba, Riu, Sant Miquel, Senieta, Serra, Sindicat, Sol, Torre, Unió.*

Carrerada, la [ła kareˈɾaða]

"...todo aquel pedazo de tierra inculta eo de garriga, de tenida de un jornal y medio de tierra, poco más o menos, que esa parte de una piessa de tierra que por mis legítimos títulos tengo cita dentro el término de dicha villa de Vinebre y partida vulgarmente llamada La Sud, que linda otro pedazo de tierra contestante tierra mía, con la Vall, con Francisco Jardi, con Don Raymundo Domenech y con Joseph Montane, por dentro del qual passa *la carrerada*." (ACRE340-62-T2-194, 1754)

"... aquella piesa de tierra hierma y maturnal, de tenida de siete jornales de tierra, poco más o menos, que por nuestros justos títulos poseemos, cita dentro el término de la presente dicha villa, en su partida vulgarmente llamada lo Jardí, que linda con la carretera que va à Lérida, con *la Carrerada*..." (ACRE340-62-T2-156, 1777)

"*Carrerada*" (PV 1919)

Camí ramader que podria coincidir amb el camí que va dels Rabadans fins als Assuts, i que després passava pel costat de les Eres i continuava cap al camí de Lleida. Aquest darrer tram, en l'actualitat, és un carrer.

Carrerada, lo carrer de la [ło kaˈre ła kareˈɾaða]

Carrer que voreja el nucli urbà pel nord i que coincideix amb un tram de l'antic camí ramader que va des de la partida dels Rabadans fins a la partida dels Assuts.

Carreró, lo [ło kareˈɾo]

"El *Carreró*" (RTD 1905, 108)

Carrer sense sortida que els documents situen a prop del carrer del Portal. Actualment el que s'anomena així, "el carreró", és un altre i és perpendicular al carrer del Sol.

Carreter, cal o **ca Quico el Carreter** [ˈkał karaˈte] [ˈka ˈkikoł karaˈte]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Don "Augusto", ca Pura de Don Jaume i ca Donya Elena.

carretera

V. *Barca, Torre, Garcia.*

Carrillo, ca [ˈka kaˈriʎo]

Casa situada al carrer del Riu.

Casa de la Vila, la [ła ˈkaza ła ˈβila]

> "...un perche en la casa que té i posseeix en lo dit lloch de Vinebre, en la Christiandat Vella, en la partida dita la Portella, qu·és portal de dit lloch, que affronte ab *Casa de la Vila*, que ere de Matheu March, ab lo carrer de dita Portella y ab casa de ell..." (CAP 1639, 20r)

> "...en la casa que posee dentro de la presente villa en la Christiandad Vieja, que linda con *Casa de la Vila*, con el corral de dicha partida y casa del confesante" (CAP 1734, 225v)

A la planta baixa, hi havia l'antiga seu de l'Ajuntament, i ho va ser fins que es va fer la seu de la plaça del "Matadero", cap a la dècada dels setanta del segle XX. Està situada a la Viladins, al principi del carrer Major. La primera i segona plantes d'aquest edifici eren destinades a acollir el mestre del poble. Posteriorment, la planta baixa va acollir la seu de la societat de regants, i a la porta d'entrada s'hi penjaven els torns de reg dels socis. I la primera i segona plantes es van destinar a acollir una arqueològa doctoranda i el seu equip de treball, els quals van fer l'estudi del poblat ibèric situat a Sant Miquel. Actualment, l'edifici és de propietat privada. A la planta baixa hi havia una placa amb l'escut de la vila i una altra de commemorativa del nivell que van assolir les aigües de l'Ebre a la riuada del 23 d'octubre de **1907**. Actualment, aquestes plaques es conserven, però els nous propietaris les han traslladat a un altre indret de l'edifici, i la de la riuada ja no coincideix amb el nivell on va arribar l'Ebre.

Casa de la Vila Vella, la [ła ˈkaza ła ˈβiła ˈβeʎa]

És una altra manera d'anomenar la Casa de la Vila. L'adjectiu vella complementa "Casa de la Vila", no pas "Vila".

Casa Gran, la [ła kaza ˈɣran]

Casalici situat a la travessera de la Torre i que fa cantonada amb el carrer de Pau Casals. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabat de construir el 1743. Va pertànyer a la família Teixidó a mitjan segle XIX. Com a exemple del poder econòmic de la família conta la memòria popular que pujaven al llit amb unes escales d'or. També s'explica que l'hereu de la família va enamorar-se d'una dona de Vinebre que era de família humil i els Teixidó no ho aprovaven. La família, per tal que s'enamorés d'una dona de la seua posició social, va fer que visités diverses pubilles de cases bones de les viles de la rodalia. L'hereu devia passar una malaltia a causa del seu desamor, ja que els desplaçaments a aquestes visites les va fer en anganilles, una sella amb braços que es posava forta damunt del bast i servia perquè hi cavalquessin les dones o altres persones delicades. Finalment, l'hereu va casar-se amb la seua enamorada i va ser desheredat.

Casals

V. *Pau C.*

Casanova

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Maria Casanova Pujol" (BAPT 1925).

Cases, lo toll de les [ło ˈtoʎ de łesˈkazes]

"*Cases, toll de les*" (NOM 2010)

Bassa natural on la vall dels Gorraptes s'exampla una mica, més amunt de la presa de l'Animer.

"Cassinera", ca la

És una altra manera d'anomenar ca Carmeta del "Cassino".

"Cassino"

V. *Carmeta del C.*

"Cassino", lo [ło kaˈsino]

Edifici de l'actual Ajuntament. Edifici d'estil colonial construït per l'indià Joaquim Veà i Miró l'any 1904. Joaquim Veà i Miró emigrà a l'Argentina, concretament a Villa Federal (actual Federal, a la província d'Entre Ríos), cap a l'any 1879, i en va tornar entre el 1890 i el 1901. Allà hi havia fet fortuna i, després de viure a Vilanova i la Geltrú un temps, l'any 1904 va decidir anar a viure a Vinebre i fer-s'hi aquesta casa. La gent gran de Vinebre encara recorda que els terrenys que envoltaven la casa s'anomenaven "lo Parque" i hi havia animals i plantes d'origen americà. Posteriorment, quan Joaquim Veà va marxar a viure a Vilanova i la Geltrú, va ser adquirit per un particular i, finalment, passà a mans de la Societat Recreativa de la vila per instal·lar-hi la seua seu (a la segona planta) i fer-hi el bar del poble (a la primera planta). Al baixos hi havia l'escola pública. Quan la Societat Recreativa va fer fallida, cap a la dècada dels anys vuitanta del segle XX, l'edifici el va comprar l'Ajuntament i el va remodelar. Des del 10 de maig de 1992, és la seu de l'Ajuntament i, als baixos, hi ha el bar de la gent gran.

Cassol

V. *Felip de C.*

Cassol, ca [ˈka kaˈsɔɬ]

Casa situada a la travessera del Riu.

Castell, lo [ło kasˈteʎ]

Zona més elevada del poble. No es té constància històrica que hi hagi hagut mai la construcció de cap castell. Sembla, doncs, que en aquest cas el substantiu *castell* s'utilitzi amb el significat de "la part més elevada del poble".

Castell, lo carrer del [ło kareɬ kasˈteʎ]

Aquest carrer, juntament amb l'avinguda de les Aubagues és força nou, tots van ser creats alhora, a principis del segle XXI. Es tracta de la urbanització del tram inicial del camí que porta al cementiri actual.

Castellbell

> "...una heretat en lo terme de Vinebre en la partida anomenada los Plans, afronta, de una part, ab *Anthony Macia als Castellbell*..." (CAP 1558 15r)

Àlies d'Antoni Macià.

Castelló

Cognom registrat el segle XIX. La referència escrita més antiga és "Pere Joan Castelló" (PPQ 1817).

Castellví [kasteʎˈβi]

Cognom registrat els segles XIX i XX. És viu en l'actualitat a la vila. La referència escrita més antiga és "Felip Castellvi" la viuda de D. (AMI 1852, 65r).

Catalanes

V. *Quatre Barres C.*

Catalunya, la plaça de [la ˈpɬasa kataˈɬuŋa]

És una placeta travessada pel carrer de la Torre, en la qual acaba l'avinguda de Pau Casals i on s'inicia el carrer del Cementiri.

Catra, ca la [ˈka ɬa ˈkatɾa]

Casa situada al carrer de Lleida.

Catrinya, ca [ˈka kaˈtɾiŋa]

Casa situada al carrer de les Eres.

Catrinya, lo bassot de [ɬo βaˈsɔd de kaˈtɾiŋa]

Aljub situat als Tossals.

Catxella

> "Joan Cachella" (AMI 1852, 92v)

Molt probablement es tracta d'un àlies.

Catxoi, ca [ˈka kaˈtʃɔj]

Casa situada al carrer de la Torre.

Cavaller [kaβaˈʎe]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. Va ser un cognom especialment habitual al llarg d'aquells segles, i encara és viu en l'actualitat a la vila. S'ha recollit amb les formes *Caballé* i *Cavallé*;

sobretot, en aquesta darrera forma, ja que la primera forma no apareix fins després de la guerra civil espanyola (tret d'un sol cas del segle XVII que devia ser un error de l'escrivent). La referència escrita més antiga és "Josep Cavalle" (CAP 1734, 212v, 219r) (CR 1771, 303).

Cavaller, ca [ˈka kaβaˈʎe]

Casa situada al carrer Major.

Cebrià

Cognom registrat el segle XVIII, amb la forma Cebriá. La referència escrita més antiga és "Pere Cebriá" (CAP 1734, 225r).

Cementiri, lo [ło semenˈtiɾi]

Cementiri municipal actual, situat al "Quadro" des de la dècada dels anys quaranta del segle XX.

Cementiri, lo carrer del [ło kaˈreł semenˈtiɾi]

> "Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las calles del Horno, Portal, Huerta, Lérida, Serra, Calvario, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales." (LLI 1894)

> "Cementerio" (REF 1894)

Carrer que va de la plaça de Catalunya i puja fins al carrer de la Carrerada, on antigament hi havia el cementiri. Cap a la dècada dels anys quaranta del segle XX, va ser traslladat al lloc on és actualment, al "Quadro".

Cent-i-u

V. *Coa de C., Vallossera de C.*

Cent-i-u, ca [ˈka sentiˈu]

Casa situada al carrer de la Torre.

Central, la [ła senˈtɾał]

Instal·lacions de les centrals nuclears d'Ascó. El primer reactor va començar a operar el desembre de 1984 i el segon el març de 1986.També és anomenada la Nuclear.

Cerdà

Cognom registrat els segles XIV i XV, amb les formes Çerdà i Cerdà. Les referències escrites més antigues són "Domingo Çerdà" (MO 1329), "Guiem Çerdà" (MO 1329), "Jouan Çerdà" (MO 1329), "Remó Çerdà" (MO 1329).

Cervelló [seɾβeˈʎo]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. Va ser un cognom molt habitual al llarg d'aquells segles, i encara és viu en l'actualitat a la vila. S'ha recollit amb les formes *Cervelló* i *Servelló*. La referència escrita més antiga és "Antoni Cervelló" (CM 1793).

Çeyna

"Çeyna filla de Abdalla d'Enbroz" (MO 1350)

Prenom femení morisc.

Cine, la sala del [ɬa ˈsalaɬ ˈsine]

Antiga sala de l'Associació Recreativa "El Cassino" on s'hi projectava cinema i que també es feia servir com a sala de ball. Actualment és propietat de l'Ajuntament i s'utilitza com a sala cultural polivalent.

Cine, lo carrer del [ɬo kaˈreɬ ˈsine]

És l'actual travessera del "Matadero". Se l'anomenava així perquè en una de les seues cases s'hi projectaven pel·licules de cinema abans que existís la sala del cine, quan el cinema encara era mut.

Cinta de Salamé, ca la [ˈka ɬa ˈsinta ðe saɬaˈme]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Cintet

V. *Maria C.*

Cintet, ca [ˈka sinˈtet]

Casa situada a la plaça de la Constitució.

Cisquet del Blaió, ca [ˈka sisˈked deɬ βlaˈjo]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de ca Joan de "Felico".

Clauell

"Joan Macip, àlies Clauell" (CAP 1607, 108v)

Àlies de Joan Macip.

Clauetes, lo mas de [ɬo maz ˈðe kɬaˈwetes]

Mas situat a les Mugues.

Clemència, ca [ˈka kɬeˈmɛnsia]

Casa situada al carrer del Lleida. També rep el nom de cal Nen de Xarrep.

Clot, lo

> "...y en [--]stant terra dels mateixos donadors dita *lo Clot*, mediant dit camí..." (CM 1793, 2v)

Peça de terra.

Coa de Cent-i-u, la [ła ˈkoa ðe sentiˈu]

És una finca llarga i estreta situada al final de la partida dels Plans.

Cocó

> "1 pieza de tierra nombrada *Cocó*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 72v)

Antiga partida de terra

Coco, cal [ˈkał ˈkoko]

Casa situada a la travessera del Riu.

Cogulleta, la punta de la [ła ˈpunta ła koɣuˈʎeta]

Pic situat enmig d'un pla, a les Mugues, no és gaire alta però està isolada i és de fàcil localitzar, ja que té forma de cogulla.

Coix

V. *Jaume el C.*

Coix, cal o **ca "Juanito" el Coix** [ˈkał ˈkojʃ] [ˈka χuaˈnitoł ˈkojʃ]

Casa situada a la travessera del Calvari.

coll

V. *Arrutx, Baixest, Beanta, Davant.*

Coll d'Arrutx

> "1 pieza de tierra nombrada *Coll de Arruch*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 18v, 19r, 23v, 51r, 54r, 58r, 61r)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Colldearruch*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 50v, 54v, 60r, 60v)
>
> "otra pieza de tierra sita en la partida *Coll de Ruig*" (JPV ACRE 25, 1887)
>
> "...una porción de tierra conocida por *Coll den Ruchs*" (RTD 1902, 53)
>
> "Otra finca rústica denominada *Colldenrruig*, partida del mismo nombre" (RTD 1903, 55)

"Otra pieza conocida por *Colldenruig*, compuesta de viña, sembradura, olivos e yermo" (RTD 1903, 64)

"...una finca situada en la partida Tosal y Valldosera de este término municipal, conocida por *Coll den Ruig*" (RTD 1907, 124)

"*Coll de Ruig*" (PIGC 1929, P18 F1, RPPRV 1954, P18)

"*Ruig, coll de*"

"*Coll de Ruig*" (NOM 2010)

Partida de terra i peces de terra localitzades a prop de la partida de les Vallusseres.

Coll d'Arrutx, lo camí de [ło kaˈmi ðe ˈkɔʎ de ˈrutʃ]

"*Camino de Collarruig*" (PV 1919)

Camí que parteix del camí de Lleida a l'alçada dels Valletans i condueix a Coll d'Arrutx.

Coll d'Arrutx, la costa de [ła ˈkɔsta ðe ˈkɔʎ de ˈrutʃ] o [ła ˈkɔsta ðe ˈkɔʎ daˈrutʃ]

Pujada al coll del mateix nom.

Coll de Cabacés, camí del

"Barranco y *camino* de Gorraptes o *del Coll de Cabacés*" (PV 1919)

Camí que també apareix en alguns mapes amb el nom de *camí de Gorraptes*, diferent del que, als mateixos mapes, apareix amb el nom de *camí de Vinebre a Gorraptes* (que, en aquest treball, s'ha entrat com *camí dels Gorraptes*). És situat al nord del terme, prop del terme de Flix, paral·lel al camí dels Gorraptes (que és prop del terme de la Torre de l'Espanyol) i que condueix a Cabacés.

Coll de Cabacés, serra del

"*Sierra* del Robelló o *del Coll de Cabacés*" (PV 1919)

Coll de la Contesa

"otra finca denominada *Coll de la Contesa*, partida de Gorraptes, término de Vinebre" (JPV ACRE 16 1890).

collet

V. *Beanta*

Colls

"*Los Colls*" (PV 1919)

Indret al sud del coll de Cabacés.

Colomer

Cognom registrat el segle XIX amb la forma *Colomé*. La referència escrita més antiga és "Joan Colomé" (AMI 1852, 130r) (AMI 1852, 131r).

Colomer

> "1 pieza de tierra nombrada *Colome*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 65v)
>
> "que, habiendo encontrado que apacentaba el ganado en la heredad de su principal llamada *Colomé*,..." (JPV ACRE 54, 1891)

Antiga partida de terra que deu correspondre a les actuals Eres, atès que antigament s'anomenaven l'era del Colomer.

Colomer, la creu del [ɫa ˈkɾew ðeɫ koɫoˈme]

Antiga creu de terme situada a l'era del Colomer, actuals Eres. En el transcurs d'una tempesta hi va caure un llamp i només en quedà la base. Actualment, ja no en queda res.

Colomer, l'era del [ɫa ˈeɾaɫ koɫoˈme]

Actualment s'nomena les Eres, i és on hi ha construïts el CEIP Les Eres i la llar d'infants "Miquel Bosch".

Colomer, lo corral del [ɫo koˈraɫ deɫ koɫoˈme]

Es refereix a una pallissa que hi havia a les Eres i que també s'anomenava la pallissa de cal Manescal.

Coloms, la cova dels [ɫa ˈkɔβaɫs koˈɫoms]

Cova al terme de Garcia, a la qual s'accedia en barca, ja que l'entrada era a flor de riu. Actualment, resta tapada per les obres de la carretera de Garcia, la C-12.

Comandant

V. *Illa del C.*

Comandant, cal [ˈkaɫ komenˈdan]

Casalici del carrer de l'Església, que era propietat d'un comandant de l'exèrcit espanyol a mitjan segle XX.

Comandant, lo bosc del [ɫo ˈβɔz ðeɫ komenˈdan]

Bosc situat entre l'Ebre i la partida de les Illes, al límit amb Ascó. S'estenia des de Vinebre fins a la desembocadura del Galatxo.

Comandant, lo molí del [ɫo moˈɫiɫ komenˈdan]

Molí que era a cal Comandant.

Comellans

V. *Comellars.*

Comellar de Macip, lo [ɫo komeˈʎa ðe maˈsip]

Peça de terra a la partida dels Comellans.

Comellar de la Minga, lo [ɫo komeˈʎa ðe ɫa ˈmiŋga]

Peça de terra a la partida dels Comellans.

Comellar de Pep de "Carlos", lo [ɫo komeˈʎa ðe ˈpɛb de ˈkaɾɫos]

Peça de terra a la partida dels Comellans.

Comellars, los [ɫos komeˈʎans]

> "1 pieza de tierra nombrada *lo Comellà*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 1v, 53v)
>
> "...una pieza de tierra situada en la partida dels *Comellans*, conocida por *Comellà*" (RTD 1905, 110)
>
> "*Comellans*" (PIGC 1931, P4 F3)
>
> "*Comellans, los*" (NOM 2010)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que confronta amb la plana de la Lloba, més amunt de Coll d'Arrutx.

Comellars, camí dels

> "*Camino de Comellans*" (PV 1919)

Camí que parteix del camí de Lleida a l'alçada de les Vallosseres i puja fins als Comellars i arriba al camí de les Mugues.

Comellars Enmig, camí dels

> "*Camí de Comellans en medio*" (RPPRV 1954, P4, P19)

Companys

V. *President Lluís C.*

Comuna, la serra

> "...sita en lo terme de la present Vila de Vinebre, en sa partida vulgarment dita del Pla, qe. afronte, a Orient, en terres de la Viuda de Manuel Montané y altres; a mitgdia, en lo camí vehinal qe. a de la Vila de la Torre a la de Flix; a Ponent, en terres de Francisco Carim, y, a Tremontana, en *la Serra Comuna*..." (CM 1793, 2r)

Pel que diu el document, podria tractar-se de la serra de les Canta-ranes.

"Conde", l'obac del [ɫawˈβag deɫ ˈkonde]

Terreny situat al costat del coster de la Barca, prop del mas del "Conde" (terme d'Ascó). A l'obaga.

"Conde", lo mas del [ɫo ˈmaz ðeɫ ˈkonde]

> "serían sobre las quince horas del día catorce de noviembre de mil ochocientos treinta y cinco, cuando, al llegar al *Mas del Conde*, nos fue denunciado..." (JPV ACRE 51, 1935)

Mas situat en terme d'Ascó, al qual s'arriba pel coster de la Barca, i que va ser propietat del comte de la Torre de l'Espanyol. Era un mas senyorial que gaudia de luxes tals com un frontó i una pista de tenis. El comte de la Torre hi venia amb la família a passar-hi l'estiu i es traslladaven al poble en jardinera. Al voltant del mas principal hi havia altres construccions, com magatzems o els masos dels treballadors. En l'actualitat està derruït.

Constitució, la plaça de la [ɫa ˈpɫasa ɫa konstituˈsjo]

Plaça contigua a la plaça de la Creu i en la qual conflueixen el carrer de la Torre, el carrer de Sant Miquel i el carrer del Portal. En aquesta plaça hi ha els casalicis de ca Don Joan i de ca Don Jaume. El seu nom es va recuperar amb la democràcia, és el mateix que tenia abans de la guerra civil espanyola.

Contesa

V. *Coll de la C.*

Contesa, la [ɫa konˈteza]

> "*La Condesa*" (PIGC 1930, P5 F1, F2, F3)
>
> "partida llamada *Contesa Muga*" (JPV ACRE 7 1945)

Els vilatans la coneixen com la partida de terra situada entre les Mugues i l'Argilagar, però el cadastre utilitza aquest nom per a tota la partida de les Mugues.

Contesa, camí de la

> "*Senda de la Codesa* [*sic*]" (PIGC 1930, P5 F1)
>
> "*Senda de la Condesa*" (PIGC 1930, P5 F2, PIGC 1930, P7 F1)

Contesa, coll de la

> "*Collado de la Condesa*" (PV 1919)

Coll al límit amb el terme de Flix, prop del camí de Flix a Cabacés. Vegeu també l'entrada *Coll de la Contesa*.

Convent, lo [ɫo komˈben]

Convent de la congregació religiosa femenina anomenada la Companyia Teresiana, fundada per Enric d'Ossó i Cervelló, fill de Vinebre. D'aquest edifici en va ser l'arquitecte Bernardí Martorell, deixeble d'Antoni Gaudí i va ser acabat de construir el 1904. Està situat a l'avinguda d'Enric d'Ossó i fa cantonada amb el carrer dels Portellets. També és anomenat ca les Monges i ca les "Madres".

Cornet

Cognom registrat el segle XVI. Les referències escrites més antigues són "Joan Cornet" (FO 1553), "Raphel Cornet" (FO 1553).

corral

V. *Colomer, Olla, Pepió.*

Corrals

> "... in termino loci de Vinebre sive circa dictum locum in partita nominata *los Corrals* et terminatur feu confrontatur, de uno latera, cum Gabriele Sabater, et de alio, cum domino Oso Domiselo de defora, de capite, cum via qua itur al Orta et, de sola, cum dicto..." (ACRE340-62-T2-160, 1635)

Antiga partida de terra que estava situada prop del camí de l'Horta, segons indica el document, per tant, prop de l'actual camí dels Horts.

Corredor

V. *Racó de la Cova del C.*

Corretger, cal [ˈkaɫ koreˈdʒe]

Casa situada al carrer de Serra.

costa

V. *Bessona, Coll d'Arrutx.*

Costa del Sanç

> "una pieza de tierra denominada *Costa del Sans*, partida de Gorraptes, término de Vinebre" (JPV ACRE 15 1890).

coster

V. *Barca.*

Coster de la Barca, lo camí del [ɫo kaˈmiɫ kosˈte ɫa ˈβaɾka]

És el camí que voreja tot el coster de la Barca seguint el curs del riu. És un tram del camí de Flix.

cova

V. *Coloms, Cremats, Dona, Foradada, Mano, Marta, Pep de Leli, Ribellet, Teixidors, Vallossera de Cent-i-u, Racó de la C. del Corredor.*

Cova, la

> "1 pieza de tierra nombrada *la Cova*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 48v)
>
> "...una pieza de tierra en la partida Gorrapte, de este término, conocida por *la Coba" (*RTD 1907, 122)

Antiga Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que podria coincidir amb l'actual partida de les Coves.

Cova del Corredor, racó de la

> "…una pieza de tierra situada en el término del pueblo de Vinebre, partida general de Gorrapte y parage denominado *Racó de la Cova del Corredó*" (JPV ACRE 1 1889)
>
> "... pieza de tierra en la partida Gorrapte, de este término, y paraje nombrado *Racó de la Cova del Corredó*" (RTD 1904)

Peça de terra situada a la partida dels Gorraptes.

Cova de Pep de Leli, l'aljub de la [ɬaɲˈʒub de ɬa ˈkɔβa ðe pɛb de ˈɬɛɬi]

Aljub situat a la cova de Pep de Leli, a la partida dels Gorraptes.

Cova Foradada, serra de la

> "Sierra de Pereroles o *de Cova Foradada*" (PV 1919)

Serra al límit amb el terme municipal de la Torre de l'Espanyol, és una part de la serra del Rovelló, prop de la cova Foradada.

Covarxons, los [ɬos koβarˈtʃons]

> "1 pieza de tierra nombrada *Covarchons*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 82v)
>
> "Aquella pieza de tierra situada en la partida Gorrapte, conocida por *Covarchons*" (RTD 1904, 88)

Terreny davall de la partida dels Tossals, al costat de la partida dels Valletans. És clar que, en aquest cas, el nom prové de la situació d'aquest indret, ja que són en un racó amagat i petit de terreny, en una valleta amb forma de colze.

Covera, lo mas de [ɬo ˈmaz ðe koˈβɛra]

Mas del qual no se n'ha pogut saber la ubicació.

Coves, les [ɬes ˈkɔβes]

Terreny situat a la serra del Rovelló, a l'esquerra del camí que porta de Vinebre a Cabacés, més endavant dels Quatre Camins. Arriba fins a la serra de Caret.

Cremats, la cova dels [ɬa ˈkɔβaɬs kɾeˈmats]

Cova situada en terme de Garcia. L'informador apunta que el seu nom podria fer referència als albigesos que fugien d'Occitània per raó de la seua persecució religiosa.

Creu, la [ɬa ˈkɾew]

És la denominació alternativa de la plaça de la Creu.

Creu, la plaça de la [ɬa ˈplasa ɬa ˈkɾew]

Està situada a la intersecció del carrer del Calvari, el carrer de Serra i l'avinguda d'Enric d'Ossó.

Cristiandat Vella, la

> "...y una casa situada en lo loch de Vinebre, al sòl de *la crestiandat vella*, que, de una part, afronta amb la yglésia; y, de altra part, ab lo pati que vuy és de la Magnífica Senyoria, que antiguament era siller; y, de altra part, ab Pere Macip Pobill, carrer enmig; y, de altra part, ab lo pati de mossèn Ossó.
>
> Ytem un verger situat en lo mateix lloch, junt al ryu, afronta ab lo dit ryu y ab la via pública." (CAP 1558, 16v)
>
> "...una casa, de una part, és del dit benefici, cituada en lo lloch de Vinebre, al sòl de la *Cristiandat Vella*; que, de una part, afronta ab la Iglésia; i, de altra part, ab dit Montserrat Sabater, que ere deveia, que antigament ere pati o seller de la [----]; i, de altra part, ab Juan Heredia, que ere de Pere Macip pubill, carrer enmig; i, de altra part, ab Matheu Marti, que ere de Mateu Oso" (CAP 1607, 99r)
>
> "...un perche en la casa que té i posseeix en lo dit lloch de Vinebre, en la *Christiandat Vella*, en la partida dita la Portella, qu·és portal de dit lloch, que affronte ab Casa de la Vila, que ere de Matheu March, ab lo carrer de dita Portella y ab casa de ell..." (CAP 1639, 20r)
>
> "...en la casa que posee dentro de la presente villa en la *Christiandad Vieja*, que linda con Casa de la Vila, con el corral de dicha partida y casa del confesante" (CAP 1734, 225v)
>
> "Domingo Lapeirada, sobre un pasador en una casa en la *Cristiandad Viexa*." (RZ 1787, 159)

Indret urbà que, per la informació dels documents podria correspondre a la Viladins, ja que CAP 1607, 99r diu que un sòl d'aquest indret afronta amb l'església, que està situada davant per davant del Perxi, que dóna accés a la Viladins. A més, 108r diu que la Cristiandat Vella és a la partida de la Portella i que damunt de la Portella hi ha un perxe, i que el carrer de la Portella (que podria ser el carrer del Portal) passa per davall d'aquest perxe. Aquesta portella podria ser l'actual Perxi. D'altra banda en altres documents s'esmenta que una casa de la Cristiandat Vella toca amb la Casa de la Vila

(CAP 1734, 225v) o de la seu de la Universitat de la vila (RZ1787, 88), i és plausible pensar que aquesta seu podria coincidir amb l'actual Casa de la Vila Vella, situada a la Viladins.

Criveller, lo molí del [ɫo moˈɬi ðeɫ kɾiβeˈʎe] o [ɫo moˈɬi ðeɫ kɾiβiˈʎe]

Molí situat a la mateixa vora de l'Ebre, on es feia mòlta de gra. Hi desembarcaven els llaüts que transportaven el gra. És una mica més amunt del pas de l'Ase (terme de Garcia). Actualment només en queden les ruïnes.

Cubells [kuˈβeʎtʃ]

Cognom registrat el segle XX. En l'actualitat és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Melitó Cubells Ciuraneta" (MATR 1919) (OBIT 1923).

Cugat [kuˈɣat]

Cognom registrat el segle XVIII. En l'actualitat és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Teresa Cugat" (RZ 1787 84).

Culot

V. *Quico C.*

Dalt

V. *Assut de D., Horta de D., Illa de D., Pererola de D., Pla de D.*

Dalt, lo carrer de [ɫo kaˈre ðe ˈðaɫ]

És una denominació no oficial del carrer de les Eres.

Dambur

Cognom registrat el segle XV. La referència escrita més antiga és "Pedro Dambur" (FO 1497).

Daniel

V. *"Lolita" D., "Rossita" D., Tia Paula de D.*

Daniel, ca [ˈka ðaniˈeɫ]

Casa situada al carrer Nou.

Danieles, ca les [ˈka ɫez ðaniˈeɫes]

Casa situada al carrer Nou. També és anomenada ca "Rossita" de Daniel.

Davall de les Cases, camí de

> "Se da de alta a Francisco Sans Servelló, de esta vecindad, de toda aquella casa situada en el ámbito de esta población calle Mayor número 29, que se compone de planta baja con un corral y dos pisos; lindante a la derecha mirando a la fachada con la de D. Jaime

> Prós de Ossó, antes D, Francisco Prós; por la izquierda con la viuda de Juan Monclús, hoy sus herederos; por la espalda con un camino llamado de *Davall las Casas* y por frente con dicha calle Mayor" (RTD 1902, 50)

Davall de les Ribes [daˈβaʎ de ɬeˈriβes]

És la denominació popular de l'avinguda Francesc Macià, i correspon, en gran part, a la riba del braç del riu Ebre que antigament passava a tocar de les parets de les cases de Vinebre.

Davant

V. *Illa de D. les Roques*

Digo, cal [ˈkaɬ ˈdiɣo]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de ca la Ratxeta.

"Dioníssio", ca [ˈka ðoˈnisio]

Casa situada al carrer de les Eres.

Dolç [ˈdoɬs]

Cognom registrat el segles XX, amb la forma *Dols*. Encara és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Carme Dols Rebull" (LLI 1939, 3r).

Domènec [doˈmɛnek]

Cognom registrat els segles XIV, XV, XVI, XVIII, XIX i XX. Va ser un cognom dels més habituals al llarg d'aquells segles, i encara és viu en l'actualitat a la vila. S'ha recollit amb les formes *Domeneg*, *Domenec*, *Domenech* i *Domènech*. La referència escrita més antiga és "Giem Domèneg" la muller que fou d'en (MO 1350).

Domenjó

Cognom registrat el segle XVII, amb la forma *Domenjo*. La referència escrita més antiga és "Esperança Domenjo" (ACRE340-62-T2-164, 1648).

Domingo

V. *Illa del Senyor D.*

Dona, la cova de la [ɬa ˈkɔβa ɬa ˈðɔna]

Cova situada entre la partida de les Mugues i la partida de les Planes de Flix.

Don "Augusto", ca [ˈka ðon awˈɣusto]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Pura de Don Jaume, ca Donya Elena i cal Carreter o ca Quico el Carreter.

Don Jaume

V. *Hortet de ca D.*

Don Jaume, ca [ˈka ðoɲ ˈʤawme]

Casalici privat, pertany a la família d'Ossó. Està situat a la plaça de la Constitució, al costat mateix de ca Don Joan. Per la part del darrere, la que dóna al passatge d'Enric d'Ossó, s'hi troba una pedra que devia ser la clau de l'arc d'una porta que ara no existeix i que porta gravat l'any 1565, és la data més antiga de totes les dovelles clau gravades que s'han conservat a Vinebre. Aquesta data no és la de construcció de l'actual ca Don Jaume, segurament és d'una construcció anterior que hi va quedar inclosa i que tenia la façana al passatge.

Don Jaume, l'hortet de ca [ɫorˈted de ka ðoɲ ˈʤawme]

Finca extensa, situada entre la partida dels Pedruscalls i la partida de les Seviques.

Don Jaume, lo molí de ca [ɫo moˈɫi ðe ka ðoɲ ˈʤawme]

Antic molí situat a l'Hortet de ca Don Jaume.

Don Jaume del Cantó, ca [ˈka ðoɲ ˈʤawmeɫ kanˈto]

Casa situada al carrer Major, i fa cantonada amb el carrer dels Portellets i l'avinguda d'Enric d'Ossó. En aquesta casa hi nasqué sant Enric d'Ossó i Cervelló.

Don Joan, ca [ˈka doɲ ʤuˈan]

Casalici situat a la plaça de la Constitució, i que ocupa la major part de l'illa de cases compresa entre la plaça de la Constitució, el carrer del Portal, la plaça del Rei, el passatge d'Enric d'Ossó i la plaça de la Creu. L'edifici és segurament el resultat de diverses intervencions en èpoques històriques diferents, amb una fase important, de monumentalització de l'edifici documentada a començament del segle XVII. Arquitectònicament, es pot emmarcar entre els estils renaixentista i barroc. Un element destacable és el pati interior on es troba un pou fet de pedra d'una sola peça i en el qual els germans Domènech hi van deixar constància de la seua factura: "Factumeuit Jussu R^{di} Francisci et Ioannis Domenec Fratres anno 1718". Aquest palauet era propietat de la família Domènech-Martí, però va ser adquirit per l'Ajuntament de Vinebre, i està sent reformat per a acollir l'oficina de turisme i diversos espais culturals de la vila. En passar a titularitat pública, s'hi van localitzar els documents que avui són el fons de la Família Domènech-Martí a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre.

Don Joan, l'era de [ɫa eɾa ðe ka doɲ ʤuˈan]

Antiga era que estava situada a les Eres.

Don Joan, lo bosc de [ɫo βɔzɣ ðe ðoɲ ʤuˈan]

Bosquet que era al mig de l'Illa de Don Joan. També s'anomena *lo Vedat*.

Don Joan, l'illa de [ɫa ˈiʎa ðe ðoɲ ʤuˈan]

Peça de terra situada a les Illes, que era propietat de Don Joan. Està situada davant de la central nuclear d'Ascó.

Don Joan, lo molí de [ɫo moˈli ðe ðoɲ dʒuˈan]

Molí situat al costat del de ca Roer. Actualment és propietat d'aquesta darrera família i hi fan oli.

Don "Pio", ca [ˈka ðom ˈpio]

Casa situada al carrer Major.

Donya Elena, ca [ˈka ðoɲaˈɫena]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Don "Augusto", ca Pura de Don Jaume i cal Carreter o ca Quico el Carreter.

Dotze Apòstols, los [ɫoz ˈðodzaˈpɔstoɫs]

Olivers (*Olea europaea*) centenaris, en nombre de dotze. Situats al nord del "Passo de Ganado". Actualment ja no existeixen, foren arrencats a finals del segle XX. La veu popular explica que en una guerra, possiblement la del Francès, mentre l'exèrcit de França era a la població, algú en va matar un militar. En conseqüència, els vilatans van ser reunits a l'actual plaça de la Constitució per a ser interrogats sobre el fet. Com que el culpable no sortia, els militars van decidir anar matant vinebrans, d'un en un, fins que el culpable aparegués. Sortosament, l'alcalde va poder sembrar el dubte entre els oficials dient que els autors de la mort del soldat també haurien pogut ser veïns de la Torre de l'Espanyol o d'Ascó. L'exèrcit francès va deixar de matar vinebrans, però els van castigar a tallar tots els olivers del terme. I només en van quedar drets tretze. Aquell nombre maleït, el tretze, es va convertir en els Dotze Apòstols i la Mare de Déu. Sembla que el més gros era anomenat Sant Pere. També es diu que els actuals Dotze Apòstols no eren aquells originaris dels quals s'explica la llegenda –que van quedar escampats pel terme–, sinó que aquests –aplegats tots a la mateixa finca– n'eren simplement un record.

drecera

V. *Pi*

Duc

Cognom morisc, recollit el segle XV, amb la foma *Duch*. La referència escrita més antiga és "Çalema Amazit fill de Foma Duch" (FO 1497).

Ebre, l' [ˈɫeβɾe] o [ˈɫeβɾo]

> "... y l'altra és vinya de tenguda mig jornal, afronta ab la viuda de Gabriel Villa y ab *fons de Ebro*..." (CAP 1558, 32r)
>
> "...afronta ab *Ebro* y ab Pere Osso..." (CAP 1558, 32r)
>
> "... myanes o lexius que deixa *lo riu de Ebro*..." (CON 1562, 238r)
>
> "...tota aquella sorteta en què abans hi havie era cum introhitibus quam nos nominibus supra dictis habemus et possidemus in termino profate villa de Vinebre, in partita del Camí de la Horta, et terminatur scilicet, aparte supra, cum dicto Camino de la Horta; et, a parte infra, partim cum Matheo Artal et partim cum *flumine Iberi* et..." (ACRE340-62-T2-163, 1647)

"...partem hereditatis quam ego habeo et possideo in termino presentis villa in partida dicta de la Illa, confrontata, ab una parte, cum hereditate mei dicti Joanis Torner venditoris predieti; ab, alia parte, scilicet ab abio capite in hereditate Joanis Osso domicelli dicte ville, ab vro capite cum hereditate Petri Jacobi Miro agricole dicte ville et ab allio latere in *flume Iberi*..." (ACRE340-62-T2-165, 1650)

"...sitam in termino ville de Asco, a la part de la vila de Vinebre, terminatam cum terra Magnifici Joannis de Osso de defora, domicelli, et cum terra heredum magnifico Joannis de Ossos de dins, etiam domicelli ville de Vinebre, et cum via de la mitjana et cum *flumine Iberi* et cum aliis ..." (ACRE340-62-T2-3, 1682)

"... Juan Domènech, pagès de la vila de Vinebre, a dit acte pres[---] y als seus tota aquella heretat anomenada la Illa, plantada de moreres, de tinguda de sis jornals, poch més o menos, que dita universitat de Vinebre tenia y possehia en lo terme de dita vila de Vinebre y prop de les muralles de dita vila, la qual afronta, a sol eixent, ab *lo riu Ebro*; a migdia, ab *lo dit riu Ebro*; a ponent, ab terres de Juan de Osó..." (ACRE340-62-T2-151, 1724)

"...una pieza de tierra dentro del *río Ebro*, que linda con Pedro Sans, Joan Domenech..." (CAP 1734, 215v)

"...otra isla en el *río Ebro*, cita la Isla que ahora se llama de Agustín Valles, y delante del Mollons" (CAP 1734, 232v)

"...una isla dentro del *río Ebro*, de veynte jornales de tierra, en el término de la presente villa, que linda con el Dr. Francisco Domenech y, por tres parte más, con el dicho río" (CAP 1734, 233r)

"...perpetuamente toda aquella heredad llamada lo Moli Vell, plantada de morales, de algunos olivos y tierra de sembradura; de extension de quatro jornales, poco más o menos, situada en el término de dicha villa de Vinebre y partida de les Sebiques, a la una; y, otra parte, el Camino R[l] que se dirige desde dicha villa a la de Garcia, confirmante, por una parte, con *el rio Ebro*; por otra, con tierras de Don Josef Oso; por otra, con las de Miguel Juan Marti; y, por otra, con la Vall de la Huerta" (ACRE340-62-T2-199, 1803)

"*Río Ebro*" (PIGC 1929, P15)

"*Rio Ebro*" (PIGC 1931, P13, P15, PIGC 1941, P15, RPPRV 1954, P13, P5)

"*l'Ebre*" (NOM 2010)

El riu Ebre. Vegeu *lo Riu*. Joan Coromines, a *Onomasticon Cataloniae*, afirma sense dubte que la forma popular del nom del Riu a les nostres comarques és la forma provinent del mossàrab: *Ebro* [ˈeβro]. I explica que hi ha documentació antiga que ja l'esmenta amb aquesta forma, com, per exemple, l'*Espill* de Jaume Roig (1393) i un document d'Amposta de 1562, entre altres. Tanmateix, també afirma que la forma literària era, també de ben antic, *Ebre*, com es recull, per exemple, als *Costums de Tortosa* (1272).

Eiça, de n'

Cognom morisc registrat els segles XIV i XV, amb les formes *d'en Eiça, den Eiça, d'en Aeça* i *d'en Eyça*. Era portat, entre d'altres persones, per un alamí: "Jafar d'en Eyça, alamí de Vinebre" (RCA

1416 41r). Les referències escrites més antigues són "Abdella d'en Eiça" (MO 1329), "Gelle d'en Eiça" (MO 1329) i "Mafoma d'en Eiça" (MO 1329).

Eixalella [ajʃaˈɬeʎa]

> "Quern de la Torre de *Xallella*" (MO 1329)
>
> "Ítem, toma el senyor en la huerta de Azquón et Vinebre et del mas de *Xalella*" (RCA 1416 30v)
>
> "Ítem pagan a senyor los de Azquó et Vinebre et de *Xalell*" (RCA 1416 31r)
>
> "Et todo el derecho qui el senyor toma en Azquón d'aquá la agua, toma d'allá la agua a Vinebre et a *Exalella*." (RCA 1416 33v)
>
> "Ítem deven dar christianos et moros de Azquón et de Vinebre et de *Xallella*. [...] assí mateix si lo matara en el término de Vinebre o de *Xallella*,..." (RCA 1416 35v)
>
> "Ítem fa Domingo Cerdà de Vinebre por la meytat de huna suert que a a *Xalliella* [...] Ítem fa en Bonaz de *Xallella* et Berenguer Macip de Vinebre con otros parcioneros por una suert de tierra que a a *Xallella*, término de Azquón, afruenta..." (RCA 1416 43r)
>
> "...en lo terme de Ascó, en les partides nomenades Atter i *Exalella*." (CAP 1558, 21v)
>
> "...en lo terme de Ascó, en les partides anomenades de Atter y *Exalella*, la de *Xalella* és de mig jornal; y, l'altra, de mig jornal, que afronta ab lo marge de *Xalella*" (CAP 1661, 157v)
>
> "...en el término de Ascó, en la partida de *Eixalella*" (CAP 1734, 218v)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Aixalella*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 131r)
>
> "Aychalella" (PV 1919)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, a cavall entre els límits d'Ascó i de Vinebre. Antigament va ser un lloc habitat que pertanyia a la comanda Hospitalera d'Ascó. "Malgrat no figurar com a lloc poblat en cap dels fogatges que coneixem, apareix una "Torre de Xalella" a la Comanda d'Ascó en el Llibre del Monedatge recaptat vers 1315 (comprensiu de tota la Castellania d'Amposta) i hi figuren 7 focs amb jurats (com si el lloc estès organitzat amb Universitat pròpia) (ACA, Mestre Racional, Lligall núm. 2407/3, fol. 35; el document no conté la data, però li atribuïm aquella aproximadament en funció dels tipus de paper i lletra que s'usen)." (SERRANO DAURA, 1996b). També es coneix com les Eixalelles.

Eixalella, mas d'

> "...las lesiones de carácter reservado causadas a la masovera del Mas de Aixalella, Anita Murcia Pérez" (JPV ACRE 51, 1935)

Mas que devia estar situat a la partida de les Eixalelles.

Eixalelles, les [ɬez ajʃaˈɬeʎes]

Nom amb que també es coneix la partida d'Eixalella.

Eixalelles, lo camí de les [ɫo kaˈmi ðe ɫez ajʃaˈɫeʎes]

> "...en lo terme de Ascó, en la partida nomenada Atter, de tenguda de dos jornals enmig; afronta ab Pere Muntaner y ab *lo camí que va a Exalella*." (CAP 1558, 21r)

Camí que du de Vinebre a la partida de les Eixalelles, al terme d'Ascó. Passa pel costat del mas d'Ater, creua la vall dels Gorraptes i arriba al coster de la Barca.

Eixalello, lo mas d' [ɫo ˈmaz ðajʃaˈɫeʎo]

Mas situat als Gorraptes.

Elisabet

> "Elisabet" (ACRE340-62-T2-159, 1628).

Elisabet de les Mafes, ca l' [ˈka ɫaɫizaˈβed de ɫez ˈmafes]

Casa situada a la travessera del Riu.

Embarcador, l' [ɫambaɾkaðoˈ]

Actual embarcador fluvial de la vila. Va ser construït per l'Ajuntament de Vinebre a la primera dècada d'aquest segle. Situat a les Fontjuanes.

Embuder, ca l' [ˈka ɫambuˈðe]

Casa situada al carrer Major.

Empiltres, los [ɫoz amˈpiɫtɾes]

> "1 pieza de tierra nombrada *Ampiltres*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 12v, 13r, 15v, 31v,[31] 39r, 42v, 84v)

> "Otra pieza de tierra en la partida dels *Empiltres*, compuesta de almendros, higueras, viña, sembradura, olivas e yermo" (RTD 1904, 70)

> "*Alpiltres*" (PIGC 1931, P19 F2, RPPRV 1954, P19)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre la partida dels Valletans i la vall dels Gorraptes.

Empiltres, la punta dels [ɫa ˈpuntaɫz amˈpiɫtɾes]

Terreny més elevat de la partida dels Empiltres.

En Jaume Més Amunt

> "...otra pieza de tierra en este mismo término, en la partida llamada *Anjaume, más arriba,* en extensión..." (JPV ACRE 21, 1942)

[31] Transcrit Almpiltres segurament per error de l'escrivà.

Partida de terra que, amb molta probabilitat, devia coincidir amb el Pla d'en Jaume.

En Jaume Més Avall

> "...otra pieza de tierra en la misma partida y término, llamada *Anjaume, más abajo,* plantada de viña" (JPV ACRE 21, 1942)

Partida de terra que, amb molta probabilitat, devia coincidir amb el Pla d'en Jaume.

Enric d'Ossó, l'avinguda d' [ɬaβiŋˈguðanˈrig doˈzo]

Avinguda que va de la plaça de la Creu cap als Portellets i, després, gira fins a trobar-se amb l'avinguda de Francesc Macià.

Enric d'Ossó, lo passatge d' [ɬo paˈsadʒanˈrig doˈzo]

Carrer que va de la plaça del Rei a la palaça de la Creu. Antigament se'l coneixia com carrer dels Gats.

Enriqueta de Maria "Pepe", ca l' [ˈka ɬanriˈketa ðe ˈmaɾia ˈpepe]

Casa situada a la plaça de Catalunya. També rep el nom de ca Roc.

era

V. *Colomer, Don Joan, Fornera, Forneret, Martí, Negret,"Olivero", Sequer de l'E.*

Eres, les [ɬeˈzeɾes]

> "1 pieza de tierra nombrada *Hera*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 8v, 49v)

> "1 pieza de tierra nombrada *Era*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 10r,)

Antigament aquest indret s'anomena era del Colomer, o era de Don Joan. És un lloc on antigament hi havia situades dos eres per batre. Està situat en una part elevada de terreny, on fàcilment hi bufava el vent. Situat entre la partida de les Vuitenes i el nucli urbà. Actualment, hi ha l'escola pública de primària (CEIP Les Eres) i la llar d'infants "Miquel Bosch".

Eres, lo carrer de les [ɬo kaˈre ɬeˈzeɾes]

> "Dos distritos electorales, con una sola sección cada uno de ellos, y se denominarán Distrito de la plaza nueva, el 1º, que lo componen las calles de, San Miguel, Río, *Eras*, Nueva y Torre; y se le señalan cuatro concejales." (LLI 1894)

> "*Calle de las Eras*" (RTD 1905, 111)

Antigament també era anomenat carrer de Dalt. Va del carrer de Sant Miquel fins al carrer Gaudí.

Ermità, ca l' [ˈka ɬaɾmiˈta]

Casa situada al principi del carrer de la Torre. També rep el nom més modern de cal Pintor.

Esabet, ca l' [ˈka ɬazaˈβet]

Casa situada al Castell.

Esclapers, lo camí d' [ɬo kaˈmi ðaskɬaˈpes]

CAP 1558, 16v

"...terme de la Torre, en la partida nomenada Lorta, afronta, de una part, ab Loís March; y ab Pere Loís y ab Pere Muntaner y ab lo barranch dit *los Clapés*."

CAP 1607, 99v

"...terme de la Torre, en la partida anomenada la Horta, afronta, de una part, ab Perot Mauri ---, que ere de Lluís March, y ab los hereus de Pere Lluís y ab Gaspar Domenech, que ere de Pere Muntaner, y ab ab lo barranch dit *los Clapés*."

Camí que actualment està asfaltat i va des de la carretera C-12, a l'alçada de les Fontjuanes i les Seviques, puja pels Assuts i arriba fins a la Torre de l'Espanyol.

Escoda

Cognom registrat el segle XIX i XV. La referència escrita més antiga és "Maria Escoda" (PPQ 1817).

Escolàstica, ca l' [ˈka ɬaskoˈɬastia]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Escoles, les [ɬez asˈkɔɬes]

Indret on hi ha el CEIP Les Eres i llar d'infants "Miquel Bosch". També s'anomena les Eres i antigament s'havia anomenat l'era del Colomer o l'era de Don Joan. Estan situades al costat de les Piscines i dels Barracons.

Escoles, lo carrer de les [ɬo kaˈreɬz asˈkɔɬes]

Carrer que va des de la intersecció del carrer de la Torre i el carrer del Sindicat fins a les Escoles.

Escrivà, lo mas de l' [ɬo ˈmaz ðe ɬaskɾiˈβa]

Maset situat als Gorraptes.

Església, l' [ɬajˈɣɬezia]

Església parroquial de Vinebre, dedicada a la degollació de sant Joan Baptista. Està situada en una cantonada de la plaça del Rei. L'edifici és de planta rectangular, amb tres naus, i amb el campanar situat en un dels extrems de la façana principal. Es creu que va ser construïda al segle XVII i acabada el 1691, poc abans que s'obtingués la independència eclesiàstica i administrativa de la comanda hospitalera d'Ascó, de la qual formà part. Tanmateix, s'ha trobat referència a "la plassa de la Yglesia" en el capbreu CAP 1558.

Església, la plaça de l' [ła ˈpłasa łajˈɣłezja]

> "... damunt lo carrer de una casa ab altra -----, en lo loch de Vinebre, al cap de *la plassa de la Yglesia*, que dita cassa afronta, de una part, ab cassa de Gabriel Ossó; y, de altra part, ab cassa de Raphael Torner y ab dita plassa y ab lo carrer qui van al portal de la villa." (CAP 1558, 13v)

És la denominació alternativa actual de la plaça del Rei i, pel que es veu al document, també n'era la denominació oficial l'any 1558.

Església, lo carrer de l' [ło kaˈre łajˈɣłezia]

Carrer que passa pel lateral de l'església i que va des de la plaça del Rei fins a l'avinguda Pau Casals.

Espantaguerres, racó d'

> "... pieza conocida por *Racó de Espantaguerres*, partida Gorraptes" (RTD 1906, 114)

Peça de terra als Gorraptes.

Espanyol

Cognom registrat el segle XV, amb la forma *Spanyol*. La referència escrita més antiga és "Guiamó Spanyol" (RCA 1416 45r).

Espardenyer

> "Francisco Espardeñe" (AMI 1852, 95v)

Podria tractar-se d'un àlies.

Espena-rucs, lo barranquet d' [ło βaraŋˈked dasˈpenaˈruks]

És com s'anomena, a la Torre de l'Espanyol, la riba de la Pena.

Esquilador

V. *Santiago l'E.*

Esquirol [askiˈɾɔł]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. Era força habitual en aquells segles i és viu encara a la vila. També s'ha recollit com a nom de casa. La referència escrita més antiga és "Francisco Esquirol" (ACRE340-62-T2-6, 1757).

Esquirol, ca l' [ˈka łaskiˈɾɔł]

Casa situada al carrer del Portal. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1574.

Esquirola

V. *Miquelet de l'E.*

Estenedors, los [łoz astene'ðos]

Esplanada propera al Sindicat, on s'estenia el raïm a sol i serena perquè es pansís i se'n pogués fer vimblanc, un vi artesanal, dolç, típic de la zona que, a Vinebre, encara es fa actualment.

Estivill[1]

V. *Gorrapte de Pepet d'Estivill*

Estivill[2]

Cognom registrat els segles XIX i XX. Les referències escrites més antigues són "Francisco Estivill Chimet" (AMI 1852, 113r), "Joan Baptista Estevill" (AMI 1852, 109v), "Josep Estivill Agneta" (AMI 1852, 91v), "Josep Estivill Jornet" (AMI 1852, 91r), "Martí Estivill" (AMI 1852, 94r), "Ramon Estivill" (AMI 1852, 94r, 109r), "Vicent Estivill" (AMI 1852, 123r).

Estudianta, ca l' ['ka łastuði'anta]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

"Eugénio", ca l' ['ka ław'χenio]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de cal Manescal.

Exameno

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "la muller de Abdela d'Exameno" (MO 1329).

Fancuixer [faŋkuj'ʃe]

Peça de terra, de la qual no s'ha pogut saber la ubicació.

Fangars, los [łos faŋ'gas]

"1 pieza de tierra nombrada *Fanga*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 20v, 79v)

"partida *Fangás*" (AJPV ACRE 9 1914)

"partida llamada *Fangá*" (JPV ACRE 6 1944)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, allargassada que, més enllà de Davall de les Ribes, segueix el llit del Galatxo, que es correspon amb el llit d'un braç de riu que va quedar obstruït.

Fanguer

"*Fangué*"[32] (PIGC 1932, P16, RPPRV 1954, P16)

Partida de terra. Podria ser la mateixa partida que els Fangars.

Fanguitxer de Pelinxo, lo [ło faŋgiˈtʃe ðe peˈɬiɲtʃo]

Peça de terra situada a l'esquerra del camí que va a Cabacés, una mica abans d'arribar als Quatre Camins.

"Faustino", ca [ˈka fawsˈtino]

Casa situada al carrer del Portal. També és anomenada ca Seròs.

Fava, lo pont de la [ło ˈpɔn de ła ˈfaβa]

Pont situat als Assuts. És un aqüeducte del rec de Vinebre.

"Felico"

V. *Anita de F., Joan de F.*

"Felico", ca [ˈka feˈɬiko]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de ca l'"Anita de Felico".

Felip de Cassol, ca [ˈka feˈɬib de kaˈsɔɬ]

Casa situada al carrer de l'Horta.

Felip de Filimina, ca [ˈka feˈɬib de fiɬiˈmina]

Casa situada al carrer de l'Horta, a la Retorna.

Felip de la Sicona, ca [ˈka feˈɬib de ła siˈkona]

Casa situada al carrer de la Torre.

Ferreny

Cognom registrat el segle XVIII. La referència escrita més antiga és "Josep Ferreny" (ACRE340-62-T2-261, 1715).

Ferrer [feˈre]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. Era molt habitual en aquells segles i és viu encara a la vila. S'ha recollit amb les formes *Ferrer*, *Ferrér*, *Ferre* i *Ferré*. La referència escrita més antiga és "Domingo Ferrer" (MO 1350).

[32] A l'original, hi apareix corregit "Fange"

Ferro, lo molí del [ɬo moˈɬi ðeɬ ˈfɛro]

Molí, la situació del qual es desconeix.

Ferrús

Cognom registrat els segles XVI, XVII i XVIII. Era habitual en aquells segles. La referència escrita més antiga és "Margarida Ferrussa" (CAP 1558, 11v, 13r, 23v, 24v, 28v, 29r, 29v) (CAP 1607, 102r, 102v), la feminització del cognom pot indicar que era el cognom del marit.

Fígol

Cognom registrat el segles XVII, amb la forma *Figol*. La referència escrita més antiga és "Andreu Figol" (ACRE340-62-T2-164, 1648) (CAP 1639, 13v) (CAP 1661, 156v).

Filimina

V. *Felip de F., Miquel de F., Tia Pilar de F.*

Flare

V. *Frare.*

Flix

V. *Planes de F.*

Flix, lo camí de [ɬo kaˈmi ðe ˈfɬiʃ]

> "Una finca conocida por Arena y Malló, compuesta de sembradura, de extensión cuarenta y dos áreas y cincuenta y ocho centiáreas. Limita al N. con la línea divisoria de los términos de Ascó y Vinebre y con el *camino que dirige a Flix*; S. con el brazo del río Ebro que se llama Galacho; E. viuda de José Ferré y con el camino que dirige a Ascó; y al O. con la misma finca situada en el término de Ascó." (RTD 1904, 74)
>
> "...una pieza de tierra situada en el término de Vinebre, partida Jardins, plantada de viña. Lindante al [...] Sur con el *camino de Flix*" (RTD 1905, 100)
>
> "*Camino a Flix*" (PV 1919)

Camí que condueix de Vinebre a Flix. Surt del Molí de Roer, passa per les Sénies, el mas d'Ater i continua pel Coster de la Barca.

Flix a Cabacés, camí de

> "*camino de Flix a Cabasés*" (PV 1919)

Camí recollit de font escrita. Entrava al terme de Vinebre per l'Argilagar i anava a trobar el camí de Gorrapte o del Coll de Cabacés.

“Fonso”, ca [ˈka ˈfonso]

Casa situada a la travessera de la Torre.

font

V. *Abelarda, Cardona, Horta, Neno, Valero, F. de Perrilla*

Font, la

> “Pablo Marti y Batista Esquirol, curadores de los pupilos de Joseph Ferre, sobre un huerto en la partida *de la Fuente*. [---] Juan Marti y Joseph Marti sobre un huerto en la partida *de la Fuente*.” (COML 1750 1780, 302)

Antiga partida de terra.

Font, la plaça de la [ła płasa ła ˈfɔn]

Nom alternatiu que rep la plaça del President Lluís Companys. Cap als anys setanta del segle XX s’hi va instal·lar una font de dos brolladors, un era d’aigua del poble i es podia obrir i tancar amb una aixeta, i l’altre era d’aigua de mina i brollava contínuament fins que es va assecar cap als anys vuitanta del segle XX

Font de la Seque, la / Font Sequera

> “... en lo teme de Vinebre, en la partida nomenada *la Font de la Seque*; afronta, de una part, ab hun hort de la viuda de Pere Miralles; y, de altra part, ab hun ort de Johan Raduà; y, de altra part, ab lo camí vehinal.” (CAP 1558, 5v)

> “... un sort situat en lo terme de Vinebre, en la partida dita *la Font de la Seque*; afronta, de una part, amb la sort del senyor Comanador; y, de altra part, ab Gabriel Vila, que ere de Antoni Montagut, de la Torre, y ab lo camí de Garcia y ab Juan Torner, que ere de mº Miquel Torner i de la viuda de Juan Torner...” (CAP 1607, 96v)

> “...un hort en lo terme de Vinebre, en la *Font de la Seque*, que affronta ab dit confessant, que ere de Pere Osso, ab Miquel Carim, ab la font i ab la séquia [...] un ort situat en lo terme de Vinebre, en la partida dita *la Font de la Seque*, affronte, de una part, ab lort del senyor comanador, ab lo camí de Garcia, ab pere Vila y ab Joan Torner” (CAP 1639, 15v)

> “...un huerto en el término de la presente villa, en la partida de la *Fuente de la Seque*, que linda con Miguel Pepio, con el confesante, Antonio Carim, con la fuente y la sequia” (CAP 1734, 212v)

> “...Tiene un huerto cerrado en la partida nombrada *la Fuente Sequera*, con el derecho de poderlo regar...” (RZ 1787, 76)

> “...sobre un huerto en la partida de *la fuente Seque*, término de Vinebre...” (RZ 1787, 90)

> “...Josefa Piñol, viuda de Josef Ferre, sobre un huerto en *la Fuente Sequera* [...] Manuel Vila, sobre un huerto en la partida de la *Fuente de la Seca* [...] Dr. Dn. Juan Domenech y Montagut, en un huerto cito en el término y partida de la *Fuente de la Seque*...” (RZ 1787, 161)

"...Juan de Osso, sobre un huerto en la partida de la *Fuente de la Seque*..." (RZ 1787, 162)

"El que quiera entender en arrendarse el huerto de la encomienda de la villa[...] situada dentro del término de la presente villa de Vinebre, en su partida llamada de *la Fuente Sequera*..." (COML 1750 1823, 329)

Antiga partida de terra.

Font de la Séquia

"...un huerto en la partida de la *Fuente de la Azequia*, término de vinebre..." (COML 1750 1787, 81)

"...Josef Marti, sobe un huerto en la partida de la *Fuente de la Azequia*..." (COML 1750 1787, 156)

Antiga partida de terra.

Font de "Perrilla", camí de la

"*Camino de Fuente Perrilla*" (PV 1919)

Camí de "Perrilla".

Fonteta

V. *Vicentet*

Fontjuana

"Que Rosa Tarragó (á) Llebra, consorte de Antonio Gonzalez y de esta misma vecindad, ha propalado con insistencia y ante diferentes personas, que el día cinco del corriente mes se apoderó y hurtó en el embarcadero llamado *Fonjuana*, en este término municipal, de un saco de pan que era propiedad de dicho su marido" (JPV ACRE 53, 1896)

Antic embarcador que va deixar d'existir. Fa menys d'una dècada, en la mateixa partida de terra, s'hi ha fet l'embarcador municipal.

Fontjuana, la o les Fontjuanes

[ɬa ˈfɔɲdʒuˈana] o [ɬa ˈfaɲdʒuˈana] o [ɬes ˈfɔɲdʒuˈanes] o [ɬes ˈfaɲdʒuˈanes]

"Ítem, fa Jafar d'en Eyca de Vinebre, alamín, con otros parcioneros por dos suertes de tierra que a en l<a> Uerta de Vinebre, la una a la Fuent Susana et la otra a la *Fuent Jusana*, afruenta la de la Fuent Susana con la fuent do se riega et de la segunda part con terra de Jafar d'Amazit et de la quarta part con la cequia do se riegan las tierras quartales, son las afrontaciones de la suert jusana de la una part con camino general que va a Carcia et d'otra part con terra de Juci Alcabre et d'otra part con tierra de Alli Jumet et de la quarta part con terra de Jafar d'Abdellug que fa quart, mesura d'Azquó, ordio, ..." (RCA 1416 41r 41v)

"1 pieza de tierra nombrada *Fonchuana*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 10v, 61v, 72v)

> "1 pieza de tierra nombrada *Fonjuana*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 22v, 25v, 36v, 55r)
>
> "Otra pieza de tierra en la partida *Fontjoana*" (RTD 1903, 58)
>
> "Otra pieza de tierra en la partida *Font-Juana*, conocida por Racó del Aixerí" (RTD 1904, 72)
>
> "Otra en la partida *Fontjuana*, huerta, de cabica 3'33 áreas. Linda al N. José Salamé, S. juan Miró, E. camí de Garcia, y O. Luis Fortuny [...] Otra en la partida *Fontjuana*, almendros, higueras, sembradura y viña" (RTD 1911, 156)
>
> "*Fontjuanas*" (PIGC 1929, P15, RPPRV 1954, P15)
>
> "*Fontjuanes*" (PIGC 1941, P15)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada més avall dels Assuts, toquen al riu Ebre, actualment, hi ha situat l'embarcador de Vinebre.

Fontsusana

> "Ítem, fa Jafar d'en Eyca de Vinebre, alamín, con otros parcioneros por dos suertes de tierra que a en l<a> Uerta de Vinebre, la una a la *Fuent Susana* et la otra a la Fuent Jusana, afruenta la de la *Fuent Susana* con la fuent do se riega et de la segunda part con terra de Jafar d'Amazit et de la quarta part con la cequia do se riegan las tierras quartales, son las afrontaciones de la suert jusana de la una part com camino general que va a Carcia et de otra part con terra de Juci Alcabre et d'otra part con tierra de Alli Jumet et de la quarta part con terra de Jafar d'Abdellug que fa quart, mesura d'Azquó, ordio, ..." (RCA 1416 41r 41v)

Antiga partida de terra que devia el nom a una font que podria ser la mina de l'"Olivero".

Foradada

V. *Cova F.*

Foradada, la cova [ɫa ˈkɔβa foɾaˈðaða]

> "*Cova Foradada*" (PV 1919)

Balma situada a mà esquerra del camí de Cabacés venint de Vinebre, més amunt dels Quatre Camins. És una cova, el sostre de la qual presenta un forat i altres formacions molt curioses que fan pensar que l'aigua s'hi escolava, per bé que no arriben a conformar forats visibles.

forat

V. *Fum.*

Forn, lo carrer del [ɫo kaˈreɫ ˈfoɾn]

> "...de tota aquella casa que tenían por indiviso, y en unión con nosotros los otorgantes, situada dentro la presente villa, en su *calle llamada del Forn*, lindante por entero; por delante, con otra calle; detras, con casa de Mariano Gonzales; de un lado, con corral de

> Miguel Carim; y, de otro lado, con otra casa de éstos y nuestra situada dentro la presente villa, en su calle llamada la Majó...” (ACRE340-62-T2-7, 1829)

> “Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las calles del *Horno*, Portal, Huerta, Lérida, Serra, Calvario, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales” (LLI 1894)

> “*Calle del Horno*” (RTD 1902, 45, 49)

El carrer del Forn i el carrer Major conformen la Viladins, el del Forn és el que fa colze i està més al nord.

Fornera

V. *Cabirons de ca F.*

Fornera, l’era de la [ɫa ˈeɾa ɫa foɾˈneɾa]

Era situada a les Vuitenes, a la dreta del camí de Cabacés venint de Vinebre.

Forneret

V. *Gorrapte del F., Malló del F.*

Forneret, cal [ˈkaɫ foɾneˈɾet]

Casa situada al carrer de la Torre.

Forneret, l’era del [ɫa ˈeɾaɫ foɾneˈɾet]

Era situada davall de les Eres.

Forns

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és “Sofia Forns y de Perelló” (RTD 1902, 45).

Fortuny

Cognom registrat els segles XIX i XX, amb les formes *Fortuny* i *Fortunñ*. Era habitual en aquells segles. La referència escrita més antiga és “Josep Fortuny” (RTD 1898, 22) (ACRE340-62-T2-209, 1845) Fortunñ (AMI 1852, 77v).

Fortunyo

Cognom registrat els segles XVII, XVIII amb les formes *Fortunyo* i *Fortuño*. La referència escrita més antiga és “Jaume Fortunyo” (CAP 1639, 13v)(ACRE340-62-T2-164, 1648) (CAP 1661, 164r).

Fra, lo

> “... quantam hereditatem de olive plantatam sitam in termino de oppido in partita vocata de *lo Fra*, pro ut afrontatum cum vobis” (ACRE340-62-T2-159, 1628)

Antiga partida de terra.

Fraga, de

Cognom registrat el segle XIV. Les referències escrites més antigues són "Bernat de Fraga" (MO 1329), "Bertolomeu de Fraga" (MO 1329), "Nadall de Fraga" (MO 1329). Segurament aquesta denominació, més que un cognom, devia ser un renom que feia referència al gentilici, a l'origen geogràfic dels qui el portaven.

Fragana, la

"Joan de la Fragana" (CAP 1558, 31v, 32r), "la Fragana" (CAP 1607, 103r, 107v)

Àlies o renom.

Framut, mas de

"*Mas de Framut*" (PV 1919)

Mas situat a les Mugues, al límit amb el terme municipal de Flix.

Francès, cal ['kaɬ fran'ses]

Casa situada al carrer del Riu.

Francesc, ca ['ka fran'ses]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca "Benito" l'Albardoner.

Francesc Macià, l'avinguda de [ɬaβiŋ'guða fran'sez ma'sja]

Avinguda que passa per Davall de les Ribes. Va des d'on acaba la d'Enric d'Ossó fins als Bars.

Francisca la Lira, ca ['ka fra'ziska ɬa 'ɬiɾa]

Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Francisco, ca ['ka fran'sisko]

Casa situada al carrer Major.

Franquet

Cognom registrat el segle XIX. La forma més antiga és "Joan Franquet" (AMI 1852, 130r).

Frare, la punta del [ɬa 'puntaɬ 'ffare]

"*Punta del Flare*" (PV 1919)

"*Punta del Flare*" (NOM 2010)

Cim muntanyós (407 m d'alçada sobre el nivell del mar) de la serra del Rovelló, més amunt de la cova Foradada, ja en terme de la Torre de l'Espanyol.

Frare, la roca del [ɬa ˈrɔkaɬ ˈfɬare]

Roca isolada, situada a l'esquerra del camí de Cabacés, més amunt de la cova Foradada. Fa uns 2,5m aproximadament d'alçària.

Freginals, los [ɬos fɾejʒiˈnaɬs]

> "...loci de Vinebre, in partita dita de la Torre, dita *Ferreginale*, quod farreginale sive petia terrae confrontatur cum dito camino, ab alia parte, cum camino dels Terrers..." (ACRE340-62-T2-167, 1661)
>
> "...tienen y posehen en el término de dicho lugar de Vinebre y partida llamada *lo Freiginal*, de dimension un jornal y medio, poco más o menos, con todas sus entradas y salidas derechos y demás pertinencias universales: cofinante, de oriente, con el camino dirije a Garcia; de mediodía..." (ACRE340-62-T2-207, 1831)
>
> "...pleito sobre la pertenencia de una faja de terreno inculto, pedregaloso, de tan insignificante valor que no llega aá veinte y cinco libras ardites, sito entre la heredad llamada *Freginals*, propia de dicho Don Jayme de Osso, y la llamada Mallols..." (ACRE340-62-T2-211, 1847)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Friginal*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 70r)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que inclou Pedruscalls, Aumedines, Rabadans i Mallols.

Freixes

Cognom registrat el segle XIX. La referència escrita més antiga és "Paula Freixes" (PPQ 1817).

Fum, lo forat del [ɬo foˈɾad deɬ ˈfum]

Forat en una roca situat a la serra de les Obagues, d'on els dies de fred en surt vapor d'aigua. Al terme de Garcia.

Fumador [fumaˈðo]

Cognom registrat el segle XX, amb la forma *Fumadó*. Encara és viu en l'actualitat a la vila. També s'ha recollit com a nom de casa. Les referències escrites més antigues són "Agustí Fumadó Bosch" (RTD 1908, 132) (MATR 1918) i "Agustí Fumadó Tarragó" (RTD 1908, 132).

Fumador, ca [ˈka fumaˈðo]

Casa situada al carrer Major. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1574.

Fuster

V. *Obac del F.*

Fuster, l'obac del [ɬawˈβag deɬ fusˈte]

Terreny situat al nord de les Pereroles, tocant a la vall de Gorraptes.

Galan(t),[33] ca [ka ɣaˈɬan]

Casa situada a la travessera del Riu.

Galatxo, lo [ɬo ɣaˈɬatʃo]

"...brazo del río Ebro llamado *Galacho*" (RTD 1898, 21)

"Una finca conocida por Arena y Malló, compuesta de sembradura, de extensión cuarenta y dos áreas y cincuenta y ocho centiáreas. Limita al N. con la línea divisoria de los términos de Ascó y Vinebre y con el camino que dirige a Flix; S. con el brazo del río Ebro que se llama *Galacho*; E. viuda de José Ferré y con el camino que dirige a Ascó; y al O. con la misma finca situada en el término de Ascó." (RTD 1904, 74)

"Cauce antiguo o *Galacho*" (PV 1919)

"Río *Galache*" (RPPRV 1954, P15)

"*Lo Galatxo*" (NOM 2010)

Corrent d'aigua discontinu que correspon a l'antic braç de l'Ebre que passava davant per davant de Vinebre. Actualment hi baixa aigua quan en baixa per la vall dels Gorraptes, ja que aquest altre corrent hídric hi desemboca. El Galatxo voreja la partida de les Illes fins que torna al riu, a prop de la Platja.

Gall, la roca del [ɬa ˈrɔkaɬ ˈɣaʎ]

Roca de volum considerable situada la vora més propera al riu del camí que du a l'ermita de Sant Miquel. Explica la veu popular que si s'hi acosta l'orella se sent el cant del gall. De fet, s'explica als forasters i quan s'hi apropen, s'aprofita per fer-los-hi donar un cop de cap.

"Ganado"

V. "*Passo de G."*

Garcia [gaɾˈsia]

Cognom registrat els segles XIX i XX. La referència escrita més antiga és "Joan Garcia" (AMI 1852, 53v, 60r).

Garcia, la carretera de

"~~*Camino*~~ *Carretera de Vinebre a Garcia*" (PIGC 1932, P16)

"*Carretera de Vinebre a Garcia*" (PIGC 1941, P15)

[33] L'origen d'aquest nom de casa tant podria fer referència a una persona bella i graciosa (*galà* o *galan*, com recull Alcover, 1977) o al mot *galant*, home obsequiós amb les dones, o l'home que festeja una dona, o persona que té intrigues amoroses, com recull el DIEC2.

Actual carretera C-12. Antigament s'anomenava camí de Garcia.

Garcia, lo camí de [ɫo kaˈmi ðe ɣaɾˈsia]

"Ítem, fa Jafar d'en Eyca de Vinebre, alamín, con otros parcioneros por dos suertes de tierra que a en l<a> Uerta de Vinebre, la una a la Fuent Susana et la otra a la Fuent Jusana, afruenta la de la Fuent Susana con la fuent do se riega et de la segunda part con terra de Jafar d'Amazit et de la quarta part con la cequia do se riegan las tierras quartales, son las afrontaciones de la suert jusana de la una part com *camino general que va a Carcia* et de otra part con terra de Juci Alcabre et d'otra part con tierra de Alli Jumet et de la quarta part con terra de Jafar d'Abdellug que fa quart, mesura d'Azquó, ordio, ..." (RCA 1416 41r 41v)

"...un huerto cituado en el término de la presente villa, en la partida de la Fuente de la Seque, que linda con huerto del Señor Comendador, con el *camino de Garsia*, Joseph Ferre y Matheo de Osso" (CAP 1734, 214r)

"...perpetuamente toda aquella heredad llamada lo Moli Vell, plantada de morales, de algunos olivos y tierra de sembradura; de extension de quatro jornales, poco más o menos, situada en el término de dicha villa de Vinebre y partida de les Sebiques, a la una; y, otra parte, el *Camino R*^{l} *que se dirige desde dicha villa a la de Garcia*, confirmante, por una parte, con el río Ebro; por otra, con tierras de Don Josef Oso; por otra, con las de Miguel Juan Marti; y, por otra, con la Vall de la Huerta" (ACRE340-62-T2-199, 1803)

"Otra pieza conocida por Siviques, compuesta de almendros, olivos, huerta, viña, sembradura y alameda, de extensión dos jornales cincuenta céntimos, equivalentes a una hectárea, cincuenta y dos áreas y diez centiáreas. Linda al N. con tierras de José Pros, S. Purificación de Ossó, E. *camino de Garcia*, O. con el Galacho" (AMI 1904, 76)

"*Camino de Vinebre a Garcia*" (PIGC 1931, P13, P14)

"*Cami de Garcia*" (RPPRV 1954, P15)

Camí que du de Vinebre al poble de Garcia, passa pel pas de l'Ase. Coincideix amb la que és l'actual carretera que va de Vinebre a Garcia, la C-12.

Garcia, lo garrofer de [ɫo ɣaroˈfe ðe ɣaɾˈsia]

Exemplar de *Ceratonia siliqua L*, la situació del qual es desconeix.

Garcia a la Torre de l'Espanyol, camí de

"*Camino de Garcia a la Torre del Español* (PV 1919)

Camí recollit de font escrita i que conduïa de la Torre de l'Espanyol a Garcia, entrava al terme de Vinebre per les Almedines, baixava paral·lel a la vall de la Torre fins a trobar el camí de Garcia a Vinebre.

Garçot

Francisco Veà *Garsot*[34] (RTD 1904).

Àlies de Francisco Veà.

garrofer

V. *Garcia.*

Gassol

Cognom registrat el segle XX, amb la forma *Gasol*. Les referències escrites més antigues són "Pere Gasol Cabré" (RTD 1901, 30), "Pere Gasol Miró" (RTD 1901, 30) (BAPT 1925).

Gats, lo carrer dels [ło kaˈreɬz ˈɣats]

Gatos (REF 1894)

És com s'anomenava el passatge d'Enric d'Ossó abans de tindre aquest nom, per tant, abans de 1980.

Gaudí, lo carrer de [ło kaˈre ɣawˈði]

Abans de la guerra civil espanyola no existia com a carrer, després es va fer caure una casa (cal Rabosot) i es va obrir aquesta nova via. Encara ara, en una de les parets que hi donen (la de cal Manescal), s'hi pot veure la pedra del que va ser el foc a terra de cal Rabosot, amb la datació de 1866.

Gele

"Gele fyll de Çalema Gelle" (MO 1329).

Prenom de morisc.

Gelle

Cognom de morisc recollit el segle XIV. Les formes més antigues són "Çalema d'en Gelle" (MO 1329), "Çalema Gelle" Gele fyll de (MO 1329).

Generosa

V. *Tia G. la Santa*

Gibert

Cognom registrat els segles XIV, XVI i XVII. També se n'ha recollit la forma feminitzada en plural, *Gibertes*, per denominar les filles d'un home que duia aquest cognom: "Gibertes" (CAP 1558, 30r). La referència escrita més antiga és "Pere Gibert" (FO 1497).

[34] Molt probablement "Garsot" no és el segon cognom, sinó un malnom que fa referència als habitants de Garcia, el gentilici popular dels quals és "garces".

Giragoix, lo pla de [ɬo ˈpɬa ðe ʒiɾaˈɣojʃ]

Terreny pla situat a l'esquerra del salt del Rai.

Gironès [dʒiɾoˈnes]

Cognom registrat els segles XIX i XX, amb les formes *Girones* i *Gironès*. En aquells segles era un cognom força habitual, i encara és viu en l'actualitat a la vila. Les referències escrites més antigues són "Francisco Girones" (PPQ 1817) (AMI 1852, 76v), "Francisco Gironés" (PPQ 1817), "Jaume Gironés" (PPQ 1817), "Josep Gironés" (PPQ 1817).

Gisbert

Cognom registrat els segles XIX i XX. Les referències escrites més antigues són "Josep Gisbert" (AMI 1852, 96r), "Pere Gisbert" (AMI 1852, 40r).

González [gonˈsaɬes]

Cognom registrat els segles XVI, XVII, XVIII, XIX i XX, amb les formes *Gonçales, Gonsales, Gonsalez, Gonzales* i *Gonzalez*. És un dels cognoms més abundants aquells segles, i encara és viu en l'actualitat a la vila. La referència escrita més antiga és "Bartomeu Gonçales" (FO 1553).

Gorrapte

> "Ítem confessns fuit et recognoscere se tenere et posidere intradictum terminum de Azco quendam terminum dictum de *Gorrapte*..." (CAP 1558, 28v)
>
> "... unam hereditatem francam sitam in termino de Vinebre, in partita nominata les Vuytenes, pro ut affrontatur, ab oriente, cum Gabriele de Pepio; et, a ponente, cum itinere termini de *Gorrapte*." (ACRE340-62-T2-161, 1639)
>
> "...a Pere de Osso, donsell de la vila de Vinebre, tota aquella heretat en la partida dita de la Muga [---] de *Gorapte* ab alguns olives, que afronta en Ramon Domenech de dos parts y amb Jacme Miró..." (ACRE340-62-T2-158, 1679)
>
> "Bautista Domenech, sobre un horno en el término de *Gorrapte*
>
> Tecla Ferre, sobre un horno en la partida de *Gorrapte*
>
> Mariano Sentis, Miguel Sentis sobre un horno en *Gorrapte*
>
> El mismo, sobre un horno de azeyte en el término de *Gorrapte*" (RZ 1787, 159)
>
> "...que contigui al de la presente villa, se halla el término rural o despoblado llamado *Gorrapte*, perteneciente a la encomienda de la gran castellanía de Amposta. [...] En doce de febrero de mil ochocientos diez y nueve, el apoderado del entonces comendador J.O. Geroónimo Dols concedió a la universidad y particulares de Vinebre la facultad de apacentar su ganado mayores y menores y aprovechanzo de las leñas, la piedra, agua, casas y maderajes del memorado término bajo la condición que no habían de impedir ni privar a los moradores de la Torre del Español de apacentar sus ganados mayores y menores en todas sus tierras, segun es de ver en la escitura otorgada ante..." (ACRE340-7-T-473 1843)

Antic lloc i terme de la Comanda d'Ascó. L'any 1182 Alfons I fa donació parcial, entre d'altres, de la vila i el castell d'Ascó a l'Ordre del Temple, per compensar deutes contrets pel monarca amb aquell Orde. I almenys al 1191, està creada la Comanda d'Ascó que comprèn, a més d'Ascó, els termes de Vinebre, la Torre de l'Espanyol, Riba-roja, Berrús, les Camposines, Gorrapte, Vilalba dels Arcs i la Fatarella. Gorrapte també rep carta de població l'any 1237. Aquesta carta de població diu que el terme limitava amb: Ascó, Flix, el coll de Merquedeles, el camí de Tortosa i Cabacés. Segons Carreras Candi, a *Entences y Montcades a les muntanyes de Prades*: "L'any 1289 quinze vassalls d'Entença atacaren Gorrapte, destruint-lo totalment. Un sarraí de Tivissa, de nom Mahomet Çaydel donà mort al batlle de Gorrapte."

Més endavant en el temps, quan el poble va quedar abandonat, entre els segles XVII i XIX, la gent de Vinebre i de la Torre de l'Espanyol mantenien disputes sobre a qui corresponia l'explotació del lloc davant del comanador d'Ascó. I, finalment, els terrenys de l'antic Gorrapte van ser incorporats al terme municipal de Vinebre i passà a ser la partida de terra més gran d'aquest terme. V. *Gorraptes*.

Gorrapte, camí de

> "...la heretat de les Vittenes, la quall afronte en Ramon Domenech y en Joan de Ossó de dins, y en *lo cami de Gorapte* y e lo cami de la Serra..." (ACRE340-62-T2-2, 1607)
>
> "...un pedassito de tierra que antiguamente era de Guillermo Massia, yncluido con el huerto que oy tiene el dicho confesante serca de la presente villa, que linda con el dicho huerto y con *el camino que va a Gorrapte*" (CAP 1734, 229r)
>
> "... partida de Athé, término de la villa de Azcón, confrontante por una parte con el *camino de Gorrapte*..." (RZ 1787, 84)

Aquesta entrada fa referència al camí que coincideix amb el barranc de Gorrapte al nord del terme, just al punt on s'uneix un barranc que baixa dela Palma d'Ebre. Arriba quasi fins al terme de Cabacés. També és anomenat camí del Coll de Cabacés. S'ha fet una altra entrada, *lo camí dels Gorraptes*, per al camí que condueix de Vinebre a la partida dels Gorraptes.

Gorrapte de Baix

> "1 pieza de tierra nombrada *Gorrapte de Baix*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 37r, 38v)

Peça de terra situada als Gorraptes.

Gorrapte de "Barrugo", lo [ɬo ɣoˈrapte ðe βaˈruɣo]

Finca pertanyent als Gorraptes. De fet, és l'últim Gorrapte abans d'arribar al terme de Cabacés, també toca al terme de la Torre de l'Espanyol. Barrugo és un nom de casa de la Torre de l'Espanyol.

Gorrapte de Bieto, lo [ɬo ɣoˈrapte ðe βiˈeto]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte de Bolva, lo [ɬo ɣoˈrapte ðe ˈβolβa]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte de "Bruno", lo [ɬo ɣoˈrapte ðe ˈβɾuno]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte de Don Jaume, lo [ɬo ɣoˈrapte ðe ðoɲ ˈdʒawme]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte de Jan

> "...en la finca de su propiedad llamada Gorrapte, sita en este término municipal (conocida antes por Gorrapte de Jan)" JPV ACRE 37, 1898

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte de Joansant, lo [ɬo ɣoˈrapte ðe ʒwanˈsan]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte del Barber, lo [ɬo ɣoˈrapte ðeɬ βaɾˈβe]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte del Forneret, lo [ɬo ɣoˈrapte ðeɬ foɾneˈɾet]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte del Fusteret, lo [ɬo ɣoˈrapte ðeɬ fusteˈɾet]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte de Manel de l'Aleixa, lo [ɬo ɣoˈrapte ðe maˈnɛɬ de ɬaˈɬejʃa]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte de Paradell, lo [ɬo ɣoˈrapte ðe paɾaˈðeʎ]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte de Pepet d'Estivill, lo [ɬo ɣoˈrapte ðe peˈped dastiβiʎ]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte de Pere Manel, lo [ɬo ɣoˈrapte ðe peɾemaˈnɛɬ]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte de Serra, lo [ɬo ɣoˈrapte ðe ˈsɛra]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorrapte de Serreta, lo [ɫo ɣoˈrapte ðe seˈreta]

Finca pertanyent als Gorraptes.

Gorraptes, los [ɫoz ɣoˈraptes]

> Al llibre d'amillaraments de 1898 a 1917 que es conserva a l'Ajuntament de Vinebre, apareix documentat, gairebé en cinquanta ocasions, el nom *Gorrapte* o *Gorraptes* per a referir-se a la partida de terra i a diverses de les peces que la componen. Els diferents conreus que hi ha a la partida, segons aquest document, són de secà: vinya, olivers, sembra, ametllers, figueres, a més, de terreny de garriga i erm. (4r, 6v, 7r, 7v, 8r, 9v, 11r, 12r, 15r, 16r, 18v, 20r, 25v, 29r, 29v, 31r, 31v, 32v, 33r, 34v, 35r, 36v, 37v, 39r, 40r, 41v, 45v, 46v, 48r, 50r, 51r, 52v, 57r, 59r, 63r, 67r, 68r, 70v, 73v, 75r, 79v, 80v, 82r, 83r, 84v, del 86r, 86v, 87r, 87v, 88v, 89v, 90v, 91r, 92r, 94r, 95r, del 95v al 129r, 131v)
>
> "*Gorraptas*" (RPPRV 1954, P4)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que, pràcticament, ocupa més de la meitat nord del terme de Vinebre. La memòria popular afirma que, en aquella zona i en temps pretèrits, hi hagué una població anomenada així. I així està documentat, ja que, en temps dels templers, el 1237, se'ls donà la carta de població del lloc de Gorrapte, que pertanyia a la comanda d'Ascó.

Gorraptes, lo camí dels [ɫo kaˈmi ðeɫz ɣoˈraptes]

> "*Camino de Vinebre a los Gorraptes*" (PIGC 1931, P4 F2, F5, PIGC 1931, P9 F1, F2)
>
> "*Camino de Vinebre a las*[*sic*] *Gorraptes*" (PIGC 1930, P5 F3)
>
> "*Camino de Gorraptes o* del Cap del Plá*"* (PIGC 1932, P17)
>
> "*Camino de Vinebre a les Gorraptes*" (RPPRV 1954, P5)
>
> "*Camino de Vinebre a Gorrapte*" (RPPRV 1954, P6)
>
> "*Camino Gorraptes*" (RPPRV 1954, P9)

Camí que va de Vinebre a Cabacés i que du del poble de Vinebre a la partida dels Gorraptes, passant per la vora de les Canelles, puja cap a les Canta-ranes i continua per les Pereroles fins als Gorraptes resseguint el límit amb el terme de la Torre de l'Espanyol. Surt del terme pel coll de Davant i entra al terme de Cabacés.

Gorraptes, la font dels [ɫa ˈfɔn deɫz ɣoˈraptes]

> "*Gorraptes, font del*"
>
> "*Font dels Gorraptes"* (NOM 2010)

Font a la vall dels Gorraptes, més avall del pi de l'Obac del Fuster.

Gorraptes, sendera dels

> *Senda de Gorraptes (*PIGC 1929, P6 F3, F4)

Aquesta sendera és diferenciada del "camino" de Gorraptes.

Gorraptes, la serra dels [ɬa ˈsɛrałz ɣoˈraptes]

"*Sierra de Gorraptes*" (PV 1919)

"*Gorraptes*"
"*Gorraptes, serra dels*"
"*Serra dels Gorraptes"* (NOM 2010)

Serra que fa de límit amb el terme de la Palma d'Ebre i toca el terme de Cabacés. El seu punt més alt és el Tossal Gros (405 m d'alçada sobre el nivell del mar).

Gorraptes, la vall dels [ɬa ˈβaʎ deɬz ɣoˈraptes]

"Una pieza de tierra en la partida Gorraptets, conocida por Gorraptet [...] Lindante al [...] O. con el barranco nombrado la *vall de Gorrapte*" (RTD 1904, 80)

"...la pieza de tierra de la partida Gorraptes, que la tansfiere Francisco Viaplana Llorens según escritura de venta autorizada por el notario [...], linda al Norte con la *Vall de Gorraptes*..." (RTD 1911, 177)

"*Barranco de Gorraptes*" (PIGC 1930, P5 F3, P7 F1, PIGC 1931, P9 F1, PIGC 1929, P18 F1)

"*Barranco de los Gorraptes*" (PIGC 1939, P18, F2)

"*Barranc dels Gorraptes*" (RPPRV 1954, P4)

"*Vall dels Gorraptes*" (NOM 2010)

Curs intermitent d'aigua que travessa gairebé tot el terme des del nord-est fins que en surt al sud-est, pel mas de la Serraneta. Torna a entrar al terme amb el nom de Galatxo o Riuet. En certa manera, sembla que el terme de Vinebre estigui vertebrat per aquesta vall.

Gorraptes Més Amunt, los [łoz ɣoˈraptez mez aˈmun]

"... pieza de tierra conocida por *Gorrapte Mes Amunt*, situada en la partida general de Gorraptes" (RTD 1902, 52)

"...una pieza de tierra en la partida Gorrapte, conocida por *Gorrapte de mes Amunt*" (RTD 1911, 160)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que va des de la Roca del Moro fins al final del terme, tocant a Cabacés.

Gorraptet [gorapˈtet]

"...pieza de tierra llamada *Gorraptet*, sita en el propio término del anterior (Vinebre)" (RTD 1903, 64)

Peça de terra als Gorraptes. També apareix anomenada com a partida de terra.

Gorraptet de Colí

"...pieza de tierra conocida por *Gorraptet de Colí*, partida Gorraptes" (RTD 1901, 35)

Peça de terra a la partida de Gorrapte.

Gramunt

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Teresa Gramunt Esquirol" (BAPT 1920).

Gran

V. *Casa G.*

Granja, la [ɬa ˈɣɾaŋdʒa]

Conjunt d'edificis, actualment descurats, d'una família de Vinebre: jardins, estables, garatges, cases i granges, situat al nucli urbà, al carrer del Calvari, als terrenys on hi havia la Senieta.

Grau

Cognom registrat els segles XIX i XX. La referència escrita més antiga és "Ramon Grau" (AMI 1852, 103r).

Gros

V. *Tossal G.*

Guajardo

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Maria Guajardo Tejero" (MATR 1924) (LLI 1939, 2r).

Guarda, cal [ˈkaɬ ˈɣwaɾða]

Casa situada al carrer de la Torre.

Guinau

Cognom registrat els segles XIX i XX. Les referències escrites més antigues són "Joan Guinau major" (AMI 1852, 98r), "Joan Guinau menor" (AMI 1852, 98v), "Josep Guinau" (AMI 1852, 111r), "Ramon Guinau" (AMI 1852, 111r).

Guinaus, racó dels

"Una pieza de tierra en la partida Gorraptes de este término municipal, conocida por *Racó dels Guinaus*" (RTD 1904, 89)

Peça de terra a la partida dels Gorraptes.

Guinet

Cognom morisc registrat el segle XV i XX. Les referències escrites més antigues són "Brafim Guinet" (FO 1497), "Famaduch Guinet" (FO 1497).

Gyna

Prenom femení morisc, recollit el segle XIV: "Na Gyna" (MO 1329).

Habolali

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Jafar Habolali" (PH 1349).

Heredia [eˈɾeðja]

Cognom registrat el segle XVII. Encara és viu en l'actualitat a la vila. La referència escrita més antiga és "Joan Heredia" (CAP 1607, 99r).

Homdedéu [ɔmdeˈðew]

Cognom registrat els segles XIX i XX. Encara és viu en l'actualitat a la vila. La referència escrita més antiga és "Ramon Homdedeu" (AMI 1852, 22v).

Hort de Dalt

"*Hort de Dal*" (AMI 1989, 23)

"... pieza *Hort de Dalt*" (RTD 1905, 108)

Antiga peça de terra.

Hort del "Blanco"

"Otra en la partida Horta de Dalt, denominada *Hort del Blanco*" (RTD 1911, 174)

Antiga peça de terra situada a la partida de l'Horta de Dalt.

Hort de les Ànimes

"...pieza de tierra regadío conocida por *Hort de las Ánimas*, partida Horta de Baix" (RTD 1906, 119)

Peça de terra a l'Horta de Baix.

Hort del Senyor

"Otra pieza de tierra en la partida Horta de Dalt, conocida por *Hort del Señó*" (RTD 1904, 80)

Antiga peça de terra a l'Horta de Dalt.

Hort de més Amunt

"Otra pieza de tierra en la partida Horta de Dalt, conocida por *Hort de mes amunt*, destinada a hortalizas" (RTD 1908, 133)

Peça de terra a l'Horta de Dalt.

Hort secà

"Ord secano" (AMI 1852, 9r)

Antiga partida de terra.

Horta

V. *Raval de l'H., Camí de l'H.*

Horta, l'

"... in termino loci de Vinebre sive circa dictum locum in partita nominata los Corrals et terminatur feu confrontatur, de uno latera, cum Gabriele Sabater, et de alio, cum domino Oso Domiselo de defora, de capite, cum via qua itur *al Orta* et, de sola, cum dicto..." (ACRE340-62-T2-160, 1635)

"... totum illum sortum situm et positum in dicto termino de Vinebre, in partita dicta de *la Horta* quo confrontatur ex una capita cum sequia ab alia parte cum Michaele Carim..." (ACRE340-62-T2-167, 1661)

"1 pieza de tierra nombrada *Huerta*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 11v, 13r, 18r, 19r, 20v, 21r, 24r, 25r, 26r, 27r, 32r, 32v, 34r, 34v, 37v, 41v, 44r, 45r, 51v, 56r, 58r, 62v, 65r, 66v, 67r, 68r, 71r, 72r, 73v, 76r, 77r, 78r, 80v, 129v)

Antiga partida de terra, que podria coincidir amb la també antiga partida de terra anomenada Horta de Vinebre.

Horta, camí de l'

"Otra pieza de tierra llamada Sortetes y Freginals [...] limita [...] al Sur con el *camino de la Huerta*" (RTD 1903, 60)

Horta, lo carrer de l' [ɬo kaˈre ˈɬɔɾta]

"Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las calles del Horno, Portal, Huerta, Lérida, Serra, Calvario, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales." (LLI 1894)

"1 casa en la c*alle de la Huerta*" (AMI 1852, 20v, 27v, 28r, 28v, 29v, 30r, 30v, 31v, 32v, 33r, 33v, 34r, 35r, 36v, 37v, 38r, 39r, 40r, 40v, 42r, 42v, 43r, 44r, 44v, 45r, 45v, 46r, 47v, 49r, 49v, 50v, 52r, 52v, 53v, 54r, 55v, 56v, 58v,59r, 59v, 60r,60v, 61v, 62v, 65r, 67r, 67v, 68r, 68v, 69v, 70v, 71r, 71v, 72r, 73v, 74r, 74v, 75r, 77r, 78v, 79v, 80r, 80v, 81r, 81v, 82v, 83r, 83v, 84r, 84v, 85v, 86r, 86v, 87r)

"*Calle de la Huerta*" (RTD 1905, 99, 102)

Carrer que va de la plaça del President Lluís Companys a l'avinguda de Pau Casals. en aquest carrer s'hi situa la Retorna.

Horta, vall de l'

> "...perpetuamente toda aquella heredad llamada lo Moli Vell, plantada de morales, de algunos olivos y tierra de sembradura; de extension de quatro jornales, poco más o menos, situada en el término de dicha villa de Vinebre y partida de les Sebiques, a la una; y, otra parte, el Camino R[l] que se dirige desde dicha villa a la de Garcia, confirmante, por una parte, con el río Ebro; por otra, con tierras de Don Josef Oso; por otra, con las de Miguel Juan Marti; y, por otra, con la *Vall de la Huerta*" (ACRE340-62-T2-199, 1803)

> "Otra finca en la partida Horta de Dalt, regadio para hortalizas [...] lindante [...] al Oeste con la *vall del Horta*" (RTD 1903, 57)

Antic barranc.

Horta d'Ací Deçà

> "Otra finca rústica nombrada *Hort de Sidesá o Pedruscall*, en esta partida y término" (JPV ACRE 26, 1884)

> "...una pieza de tierra de la partida *Horta de Sidesá*, conocida por Bancal, linda al N con camino de la huerta S y el camino de Garcia" (RTD 1911, 169)

> "Otra pieza de tierra, *Huerto de Sidesá*, regadío para hortalizas" (RTD 1911, 172)

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que, segons els documents, devia estar situada al costat de la partida de l'Horta de Dalt i que tocava al Pedruscall.També és anomenada com *Horta d'Ací Deçà i Pedruscall*, en el que deu ser un agrupament de partides; i, fins i tot, és anomenada com *Horta d'Ací Deçà o Pedruscall*, però és poc probable que l'Horta d'Ací Deçà i el Pedruscall siguen la mateixa cosa, ateses les característiques del terreny del Pedruscall, que res tenen a veure amb les d'una horta.

> "...toda aquella pieza de tierra conocida por *Pedruscall y Hort desidesá*, partida del mismo nombre" (RTD 1901, 32)

> "...una finca de secano conocida por las Valls, en la partida *Horta de Sidesá o Pedruscall*" (RTD 1902, 41)

> "...una pieza de tierra en la partida *Horta de Sidesá y Pedruscall*, conocida por el mismo nombre" (RTD 1902, 45, 71)

> "pieza de tierra situada en la partida de *Aci Desa y Pedruscalls*" (JPV ACRE 42, 1918)

Horta de Baix

V. *Ribers i Horta de Baix.*

Horta de Baix, l' ['ɬɔɾta ðe 'βajʃ]

> " una finca nombrada Huerto, en la partida *Huerta de Baix*, término de la presente" (JPV ACRE 52, 1879)

"Partida *Horta de Baix*" (RTD 1902, 53)

"Otra pieza de tierra conocida por Ribés, compuesta de higueras, árboles frutales, moreras, sembradura y alameda. [...] Lindante al N. con el barranco llamado Lavall [..] E. con la acequia de *l'Horta de Baix* [...] y al O. con el brazo del río Ebro llamado Galacho" (RTD 1904, 78)

Partida situada entre el camí de Garcia i les Fontjuanes. En aquesta partida i a la vora del camí de Garcia hi havia la mina de Xamell, d'on brollava aigua a menys d'1 m de fondària, s'extreia amb una sènia i es regava tota l'Horta de Baix.

Horta de Baix, camí de l'

"*Camino de Horta de Baix*" (RTD 1909, 140)

Horta de Dalt, l' ['ɬɔɾta ðe 'ðal]

"... De todo aquel huerto que se riega del agua de la asequia comuna, plantado de cuatro higueras, de extención de dos días de cabar un hombre, situado dentro el mismo término, y partida llamada de *la Horta de Dal*, que linda por la parte de oriente, con huerto de la Señoría, o Encomienda de Ascó; a mediodía con otro de Doña Raymunda de Ossó, a poniente con el de Jose Fortuny, y otro de Miquel Carim y Pedro Vea; y, a tramuntana, con el camino público que dirige a la villa de Garcia, justipreciado de los mismos peritos en doscientas cincuenta libras ardites, de la moneda. Y todo aquel censal parte cubierto, y parte descubierto, que tengo cerca la casa de mi abitación, y en el Arrabal dicho del Horta, que linda con calle pública, en la cual tiene puerta principal, con corral de Miguel Pros, con tierras de Josef Pros, con el barranco de este común [...] y con el puente que hay desde dicha mi casa al citado corral, para entrar y salir a este por encima de dicho Barranco,..." (ACRE340-62-T2-209, 1845)

"...otra pieza en la partida *Horta de Dal* conocida por Hort" (RTD 1901, 32)

"...una pieza de tierra en la partida *Horta de Dalt*" (RTD 1902, 42, RTD 1904, 86, RTD 1909, 138)

"*Horta de Dalt*" (PIGC 1941, P15, RPPRV 1954, P15)

Partida situada entre el "Pantano" i el camí de Garcia. Aquesta partida es regava amb aigua de la mina d'"Olivero".

Horta de Dalt, camí de l'

"Camino de la Horta de Dal" (RTD 1902, 41)

Horta de Vinebre

"Primerament, fan los hereus dels Caviques de Vinyebre por tierra que.n a en *la Huerta del dito lugar*, que afruenta de la una part con carrera pública et de otra part con tierra de Alli Aliolo et de la part de sol exient con Juce Viliel et de la quarta part a sol ponient con tierra de Calema Amazit et de Alli Avencelem, medio trigo et medio ordio, mesura d'Azquón

.II. barcellas

> Ítem, fa jafar d'en Eyca de Vinebre, alamín, con otros parcioneros por dos suertes de tierra que a en *l<a> Uerta de Vinebre*, la..." (RCA 1416 41r)
>
> "Ítem fan los herederos del Acaque, en *la Guerta de Vinebre*, afruenta con ..." (RCA 1416 43v)
>
> "Ítem, faze Alli Amazit de Vinebre por un troz de tierra que ha en *la Orta de Vinebre,* afruenta..." (RCA 1416 48r)

Antiga partida de terra, que podria coincidir amb la també antiga partida de terra anomenada senzillament Horta.

Hortes

> "Otra en la partida de las *Huertas*, Huerta" (RTD 1910, 148)

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida.

hortet

V. *Don Jaume.*

Hortet, lo molí de l' [ɫo moˈɬi ðe ɫorˈtet]

Molí situat a l'hortet de ca Don Jaume.

Hortet de ca Don Jaume, lo pou de l' [ɫo ˈpow ðe ɫorˈted de ka ðoɲ ˈʤawme]

Pou situat a l'hortet de ca Don Jaume.

Hortets, los [ɫoz orˈtets]

Horts que hi havia al costat del convent, anant cap al molí de Roer. Actualment, hi ha un edifici.

Hortets, barranc dels

> "*Barranco de los Hortets*" (PIGC 1929, P15, PIGC 1932, P16)
>
> "*Barranco dels Hortets*" (PIGC 1941, P15)

Antic barranc que devia estar situat a prop dels Hortets.

Horts, los [ɫoˈz ɔrs]

> ".... toda aque- [---] nos olivos, de siete jornales de extención, poco más o menos, que por nuestros legítimos [---]ítulos tenemos sita dentro el término de la [--]ferida villa de Vinebre, en su partida lla[--]ada vulgarmente de les Aumedines, lindante [---] la parte de arriba con tierras de los mis[---] compradores, y de Ramon Tarrago y [---] ige a la *partida de los Huertos* de les [---]..." (ACRE340-62-T2-203, 1807)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Hord,* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 6r, 6v, 28r, 30v, 31r, 40r, 43r, 46v, 47v, 52v, 59r, 71v, 80r)

"*Les* [*sic*] *Horts*" (PIGC 1928, P11)

"*Los Horts*" (PIGC 1931, P14)

"*Els Horts*" (PIGC 1941, P12)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que inclou l'Horta de Dalt i l'Horta de Baix.

Horts, lo camí dels [ɫo kaˈmiɫz ɔrs]

"...manifestando que en el *camino de los Huertos* de esta población y término municipal…" (JPV ACRE 35, 1926)

Camí que du del nucli de població als Horts.

Horts, lo pou dels [ɫo ˈpow ðeɫˈzɔrs]

Pou situat a l'Horta de Baix.

Horts, la vall dels [ɫa ˈβaʎ deɫˈzɔrs]

Tram de la vall de la Torre que travessa els Horts i acaba desaiguant al Riuet, prop de la Platja.

Hostal, ca l' [ˈka ɫosˈtaɫ]

Casa situada al carrer del Calvari.

Ibèric

V. *Poblat Ibèric*

Illa, l'

"*La Illa*" (PV 1919)

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, coneguda avui com "les Illes".

Illa d'Agustí Valls

"...otra isla en el río Ebro, cita la *Isla que ahora se llama de Agustín Valles* y delante del Mollons" (CAP 1734, 232v)

"...sobre otra *isla* que ahora se llama *de Agusti Valls*, delante de los Mollons" (CR 1771)

Peça de terra a la partida de les Illes.

Illa Davant les Roques

"...en la *Illa vulgo dita Davant les Roques*, vulgo de Teixido..." (ACRE340-62-T2-170, 1748)

Peça de terra de la partida de les Illes.

Illa de Baix

"Illa de Baix" (RTD 1902, 44)

Peça de terra de la partida de les Illes.

Illa de Dalt

"...otra pieza de tierra conocida por *Illa de Dalt* [...] lindante [..]. Este, Galacho" (RTD 1902, 44)

Peça de terra de la partida de les Illes.

Illa de Davant dels Mollons

"...diez jornales de tierra en la *Isla delante dels Mollons*, que linda con don Francisco Domenech y Joan Domenech" (CAP 1734)

Peça de terra de la partida de les Illes.

Illa de Domènech

"Antonio Ferrer, sovre medio jornal de tierra en la *Ysla de Domenech*" (CR 1771, 309)

Peça de terra de la partida de les Illes.

Illa de Don Joan, l' [ɫa ˈiʎa ðe ðoɲ dʒuˈan]

Peça de terra a la partida de les Illes, a la vora esquerra de l'Ebre, però al terme d'Ascó, davant de la Central Nuclear.

Illa de Don "Pio", l' [ɫa ˈiʎa ðe ðom ˈpio]

Peça de terra a la partida de les Illes.

Illa de Joan Domènech

"...medio jornal en la *isla de Joan Domenech*, que linda con Simon Pellisser, Joseph Manuel y Joan Domenech" (CAP 1734, 237v)

"Y sobre un jornal de tierra en la *Ysla de Juan Domenech*" (CR 1771, 305)

Peça de terra de la partida de les Illes.

Illa del Comandant, l' [ɫa ˈiʎaɫ komenˈdan]

Finca pertanyent a la partida de les Illes. Té un mas bastant gran, envoltat de pins.

Illa del Comandant, lo mas de l' [ɬo maz ðe ɬaˈiʎaɬ komenˈdan]

Mas situat a l'Illa del Comandant. Està envoltat de pins alts. Aquesta construcció de mas gran envoltat de vegetació al mig d'una illa, que sol tindre com a conreu vinya, es repetia en altres illes, com, per exemple, fins fa unes dècades, a l'Illa del Cavaller, al terme d'Ascó.

Illa del Rector

> "Pieza *Illa del Recto*" (RTD 1905, 102)

Finca pertanyent a la partida de les Illes.

Illa del Senyor Domingo, l' [ɬa ˈiʎaɬ seˈɲo ðoˈmiŋgo]

Finca pertanyent a la partida de les Illes.

Illa del Tau, l' [ɬa ˈiʎa ðeɬ ˈtaw]

Finca pertanyent a les Illes. Actualment s'anomena Illa de Pau. Fa unes dècades hi havia una granja ramadera.

Illa de Pau, l' [ɬa ˈiʎa ðe ˈpaw]

Illa del Tau.

Illa de Teixidor

> "Cayetano Teixido, sobre una ysla en la *Ysla de Texido*
> Ysabel Bernat, sobre medio jornal de tierra en la *Isla de Teixido*
> El mismo, sobre un jornal y medio de tierra en *la Ysla de Teixido*
> Miguel Viaplana, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido*
> Mariana Muntane, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido* –se la llevó el Río—
> Manuel Muntané, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido* –se la llebó el Río—
> Bautista Jornet, sobre un jornal de tierra eb la *Ysla de Teixido*
> El mismo, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido*" (RZ 1787, 162)

BIARNÉS (1988) també recull aquest topònim del capbreu OM, L. 1759 de l'AHN.

Illa Gran

> "...otra pieza de tierra en la partida Illas, conocida por *Illa Gran* o Hilla, compuesta de viña, sembradura y moreras" (RTD 1904, 82)

Finca pertanyent a les Illes. A finals del segle XIX i principis del segle XX,[35] prenent com a referència la pintura mural de Ca Don Joan que reprodueix la línia ferroviària de Reus a Casp, existien dos illes al mig de l'Ebre, una de més gran i una altra una mica més petita. És possible, doncs, que aquests documents que se citen fessin referència a la més gran d'aquestes dos illes.

[35] El ferrocarril va arribar a Móra la Nova el 8 d'abril de 1891 , després de l'obertura del tram Marcà-Móra que formava part del projecte de ferrocarril directe de Madrid a Barcelona

Illes, les [ɬeˈziʎes]

"Acte de venda feta y firmada per Joan Torner, pagès de la villa de Vinebre, en favor de Ramon Domenech, també pagès de dita villa de Vinebre, de un tros de heretat terra campa situada y posada en lo terme de dita villa de Vinebre, en la partida de *la Illa*, per preu de trenta lliures moneda barcelonesa [...]

...partem hereditatis quam ego habeo et possideo in termino presentis villa *in partida dicta de la Illa*, confrontata ab una parte cum hereditate mei dicti Joanis Torner venditoris predieti, ab alia parte scilicet ab abio capite in hereditate Joanis Osso domicelli dicte ville, ab vro capite cum hereditate Petri Jacobi Miro agricole dicte ville et ab allio latere in flume Iberi..." (ACRE340-62-T2-165, 1650)

"... Juan Domènech, pagès de la vila de Vinebre, a dit acte pres[---] y als seus, tota aquella heretat anomenada *la Illa*, plantada de moreres, de tinguda de sis jornals, poch més o menos, que dita universitat de Vinebre tenia y possehia en lo terme de dita vila de Vinebre y prop de les muralles de dita vila, la qual afronta a sol eixent ab lo riu Ebro, a migdia, ab lo dit riu Ebro, a ponent, ab terres de Juan de Osó..." (ACRE340-62-T2-151, 1724)

"1 pieza de tierra nombrada *la Illa* en la partida de este nombre." (AMI 1852 1r, 9r, 18r, 23v, 28v, 32v, 39v, 41r, 43r, 49v, 51r, 57r, 63r, 66r, 70r, 130v, 131r, 132r)

"...toda aquella pieza de tierra sita en la partida de *las Hillas*, compuesta de viña y sembradura" (RTD 1898, 21)

"...otra pieza de tierra en la partida partida *Illes*, conocida por Illeta del Valentino, de extensión un jornal" (RTD 1904, 73)

"...otra pieza de tierra en la partida *Illas*, conocida por Illa Gran o Hilla, compuesta de viña, sembradura y moreras" (RTD 1904, 82)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, del terme de Vinebre i del terme d'Ascó. Les Illes són les terres al·luvials (d'arena molt fina i fèrtil) de l'esquerra de l'Ebre quan el riu passa entre Vinebre i Ascó. Antigament, eren illes fluvials en el sentit recte i quedaven enmig dels dos braços de riu que passaven entre Ascó i i Vinebre. Posteriorment, el braç que passava per davant de Vinebre, a tocar de les cases, es va assecar i les Illes van deixar de ser illes, però el nom ha romàs.

Illeta del "Valentino"

"...otra pieza de tierra en la partida partida Illes, conocida por *Illeta del Valentino*, de extensión un jornal" (RTD 1904, 73)

Peça de terra a les Illes.

"Issidora", ca la [ˈka łajsiˈðoɾa]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom més antic de ca Josep de Martí.

Jafar, de

Cognom morisc registrat el segle XIV. Era el cognom d'un alamí: "Juçi de Jafar, alamí" (MO 1329) Jafer fill de Juce de Jafar (MO 1350), aquesta és també la referència escrita més antiga.

Jafer

Prenom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita és "Jafer fill de Juce de Jafar" (MO 1350).

"Jaime"

"*Jaime"* (PV 1919)

Topònim recollit exclusivament de font oral que sembla correspondre a un cim. Està situat al costat de la Valleta de Don Jaume, motiu pel qual és possible que faci referència al prenom d'aquest antic propietari. No sembla que hagi de tindre res a veure amb el topònim Pla d'en Jaume, atès que aquest està situat a la partida dels Plans.

Jardí

Cognom registrat el segle XVII, XVIII i XIX. Les referències escrites més antigues són "Gabriel Jardi" (CAP 1661, 169v), "Jerònima Jardi" (CAP 1661, 169v), "Miquel Jardi" (CAP 1661, 158v, 160r, 163v, 164r, 164v, 170r).

Jardí de Baix

"pieza de tierra en la partida Jardins, conocida por *Jardí de Baix*" (JPV ACRE 44, 1919)

Jardí del Mig

"partida llamada *Jardí del Medio*" (JPV ACRE 6 1944)

Jardins, los [ɫoʒaɾˈðins]

"... aquella piesa de tierra hierma y maturnal, de tenida de siete jornales de tierra, poco más o menos, que por nuestros justos títulos poseemos, cita dentro el término de la presente dicha villa, en su partida vulgarmente llamada *lo Jardí*, que linda con la carretera que va a Lérida, con la Carrerada..." (ACRE340-62-T2-156, 1777)

"1 pieza de tierra nombrada *Jardi*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 13v, 64v, 128r)

"1 pieza de tierra nombrada *Jardin*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 77v)

"Aquella pieza de tierra, sita en este término, conocida por Jardins, partida dels *Jardins*" (RTD 1898, 21)

"...toda aquella pieza de tierra sita en este término, partida *Jardins*, compuesta de viña y olivares" (RTD 1904, 8*9)*

"... otra en la partida *Jardi*" (RTD 1910, 149)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al nord-oest del nucli de població, al costat de les Vuitenes, tocant d'una banda al camí de la Palma; i, de l'altra, al terme d'Ascó.

Jardins de Dalt

"partida llamada *Jardins de Dalt*" (JPV ACRE 6 1944)

Jaume

V. *Don J., En J., Pla d'en J.*

Jaume del Ros, ca ['ka 'ʒawmeł 'ros]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de cal Marxant.

Jaume el Nen, ca ['ka 'ʒawmeł 'nɛn]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de ca Carmeta del "Cassino".

Jaume Perot, los àlbers de [łoz 'awβinz ðe 'ʒawme pe'ɾɔt]

Arbreda de grans exemplars de *Populus alba*.

Jaume Perot, lo molí de [ło mo'łi ðe 'ʒawme pe'ɾɔt]

Antic molí situat a les Sénies, al límit amb el terme d'Ascó, actualment en queden les runes. És en aquest molí on el bandit Isidre Teixidó, altrament dit lo Barbut de Vinebre, va assassinar el vinebrà Jaume Servelló.

Jep, ca ['ka'ʒɛp]

Aquest nom el duen dos cases diferents. Una casa està situada a la plaça del President Lluís Companys. I, l'altra, a la travessera de Sant Miquel.

Joan

V. *Don J., J. del Menyo, Valletà de J. de Jordi.*

Joan de Bieto, ca ['ka ʒu'an de βi'eto]

Casa situada al passatge d'Enric d'Ossó. També rep el nom de ca la Sorda.

Joan de Bieto, l'obac de [ław'βag de ʒu'an de βi'eto]

Finca dels Gorraptes, situada al límit on comencen les Pereroles.

Joan de "Felico", ca ['ka ʒu'an de fe'łiko]

Casa situada al carrer del Forn. També és anomenada ca Cisquet del Blaió.

Joan de Jordi, ca [ˈka ˈʒuˈan de ʒɔɾði]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de ca la Tia "Generosa" la Santa.

Joan de la Mirona, ca [ˈka ʒuˈan de ɫa miˈɾona]

Casa situada al carrer del Forn.

Joan de Martí, ca [ˈka ʒuˈan de maɾˈti]

Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Joan de "Pepe", ca [ˈka ʒuˈan de ˈpepe]

Casa situada al principi del carrer de Sant Miquel. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1843.

Joan de Xop, ca [ˈka ʒuˈan de ˈtʃɔp]

Dos cases reben aquest nom. Una està situada al Castell; i, l'altra, al carrer de Sant Miquel.

Joana

"Joan Gonzales Ferré (Joana)" (RTD 1903, 69)

Àlies de Joan Gonzales Ferré

Joanet, cal [ˈkaɫ dʒuaˈnet]

Casa situada al final del carrer de Sant Miquel. També rep el nom de ca Picardies.

Joansant

V. *Gorrapte de J., Muga de J.*

Joansant, lo molí de [ɫo moˈɫi ðe ʒwanˈsan]

Molí que estava situat a la travessera del "Matadero". Actualment hi ha un magatzem.

Jordà [dʒoɾˈða]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. Era força abundant en aquells segles, i encara és viu en l'actualitat. També és recollit com a nom de casa. Les referències escrites més antigues són "Francisco Jorda de Jayme" (CAP 1734, 235r) (RZ 1787 92) i "Joan Jorda" (RZ 1787 94), "Joan Jorda de Joan" (CAP 1734, 236r).

Jordà, ca [ˈka ʒoɾˈða]

Dos cases reben aquesta denominació. Una està situada al carrer Major. I, l'altra, al carrer del Riu. La del carrer Major també rep el nom de ca Maria del Sinaro.

Jordi

V. *Joan de J., Pep de J., Tereseta J.*

Jordi, ca [ˈka ˈʒɔɾði]

Casa situada al carrer de l'Horta. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1804. També rep els noms de ca Miquel de Romero i ca Tereseta de Jordi.

Jordi del Racó, ca [ˈka ˈʒɔɾðiɫ raˈko]

Casa situada al carrer del Forn, just on fa racó.

Jornet[1]

V. *Ramon J.*

Jornet[2] [dʒoɾˈnet]

Cognom registrat els segles XIV, XV, XVII, XVIII, XIX i XX. Era força abundant en aquells segles, i encara és viu en l'actualitat. Les referències escrites més antigues són "Pere Jornet" (MO 1329) (PH 1349), "Remó Jornet" (MO 1329).

Jose, ca la [ˈka ɫaˈ ʒoze]

Casa situada a l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes.

Josep de Martí, ca [ˈka ʒuˈzɛb de maɾˈti]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom més recent de ca la "Issidora".

Josep de Salamé, carrer de

"José de Salamé" (REF 1894)

Antic carrer. Es desconeix a quin feia referència.

"Juanito" del Manet, ca [ˈka χwaˈnitoɫ maˈnet]

Casa situada al carrer del Forn.

"Juanito" de Marta, ca [ˈka χwaˈnito ˈmaɾta]

Casa situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó, al costat dels Trullets.

Julià

Cognom registrat el segle XIX. La referència escrita més antiga és "Jaume Julia" (AMI 1852, 81r).

Jumet

Cognom morisc i cristià registrat els segles XV i XVI. Les referències escrites més antigues són "Alli Jumet" (RCA 1416 41r, 41v) i "Gabriell Jumet" (FO 1553).

Laplana

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Anna Laplana Gonzales" (RTD 1905, 100).

Leli

V. *Roseta L., Pep de L.*

Leli, ca ['ka 'ɬɛɬi]

Casa situada al carrer de la Torre.

Leona

"na Leona" (MO 1350)

Prenom femení registrat el segle XIV.

Lira

V. *Pepo la L., Francisca la L.*

Lira, ca la ['ka ɬa 'ɬiɾa]

Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Lladres, lo barraquet dels [ɬo βaraŋ'ked deɬz 'ʎaðɾes]

Barranc situat, prop del nucli urbà, a la dreta del camí de Cabacés venint de Vinebre.

Llebra, ca la ['ka ɬa' ʎeβɾa]

Casa situada a la travessera del Calvari. Al document JPV ACRE 53, 1896 es troba referència de Rosa Tarragó (á) *Llebra*.

Lleida, camí de

"...*camino de Lérida* llamado de las Mugas" (RTD 1903, 63)

Camí que va de Vinebre a Lleida, l'inici del qual coincideix amb l'actual carrer de Lleida, va cap als Valletans i les Vallosseres fins a sortir del terme per la Valleta de Don Jaume. També és anomenat carretera de Lleida, lloc d'on arranca el camí de les Mugues.

Lleida, lo carrer de [ɬo kaˈre ˈʎejða]

> "Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las calles del Horno, Portal, Huerta, *Lérida*, Serra, Calvario, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales." (LLI 1894)

> "*Calle de Lérida*" (RTD 1901, 30), (RTD 1902, 41), (RTD 1903, 63), (RTD 1906, 116), (RTD 1908, 130)

Carrer que va de la travessera de Pau Casals cap al Castell. Coincideix amb l'inici de l'antic camí de Lleida, el qual, al seu torn, també és anomenat carretera de Lleida.

Lleida, carretera de

> "... aquella piesa de tierra hierma y maturnal, de tenida de siete jornales de tierra, poco más o menos, que por nuestros justos títulos poseemos, cita dentro el término de la presente dicha villa, en su partida vulgarmente llamada lo Jardí, que linda con *la carretera que va à Lerida*, con la Carrerada..." (ACRE340-62-T2-156, 1777)

> "...Toda aquella pieza de tierra plantada de olivos, almendras, y viña, de seis jornales de cultivo de estención, poco más o menos, situada dentro el término de esta villa y partida llamada vulgarmente de les Vuitenes, lindante por la parte de oriente con el camino público que dirige a la villa de la Palma; a mediodía, con tierras de la propia Doña Teresa, y de Josef Viñes del pueblo de la Vilella Alta; a poniente, con *la carretera dicha de Lleyda*..." (ACRE340-62-T2-209, 1845)

També és anomenada camí de Lleida.

Lletxa

Cognom registrat els segles XVII i XIX. Un dels individus que el portava era anomenat sense prenom i amb indicació del poble d'origen: "Lecha de Cabases" (AMI 1852, 100v). Les formes amb què s'ha recollit són *Llecha*, *Lletxa* i *Lecha*. La referència escrita més antiga és "Gabriel Llecha" (CAP 1607, 111r) (ACRE340-62-T2-148, 1624).

Llorenç

Cognom registrat el segle XIX, amb la forma *Llorens*. La referència escrita més antiga és "Andreu Llorens" (AMI 1852, 94v).

Lluís

V. *President L. Companys*

Lluís de Bieto, ca [ˈka ʎuˈiz ðe βiˈeto]

Casa situada al passatge d'Enric d'Ossó.

Lois

Cognom registrat el segle XVI. La forma més antiga és "Pere Lois" (CAP 1558 16r, 16v).

"Lolita" de Daniel, ca [ˈka ɫoˈɫita ðaˈniel]

Casa situada al carrer de les Eres.

"Lolita" de Macià, ca [ˈka ɫoˈɫita maˈsia]

Casa situada al carrer de les Eres.

Loscos [ˈloskos]

Cognom registrat el segle XX. Va ser testimonial, quant a abundància, però encara és viu en l'actualitat. La referència escrita més antiga és "Emília Loscos Mollá" (LLI 1939, 1v).

"Lucia"

V. "*Anita de L."*

Macià[1]

V. *Francisco M., "Lolita" M., Francesc M.*

Macià[2]

Cognom registrat els segles XVI i XVIII, amb les formes *Macià* i *Massia*. També és recollit com a nom de casa. Les referències escrites més antigues són "Antoni Macià àlies Castellbell" (CAP 1558, 15r, 20r, 20v, 21r, 27r, 30r), "Guillem Macià" (CAP 1558, 17v, 18r, 18v, 19r,22v, 23r, 27r, 28v, 29v).

Macià, ca [ˈka masiˈa]

Casa situada al carrer del Portal.

Macip[1]

V. *Comellà de M.*

Macip[2] [maˈsip]

Cognom registrat els segles XV, XVI, XVII, XVIII XIX i XX. És un cognom força abundant en aquells segles, i encara és viu en l'actualitat. Les formes amb què s'ha recollit són *Macip* i *Masip*. També ha estat recollit com a nom de casa. Les referències escrites més antigues són "Antoni Macip" (RCA 1416 45r) i "Berenguer Macip" (RCA 1416 43r).

Macip, ca [ˈka maˈsip]

Hi ha dos cases que duen aquest nom: una, al carrer Nou; i, una altra, al carrer del Forn. Aquesta darrera també rep el nom de ca Paradell.

Maçó

Cognom registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Joan Maçó" (PH 1349).

Maçuna

"Maçuna, filla d'en Aydona" (MO 1350)

Prenom femení morisc.

"Madres", ca les ['ka łez 'maðɾes]

Es tracta d'una altra denominació del convent de la Companyia religiosa de Santa Teresa de Jesús, fundada per enric d'Ossó.

Madrilla, ca ['ka ma'ðriʎa]

Casa situada al carrer del Riu.

Mafes

V. *Elisabet de les M.*

Mafo, cal ['kał 'mafo]

Casa situada al carrer del Riu.

Mafoma

Prenom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita és "Mafoma fyl de Juçi Vilell"(MO 1329).

Magdalena

"Magdalena de Joannis Domenjo" (ACRE340-62-T2-164, 1648)

Prenom femení.

Maimó

Cognom registrat els segles XIX i XX. Amb les formes *Maymó* i *Maimó*. La referència escrita més antiga és "Pere Joan Maymó" (AMI 1852, 125r).

Major, lo carrer [łɔ ka'ɾe maj'ʒɔ]

"...un perche cubert que està continguo a sa casa y travessa tot *lo carrer Major*" (CAP 1607, 98r)

"...sobre una casa en la villa de Vinebre, de donde es vecino [Ramon Domènech], en la *calle Mayor* confrontante con Agustín Jordà..." (RZ 1787, 86)

> "...un sobrepasador en la *calle Maior* de Vinebre, que pasa de una casa a otra..." (RZ 1787, 87)

> "...de tota aquella casa que tenían por indiviso, y en unión con nosotros los otorgantes, situada dentro la presente villa, en su calle llamada del Forn, lindante por entero; por delante, con otra calle; detras, con casa de Mariano Gonzales; de un lado, con corral de Miguel Carim; y, de otro lado, con otra casa de éstos y nuestra situada dentro la presente villa, en su calle llamada *la Majó*..." (ACRE340-62-T2-7, 1829)

> "Una pieza de tierra situada en este término, conocida por Senieta, de extensión 60 céntimos de jornal huerta, equivalente a 36 áreas 50 centiáreas. Lindante al N. con un corral de Don Pascual de Ossó y tierras de Don Adolfo de Martí y Castellví y con el molino aceitero; S., con la *calle Mayor*; Este, con la calle del Calvario y O., con el colegio de las Hermanas de Santa Teresa de Jesús y el molino aceitero indicado." (RTD 1904,71)

Carrer que, juntament amb el carrer del Forn, conforma la Viladins, va del Perxi als Portellets.

Major, plaça

> "...una casa en la *plaza Mayor*, instalada con el número 5" (JPV ACRE 24, 1881)

Segons la informació del document, es referia a l'actual plaça de la Constitució, ja que s'hi afirma que, per darrere, la casa toca al carrer de Serra.

Malló

V. *Arena i Malló.*

Malló del Forneret, lo [ɫo maˈʎo ðeɫ foɾneˈɾet]

Peça de terra a la partida dels Mallons.

Malló del Manet [ɫo maˈʎo ðeɫ maˈnet]

Peça de terra a la partida dels Mallons.

Mallols

V. *Aumedines i Mallols.*

Mallols, los [ɫoz maˈʎɔɫs]

> "Carta de venda feta i firmada per Joseph Lletxa, dit d'Àgueda, pagès de Vinebre en nom propi i com hereu de sa mare, Àgueda Lletxa, i Gabriel Lletxa, son germà, de Vinebre, quondams habitant en Flix, en favor de l'honorable Mateu Martí, pagès de dit lloch de Vinebre, habitant, i qui ell voldrà per a sempre de tota aquella heretat que està situada en lo terme de Vinebre, en la partida dita dels Mallols, terra campa, per preu de [...] Totam illam hereditatem meam quam ego habeo et possideo dictis nominibus meis justis et legitimis titulis scitam in termino loci de Vinebre *in parte dita dels Mallols* terra campa affrontatam, et terminatam ex una parte cum Petro Pepio et de alia parte cum Gaspare Domenech, et de alia parte cum Michaelle Macip, et vobis cum dictum emptori..." (ACRE340-62-T2-148, 1624)

> "...toda aquella piessa de tierra de olivos plantada, de tenida de dos jornales de tierra, poco más o menos, que nuestros legítimos títulos tenemos cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y *en la partida vulgarmente llamada los Mallols*, que linda a oriente y tremuntana con tierras de Pablo Marti; a mediodía, con tierras de dicho Doctor Domenech, comprador; a Poniente, con Joseph Miquel, y con el Camino de la Torre, y de la Sud" (ACRE340-62-T2-195, 1759)

> "...todo aquel pedazo de corral al que franco en alodio y por sus justos y legítimos títulos tiene y posehe en el camino vulgarmente llamado de la Torre, y extramuros de dicha villa, de dimensión once palmos de ancho y treinta de largo, poco más o menos; confinante con corral de Miguel Carim y Lloaro, con el de dicho comprador, y con el referido camino de la Torre; ítem todo aquel pedazo de tierra plantado con seis yngertos de olivo, de extensión un cuarto de jornal, poco más o menos, situado en *la partida nombrada dels Mallols* término de la referida villa de Vinebre" (ACRE340-62-T2-213, 1845)

> "*Mallols*" (PIGC 1928, P11)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al costat dela partida dels Pedruscalls, on actualment s'hi conrea ametllers i olivers. No es té constància que s'hi hagi conreat vinya.

Mallols i Aumedines

> "Otra pieza de tierra situada en la partida *Mallols y Aumedines*, conocida por Aumedines" (RTD 1905, 109)

Partida també anomenada, en les fonts escrites, Aumedines i Mallols.

Mallonet

> "Una pieza de tierra en la partida *Mallonet*, de sembradura, de extensión 18'25 áreas. Linda al N. y E. con el camino de Ascó, S. con río Galacho y O. con José de Ossó Catalá. La partida es Arenas, conocida por *Mallonet* como se ha dicho." (RTD 1910, 149)

Antiga partida de terra que, pel que diu el document, correspon als actuals Mallons.

Mallons, los [ɬoz maˈʎons]

> "Sobre diez jornales de tierra en la Ysla de delante *los Mallons*, confrontante con el otro confesante y con el Dr. Dn. Ramon Domenech y Guau"[36] (RZ 1787, 82).

Partida de terra que és a prop del molí de Roer.

Manel

V. *Pere M.*

[36] Trobem aquesta anotació, tanmateix, pensem que podria tractar-se d'una errada en la qual es confon Mollons amb Mallons i que per tant hauria de dir "Ysla delante los Mollons", ja que en el mateix capbreu no es torna a trobar en cap altre cas i, per contra, localitzem a RZ 1787, 159 una Ysla delante dels Mollons, o Ysla de los Mollons a CR 1771, 303, en la Ysla dels Mollons CR1771, 308, sempre en terme d'Ascó.

Manela, ca la [ˈka ɫa maˈnɛɫa]

Casa situada al carrer de les Eres. D'aquesta casa era l'arquitecte Albert Viaplana Veà.

Manel de l'Aleixa, lo mas de [ɫo ˈmaz ðe maˈnɛɫ de ɫaˈɫejʃa]

Maset situat als Gorraptes.

Manero [maˈneɾo]

Cognom registrat el segle XIX. La seua incidència només és testimonial en aquest segle, però encara és viu en l'actualitat. La referència escrita més antiga és "Josep Manero" (AMI 1852, 87r).

Manescal, cal [ˈkaɫ manesˈkaɫ]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de ca l'"Eugénio".

Manescal, la pallissa de cal [ɫa paʎiˈsa ðe kaɫ manesˈkaɫ]

També se'n deia el corral del Colomer. Pallissa que hi havia a les Eres.

Manet

V. *Juanito del M.*

Manet, cal [ˈkaɫ maˈnet]

Casa situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó.

Manet, lo corral del [ɫo koˈraɫ deɫ maˈnet]

Era un corral, amb pallissa situat al Malló. Ja no existeix.

Manet, lo mas del [ɫo ˈmaz ðeɫ maˈnet]

Era un mas situat a les Mugues.

Mani ['mani]

Cognom registrat el segle XX. Encara és viu en l'actualitat. La referència escrita més antiga és "Marià Mani Pros" (OBIT 1923).

Mano

V. *Miquel del M.*

Mano, cal [ˈkaɫ ˈmano]

Dos cases porten aquest mateix nom: una està situada a la plaça del President Lluís Companys i, l'altra, està situada a la travessera de Sant Miquel. A la primera, la dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1891.

Mano, la cova del [ɬa ˈkɔβaɬ ˈmano]

Balma situada a les Mugues. Entre la Muga de Biscaia i la de Pere del Blaió.

Manuel

Cognom registrat el segle XVIII. La referència escrita més antiga és "Josep Manuel" (CAP 1734, 225r, 236r, 237v).

Manuel, ca [ˈka manuˈɛɬ]

Casa situada a la plaça del "Matadero". Hi havia el darrer forn de pa de la vila, va tancar a principis d'aquest segle.

"Manyano", cal [ˈkaɬ maˈɲano]

Casa situada al carrer Major. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1719.

Maranco

Cognom registrat el segles XX. La referència escrita més antiga és "Eulàlia Maranco Campos" (BAPT 1925) (OBIT 1925).

Marc

Cognom registrat els segles XVI i XVII, amb les formes Marc i March. La referència escrita més antiga és "Lluís Marc" (CAP 1558, 16r, 16v, 18r, 21v, 23r, 24r, 27r, 28v, 29r, 29v, 31v, 32r).

Marcó

Cognom registrat els segles XIX. La referència escrita més antiga és "Josep Marcó" la viuda de (AMI 1852, 110r).

Mare de Déu, l'oliver de la [ɬawɬiˈβe ðe ɬa ˈmaɾe ðe ˈðew]

Oliver (*Olea europaea*) centenari, situat als Jardins. Vegeu què n'explica la veu popular a l'entrada *Dotze Apòstols*.

Mare de Déu de la Vall, barranc de la

> "Otra pieza de tierra en la partida Siviques y Pedruscall, conocida por Siviques [...] Lindante [...] S. con las de D. Adolfo de Maretí y con *el barranco de la Mare de Déu de la Vall*, E. con el camino de Garcia y O. con el Galacho" (RTD 1903, 82)

Maria

V. *Tia M., Quico M.*

Maria de Cintet, ca [ˈka maˈɾia sinˈtet]

Casa situada al carrer del Lleida.

Maria del Pastor, ca [ˈka maˈɾiał pasˈto]

Casa situada a la plaça del Rei. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1605. I en un dels laterals de la casa, el que queda sota el Perxi, n'hi ha una altra que indica 1606. La memòria popular recorda que hi hagué un convent masculí en temps immemorials.

Maria del Sinaro, ca [ˈka maˈɾiał siˈnaɾo]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Jordà.

Marianeta, ca [ˈka maɾiaˈneta]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Marianna

"Marianna" (ACRE340-62-T2-164, 1648)

Prenom femení.

"Mariano" de Bieto, ca [ˈka maɾiˈano βiˈeto]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

"Mariano" de Butxaca, ca [ˈka maɾiˈano βuˈtʃaka]

Casa situada a la travessera del Calvari.

Marieta

V**.** *Tia M. del Perxi*

Marina, lo mas de [ɬo ˈmaz ðe maˈɾina]

Maset situat a les Mugues.

"Màrio", ca [ˈka ˈmaɾio]

Casa situada al carrer Nou.

Marta

C. *Juanito M., Muga de M.*

Marta, ca [ˈka ˈmaɾta]

Casa situada al carrer Major. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1788.

Marta, la cova de [ɫa ˈkɔβa ðe ˈmaɾta]

Balma situada a la Muga de Marta, al N del salt del Rai.

Martí[1]

V. *Joan de M., Josep de M., Ramon de M., Muga de M., Valletà de Joan de M.*

Martí[2] [maɾˈti]

Cognom registrat els segles XV, XVI, XVII, XVIII XIX i XX. Era molt abundant en aquells segles, i encara és viu en l'actualitat. Ha estat recollit amb les formes *Marti* i *Martí*. Actualment, també és un nom de casa. La referència escrita més antiga és "Barthomeu Martí" (FO 1497).

Martí, ca [ˈka maɾˈti]

Casa situada al carrer del Forn, cantonada amb el carrer Major. Actualment, la façana de la casa dóna a l'avinguda d'Enric d'Ossó, però antigament, donava al carrer del Forn, allí hi ha un escut de pedra on hi consta l'any 1706, any probable de la construcció de la casa.

Martí, l'era de [ɫa ˈeɾa ðe maɾˈti]

Era situada a l'esquerra del camí de les Mugues, als Planots.

Martí, la vall de [ɫa ˈβaʎ de maɾˈti]

Tram de la vall dels Gorraptes, tocant al terme d'Ascó.

Martí de Carmeta, ca [ˈka maɾˈti ðe kaɾˈmeta]

Casa situada al carrer de la Torre.

Martins, racó dels

"una finca denominada *Racó dels Martins*, partida del Gorraptes, término de Vinebre" (JPV ACRE 12 1890).

Marxant, cal [ˈkaɫ maɾˈtʃan]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de ca Jaume del Ros.

mas

V. *Animer, Ater, Benjamí, Biscaia, Cabirons, Cabirons de ca Fornera, Capitana, Clauetes, "Conde", Covera, Eixalella, Eixalello, Escrivà, Framut, Gorrapte de Bieto, Illa del Comandant, Manel de l'Aleixa, Manet, Marina, Miranda, Negret, Ossó, Pava, Pelat, Pepet, Pepo, Pepo de la Lira, Pere Manel, "Perrilla", Poquet, Racó del Moro, Ramon de la Menya, "Romero", Sanç, "Sandinyo", Serra, "Silo", Te, "Xitxurrín".*

Masdéu [mazˈðew]

Cognom registrat els segles XIX i XX. Era força abundant el segle XX, i encara és viu en l'actualitat. La referència escrita més antiga és "Miquel Masdeu" (AMI 1852, 45v).

Mata, l'obaga de la [ɬawˈβaɣa ɬa ˈmata]

Tros de terra situat més amunt del mas de l'Animer, a la vall dels Gorraptes, a l'alçada del Gorrapte de Pepet d'Estivill.

"Matadero", lo [ɬo mataˈðeɾo]

Antic escorxador. Es tirà a terra i s'hi feu la seu de l'Ajuntament que substituí la Casa de la Vila. I quan la seu de l'actual Ajuntament va passar al "Cassino", es convertí en el casal cultural. Actualment, amb el condicionament de Ca Don Joan, ja ha perdut aquesta condició.

"Matadero", la plaça del [ɬa ˈpɬasaɬ mataˈðeɾo]

Plaça on conflueixen el carrer Nou, el carrer de la Torre i la travessera del "Matadero".

"Matadero", la travessera del [ɬa tɾaβeˈseɾaɬ mataˈðeɾo]

Travessera que va des del carre del Cementiri al carrer de la Torre.

Mateu

"Mateu de na Tollossa" (MO 1329)

Prenom masculí.

Matia

Cognom registrat els segles XVI i XVII, amb les formes *Mathia* i *Matia*. La referència escrita més antiga és "Guillem Mathia" (FO 1553).

Maties

Cognom registrat el segles XVI i XX. La referència escrita més antiga és "Antoni Matias" (FO 1553).

Mauri [ˈmawɾi]

Cognom registrat els segles XVI i XVII. Era relativament abundant el segle XVII , i encara és viu en l'actualitat. Les referències escrites més antigues són "Jaume Mauri maior" (FO 1553), "Jaume Mauri menor" (FO 1553).

"Maurício", ca [ˈka mawˈɾisio]

Dos cases reben aquest nom. Una és situada a la plaça de la Constitució; i, l'altra, a la plaça de Catalunya.

“Meliton”, ca [ˈka meɬiˈton]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Melitxa, ca [ˈka meˈɬitʃa]

Casa situada al carrer del Lleida. També rep el nom de cal Sinaro.

Menya

V. *Ramon de la M., Sénia de la M.*

Menyo

V. *Joan del M.*

Mesquita, la

> “...una casa vulgarment dita *la mesquita* [...] la qual sta situada en lo carrer del Mur, devés lo riu; afronta, de una part, ab Pere Ferrús; y, de altra part, ab Pepió, ab fadigua de deu dies en cas de alienació de aquella” (CAP 1558, 4r)

Mestre [ˈmestɾe]

Cognom registrat els segles XV, XVI, XVII i XIX. No era gaire abundant el segle XX. Ha estat recollit amb les formes *Maestre* i *Mestre*. Actualment, encara és viu. La referència escrita més antiga és “Vicent Maestre” (FO 1497).

Mestre, lo

> “Çalema lo Mestre” (FO 1497)

Àlies morisc.

Mestre, cal [ˈkaɬ ˈmestɾe]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de ca Xamon.

Metge

V. *Pep del M.*

Metge, Cal [ˈkal ˈmedʒe]

Xalet que l’Ajuntament oferia al metge/metgessa destinat al poble, a l’avinguda de les Quatre Barres Catalanes. Actualment s’hi continua passant consulta mèdica als baixos, però la resta de dependències estan dedicades a les associacions de la vila i s’hi ha construït un annex que es fa servir com a sala d’exposicions i d’actes diversos.

“Miguelito”, ca [ˈka miɣeˈɬito]

Casa situada al carrer de l’Horta.

Millo

Cognom morisc registrat el segle XIV. Ha estat recollit amb les formes *Millo*, *Myllo* i *Milo*. Les referències escrites més antigues són "Juçi de Millo" (MO 1329), "Maimó Myllo" (MO 1329).

Mina

V. *"Olivero", Xamell.*

Mina, la[1] [ła ˈmina]

Mina d'aigua que hi ha més amunt dels Abeuradors, al nucli urbà. Antigament alimentava els Abeuradors. Actualment no hi ha constància que s'aprofiti.

Mina, la[2]

> "Demandando Carim a Teixidó, le deje expedito el camino que sube a la hera entre el corral antiguo y su heredad llamada *la Mina*." (JPV ACRE 50, 1860)
>
> "una finca rústica llamada *Mina*, en el término municipal de este pueblo y partida de la *Mina*" (JPV ACRE 46, 1896)
>
> "Una pieza de tierra situada en este término, conocida por *la Mina*, compuesta de sembradura, de extensión 13 áreas, 86 centiáreas, 380 milímetros. Lindante al Norte y Este con tierras de D. José de Martí, al Sur con las de Bautista Carim, con un almacén de Ramón Prós Ossó y, al Oeste, con el barranco de la Mina" (RTD 1905, 106)

Peça de terra, que, segons els documents citats, molt probablement coincideixi amb els voltants de la mina d'aigua anomenda de la mateixa manera, ja que el camí que puja pel seu costat mena a les antigues eres, i això coincideix amb les referències que dóna el document JPV ACRE 50, 1860.

Mina, barranc de la

> "Una pieza de tierra situada en este término, conocida por la Mina, compuesta de sembradura, de extensión 13 áreas, 86 centiáreas, 380 milímetros. Lindante al Norte y Este con tierras de D. José de Martí, al Sur con las de Bautista Carim, con un almacén de Ramón Prós Ossó y, al Oeste, con el *barranco de la Mina*" (RTD 1905, 106)

mineta

V. *Sant Miquel*

Minga

V. *Comellà de la M., Rossita la M.*

Minga, ca la [ˈka ła ˈmiŋga]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

Mingo

V. *Carme de M., Tite M.*

Minguet de la Tana, ca [ˈka miŋged de ɬa ˈtana]

Dos cases reben aquesta mateixa denominació. Una està situada a la plaça de Catalunya; i, l'altra, al carrer del Riu.

Miquel

Cognom registrat els segles XVIII i XIX. S'ha recollit amb les formes *Miquel* i *Miguel*. La referència escrita més antiga és "Jaume Miquel" (CAP 1734, 218r).

Miquel de "Bienvenida", ca [ˈka miˈkɛɬ de βembeˈniða]

Casa situada al principi del carrer Sant Miquel.

Miquel de Bieto, ca [ˈka miˈkɛɬ de βiˈeto]

Casa situada al carrer Gaudí.

Miquel de Butxaques, ca [ˈka miˈkɛɬ de βuˈtʃakes]

Reben aquest nom dos cases del carrer de la Torre.

Miquel de Filimina, ca [ˈka miˈkɛɬ de fiɬiˈmina]

Casa situada a la plaça del "Matadero".

Miquel de la Mirona, ca [ˈka miˈkɛɬ de ɬa miˈɾona]

Casa situada al carrer de la Torre.

Miquel del Francesc, ca [ˈka miˈkɛɬ deɬ fɾanˈses]

Casa situada a la travessera del final del carrer Nou.

Miquel del Mano, ca [ˈka miˈkɛɬ deɬ ˈmano]

Casa situada a l'avinguda d'enric d'Ossó. També rep el nom de ca la Carima..

Miquel del Ros, ca [ˈka miˈkɛɬ deɬ ˈros]

Casa situada al carrer del Cementiri.

Miquel de "Romero", ca [ˈka miˈkɛɬ de roˈmeɾo]

Casa situada al carrer de l'Horta. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1804. També rep els noms de ca Jordi i ca Tereseta de Jordi.

Miquelet de Francisca, ca [ˈka mikeˈɬed de fɾaˈziska]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de ca "Severino".

Miquelet de l'Arcisa, ca [ˈka mikeˈɬed de ɬaɾˈsiza]

Casa situada al carrer Major.

Miquelet de l'Esquirola, ca [ˈka mikeˈɬed de ɬaskiˈɾɔla]

Casa situada al carrer de la Torre.

Miralles

Cognom registrat els segles XV i XVI. La referència escrita més antiga és "Miralles" (FO 1497).

Miranda[1]

V. *Muga de M.*

Miranda[2]

Cognom registrat el segle XX. Actualment, és un nom de casa. Les referències escrites més antigues són "Antoni Miranda Servelló" (MATR 1919), "Teresa Miranda Servelló" (MATR 1919) i "Vicent Miranda Servelló" (MATR 1919).

Miranda, ca [ˈka miˈɾanda]

Casa situada al carrer de Lleida. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1894.

Miranda, lo mas de [ɬo ˈmaz ðe miˈɾanda]

Maset situat a les Mugues.

Miró [miˈɾo]

Cognom registrat els segles XVII, XVII, XIX i XX. Era dels més abundants en aquells segles XX, i encara és així en l'actualitat. A més, ha donat lloc a un nom de casa: ca Miró, i també en la seua forma feminitzada: ca la Mirona. Les referències escrites més antigues són "Jeroni Miró, teixidor de lli" (CAP 1607, 107r, 108r) (CAP 1639, 13r), "Marc Miró" (CAP 1607 88v, 97r, 108r).

Miró, ca [ˈka miˈɾo]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys. També rep el nom de ca la Petxa.

Mirona

V. *Joan de la M., Teresa de la M.*

Mirona, ca la [ˈka ɬa miˈɾona]

Dos cases reben aquest nom. Una està situada al carrer de la Torre; i, l'altra, al passatge d'Enric d'Ossó.

Mitjana, la via de la

> "...sitam in termino ville de Asco a la part de la vila de Vinebre, terminatam cum terra Magnifici Joannis de Osso de defora, domicelli, et cum terra heredum magnifico Joannis de Ossos de dins, etiam domicelli ville de Vinebre, et cum *via de la mitjana* et cum flumine Iberi et cum aliis..." (ACRE340-62-T2-3, 1682)

Modesta, ca [ˈka moˈðesta]

Casa situada al carrer del Cementiri.

molí

V. *"Abelardo", Comandant, Criveller, Don Jaume, Don Joan, Ferro, Hortet, Jaume Perot, Joansant, de Roc, Ricatxons, Roer, Sastra, Xop.*

Molí, el

> "El mismo sobre otra ysla en la *partida del Molino*" (RZ 1787, 162)

Antiga partida de terra. Aquest nom no ha perviscut fins a l'actualitat. Potser podria fer referència, per tal com se situa en una illa, d'un molí que hi havia instal·lat dins mateix de l'Ebre, a la riba de la vila d'Ascó i, per tant, en terme d'Ascó.

Molí Vell, lo

> "Venta perpetua otorgada por el Doctor Don Josef Jordan, abogado de los Reales Colegios, Maria Francisca y Rafaela Jordan, Hermanas, vecinas de la Ciudad de Tortosa, a favor de Don Juan Domenech y Salvado, domiciliado en la villa de Vinebre, de una heredad llamada *lo Moli Vell*" (ACRE340-62-T2-199, 1803)

Antiga heretat.

Monges

V. *Burreta de les M.*

Monges, ca les [ˈka łez ˈmɔŋdʒes]

Es tracta d'una altra denominació del convent de la Companyia religiosa de Santa Teresa de Jesús, fundada per enric d'Ossó.

Montagut [montaˈɣut]

Cognom registrat els segles XVI, XVII i XIX. La referència escrita més antiga és "Domingo Montagut" (FO 1553).

Montaner [muntaˈne]

Cognom registrat els segles XIX i XX. Era dels més abundants en aquells segles, i encara és viu en l'actualitat. Ha estat recollit amb les formes *Muntaner, Montaner, Montané, Muntané, Muntane i Montane*. La referència escrita més antiga és "Joan Muntaner" (FO 1497).

Montclús [moŋˈkɬus]

Cognom registrat els segles XVII, XIX i XX. Era força abundant el segle XX, i encara és viu en l'actualitat. Ha estat recollit amb les formes *Monclus, Monclús* i *Montclús.* La referència escrita més antiga és "Jaume Monclus" (ACRE340-62-T2-150, 1777).

Montornès

Cognom registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Berenguer Montornès" (PH 1349) (MO 1350).

Morella

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Santiago[37] Morella Bello" (MATR 1923).

Morena

V. *Tia M.*

Morena de Jordi, ca [ˈka moˈɾena ðe ˈʒɔɾði]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Moreno, cal [ˈkaɬ moˈɾeno]

Casa situada al carrer de l'Horta, a la Retorna.

Morereta, la [ɬa moɾeˈɾeta]

Placeta que és al costat de la plaça del Rei, davant de l'abadia. No té nom oficial. Actualment no hi ha cap morera, hi ha til·lers i una altra espècie forana.

Moro, lo racó del [ɬo raˈko ðeɬ ˈmɔɾo]

Contrada situada als Gorraptes Més Amunt.

Moro, la roca del [ɬa ˈrɔkaɬ ˈmɔɾo]

Roca situada a la partida dels Gorraptes Més Amunt, al costat de la serra dels Albellons. Es tracta d'una roca calcària de grandíssimes proporcions.

Morremus

V. *Rosa M.*

Morremus, ca [ˈka moˈrɛmus]

Casa situada al carrer de la Torre.

[37] És natural de Terol, per això es respecta el prenom castellà.

Moya

Cognom morisc registrat el segle XV. La referència escrita més antiga és "Lalfagui Moya" (FO 1497).

Muça

Cognom morisc registrat el segle XV, amb la forma *Muca*. Fins fa pocs anys, a Ascó, encara es feia por als infants amenaçant-los que vindria "el moro Muça", referint-se al conqueridor musulmà. Es té constància de l'existència de la mateixa espressió al País Valencià (ORIOL, 2002: 90). La referència escrita més antiga és "Els d'Alli de Muca" (RCA 1416 48r).

Muga de Biscaia, la [ɫa ˈmuɣa ðe βisˈkaja]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Joansant, la [ɫa ˈmuɣa ðe ʒwanˈsan]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de la Capitana, la [ɫa ˈmuɣa ɫa kapiˈtana]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga del Blaió, la [ɫa ˈmuɣaɫ βɫaˈjo]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga del Negret, la [ɫa ˈmuɣaɫ neˈɣɾet]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga dels Martins

> "...pieza de tierra denominada *Muga Martins*, en el término de Vinebre, partida de Gorraptes" (JPV ACRE 13 1890)"

Muga de Marta, la [ɫa ˈmuɣa ðe ˈmaɾta]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Martí, la [ɫa ˈmuɣa ðe maɾˈti]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Miranda, la [ɫa ˈmuɣa ðe miˈɾanda]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Pelinxo, la [ɬa ˈmuɣa ðe peˈɬiɲtʃo]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues. Pelinxo és el renom d'una casa de la Torre de l'Espanyol.

Muga de Pere del Blaió, la [ɬa ˈmuɣa ðeˈ peɾeɬ βɬaˈjo]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Perelló, la [ɬa ˈmuɣa ðe peɾeˈʎo]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Pere Manel, la [ɬa ˈmuɣa ðe peɾemaˈnɛɬ]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Roer, la [ɬa ˈmuɣa ðe ruˈe]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Sanç, la [ɬaˈ muɣa ðe ˈsans]

> "...en la partida dels Gorraptes […], denominada *Mugas Altas o de Sans*" (JPV ACRE 10 1889)

Finca pertanyent a la partida de les Mugues que, pel que sembla, també rebia el nom de Mugues Altes.

Mugrons, los [ɬoz muˈɣɾons]

Penyals situats al Solà de Mugrons, al terme d'Ascó.

Mugues, les [ɬez ˈmuɣes]

> "...a Pere de Osso, donsell de la vila de Vinebre, tota aquella heretat en *la partida dita de la Muga*, [--] termino de Gorapte, ab alguns olivés, que afronta en Ramon Domenech de dos parts, y amb Jacme Miró..." (ACRE340-62-T2-158, 1679)
>
> "...una finca sita en la partida de *las Mugas*, que contiene almendros, viña, olivos y sembradura y está divida en dos pequeñas porciones" (RTD 1898, 21)
>
> "... la finca *Mugas*, partida Gorraptes, de este término municipal" (RTD 1909, 139)
>
> "*Mugues, les*" (NOM 2010)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al nord del nucli poblacional, als Gorraptes (al Cadastre apareix incorporada a la partida Contesa enmig de la dels Gorraptes), de fet ocupa des de la cova de la Dona fins a la Valleta de l'Oliver (terme de Flix).

Mugues, barranc de les

"*Barranco de las Mugues*" (PV 1919)

Mugues, lo camí de les [ło kaˈmi ðe łez ˈmuɣes]

"...otra pieza conocida por Renchs dels Olivés, partida sortetas y Vuitenes [...] confronta [...] Este, camino de la Palma y, Oeste, *camino de las Mugas*" (RTD 1903, 72)

"*Camino de les Mugues*" (PIGC 1932, P3)

Arranca del camí de la Palma o de Lleida a l'alçada de la Valleta de Don Jaume, puja pel límit amb el terme de Flix fins a les Mugues i després, entra al terme de Flix prop de la cova de la Dona.

Mugues, lo passador de les [ło pasaˈðo ðe łez ˈmuɣes]

Tram del camí de les Mugues, a l'alçada dels Covarxons, que permet creuar la vall dels Gorraptes quan hi baixa aigua.

Mugues Altes

"otra finca denominada *Mugues Altes*, partida de Gorraptes, término de Vinebre" (JPV ACRE 16 1890).

Finca pertanyent a la partida de les Mugues que, pel que sembla, també rebia el nom que ha perviscut fins avui dia de *Muga de Sanç*.

Mugues de Baix, camí de les

"*Camino de les Mugues de Baix*" (PV 1919)

"*Camino de la* [*sic*] *Mugues de Bais*" (PIGC 1931, P4 F2, P4 F4, P4 F5)

Camí que surt del camí de les Mugues, en perpendicular, fins a la font dels Gorraptes. El nom d'aquest camí implica forçosament que devia existir un topònim com "Mugues de Baix", malgrat que no s'hagi recollit en cap font.

Munter

Cognom registrat el segle XVIII i XX. Ha estat recollit amb la forma *Munte*. La referència escrita més antiga és "Domingo Munte" (ACRE340-62-T2-156, 1777).

Mur, carrer del

"...una casa vulgarment dita la mesquita [...] la qual sta situada en *lo carrer del Mur*, devés lo riu; afronta, de una part, ab Pere Ferrús; y, de altra part, ab Pepió, ab fadigua de deu dies en cas de alienació de aquella" (CAP 1558, 4r)

Mutxoles, les [łez muˈtʃɔles]

"1 pieza de tierra nombrada *Muchola*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 23v, 50r, 56r, 57v, 62r, 63v, 128r)

"Otra pieza de tierra partida *Muchola,* compuesta de olivos y yermo" (RTD 1904, 73)

"*Mucholes*" (RPPRV 1954, P10)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre les Solanes –partida de terra del municipi de la Torre de l'Espanyol–, i la partida dels Plans.

Nabferia

"Nabferia" (MO 1350)

Prenom morisc.

Nati, ca la [ˈka ɬa ˈnati]

Casa situada al carrer de Lleida. Aquest és un nom de casa molt recent, que s'ha donat a la casa on viu una persona nouviguda que s'anomena així. Caldrà esperar per veure si es manté en el temps.

Navàs

Cognom registrat el segle XIV. Ha estat recollit amb la forma *Nabàs* i *de Nabàs.* La referència escrita més antiga és "Jacme de Nabàs" (MO 1329).

Negret

V. *Muga del N.*

Negret, cal [ˈkaɬ neˈɣɾet]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Negret, l'era del [ɬa ˈeɾaɬ neɣˈɾet]

Era situada a la partida de les Sorts.

Negret, lo mas del [ɬo ˈmaz ðeɬ neɣɾet]

"*Negret, Mas del*" (NOM 2010)

Mas que al Nomenclàtor és situat a l'Argilagar. Tanmateix, la família de cal Negret el situen als Covarxons.

Nen

V. *Jaume el N.*

Nen de Felip, cal [ˈkaɬ ˈnɛn de feˈɬip]

Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Nen de Xarrep, cal [ˈkaɫ ˈnɛn de tʃaˈrɛp]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de ca Clemència.

"Neno", cal [ˈkaɫ ˈneno]

Casa situada al carrer del Riu.

"Neno", la font del [ɫa ˈfɔn deɫ ˈneno]

Font situada a la vall dels Gorraptes, més avall del salt del Rai.

Nicolau

Cognom registrat el segle XIX. La referència escrita més antiga és "Josep Nicolau" (AMI 1852, 121r).

Noguers [noˈɣes]

Cognom registrat el segle XX. Ha estat recollit amb les formes *Nogués i Nogues.* La referència escrita més antiga és "Domingo Nogués Pujol" (MATR 1918) (MATR 1919.

Nou, lo carrer [ɫo kaˈre ˈnɔw]

> "Dos distritos electorales, con una sola sección cada uno de ellos, y se denominarán Distrito de la plaza nueva, el 1º, que lo componen las calles de, San Miguel, Río, Eras, *Nueva* y Torre; y se le señalan cuatro concejales." (LLI 1894)
>
> "*Calle Nueva*" (RTD 1905, 94)

Carrer que va des de la plaça del "Matadero" fins a Davall de les Ribes. Antigament era anomenat *lo Barranc*.

Nou de la Torre, lo rec [ɫo ˈreg ˈnɔw ðe ɫa ˈtore]

Canal del reg de la Torre de l'Espanyol. Passa per la serra de les Obagues.

Nuclear, la [ɫa nukɫeˈaɾ]

La central nuclear d'Ascó. També és anomenada la Central. Està situada a la riba dreta de l'Ebre, davant del Vedat.

obac

V. *Abella, "Conde", Joan de Bieto, Fuster, Pere l'Arsís, Vilassa.*

Obac del Fuster, lo pi de l' [ɫo ˈpi ðe ɫawˈβag deɫ fusˈte]

Pi blanc (*Pinus halepensis*) centenari situat a l'obac del Fuster.

Obacs, los [łoz awˈβaks]

"1 pieza de tierra nombrada *Aubac*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 48v)

"...pieza de tierra conocida por *Aubach*, partida Comellans" (RTD 1901, 31)

Partida i peça de terra. Terreny situat al N de la punta de les Canta-ranes.

Obacs, lo camí dels [łoˈmiłz awˈβaks]

Tram del camí de Vinebre a la Palma d'Ebre, correspon al tros d'aquest camí que voreja la partida d'aquest nom.

Obacs, la serra dels [łaˈsɛrałz awˈβaks]

Sector de la serra del Rovelló corresponent a la partida dels Obacs.

obaga

V. *Mata.*

Obagues, les [łez awˈβaɣes]

"1 pieza de tierra nombrada *Aubaga*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 12v, 19v22v, 29v, 32r, 33r, 42r, 46r, 67v, 69r, 80r, 81r, 81v, 88r, 92v)

"Otra porción de tierra conocida por *Aubagas*" (RTD 1901, 32)

"Otra pieza de tierra en la partida Rebosas, Planas y Aubagas, conocida por *Aubagas*, compuesta de viña" (RTD 1904, 87)

"*Aubagues*" (PIGC 1931, P13, P14)

"*Eubagues*" (RPPRV 1954, P14)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al sud-est del terme, confronta amb el terme de la Torre de l'Espanyol.

Obagues, lo camí de les [łoˈmiłz awˈβaɣes]

"Otra pieza de tierra partida Raboses, Planas y Aubagas [...], tiene por límites al Norte con camino de la Torre y [...], al Este, *camino de las Aubagas*" (RTD 1904, 72)

"*Camino de les Aubagues*" (PIGC 1928, P11)

"*Camino de las Auvagues*" (PIGC 1931, P14)

"*Camino de Eubagues*" (RPPRV 1954, P14)

Camí que surt del nucli urbà de Vinebre, pel costat del camp de futbol, va cap al "Pantano" i porta fins a la partida de les Obagues.

Obagues, la serra de les [ɬa ˈsɛraɬz awˈβaɣes]

Serra a l'est de les Obagues. A la Torre de l'Espanyol l'anomenen la serra del Tormo.

Obaguets, los [ɬoz awβaˈɣets]

Nom que també pren la partida dels Obacs.

oliver[1]

V. *Mare de Déu.*

Oliver[2]

Cognom morisc i cristià. El segle XIV apareix amb la forma Holiver en el nom d'un morisc. I en els segles XIX i XX apareix amb la forma Olivé. "Juçi Holiver" (MO 1329), "Jaume Olivé" (AMI 1852, 104r) i "Pere Olivé" (AMI 1852, 111v).

Oliver, barranc de l'

"*Barranco del Olivé*" (PV 1919)

Barranc paral·lel al camí de Flix a Cabacés, a les Mugues.

Oliverets[1]

V. *Seviques i Oliverets*.

Oliverets[2]

"la finca de su principal […], enclavada en este término municipal, llamada *Oliverets*, conocida vulgarmente por Rasé de Salamé" (JPV ACRE 17 1908).

"Olivero", ca [ˈkawɬiˈβeɾo]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

"Olivero", l'era d' [ɬa ˈeɾa ðawɬiˈβeɾo]

Era que antigament estava situada davant d'on ara hi ha el Sindicat.

"Olivero", la mina d' [ɬa ˈmina ðawɬiˈβeɾo]

Mina d'aigua a partir de la qual es regava l'Horta de Dalt.

Olla, lo corral de l' [ɬo koˈraɬ de ˈɬɔʎa]

Corral, la situació que no s'ha pogut localitzar.

Olsón, d'

Cognom registrat el segle xv. La referència escrita més antiga és "Pedro d'Olsón" (RCA 1416 41r).

Oncle Joan del Menyo, ca l' [ˈka ˈɫoŋkɫe ʒuˈan deɫ ˈmɛɲo]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Teresa de la Mirona.

Oriol

Cognom registrat el segle XVI. La referència escrita més antiga és "Mossèn Bernat Oriol" (CAP 1558, 8v).

Oró [oˈɾo]

Cognom registrat el segle XV. Encara és viu en l'actualitat. La referència escrita més antiga és "Pere Oró" (FO 1497).

Orós

Cognom registrat els segles. Ha estat recollit amb la forma *Oros*. La referència escrita més antiga és "Galceran Oros" (CAP 1558 13r).

Ortiga

Cognom registrat el segle XIX. La referència escrita més antiga és "Josep Ortiga" (AMI 1852, 122r).

Oscos, de

Cognom registrat el segle. La referència escrita més antiga és "Galceran de Oscos" (CAP 1607 96r).

Ossén

Cognom registrat el segle XVII. Ha estat recollit amb la forma *Ossen*. La referència escrita més antiga és "Miquel Ossen" (CAP 1607, 104v).

Ossó

V. *Enric d'O.*

Ossó, d' [doˈzo]

Cognom registrat els segles XV, XVI, XVII, XVII, XIX i XX. Era dels més abundants en aquells segles, i encara és viu en l'actualitat. Ha estat recollit amb les formes *d'Ossó, Dosso, de Osso, de Oso, de Ossó, Oso, Osó, Hoso, Osso* i *Osso*; i també en la forma feminitzada: "la viuda Hosona" (FO 1553). Entre moltes altres persones, aquest cognom va ser portat pel fill de la vila sant Enric d'Ossó i Cervelló (1840-1896), fundador de la Companyia de Santa Teresa, comunitat religiosa femenina dedicat a l'ensenyament. Les referències escrites més antigues són "Bernat d'Ossó" (FO 1497), "Joan d'Ossó" (FO 1497).

Ossó, mas d'

"*Ossó, mas d'*"

"*Mas d'Ossó*" (NOM 2010)

Mas situat prop de la Plana de la Lloba.

Oto/ Otó

Cognom registrat els segles XIX i XX. Ha estat recollit amb les formes *Otó* i *Oto*. Les referències escrites més antigues són "Josep Otó" (AMI 1852, 106v), "Vicent Oto" (AMI 1852, 116r).

"Padre Fundador", cal [kał ˈpaðɾe fundaˈðoɾ]

Casa on nasqué sant Enric d'Ossó i Cervelló, fundador de la Companyia Teresiana, al carrer Major. La denominació més antiga de la casa és ca Don Jaume del Cantó, però les monges de la Companyia Teresiana l'anomenaren així i estengueren aquest nou nom. Actualment encara conviuen les dos maneres d'anomenar-la.

Pafo, del

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Ali del Pafo" (MO 1329).

Pagès

Cognom registrat el segle XVIII. Ha estat recollit amb la forma *Paiges*. La referència escrita més antiga és "Jaume Paiges" (CR 1771 305, 308).

Paho, del

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Abçali del Paho" Ali fill de (MO 1350).

pallissa

V. *Manescal*.

Palma, lo camí de la [ło kaˈmi ðe ła ˈpawma] o [ło kaˈmi ðe ła ˈpałma]

"...de una finca conocida por Plans [...] ,al Oeste, con el *camino que dirige a la Palma*" (RTD 1901, 31)

[...] Este, *camino de la Palma* y, Oeste, camino de las Mugas" (RTD 1904, 72)

"*Camino a Palma de Ebro*" (PIGC 1930, P7 F1)

Hi ha dos camins que reben aquest nom. El primer també ha tingut el nom de camí de Lleida en algun moment històric, surt del Castell i correspon a l'actual carretera que va de Vinebre a la Palma d'Ebre, la carretera T-2237, tret del tros que el lliga a la C-12. Per bé que del primer tram també se'n diu camí de les Mugues, del segon tram se'n diu camí de Coll d'Arrutx, i el tercer tram ja només rep el nom principal: camí de la Palma.

Palma, la vall de la [ɬa ˈβaʎ ðe ɬa ˈpawma] o [ɬa ˈβaʎ ðe ɬa ˈpaɬma]

Vall provinent del terme de la Palma d'Ebre, que entra al terme de Vinebre pel nord-est i desaigua a la vall dels Gorraptes una mica més amunt del toll de les Cases.

Palmera, la plaça de la [ɬa ˈpɬasa ɬa paɬˈmeɾa]

Nom popular de la placeta que hi ha a la cruïlla del carrer Nou amb el carrer Sant Miquel i en la qual hi ha plantat un margalló. Antigament hi havia el corral dels "Beantos", fins que el va comprar l'Ajuntament, es va tirar a terra i s'hi va fer la placeta. No té nom oficial.

Palònia, ca [ˈka paˈɬɔnia]

Casa situada a la travessera de Pau Casals.

Palos

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Antònia Palos Camarasa" (RTD 1903, 58) (MATR 1918).

"Pantano"

"*Pantano*" (PIGC 1928, P11)

Antiga Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al voltant de la presa de la vall dels Horts.

"Pantano", lo[1] [ɬo panˈtano]

"*Pantano* antiguo" (PIGC 1928, P11)

Presa petita de la vall dels Horts, situada més amunt de la partida dels Horts, davall de la mina d'"Olivero".

"Pantano", camí del

"*Camino del Pantano*" (PIGC 1928, P11)

Camí que surt de la carretera de la Torre, voreja la partida dels Mallols i arriba a l'antic "Pantano".

"Pantano", vall del

> **"**Otra pieza de tierra, partida la Muchola [...] Limita al N. término de la Torre del Español, S. con otra pieza de Dña. Concepción, E. *Vall del Pantano* y O. con Miguel Carim y otros**"** (RTD 1903, 73)

Tros de la vall de la Torre que és a l'alçada de l'antic "Pantano".

"Panyero", ca [ˈka paˈɲeɾo]

Casa situada a la plaça de Catalunya.

“Paquet”, ca [ˈka paˈket]

Casa situada al Castell.

Paradell, ca [ˈka paɾaˈðeʎ]

Casa situada al carrer del Forn, que també rep el nom de ca Macip. Es recull el nom de *Maria Paradell Bieto* a JPV ACRE 29, 1905 (V. *Pradell*)

“Parque”, lo [ɫo ˈpaɾke]

Antiga denominació del parc que envoltava la casa que es va fer l’indià Joaquim Veà Miró –i que després va esdevindre el “Cassino” i l’actual seu de l’Ajuntament– on tenia plantes i animals originaris d’Amèrica del Sud. Actualment, en aquest indret hi ha la plaça de l’Ajuntament i la pista poliesportiva municipal i ja no s’anomena el “Parque”. A dia d’avui l’indret que s’anomena “Parque” és un parc situat prop del CEIP i de la guarderia, al costat del cementiri vell.

Partida, la

“*La Partida*” (PIGC 1931, P14, RPPRV 1954, P14)

Antiga partida de terra que estava situada entre les Planes, les Obagues i la partida de Sant Miquel; toca amb el rec antic de la Torre i el camí de Sant Miquel a Sant Antoni.

pas

V. *Ase, Rabosa.*

Pasqual, ca [ˈka pasˈkwaɫ]

Casa situada al carrer de les Eres. També rep el nom de ca Xufes.

passador

V. *Mugues.*

passatge

V. *Enric d’Ossó.*

“Passo de Ganado”, lo [ɫo ˈpaso ðe ɣaˈnaðo]

És un tram del camí ramader que va de la partida dels Rabadans fins a la partida dels Assuts, el que passa a prop del pont de la Fava. En temps del franquisme s’hi va posar un rètol on hi deia “Passo de Ganado”, i el nom ha perviscut.

Pastor

V. *Maria del P.*

Pastoreta, ca la [ˈka ɬa pastoˈɾeta]

Casa situada al carrer de l'Horta.

Patoi, ca [ˈka paˈtɔj]

Casa situada a la travessera de la Torre.

Pau, ca [ˈka ˈpaw]

Dos cases duen aquest nom actualment. Una està situada al carrer Nou i l'altra està situada al carrer del Calvari.

Pau Casals, l'avinguda de [ɬaβiŋˈguða ˈpaw kaˈzaɬs]

Avinguda que va des de l'avinguda de Francesc Macià fins a la plaça de Catalunya.

Paül

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Marià Paul Pous" (LLI 1915).

Paula

V. *Tia P. de Daniel.*

Pava, lo mas de la [ɬo ˈmaz ðe ɬa ˈpaβa]

Mas situat a la partida dels Gorraptes, on els Mossos de les Esquadres van capturar el bandoler vinebrà "lo Barbut" l'any 1844. (ESQ 1859).

Pava, racó de la

> "Toda aquella pieza de tierra situada en el término municipal de Vinebre, partida Gorrapte, y punto denominada *Racó de la Pava* y Racó de Cahoni y, en el amillaramiento Mugas, compuesta de viña, olivos, sembradura" (RTD 1898, 24)
>
> "pieza de tierra que radica en este término municipal de Vinebre, denominada con el nombre *Racó de la Pava*, de la partida Gorraptes" (JPV ACRE 4 1942)

Indret rural que deu incloure, si més no, la parcel·la del mas de la Pava.

Pavones, ca les [ˈka ɬes paˈβones]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Pedrera

V. *Quicot.*

Pedret [peˈðret]

Cognom registrat els segles XVIII i XX. Actualment, encara és viu. La referència escrita més antiga és "Josep Pedret" (CR 1771 306).

Pedrol

Cognom registrat el segles XX. La referència escrita més antiga és "Josep Pedrol Viaplana" (BAPT 1920).

Pedruscall

V. *Seviques i P.*

Pedruscall, lo [ɫo peðrusˈkaʎ]

> "Itt. tota aquella part de heretat de dos jornals de extensió, poch més o menos, plantada de olivers, y ametllers, qe. consisteix del *Cami del pedruscall* en amunt, ab lo reclau de baix dels olivers, y és part de aquella pesa de terra qe. dits donadors tenen sita en dit terme de Vinebre, en sa partida dita del Pedruscall, qe. afronte en terres de..." (CM 1793, 2r)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Pedruscall* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 28r, 41v, 43v, 55v, 61v, 73r, 81r, 129r)
>
> "una heredad nombrada Cantarrana, otra heredad *lo Pedruscall* y otra nombrada Huerto" (JPV ACRE 20, 1880)
>
> "*Pedruscall*" (PIGC 1928, P11)

Partida situada damunt de la de les Seviques i davall de les partides de les Almedines i els Mallols. És un terreny molt pedregós, amb infinitat de codols de mida petita-mitjana, tants que el terreny no s'espedrega, sinó que es llauren terra i pedra barrejades.

Pedruscall, camí del

> "Itt. tota aquella part de heretat de dos jornals de extensió, poch més o menos, plantada de olivers, y ametllers, qe. consisteix del *Cami del pedruscall* en amunt, ab lo reclau de baix dels olivers, y és part de aquella pesa de terra qe. dits donadors tenen sita en dit terme de Vinebre, en sa partida dita del Pedruscall, qe. afronte en terres de..." (CM 1793, 2r)
>
> "*Camino Pedruscall*" (PIGC 1928, P11)

Camí que surt del camí de les Obagues i fa de límit entre la partida del Pedruscall i la de les Seviques.

Pedruscall i Hort d'Ací Deçà

V. *Horta d'Ací Deçà.*

Peirona

Cognom registrat els segles XVI i XVII. La referència escrita més antiga és "Jaume Peirona" (CAP 1558, 21v, 27r).

Pelat, lo mas del [ɫo ˈmaz ðeɫ peˈɫat]

Mas situat a les Mugues, prop del mas de Clauetes.

Pelinxo

V. *Muga de P., Fanguitxer de P.*

Pell de Conill, ca [ˈka peʎ de koˈniʎ]

Casa situada al carrer de l'Horta.

Pellisser

Cognom registrat el segles XVIII. Ha estat recollit amb les formes *Pellicer* i *Pellisser*. La referència escrita més antiga és "Simó Pellisser" (CAP 1734, 237v) Pellicer (RZ 1787 94).

Pena, la riba de la [ɫa ˈriβa ɫa ˈpena]

Riba, timba, de terra d'uns 60 m d'alçada, situada a la partida dels Assuts, a la dreta del pontet de la Torre, a la carretera de Vinebre a la Torre de l'Espanyol (T-714). És fronterer amb la Torre de l'Espanyol. Hi regolfen les aigües de la vall de la Torre i l'erosionen, de manera que s'esbalça i adquireix una forma peculiar.

Pep de Jordi, ca [ˈka ˈpɛb de ˈʒɔrði]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Rosalia.

Pep del Blaió, ca [ˈka ˈpɛb deɫ βɫaˈjo]

Casa situada al carrer de Sant Miquel, a l'alçada de la plaça del President Lluís Companys. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1899.

Pep de Leli, la cova de [ɫa ˈkɔβa ðe ˈpɛb de ˈɫɛɫi]

Balma calcària situada a les Coves, després de les Pereroles, just abans dels Quatre Camins. Té un microclima especial, més fresc i humit que els voltants, que determina l'existència d'una densitat de vegetació més alta que als voltants.

Pep del Metge, ca [ˈka ˈpɛb deɫ ˈmedʒe]

Casa situada al carrer de la Torre.

"Pepe"

V. *Joan de P., Enriqueta de Maria P.*

"Pepe", ca ['ka 'pepe]

Casa situada al carrer del Riu.

"Pepe" de Clemència, ca ['ka 'pepe ðe cała'mɛnsia]

Casa situada al carrer de Lleida. També és anomenada cal Ros.

"Pepe" de Roer, ca ['ka 'pepe ðe ru'e]

Casa situada a l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes. També és anomenada ca la Jose.

Pepet, lo mas [ło 'mas pe'pet]

Mas situat a la intersecció entre la vall de Gorrapte i el camí de les Mugues.

Pepió

Cognom registrat els segles XVI, SVII i XVIII. Ha estat recollit amb les formes *Pepio* i *Pepió.* En l'actualitat és un nom de casa. La referència escrita més antiga és "Pepió" (CAP 1558, 4r).

Pepió, ca ['ka pepi'o]

Existeixen dos cases amb el mateix nom. Una és la situada al carrer Major, en la qual s'amarraven els llaüts quan el riu passava per davant mateix de Vinebre. L'altra està situada al carrer de Sant Miquel.

Pepió, lo corral de [ło ko'rał de pepi'o]

Corral que era a la Viladins.

Pepo, ca ['ka 'pɛpo]

Casa situada al carrer de Serra.

Pepo, lo mas de [ło 'maz ðe 'pɛpo]

"*Pepo, Mas del*"

"*Mas del Pepo*" (NOM 2010)

Pepo de la Lira, lo mas de [ło 'maz ðe 'pɛpo ła 'ɬiɾa]

Mas situat a les Mugues.

Perdigó[1]

"Jaume Mauri àlies Perdigó" (CAP 1607 97v, 106v, 107r, 110v), "Perdigó" (CAP 1607, 97v).

Àlies de Jaume Mauri.

Perdigó[2]

"Jaume Perdigó" (CAP 1607, 102r), "Marc Perdigó" (CAP 1607, 103r)

És difícil dir si aquests casos són àlies com l'anterior o si es tracta de cognoms. El fet és que aquest mot, en l'actualitat, existeix com a cognom i és recollit a MOLL (1982) com a provinent del substantiu que significa "perdiu petita".

Pere

V. *Muga de P. Blaió*

Perejoanet

V. *Pla de P.*

Pere l'Arcís, l'obac de [ɬawˈβag de ˈpeɾe ɬaɾˈsis]

Peça de terra situada als Obacs.

Perelló [peɾeˈʎo]

Cognom registrat els segles XVIII i XIX. Actualment és un nom de casa. La referència escrita més antiga és "Pau Perelló" (AMI 1852, 109r).

Perelló, ca [ˈka peɾeˈʎo]

Casa situada al carrer del Cementiri, cantonada amb la travessera del Calvari.

Pere Manel, ca [ˈka peɾemaˈnɛɬ]

Casa situada a la plaça de Catalunya.

Pere Manel, lo mas de [ɬo ˈmaz ðe ˈpeɾemaˈnɛɬ]

Mas situat a la partida dels Gorraptes.

Pererola de Dalt

"...la pieza de tierra situada en la partida Pererolas, conocida por *Pererola de Dalt*" (RTD 1917, 192)

Peça de terra a la partida de les Pereroles.

Pereroles, les [ɬes peɾeˈɾɔɬes]

"1 pieza de tierra nombrada *Pererola*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 48r, 53r, 59v, 69v, 82r, 88v, 89r, 93r, 94v)

"Una pieza de tierra nombrada *Pererola*, en la partida del mismo nombre, compuesta de almendros, olivos, sembradura y garriga" (RTD 1902, 52)

"*Las Pereroles*" (PV 1919)

"*Les Pereroles*" (RPPRV 1954, P4)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada després de la partida de les Cantaranes, en direcció Cabacés, abans de la cova de Pep de Leli.

Pereroles, serra de les

"*Sierra de Pereroles* o de Cova Foradada" (PV 1919)

Serra situada al límit amb el terme municipal de la Torre de l'Espanyol, al sud de la serra del Rovelló.

Perot[1]

V. *Jaume P.*

Perot[2]

Cognom recollit el segle XVI. La referència escrita més antiga és "Joan Perot" (CAP 1558, 30r).

Perot, ca [ˈka peˈɾɔt]

Dos cases reben aquest mateix nom. L'una està situada al principi del carrer Sant Miquel. I, l'altra, al carrer del Portal.

Perot, lo pi de [ɫo ˈpi ðe peˈɾɔt]

Exemplar de pi sense situar.

"Perrilla"

V. *Camí de Font de P.*

"Perrilla", camí de

"*Camino de Perrilla*" (RPPRV 1954, P9)

També és anomenat camí de la Font de"Perrilla". Entra al terme de Vinebre per la Roca del Moro i el travessa fins al Solà d'Albarca.

"Perrilla", mas de

"*Perrila, Mas de*"

"*Mas de Perrilla*" (NOM 2010)

Mas situat a la serra dels Gorraptes. Perrilla era el malnom d'un home de la Torre de l'Espanyol.

Perunyo, ca [ˈka peˈrɥɲo]

Casa situada al carrer de les Eres.

Perxi

V. *Tia Marieta del P.*

Perxi, lo [ɫo ˈpɛɾtʃi]

Perxe que comunica el carrer Major i la plaça del Rei. Juntament amb els Portellets, era una de les portes d'entrada a l'antiga vila closa de Vinebre, lloc que avui s'anomena Viladins.

Pescateria, lo carrer de la [ɫo kaˈre ɫa peskateˈɾia]

És l'actual travessera del "Matadero". Antigament, a la cantonada amb la plaça del "Matadero", hi havia una pescateria i d'aquí li ve el nom.

Petxa, ca la [ˈka la ˈpetʃa]

Casa situada a la plaça del president Lluís Companys. També rep el nom de ca Miró.

"Petxo", ca [ˈka ˈpetʃo]

Hi ha dos cases amb aquest nom. L'una està situada al principi del carrer de Sant Miquel. I, l'altra, al carrer del Calvari.

pi

V. *Canella del Roig, Obac del Fuster, Perot, Roer.*

Pi, la drecera del [ɫa ðɾeˈseɾaɫ ˈpi]

Caminoi que deu ser el camí que du al Pi del Guarda i al pi de Roer.

Picardies, ca [ˈka pikaɾˈðies]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de ca Picardies.

Pi del Guarda, lo [ɫo ˈpi ðeɫ ˈgwaɾða]

Tros de terra situat a la dreta de la vall de Gorraptes, davall de la partida dels Tossals, un cop passat el Pi de Roer, al final del camí, a la dreta.

Pi de Roer, lo [ɫo ˈpi ðe ruˈe]

Tros de terra situat a la dreta de la vall de Gorraptes, davall de la partida dels Tossals.

Pilar

V. *Tia P. de Filimina*

Piles, la plaça de les [ła ˈpłasa łes ˈpiłes]

És l'actual *plaça President Lluís Companys*. Antigament hi havia dos piles per a abeurar-hi els animals: rucs, mules i cavalls. Posteriorment també va ser anomenada *plaça de la Font*, ja que s'hi va posar una font de dos brolladors, un era d'aigua del poble i es podia obrir i tancar amb una aixeta, i l'altre era d'aigua de mina i brollava contínuament fins que es va assecar cap als anys vuitanta del segle XX. També és anomenada senzillament *la Plaça*.

Pili de Bieto, ca la [ˈka la ˈpili ðe βiˈeto]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Pinet

"Na Pinet" (MO 1329)

Prenom de cristiana.

Pintor, cal [ˈkał pinˈto]

Casa situada al principi del carrer de la Torre. Aquesta mateixa casa també rep el nom més antic de *ca l'Ermità*.

Pinyol

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. Ha estat recollit amb la forma *Piñol*. La referència escrita més antiga és "Josep Piñol" (RZ 1787 80).

"Pio", ca [ˈka ˈpio]

Casa situada al carrer de les Eres.

Piquer

Cognom registrat el segle XX. Ha estat recollit amb la forma *Piqué*. Les referències escrites més antigues són "Andreu Piqué Martí" (BAPT 1925), "Montserrat Teresa Piqué Poquet" (BAPT 1925).

Piscines, les [łes piˈsines]

Piscines municipals, al costat del CEIP Les Eres i de la guarderia municipal Miquel Bosch, i dels Barracons.

Pla[1]

V. *Cap del P.*

Pla[2] [ˈpła]

Cognom registrat el segle XX. Ha estat recollit amb la forma *Plá*. La referència escrita més antiga és "Josep Plá Vila" (RTD 1903, 62).

Pla[3]

"Miguel Carim, sobre una heredad en *la partida del Llano*" (RZ 1787, 161)

"1 pieza de tierra nombrada *lo Pla*, en la partida de este nombre" (AMI 1852 2r, 9r, 11v, 15r, 15v, 18r, 20r, 23r, 24v, 27r, 27v, 29r, 30v, 35v, 39r, 43v, 44v, 45r, 45v, 47r, 49r, 50r, 51v, 53r, 55r, 57v, 58r, 59r,61r, 63v, 66r, 68r, 70r, 73r, 74r, 79r, 80r83v, 85r, 90r, 91r, 93r, 130v, 131v, 132r)

"...una finca rústica conocida por Plá, en la partida *Plans* de este término municipal [...] el resto de la finca conocida por *Plá*, partida del mismo nombre" (RTD 1901, 30)

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, també anomenda els Plans.

Pla d'Argilagar, lo [ɫo ˈpɫa ðaɾdʒiɫaˈɣa] o [ɫo ˈpɫa ðaɾdʒiɫaˈɣans]

"1 pieza de tierra nombrada *Pla de Argilagá*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 37r, 50r, 76v)

"*Plá de Archgilagá*" (PIGC 1931, P4 F3)

"*Plá del Archilagá*"[38] (PIGC 1931, P19 F2)

"*Pla d'Argilaga*" (RPPRV 1954, P4)

"*Plá de Argilaga*" (RPPRV 1954, P19)

"*Argilagar, pla d'*" (NOM 2010)

També anomenat "Pla d'Argilagans". Partida situada al costat dels Empiltres, enfront de la partida dels Obaguets.

Pla de Baix

"1 pieza de tierra nombrada *Pla de Baix*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 23r, 30r)

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida.

Pla de Dalt

"Otra finca nombrada *Pla de Dal*, en esta partida" (JPV ACRE 22, 1881)

"...otra pieza en la partida dels Plans, denominada *Pla de Dalt*" (RTD 1905, 112)

Peça de terra a la partida dels Plans.

Pla de l'Apotecari

"...otra pieza de tierra en la partida dels Plans, conocida por *Pla del Potacari*, compuesta de viña y olivar" (RTD 1904, 74)

[38] Al document original, hi ha dos correccions: sobre la "l" de "del" i sobre la darrera "á" d'"Archilagá"

Peça de terra a la partida dels Plans. A la vila encara es canta una cançoneta que esmenta aquesta professió de la mateixa manera que es troba escrit aquest topònim: "Fum, fum, fum, / fumeral amunt, /trobaràs un potacari / que s'ha cagat a l'armari./ Ai!, lo porc; ai!, lo brut/ calla, morros de cucut!".

Pla de la Sila

> "Otra pieza de tierra conocida por *Pla de la Sila*, partida dels Plans" (RTD 1904, 75)

Peça de terra a la partida dels Plans.

Pla de la Sorteta

> "Otra pieza de tierra conocida por *Pla de la Sorteta*, compuesta de olivos, de extensión trenta y seis áreas cincuenta centiáreas." (RTD 1904, 76)

Antiga peça de terra.

Pla de la Vinya

> "Otra pieza de tierra, partida dels Plans, conocida por *Pla de la Viña* [...] Lindante al N., camino de la Palma" (RTD 1904, 74)

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

Pla de la Vinya Jove

> "...otra pieza de tierra en la partida *dels* Plans, conocida por *Pla de la Viña Jove*" (RTD 1904, 74)

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

Pla de les Roquetes

> "Otra pieza de tierra en la partida Plans, conocida por *Pla de las Roquetas*" (RTD 1904, 81)

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

Pla dels Ametllers

> "Otra pieza de tierra en la partida dels Plans, conocida por *Plá del Ametllés*[*sic*]" (RTD 1904, 73)

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

Pla de Marc

> "Las fincas rústicas llamadas *Pla de March* y Pla de Tarragó" (JPV ACRE 33, 1884)

És lògic creure que aquesta peça de terra era situada a la partida dels Plans.

Pla d'en Jaume

> "...otra pieza de tierra en la partida dels Plans, conocida por *Pla de Anjaume*" (RTD 1904, 74)

Peça de terra de la partida dels Plans.

Pla de Pere Joanet

> "Otra pieza de tierra en la partida Plans, conocida por *Pla de Perejuanet*" (RTD 1904, 72)

Finca situada als Plans.

Pla de Tarragó

> Las fincas rústicas llamadas Pla de March y *Pla de Tarragó*" (JPV ACRE 33, 1884)

És lògic creure que aquesta peça de terra era situada a la partida dels Plans.

Pla Gran

> "Otra pieza de tierra conocida por *Pla Gran*, compuesta de olivos, higueras y sembradura" (RTD 1904, 76, 80)

> "Una pieza de tierra situada en la partida dels Plans, conocida por *Pla Gran*" (RTD 1904, 82)

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

plaça

V. *Plaça, Ajuntament, Catalunya, Constitució, Creu, l'Església, "Matadero", Palmera, Piles, President Lluís Companys, Rei.*

Plaça, la[1] [ła ˈpłasa]

Nom popular de la plaça del President Lluís Companys. Antigament anomenada plaça de les Piles o plaça de la Font.

Plaça, la[2]

> "...un perche travessant damunt lo carrer de una casa a una altra seua, cituada en lo dit lloch de Vinebre, al cap de la plassa de dit lloch; que dita casa afronta, de una part, ab casa de Gabriel Llecha, que ere de Gabriel Oso; y, de altra part, ab casa d'en Juan Torner, fill de Rafel, y ab *la plassa* y ab lo carrer que va al portal de la vila..." (CAP 1607, 96r)

> "...todo aquel corral, o patio, parte rodeado de paredes, que por nuestros legitimos titulos tenemos cito dentro la indicada villa de Vinebre, en su calle que va desde *la Plaza* al huerto de Don Josef de Ossó" (ACRE340-62-T2-200, 1803)

> "*Plaza*" (RTD 1903, 73, 85)

Plaça, carrer de la

"*Plaza*" (REF 1894)

"…una casa en la *calle de la Plaza*, linda por su derecha con la calle Mayor" (JPV ACRE 18 1903).

Plana de la Lloba

"*Plana de la Lloba*"
"*Lloba, plana de la*" (NOM 2010)

Indret rural que toca amb les Planes del terme de Flix.

Planes

V. *Raboses, Planes i Aubagues*.

Planes, les [łes ˈpłanes]

"Acte de venda de una heretat en terme de Vinebre, *a la partida de les Planes*, fet y firmat en favor del honor Ramon Domenech de la mateixa vila[...]

...hereditas habemus et possidemus in termino de Vinebre, *in partita dicta de les Planes*" (ACRE340-62-T2-164, 1648)

"1 pieza de tierra nombrada *Planes* en la partida de este nombre" (AMI 1852 2r, 4v, 16r, 16v, 20r, 21r, 41v, 46v, 64v, 66v, 68v, 76r, 77v, 90r, 90v, 92r, 92v)

"1 pieza de tierra nombrada *les Planes*, en la partida de este nombre" (AMI 1852 12v, 28v, 36r)

"...la finca sita en la partida *las Planas*, conocida por el mismo nombre..." (RTD 1898, 22)

"Una pieza de tierra nombrada *Planas*, compuesta de viña" (RTD 1904, 87)

"*Planes*" (PIGC 1931, P14, PIGC 1941, P12, RPPRV 1954, P12, P14, RPPRV 1954, P17)

"*Planes, les*" (NOM 2010)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada davall de la partida de les Obagues.

Planes, lo camí de les [ło kaˈmi łes ˈpłanes]

"...la finca conocida por Horta de Dalt [...] limita al Norte con el *camino de les Planes*" (RTD 1903, 58)

Camí que condueix a les Planes.

Planes, la serra de les [ɬa sˈɛra ɬes ˈpɬanes]

"*Planes, serra de les*"

"*Serra de les Planes*" (NOM 2010)

Serra que toca amb les Planes de Flix i fa límit amb el terme de Flix, damunt de les Vallusseres.

Planes de Flix, les [ɬes ˈpɬanez ðe ˈfɬiʃ]

"...sita en lo terme de la Vila de Flix, del Corregimt. de Tortosa, en *sa partida dita de les planes*, afrontant en Cami publich, en terres de Manuel Veâ, de Joan Domenech dit Besó, de Antoni Cervelló, y de Miquel Montané." (CM 1793, 2v)

Partida de terra al terme de Flix, a l'oest dels Comellars, que és conreada per molts vinebrans.

Planes de Flix, lo camí de les [ɬo kaˈmi ðe ɬes ˈpɬanez ðe ˈfɬiʃ]

Camí que surt del camí de les Mugues, després de la Salve i du a la costa de la Bessona fins a la partida de les Planes de Flix, al terme de Flix.

Planes i Planetes

"...partida Rebosas, Planas y Aubagas, conocida por *Planas y Planetas*" (RTD 1904, 72)

Antiga peça de terra situada a l'antiga partida anomenada Raboses, Planes i Obagues, que deu coincidir amb les partides que actualment estan separades: les Raboses, les Planes i les Obagues.

Planes més Amunt

"...pieza de tierra en la partida Rebosas, Planas y Aubagas, conocida por *Planas mes Amunt*" (RTD 1905, 95)

Antiga peça de terra situada a l'antiga partida anomenada Raboses, Planes i Obagues, que deu coincidir amb les partides que actualment estan separades: les Raboses, les Planes i les Obagues.

Planes més Avall

"Una pieza de tierra en la partida Reboses, Planas y Aubagas, conocida por *Planas mes Avall*" (RTD 1905, 94)

Antiga peça de terra situada a l'antiga partida anomenada Raboses, Planes i Obagues, que deu coincidir amb les partides que actualment estan separades: les Raboses, les Planes i les Obagues.

Planeta, la

"1 pieza de tierra nombrada *Planeta*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 3r, 40r, 56r, 62r)

"...pieza de tierra situada en la partida Raboses, Planes y Aubagues, nombrada *Planeta*" (JPV ACRE 45, 1918).

Sembla que reben aquest nom dos indrets diferents. Una antiga peça de terra i la partida on era situada. I una peça de terra que, per la informació de les fonts escrites, sembla que devia estar situada a les actuals Planes o a les confrontants Obagues i Raboses.

Planetes

"...en la partida nombrada *Planetas*" (JPV ACRE 23, 1942)

Antiga partida de terra que no s'ha pogut situar i que podria coincidir amb l'anterior *la Planeta*.

Planots, los [ɫos pɫaˈnɔts]

"1 pieza de tierra nombrada *Planot*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 68v)

"... pieza de tierra en partida Sortetes, pieza conocida por *Planot*." (RTD 1908, 131)

"*Planots*" (PIGC 1932, P17)

Partida de terra i peces de terra d'aquesta partida, situada entre el cementiri i el camí de les Mugues.

Plans, los [ɫos ˈpɫans]

"...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada *los Plans*." (CAP 1558, 15r)

"...una heretat en lo terme de Vinebre, en la partida *los Plans*, que affronta ab Pere Gonsales, ab Garrigues y ..." (CAP 1639, 16v)

"...una heredad en el término de dicha villa, en *los Llanos*, que linda con Jayme Domenech, Joan Miro, Joseph y Matheo de Osso" (CAP 1734, 216r)

"... las tres cuartas partes de la finca conocida Plá, partida *Plans*" (RTD 1901, 32)

"Otra pieza de tierra en la partida *dels Plans*, conocida por Plá [...] otra pieza en la partida *dels Plans*, denominada Pla de Dalt" (RTD 1905, 110)

"*Plans, los"*
"los Plans" (NOM 2010)

Partida de terreny situada al sud de la roca del Cap del Pla.

Plans, lo camí dels [ɫo kaˈmiɫs ˈpɫans]

Camí que condueix del nucli urbà de Vinebre fins als Plans.

Plans de Vinebre, los

"...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada *los Plans de Vinebre*." (CAP 1558, 15v)

> "...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida de *los Plans de Vinebre;* affronte, de una part, ab Anthoni Miro, que ere de Jaume Mauri, y ab Johan Torner, la qual heretat pague y acostuma pagar..." (CAP 1639, 18r)

Antiga partida de terra, que, amb molta probabilitat, devia coincidir amb els actuals Plans.

Platgeta, la [ɬa pɬaˈdʒeta]

Així és anomenada, també, la Platja.

Platja, la [ɬa ˈpɬadʒa]

Antic terreny a la vora de l'Ebre, arenós, d'origen sedimentari, idèntic a l'arena de les Illes i molt semblant a la de les platges de la Costa Daurada. Situat entre la partida de les Fontjuanes i la finca anomenada Illa del Comandant. Una petita part és al terme de Vinebre i una bona part és al d'Ascó. La població vinebrana acostumava a anar-hi a banyar-s'hi en temps de calor i dies de festa. No s'hi conreava res. Actualment, no en queda quasi res, ja que es va malmetre amb l'extracció d'arenes i graves, a la dècada dels setanta del segle XX, per a la construcció de la central nuclear d'Ascó.

Ploradora, ca la [ˈka ɬa pɬoɾaˈðoɾa]

Casa situada al carrer de la Torre.

Poblat Ibèric, lo [ɬo poˈβlat iˈβɛɾik]

"*Sant Miquel, poblat ibèric*"

"*Poblat ibèric de Sant Miquel*" (NOM 2010)

Establiment militar ibèric d'època tardana, situat en un turonet proper a l'ermita de Sant Miquel, a 1,5 Km al sud-est de Vinebre. Entre les troballes més destacables hi ha el cap de ceràmica d'una nina i una arracada d'or. Té una vista immillorable del pas de l'Ase (congost de l'Ebre al terme de Garcia).[39]

pont

V. *Fava*

Pontó, lo [ɬo punˈto]

Finca ubicada a la partida dels Mallons.

Pontó de "Romero", lo [ɬo punˈto ðe roˈmeɾo]

Finca situada després del Malló del Forneret, davall del mas d'Ater.

[39] Per a saber-ne més: Genera i Monells, Margarida (1993): *Vinebre : els primers establiments del riberal: recerques arqueològiques* Tarragona: Diputació de Tarragona

Poquet [poˈket]

Cognom registrat els segles XIX i XX. Ha estat relativament abundant durant el segle XX i encara és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Cecília Poquet" (PPQ 1817).

Poquet, ca [ˈka poˈket]

Casa situada al carrer de Lleida.

Poquet, mas de

"*Mas de Poquet*" (PV 1919)

Mas situat a les Mugues, al costat mateix del mas de Framut.

Port, de

Cognom registrat els segles XIV i XV. La referència escrita més antiga és "Bernat de Port" (MO 1350).

Porta [ˈpɔɾta]

Cognom registrat els segles XIX i XX. Actualment és viu i especialment abundant. La referència escrita més antiga és "Felip Porta" (AMI 1852, 74v).

Portal, lo carrer del [ɫo kaˈreɫ porˈtaɫ]

> "... damunt lo carrer de una casa ab altra [-----] en lo loch de Vinebre al cap de la plassa de la Yglesia que dita cassa afronta de una part ab cassa de Gabriel Ossó y de altra part ab cassa de Raphael Torner y ab dita plassa y ab *lo carrer qui van al portal* de la villa." (CAP 1558, 13v)
>
> "...un perche travessant damunt lo carrer de una casa a una altra seua, cituada en lo dit lloch de Vinebre, al cap de la plassa de dit lloch; que dita casa afronta, de una part, ab casa de Gabriel Llecha, que ere de Gabriel Oso; y, de altra part, ab casa d'en Juan Torner, fill de Rafel, y ab la plassa y ab *lo carrer que va al portal de la vila*..." (CAP 1607, 96r)
>
> "...un sobrepasador que pasa por ensima de la calle desde la casa del confesante a otra del mismo dentro de la presente villa, al último de la Plaza, que linda con patio al lado de la iglesia, con casa Joan Baptista Esquirol, con Joan Domenech y con *la calle que va al portal*" (CAP 1734, 214v)
>
> "1 casa en la c*alle del Portal*" (AMI 1852, 1v, 2v, 3v, 4r, 4v, 5r, 6r, 7v, 8v, 9v, 11v, 13r, 13v, 14v, 15r, 16v, 19r, 19v, 20v, 21r, 24r, 25r, 26r, 27r, 27v, 36v, 75v, 76v, 77r)
>
> "...calle sin nombre, conocida vulgarmente por la *calle del Portal*" (RTD 1903, 83)

Carrer que va de la plaça de la Constitució al Perxi.

Portal del Camí de la Torre, carrer del

> "...un perche travessant de una part a l'altra del *carrer que va al portal del camí de la Torre*..." (CAP 1607, 105r)

> "...por el derecho de poder hacer un pasadizo desde la casa que habita a la de los pupilos de Francisco Torne, que confronta con las dos casas y con la *calle del Portal que ba a la villa de la Torre del Español*" (RZ 1787, 92)

Els documents no donen prou dades per saber si es tracta o no del mateix carrer del Portal o fa referència al portal o a la portella de l'altre costat de la Viladins.

Portella, la

> "...e poseix en lo loch de Vinebre en la Crestiandat Vella, *en la partida dita la Portella*..." (CAP 1558, 30v)

> "...in loco de Vinebre en la Crestiandat Vella, *in partida dita la Portella*..." (CAP 1558, 30v)

> "...en la casa que té y posehex en lo dit lloch de Vinebre, en la Cristiandat Vella en la *partida dita la Portella*, lo qual perche està damunt la portella que és portal de dit lloch, y afronta ab cases d'ell mateix y ab dit carrer de la Portella, que passa davall de dit perche..." (CAP 1607, 108r)

> "...un perche en la casa que té i posseeix en lo dit lloch de Vinebre, en la Christiandat Vella, *en la partida dita la Portella*, qu·és portal de dit lloch, que affronte ab Casa de la Vila, que ere de Matheu March, ab lo carrer de dita Portella y ab casa de ell..." (CAP 1639, 20r)

Partida de terra antiga, sense situar. El nom de "la Portella" podria tindre relació amb els actuals "Portellets", que són l'obertura nord de la Viladins (que, al seu torn, molt bé podria ser l'antigament anomenada Cristiandat Vella). En aquest cas, devia estar situada a prop de la partida dels Mallons.

Portella, carrer de la

> "...en la casa que te y posehex en lo dit lloch de Vinebre en la Cristiandat Vella en la partida dita la Portella lo qual perche està damunt la portella que es portal de dit lloch y afronta ab cases dell mateix y ab dit *carrer de la Portella* que passa davall de dit perche..." (CAP 1607, 108r)

> "...un perche en la casa que té i posseeix en lo dit lloch de Vinebre, en la Christiandat Vella, en la partida dita la Portella, qu·és portal de dit lloch, que affronte ab Casa de la Vila, que ere de Matheu March, ab *lo carrer de dita Portella* y ab casa de ell..." (CAP 1639, 20r)

Antic carrer sense situar. El capbreu de 1607 apunta que passava per davall d'un perxe. Com que en el mateix capbreu ja es parla del carrer Major (que dóna a l'únic perxe que es conserva en l'actualitat), podria ser que existissin dos perxes. Aquest segon sembla possible que fos a la porta nord de la Viladins, que dóna als actualment anomenats "Portellets". El nom de la "Portella", podria tindre relació amb aquest mateix nom.

Portellets, los [ɬos porteˈʎets]

Carrer dels Portellets.

Portellets, lo carrer dels [ɬo kaˈreɬs porteˈʎets]

Carrer que va del Convent cap al camí de Flix.

"Potacari"

V. *Apotecari*

pou

V. *Hortet, Horts.*

pouet

V. *Repis.*

Pradell/ Paradell [pɾaˈðeʎ]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. Ha estat recollit amb les formes *Pradell* i *Paradell*. Actualment és viu i, a més, és un nom de casa. La referència escrita més antiga és "Baptista Pradell" (CM 1793).

Prades, de

Cognom registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Domingo de Prades" (PH 1349).

presa

V. *Animer.*

President Lluís Companys, la plaça del [ɬa ˈpɬasa pɾeziˈðeɲ ʎuˈis komˈpaɲtʃ]

Plaça en què conflueixen el carrer de Sant Miquel, el carrer de l'Horta i l'avinguda de Pau Casals. També és anomenada plaça de *les Piles, de la Font* o senzillament *la Plaça*.

Presó, la [ɬa pɾeˈzo]

Habitacle de l'antiga Casa de la Vila Vella dedicat antigament a fer de presó.

Prop la Vila

> "...un ferreginal situat en lo terme de Vinebre, en *la partida nomenada Prop la Villa*; afronta, de una part, ab lo olyvar de dit Pere Ossó; y, de altra part, ab carrera pública; y, de altra part, ab corrals de dit loch de Vinebre y ab la Vall" (CAP 1558, 11v)
>
> "...in partita dicta *Prop la Villa*..." (CAP 1558, 11v)

Partida de terra antiga, sense situar.

Pros [ˈprɔs]

Cognom registrat els segles XIX i XX. Ha estat especialment abundant el segle XX i encara és viu actualment. La referència escrita més antiga és "Josep Pros" (ACRE340-62-T2-209, 1845) (AMI 1852, 13v) (RTD 1898, 23).

Pubill[1]

"Pere Macip als Pobill" (CAP 1558, 14v, 16r, 16v)

Àlies de Pere Macip.

Pubill[2]

Cognom registrat els segles XVI i XVII. La referència escrita més antiga és "Antoni Pobill" (CAP 1558, 23r). Actualment és un nom de casa.

Pubill, ca [ˈka puˈβiʎ]

Casa situada al carrer Major.

Pujals

Cognom registrat el segle XIX. Ha estat recollit amb les formes *Pujals* i *Puyals.* Les referències escrites més antigues són "Antonio Pujals" (AMI 1852, 102v), "Joan Pujals" (AMI 1852, 88v) "el germà de Joan Pujals" (AMI 1852, 89r), "Manuel Pujals" (AMI 1852, 89v), "Sebastià Puyals" (AMI 1852, 108v).

punta

V. *Cogulleta, Empiltres, Frare, Roqueta, Tossals.*

Pura de Don Jaume, ca [ˈka ˈpura ðe ðoɲ ˈdʒawme]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Don "Augusto", ca Donya Elena i cal Carreter o ca Quico el Carreter.

Quadro, lo [ɬo ˈkwaðɾo]

Terreny on actualment hi ha el cementiri i voltants. Efectivament, té una forma quadrada.

Quatre Barres Catalanes, l'avinguda de les [ɬaβiŋˈguða ɬes ˈkwatɾeˈ βares kataˈɬanes]

Avinguda que va des dels Bars fins al camp de futbol.

Quatre Camins, los [ɬos ˈkwatɾe kaˈmins]

Cruïlla dels camins que van de la Palma d'Ebre a la Torre de l'Espanyol, i de Vinebre a Cabacés, a la partida dels Gorraptes.

Quico de Butxaques, ca [ˈka ˈkiko βuˈtʃakes]

Casa situada al carrer de la Torre.

Quico Calderó, ca [ˈka ˈkiko kałdeˈɾo]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca la Tia Paula de Daniel.

Quico Culot, ca [ˈka ˈkiko kuˈɬɔt]

Casa situada al principi del carrer de la Torre.

Quico Maria, ca [ˈka ˈkiko maˈɾia]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Sanç.

Quicot, ca [ˈka kiˈkɔt]

Casa situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó.

Quicot, la pedrera de [ɬa peˈðɾera ðe kiˈkɔt]

Pedrera de calcària, situada a les Canelles, prop de la roca del Cap del Pla, d'on, antigament, s'extreia la pedra per a fer les cases i altres construccions del poble. Si més no, se'n va extreure pedra fins a l'any 1942, ja que és la data en què es van fer les parets del cementiri, que són fetes íntegrament de pedra extreta d'aquest indret.

Rabadans, los [ɬo raβaˈðans]

> "1 pieza de tierra nombrada *Rabadá*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 17r, 71r)
>
> "pieza de tierra situada en la partida de Plans, conocida por *Rabadà*" (JPV ACRE 43, 1918)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre el "Passo de Ganado" i el "Pantano", entre la carretera de la Torre (T-714) i les Aumedines.

Rabosa, lo pas de la [ɬo ˈpaz ðe ɬa raˈβoza]

Pas ramader a la serra de les Obagues, cap al racó d'Aixerí. Situat a la carena que separa la vall de Sant Miquel i la vall de Beanta, al terme de Garcia.

Raboses, les [ɬeraˈβozes]

> "1 pieza de tierra nombrada *Raboses*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 5v, 17v, 23r, 24v, 25r, 47v, 91r, 92v, 131r, 131v)
>
> "*Raposes*" (PIGC 1931, P13, P14)

Tros de terra situat al peu del camí de Sant Miquel, al costat de les Fontjuanes.

Raboses de Baix

> "1 pieza de tierra nombrada *Raboses de Baix*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 24v)

Antiga peça de terra.

Raboses, Planes i Obagues

> "...partida *Rabosas, Planas y Aubagues*" (RTD 1902, 42)
>
> "...partida de *Rebosas, Planas y Aubaga*, conocida por Planas" (RTD 1902, 49, 50)
>
> "... partida de *Rebosas, Planas y Aubagas*" (RTD 1902, 51, RTD 1904, 69)
>
> "...partida *Planas, Rebosas y Aubagas*, conocida por Planas" (RTD 1903, 63, RTD 1904, 84)

Antiga partida de terra que inclou les actuals que reben el nom de les Planes, les Obagues i les Raboses.

Rabosot, cal [ˈkaɬ raβoˈzɔt]

Casa situada al carrer de Sant Miquel, al costat del cal Manescal. Actualment ja no existeix, s'hi va obrir el carrer de Gaudí, però a la paret lateral de cal Manescal que tocava amb aquesta casa, encara s'hi pot veure la pedra del foc a terra que du esculpida la data de 1866.

racó

V. *Aixerí, Blaions, Cahoni, Cova del Corredor, Espantaguerres, Guinaus, Jordi del R., Martins, Moro, Pava, "Soberano"*.

Racó, lo

És el tros del carrer del Forn que fa colze. On vivia *Jordi del Racó*.

Racó del Moro, lo mas del [ɬo ˈmaz ðeɬ raˈko ðeɬ ˈmɔɾo**]**

Maset situat al racó del Moro, als Gorraptes Més Amunt.

Raduà

Cognom registrat els segles XVI i XVII. Ha estat recollit amb la forma *Radua*. La referència escrita més antiga és "Joan Radua" (FO 1553) (CAP 1558, 8v, 9v).

Rafel, ca [ˈka raˈfɛɬ]

Casa situada al carrer del Sol.

Rai, lo salt del [ɬo ˈsaɬ deɬ ˈraj]

> "*Rai, salt del*"

"*Salt del Rai*" (NOM 2010)

Salt d'aigua a la vall dels Gorraptes. Actualment, està sec atès que per la vall de Gorraptes només hi baixa aigua en casos de molta pluja continuada, fet que no passa gens sovint en aquestes contrades. Per bé que aquesta és la denominació més popular, també és nomenat *lo salt de la Vall*. Quan la gent de Vinebre van haver d'abandonar el poble a la guerra civil espanyola, les dones hi anaven a rentar la roba.

Ram

V. *Cap del R.*

"Ramiro", ca [ˈka raˈmiɾo]

Casa situada al carrer del Cementiri.

Ramon

Cognom registrat els segles XIX i XX. La referència escrita més antiga és "Joan Ramon" (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-209, 1845).

Ramona

V. *Tia R. del Sinaro.*

Ramon de la Menya, ca [ˈka raˈmon de ɫa ˈmɛɲa]

Casa situada al principi del carrer de la Torre.

Ramon de la Menya, lo mas de [ɫo ˈmaz ðe ramon de ɫa ˈmɛɲa]

Mas situat a les Sénies. Menya és un nom de casa de Vinebre.

Ramon de Martí, ca [ˈka raˈmon de marˈti]

Casa situada a la travessera de la Torre.

Ramon Jornet, ca [ˈka raˈmoɲ dʒoɾˈnet]

Casa situada al carrer del Forn.

Rata, lo molí de la [ɫo moˈɫi ðe ɫa ˈrata]

> "... una finca de secano conocida por las Valls, en la partida Horta de Sidesa o Pedruscall de este término [...]; lindante [...] al E. con la acequia del *molino llamado de las Ratas*" (RTD 1902, 41)

Molí i mas que hi ha al costat esquerre de la carretera que va de Vinebre a Garcia. És viu el nom de *molí de la Rata* i podria coincidir amb el registre escrit del document "*de las Ratas*".

Ratera

V. *Solà de Ratera.*

Ratxeta, ca la [ˈka ɫa raˈtʃeta]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de cal Digo.

Raval, la [ɫa raˈβaɫ]

Zona del poble corresponent al darrer tram del carrer de Sant Miquel.

Raval de l'Horta, la

> "... De todo aquel huerto que se riega del agua de la asequia comuna, plantado de cuatro higueras, de extención de dos días de cabar un hombre, situado dentro el mismo término, y partida llamada de la Horta de Dal, que linda por la parte de oriente, con huerto de la Señoría, o Encomienda de Ascó; a mediodía con otro de Doña Raymunda de Ossó, a poniente con el de Jose Fortuny, y otro de Miquel Carim y Pedro Vea; y, a tramuntana, con el camino público que dirige a la villa de Garcia, justipreciado de los mismos peritos en doscientas cincuenta libras ardites, de la moneda. Y todo aquel censal parte cubierto, y parte descubierto, que tengo cerca la casa de mi abitación, y en *el Arrabal dicho del Horta*, que linda con calle pública, en la cual tiene puerta principal, con corral de Miguel Pros, con tierras de Josef Pros, con el barranco de este común [...] y con el puente que hay desde dicha mi casa al citado corral, para entrar y salir a éste por encima de dicho Barranco,..." (ACRE340-62-T2-209, 1845)

Es desconeix si coincideix amb l'actual Raval.

rec

V. *Nou de la Torre, Torre.*

Recer, lo [ɫo raˈse]

Antic solar urbà del final del carrer del Sol, a l'indret anomenat Davall de les Ribes, on els gitanos solien acampar quan passaven per Vinebre. Actualment és un corral tancat.

Recer de Salamé

> "la finca de su principal […] enclavada en este término municipal llamada Oliverets, conocida vulgarmente por *Rasé de Salamé*" (JPV ACRE 17 1908).

Reg, la bassa del [ɫa ˈβasaɫ ˈrek]

Bassa artificial que ha construït l'Associació de Regants El Progrés, de Vinebre, davall de la roca del Cap del Pla.

Rei, la plaça del [ɫa ˈplasaɫ ˈrej]

Plaça que hi ha al davant de l'església.

Rengs, los [ɫo ˈreŋs]

"*Rengs, los*"
"*Los Rengs*" (NOM 2010)

Tros de terra plantat de rengs d'olivers, situada entre les Vuitenes, el Quadro i els Jardins. Prop de l'oliver de la Mare de Déu. Els travessa el camí de la Torre.

Rengs, lo camí dels [ɫo kaˈmiɫz ˈreŋs]

Tros del camí de la Torre, entre el camí de Cabacés i el camí de les Mugues.

Rengs dels Olivers

"Otra pieza de tierra conocida por *Renchs dels Olivés*, partida Sortetas y Vuitenes" (RTD 1904, 71)

Peça de terra situada a l'antiga partida Sortetes i Vuitenes. Amb molta probabilitat correspon al que avui s'anoma los Rengs.

Repis, lo pouet de [ɫo poˈwed de ˈrɐpis]

Pou sense situar.

Retorna, la [ɫa reˈtorna]

Tros del carrer de l'Horta que fa forma colze, com la retorna d'un riu, la corba que en fan les aigües i en la qual el corrent del riu altera el seu sentit.

"Revellón"

V. *Rovelló.*

riba

V. *Pena.*

Riba, la

"Una casa situada en la calle de la Huerta nº 8 [...] linda [...] por detrás, *La riba*; y, delante, su propia calle" (RTD 1905, 99)

"...la casa de la calle del [*sic*] Huerta, señalada de núm. 8, que dividida, actualmente forma un solo edificio que se compone de planta baja y tres pisos, en la superficie de tres metros de ancho por 26 metros de largo; fondo. Lindante por la derecha mirando a la fachada con el heredero de Alejandro Servelló; por la izquierda, con la de José Montané Gasol; por la espalda, con *un camino llamado La Riba* y, por enfrente, la calle del [*sic*] Huerta en donde tiene su puerta de entrada." (RTD 1905, 102)

Amb tota probabilitat, deu tractar-se del que actualment s'anomena Davall de les Ribes o avinguda Francesc Macià, que correspon a la riba antiga del braç de riu que passava per davant de Vinebre.

Riba, carrer de la

"*Riba*" (REF 1894)

Podria correspondre al tram de Davall de les Ribes actualment batejat com avinguda d'Enric d'Ossó.

Ribellet, la cova de [ɬa ˈkɔβa ðe riβeˈʎet]

Cova situada als Gorraptes, entre la vall dels Gorraptes i les Pereroles, al N de l'obac de Joan de Bieto. A 1 km de la cova de Pep de Leli, aproximadament.

Ribers, los [ɬo riˈβes]

"... un pedazo de tierra plantada con algunas moreras, de extension medio jornal, poco más o menos, ya fitada o mojonada, confinante con tierras de [...], en el término de la presente villa de Vinebre y *partida dels Ribés*." (ACRE340-62-T2-210, 1846)

"1 pieza de tierra nombrada *Ribe*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 53r, 59v, 64r, 66v)

"Otra pieza de tierra conocida por *Ribés*, compuesta de higueras, árboles frutales, moreras, sembradura y alameda. [...] Lindante al N. con el barranco llamado Lavall [...] E., con la acequia de l'Horta de Baix [...] y, al O., con el brazo del río Ebro llamado Galacho" (RTD 1904, 78)

"Otra en la partida *Ribas ó Ribé*, huerta, sembradura y bosque" (RTD 1910, 148)

"*Rivé*" (PIGC 1929)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre el Galatxo i les Fontjuanes.

Ribers i Horta de Baix

"Otra pieza de tierra en la partida *Ribés y Orta de Baix*" (RTD 1906, 117)

"Una pieza de tierra regadío plantada de higueras, conocida por *Ribé y Horta de Baix*, de cabida un jornal diez céntimos o sean, 66 a 90 centiáreas, lindante al N con el Barranco" (RTD 1906, 118)

Antiga partida de terra que devia incloure les actuals: los Ribers i l'Horta de Baix.

Ribes [ˈriβes]

Cognom registrat els segles XVIII i XIX amb poca incidència. Actualment, encara és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Josep Ribes" (CAP 1734, 237r) (RZ 1787 91).

"Ricardo", ca [ˈka riˈkaɾðo]

Casa situada al carrer del Riu.

"Ricatxons", lo molí de [ło moł'i ðe rika'tʃons]

Era un molí que hi va haver antigament a Vinebre, constituït per una societat. Sembla que estava situat a la travessera de Sant Miquel.

Ripoll

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Pere Ripoll Vernet" (RTD 1904, 89).

Riquer

Cognom registrat el segle XIV i XX. La referència escrita més antiga és "Berenguer Riquer" (MO 1350).

Rira

Cognom registrat els segles XX. Ha estat recollit amb la forma *Rira*. Les referències escrites més antigues són "Teresa Rira Aragones" (LLI 1939, 2v), "Juan Rira Aragones" (LLI 1939, 2v).

Rita, ca ['ka 'rita]

Casa situada al carrer de l'Horta.

riu

V. *Torre*.

Riu, lo [ło 'riw]

> "... Ítem hun verger situat en lo mateix loch junt al *ryu*, afronta ab lo dit *ryu* y ab la via pública..." (CAP 1558, 16v)

> "...Lagostera, en dit nom confessa tindre un verger situat en lo mateix lloch de Vinebre, junt al *Riu*, que affronta ab dit *Riu*, ab via pública, ab hereus de Pere Vila..." (CAP 1661, 170v)

És com la gent de Vinebre anomena l'Ebre. Actualment, només uns 800 metres de l'Ebre transcorren pel terme de Vinebre, que està situat a la riba esquerra. Antigament, però, l'Ebre es bifurcava entre Ascó i Vinebre i el braç més cabalós passava a fregar de les parets de Vinebre –tant que a ca Pepió, a la Viladins, s'hi amarraven els llaguts–. Aquest antic braç de riu marcava el límit del terme amb Ascó. Una riuada va estroncar-lo, potser, cap a finals del segle XIX.

Riu, lo carrer del [ło ka'reł 'riw]

> "Dos distritos electorales, con una sola sección cada uno de ellos, y se denominarán Distrito de la plaza nueva, el 1º, que lo componen las calles de, San Miguel, *Río*, Eras, Nueva y Torre; y se le señalan cuatro concejales." (LLI 1894)

> "*Calle del Río*" (RTD 1903, 69, 85)

Carrer que és perpendicular al carrer de Sant Miquel, a l'alçada del principi de la Raval. En el temps que el braç del riu passava a la vora de Vinebre, hi devia desembocar directament. De fet encara hi ha dos cases d'aquest carrer que conserva portes que estan a més d'un metre de terra, cosa que fa suposar que devien donar accés al riu directament.

Riu, la travessera del [ɬa tɾaβeˈseɾaɬ ˈriw]

Travessera urbana que va del carrer del Riu a la travessera de Sant Miquel.

Riuet, lo [ɬo riˈwet]

Tram final de la vall dels Gorraptes.

Riuran, lo [ɬo ˈriwˈɾan]

Amb molta probabilitat, en un principi, es devia referir al braç més gros que tenia l'Ebre en passar entre Vinebre i Ascó i es devia dir "lo Riu Gran". En l'actualitat l'Ebre només té un braç i s'ha perdut el sentit del topònim.

Rius [ˈriws]

Cognom registrat el segle XVI. Actualment, és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Marc Rius" (CAP 1558, 12r, 13r).

Robí, de

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Eiça de Robi" (MO 1329).

Roc, ca [ˈka ˈrɔk]

Dos cases reben aquest nom. L'una està situada al carrer Nou; i l'altra, a la plaça de Catalunya. Aquesta darrera també rep el nom de ca l'Enriqueta de Maria "Pepe".

Roc, lo molí de [ɬo moˈli ðe ˈrɔk]

Antic molí situat al carrer Nou. Actualment està en estat ruïnós.

roca

V. *Cap del Pla, Frare, Gall, Moro, Sol.*

Roca [ˈrɔka]

Cognom registrat els segles XIX i XX. Actualment, encara és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Francisco Roca" (PPQ 1817).

Rocamora [rokaˈmɔɾa]

Cognom registrat els segles XIX i XX. Actualment, encara és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Francisco Rocamora" (PPQ 1817) (AMI 1852, 19r, 103v, 116v).

Roders/Rodés

Cognom registrat el segle XIX. S'ha recollit amb la forma *Rodés*. La referència escrita més antiga és "Antoni Rodés" (AMI 1852, 130r).

Roer[1]

V. *Muga de R., Pi de R., "Pepe" de R.*

Roer[2] [ruˈe]

Cognom registrat el segle XVI, amb la forma *Ruer*. Actualment, encara és viu a la vila i també existeix com a nom de casa. La referència escrita més antiga és "Jaume Ruer" (FO 1553).

Roer, ca [ˈka ruˈe]

Dos cases reben aquest nom. Una està situada a la plaça del "Matadero". I, l'altra, dóna al carrer del Forn, d'una banda; i, de l'altra, a l'avinguda Enric d'Ossó.

Roer, lo molí de [ɫo moˈli ðe ruˈe]

Molí de vi i d'oli de la família de ca Roer. En actiu, actualment, amb el nom comercial "Molí de Rué".

Roer, lo pi de [ɫo ˈpi ðe ruˈe]

Exemplar de pi blanc que dóna nom a la finca *lo Pi de Roer*.

Rofes

Cognom registrat el segle XX. Actualment, és un nom de casa. La referència escrita més antiga és "Anna Irene Ramona Rofes Masdeu" (BAPT 1921).

Rofes, ca [ˈka ˈrɔfes]

Casa situada al carrer de l'Horta, a la Retorna.

Roger [rojˈʒe]

Cognom registrat el segle XVII. Actualment, és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Josep Roger" (CAP 1661, 168r).

Roig[1]

V. *Canella del R.*

Roig[2] [ˈrɔtʃ]

Cognom registrat el segle XVIII. Actualment, encara és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Tomasa Roig" (CR 1771 302) (RZ 1787 81).

Roig, cal [ˈkaɫ ˈrɔtʃ]

Casa situada al carrer del Cementiri.

“Roio”, cal [ˈkaɫ ˈrojo]

Casa situada al carrer del Riu.

“Romero”

V. *Miquel de R., Pontó de R.*

“Romero”, ca [ˈka roˈmeɾo]

Dos cases reben aquest nom. Una està situada al carrer de Serra. I, l’altra, a la travessera del Riu.

“Romero”, lo mas de [ɫo ˈmaz ðe roˈmeɾo]

Mas situat a les Mugues.

Rònic, lo

> “lo Ronic”[40] (AMI 1852, 93r)

Àlies o renom.

Roques

V. *Illa Davant les R.*

Roqueta

> “pieza de tierra situada en la partida Gorraptes, conocida por *la Roqueta*” (JPV ACRE 41, 1918)

És probable que estigués situada prop de la punta de la Roqueta.

Roqueta, la punta de la [ɫa ˈpunta ɫa roˈketa]

> “*Roqueta, punta de la*”
> “*Punta de la Roqueta*” (NOM 2010)

Cim de la serra del Rovelló, situat a la partida dels Gorraptes més Amunt.

Roquetes[1]

V. *Pla de les R.*

[40] Rònec. Tot i que la cal·ligrafia no és prou clara i també podria ser que hi digués *lo Bonic*.

Roquetes[2]

"pieza de tierra nombrada *Roquetas*, sita en el término municipal de Vinebre y partida Mallols Aumedines" (JPV ACRE 47, 1924)

Ros

V. *Jaume del R., Miquel del R.*

Ros, cal ['kaɬ 'ros]

Reben aquest nom dos cases situades al carrer del Lleida. A més, l'una també rep el nom de ca l'"Adélio"; i, l'altra, ca "Pepe" de Clemència.

Rosalia, ca ['ka roza'ɬia]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Pep de Jordi.

Rosa Morremus, ca ['ka 'rɔza mo'rɛmus]

Casa situada al carrer Major.

Roseta de Leli, ca ['ka ro'zeta 'ɬɛɬi]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

Rossa, ca la ['ka ɬa'rosa]

Casa situada a la plaça de Catalunya.

Rossa Serraneta d'Ascó, ca la ['ka ɬa 'rosa sera'neta ðas'ko]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

Rosselló

Cognom registrat els segles XVIII i XIX. S'ha recollit amb les formes *Rossello* i *Roselló*. La referència escrita més antiga és "Josep Rossello" (CAP 1734, 222v, 232v).

"Rossita" de Daniel, ca ['ka ro'sita ða'nieɬ]

Casa situada al carrer Nou. També és anomenada ca les Danieles.

"Rossita" de la Minga, ca ['ka ro'sita ɬa 'miŋga]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

Rovelló, la serra del [ɬa 'sɛraɬ roβe'ʎo]

"*Revellon*"[41]

[41] Topònim localitzat al PV 1919. Situat prop de la punta del Frare. Segurament vol fer referència a la serra del Rovelló.

"*Sierra del Robelló o del Coll de Cabacés"* (PV 1919)

"*Rovelló, serra del*"
"*Serra del Rovelló*" (NOM 2010)

Serra que marca bona part del límit amb el terme municipal de la Torre de l'Espanyol.

Rovira

Cognom registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Pere Rovira" (PH 1349).

Ruana

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Maria Ruana Blanch" (BAPT 1918)

Rué

V. *Roer.*

Sabater [saβaˈte]

Cognom registrat els segles XV, XVI, XVII, XVIII, XIX i XX. S'ha recollit amb les formes *Çabater*, *Sabater*, *Sabaté* i la forma feminitzada *Sabatera*: "Tecla Sabatera" (ACRE340-62-T2-161, 1639), que actualment és un nom de casa. Actualment, encara és viu a la vila com a cognom. La referència escrita més antiga és "Gabriel Çabater" (FO 1497).

Sabatera, ca la [ˈka ɬa saβaˈteɾa]

Casa situada al carrer de la Torre.

Sagristà

Cognom registrat el segle XVIII. S'ha recollit amb les formes *Sacrista* i *Segrista.* La referència escrita més antiga és "Francisco Sacrista" (CAP 1734, 239v) Segrista (ACRE340-62-T2-171, 1749).

Sala

Cognom registrat el segle XX. Les referències escrites més antigues són "Antònia Sala Carim" (MATR 1918), "Pere Sala Batalla" (MATR 1918),

Salada

"...un huerto cito en el término de la presente villa, en la partida *la Salada*, por dos partes, y con la sequia de la Fuente de la Seque" (CAP 1734, 223v)

"Dn. Raimundo de Salbador y Francisco Bieto, sobre un huerto en la *partida de la salada*" (CR 1771, 305)

Antiga partida de terra que no s'ha pogut localitzar.

Sala del Cine, la plaça de la [ła ˈpłasa ła sałał ˈsine]

És la plaça que hi ha al davant de la sala del cine. Actualment, rep el nom oficial de plaça de l'Ajuntament.

Salador

> "...en lo terme de Vinebre, en *la partida dita lo Salador*; afronta ab Pere Ossó y ab Johan Billot y ab la séquia de la font..." (CAP 1558, 27r)
>
> "...yn termini de Vinebre, in partita dicta *lo Salador*..." (CAP 1558, 27v)
>
> "...un hortet situat en lo terme de Vinebre, en la partida dita *lo Salador*" (CAP 1607, 104r)
>
> "...un ortet en lo terme de Vinebre, a la partida dita *lo Salador*" (CAP 1639, 13v)
>
> "...un hortet en lo terme de Vinebre, en la partida dita *lo Salador*, affronta ab Joan de Osso y séquia de la font" (CAP 1661, 157r)
>
> "...sobre un huerto en la partida del *Saladó*, término de la presente villa de Vinebre" (RZ 1787, 87)

Antiga partida de terra que no s'ha pogut localitzar.

Salamé[1]

V. *Cinta de S.*

Salamé[2] [sałaˈme]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. Especialment abundant el segle XX, encara és viu a la vila en l'actualitat. Actualment, també és un nom de casa. La referència escrita més antiga és "Josep Salamé" (ACRE340-62-T2-261, 1715) (ACRE340-62-T2-153, 1727).

Salamé, ca [ˈka sałaˈme]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de ca la Tia Pilar de Filimina.

Sales

Cognom registrat els segles XVII i XIX. La referència escrita més antiga és "Miquel Sales" (ACRE340-62-T2-164, 1648).

Salines

Cognom registrat el segle XV. La referència escrita més antiga és "Joan Salines" (FO 1497).

salt

V. *Cases, Rai, Vall.*

Salvador, de

Cognom registrat els segles XVIII i XIX. S'ha recollit amb les formes *Salvador* i *Salvadó*. La referència escrita més antiga és "Raimond de Salvador" (CAP 1734, 228r) (CR 1771 305).

Salvador de la Rossa, ca [ˈka sałbaˈðo ła ˈrosa]

Casa del carrer del Riu. També rep el nom de ca la Tia Adelina.

Salvadores

Cognom registrat el segle XX. La referència escrita més antiga és "Elena Salvadores de Martí" (RTD 1909, 136).

Salve, la [ła ˈsałβe]

"Partida llamada *la Salve* o Collderuig" (JPV ACRE 5 1945)

Partida de terra situada al cap de la pujada de Coll d'Arrutx.[42]

Sanç[1]

V. *Muga de S.*

Sanç[2] [ˈsans]

Cognom registrat els segles XVII, XVIII, XIX i XX. S'ha recollit amb la forma *Sans*. Actualment, és viu com a cognom i com a nom de casa. La referència escrita més antiga és "Pere Sans" (CAP 1661, 156v).

Sanç, ca [ˈka ˈsans]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Quico Maria.

Sanç, lo mas de [ło ˈmaz ðe ˈsans]

S'anomenen així dos masos junts que també reben nom per separat: el mas de Biscaia i el mas de Pepo de la Lira.

"Sandinyo", lo mas de [ło ˈmaz ðe ˈsanˈdiɲo]

Maset situat als Gorraptes.

Santa

V. *Tia "Generosa" la S.*

[42] La veu popular explica que s'anomena així perquè és tan costeruda que, quan arribes dalt de tot, paga la pena resar una "Salve".

Santa, ca la [ˈka ɬa ˈsanta]

Casa situada a la travessera de Pau Casals.

Sant Antoni, sendera de

"*Vereda de San Antonio*" (PV 1919)

Caminet, el primer tram del qual també és anomenat camí del "Pantano" (surt de la carretera de la Torre de l'Espanyol i va cap a la vall de la Torre). Després travessa la vall de la Torre i enfila cap a l'ermita de Sant Antoni, al terme municipal de la Torre de l'Espanyol.

"Santiago" l'Esquilador, ca [ˈka santiˈaɣo ɬaskiɬaˈðo]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

Sant Miquel

"*San Miguel*" (PIGC 1931, P13, RPPRV 1954, P13, P14)

Antiga partida de terra propera a l'ermita de Sant Miquel. També és anomenada així l'ermita i els seus voltants, sense el nom comú al davant.

Sant Miquel, la mineta de [ɬa miˈneta ðe sammiˈkɛɬ]

Mina d'aigua situada a prop de l'ermita del mateix nom. La seua aigua es recull al safareig de l'ermita i també raja per la font que hi ha a la vora.

Sant Miquel, la travessera de [ɬa tɾaβeˈseɾa sammiˈkɛɬ]

Travessera urbana que va del carrer de Sant Miquel a la travessera del Riu.

Sant Miquel, l'ermita de [ɬaɾˈmita ðe sammiˈkɛɬ]

"*Ermita de San Miguel*" (PIGC 1931, P13, P14)

"*Sant Miquel*" (NOM 2010)

Ermita dedicada a l'arcàngel sant Miquel, fundada pels cartoixans d'Escaladei el 1680, potser damunt de les ruïnes d'origen templer del s. XII. Situada arran de la serra de les Obagues, entre aquesta i un baixest de la mateixa serra. L'edifici inclou la capella, d'una sola nau i, adossada, la casa de l'ermità.

Sant Miquel, lo camí de [ɬo kaˈmi ðe sammiˈkɛɬ]

"*Camino á San Miguel*" (PIGC 1929, P15)

Camí que du de la carretera de Garcia (C-12, i antic camí de Garcia) a l'ermita de Sant Miquel.

Sant Miquel, lo carrer de [ɬo kaˈre sammiˈkɛɬ]

> "...toda aquella casa de mi propia habitación, que es la única finca que me queda, situada dentro la presente villa i *calle llamada de San Miguel*..." (ACRE340-62-T2-209, 1845)

> "Dos distritos electorales, con una sola sección cada uno de ellos, y se denominarán Distrito de la plaza nueva, el 1º, que lo componen las calles de, *San Miguel*, Río, Eras, Nueva y Torre; y se le señalan cuatro concejales." (LLI 1894)

> "*Calle de S. Miguel*" (RTD 1909, 135)

És un dels carrer més llargs de la vila, que va des de la plaça de la Constitució fins al final de la Raval. El dia de Sant Miquel es fa una professó que el recorre de cap a cap i que té la sortida a l'església.

Sant Miquel, lo xiprer de [ɬo tʃiˈpɾe ðe sammiˈkɛɬ]

Xiprer (*Cupressus sempervivens*) centenari que va morir fa pocs anys. Situat al mig de la plaça de l'ermita de Sant Miquel. La veu popular explica que el bandit "Lo Barbut de Vinebre",[43] Isidre Teixidó, va amagar-s'hi per escapolir-se dels mossos d'esquadra. Fins fa poques dècades, per la diada de Sant Miquel, sempre hi pujava algú fins on el brancam li ho permetia[44] (fins i tot canalla). I en temps de recuperació de la democràcia, de dalt estant, hi deixaven caure una senyera de força metres de llargada. Quan va morir no es va arrencar i a la vora, s'hi van plantar tres xiprers més.

Sant Miquel a Sant Antoni, camí de

> "Camino *de San Miguel a San Antonio*" (PIGC 1931, P14, PIGC 1931, P14) (PV 1919)

Camí que va de l'ermita de Sant Miquel a l'ermita de Sant Antoni (al terme de la Torre de l'Espanyol).

Saragossana

> "Lluïsa Saragossana" (CAP 1558, 15r)

Segurament es tracta d'un renom.

Sastra, ca la [ka la ˈsastɾa]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Sastra, lo molí de la [lo moˈli ðe la ˈsastɾa]

Antic molí situat al carrer Nou, més avall del molí de Roc. En desús.

[43] Per a més informació sobre el Barbut, vegeu *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros*, de José Ortega y Espinós (1859)
[44] La veu popular també explica que, abans de la guerra, la tia Marieta del Baster va fer la proesa de pujar-hi fins dalt de tot, de manera que va passar una cama per damunt de la punteta, com si fos una anxaneta posant-se damunt de l'acotxador.

Sastre, cal [kal ˈsastɾe]

Casa situada al carrer del Forn.

Secretari, cal [kal seɣɾeˈtaɾi]

Casa situada al carrer del Calvari. També rep el nom de cal Baster.

Sedó

Cognom registrat els segles XIX i XX. Les referències escrites més antigues són "Benet Sedó" (AMI 1852, 105v), "Francisco Sedó" (AMI 1852, 128v), "Josep Sedó" (AMI 1852, 102r) la viuda de (AMI 1852, 90v, 117r), "Lluís Sedó" (AMI 1852, 124r).

Segarra [seˈɣara]

Cognom registrat el segle XX. Actualment, és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Benet Segarra Barbera" (LLI 1939, 3r)

sendera

V. *Cap del Pla, Sant Antoni.*

Sénia de Jaume Perot, la [ɬa ˈsenia ðe ˈdʒawme peˈɾɔt]

Finca situada a la partida de les Sénies.

Sénia de la Menya, la [ɬa ˈsenia ðe ɬa ˈmɛɲa]

Finca situada a la partida de les Sénies.

Sénia del Comandant

"...en la finca de su principal, denominada *Senia del Comandant*" (JPV ACRE 28, 1909).

És lògic suposar que aquesta finca estava situada a la partida de les Sénies.

Sénia de Martí, la [ɬa ˈsenia ðe maɾˈti]

"*La Cenia de Martí*" (PV 1919)

Finca situada a les Sénies.

Sénia d'Oliverets

"La pieza de tierra llamada *Cenia d'Oliverets*" (RTD 1911, 178)

Finca situada a la partida de les Sénies.

Sénies, les [ɬeˈsenies]

"1 pieza de tierra nombrada *Senia,* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 64v)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, a cavall del terme d'Ascó i del de Vinebre, a la riba esquerra de l'Ebre. Terreny sedimentari, arenós i pla, on encara ara s'hi troba alguna sènia de cadúfols.

Senieta, la [ɬa ˈseniˈeta]

> "Una pieza de tierra situada en este término, conocida por *Senieta*, de extensión 60 céntimos de jornal huerta, equivalente a 36 áreas 50 centiáreas. Lindante al N. con un corral de Don Pascual de Ossó y tierras de Don Adolfo de Martí y Castellví y con el molino aceitero; S., con la calle Mayor; Este, con la calle del Calvario y O., con el colegio de las Hermanas de Santa Teresa de Jesús y el molino aceitero indicado." (RTD 1904,71)

> "Una pieza de tierra en la partida *Senieta*, de 0'50 jornal o sean 3 o 42 áreas; linda al N., casas del pueblo; S., José Ossó; E., calle Calvario y, O., término de Ascó." (RTD 1910, 144)

Finca antiga i partida, situada on actualment hi ha la Granja, entre el carrer del Calvari i l'avinguda d'Enric d'Ossó.

Senieta, carrer de la

> "*Senieta*" (REF 1894)

Antic carrer que devia ser un tram de l'actual avinguda d'Enric d'Ossó, el que va dels Portellets al carrer de Serra.

"Sénsio"

V. "*Assénsio"*.

Sentís

Cognom registrat els segles XVIII i XIX. S'ha recollit amb les formes *Sentis* i *Sentís*. La referència escrita més antiga és "Rosa Sentis" (CM 1793).

Senyor

V. *Illa del S. Domingo.*

Senyor, l'hort del

> "Arriendo del huerto llamado *del Seño*, en la partida de la Fuente Sequera" (CR 1771, 332)

Antiga peça de terra.

Senyoretes, les [ɬeseɲoˈɾetes]

Antiga finca amb mas singular que simulava tindre merlets. També hi havia una piscina, i una colla de pins considerablement grans. Va desaparèixer amb la reforma de la carretera C-12 (la carretera que va de Vinebre a Garcia) que es va fer l'any 2006. Estava situada entre la partida dels Fangars i la partida de les Seviques.

Sepiello, lo [ɬo sepiˈeʎo]

> "... toda aquella parte de heredad ya señalada, plantada de olivos de medio jornal, poco más o menos, y es parte de aquella pieza de tierra que por mis legítimos títulos tengo sita dentro el término de la referida villa de Vinebre, en su partida llamada vulgarmente *El Sepiello*, ..." (ACRE340-62-T2-204, 1814)

> "Otra pieza de tierra, partida Sortetes y Vuitenes, conocida por *Sepiello*" (RTD 1904, 74)

Finca que era propietat de ca Don Joan. Situada entre el Gorrapte del Forneret i les Vuitenes.

Sequer

> "Itt. una part de terr[---]de dotse pases en quadro per a fer un corral, y és part de aquell terreno qe. dits donadors tenen sito fora y prop la present Vila de Vinebre, *en son siti dit del sequé*, qe. afronte en lo Cami publich qe. va a la Vila de la Torre, en restant terra dels mateixos donadors..." (CM 1793, 2v)

Antic indret rural.

Sequer de l'Era

> "...quam abeo et possideo yn termino de Vinebre *yn partita dicta lo Ceque de la Era* confrontata de uno latero yn vidua Sabatera et de altra cum via publica y tur logi Turris den Espanyoll et alis si sui unum ortum yn partita dicta la Font de Lorta..." (ACRE340-62-T2-155, 1669)

Antiga partida de terra.

Serafí, ca [ˈka seɾaˈfi]

Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Seró

Cognom recollit el segle xx. La referència escrita més antiga és "Josep Seró Torres" (OBIT 1924).

Seròs, ca [ˈka seˈɾɔs]

Casa situada al carrer del Portal. També és anomenada ca "Faustino".

Serossa

V. *Agustí de la S.*

Serossa, ca la [ˈka la seˈɾɔsa]

Casa situada al carrer del Calvari.

serra

V. *Albellons, Canta-ranes, Caret, Comuna, Cova Foradada, Gorraptes, Obacs, Obagues, Pereroles, Planes, Rovelló.*

Serra [ˈsɛra]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. Actualment, encara és viu a la vila com a cognom i com a nom de casa, també hi ha un carrer anomenat carrer de Serra. La referència escrita més antiga és "Josep Serra" (RZ 1787 87).

Serra, ca [ˈka ˈsɛra]

Casa situada al carrer de Serra. En una de les dovelles laterals de la porta d'entrada hi ha picada a la pedra una creu que fa d'indicació de l'alçada a la qual va arribar una de les pitjors riuades de l'Ebre que es recorden, la del 8 d'octubre de 1787, acompanyada del text següent: "Dia 8 de octubre del añi 1787 arriba lo riu al peu de aquesta creu".

Serra, camí de la

> "...la heretat de les Vittenes, la quall afronte en Ramon Domenech y en Joan de Ossó de dins y en lo cami de Gorapte y e *lo cami de la Serra*..." (ACRE340-62-T2-2)

Antic camí.

Serra, lo carrer de [ɫo kaˈre ðe ˈsɛra]

> "Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las calles del Horno, Portal, Huerta, Lérida, *Serra*, Calvario, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales." (LLI 1894)

Carrer que va de la plaça de la Creu fins al carrer de la Torre. El seu nom fa referència a una persona de la qual actualment no queda memòria, no pas a un accident geogràfic. Probablement faci referència a l'amo de ca Serra.

Serra, lo mas de [ɫo ˈmaz ðe ˈsɛra]

Mas situat als Gorraptes.

Serraneta

V. *Rossa S. d'Ascó.*

Serres

Cognom registrat el segle XX. Les referències escrites més antigues són Joan Serres Serra" (RTD 1901, 37, 38) (RTD 1902, 50) (RTD 1905, 95) (LLI 1915), "Josep Antoni Serres Costa" (RTD 1901, 37, 38), (RTD 1902, 51).

Serreta, ca [ˈka seˈreta]

Dos cases reben aquest nom. Una és situada al carrer de Lleida; i, l'altra, a la plaça de la Constitució, també anomenada ca "Assénsio".

Sessé

Cognom registrat el segle XVIII. La referència escrita més antiga és "Magdalena Sessé i Martí" (CAP 1734, 215r, 233v).

"Severino", ca [ˈka seβeˈɾino]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de ca Miquelet de Francisca.

Seviques, les [ɬeseˈβikes]

> "Primerament, fan los hereus dels *Caviques* de Vinyebre por tierra que.n a en *la Huerta del dito lugar*, que afruenta de la una part con carrera pública et de otra part con tierra de Alli Aliolo et de la part de sol exient con Juce Viliel et de la quarta part a sol ponient con tierra de Calema Amazit et de Alli Avencelem, medio trigo et medio ordio, mesura d'Azquón
> .II. barcelles" (RCA 1416 41r)
>
> "El mismo sobre una Ysla dentro del río Ebro en la partida llamada de *Siviques*" (RZ 1787, 162)
>
> "...perpetuamente toda aquella heredad llamada lo Moli Vell, plantada de morales, de algunos olivos y tierra de sembradura; de extension de quatro jornales, poco más o menos, situada en el término de dicha villa de Vinebre y *partida de les Sebiques*, a la una; y, otra parte, el Camino R[l] que se dirige desde dicha villa a la de Garcia, confirmante, por una parte, con el río Ebro; por otra, con tierras de Don Josef Oso; por otra, con las de Miguel Juan Marti; y, por otra, con la Vall de la Huerta" (ACRE340-62-T2-199, 1803)
>
> "...toda aquella parte de heredad campa, plantada de algunos almendros, de un jornal de extensión, poco mas ó menos, que consiste en la metad de aquella piesa de tierra que por mis legítimos títulos tengo sita dentro el término de esta villa de Vinebre, en su partida llamada vulgarmente *de les Siviques*, lindante ..." (ACRE340-62-T2-202, 1805)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Seviques*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 10v, 14r, 30r, 38r, 64r, 66v, 69r, 78r)
>
> "una finca nombrada *Civiques*, en la partida de este nombre, término de la presente" (JPV ACRE 36, 1888)
>
> " "Otra pieza de tierra en la partida Siviques y Pedruscall conocida por *Siviques*, compuesta de huerta, viña, almendros, olivos y sembradura y alameda [...] Lindante [...] al E. con el camino de Garcia y O., con el Galacho" (RTD 1904, 82)
>
> "*Seviques*" (RPPRV 1954, P11, RPPRV 1954, P16)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre la finca de les Senyoretes i la vall de la Torre.

Seviques i Oliverets

> "Otra en la de *Sivecas*[45] *y Auliverets*, de almendros, sembradura y olivos [...] linda al Norte, casas del pueblo; S., herederos de José Antonio Servelló; E., camino de Garcia, y O., río Galacho" (RTD 1910, 144)
>
> "Una pieza de tierra en la partida *Sivicas y Auliverets*, de sembradura" (RTD 1911, 162)
>
> "José Ferré Viaplana se hace cargo de una pieza de tierra de la partida *Siveques y Olivaret*, que la transfiere Carme Bosch Poquet; que linda al Norte con Venancio Teixidó; Sur, José Ferré; Este, camino de Garcia, y, Oeste, Miguel Poquet según escritura de venta..." (RTD 1911, 169)

Antiga partida de terra que incloïa les actuals Seviques i la partida Oliverets, que no ha perviscut com a tal i que, pel que es desprèn dels documents, devia estar situada al nord-oest de les Seviques, cap als Fangars.

Seviques i Pedruscall

> "Otra pieza de tierra conocida con los nombres de *Siviques y Pedruscall*, plantada de almendros, olivos y sembradura [...] Limita [...] y Oeste, con el camino de Garcia" (RTD 1904, 78, 80)

Antiga partida de terra.

Sicona

V. *Felip de la S.*

Sidesà

V. *Horta d'Ací Deçà.*

Sila

V. *Pla de la S.*

"Silo", mas de

> PV 1919
>
> "*Mas de Silo*"

Antic mas situat a les Mugues, a la intersecció del camí de la Torre de l'Espanyol a la Palma d'Ebre i el barranc de l'Oliver.

Simó

Cognom recollit el segle XVIII. La referència escrita més antiga és "Antònia Simo" (CR 1771 307).

[45] Possible error de l'escrivent.

"Sinaro"

V. *Tia Ramona del S., Maria del S.*

"Sinaro", cal [ˈkaɬ siˈnaɾo]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de ca Melitxa.

Sindicat, lo [ɬo sendiˈkat] o [ɬo sindiˈkat]

Antic Sindicat Agrícola de Vinebre. Actualment és en mans privades i s'hi fa vi. Està situat al carrer del Sindicat.

Sindicat, lo carrer del [ɬo kaˈreɬ sendiˈkat] o [ɬo kaˈreɬ sindiˈkat]

Carrer que va des del carrer de la Torre fins a l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes.

Siuraneta

Cognom registrat el segle XX. S'ha recollit amb la forma *Ciuraneta*. La referència escrita més antiga és "Antònia Ciuraneta Alberich" (BAPT 1918).

"Soberano", racó de

"…tres fincas, una denominada *Racó de Soberano*, partida de Gorraptes, término de Vinebre" (JPV ACRE 16 1890)

Socarrat, lo barranc del [ɬo βaˈraŋ deɬ sukaˈrat]

"*Barranc del Socarrat*" (NOM 2010)

Barranc situat al N del terme, proper i paral·lel a la serra dels Gorraptes.

Socarrat Vell, lo [ɬo sukaˈrad ˈbeʎ]

"*Barranco del Socarrat Vell*" (PV 1919)

"*Barranco del Socarrat Vell*" (SIGC 1932, P7 F2)

Terres i barranc situats entre el barranc del Socarrat i la serra dels Gorraptes.

Sol, lo carrer del [ɬo kaˈreɬ ˈsɔɬ]

Carrer que va del carrer de Sant Miquel a Davall de les Ribes.

Sol, la roca del [ɬa ˈrɔkaɬ ˈsɔɬ]

Roca singular, situada al terme de Garcia, que està orientada al sud, de manera que hi toca de ple el sol al migdia.

Solà d'Albarca, lo [ɫo soˈɫa ðawˈβaɾka]

Tros de terra dels Gorraptes Més Amunt a la banda solana que dóna a la vall de Gorraptes, abans que es creui amb el barranc del Socarrat, al sud del Solà de Ratera.

Solà de Ratera, lo [ɫo soˈɫa ðe raˈteɾa]

Tros de terra dels Gorraptes Més Amunt a la banda solana que dóna a la vall de Gorraptes, abans que es creui amb el barranc del Socarrat, al costat del Solà d'Albarca.

Solana, camí de la

"*Camino de la Solana*" (PV 1919) (PIGC 1954, P17)

Camí que va de la carretera de la Torre al camí dels Gorraptes. És situat a l'est del camí del Cap del Pla.

Soler [soˈɫe]

Cognom registrat els segles XIX i XX. S'ha recollit amb la forma *Solé.* Encara és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Pere Solé" la viuda de (AMI 1852, 90r).

Somerí, ca [ˈka sumeˈɾi]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Sonadelles [sonaˈðeʎes]

Cognom registrat els segles XIX i XX. Actualment, encara és viu a la vila. Les referències escrites més antigues són Josep Sonadelles" (PPQ 1817) i "Rosalia Sonadelles" (PPQ 1817).

Sord, cal [ˈkaɫ ˈsort]

Casa situada al Castell. L'habitant d'aquesta casa situada al Castell era sord.[46] També rep el nom de ca l'"Ambróssio"

Sorda, ca la [ˈka ɫaˈsoɾða]

Casa situada al passatge d'Enric d'Ossó. També rep el nom de ca Joan de Bieto.

Sort, la [ɫa ˈsɔɾt]

Partida de terra situada més amunt de les Piscines.

Sorteta

V. *Pla de la S.*

[46] S'explica que el gos li va salvar la vida la nit que es va ensorrar casa seua. El gos, en sentir els cruixits, va anar a treure l'amo del llit.

Sorteta, la

"1 pieza de tierra nombrada *Sorteta*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 43v, 45v, 57v, 63v)

"Partida Vuitenas, pieza *Sorteta*" (RTD 1911, 176)

Antigues peça de terra i partida.

Sortetes

"... pieza de tierra en partida *Sortetes*, pieza conocida por Planot." (RTD 1908, 131)

"Otra pieza de tierra plantada de olivos, llamado Planot o *Sortetas*" (RTD 1906, 118)

Antiga partida de terra que deu correspondre a les actuals Sorts.

Sortetes i Freginals

"Otra pieza de tierra llamada *Sortetes y Freginals* [...] limita [...] al Sur, con el camino de la Huerta" (RTD 1903, 60)

"*Sortetas y Freiginals*" (RTD 1903, 61)

Antiga partida de terra que devia incloure els actuals Freginals i Sortetes.

Sortetes i Vuitenes

"Otra pieza conocida por *Sortetes y Vuitenes*" (RTD 1898, 22)

"Otra, *Sortetes y Vuitenas* plantada de viña" (RTD 1902, 51)

"Otra pieza de tierra conocida por Renchs dels Olivés, partida *Sortetas y Vuitenes*" (RTD 1904, 71)

"Otra pieza de tierra en la partida *Sortetas y Vuitenas*" (RTD 1909, 135)

Antigues partida i peces de terra.

Sortetes, Vuitenes i Canelles

"... Otra pieza en la partida *Sortetes, Vuitenes y Canellas* conocido por Canella" (RTD 1903, 55, RTD 1904, 72, RTD 1905, 110)

Antiga partida de terra.

Sorts, les [ɬeˈsɔɾs]

"1 pieza de tierra nombrada *Sord*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 41r, 47r, 52r, 58v, 84v, 86r)

"*Sorts*" (PIGC 1928, P11)

Partida tocant gairebé el nucli de població per l'E, estan situades abans de les Seviques i els Pedruscalls.

Sussena

V. *Assutzena*.

Suts, les

V. *Assuts*.

Tallera, la [ɬa taˈʎeɾa]

> "Y habiéndose embargado unas fincas secano situada en el término deste pueblo y su partida llamada Gorraptet, de extensión un jornal setenta y dos céntimos, o sean una hectárea, diez áreas y setenta y dos centiáreas, plantada sembradura, viña, almendros, olivos; linda a Norte, *Tallera*; al Sud con…" (JPV ACRE 38, 1882)

Finca situada a l'esquerra del camí de les Mugues, prop de la vall dels Gorraptes.

Tana

V. *Minguet de la T.*

Tana, ca la [ˈka ɬa ˈtana]

Casa situada al carrer de Lleida, que també és anomenada ca l'Assutzena. Es recull el nom de *Benita Ossó àlies Tana* a JPV ACRE 31, 1902.

Tancat, lo [ɬo taŋˈkat]

> "1 pieza de tierra nombrada *lo Tancat*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 3r, 46v, 78r)

> "Otra pieza de tierra en la partida Assuts, conocida por *Tancat*, compuesta de almendros, sembradura y olivar" (RTD 1905, 95)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre la carretera de la Torre i les Mutxoles.

Targa, ca [ˈka ˈtaɾɣa]

Casa situada al carrer Major.

Tari, ca [ˈka ˈtaɾi]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Tarragó [taraˈɣo]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. És un dels cognoms més abundants en aquells segles, i actualment encara té molta vitalitat a la vila. La referència escrita més antiga és "Joan Tarrago" (CAP 1734, 224v, 226v, 236v) (CR 1771 305) (RZ 1787 88).

Tàrrega

"Francisco Domenec àlies Tàrrega" (ACRE340-62-T2-6, 1757)

Àlies de Francisco Domenech.

Te, lo mas de

V. *Ater, lo mas d'.*

Teblo, cal [ˈkaɬ ˈtɛbbɬo]

Dos cases reben aquest nom. Una està situada a la plaça del "Matadero". I, l'altra, al carrer de Serra.

Teixidor[1]

V. *Illa de T.*

Teixidor[2] [tejʃiˈðo]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. És un dels cognoms més abundants en aquells segles, i actualment encara té molta vitalitat a la vila. S'han recollit les formes *Teixidor*, T*eixido* i *Teixidó*. La referència escrita més antiga és "Francisco Teixidor" (ACRE340-62-T2-153, 1727) (CR 1771 307) (CAP 1734, 224r, 229v, 231r, 236r, 237r, 239r) (ACRE340-62-T2-169, 1738) (ACRE340-62-T2-196, 1769) (ACRE340-62-T2-198, 1772, ACRE340-62-T2-197, 1772) (RZ 1787 88, 93, 94).

Teixidors, la cova dels [ɬa ˈkɔβaɬs tejʃiˈðos]

Cova no situada.

Teodora, ca [ˈka toˈðoɾa]

Casa situada al carrer del Lleida.

"Teodoro", ca [ˈka toˈðoɾo]

Dos cases reben aquest nom. L'una està situada a l'avinguda de Pau Casals; i, l'altra, al carrer de Sant Miquel.

Teresa de la Mirona, ca [ˈka teˈɾeza ɬa miˈɾona]

Casa situada a al carrer Major. També rep el nom de ca l'Oncle Joan del Menyo.

Tereseta de Jordi, ca [ˈka teɾeˈzeta ˈʒɔɾði]

Casa situada al carrer de l'Horta. També rep els noms de ca Miquel de Romero i ca Jordi. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1804.

Teresina de Jordi, ca [ˈka teɾeˈzina ˈʒɔɾði]

Casa situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó.

Terrer, lo [ɬo teˈre]

Partida de terreny situada damunt del molí de Roer, davall del Castell.

Terrers, camí dels

> "...loci de Vinebre, in partita dita de la Torre, dita Ferreginale quod farreginale sive petia terrae confrontatur cum dito camino, ab alia parte, cum *Camino dels Terrers*..." (ACRE340-62-T2-167, 1661)

Tia Adelina, ca la [ˈka ɬa ˈtia ðeˈɬina]

Casa situada al carrer del Riu. També rep el no de ca Salvador de la Rossa.

Tia Amèlia, ca la [ˈka ɬa ˈtia ˈmɛɬia]

Casa situada al carrer Nou. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1864. També és anomenada ca "Benjamín" i ca la Tia Calamanda.

Tia Calamanda, ca la [ˈka ɬa ˈtia kaɬaˈmanda]

Casa situada al carrer Nou. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1864. També és anomenada ca "Benjamín" i ca la Tia Amèlia.

Tia Escolàstica, ca la [ˈka ɬa ˈtiaskoˈɬastia]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Tia "Generosa" la Santa, ca la [ˈka ɬa ˈtia χeneˈɾosa ɬa ˈsanta]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de ca Joan de Jordi.

Tia Maria, ca la [ˈka ɬa ˈtia maˈɾia]

Casa situada al carrer del Riu.

Tia Marieta del Baster, ca la [ˈka ɬa ˈtia maɾiˈetaɬ βasˈte]

Aquesta casa també rep el nom de ca la Tia Marieta del Perxi.

Tia Marieta del Perxi, ca la [ˈka ɬa ˈtia maɾiˈetaɬ ˈpɛɾtʃi]

Casa que hi ha damunt del Perxi, al carrer Major.

Tia Morena, ca la [ˈka ɬa ˈtia moˈɾena]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Tia Paula de Daniel, ca la [ˈka ɬa ˈtia ˈpawla ðe ðaniˈeɬ]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de ca Quico Calderó.

Tia Pilar de Filimina, ca la [ˈka ɬa ˈtia piˈɬa ðe fiɬiˈmina]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de ca Salamé.

Tia Ramona del "Sinaro", ca la [ˈka ɬa ˈtia raˈmonaɬ siˈnaɾo]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Tia Teresa de ca Xop, ca la [ˈka ɬa ˈtia teˈɾeza ðe ˈtʃɔp]

Casa situada al carrer del Calvari.

Tite Mingo, ca [ˈka ˈtite ˈmiŋgo]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de ca Carme de Mingo.

Timonal, lo [ɬo timoˈnal]

> "1 pieza de tierra nombrada *Timonal*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 51v)
>
> "...toda aquella pieza de tierra conocida por Plans, denominada *Timonal*" (RTD 1907, 127)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada a l'esquerra de la carretera de la Torre. A la dècada dels setanta del s. XX, hi havia unes basses on la població anava a banyar-se. Actualment, hi ha un magatzem dedicat a comercialitzar congelats.

toll

V. *Cases.*

Tollossa, na

> "Mateu de na Tollossa" (MO 1329), "na Tollossa" (MO 1329)

Prenom femení recollit el segle XIV.

Tormo, lo [ɬo ˈtoɾmo]

"*lo Tormo*" (NOM 2010)

Pic més alt de la serra de les Aubagues o del Tormo (523m), al terme de la Torre de l'Espanyol.

Tormo, serra del

"*Serra del Tormo*" (PV 1919)

"*Lo Tormo*" (NOM 2010)

La serra de les Obagues.

Torner [toɾˈne]

Cognom registrat els segles XV, XVI, XVII, XVIII i XIX. És un dels cognoms força abundant en aquells segles, i actualment encara és viu a la vila. Les referències escrites més antigues són "Joan Torner maior" (FO 1497), "Joan Torner menor" (FO 1497).

Torre

V. *Nou de la T., Camí de la T.*

Torre, la

"...loci de Vinebre, *in partita dita de la Torre*, dita Ferreginale quod farreginale sive petia terrae confrontatur cum dito camino, ab alia parte, cum Camino dels Terrers..." (ACRE340-62-T2-167, 1661)

Antiga partida de terra

Torre, lo barranc de la [ɬo βaˈraŋ de ɬa ˈtore]

"*Barranco de Vinebre* (o Riu de la Torre)" (PIGC 1928, P11)

"*Barranco de Torre del Español*" (PIGC 1928, P12), (RPPRV 1954, P11)

"*Barranco o Río de la Torre*" (PIGC 1941, P12)

"*Barranco de la Torre*" (RPPRV 1954, P12)

"*Barranc de la Torre*" (NOM 2010)

És una altra de les denominacions que té la vall de la Torre.

Torre, lo camí de la [ɬo ˈkami ðe ɬa ˈtore]

"...antigament pati, ere de Pere ferrús, lo qual està situat junt e fora de Vinebre als patis que i ha *camí de la Torre*, e afronta ab lo camí que va a Gorrapte y ab lo camí de les Vuitenes." (CAP 1607, 109v)

"...toda aquella piessa de tierra de olivos plantada, de tenida de dos jornales de tierra, poco más o menos, que nuestros legítimos títulos tenemos cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y en la partida vulgarmente llamada los Mallols, que linda a oriente y tremuntana con tierras de Pablo Marti; a mediodía, con tierras de dicho Doctor Domenech, comprador; a Poniente, con Joseph Miquel, y con el *Camino de la Torre*, y de la Sud" (ACRE340-62-T2-195, 1759)

"...todo aquel pedazo de corral al que franco en alodio y por sus justos y legítimos títulos tiene y posehe en el *camino vulgarmente llamado de la Torre*, y extramuros de dicha villa, de dimensión once palmos de ancho y treinta de largo, poco más o menos; confinante con corral de Miguel Carim y Lloaro, con el de dicho comprador, y con el referido camino de la Torre; ítem todo aquel pedazo de tierra plantado con seis yngertos de olivo, de extensión un cuarto de jornal, poco más o menos, situado en la partida nombrada dels Mallols término de la referida villa de Vinebre" (ACRE340-62-T2-213, 1845)

"...aquella pieza de tierra con nueve olivos, sita en el término de Vinebre y partida de los Mallols, que linda a Oriente, mediodía y poniente con tierras de Doña Dolores de Castellví y de Domenech, consorte de Don José de Martí y de Cardeñas; y, al Norte, con *el camino de Vinebre a la Torre del Español*..." (ACRE340-62-T2-709, 1871 I 1878)

"...pieza de tierra situada en este término, partida Plans [...] limita por el Norte con el camino que dirige a la Palma; Sud, con el *camino que va a la Torre del Español"* (RTD 1902, 45)

"Otra pieza de tierra nombrada también Plá, en la partida dels Plans, plantada de olivos [...] limita al [...] Sur con el *camino de la Torre*" (RTD 1902, 53)

"*Camino de Torre del Español*" (PV 1919)

"*Camino de Vinebre a Torre del Español*" (RPPRV 1954, P11)

Actual carretera que va de Vinebre a la Torre de l'Espanyol (T-714).

Torre, lo carrer de la [ło kaˈre ła ˈtore]

"Dos distritos electorales, con una sola sección cada uno de ellos, y se denominarán Distrito de la plaza nueva, el 1º, que lo componen las calles de, San Miguel, Río, Eras, Nueva y *Torre*; y se le señalan cuatro concejales." (LLI 1894)

"*Torre*" (REF 1894)

"*Calle de la Torre*" (RTD 1901, 29)

"*Calle de la Torre*" (RTD 1906, 116, 117)

És un dels carrers més llargs de la vila. Va des de la plaça de la Constitució fins a la carretera T-714.

Torre, la carretera de la [ła kareˈtera ła ˈtore]

"*Carretera* ~~en construcción~~ [sic] *de Vinebre a Torre del Español*" (PIGC 1928, P11)

"*Carretera Torre del Español*"
"*Carretera de Vinebre a Torre del Español*" (RPPRV 1954, P17)

És l'actual carretera T-714, antic camí de la Torre. Tenint en compte l'esmena del document PIGC 1928, P11, podem afirmar que la devien construir l'any 1928 o poc abans.

Torre, lo rec de la [ɬo ˈreg de ɬa ˈtore]

Canal del reg antic de la Torre de l'Espanyol, que passava, en un pas elevat, per damunt del camí de Sant Miquel i creuava el poblat ibèric i la trinxera de la guerra civil espanyola que hi ha al costat. Ara ja està en desús, ja que no podia assumir les actuals necessitats dels conreus de la Torre de l'Espanyol. Va ser substituït pel rec Nou de la Torre, que passa per la serra de les Obagues.

Torre, riu de la

"*Rio de la Torre*" (PV 1919)

"Barranco de Vinebre *(o Riu de la Torre)*" (PIGC 1928, P11)

"Barranco *o Río de la Torre*" (PIGC 1941, P12)

"*Rio de la Torre*" (PIGC 1931, P14)

És una altra de les denominacions de la vall de la Torre. També és conegut com barranc de la Torre o riu de la Torre o, simplement, la Vall.

Torre, la travessera de la [ɬa tɾaβeˈseɾa ɬa ˈtore]

Travessera urbana que va des de l'avinguda de Pau Casals fins al carrer Nou.

Torre, la vall de la [ɬa ˈβaʎ de ɬa ˈtore]

> "Otra pieza de tierra conocida por Asud ó Sud, compuesta de olivos y yermo, de extensión una hectárea, tres áreas y cuarenta y dos centiáreas. Limita al N. con tierras de Juan Miró; S., con el barranco llamado la *Vall de la Torre*..." (RTD 1904, 76)

També és conegut com barranc de la Torre o riu de la Torre o, simplement, la Vall. Barranc situat al sud del terme, hi entra vorejant la partida dels Assuts i acaba desaiguant al Riuet.

Torre de l'Espanyol a Flix, camí de la

"*camino de la Torre del Español a Flix*" (PV 1919)

Camí recollit de font escrita. Entrava al terme de Vinebre pel Cap del Pla i anava a buscar el camí de Vinebre a Flix a l'alçada de la partida dels Jardins.

Torre de l'Espanyol a Gorrapte, camí de la

"*camino de la Torre del Español a Gorrapte*" (PV 1919)

Camí recollit de font escrita. Entrava al terme de Vinebre per les Coves i passava prop del mas de Silo i entrava al terme de la Palma d'Ebre pel barranc que en baixa.

Torre de l'Espanyol a la Palma d'Ebre, camí de la

"*camino de la Torre del Español a la Palma de Ebro*" (PV 1919)

Entrava al terme de Vinebre pels Quatre Camins i anava a buscar el camí de Vinebre a Flix a l'alçada de la partida dels Jardins.

Torres ['tores]

Cognom registrat el segle XIX. Actualment és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Francisco Torres" la viuda de (AMI 1852, 44r).

Tortoxí

"Toni Tortoxí" (CAP 1607, 100v, 108v), "lo Tortoxí" (CAP 1607, 108v)

Àlies o renom.

Tossal del Francès

"*Tosal del Francés*" (PV 1919)

Topònim localitzat només de font escrita en el plànol V 1919. Sembla el nom d'una fincai podria estar ja al terme municipal d 'Ascó.

Tossal Gros

"*Gros, tosal*" (NOM 2010)

Punt més alt de la serra dels Gorraptes, 405 m.

Tossal i Vallossera

"...una finca situada en la partida *Tosal y Valldosera* de este término municipal, conocida por Coll den Ruig, compuesta de almendras, viña, sembradura, olivas y yermo" (RTD 1907, 124)

Antiga partida de terra.

Tossals, los [łos to'sałs]

"1 pieza de tierra nombrada *Tosal*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 39v, 57r, 77r)

"Otra pieza de tierra partida Gorraptes, conocida por *Tosal*" (RTD 1904, 74)

"*Tosals*" (PV 1919), (PIGC 1929, P1), (RPPRV 1954, P1, P18)

"*Tossals*" (PIGC 1939, P18 F1)

"*Tossals, los*"

"*los Tossals*" (NOM 2010)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que toca al límit amb Ascó a l'alçada de la partida de les Eixalelles.

Tossals, camí dels

"*Camino de los Tosals*" (PIGC 1929, P1)

Camí que surt del camí de Flix a l'alçada de la vall de Gorraptes i condueix a la partida dels Tossals. Surt del terme per l'Obac del "Conde"

Tossals, la punta dels [ɫa ˈpuntaɫs toˈsaɫs]

Pic més alt dels Tossals, 169 m sobre el nivell del mar.

Tramunt [tɾaˈmun]

Cognom registrat el segle XX. Les referències escrites més antigues són "Francisco Tramunt Veá" (RTD 1903, 70) i "Pius Tramunt Servelló" (RTD 1903, 70).

travessera

V. *Calvari, "Matadero", Riu, Sant Miquel, Torre*.

Trifó

Cognom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita més antiga és "Mahoma Trifo" (PH 1349).

Trini, ca la [ˈka ɫa ˈtɾini]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Trinquet, lo [ɫo tɾiŋˈket]

És la part del darrere de ca Ximarro, la que dóna al carrer de Gaudí. Antigament hi havia una pista de frontó i de patinatge. Després va passar a ser un magatzem de material de construcció, però encara s'hi conservava la barana on s'agafen els patinadors.

Tronxo

"Bertomeu Tronxo" (FO 1553)

Possiblement es tracta d'un renom o un àl·lies.

Trullets, los [ɫos tɾuˈʎets]

Casa situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó, en la qual hi havia uns trulls que es feien servir per a conservar els aliments.

Unió, carrer de la [ɬo kaˈre ɬa wniˈo]

Antiga denominació que rebia, cap a la dècada dels quaranta del segle XX, l'actual travessera de Sant Miquel.

"Vado", lo [ɬo ˈβaðo]

Indret situat al Pontó, a la partida dels Mallons.

Valentí

"Antoni N. (a) Valenti" (RTD 189, 21)

Àlies d'Antoni N.

"Valero", la font de [ɬa fɔn de βaˈɬeɾo]

Font que no s'ha pogut localitzar.

vall

V. *Gorrraptes, Horta, Horts, Martí, Torre.*

Vall, la[1] [ɬa ˈβaʎ]

"...un ferreginal situat en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada Prop la Villa; afronta, de una part, ab lo olyvar de dit Pere Ossó; y, de altra part, ab carrera pública; y, de altra part, ab corrals de dit loch de Vinebre y ab *la Vall*" (CAP 1558, 11v)

"...todo aquel pedazo de tierra inculta eo de garriga, de tenida de un jornal y medio de tierra, poco más o menos, que esa parte de una piessa de tierra que por mis legítimos títulos tengo cita dentro el término de dicha villa de Vinebre y partida vulgarmente llamada La Sud; que linda otro pedazo de tierra contestante tierra mia, con *la Vall*, con Francisco Jardi, con Don Raymundo Domenech y con Joseph Montane, por dentro del qual passa la carrerada." (ACRE340-62-T2-194, 1754)

"Otra porción de tierra de un jornal regadío, conocida por Horta de Dal, equivalente a 60 centiáreas, lindante al N., *la Vall*..." (RTD 1902, 42)

"Otra pieza de tierra conocida por Ribés, compuesta de higueras, árboles frutales, moreras, sembradura y alameda. [...] Lindante al N. con el barranco llamado *Lavall* [..] E. con la acequia de l'Horta de Baix [...] y al O., con el brazo del río Ebro llamado Galacho" (RTD 1904, 78)

És la vall de la Torre, també anomenada barranc de la Torre o riu de la Torre.

Vall, la[2]

"Una pieza de tierra en la partida Gorrapte de este término municipal, llamada *la Vall*." (RTD 1905,97).

Antiga peça de terra situada a la partida dels Gorraptes.

Vall, lo salt de la [ɬo ˈsaɬ de ɬa ˈβaʎ]

És una altra manera d'anomenar *lo salt del Rai*.

Vall dels Graus

> "...pieza de tierra situada en la partida Gorraptes, parage nombrado *Vall dels Graus*" (JPV ACRE 3 1919).

Antiga peça de terra.

Valldosera

V. *Tossal i Vallossera, Vallosseres.*

Vallespir

Cognom registrat els segles XVII i XX, amb les formes *Vallespir* i *Vallespí*. La referència escrita més antiga és "Antoni Vallespir" (CAP 1607, 96v).

Valleta de Don Jaume, la [ɬa βaˈʎeta ðe ðoɲ ˈdʒawme]

> "*Valleta de D. Jaime*" (PV 1919)

Peça de terra que correspon a la petita vall que va de la Muga de ca Don Jaume a la vall dels Gorraptes, a l'obac del Fuster.

Valletà

> "Otra pieza de tierra, *Valleta*, compuesta de almendros, viña, sembradura, olivos y garriga" (RTD 1907, 127)

> "...pieza de tierra ~~Valletans~~ *Valleta*, [*sic*] [...] Linda al N. con Jaime Ossó; Sud, Juan Pradell; Este, Francisco Miró y, Oeste, camino de la Huerta" (RTD 1917, 194)

Sembla que malgrat la manca d'accentuació, es refereixin a alguna antiga peça de terra situada a la partida dels Valletans.

Valletà de Joan de Martí, lo [ɬo βaʎeˈta ðe ʒuˈan de maɾˈti]

Finca pertanyent a la partida dels Valletans.

Valletà de l'"Alberto", lo [ɬo βaʎeˈta ðe ɬawˈβeɾto]

Finca pertanyent a la partida dels Valletans. "Auberto" és un renom d'una casa de Vinebre.

Valletà de Pep de Leli, lo [ɬo βaʎeˈta ðe ˈpɛb de ˈɬɛɬi]

Finca pertanyent a la partida dels Valletans.

Valletans, los [ɬoz βaʎeˈtans]

"1 pieza de tierra nombrada *lo Valletà*, en la partida de este nombre." (AMI 1852 1r, 3r, 30r, 70v, 78v)

"Una pieza de tierra secano llamada *Valletá*, situada en este término, en la partida *Valletans*, plantada de olivos y sembradura" (RTD 1902, 41)

"Otra pieza de tierra en la partida *Valletans*, conocida por *Valletá*, compuesta de viña y olivos" (RTD 1906, 116)

"*Valletans*"
"*Vallitants*" (RPPRV 1954, P18)

"*Valletans*" (NOM 2010)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre la partida dels Tossals i el coll d'Arrutx.

Valletans, camí dels

"*Camino de Valletans*" (PV 1919)

Camí que condueix a la partida dels Valletans. Arranca del camí dels Tossals i va a buscar el camí de Coll d'Arrutx.

Vallossera de Cent-i-ú, la [ɬa βaʎuˈseɾa ðe sentiˈu]

Vallossera que conté la Salve.

Vallossera de Cent-i-u, la cova de la [ɬa ˈkɔβa ðe ɬa βaʎuˈseɾa ðe sentiˈu]

A la Vallossera de Cent-i-u, davall del camí que va a les Planes de Flix.

Vallosseres, les [ɬez βaʎuˈseɾes]

"1 pieza de tierra nombrada *Valldosera*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 29r, 31r, 84r)

"la heredad nombrada *Vall de Usera*" (JPV ACRE 19, 1880)

"*Valluseras*" (PIGC 1929, P1, PIGC 1929, P2)

"*Vallosseres, les*"

"*Les Vallosseres*" (NOM 2010)

Partida de terra i peces de terra d'aquesta partida, situada a l'oest del terme, tocant al terme de Flix, darrere del coll d'Arrutx, al costat dels Valletans i que arriba fins a la costa de la Bessona. Vegeu també *Tossal i Vallossera*.

Vallosseres, camí de

"*Camino de Valluseras*" (RPPRV 1954, P2)

Camí que porta a les Vallosseres des de la partida dels Tossals.

Valls, les

"...quandam hereditatem sitam in dicto termino loci de Vinebre Dertocensis diocesis, *in parte nominata les Valls*"

"...in dicto termino loci de Vinebre, *in partita dicta les Valls*" (ACRE340-62-T2-162, 1644)

"... todo aquel huerto situado en el término de la expresada villa de Vinebre y *partida de les Valls*, de dimensión un día y medio de cavar un hombre, poco más o menos, lindante con la propia Doña Teresa, con huerto de Jose Servelló, con el Barranco y con..."

"... todo aquel huerto situado en el término del expresado lugar de Vinebre y *partida llamada de les Valls*, de dimensión un día y medio de cabar un hombre, poco más o menos; lindante con dicha Dª Teresa de Domenech, con Huerto de mi dicho José Servello, con el Barranco y con Huerto de Salvador Tarragó..." (ACRE340-62-T2-8, 1842)

"...una finca de secano conocida por *las Valls*, en la partida Horta de Sidesá o Pedruscall" (RTD 1902, 41)

Antiga partida de terra. És, si més no, estrany que uns documents la situïn prop del riu i altres a la partida del Pedruscall, que no n'està pas a prop, del riu.

Vallverdú

Cognom registrat el segle XIX. La referència escrita més antiga és "Antoni Vallverdú" (AMI 1852, 107).

Veà [beˈa]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. És força abundant en el segle XX, i és viu en l'actualitat a la vila. S'han recollit les formes *Veyá*, *Veá* i *Vea*. La referència escrita més antiga és "Francisco Veyá" (CAP 1734, 225r, 230r) Bea[47] (RZ 1787 88).

Vedat, lo [ɬo βeˈðat]

Era un bosquet d'àlbers a l'Illa de Don Joan, davant de l'actual central nuclear d'Ascó, que, al seu dia, feia de vedat de caça.

Vell

V. *Socarrat Vell.*

[47] Tot el document en general pateix la vacil·lació de l'escrivent entre b i v: Vinevre, buelta, prohiviendo, sovre, …

Vella

V. *Casa de la Vila V., Cristiandat V.*

Veller

Cognom registrat el segle XVII. La referència escrita més antiga és "Pere Veller" (CAP 1607, 91v, 108r).

Vencis, ca [ˈka ˈβɛnsis]

Dos cases reben aquest nom. L'una està situada al carrer del Portal; i, l'altra, al carrer de Sant Miquel.

Vernet

Cognom registrat el segle XVIII. S'ha recollit amb la forma *Bernet*. La referència escrita més antiga és "Isabel Bernet" (RZ 1787 83, 93).

Vesca

Cognom registrat el segle XVIII. La referència escrita més antiga és "Francisco Vesca" (CR 1771 306).

via

V. *Mitjana.*

Viana

Cognom registrat el segle XVI. La referència escrita més antiga és "Joan Viana" (FO 1553) (CAP 1558, 15r).

Viaplana [biaˈpɫana]

Cognom registrat els segles XVIII, XIX i XX. És un cognom força abundant en aquells segles, i actualment encara és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Miquel Viaplana" (RZ 1787 94).

Vicentet, la fonteta de [ɫa fonˈteta ðe βisenˈtet]

Font no localitzada.

Victoret, ca [ˈka βiktoˈɾet]

Casa situada a la travessera de la Torre. Antigament era anomenada la Casa Gran.

Vidal

Cognom registrat els segles XIV i XIX. La referència escrita més antiga és "Domingo Vidal" (MO 1350).

Vila[1]

V. *Casa de la V., Casa de V. Vella.*

Vila[2] [ˈbiła]

Cognom registrat els segles XVI, XVII, XVIII, XIX i XX. És un dels cognoms més abundants en aquells segles, i actualment encara té molta vitalitat a la vila. Les referències escrites més antigues són "Gabriell Vila" (FO 1553) (CAP 1558, 16r,16v, 20r) la viuda de (CAP 1558, 20r, 21v, 27r, 31v, 32r) i "Miguell Vila" (FO 1553) (CAP 1558, 21r, 21v, 26v).

Viladins, la [ła ˈβiłaˈðins]

Zona del poble compresa entre el carrer Major i el carrer del Forn. Probablement va ser el nucli de la vila antiga, closa, de Vinebre, a la qual s'accedia pel Perxi i pels Portellets.

Vilaplana [biłaˈpłana]

Cognom registrat els segles XVI, XVIII. Actualment és viu a la vila. La referència escrita més antiga és "Steve Vilaplana" (FO 1553).

Vilar

Cognom registrat el segle XX, amb la forma Vilá. La referència escrita més antiga és "Joaquim Vilá i Prunera" (RTD 1908, 131) (RTD 1909, 136).

Vilaró

Cognom registrat el segle XIX. La referència escrita més antiga és "Damià Vilaró" (AMI 1852, 991r).

Vilars

Cognom registrat els segles XIX i XX, amb la forma *Vilás* i *Vilas*. Les referències escrites més antigues són "Francisco Vilás" (AMI 1852, 116v), "Josep Vilas" (AMI 1852, 119v) Vilás, la viuda de (AMI 1852, 104v), "Ramon Vilas" (AMI 1852, 122v).

Vilassa, l'obac de [ławˈβag de βiˈłasa]

Peça de terra situada davant del Gorrapte de Manel de l'Aleixa.

Vilell[1]

Cognom morisc registrat els segles XIV i XV. Amb les formes *Vilell, Vilel, Villell* i *Viliel*. Les referències escrites més antigues són "Juci Vilell" (MO 1329), "Mafomat Villell" (MO 1329) "Mafoma fyl de Juçi Vilell" (MO 1329).

Vilell[2]

Prenom morisc registrat el segle XIV. La referència escrita és "Vilell fill de Mahoma Vilel" (PH 1349).

Vinebre[1]

V. *Horta de V., Plans de V.*

Vinebre[2] [biˈneβre]

En tots els documents hem recollit la forma *Vinebre*, tret del RCA 1416, on, a més, de la forma majoriatàriament utilitzada, *Vinebre* (30r, 30v, 31r, 32r, 32v, 33r, 33v, 35r, 38v, 43r, 43v45r, 48r, 50r), també s'han localitzat formes tals com: *Viniebre* (32r, 32v, 38V, 41r, 50r) *Vinyebre* (41r), un *Venibre* (44r) i un *Vinebre* (38r).

Coromines, a l'*Onomàsticon*, en dóna força informació. Quant a la pronúncia, recull que al poble mateix es pronuncia la labiodental sonora [v], a diferència de com ho pronuncien, per exemple, a Riba-roja d'Ebre, al Molar o a la Torre de l'Espanyol.

Quant a història, recull el testimoni de CARRERAS CANDI (1904), segons el qual Vinebre va ser destruït l'any 1285 i totalment arrasat pels Entences, i reedificat després en un altre indret de la batllia d'Ascó, amb el nom de Vilanova (esmentat el 1291), i Vinebre (el 1359).

Quant a l'etimologia del topònim, afirma que és temptador atribuir-ne l'origen a un suposat étim àrab que signifiqués "fills de l'Ebre", per bé que ell s'inclina cap a la possibilitat que fos "fills d'Heber", nom propi masculí en llengües semítiques. O que fos resultat d'un compost de Ben i häbri o Annabri = Bennabri, antropònim masculí viu a Algèria.

Vinya Jove

V. *Pla de la V.*

Vinyes [ˈbiɲes]

Cognom registrat el segle XIX. Encara és viu a la vila. S'ha recollit amb les formes *Vines* i *Viñes*. Les referències escrites més antigues són "Josep Vines" (AMI 1852, 88r), "Miquel Viñes" (AMI 1852, 118v).

Vinyeta

> "1 pieza de tierra nombrada *Viñeta*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 27v)
>
> "...pieza de tierra en la partida Raboses, Planes y Aubagues de este término, conocida por *Viñeta*" (RTD 1905, 109)

Antigues partida i peça de terra.

Violant

> "Galceran de Oscos y Violant sa muller" (CAP 1607, 96r)

Prenom femení.

Virgili

Cognom registrat els segles XV, XVI i XVII. Amb les formes *Virgili* i *Vergili*. La referència escrita més antiga és "Guillem Virgili" (FO 1497).

Vuitenes, les [łez βuj'tenes]

"...la heretat de *les Vittenes* la quall afronte en Ramon Domenech y en Joan de Ossó de dins, y en lo cami de Gorapte y e lo cami de la Serra..." (ACRE340-62-T2-2, 1607)

"... unam hereditatem francam sitam in termino de Vinebre in *partita nominata les Vuytenes*, pro ut affrontatur ab oriente cum Gabriele de Pepio et a ponente, cum itinere termini de Gorrapte..." (ACRE340-62-T2-161, 1639)

"Venda de 3 jornales de tierra de olivos y viña derruhida en el término de Vinebre y *Partida de les Vuitenes*, firmada por Juan Bieto en favor de Don Juan Domenech y Salvado"

"... un pedazo de tierra, plantado de algunos olivos y viña de extención tres jornales, poco más o menos, que sujeta a dominio directo del señor comendador de la Encomienda de Ascó, y por mis legítimos títulos de posesión e mis mayores tengo y poseo en el término de la relatada villa de Vinebre, y *partida nombrada les Vuitenes* ..." (ACRE340-62-T2-205, 1815)

"...una finca conocida por *Vuitenes*, plantada de olivos" (RTD 1901, 34)

"Otra pieza de tierra secano, llamada *Vuitenas*, plantada de viña y olivos" (RTD 1909, 142)

"~~*B*~~*vuitenes*" (PIGC 1931, P19, F1)

"*Viutenes*"
"*Veintenes*"
"*Vuitenes*" (RPPRV 1954, P17)

"*Veintenes*" (RPPRV 1954, P19)

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada davall de les Canelles.

Vuitenes, lo camí de les [ło ka'mi ðe łez βuj'tenes]

"...antigament pati, ere de Pere Ferrús, lo qual està situat junt e fora de Vinebre, als patis que i ha camí de la Torre, e afronta ab lo camí que va a Gorrapte y ab *lo camí de les Vuitenes.*" (CAP 1607, 109v)

"...un corral que antigament era pati, lo qual està junt y fora del lloch de Vinebre, als patis que hi ha al camí de la Torre, affronta ab lo camí que va a Gorrapte, ab lo *camí de les Vuytenes* y ab patis o corrals..." (CAP 1661, 169v)

Vuitenes dels Ametllers

"Una pieza de tierra conocida por *Vuitenes dels Ametllers*" (RTD 1904, 77)

Antiga peça de terra.

Xamell, la mina de [ɬa ˈmina ðe tʃaˈmeʎ]

> "Dn Ramon Vila Poquet, la semana próxima finida desvió el agua de las minas conocidas por *Font de Chamell* hacia la..." (JPV ACRE 49, 1904)

Mina d'on brollava aigua a menys d'1 m de fondària, s'extreia amb una sènia i es regava tota l'Horta de Baix.

Xamon, ca [ˈka tʃaˈmon]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de cal Mestre.

Xaraboll, ca [ˈka tʃaɾaˈβoʎ]

Casa situada al carrer del Forn.

Xarrep

V. *Nen de X.*

"Xatxo", lo mas de [ɬo ˈmaz ðe tʃatʃo]

Mas situat als Gorraptes.

Ximarro, ca [ˈka tʃiˈmaro]

Casa situada al carrer Nou.

Ximerra, ca [ˈka tʃiˈmɛra]

Casa situada al carrer de Gaudí.

Ximet

> "Francisco Estivill Chimet" (AMI 1852, 113r)

"Chimet" no és un cognom, sinó un àlies derivat de l'hipocorístic de *Joaquim*.

xiprer

V. *Sant Miquel*.

"Xitxurrín", mas de

> "*Xitxurrín , Mas de*"
> "*Mas de Xitxurrín*" (NOM 2010)

Mas que el mapa de la font escrita NOM 2010 situa als Gorraptes.

Xop

V. *Joan de X., Tia Teresa de ca X.*

Xop, ca [ˈka ˈtʃɔp]

Casa situada a la travessera del “Matadero”.

Xop, lo molí de [ɬo moˈli ðe tʃɔp]

Molí de guix situat a la travessera del “Matadero”, al costat del molí de Joansant. Actualment ja no en queda res més que un solar.

Xopa, ca la [ˈka ɬa ˈtʃɔpa]

Casa situada a la plaça del “Matadero”.

Xoro, cal [ˈkal ˈtʃoɾo]

Casa situada al carrer de la Torre.

Xufes, ca [ˈka ˈtʃufes]

Dos cases reben aquesta denominació. L’una és situada al carrer de les Eres, i també rep el nom de ca Pasqual; i, l’altra, al carrer del Riu.

Xurrac, ca [ˈka tʃuˈrak]

Casa situada al carrer del Calvari.

13. Anàlisi de les dades

13.1. Anàlisi lingüística dels topònims rurals

En aquest apartat s'hi fa l'anàlisi semàntica i l'anàlisi formal dels topònims que no estan localitzats en el nucli urbà.

13.1.1. Anàlisi semàntica dels topònims rurals

S'ha organitzat aquesta anàlisi semàntica segons l'esquema següent. Vegeu-ne la definició en cada subapartat.

13.1.1.1. Topònims transparents
- 13.1.1.1.1. Referits a noms propis
  - — Noms que agafen el nom propi d'un antropònim
    - – Prenoms
    - – Cognoms
    - – Malnoms
    - – Noms de casa
    - – Altres referències a persones
    - – Noms de casa d'altres poblacions
  - — Referits a altres topònims
    - – Topònims majors
    - – Topònims menors
- 13.1.1.1.2. Referits a noms comuns
  - — Característiques del terreny
    - – Tipus de sòl
    - – Morfologia del sòl i accidents geogràfics
  - — Terrenys conreats
  - — Altres activitats rurals
  - — Situació geogràfica
  - — Construccions
  - — Vegetals
  - — Animals
  - — Analogies
  - — Mots lligats a la cultura fluvial
  - — Altres noms comuns
- 13.1.1.1.3. Referits a l'Església i a la religió

13.1.1.2. Topònims opacs

13.1.1.1. Topònims transparents

S'ha considerat topònims transparents aquells dels quals se n'ha pogut esbrinar el significat o se n'ha pogut formular una hipòtesi semàntica plausible que se sostingués en uns quants arguments. Per tant, s'hi ha inclòs aquells que fan referència a elements lingüístics que ens permeten intuir el seu significat sense ajuda o amb la simple consulta del Diccionari de la llengua catalana (DIEC2) o del Diccionari Català-Valencià-Balear (DCVB),[48] i aquells altres sobre els quals s'ha pogut proposar una hipòtesi plausible a partir d'informacions localitzades en altres obres de referència més específiques o a partir de dades fornides per les fonts en què van ser localitzats.

[48] Referenciat, també, com Alcover, 1977.

13.1.1.1.1. Referits a noms propis

Gran part dels topònims rurals del terme de Vinebre es refereixen a noms propis, ja siguin topònims, altres antropònims i, fins i tot, a noms que fan referència a un col·lectiu humà molt determinat i molt present a la nostra societat i a la nostra cultura des de fa segles: l'Església catòlica i la religió cristiana.

Referits a antropònims

Una de les maneres més prolífiques de construcció de topònims al terme municipal de Vinebre, com en molts llocs de la nostra geografia, es refereixen a antropònims, com es veurà a l'apartat d'anàlisi formal. En aquests casos, es complementa el nom genèric del topònim amb un sintagma preposicional compost per la preposició genitiva *de* –que evidencia el sentit de "propietat" –, seguit d'un antropònim (nom de fonts, cognoms o renoms o una combinació d'ells) que fa referència a l'amo o mestressa – actuals o pretèrits– d'aquell indret.

Aquests antropònims, amb aquest matís de pertinença, són de diferents tipus. S'hi pot trobar prenoms, cognoms, malnoms, noms de casa, altres referències a persones –com ara títols nobiliaris, graus militars, tractaments protocol·laris, referències a grups humans– i fins noms de casa de poblacions veïnes.

Prenoms

Pel que fa a prenoms, entre altres que es veuran més endavant, s'han recollit un hipocorístic d'*Antoni* >Antonatxo >Xatxo (lo mas de Xatxo); el prenom masculí *Bru* (lo Gorrapte de "Bruno"); el prenom femení *Cardona* (la font de la Cardona), per bé que *Cardona* també podria ser un cognom o un topònim, però l'article definit que l'acompanya, en aquest cas, marca que correspon a un prenom; un probable hipocorístic de *Caterina* (lo bassot de Catrinya), per bé que també podria tractar-se del diminutiu del nom de casa *Catra*; la "forma vulgar del nom de dona Cecília" (Alcover, 1977) (Pla de la Sila);[49] l'hipocorístic de *Francisco* o de *Narcís* >Xitxo (mas de Xitxurrín); el diminutiu d'un dels hipocorístics de *Josep* (lo mas Pepet); la forma feminitzada del prenom *Pau* (*Pava*: lo mas de la Pava, racó de la Pava); i el diminutiu de *Vicent* (la fonteta de Vicentet).

En alguns casos, els prenoms apareixen complementats per un nom de casa, a mode d'especificació que impedeixi possibles confusions d'individus. S'han recollit els prenoms *Joan* (l'obac de Joan de Bieto, lo Valletà de Joan de Martí), *Josep*, en la forma de l'hipocorístic *Pep* (la cova de *Pep* de Leli, l'aljub de la Cova de Pep de Leli) i de l'hipocorístic *Pepo* (lo mas de Pepo de la Lira), *Manel* (lo mas de Manel de l'Aleixa), *Pere* (la Muga de Pere del Blaió, l'obac de Pere l'Arcís) i *Ramon* (lo mas de Ramon de la Menya).

Altres vegades, els prenoms van acompanyats d'un cognom –per bé que també podria tractar-se d'un nom de casa, ja que alguns es formen a partir de cognoms–, com ara: lo Gorrapte de *Pepet* d'Estivill.

Cognoms

En altres ocasions, la referència de pertinença del topònim és un cognom i això, en alguns casos, pot indicar que la propietat és d'un individu o bé d'un col·lectiu: la família que du aquell cognom. Se n'han recollit uns quants: *Enjaume* (Lo Pla d'Enjaume),[50] *Criveller* (lo molí del Criveller), *Guinau* que apareix pluralitzat com a referent d'una família, sense cap mena de dubte (lo racó dels Guinaus), *March* (Pla de March), *Ossó* (lo mas d'*Ossó*), *Poquet* (mas de Poquet), *Sanç*[51] (Mugues Altes o de Sanç), *Sandinyo* (lo mas de "Sandinyo"), *Serra* (Gorrapte de Serra), *Tarragó* (Pla de Tarragó) i *Valero*

[49] El topònim *mas de "Silo"* podria ser una feminització d'aquest nom esdevingut renom.
[50] Moll (1982: 76) recull *Anjaume* com a cognom resultant de l'aglutinació de l'article personal *en* al prenom *Jaume.*
[51] Per bé que *Sanç* també correspon a un nom de casa.

(la font de Valero). Aquest darrer, *Valero*, també podria fer referència a un prenom, i potser és indicatiu d'aquest fet que, a diferència dels altres que s'acaben d'esmentar, no ha estat recollit com a cognom en aquest treball de recerca.

Malnoms

També s'ha localitzat topònims d'aquest tipus, que reflecteixen propietat, però referents a un malnom: lo Gorrapte de *Joansant*, lo molí de *Joansant*, la Muga de J*oansant*. També, probablement, *lo racó d'Espantaguerres*, però atès que aquest és un dels topònims recollits d'una única font escrita i, per tant, del qual se'n té poquíssima informació, no es pot afirmar categòricament. I, finalment, i també només com una possible hipòtesi, *la Tallera*, ja que el significat d'aquest substantiu *taller, -a* és "carner, -a, que menja preferentment carn" (Institut d'Estudis Catalans, 2007).

Noms de casa

Els noms de lloc rural que inclouen un nom de casa es recullen en aquest subapartat. La majoria corresponen a noms de casa recollits en aquesta tesi, per bé que també n'existeixen d'altres, com es veurà.

En aquest cas, la idea de propietat del lloc podria recaure en un col·lectiu, com en el cas dels cognoms, i a diferència del cas dels prenoms o els malnoms. Segurament, en un principi, devia fer referència a un sol individu –aquell que va donar nom a la casa–, però, amb el temps i l'afiançament del nom de la casa, sumat al fet que les propietats d'un individu es repartien entre els seus hereus, pot ben bé donar idea de bé col·lectiu, de família.

Els noms de casa vinebrans recollits en aquest treball són els que segueixen: *"Abelardo"* (lo molí d'"Abelardo", la font de l'Abelarda), *"Alberto"* (lo Valletà de l'"Alberto"), *Aleixa* (lo mas de Manel de l'Aleixa), *Arcisa* (l'aljub de l'Arcisa, lo bassot de l'Arcisa, l'obac de Pere l'Arcís), *Bieto* (l'obac de Joan de Bieto, lo Gorrapte de Bieto), *Blaió* (la Muga del Blaió, la Muga de Pere del Blaió, Racó dels Blaions), *Bolva* (lo Gorrapte de Bolva), *Capitana* (la Muga de la Capitana), *Cent-i-u* (la Coa de Cent-i-u, la Vallossera de Cent-i-u, la cova de la Vallossera de Cent-i-u), *Forneret* (l'era del Forneret, lo Gorrapte del Forneret, lo mas del Forneret),[52] *Guarda* (lo Pi del Guarda), *Leli* (la cova de Pep de Leli, l'aljub de la Cova de Pep de Leli, lo Valletà de Pep de Leli), *Macip* (lo Comellar de Macip), *Lira* (lo mas de Pepo de la Lira), *Manet* (lo mas del Manet), *Mano* (la cova del Mano), *Marta* (la cova de Marta, la Muga de Marta), *Martí* (l'era de Martí, la Muga de Martí, la vall de Martí, Racó dels Martins, Mugues dels Martins, lo valletà de Joan de Martí), *Manescal* (la pallissa de cal Manescal), *Menya* (lo mas de Ramon de la Menya), *Miranda* (lo mas de Miranda, la Muga de Miranda), *Negret* (la Muga del Negret), *Neno* (la font del Neno), *"Olivero"* (l'era d'"Olivero", la mina d'"Olivero"), *Paradell* (lo Gorrapte de Paradell), *Pepió* (lo corral de Pepió), *Pepo* (lo mas de Pepo), *Pere Manel* (lo mas de Pere Manel, lo Gorrapte de Pere Manel, la Muga de Pere Manel), *Perelló* (la Muga de Perelló), *Perot* (lo pi de Perot), *Roer* (lo barranquet de Roer, la Muga de Roer, lo molí de Roer), *"Romero"* (lo mas de "Romero"), *Salamé* (Recer de Salamé), *Sastra* (lo molí de la Sastra), *Sanç* (lo mas de Sanç, la Muga de Sanç, les Mugues Altes o de Sanç), *Serreta* (lo Gorrapte de Serreta) i *Xop* (lo mas de Xop).

Existeix un altre grup de topònims que possiblement deuen fer referència a malnoms o noms de casa que no han perviscut fins avui dia o que no han estat recollits: Apotecari, Barber, Bessona, Cabirons, Cardona, Carranco, Clauetes, Covera, Eixalello, Escrivà, Fornera, Fusteret, Rabadans, "Silo", "Soberano", Vilassa i Xamell. Hi ha tres característiques que donen suport a aquesta hipòtesi. En primer lloc, el fet que majoritàriament en la seua construcció no hi hagi un determinant (article personal) al davant del nom propi de persona, característica que s'atribueix als parlars tortosins i valencians. En segon lloc, les característiques semàntiques d'aquests noms fan pensar que la gran

[52] Aquest nom de casa podria haver tingut alguna cosa a veure amb el renom que es comenta més endavant, *Fornera* (l'era de la Fornera). Podria ser que un descendent de ca Fornera esdevingués el Forneret.

majoria són romanalles de malnoms o de noms de casa. I, en tercer lloc, són fets amb els mateixos mecanismes que produeixen els noms de casa i els malnoms, així, se'n troben de fets a partir de noms comuns, de topònims, de cognoms, de noms d'animal, de professions o de característiques físiques.

D'aquests, n'hi ha que fan referència a noms comuns: *cabirons* (lo mas de Cabirons), relatiu a una biga relativament petita, especialment a cada una de les que van col·locades de través damunt les jàsseres per sostindre un sostre o teulada; *clauetes* (lo mas de Clauetes), diminutiu de *clau*; *covera* (lo mas de Covera), que podria fer referència a la feminització del recipient on ponen les gallines –o fins i tot pot significar ganes de covar o corretja de les guarnicions, que va del selletó fins a l'escarpó i enganxa la coa de la béstia guarnida; per bé que aquests dos darrers significats són més aviat propis de l'illa de Mallorca (Alcover, 1977)–; *ribellet* (la cova de Ribellet), diminutiu de *ribell*; "*silo"* (mas de "Silo"), com a castellanisme per a dir *sitja de gra*;[53] i"*soberano"* (Racó de "Soberano"), com a castellanisme per a dir *sobirà* –referit a qualsevol dels significats o fins potser a la moneda anglesa.

Alguns, com s'ha dit, fan referència a altres topònims del terme, com lo mas d'*Eixalello* (masculinització d'Eixalella); o a altres topònims, com lo mas de *Biscaia* o la font de la *Cardona*,[54] i *Vilaza* (l'obac de Vilassa), que tant pot fer referència al poble de Santa Maria de Vilaza (al *concello* de Gondomar, a Pontevedra), al qual anomenen directament Vilaza, com al poble de Vilaza (al *concello* de Monterrei, a Ourense), o bé al riu gallec Vilaza.[55]

I també a professions: *apotecari* (Pla de l'Apotecari), *barber* (lo Gorrapte del Barber), *escrivà* (lo mas de l'Escrivà), *forner* (l'era de la *Fornera*),[56] *fuster* (lo Gorrapte del Fusteret, l'obac del *Fuster*), i *rabadà* (los *Rabadans*).

Els topònims que podrien correspondre a malnoms o noms de casa i que fan referència a característiques físiques són: *bessona* (la costa de la Bessona), i *carranco* (l'aljub del Carranco), aquell que coixeja o que físicament no està prou bé.

Noms que incorporen altres referències a persones

Un altre grup de topònims que fan referència a altres denominacions de persones, són aquells que fan referència a un títol nobiliari, un grau militar o un tractament protocol·lari: *"conde"* (l'obac del "Conde", lo mas del "Conde"), castellanisme per a dir *comte*, i que es refereix al comte de la Torre de l'Espanyol; c*omandant* (*lo molí del Comandant, lo bosc del Comandant, la Sénia del Comandant*), que es refereix a un comandant de l'exèrcit espanyol de mitjan segle XX que vivia al carrer de l'Església; *don (l'hortet de Ca Don Jaume, lo molí de Don Jaume, la Valleta de Don Jaume, lo bosc de Don Joan, l'era de Don Joan*), referit a dos personatges socialment importants del passat de Vinebre; i s*enyor* (*l'hort del Senyor*), del qual no es té més informació, o *senyoretes* (*les Senyoretes*), que fan referència a una finca propera al nucli rubà a la qual anaven sovint les germanes del comandant, dos dones fadrines.

O els que podrien fer referència a grups humans diversos, com ara als *càtars o albigesos*, per exemple, *la cova dels Cremats*, ja que també es va anomenar així aquest col·lectiu, a causa de la tortura i mort que se'ls administrà a França per la seua creença, considerada heretgia per l'Església catòlica. També podria fer referència a aquest grup el topònim *la cova dels Teixidors*, ja que en algun moment també es va conèixer aquest grup humà per aquest altre nom, com explica Antoni Dalmau:

> "el fet cert és que els bons cristians, seguint el precepte, exercien tots els oficis compatibles amb el seu rebuig de tota propietat, i es coneixen testimonis abundosos de teixidors –al

[53] O potser no és més que la masculinització de *Sila*: Pla de la Sila.
[54] Que també podria referir-se a un prenom femení.
[55] És clar que *Vilassa* també pot ser resultat d'afegir el sufix augmentatiu o despectiu *–assa* al mot o cognom *Vila*.
[56] Del qual ja s'ha dit que podria ser un renom precursor de cal Forneret.

> regne de França, el segle XII, els clergues catòlics no els donaven altre nom que *texerants*–, com també de mercaders, pagesos o pastors i algun metge" (Dalmau, 2002)

Un altre grup humà que mai no falta als topònims de les nostres contrades és el referent als fills d'Al·là, *moro*: *la roca del Moro, lo racó del Moro, lo mas del Racó del Moro*.

Altres topònims que es refereixen a persones diverses, o a personatges, són *la cova de la Dona, lo barranquet dels Lladres, la roca de la Bruixeta*. Dels dos primers no se'n coneix més informació, però de *la Bruixeta*, que és com anomenen la roca del Cap del Pla a la Torre de l'Espanyol, se'n conserven un parell de llegendes en les quals hi apareixen aquests personatges folklòrics i que pretenen explicar l'origen d'aquesta roca tan singular.[57]

Noms que incorporen noms de casa d'altres poblacions

S'han recollit també topònims rurals que inclouen un nom de casa de la vila veïna de la Torre de l'Espanyol: *Animer* (la presa de l'Animer, lo mas de l'Animer), *Barrugo* (lo Gorrapte de *Barrugo*), *Pelinxo* (la Muga de *Pelinxo*) i *Perrilla* (mas de *Perrilla*, camí de *Perrilla*, camí de Font de *Perrilla*).

Pel que fa a aquest darrer, se n'han recollit referències escrites:

> "*Camino de Fuente Perrilla*" (PV 1919)
>
> "*Camino de Fuente Perrilla*" (PIGC 1930, P6 F4, PIGC 1931, P8 F2, PIGC 1931, P9, F1, RPPRV 1954, P6)
>
> "*Camino de Fuente de la Perrilla* de la Palma de Ebro" (PIGC 1930, P7 F2)

D'aquest topònim se'n sap que era un nom de casa de la Torre de l'Espanyol, i només se n'ha trobat referència escrita i corresponent als segles XX i XXI. Aquest mot podria fer referència al diminutiu de

[57] Una de les llegendes va quedar recollida a la publicació de la Diputació de Tarragona (2005): *El patrimoni oral a les comarques de Tarragona. Relats tradicionals*, de la qual l'autora de la tesi va ser informant:

> "La que m'explicaven a mi quan era petiteta. Hi havie la bruixa de la Torre, la bruixa de Vinebre, la bruixa de Flix i la bruixa d'Ascó que resulta que van trobar un llençol de fil valuosíssim, que ja no es trobe; devie tindre unes filigranes... perquè es barallaven pel llençol. Llavòrens, cadascuna de les quatre estiraven una punta del llençol, estirant cap a casa seua, barallant-se i dient-se totes les males paraules del món. I, en estes, que van despertar el diable que estave fent migdiada. I el diable es va empipar tant amb les punyeteres bruixes que no el deixaven dormir que va anar, va agafar la pedra i patapam!, la va tirar damunt del llençol de fil i va quedar atrapat a sota i es van quedar sense el llençol. I si hi voleu anar a veure-ho, encara es veu a sota. Aquesta és la que m'explicaven a mi." (Diputació de Tarragona, 2005: 21)

L'altra llegenda és recollida de l'informant Josep Maria Pros Tarragó, i explica que el senyor rector de Vinebre havia començat una croada contra les bruixes de la comarca, entre les quals també hi havia la de Vinebre, és clar. Les bruixes es van sentir amenaçades i van pensar de matar el capellà. A la més eixerida se li va ocórrer un pla, que era anar a buscar una bona pedrota a la serra del Montsant i deixar-la caure pel fumeral de l'abadia i, així, quan el rector estigués escofant-se a la vora del foc, el xafaria! Així va ser que una nit les bruixes van reunir-se, van cavalcar sobre les seues graneres i van anar volant fins al Montsant. Però allí van començar els problemes, perquè no acabaven de triar la pedra. Una deia que havia de ser prima i llarga perquè passés pel fumeral, l'altra deia que havia de ser ben plana perquè així el xafaria més, una altra més deia que havia de ser rodona, així, rodolaria i el perseguiria fins aixafar-lo, al capellà... Les hores anaven passant i faltava poc perquè sortís el sol, així que, al final, hi va haver consens per una pedra molt maca que tenia forma de dau. Les bruixes la van carregar a les graneres i, amb penes i treballs, es van envolar cap a Vinebre. Però pesava molt i això les feia anar a poc a poc. Just quan les bruixes ja veien quasi complerta la seua missió, perquè ja arribaven a Vinebre..., just quan volaven per damunt del Cap del Pla,... el sol va sortir. I és ben sabut que, amb la llum del sol, les bruixes perden els seus poders, la seua força, la possibilitat de volar i tot allò que les fa ser bruixes... De manera que, just damunt del Cap del Pla, els va caure la pedrota amb forma de dau, just a la punteta. I hi va caure amb tanta força, que es va partir pel mig. (Se'n poden veure unes fotografies a la p. 303.)

gossa en castellà (perra > perrilla), o a l'accepció recollida al *Diccionario de la Lengua Española* (DRAE) com a mussol, afecció ocular, o bé al mot castellà col·loquial que es refereix als diners.

Referits a altres topònims

S'enceta en aquest apartat el segon subgrup inclòs dins del grup més ampli de topònims rurals referits a noms propis, el que fa referència a altres topònims. Sovint el nom d'alguns topònims fa referència a un altre topònim, per exemple, els camins sempre fan referència al lloc on duen: *Ascó, Assuts, Cabacés, Coll d'Arrutx, Eixalelles Esclapers, Garcia, Gorrapte, Gorraptes, Horts, Lleida, Mugues, Obacs, Obagues, la Palma, Pedruscall, de "Perrilla" o de la Font de "Perrilla", Planes de Flix, Rengs, Sant Miquel, Serra, Solana, Terrers, la Torre*. És clar que, en base a aquest criteri, el mateix camí pot tindre dos noms ben diferents –i així passa–, ja que els camins, pel cap baix, uneixen dos indrets. Així, el camí que unexi les poblacions de la Torre de l'Espanyol i Vinebre, per als vinebrans serà el camí de la Torre i per als habitants d'aquesta darrera població, serà el camí de Vinebre.[58]

Una cosa sembant passa amb els corrents d'aigua, que solen fer referència al lloc per on passen o d'on vénen o a on es dirigeixen: *la vall dels Gorraptes, la vall dels Horts, barranc de les Mugues, la vall de la Palma, la vall de la Torre* i *la vall de l'Horta*. En aquest cas, passa el mateix fenomen que amb els camins, que segons del punt de vista que es miri, un mateix curs d'aigua pot tindre més d'un nom, per exemple: a Vinebre hi ha *la vall de la Torre* –ja que quan hi baixa aigua ve de la Torre de l'Espanyol–; i a la Torre, el mateix curs hídric és anomenat el *riu de Vinebre*, que és cap on van les aigües.

D'altres topònims fan referència a l'indret on estan enclavats, per exemple: el mas d'Ater és a la partida d'Ater; el mas d'Eixalella, a la d'Eixalella; o la partida del Coll de la Contesa devia estar situada, sens dubte, al coll que du a la partida de la Contesa.

Referits a topònims majors

En aquest apartat s'hi ha inclòs els noms de lloc que fan referència a altres noms de lloc d'una certa rellevància, com ara el nom d'una població. Lògicament, apareixen les poblacions més properes o de referència per a la vila. Així, hi trobem: Ascó, Cabacés, Garcia, Lleida, la Palma d'Ebre, la Torre de l'Espanyol i Vinebre mateix.

Ascó

Topònims: *lo camí d'Ascó*.

Textos localitzats:

> "Una finca conocida por Arena y Malló compuesta de sembradura, de extensión cuarenta y dos áreas y cincuenta y ocho centiáreas. Limita al N. con la línea divisoria de los términos de Ascó y Vinebre y con el camino que dirige a Flix; S. con el brazo del río Ebro que se llama Galacho; E. viuda de José Ferré y con el *camino que dirige a Ascó*; y al O. con la misma finca situada en el término de Ascó." (RTD 1904, 74)

> "Una pieza de tierra en la partida Mallonet, de sembradura, de extensión 18'25 áreas. Linda al N. y E. con el *camino de Ascó*, S. con río Galacho y O. con José de Ossó Catalá. La partida es Arenas, conocida por Mallonet como se ha dicho" (RTD 1910, 149)

[58] Una altra manera de denominar és la que s'utilitza per a noms de camins com els següents: camí de Flix a Cabacés, camí de la Torre de l'Espanyol a Gorrapte, camí de la Torre de l'Espanyol a Flix, camí de la Torre de l'Espanyol a la Palma d'Ebre, camí de Garcia a la Torre de l'Espanyol; que són noms només recolits de font escrita –en concret, de plànols– i, per tant, no són d'origen popular, sinó oficial.

"*Camino de Ascó*" (PV 1919)

Cabacés

Topònims: *lo camí de Cabacés,* el *coll de Cabacés,* el *camí del Coll de Cabacés, la serra del Coll de Cabacés.*

Textos localitzats:

"*Camino de Cabacés*" (RPPRV 1954, P8, P9)

"Barranco y *camino* de Gorraptes o *del Coll de Cabacés*" (PV 1919)

"*Sierra* del Robelló o *del Coll de Cabacés*" (PV 1919)

Flix

Topònims: *lo camí de Flix.*

Textos localitzats:

"Una finca conocida por Arena y Malló, compuesta de sembradura, de extensión cuarenta y dos áreas y cincuenta y ocho centiáreas. Limita al N. con la línea divisoria de los términos de Ascó y Vinebre y con el *camino que dirige a Flix*; S. con el brazo del río Ebro que se llama Galacho; E. viuda de José Ferré y con el camino que dirige a Ascó; y al O. con la misma finca situada en el término de Ascó." (RTD 1904, 74)

"...una pieza de tierra situada en el término de Vinebre, partida Jardins, plantada de viña. Lindante al [...] Sur con el *camino de Flix*" (RTD 1905, 100)

"*Camino a Flix*" (PV 1919)

Garcia

Topònims: *lo camí de Garcia* i *la carretera de Garcia.*

Textos localitzats: Referents a la vila de Garcia, s'han trobat moltes referències escrites:

"Ítem, fa Jafar d'en Eyca de Vinebre, alamín, con otros parcioneros por dos suertes de tierra que a en l<a> Uerta de Vinebre, la una a la Fuent Susana et la otra a la Fuent Jusana, afruenta la de la Fuent Susana con la fuent do se riega et de la segunda part con terra de Jafar d'Amazit et de la quarta part con la cequia do se riegan las tierras quartales, son las afrontaciones de la suert jusana de la una part com *camino general que va a Carcia* et de otra part con terra de Juci Alcabre et d'otra part con tierra de Alli Jumet et de la quarta part con terra de Jafar d'Abdellug que fa quart, mesura d'Azquó, ordio, ..." (RCA 1416 41r 41v)

"... un sort situat en lo terme de Vinebre, en la partida dita la Font de la Seque; afronta, de una part, amb la sort del senyor Comanador; y, de altra part, ab Gabriel Vila, que ere de Antoni Montagut, de la Torre, y ab *lo camí de Garcia* y ab Juan Torner, que ere de mº Miquel Torner i de la viuda de Juan Torner..." (COML 1607, 96v)

"...un ort situat en lo terme de Vinebre, en la partida dita la Font de la Seque; affronte, de una part, ab l'ort del senyor comanador, ab *lo camí de Garcia*, ab pere Vila y ab Joan Torner" (CAP 1639, 15v)

"...en lo terme de Vinebre, en la partida dita la Font de la Seque, que affronta, de una part, amb l'ort del senyor Comanador, ab *lo camí de Garcia*, ab successors de Pere Vila y successors de Joan Torner" (CAP 1661, 154r)

"...un huerto cituado en el término de la presente villa, en la partida de la Fuente de la Seque, que linda con huerto del Señor Comendador, con el *camino de Garsia*, Joseph Ferre y Matheo de Osso" (CAP 1734, 214r)

"...perpetuamente toda aquella heredad llamada lo Moli Vell, plantada de morales, de algunos olivos y tierra de sembradura; de extension de quatro jornales, poco más o menos, situada en el término de dicha villa de Vinebre y partida de les Sebiques, a la una; y, otra parte, el *Camino R*^{l} *que se dirige desde dicha villa a la de Garcia*, confirmante, por una parte, con el río Ebro; por otra, con tierras de Don Josef Oso; por otra, con las de Miguel Juan Marti; y, por otra, con la Vall de la Huerta" (ACRE340-62-T2-199, 1803)

"...tienen y posehen en el término de dicho lugar de Vinebre y partida llamada lo Freiginal, de dimension un jornal y medio, poco más o menos, con todas sus entradas y salidas derechos y demás pertinencias universales: cofinante, de oriente, *con el camino dirije a Garcia*, de mediodía..." (ACRE340-62-T2-207, 1831)

"... De todo aquel huerto que se riega del agua de la asequia comuna, plantado de cuatro higueras, de extención de dos días de cabar un hombre, situado dentro el mismo término, y partida llamada de la Horta de Dal, que linda por la parte de oriente, con huerto de la Señoría, o Encomienda de Ascó; a mediodía con otro de Doña Raymunda de Ossó, a poniente con el de Jose Fortuny, y otro de Miquel Carim y Pedro Vea; y, a tramuntana, con *el camino público que dirige a la villa de Garcia*, justipreciado de los mismos peritos en doscientas cincuenta libras ardites, de la moneda. Y todo aquel censal parte cubierto, y parte descubierto, que tengo cerca la casa de mi abitación, y en el Arrabal dicho del Horta, que linda con calle pública, en la cual tiene puerta principal, con corral de Miguel Pros, con tierras de Josef Pros, con el barranco de este común [...] y con el puente que hay desde dicha mi casa al citado corral, para entrar y salir a éste por encima de dicho Barranco,..." (ACRE340-62-T2-209, 1845)

"Otra pieza conocida por Siviques, compuesta de almendros, olivos, huerta, viña, sembradura y alameda, de extensión dos jornales cincuenta céntimos, equivalentes a una hectárea, cincuenta y dos áreas y diez centiáreas. Linda al N. con tierras de José Pros, S. Purificación de Ossó, E. *camino de Garcia*, O. con el Galacho" (AMI 1094, 76)

"Otra pieza de tierra conocida con los nombres de *Siviques y Pedruscall*, plantada de almendros, olivos y sembradura [...] Limita [...] y Oeste con el *camino de Garcia*" (RTD 1904, 78, 80)

"Otra pieza de tierra en la partida Siviques y Pedruscall conocida por Siviques, compuesta de huerta, viña, almendros, olivos y sembradura y alameda [...] Lindante [...] al E. con el *camino de Garcia* y O. con el Galacho" (RTD 1904, 82)

"Otra en la de Sivecas y Auliverets, de almendros, sembradura y olivos [...] linda al Norte casas del pueblo, S. herederos de José Antonio Servelló, E. *camino de Garcia*, y O. río Galacho" (RTD 1910, 144)

"Otra en la partida Fontjuana, huerta, de cabica 3'33 áreas. Linda al N. José Salamé, S. Juan Miró, E. *camí de Garcia*, y O. Luis Fortuny" (RTD 1911, 156)

"*Camino de Garcia*" (PIGC 1928, P11)

"*Camino de Vinebre a Garcia*" (PIGC 1931, P13, P14)

"*Camino de Vinebre a Garcia*" (PIGC 1941, P15, RPPRV 1954, P11, P14, P15, P16)

"*Cami de Garcia*" (RPPRV 1954, P15)

Lleida

Topònims: el *camí de Lleida, la carretera de Lleida.*

Textos localitzats:

> "...*camino de Lérida* llamado de las Mugas" (RTD 1903, 63)
>
> "*Camino de Lérida*" (PV 1919)
>
> "*Camino de Lérida*" (PIGC 1929, P2, PIGC 1929, P18 F1, PIGC 1931, P19 F1, F2)
>
> "*Camino á Lérida*" (PIGC 1932, P17 F1)
>
> "*Camino de Lérida a Vinebre*" (PIGC 1939, P18 F2)
>
> "*Camino de Lérida*" (RPPRV 1954, P18, P19)
>
> "... aquella piesa de tierra hierma y maturnal, de tenida de siete jornales de tierra, poco más o menos, que por nuestros justos títulos poseemos, cita dentro el término de la presente dicha villa, en su partida vulgarmente llamada lo Jardí, que linda con *la carretera que va à Lerida*, con la Carrerada..." (ACRE340-62-T2-156, 1777)
>
> "...Toda aquella pieza de tierra plantada de olivos, almendras, y viña, de seis jornales de cultivo de estención, poco más o menos, situada dentro el término de esta villa y partida llamada vulgarmente de les Vuitenes, lindante por la parte de oriente con el camino público que dirige a la villa de la Palma; a mediodía, con tierras de la propia Doña Teresa, y de Josef Viñes del pueblo de la Vilella Alta; a poniente, con *la carretera dicha de Lleyda*..." (ACRE340-62-T2-209, 1845)

La Palma d'Ebre

Topònims: *lo camí de la Palma.*

Textos localitzats:

> "...de una finca conocida por Plans [...] ,al Oeste, con el *camino que dirige a la Palma*" (RTD 1901, 31)
>
> "...pieza de tierra situada en este término, partida Plans [...] limita por el Norte con el *camino que dirige a la Palma*; Sud, con el camino que va a la Torre del Español" (RTD 1902, 45)
>
> "...otra pieza conocida por Renchs dels Olivés, partida Sortetas y Vuitenes [...], confronta [...] Este, *camino de la Palma* y, Oeste, camino de las Mugas" (RTD 1904, 72)
>
> "Otra pieza de tierra, partida dels Plans, conocida por Pla de la Viña [...] Lindante al N. *camino de la Palma*" (RTD 1904, 74)
>
> "Otra pieza de tierra conocida por Pla Gran, compuesta de olivos, higueras y sembradura, de extensió una hectárea noventa y ocho áreas, cincuenta y seis centiáreas. Confronta al N. con tierras de Antonio Ferré y las de la viuda de Felipe Álvarez y *camino de la Palma*..." (RTD 1904, 76)
>
> "...Otra pieza de tierra secano llamada Vuitenas [...], lindante a Oriente con el *camino público que dirige a la Palma*" (RTD 1909, 142)

"Otra en la partida Sortetes y Vuitenes, sembradura y olivos. [...] Linda al [...] E. *camino de la Palma*" (RTD 1910, 146)

"*Camino a Palma de Ebro*" (PIGC 1930, P7 F1)

"*Camino Palma de Ebro*" (RPPRV 1954)

La Torre de l'Espanyol

Topònims: *la Torre, lo barranc de la Torre, lo camí de la Torre, la carretera de la Torre, lo rec de la Torre*, el *riu de la Torre* i *la vall de la Torre*.

Textos localitzats:

Lo camí de la Torre

"...un perche travessant de una part a l'altra del carrer que va al portal del *camí de la Torre*..." (CAP 1607, 105r)

"...antigament pati, ere de Pere ferrús, lo qual està situat junt e fora de Vinebre als patis que i ha *camí de la Torre*, e afronta ab lo camí que va a Gorrapte y ab lo camí de les Vuitenes." (CAP 1607, 109v)

"...un corral que antigament ere pati, lo qual està situat junt y fora de Vinebre, als patis que ja al *camí de la Torre*, affronte ab lo camí qui va a Gorrapte, ab lo camí de les Vuytenes y ab patis o corrals..." (CAP 1639, 14v)

"...un perche travessant de una part a l'altra *al* carrer qui va al portal del *camí de la Torre*, que affronta, ab dos parts, ab dit confessant i ab Joan Torner dit de Raphel" (CAP 1661, 166v)

"...un corral que antigament era pati, lo qual està junt y fora del lloch de Vinebre, als patis que hi ha al *camí de la Torre*, affronta ab lo camí que va a Gorrapte, ab lo camí de les Vuytenes" (CAP 1661, 169v)

"...toda aquella piessa de tierra de olivos plantada, de tenida de dos jornales de tierra, poco más o menos, que nuestros legítimos títulos tenemos cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y en la partida vulgarmente llamada los Mallols, que linda a oriente y tremuntana con tierras de Pablo Marti; a mediodía, con tierras de dicho Doctor Domenech, comprador; a Poniente, con Joseph Miquel, y con el *Camino de la Torre*, y de la Sud" (ACRE340-62-T2-195, 1759)

"...todo aquel pedazo de corral al que franco en alodio y por sus justos y legítimos títulos tiene y posehe en el *camino vulgarmente llamado de la Torre*, y extramuros de dicha villa, de dimensión once palmos de ancho y treinta de largo, poco más o menos; confinante con corral de Miguel Carim y Lloaro, con el de dicho comprador, y con el referido camino de la Torre; ítem todo aquel pedazo de tierra plantado con seis yngertos de olivo, de extensión un cuarto de jornal, poco más o menos, situado en la partida nombrada dels Mallols término de la referida villa de Vinebre" (ACRE340-62-T2-213, 1845)

"...aquella pieza de tierra con nueve olivos, sita en el término de Vinebre y partida de los Mallols, que linda a Oriente, mediodía y poniente con tierras de Doña Dolores de Castellví y de Domenech, consorte de Don José de Martí y de Cardeñas; y, al Norte, con *el camino de Vinebre a la Torre del Español*..." (ACRE340-62-T2-709, 1871 I 1878)

"...pieza de tierra situada en este término, partida Plans [...] limita por el Norte con el camino que dirige a la Palma; Sud, con el *camino que va a la Torre del Español"* (RTD 1902, 45)

"Otra pieza de tierra nombrada también Plá, en la partida dels Plans, plantada de olivos [...] limita al [...] Sur con el *camino de la Torre*" (RTD 1902, 53)

"...toda aquella pieza conocida por Sortetas y Freginals [...] Limita al Norte con el *camino de la Torre*" (RTD 1903, 61)

"Otra pieza de tierra partida Raboses, Planas y Aubagas [...] tiene por límites, al Norte, con *camino de la Torre* y [...] al Este, camino de las Aubagas" (RTD 1904, 72)

"...la finca Dels Asuts, sembradura y olivos [...]Lindante al [...] Sud *camino de la Torre*" (RTD 1911, 167)

"*Camino de Torre del Español*" (PV 1919)

"*Camino de Torre del Español*" (PIGC 1930, P5 F2, RPPRV 1954, P4)

"*Camino de Vinebre a Torre del Español*" (RPPRV 1954, P11)

La vall de la Torre

En aquest cas, no s'han trobat textos antics on aparegui el topònim complementat pel nom de la població veïna de Vinebre, tots anomenen l'actual topònim, simplement, com "la Vall".

"...un ferreginal situat en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada Prop la Villa; afronta, de una part, ab lo olyvar de dit Pere Ossó; y, de altra part, ab carrera pública; y, de altra part, ab corrals de dit loch de Vinebre y ab *la Vall*" (CAP 1558, 11v)

"...todo aquel pedazo de tierra inculta eo de garriga, de tenida de un jornal y medio de tierra, poco más o menos, que esa parte de una piessa de tierra que por mis legítimos títulos tengo cita dentro el término de dicha villa de Vinebre y partida vulgarmente llamada La Sud; que linda otro pedazo de tierra contestante tierra mia, con *la Vall*, con Francisco Jardi, con Don Raymundo Domenech y con Joseph Montane, por dentro del qual passa la carrerada." (ACRE340-62-T2-194, 1754)

"Linda al Norte con *la Vall*" (RTD 1901, 29)

"Otra porción de tierra de un jornal regadío, conocida por Horta de Dal, equivalente a 60 centiáreas, lindante al N., *la Vall*..." (RTD 1902, 42)

"...una finca rústica en la partida Horta de Dalt, destinada a hortalizas [...] limita [...] al Oeste con *la Vall*" (RTD 1902, 59)

"...una pieza de tierra en la partida Horta de Sidesá y Pedruscall [...] que linda [...] al E., *la Vall*" (RTD 1902, 46)

"Otra pieza de tierra conocida por Ribés, compuesta de higueras, árboles frutales, moreras, sembradura y alameda. [...] Lindante al N. con el barranco llamado *Lavall* [..] E. con la acequia de l'Horta de Baix [...] y al O., con el brazo del río Ebro llamado Galacho" (RTD 1904, 78)

"Al mismo se le carga una pieza de tierra en la partida Asuds de este término [...] Lindante al [...] Este, con el barranco denominado *la Vall*" (RTD 1905, 108)

"...otra pieza de tierra en la partida Horta de Dalt [...]Linda [...] Oeste, con el barranco *la Vall*" (RTD 1917, 194)[59]

[59] En un cas la trobem citada com "lo Vall".

> "...un ferreginal situat en lo terme prop de dita vila de Vinebre, affronta, de una part, amb olivar de Ramon Domenech que era de Johan Osso; y, de altra part, ab carrera pública i ab corral de dit lloch y ab *lo Vall*" (RTD 1917, 194)

Vinebre

Topònims: *los Plans de Vinebre*

Textos localitzats:

> "...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada *los Plans de Vinebre*." (CAP 1558, 15v)

> "...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida de *los Plans de Vinebre;* affronte, de una part, ab Anthoni Miro, que ere de Jaume Mauri, y ab Johan Torner, la qual heretat pague y acostuma pagar..." (CAP 1639, 18r)

Topònims pretèrits

També s'inclou en aquest apartat els topònims relatius a dos antigues poblacions que pertanyien a la Comanda d'Ascó, i que actualment ja no existeixen: *Eixalella* i *Gorrapte*.

Eixalella

Els topònims referents a Eixalella són el nom mateix de la partida, *Eixalella*, el camí que hi porta, *lo camí de les Eixalelles*, el *mas d'Eixalella* i *lo mas d'Eixalello*. El *mas d'Eixalella* és recollit de font escrita i és un mas situat en aquesta partida de terra. Pel que fa a *lo mas d'Eixalello* –un mas situat lluny d'Eixalella, ja que és a la partida dels Gorraptes–, és de suposar que el nom deu vindre del renom d'algú que en algun moment havia tingut una relació especial (potser hi havia viscut o treballat) amb la partida Eixalella.

Les referències escrites a aquest topònim són abundants i van des del segle XIV fins a l'actualitat.

> "Quern de la Torre de *Xallella*" (MO 1329)

> "Ítem, toma el senyor en la huerta de Azquón et Vinebre et del mas de *Xalella*" (RCA 1416 30v)

> "Ítem pagan a senyor los de Azquó et Vinebre et de *Xalell*" (RCA 1416 31r)

> "Et todo el derecho qui el senyor toma en Azquón d'aquá la agua, toma d'allá la agua a Vinebre et a *Exalella*." (RCA 1416 33v)

> "Ítem deven dar christianos et moros de Azquón et de Vinebre et de *Xallella*. [...] assí mateix si lo matara en el término de Vinebre o de *Xallella*,..." (RCA 1416 35v)

> "Ítem fa Domingo Cerdà de Vinebre por la meytat de huna suert que a a *Xalliella* [...] Ítem fa en Bonaz de *Xallella* et Berenguer Macip de Vinebre con otros parcioneros por una suert de tierra que a a *Xallella*, término de Azquón, afruenta..." (RCA 1416 43r)

> "...en lo terme de Ascó, en les partides nomenades Atter i *Exalella*." (CAP 1558, 21v)

> "...situat en lo terme de Ascó, afronta ab Anthony Monthagut y ab *lo camí de Exalella*..." (CAP 1558, 20v)

> "...en lo terme de Ascó, en la partida nomenada Atter, de tenguda de dos jornals enmig; afronta ab Pere Muntaner y ab *lo camí que va a Exalella*." (CAP 1558, 21r)
>
> "...en lo terme de Ascó, en les partides anomenades de Atter y *Exalella*, la de *Xalella* és de mig jornal; y, l'altra, de mig jornal, que afronta ab lo marge de *Xalella*" (CAP 1661, 157v)
>
> "...en el término de Ascó, en la partida de *Eixalella*" (CAP 1734, 218v)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Aixalella*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 131r)
>
> "Aychalella" (PV 1919)
>
> "...las lesiones de carácter reservado causadas a la masovera del Mas de Aixalella, Anita Murcia Pérez" (JPV ACRE 51, 1935)

Al llarg del temps, la forma del topònim ha anat variant, així, la majoria de formes dels segles XIV i XV no presenten vocal inicial: Xalella, Xallella, Xalliella. En canvi, al segle XVI ja hi apareix vocal: Exalella. Al segle XVII s'alternen totes dos formes: Exalella i Xalella. Les mostres del segles XVIII i XIX són escrites amb la vocal i, a més, hi ha segregació de iod: Eixalella, Aixalella, que es conserven fins a l'actualitat. Al segle xx es recullen la forma forastera *Aychalella* i la forma *Aixalella*.

Històricament, se'n sap que, si més no, l'any 1416 era un nucli de població de la Comanda Hospitalera d'Ascó dins mateix del terme d'Ascó, com Vinebre.

Coromines (1994) recull el topònim amb l'entrada *Eixalella* i el situa com a partida als termes d'Ascó (Eixalella) i de Garcia (les Eixalelles)[60] i en comenta: "L'àrea d'Eixalà, i d'Eixalella, amb llur inicial Eix- o Aix- indiquen un arabisme. Sembla tractar-se de noms derivats del conegut mot šaᶜra "mata, bardissa" i "cabells" amb la confusió morisca de r=l [...] Eixalella probablement serà un cas de l'anomenat "superlatiu islàmic" šaᶜra-él-Läh "el gran matisssar" "bardissa magna".

No estem capacitats per descartar la hipòtesi que el topònim segueixi una línia que apunta per a altres casos Ramon Amigó i que pugui explicar l'origen del mot com una evolució d'"Això d'ella" > Aixalella: "*Això*, que era corrent que volgués dir *el tros de terra*, *la hisenda*, *el bocí*" (Amigó, 1999: 99), i dóna com a exemples els actuals noms de *Solsenyor*, a Almoster (Això del Senyor); *Aixembruc*, a Almoster també, (Això d'en Bruc); *l'Aixemorera*, a la Selva del Camp (Això d'en Morera); l'Aixenaleus, també a la Selva (Això dels Aleus); o la Xona Blanca o l'Aixola Blanca, a Castellvell (Això de la Blanca).

Gorrapte

Gorrapte és un dels topònims més importants de Vinebre, atès que és el que ocupa més superfície d'aquest terme municipal, pràcticament més de la meitat. Els topònims relacionats amb el de la partida de terra són: *Gorrapte*, *lo camí de Gorrapte*, *Gorrapte de Baix*, *Gorrapte de*... (Barrugo, Bieto, Bolva, "Bruno", Don Jaume, el Barber, Joansant, el Forneret, el Fusteret, Manel de l'Aleixa, Paradell, Pepet d'estivill, Pere Manel, Serreta), *la font dels Gorraptes*, *los Gorraptes*, *lo camí dels Gorraptes*, la *sendera dels Gorraptes*, *la serra dels Gorraptes*, *la vall dels Gorraptes*, *los Gorraptes Més Amunt*, *Gorraptet*, *Gorraptet de Colí*.

S'han arribat a recollir infinitat de referències escrites, que es reprodueixen tot seguit per il·lustrar-ne la magnitud, ordenades cronològicament.

[60] El *Nomenclàtor* (Generalitat de Catalunya, 2009) també recull al terme de Garcia: la partida *Eixalelles* i el *barranc d'Eixalelles*.

"Ítem confessns fuit et recognoscere se tenere et posidere intradictum terminum de Azco quendam terminum dictum de *Gorrapte*..." (CAP 1558, 28v)

"...la heretat de les Vittenes, la quall afronte en Ramon Domenech y en Joan de Ossó de dins, y en *lo cami de Gorapte* y e lo cami de la Serra..." (ACRE340-62-T2-2, 1607)

"...partida dita Ater que, de huna part, afronta ab *lo camí de Gorrapte*..." (CAP 1607, 99v)

"... heretats cituades en lo terme de Ascó @ Atter; la una, de tenguda de dos jornals, poch més o menys, aafronta ab Joan Oso confessant y ab lo terme de Vinebre; e, l'altra, de tinguda de altre jornal afronta ab Matheu Martí y ab *lo camí de Gorrapte*" (CAP 1607, 100v)

"...antigament pati, ere de Pere Ferrús, lo qual està situat junt e fora de Vinebre, als patis que i ha camí de la Torre, e afronta ab *lo camí que va a Gorrapte* y ab lo camí de les Vuitenes." (CAP 1607, 109v)

"...cassar y pescar en lo sobre dit terme de *Gorrapte*, la qual immemorial pocessio [...] anaren a la caça de dit terme de *Gorrapte* y..." (ACRE340-7-T-470 1637)

"... unam hereditatem francam sitam in termino de Vinebre, in partita nominata les Vuytenes, pro ut affrontatur, ab oriente, cum Gabriele de Pepio; et, a ponente, cum itinere termini de *Gorrapte*." (ACRE340-62-T2-161, 1639)

"...un corral que antigament ere pati, lo qual està situat junt y fora de Vinebre, als patis que ja al camí de la Torre, affronte ab *lo camí qui va a Gorrapte*, ab lo camí de les Vuytenes y ab patis o corrals..." (CAP 1639, 14v)

"...un trosset de terra que antigament ere pati de Guillem Matia, lo quan està mesclat y en clos en lo seu ferreginal o sénia que vuy té prop la vila, y affronte ab la demés heretat de dita sénia y ab lo *camí que va a Gorrapte*" (CAP 1639, 18r)

"...un trosset de terra que antigament ere pati de Guillem Mati, lo quan està mesclat y enclòs en lo seu ferreginal o sénia que vuy te prop la vila, y affronta ab la demés heretat de dita sénia y ab lo *camí qui va a Gorrapte*" (CAP 1661, 162v)

"...un corral que antigament era pati, lo qual està junt y fora del lloch de Vinebre, als patis que hi ha al camí de la Torre, affronta ab lo *camí que va a Gorrapte*, ab lo camí de les Vuytenes" (CAP 1661, 169v)

"...a Pere de Osso, donsell de la vila de Vinebre, tota aquella heretat en la partida dita de la Muga [---] de *Gorapte* ab alguns olives, que afronta en Ramon Domenech de dos parts y amb Jacme Miró..." (ACRE340-62-T2-158, 1679)

"...un pedassito de tierra que antiguamente era de Guillermo Massia, yncluido con el huerto que oy tiene el dicho confesante serca de la presente villa, que linda con el dicho huerto y con *el camino que va a Gorrapte*" (CAP 1734, 229r)

"Bautista Domenech, sobre un horno en el término de *Gorrapte*

Tecla Ferre, sobre un horno en la partida de *Gorrapte*

Mariano Sentis, Miguel Sentis sobre un horno en *Gorrapte*

El mismo, sobre un horno de azeyte en el término de *Gorrapte*" (RZ 1787, 159)

"... partida de Athé, término de la villa de Azcón, confrontante por una parte con el *camino de Gorrapte*..." (RZ 1787, 84)

"...por sus respectivas casas sobre una heredad en la partida de Atte, término de la villa de Azcón, confrontante con otros Dr. Juan Domenech y Miguel Carim y con *camino de Gorrapte*" (RZ 1787, 89)

"...un huerto del confesante cerca de otra villa de Vinebre, confrontante con otro huerto y com *el camino que ba a Gorrapte*" (RZ 1787, 90)

"...sobre otra pieza de tierra en la partida de Athe, confrontante por tres partes con el Dr. Juan Domenech y Montagut y con el *camino de Gorrapte*" (RZ 1787, 91)

"Dn. Josef de Osso, sobre un pedacito de tierra en el *camino de Gorrapte*" (RZ 1787, 159)

"...que contigui al de la presente villa, se halla el término rural o despoblado llamado *Gorrapte*, perteneciente a la encomienda de la gran castellanía de Amposta. [...] En doce de febrero de mil ochocientos diez y nueve, el apoderado del entonces comendador J.O. Geroónimo Dols concedió a la universidad y particulares de Vinebre la facultad de apacentar su ganado mayores y menores y aprovechanzo de las leñas, la piedra, agua, casas y maderajes del memorado término bajo la condición que no habían de impedir ni privar a los moradores de la Torre del Español de apacentar sus ganados mayores y menores en todas sus tierras, segun es de ver en la escitura otorgada ante..." (ACRE340-7-T-473 1843)

"...A fin de terminar las cuestiones suscitadas, entre los vecinos de los pueblos de Vinebre y Torre del Español, en materia de pastos del despoblado de *Gorrapte*..." (ACRE340-7-T-473 1845)

"...en la finca de su propiedad llamada Gorrapte, sita en este término municipal (conocida antes por Gorrapte de Jan)" (JPV ACRE 37, 1898)

Al llibre d'amillaraments de 1898 a 1917 que es conserva a l'Ajuntament de Vinebre, apareix documentat, gairebé en cinquanta ocasions, el nom Gorrapte o Gorraptes per a referir-se a la partida de terra i a diverses de les peces que la componen. Els diferents conreus que hi ha a la partida, segons aquest document, són de secà: vinya, olivers, sembra, ametllers, figueres, a més, de terreny de garriga i erm. (4r, 6v, 7r, 7v, 8r, 9v, 11r, 12r, 15r, 16r, 18v, 20r, 25v, 29r, 29v, 31r, 31v, 32v, 33r, 34v, 35r, 36v, 37v, 39r, 40r, 41v, 45v, 46v, 48r, 50r, 51r, 52v, 57r, 59r, 63r, 67r, 68r, 70v, 73v, 75r, 79v, 80v, 82r, 83r, 84v, del 86r, 86v, 87r, 87v, 88v, 89v, 90v, 91r, 92r, 94r, 95r, del 95v al 129r, 131v)

"...pieza de tierra conocida por *Gorraptet de Colí*, partida Gorraptes" (RTD 1901, 35)

"... pieza de tierra conocida por *Gorrapte Mes Amunt*, situada en la partida general de Gorraptes" (RTD 1902, 52)

"...pieza de tierra llamada *Gorraptet*, sita en el propio término del anterior (Vinebre)" (RTD 1903, 64)

"Una pieza de tierra en la partida Gorraptets, conocida por *Gorraptet*" (RTD 1904, 79)

"Una pieza de tierra en la partida Gorraptets, conocida por Gorraptet [...] Lindante al [...] O. con el barranco nombrado la *vall de Gorrapte*" (RTD 1904, 80)

"Otra pieza de tierra situada en la partida Gorraptes conocida por *Gorraptet*" (RTD 1905, 94)

"Una pieza de tierra situada en la partida dels Comellans de este término, conocida por Comellà [...] Lindante al N. con *la vall de Gorrapte*

Vall del Gorrapte" (RTD 1905, 110)

"... pieza de tierra conocida como *Gorraptet*, en la partida Gorraptes" (RTD 1907, 124)

"...la pieza de tierra de la partida Gorraptes, que la tansfiere Francisco Viaplana Llorens según escritura de venta autorizada por el notario [...], linda al Norte con la *Vall de Gorraptes*..." (RTD 1911, 177)

"...una pieza de tierra en la partida Gorrapte, conocida por *Gorrapte de mes Amunt*" (RTD 1911, 160)

"*Barranco y camino de Gorraptes* o del Coll de Cabacés" (PV 1919)

"*Camino de Gorraptes*" (PV 1919)

"*Sierra de Gorraptes*" (PV 1919)

"*Camino de Vinebre a Gorraptes*" (PIGC 1929, P6 F2, PIGC 1930, P5 F3)

"*Camino de Gorraptes*" (PIGC 1929, P6 F3, P10, RPPRV 1954, P10)

"Senda de Gorraptes" (PIGC 1929, P6 F3, F4)

"*Barranco de Gorraptes*" (PIGC 1930, P5 F3, P7 F1, PIGC 1931, P9 F1, PIGC 1929, P18 F1)

"*Los Gorraptes*" (PIGC 1930 P5 F3)

"*Gorraptes*" PIGC 1931, P4 F1, F2, F3, F4, F5, PIGC 1930, P5 F2, F3, PIGC 1930, P6 F1, F2, F4, PIGC 1930, P7 F1, PIGC 1931, P8 F1, F2, PIGC 1931, P9 F1, F2, PIGC 1939, P18 F1, F2, PIGC 1931, P19 F1, F2, PIGC 1930, P7 F2

"*Camino de Vinebre a las*[*sic*] *Gorraptes*" (PIGC 1930, P5 F3)

"*Camino de Vinebre a los Gorraptes*" (PIGC 1931, P4 F2, F5, PIGC 1931, P9 F1, F2)

"*Camino de Gorraptes o* del Cap del Plá*"* (PIGC 1932, P17)

"*Barranco de los Gorraptes*" (PIGC 1939, P18, F2)

"*Gorraptes*" (RPPRV 1954, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P18, P19)

"*Gorraptas*" (RPPRV 1954, P4)

"*Los Gorraptes*" (RPPRV 1954, P5)

"*Camino de Vinebre a les Gorraptes*" (RPPRV 1954, P5)

"*Camino de Vinebre a Gorrapte*" (RPPRV 1954, P6)

"*Camino Gorraptes*" (RPPRV 1954, P9)

"*Barranc dels Gorraptes*" (RPPRV 1954, P4)

"*Barranco Gorraptes*" (RPPRV 1954, P7)

"*Vall dels Gorraptes*" (NOM 2010)

Gorraptes, font del"

"*Font dels Gorraptes"* (NOM 2010)

"*Gorraptes*"
"*Gorraptes, serra dels*"
"*Serra dels Gorraptes"* (NOM 2010)

La memòria popular afirma que, en aquella zona i en temps pretèrits, hi hagué una població anomenada així i fins i tot l'informant oral principal ens va dur fins a les restes de la construcció d'una premsa que podia haver format part del nucli urbà de Gorrapte.

Restes d'una premsa que hauria pogut formar part del nucli urbà de Gorrapte

I, de fet, si més no en part, la memòria popular no s'equivoca. Està documentat que, en temps de l'orde dels templers, el 1237, es donà la carta de població al lloc de Gorrapte, que pertanyia a la comanda d'Ascó.[61] Aquesta carta de població situa geogràficament el terme i afirma que limitava amb: Ascó, Flix, el coll de Merquedeles, el camí de Tortosa i Cabacés.[62] I per bé que no s'ha localitzat el

[61] Coromines, 1994 mateix ho recull: "DOC. ANT. L'any 1237 es donà als Templers carta de població del lloc de Gorrapte, de la comanda d'Ascó, lloc que els erudits no han sabut identificar (Miret, TempH., 238; Font Rius, C. d. p. I, 803)". I Biarnés, 1990 dóna la signatura de la carta de població, dipositada a l'Archivo Histórico Nacional: AHN 188, 5, 1.
[62] Coromines, quan escriu a l'*Onomasticon* que els erudits no han sigut capaços de situar-lo, es deu referir a la situació exacta, ja que, a partir d'aquesta carta de poblament pot saber-se aproximadament on devia alçar-se el poble.

coll de Merquedeles ni el camí de Tortosa, els límits dels pobles d'Ascó, Flix i Cabacés, l'emmarquen força aproximadament.

De la història del poble de Gorrapte se'n saben algunes coses. Un fet que comenta Carreras Candi, a "Entences y Templers en les montanyes de Prades" (Carreras, 1904): "L'any 1289 quinze vassalls d'Entença atacaren Gorrapte, destruint-lo totalment. Un sarraí de Tivissa, de nom Mahomet Çaydel, donà mort al Batlle de Gorrapte."

Segurament, aquesta no va ser la fi de la població, que es devia reconstruir, ja que se'n troben més referències posteriors a aquest fet, per exemple al capbreu de la Comanda Hospitalera d'Ascó CAP 1558:

> Ítem confessns fuit et recognoscere se tenere et posidere intradictum terminum de Azco quendam terminum dictum de *Gorrapte*... (CAP 1558, 28v)

D'altra banda, existeixen uns documents de l'ACRE que parlen de les disputes entre la gent de Vinebre i de la Torre de l'Espanyol quant a l'aprofitament de les terres del terme de Gorrapte. El més antic d'aquests documents és de 1637. I sembla que aquest fet, i malgrat que se'l continuï anomenant "terme", pugui indicar que, a la primera meitat del segle XVII, Gorrapte ja no existia com a població.

> ...cassar y pescar en lo sobre dit terme de *Gorrapte* la qual immemorial pocessio...
> ...anaren a la caça de dit terme de *Gorrapte* y...

També, d'aquesta mateixa època, hi ha un document de l'ACRE, del fons de la família Domènech-Martí, (ACRE340-62-T2-161, 1639), en el qual es continua fent referència al terme de Gorrapte: (ACRE340-7-T-470 1637)

> ... unam hereditatem francam sitam in termino de Vinebre in partita nominata les Vuytenes pro ut affrontatur ab oriente cum Gabriele de Pepio et a ponente cum itinere termini de *Gorrapte*. (ACRE340-62-T2-161, 1639)

Ara bé, al segle XIX, ja és irrefutable que Gorrapte estava despoblat, com afirmen els documents de l'ACRE datats els anys 1843 i 1845, que parlen literalment del "nucleo despoblado de Gorrapte".

> ...que contigui al de la presente villa se halla el término rural o despoblado llamado *Gorrapte*, perteneciente a la encomienda de la gran castellanía de Amposta.
> ...En doce de febrero de mil ochocientos diez y nueve el apoderado del entonces comendador J.O. Geroónimo Dols concedió a la universidad y particulares de Vinebre la facultad de apacentar su ganado mayores y menores y aprovechanzo de las leñas, la piedra, agua, casas y maderajes del memorado término bajo la condición que no habían de impedir ni privar a los moradores de la Torre del Español de apacentar sus ganados mayores y menores en todas sus tierras, segun es de ver en la escitura otorgada ante... (ACRE340-7-T-473 1843)

> ...A fin de terminar las cuestiones suscitadas, entre los vecinos de los pueblos de Vinebre y Torre del Español, en materia de pastos del despoblado de *Gorrapte*... (ACRE340-7-T-473 1845)

Pel que fa a l'ètim, Coromines (1994) recull a l'entrada "Gorraptes, serra de": "com que les muntanyes de la serra dels Gorraptes són plenes de coves i grans balmes, probablement ve de l'àrab *ġâr ar-râbiṭa* "cova de l'ermita". Una altra qüestió que s'hi recull és que la serra de Gorraptes és la que separa els termes de la Palma d'Ebre i de la Torre de l'Espanyol, però es descuida de fer refrència al fet que una part s'endinsa a Vinebre i també separa Vinebre de la Palma d'Ebre.

Podria ser que l'existència d'aquest nucli de població encara fos present d'alguna manera en l'inconscient de la població vinebrana i que això es reflectís en la vacil·lació en la utilització d'article definit o no davant d'aquest topònim; és a dir, es pot sentir com la gent es refereix *als* Gorraptes com a

partida de terra, o *al* Gorrapte de Barrugo, per exemple, referint-se a una finca d'aquesta partida, però també es poden sentir expressions ben vives com "Vinc de Gorrapte" "On és? A Gorrapte", sense article.

D'altra banda, cal fer notar que s'ha localitzat aquest topònim en diverses obres de referència de diferents èpoques que contenen errors quant a la seua ortografia i la morfologia. A Ortega (1859), hi apareix escrit "Garropte" (potser, per error d'impremta) com a localitat i com a contrada de Vinebre, quan en realitat està fent referència a la partida de Gorrapte, com confirma l'esment d'un mas que encara avui existeix, el mas de la Pava. En aquest llibre s'hi explica com les Esquadres de Catalunya aconsegueixen capturar el bandoler vinebrà Isidre Teixidó, àlies lo Barbut de Vinebre.

I, altrament, també s'ha localitzat a la versió en línia de la Gran Enciclopèdia Catalana (www.enciclopedia.cat), on apareixen referències tals com: *la serra de les Gorraptes, la vall de les Gorraptes, l'antic lloc de la Gorrapta o les Gorraptes (modernament també els Gorraptes)*: Ateses les fonts escrites i orals a què s'ha tingut accés en elaborar aquesta tesi, sembla evident que caldria corregir-les per: la serra dels Gorraptes, la vall dels Gorraptes i l'antic lloc de Gorrapte. Aquesta obra situa el nucli de Gorrapte a prop del camí de Gorrapte i de la vall de Gorraptes.

Referits a topònims menors

En aquest subapartat, s'hi ha inclòs els noms de lloc que fan referència a altres noms de lloc pertanyents al mateix terme municipal, com, per exemple: *lo mas d'Ater,* la partida del *Coll de la Contesa* (referent a la partida de la Contesa), *lo barranc de la Mina* (referent a la partida de la Mina o la mateixa Mina), el *camí de Font de "Perrilla", lo camí de la Serra* (que, pel context del document escrit on ha estat localitzat, deu fer referència a la serra dels Gorraptes), el *camí dels Tossals, la punta dels Tossals* (referents a la partida dels Tossals) i *lo salt de la Vall* (referent a la vall dels Gorraptes).

Quant a *lo mas d'Ater*, popularment es coneix com *lo mas de Te*. Aquest mas està situat a la partida d'Ater i, per bé que està més a prop del nucli urbà de Vinebre que del d'Ascó i que queda a la mateixa banda de riu que Vinebre, pertany al terme municipal d'Ascó. Tanmateix, per als vinebrans, sempre ha estat un punt de referència important. És evident que en la denominació popular hi va tindre lloc un canvi fonètic que també ha esdevingut en altres topònims. La vocal central *a* passa a anterior semitancada *e*, i això fa que es perdi el rastre del nom de la partida Ater i se'n modifiqui el nom: mas d'Ater > mas de Te. Es tracta del mateix fenomen que esdevé en dos casos més: el topònim Coll d'Arrutx, pronunciat la majoria de vegades com [lo ˈkɔʎ daˈrutʃ] per bé que ocasionalment també se sent [lo ˈkɔʎ de ˈrutʃ], i amb el topònim *Horta de Sidessà*, el qual devia ser al seu origen *Horta d'Ací Deçà*.

13.1.1.1.2. Referits a noms comuns

Un altre fenomen recurrent en toponíma és que molts noms genèrics acaben assolint l'estatus de noms propis, de topònims. I, d'aquests, n'hi ha que són molt fàcilment detectables, com: *abeurador, aiguamoll, argilagar, assut, barranc, castell, cova, fangar, granja, hort, horta, illa, obac, obaga, pla, plana, platja, sénia, solà, reng, tancat, tossal, vall*. I d'altres que, a dia d'avui, ja no ho són tant per al públic en general, com ara: *albelló, baixest, campello, carrerada, covarxó, freginal, jardí, mallol, muga, pedruscall, sort, terrer, tormo, vuitena*.

En aquest apartat també s'han agrupat els topònims en diversos subgrups. En el grup d'aquells que porten el nom segons les característiques del terreny, s'han distingit els topònims que fan referència al tipus de sòl i els que fan referència a la morfologia del terreny i els accidents geogràfics. En el grup dels que porten el nom referit a terrenys conreats, s'han distingit els que al·ludeixen a característiques pròpies de les peces de terra conreades i aquells que al·ludeixen al tipus de conreu. Uns altres subgrups dins del topònims rurals referits a noms comuns són els corresponents a activitats rurals, a la

situació geogràfica, a construccions, a vegetals, a animals, a mots lligats a la cultura fluvial i a altres noms comuns.

Referits a les característiques del terreny

L'apartat que aplega els topònims que inclouen mots que fan referència a les característiques del sòl, s'ha dividit en dos subapartats més específics: el que es refereix al tipus de sòl i el que al·ludeix a la morfologia del sòl i als accidents geogràfics.

Referits al tipus de sòl

Aquells topònims que en la seua denominació inclouen una referència al tipus de sòl, ho fan amb els substantius *arena, fang, pedra, riber* i *terra*. A més, al final de l'apartat, s'afegeixen quatre topònims més sobre els quals es proposen unes hipòtesis que permeten classificar-los amb el mateix criteri, amb les paraules clau: *canta-* (sufix), *caro*, *claper* i *pera*.

S'ha recollit el nom de partida *Arenes* i el nom d'una peça de terra *Arena i Malló*. Per la informació dels documents escrits consultats, sembla que la ubicació d'aquests indrets era a l'actual partida anomenada *los Mallons*, la qual està situada a la vora de les Illes i del Galatxo, que, com ja s'ha dit, és un corrent discontinu d'aigua que en el passat corresponia al braç de l'Ebre que transcorria pel costat de Vinebre, i això implica, doncs, un terreny sedimentari que és, efectivament, arena d'origen fluvial.

Els topònims *Fangar*, *lo Fanguer*, i fins potser també *Fancuixer*, són els topònims que fan referència al fang que devia ser habitual en aquests terrenys, ja que estan situats Davall de les Ribes, actualment, a l'altra banda de la carretera C-12, i s'estenen fins al curs del Galatxo, per tant, devien estar inundats sovint a causa de la seua proximitat al curs fluvial. El curiós nom *Fancuixer* podria fer referència al gruix que assolia la capa de fang, de manera que si una persona s'hi endinsava, li devia arribar fins a la cuixa.

Tanmateix, *lo Fanguitxer*[63] *de Pelinxo* surt d'aquest entorn, ja que és situat en terreny que, en principi, és de secà, a prop dels Quatre Camins, als Gorraptes. Per a Moreu-Rey, noms com Fangàs o Fangassó "poden aplicar-se a culties argiloses" (Moreu-Rey, 1999: 97) i, potser també podria aplicar-se en aquest cas. Joan Coromines el recull: "lo Fanguitxer a Vinebre (=cat. fanguisser)" (Coromines, 1971: 201).

L'origen del nom *Pedruscall* per a la partida de terreny que anomena és indiscutible, ja que el terreny és tan pedregós que es pot dir, sense exagerar gota, que s'hi llauren els còdols, com es pot veure en la fotografia següent. Actualment i històricament és un terreny allunyat i elevat respecte el curs fluvial de l'Ebre, per tant, tots aquests còdols deuen ser resultat de l'existència d'una conca hídrica immemorial que caldria cercar en el remot passat geològic de l'indret. Els topònims que duen aquest nom són: *lo Pedruscall*, *lo camí del Pedruscall*, *Seviques i Pedruscall*, i *Pedruscall i Hort d'Ací Deçà*. *Lo Pedruscall* és l'actual partida de terra, i *Seviques i Pedruscall* i *Pedruscall i Hort d'Ací Deçà* eren els antics noms d'aquestes partides que devien estar agrupades per algun motiu administratiu.

[63] Amigó (2011, 25) recull *el Fanguitxar*.

Finca de la partida del Pedruscall

Los Ribers i *Ribers i Horta de Baix* fan referència a una partida actual i una d'antiga, respectivament. De fet, *Ribers i Horta de Baix* devia ser simplement l'aplec administratiu de les dos partides actuals: los Ribers i l'Horta de Baix.

La paraula *riber* significa "terra que deixa el riu" i així ho recull el DCVB, que, a més, situa aquesta accepció com a recollida a Tortosa. La partida l*os Ribers* està situada entre el Galatxo i les Fontjuanes, a la vora de l'Ebre i, en conseqüència, la terra que hi ha és just deguda als sediments fluvials.

Lo Terrer i el *camí dels Terrers* són, respectivament, la partida de terreny situada entre el molí de Roer i el Castell, i el camí que hi devia conduir. Aquest topònim, segons Alcover (1977) es comú al llarg de la geografia catalana com a nom de partida de terra, i pot significar diverses coses, com ara "lloc d'on es treu terra per a la indústria terrissera" o "terreny", com a concepte oposat a conreu. Podria ser que l'origen del topònim vinebrà tant tingués a veure amb una com amb l'altra accepció, malauradament no s'ha localitzat cap informant que tingués memòria de la funció de l'indret.

Els topònims sobre els quals es formula una hipòtesi d'explicació semàntica són *Canta-ranes* (sufix *cant-*), *Caret* (caro), *Esclapers* (claper) *i Pereroles* (pera).

Quant a *Canta-ranes*, s'han recollit el nom de la partida de terra *les Canta-ranes*, *lo coll de les Canta-ranes*, *la serra de les Canta-ranes* i el cim anomenat també*s les Canta-ranes*.

Les referències escrites que s'han recollit són les següents:

> "1 pieza de tierra nombrada *Cantarrana*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 26v, 34v, 50v, 75v, 93v, 130v)
>
> "...aquella pieza de tierra sita en este término municipal y partida llamada *Cantarrana*, plantada de viña, olivos y sembradura." (RTD 1898, 26)
>
> "...una pieza de tierra situada en este término, y partida llamada *Cantarrana*" (RTD 1905, 112)

"... pieza de tierra en la partida *Cantarrana*" (RTD 1911, 157, 174, 194)

"*Cantarranas*" (PV 1919)

"*Canta Ranas*" (PIGC 1931, P4 F1)

"*Canta Ranas*" (RPPRV 1954, P4)

Moreu-Rey (1999: 176) relaciona aquest tipus de topònims començats per *cant-* o *canta-* (o acabats en *–can* o *–cant,* com Gallicant o Calicant) amb un sinònim de roca. Cosa que coincideix amb el tipus de sòl d'aquests indrets: de secà i força pedregós, com es pot observar a la fotografia següent.

Finca de la partida de les Canta-ranes

Curiosament, d'aquest tipus de topònims –formats amb el prefix *canta-* i acompanyarts d'un nom d'animal–, n'hi ha una colla a la nostra geografia: Cantacorbs, Cantagalls, Cantaguineus, Cantallops, Cantaperdius, ... Fins i tot hi ha unes Canta-ranes al terme de Garcia, tocant al de Móra d'Ebre.

Pel que fa al mot *caro,* es recull la *sendera de Caret* i *la serra de Caret*. D'una banda, les fonts orals d'aquest topònim recullen la forma *Caret*. De l'altra, les fonts escrites recullen les formes *Carep*, *Carré* i *Carets*.

Senda de Carep (PIGC 1929, P6, F2)

Senda de Carré (PIGC 1929, P6, F3)

Carets, serra de (NOM 2010)

Segurament, el primer i el segon casos deuen ser un error de transcripció. I es desconeix el motiu de la pluralització que se'n fa a NOM 2010.

Es proposa des d'aquest treball una hipòtesi agosarada i potser simplista: podria tractar-se d'un diminutiu de *Caro*. Coromines recull *Caro* a l'*Onomàsticon*: "la turonada culminant del sistema

muntanyós entre el Baix Ebre, el Matarranya i el País Valencià, la més elevada, 1440 alt., de les serres dels Ports de Tortosa-Beseit, però enclavada dins el terme municipal de Roquetes-Tortosa, entre els vessants de Reguers i els de Mascà." (COROMINES, 1994). I hi proposa les dos d'hipòtesis següents. La primera de les hipòtesis apunta que el mot *caro* indicaria una muntanya voltada de penyals, i vindria d'un ús col·lectiu del preromà *CARIUM "rocassa" (DECat vi, 927 ss) amb la reducció de -ARIU a -aro, pròpia de grans sectors del mossàrab. Aquest fet potser encaixaria mab el fet que la característica més destacable d'aquesta serra és que està feta de materials tous travessats horitzontalment per estrats de pedra calcària d'uns cinc metres de gruix. La segona hipòtesi, Coromines la considera menys fonamentada i més discutible i és la que pren com a ètim CARABUS, del grec i del llatí, "espècie de mussol o duc".

A la geografia catalana també s'hi poden trobar els topònims *serra de Caret* i *coll de la serra de Caret*, situats a la comarca del Conflent, a la reserva natural de Mantet.

Quant al mot *claper*, es recull el topònim *lo camí d'Esclapers*, que va estar un temps escrit en una indicació d'aquest trencall, a la carretera C-12, com *Camí d'Asclapés*. Actualment, està asfaltat des de la seua intersecció amb la C-12 i fins a la vila de la Torre de l'Espanyol.

L'origen del mot sembla clar i en donen la clau Moreu-Rey (1999: 59): *claper* com un terreny molt pedregós, i el DCVB, que també en recull la definició i l'explicació etimològica:

> CLAPER m.
>
> || 1. Munt de pedres en el camp (or., occ., bal.) [...] Etim.: *claper* és germà del fr. *clapier*, prov. *clapiera*, 'munt de pedres', 'cau de conills'; segurament són formes derivades del germ. klappon 'fer soroll', 'colpejar amb soroll', 'obrir-se amb soroll'. En francès *clappe* i en provençal *clapo* signifiquen 'estella de pedra', i per tant el derivat *claper* devia significar originàriament 'munt d estelles o trossos de pedra' (cfr. Hatzfeld-Darmesteter-Thomas Dict., s. v. clapier; Meyer-Lübke REW 4706a; Du Cange Gloss. s. v. claperius). Davant l'abundància de derivats de l'arrel klapp- en els dialectes francesos i germànics (cf l'alemany *klappen* 'cruixir', *klappern* 'fer soroll sec', *Klapper* 'carraca', etc.) cal rebutjar la hipòtesi de l'origen ibèric de *claper*, clap, etc., proposada per Carreras Ib. Gr. 21. (Alcover, 1977)

Ramon Amigó (2011: 24) esmenta el nom de partida *els Clapers* localitzat en molts termes, i fins i tot *es Clapers*.

De fet, aquesta zona és un terreny amb gran quantitat de grava i còdols, i, a més, s'han pogut localitzar dos referències escrites antigues al "barranch dit los Clapés", al terme de la Torre de l'Espanyol.

> ...terme de la torre en la partida nomenada Lorta afronta de una part ab Loís March y ab Pere Loís y ab Pere Muntaner y ab lo barranch dit *los Clapés*. (CAP 1558, 16v)
>
> ...terme de la torre en la partida anomenada la Horta afronta de una part ab Perot Mauri [---] que ere de Lluís March y ab los hereus de Pere Lluís y ab Gaspar Domenech que ere de Pere Muntaner y ab ab lo barranch dit *los Clapés*. (CAP 1607, 99v)

Així, sembla que la forma recollida de font oral [askla'pes], ha de tindre el seu origen en la paraula *clapers*, a la qual es va soldar la partícula *es*. Tanmateix aquest fet és, si més no, estrany ateses les referències escrites, dels segles XVI i XVII, que incorporen l'article definit masculí plural propi del nord-occidental: *los*. No sembla probable que la partícula *es* correspongui a l'article salat provinent de la forma llatina ĬPSU. És possible que el fenomen respogui a un prefix, avui, buit de significat, com el de les paraules estisores/tisores, estenalles/ tenalles, estovalles/tovalles, ... (Moll, 1991: 119), que presenten una falsa segmentació sil·làbica de part de l'article *les* i el substantiu (les tisores >l'estisores).

Pel que fa als topònims *les Pereroles, Pererola de Dalt* i *serra de les Pereroles*, amb seguretat tenen relació amb el diminutiu de *pera* (forma antiga de *pedra*) format amb el sufix -ol,-ola; talment com les paraules béstia-bestiola o església-esglesiola.

Hi ha presència de la paraula *pera* en diversos topònims catalans:

> Topon. a) La Pera: vila cap de municipi situada en el Baix Empordà.—b) Coll de la Pera: muntanya de 1.300 metres d'altària, situada vora la Vall de Ribes.—c) Estany de la Pera: nom d'un estany situat a les valls d'Andorra.—d) Sant Miquel de la Pera: llogaret agregat al municipi d'Oix (comarca de la Garrotxa).—e) Cap de la Pera (avui Capdepera): cap situat a la part oriental de l'illa de Mallorca, enfront de la de Menorca. Capdepera és també el nom d'una vila situada prop del dit cap.—f) Valldeperes (=vall de peres): vila situada en la comarca de Bages.—També apareix el mot pera en composició d'altres noms de lloc, com Peralada, Riudeperes, Matadepera, Peramea, Peramola, etc. (Alcover, 1977)

I, Perafort, Perafita, Mollet de Peralada...

<u>Referents a la morfologia del sòl i als accidents geogràfics</u>

Aquells topònims que en la seua denominació inclouen una referència a la morfologia del terreny i als accidents geogràfics, ho fan amb els substantius *aiguamoll, baixest, barranc, burra, campello, cana, clot, cocó, coll, comellar, costa, cova, font, galatxo, grau, illa, mitjana, obac, pla, riu, roca, solà, tormo, tossal* i *vall.*

El topònim *l'Aiguamoll* és el nom d'un barranquet que baixa de les Vallusseres i desemboca a l'Ebre pel mas del "Conde" (terme d'Ascó). Com a corrent hídiric discontinu, coincideix amb un dels significats que recull el DCVB: "Fonteta superficial que sols raja després de pluges abundants i que prest s'estronca (Ribera de Sió, Sta. Col. de Q.)."

El *coll de Baixest* és un topònim que no s'ha recollit de fonts orals, sinó d'escrites, concretament, de NOM 2010. Es tracta d'un pas entre muntanyes situat al punt més septentrional del terme, que ja confronta amb el terme de Cabacés, i és proper a la serra dels Gorraptes. Sembla clar que fa referència al significat del substantiu "pendís".

Referent al genèric, *barranc*, s'ha trobat el nom d'algunes peces de terra: *lo Barranquet* (dos peces) i *lo Barranquet de Roer*. De les tres peces de terra que s'han recollit, dos són recollides exclusivament de font escrita; una és situada a la partida de les Raboses, Planes i Obagues, sense més concreció; i, l'altra, no s'ha pogut situar, ja que la partida en la qual la ubica el document també s'anomena Barranquet i no ha perviscut fins a l'actualitat. La tercera, recollida de font oral i escrita, és situada a la partida de les Seviques i és travessada per un petit barranc que ve de nord-est i també travessa la carretera C-12 per davall i desguassa al Riuet o Galatxo. A més, seguint aquest barranc amunt, hi ha una altra peça que pren el nom de *lo Barranquet de Roer*. És evident que en aquests dos darrers casos el genèric ha donat nom a les finques.

La Burreta de les Monges és una finca situada a la partida la Burreta, que es troba entre la partida de les Canelles, la de les Vuitenes i la del Sepiello. Amb molta probabilitat, partida i finca deuen el nom al significat del sintagma que recull el DCVB: "burra de terra" com a "esllavissada de terra com la que cau d'un marge". El sintagma preposicional *de les Monges*, al·ludeix a les propietàries la companyia religiosa de Santa Teresa.

Lo Campello és un terreny situat dalt del coll d'Arrutx, al nord dels Empiltres i segurament cal buscar-ne l'etimologia tal i com es proposa al DCVB: "del llatí CAMPĔLLU, camp petit, amb la *u* llatina (transformada en *o*) conservada en el romànic dels mossàrabs".

Els topònims que fan referència al mot *canella* són: *la Canyella*, que és recollit només de font escrita i del qual no es tenen referències de la situació, però, amb molta probabilitat es deu tractar de la mateixa Canella actual, amb el fenomen fonètic de la palatalització de la consonant alveolar; i *les Canelles, Canella de Baix, l'oliver de la Canella del Roig, lo pi de la Canella del Roig* i el *camí de les Canelles*, dels quals sí que se'n té la situació, la partida de les Canelles, al peu de la roca del Cap del Pla.

Les referències escrites que s'han recollit són les següents:

> "...perpetuo totam illam hereditatem in termino de Vinebre, in parte nominata *la Canyella*" (ACRE340-62-T2-162, 1644)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Canella*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 8r, 11r, 12r, 21r, 25v, 27v, 32r, 35r, 40v, 48v, 49r, 55r, 61r, 64v, 65r, 69r, 71r, 85r, 91r)
>
> "*Canella*, plantada de viña y sembradura" (RTD 1898, 22)
>
> "...toda aquella pieza de tierra situada en este término municipal, partida de les *Canelles*, y conocida por *Canella*" (RTD 1902, 44)
>
> "...una finca conocida por *Canella*, plantada de olivos" (RTD 1903, 56)
>
> "... Otra pieza en la partida *Sortetes, Vuitenes y Canellas*, conocida por *Canella*" (RTD 1904,72)
>
> "Una porción de tierra llamada *Canella*" (RTD 1905, 96)
>
> "Otra en la partida *Canellas*" (RTD 1910, 146)
>
> "Otra en la partida *Canella*, de higueras, almendros, olivos, sembradura y garriga" (RTD 1910, 147)
>
> "Otra en la partida *Canella*, de higueras, almendros, olivo, sembradura y yermo" (RTD 1911, 162)
>
> "Una pieza de tierra sita en la partida *Canellas*" (RTD 1917, 193)
>
> "*Camino de Canelles*" (PV 1919)
>
> "*Canellas*" (PIGC 1931, P4 F1, P19 F1)
>
> "*Canelles*" (PIGC 1931, P19 F2)
>
> "*Canellas*" (RPPRV 1954, P4)
>
> "*Camino de Canelles*" (PIGC 1931, P4 F1, F3, PIGC 1931, P19 F1, F2, RPPRV 1954, P4)
>
> "*Canelles, les*" (NOM 2010)

Les diferents propostes etimològiques que s'han recollit són la de Moreu-Rey (1999: 119), que creu que el mot "cana", ni que fos arcaicament, podria haver tingut el significat de "molló", "fita"; per bé que també afirma que "canella" o "canelles" pot vindre de *cana* (canya o *canyada*) (Moreu-Rey, 1999: 68). S'interpreta el mot *canyada* en el sentit que s'apunta al DCBV: "Els topònims *Canyada* corresponen al castellà *Cañada*, amb el significat de 'faixa de terreny on creixen canyes' o bé de 'vall estreta'. De fet, Coromines (1980) indica que *canella* pot significar "collada baixest, espai de terreny baix situat entre dos elevacions molt acostades; estret o fondalada". I, és probable que calgui buscar el sentit del topònim vinebrà en aquesta accepció, ja que efectivament, el terreny on hi ha les Canelles respon a aquestes característiques, com pot observar-se en la fotografia següent.

Les Canelles

Clot: lo Clot és el nom d'una peça de terra de la qual no se'n sap la situació, atès que és un topònim que ha estat recollit exclusivament de font escrita. S'ha inclòs en aquest apartat perquè amb força probabilitat el lloc devia respondre al significat del substantiu.

Cocó és el nom d'una peça de terra de la qual tampoc se'n sap la situació, ja que és un topònim recollit exclusivament de font escrita, però sembla lògic pensar que devia deure el nom al genèric "clot natural obert en la roca, dins el qual es posa aigua quan plou o quan hi arriba la mar (or., val., bal.)" (Alcover, 1977).

El topònim els *Colls* és de la mateixa naturalesa que els dos darrers, recollit de font escrita, tanmateix per la zona en què està situat en el plànol d'on es va recollir (PV 1919) es pot dir que és probable que respongui al significat del genèric, com a pas entre muntanyoles.

Dels topònims que inclouen el substantiu *comellar –los Comellars, lo Comellar de Macip, camí dels Comellars* i *Camí dels Comellars Enmig–* s'han trobat les següents anotacions escrites:

> "1 pieza de tierra nombrada *el Comellà*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 1v, 53v)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *lo Comellà*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 1v, 53v)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Comellà*, en la partida de este nombre"(AMI 1852, 60r, 79r, 83r)
>
> "...la finca conocida por *Comellá*, sita en este término municipal, partida del mismo nombre" (RTD 1898, 25)
>
> "...pieza de tierra conocida por Aubach, partida *Comellans"* (RTD 1901, 31)
>
> "...pieza de tierra conocida por Argilagá, partida *Comellans*" (RTD 1901, 30)
>
> "...una cuarta parte de la finca *Comelláns*, compuesta de olivos y almendros" (RTD 1903, 57)

"..toda aquella pieza de tierra en la partida *Comelláns*, de este término, conocida por el mismo nombre" (RTD 1904, 88)

"...una pieza de tierra situada en la partida dels *Comellans*, conocida por *Comellà*" (RTD 1905, 110)

"...una pieza de tierra secano en la partida *Comellans*, de este término, conocida por *Comellá*" (RTD 1906, 116)

"...una pieza de tierra secano conocida por *Comellans*: *Comellá*" (RTD 1907, 123)

"...una pieza de tierra conocida por *Comelláns*, plantada de almendros, viña, sembradura y yermo" (RTD 1907, 127)

"...una pieza de tierra en la partida *Comellans*, de este término, conocida por *Comellà*" (RTD 1907, 129)

"...una pieza de tierra en la partida *Comelláns*, conocida por el mismo nombre" (RTD 1908, 133)

"...toda aquella pieza de tierra conocida por *Comellans*" (RTD 1909, 136)

"...una pieza de tierra en la partida *Comellans*" (RTD 1911, 153)

"...una pieza de tierra en la partida *Comellá*" (RTD 1911, 155)

"*Camino de Comellans*" (PV 1919)

"*Comellans*" (PIGC 1931, P4 F3)

"*Comellans*" (PIGC 1931, P19 F2)

"*Camino de Comellans*" (PIGC 1932, P3, PIGC 1931, P4 F3, P4 F4, PIGC 1931, P19 F2)

"*E. Camino Comellans, S. Camino Comellans*" (RPPRV 1954, P3)

"*Cami de Comellans*" (RPPRV 1954, P4, P19)

"*Camí de Comellans en medio*" (RPPRV 1954, P4, P19)

"*Comellans, los*" (NOM 2010)

En les quals es pot observar que el plural analògic és format des d'antic: **Comellà* – **Comellans*. I, fins i tot el *Nomenclàtor oficial de toponímia de Catalunya* el recull.

Els terrenys responen al significat del genèric "Espai de terra ample i pregon, de sòl inclinat per la depressió del terreny, que està entre terres més elevades (Priorat, Mallorca)" (Alcover, 1977), com es pot comprovar a la imatge.

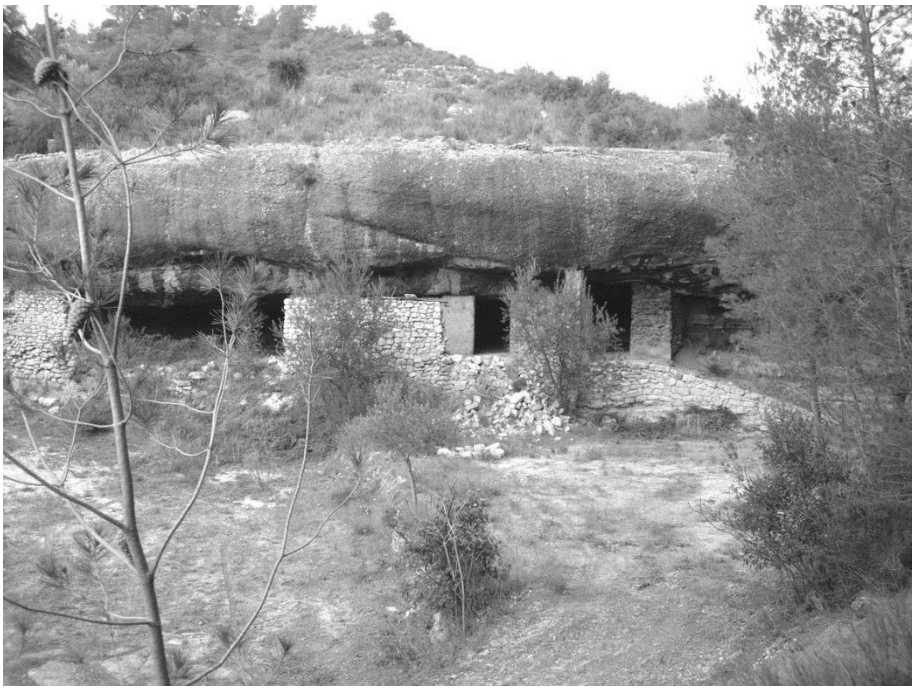
Els Comellars

El cas de la *Costa del Sanç*, del qual només se n'ha tingut notícia per font escrita, i que identifica una peça de terra situada als Gorraptes, també sembla susceptible d'encaixar en el grup dels topònims que responen al significat del genèric, per bé que, en aquest cas, tampoc és comprovable per la manca de dades que la situïn en lloc concret.

Amb el susbtantiu *cova* es recullen els topònims referits a partides de terra *la Cova* i *les Coves*, a més del *racó de la Cova del Corredor* i la *serra de la Cova Foradada*. Finalment, també s'inclou en aquest apartat el topònim *la cova Foradada*, per la relació directa que té amb els esmentats adés.

De l'antiga partida *la Cova*, recollida a partir de documents escrits, no se'n sap la localització exacta, però és probable que coincidís amb l'actual *les Coves*. Un argument a favor d'aquesta suposició és la tendència general a acabar anomenant les partides amb el nom en plural, com a associació de les peces de terra que la componen, que, al seu torn, reben el nom en singular. Potser el millor exemple és el nom de Gorrapte, que naix del nom de la població (en singular) i, després del despoblament del lloc, es fa extensiu a les terres del voltant: la partida de Gorrapte (en singular). Però, amb el temps, acaba anomenant-se els Gorraptes (en plural), ja que, en la ment del parlant la partida és l'agrupació de les seues peces de terra: el Gorrapte de Baix, el de Barrugo, el de Bolva, el de Bieto, el de "Bruno", el de Don Jaume, etc.

L'actual partida de *les Coves* està situada a la serra del Rovelló, des dels Quatre Camins fins a la serra de Caret, aproximadament. Als voltants d'aquest mateix indret hi trobem la serra que antigament era anomenada com la *serra de la Cova Foradada*, que, en realitat, és dins de la serra del Rovelló, a l'alçada de *la cova Foradada*. De manera que tot aquest grup de topònims estan en la mateixa zona geogràfica i deuen el seu nom al fet que als voltants s'hi localitzen nombroses coves i balmes, com ara la cova de Pep de Leli, per citar-ne una de ben important. L'únic topònim d'aquest grup que, potser –i només potser–, queda fora de l'àrea és el racó de la Cova del Corredor, del qual no se n'ha pogut esbrinar la localització exacta, per bé que sí que és a l'extensa partida dels Gorraptes, com tots els altres.

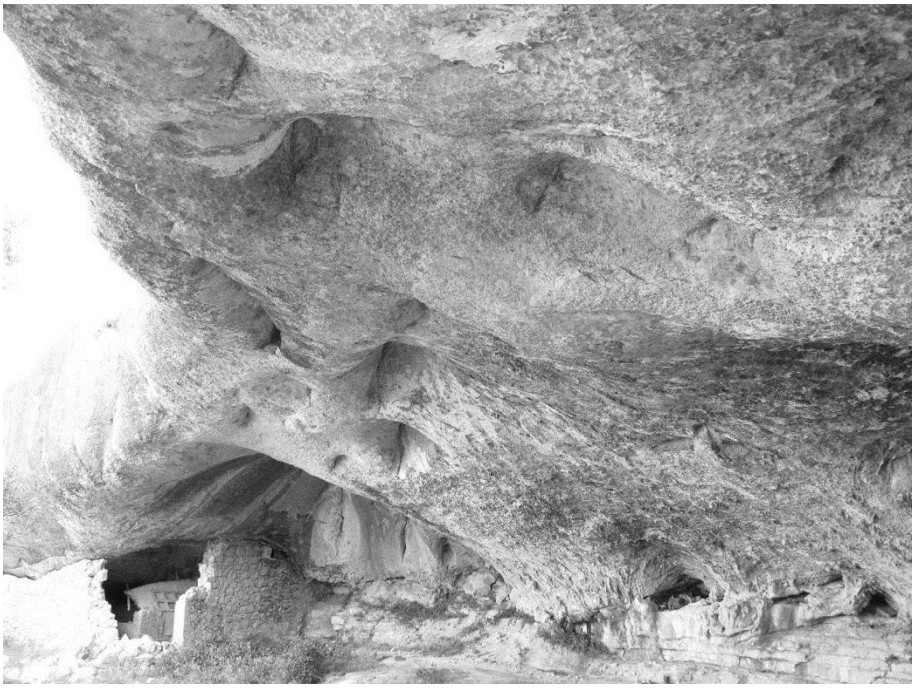

La cova de Pep de Leli

Quant a *la cova Foradada*, és interessant veure'n les característiques. Es tracta d'una cova amb una morfologia molt particular, característica que, de manera evident, traspua en el nom propi. Es tracta d'una balma situada a la partida dels Gorraptes, a la banda esquerra del camí de Cabacés, més a munt dels Quatre Camins. Té un gran forat al sostre i nombroses formacions curioses que fan pensar que l'aigua s'hi ha anat escolant durant segles, per bé que no arriben a conformar forats. Aquests fenòmens es poden observar en les fotografies següents.

Forat que hi ha al sostre de la cova Foradada.

Sostre de la cova Foradada vist des de dins de la balma

El substantiu *font* també s'ha inclòs en aquest grup com a recurs hídric natural, no pas construït per la mà de l'ésser humà. Malauradament, uns quants dels topònims que l'incorporen són antics i no se'n sap la situació i, per tant, no se'n pot saber l'origen, encara que sembla evident que han d'estar

relacionats amb l'existència d'una font o altra: la *Font* (partida de terra), la *Font de la Seque* (partida de terra), la *Font de la Séquia* (partida de terra) i el *camí de la Font de "Perrilla"*, del qual es podria extrapolar que devia de ser a prop del *mas de "Perrilla"* i del *camí de "Perrilla"*, que apareixen situats al mapa de NOM 2010.

Tanmateix, un altre grup de topònims que duen en el nom el substantiu *font* ha estat molt interessant d'estudiar quant a l'etimologia: *la Fontjuana* (antic embarcador i partida de terra actual), *les Fontjuanes* (partida de terra actual) i *la Fontsusana* (antiga partida de terra).

L'únic topònim que ha arribat amb tota la vitalitat fins als nostres dies: *la Fontjuana* o *les Fontjuanes*, a primer cop d'ull, semblaria deure el seu nom a alguna font relacionada amb el nom de dona *Joana* i, per aquest motiu, l'ortografia oficial actual és justament respectant aquesta hipòtesi. Tanmateix, des d'aquestes línies, i després d'explicar-ne els arguments, es vol proposar un canvi ortogràfic en el sentit de substituir la *o* per una *u*: *Fontjuana* i *Fontjuanes*.

Vegem, primer, les referències escrites recollides:

> "Ítem, fa Jafar d'en Eyca de Vinebre, alamín, con otros parcioneros por dos suertes de tierra que a en l<a> Uerta de Vinebre, la una a la Fuent Susana et la otra a la *Fuent Jusana*, afruenta la de la Fuent Susana con la fuent do se riega et de la segunda part con terra de Jafar d'Amazit et de la quarta part con la cequia do se riegan las tierras quartales, son las afrontaciones de la suert jusana de la una part con camino general que va a Carcia et d'otra part con terra de Juci Alcabre et d'otra part con tierra de Alli Jumet et de la quarta part con terra de Jafar d'Abdellug que fa quart, mesura d'Azquó, ordio, ..." (RCA 1416 41r 41v)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Fonchuana*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 10v, 61v, 72v)
>
> "1 pieza de tierra nombrada *Fonjuana*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 22v, 25v, 36v, 55r)
>
> "Que Rosa Tarragó (á) Llebra, consorte de Antonio Gonzalez y de esta misma vecindad, ha propalado con insistencia y ante diferentes personas, que el día cinco del corriente mes se apoderó y hurtó en el embarcadero llamado *Fonjuana*, en este término municipal, de un saco de pan que era propiedad de dicho su marido" (JPV ACRE 53, 1896)
>
> "Otra pieza de tierra en la partida *Fontjoana*" (RTD 1903, 58)
>
> "Otra pieza de tierra en la partida *Font-Juana*, conocida por Racó del Aixerí" (RTD 1904, 72)
>
> "...pequeña porción de tierra conocida por *Fontjuana*" (RTD 1904, 90)
>
> "Otra en la partida *Fontjuana*, huerta, de cabica 3'33 áreas. Linda al N. José Salamé, S. juan Miró, E. camí de Garcia, y O. Luis Fortuny [...] Otra en la partida *Fontjuana*, almendros, higueras, sembradura y viña" (RTD 1911, 156)
>
> "Otra en la partida *Fontjuana*, huerto" (RTD 1911, 157)
>
> "Una pieza de tierra en la partida Horta de Dalt, llamada *Fontjuana*" (RTD 1911, 183)
>
> "*Fontjuanas*" (PIGC 1929, P15, RPPRV 1954, P15)
>
> "*Fontjuanes*" (PIGC 1941, P15)

És evident que l'origen d'aquest topònim ha d'anar directament lligat als topònims del segle xv *Font Jusana* i *Font Susana* que apareixen en el document següent RCA 1416, 41r, 41v.

El significat de l'adjectiu *jussà* o *jusà, -ana,* recollit al DCVB és: "Inferior; que està sota" i el de *susà, -ana* "adj. ant. Sobirà, d'amunt". És possible, doncs, que la *Uerta de Vinebre* esmentada a RCA 1416 correspongui a les actuals Horta de Dalt i Horta de Baix i Fontjuanes.

Fonèticament, és ben plausible que l'alveolar fricativa sonora, seguís una tendència com la que, en alguns parlars, van seguir els mots *encisam* i *vesí* per esdevindre *enciam* i *veí* (encisam > enciam, vesí > veí), i, com al mateix parlar de Vinebre van seguir els mots peresós > pereós i peresosa > pereosa.[64] I que, per tant, *jusana* esdevingués *juana* [dʒuˈana].

Per tant, es proposa la restitució del nom *Fontjuana* i *Fontjuanes*.

Lo Galatxo és el nom que rep el curs hídric intermitent que antigament era la llera del braç principal de l'Ebre, el que passava a tocar de la població de Vinebre. També és anomenat *lo Riuet*. Les referències escrites que se n'han recollit són les següents:

> "...brazo del río Ebro llamado *Galacho*" (RTD 1898, 21)
>
> "...una finca conocida por Illa de Baix, plantada de moreras, viña y sembradura, de extensión 50 áreas 49 centiáreas. Lindante al [...] E. *Galacho*
>
> ...otra pieza de tierra conocida por Illa de Dalt [...] lindante [..]. Este *Galacho*" (RTD 1902, 44)
>
> "...una pieza de tierra secano en la partida Illas [...] lindante al N. con tierra de Ramon Muntané y *Galacho*" (RTD 1903, 57)
>
> "Una finca conocida por Arena y Malló, compuesta de sembradura, de extensión cuarenta y dos áreas y cincuenta y ocho centiáreas. Limita al N. con la línea divisoria de los términos de Ascó y Vinebre y con el camino que dirige a Flix; S. con el brazo del río Ebro que se llama *Galacho*; E. viuda de José Ferré y con el camino que dirige a Ascó; y al O. con la misma finca situada en el término de Ascó." (RTD 1904, 74)
>
> "...brazo del río Ebro que se llama *Galacho*" (RTD 1904, 75)
>
> "Otra pieza conocida por Siviques, compuesta de almendros, olivos, huerta, viña, sembradura y alameda, de extensión dos jornales cincuenta céntimos, equivalentes a una hectárea, cincuenta y dos áreas y diez centiáreas. Linda al N. con tierras de José Pros, S. Purificación de Ossó, E. camino de Garcia, O. con el *Galacho*" (RTD 1904, 76)
>
> "Otra pieza de tierra conocida por Ribés, compuesta de higueras, árboles frutales, moreras, sembradura y alameda. [...] Lindante al N. con el barranco llamado Lavall [..] E. con la acequia de l'Horta de Baix [...] y al O. con el brazo del río Ebro llamado *Galacho*" (RTD 1904, 78)
>
> "Otra pieza de tierra en la partida Siviques y Pedruscall, conocida por Siviques, compuesta de huerta, viña, almendros, olivos y sembradura y alameda [...] Lindante [...] al E. con el camino de Garcia y O. con el *Galacho*" (RTD 1904, 82)
>
> "Otra en la de Sivecas y Auliverets, de almendros, sembradura y olivos [...] linda al Norte, casas del pueblo, S. herederos de José Antonio Servelló, E. camino de Garcia, y O. río *Galacho*" (RTD 1910, 144)
>
> "...otra partida Ribas o Ribé: huerta, sembradura y bosque de 1'15 jornal [...] linda [..] O. río *Galacho*" (RTD 1910, 149)
>
> "Cauce antiguo o *Galacho*" (PV 1919)

[64] Per bé que això no passa amb el mot *peresa*, com sí que passa a l'altra vora del riu, a Ascó o a Flix, on el mot és *perea*.

"*Galacho*" (PIGC 1929, P15)

"*Galacho*" (PIGC 1932, P16)

"Río *Galache*" (RPPRV 1954, P15)

"*Lo Galatxo*" (NOM 2010)

Pel que fa a la seua etimologia, sembla molt clara i s'han aplegat diverses definicions del genèric per mostrar-ho. Alcover (1977) recull el substantiu *galatxo* i el defineix així: "Regall, corrent d'aigua secundari, sia per bifurcació del riu, sia per a conduir les aigües de regadiu (Calasseit, Gandesa, Tortosa, La Granja d'Escarp)". També, com es recull a "Toponímia específica de les Terres de l'Ebre", dins de Societat d'Onomàstica (1981), dient que Dolors Cabré defineix el concepte *galatxo* com s'entén a Riba-roja d'Ebre: "braç d'aigua del riu que queda entre dos llenques de terra i que té poc corrent". En el mateix document, altres assistents al Col·loqui de Tortosa coincideixen més o menys amb aquesta definició: "Braç secundari, braç que forma una illa, braç separat del riu. (Ascó, Ginestar, etc.)".

Tenint en compte l'origen del Galatxo a Vinebre, del qual se sap que corresponia al braç antic de l'Ebre que va quedar estroncat en una riuada –i així es recull també en un document que s'ha consultat: "Cauce antiguo o *Galacho*" (PV 1919)–, i que en l'actualitat s'ha convertit en un corrent hídric intermitent, atès que hi acaba desembocant la vall de Gorraptes, sembla indiscutible la seua etimologia.

El nom *Vall dels Graus* també és un topònim antic que no ha perviscut i que, per tant, s'ha recollit de font escrita. S'inclou aquí pel genèric que conté *grau*. Una de les accepcions del mot *grau* és la que el defineix com un pas relativament planer, a manera d'esglaó o replà que travessa una costa abrupta (Alcover, 1977).

Un altre dels noms especialment prolífics al terme de Vinebre és el terme *illa: La Illa, Illa d'Agustí Valls*, *Illa Davant les Roques, Illa de Baix, Illa de Dalt, Illa de Davant dels Mollons, l'Illa de Don "Pio", Illa de Domènech, Illa de Joan Domènech, l'Illa del Comandant, lo mas de l'Illa del Comandant, Illa del Rector, l'Illa del Senyor Domingo, Illa del Tau*, *la Illa de Pau*, *Illa de Teixidor*, *Illa Gran*, *les Illes* i *Illeta del "Valentino"*.

La totalitat de les diverses referències escrites que s'han recollit es reprodueixen tot seguit. La referència més antiga és de 1650 i la més moderna, de 1954.

> "Acte de venda feta y firmada per Joan Torner, pagès de la villa de Vinebre, en favor de Ramon Domenech, també pagès de dita villa de Vinebre, de un tros de heretat terra campa situada y posada en lo terme de dita villa de Vinebre, en la partida de *la Illa*, per preu de trenta lliures moneda barcelonesa [...]
>
> ...partem hereditatis quam ego habeo et possideo in termino presentis villa *in partida dicta de la Illa*, confrontata ab una parte cum hereditate mei dicti Joanis Torner venditoris predieti, ab alia parte scilicet ab abio capite in hereditate Joanis Osso domicelli dicte ville, ab vro capite cum hereditate Petri Jacobi Miro agricole dicte ville et ab allio latere in flume Iberi..." (ACRE340-62-T2-165, 1650)
>
> "Venda feta y firmada per los jurats y Consell de la vila de Vinebre a favor de Joan Domènech, pagès de la dita vila a carta de gràcia de tota aquella heretat anomenada *la Illa*[...]
>
> ...totam illam hereditatum nominatam *la Illa*" (ACRE340-62-T2-261, 1715)

"... Juan Domènech, pagès de la vila de Vinebre, a dit acte pres[---] y als seus, tota aquella heretat anomenada *la Illa*, plantada de moreres, de tinguda de sis jornals, poch més o menos, que dita universitat de Vinebre tenia y possehia en lo terme de dita vila de Vinebre y prop de les muralles de dita vila, la qual afronta a sol eixent ab lo riu Ebro, a migdia, ab lo dit riu Ebro, a ponent, ab terres de Juan de Osó..." (ACRE340-62-T2-151, 1724)

"...en atenció al acte de venda a carta de gràcia firmat per los jurats y Universitat de la present vila de Vinebre [.....] de esta part, de la heretat dita *la Illa*..." (ACRE340-62-T2-152, 1725)

"...pero deve acordarse quan errada va su defensa, pues le consta que ha satisfecho el Real Catastro por la heredad dicha *La Illa*..." (ACRE340-62-T2-149, 1727)

"...sobre haver visto trabajar a Francisco Montaner, labrador de dicho lugar de Vinebre, y actualmente habitante den territorio de Ascon, y ortolano y mediero del dicho Joan Domènech en la heredad dicha *la Illa* delante de dicho lugar de Vinebre[...]

...vendieron a carta de gracia cum pacto de retrovendo a Joan Domenech toda aquella heredad, o pieza de tierra dicha *La Illa*, propia de dicha Universidad, con el pacto de haver de arrendar dicho Domenech la mencionada heredad dicha *la Illa* a la sobredicha villa por el precio de veynte y tres libras y doze sueldos, moneda barcelonesa cada año [...]

...los jurados Concejo y Universidad de la presente villa vendieron, a carta de gracia con el pacto de retrovendo, a Juan Domenech toda aquella piesa de tierra nombrada *la Illa* propia de dicha universidad" (ACRE340-62-T2-153, 1727)

"...otra isla en el río Ebro, cita la *Isla que ahora se llama de Agustín Valles* y delante del Mollons" (CAP 1734, 232v)

"...diez jornales de tierra en la *Isla delante dels Mollons*, que linda con don Francisco Domenech y Joan Domenech" (CAP 1734)

"...medio jornal en la *isla de Joan Domenech*, que linda con Simon Pellisser, Joseph Manuel y Joan Domenech" (CAP 1734, 237v)

"...medio jornal de tierra en la *Isla de Teixido*" (CAP 1734, 220v, 222v)

"...medio jornal de tierra en la *Isla de Teixido*, que linda con Francisco Jorda de Jayme, Joan Domenech Besso y el confesante" (CAP 1734, 235r)

"...un jornal de tierra en *la Isla de Teixido*, que linda con Joan Domenech Besso y el confesante" (CAP 1734, 235v)

"...medio jornal de tierra en la *isla de Teixido*, que linda con Bartholome Jornet, Joan Jorda de Joan y Francisco Teixido" (CAP 1734, 236r)

"...medio jornal de tierra en la *isla de Teixido*, que linda con Joseph Ribes y el otro confesante [...] medio jornal de tierra en la *isla de Teixido*, que linda con Bartholome Jornet, con el confesante y Francisco Teixido" (CAP 1734, 236v)

"...un jornal de tierra en la *Isla de Teixidó*, que linda con Manuel Montaner, Francisco Teixido y el confesante" (CAP 1734, 239r)

"...un jornal de tierra en la *Isla del dicho Teixido*, que linda con el dicho Teixido Sacrista y otros" (CAP 1734, 239v)

"...habeo et possideo in termino de Vinebre en la Illa vulgo dita *la Illa de Teixido* ..." (ACRE340-62-T2-169, 1738)

"...en la *Illa vulgo dita Davant les Roques*, vulgo de Teixido..." (ACRE340-62-T2-170, 1748)

"...en la *Illa* vulgo dita Davant les Roques, vulgo *de Teixido*..." (ACRE340-62-T2-170, 1748)

"...toda aquella piessa de tierra campa, de tenida de tres jornales de tierra, poco más o menos, cita dentro el término de dicha villa de Vinebre y partida vulgarmente llamada *la Illa*..." (ACRE340-62-T2-171, 1749 i 1754)

"...totam illam *insulam* intres flumen Iber, citam versus ripas ad partem de Vinebre..." (ACRE340-62-T2-166, 1754)

"...sobre otra *isla* que ahora se llama *de Agusti Valls*, delante de los Mollons" (CR 1771)

"Antonio Ferrer, sovre medio jornal de tierra en la *Ysla de Domenech*" (CR 1771, 309)

"Y sobre un jornal de tierra en la *Ysla de Juan Domenech*" (CR 1771, 305)

"Pablo Marti, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido*

Miguel Vilaplana, sovre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido*

Matheo Montane, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido*

Francisco Muntane, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido*" (CR 1771, 309)

"...aquella piessa de tierra plantada de moreras, de tenida de quatro jornales, poco más o menos, cita dentro el término de otra villa en la partida nombrada *la Illa*,..." (ACRE340-62-T2-150, 1777)

"...medio jornal de tierra en la *Ysla de Domenech*" (RZ 1787, 94)

"Juaquin Ferre, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Domenech*" (RZ 1787, 162)

"...sobre un jornal de tierra en la *Ysla de Juan Domenech*..." (RZ 1787, 88)

"...medio jornal de tierra en la *Ysla de Juan Domenech*" (RZ 1787, 94)

"Francisco Muntaner, sobre medio jornal en la *Ysla de Juan Domenech*" (RZ 1787, 162)

"...sobre medio jornal de tierrra en la *Ysla de Teixidó*" (RZ 1787, 86)

"...sobre una Ysla llamada *Ylla de Teixido* de 8 jornales de tierra sita en el término de Vinebre" (RZ 1787, 91)

"...sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido"* (RZ 1787, 93)

"...medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido* [...]

sobre un jornal de tierra en la *Ysla de Teixido* [...]

sobre un jornal de tierra en la *Ysla de Teixido*" (RZ 1787, 94)

"Maria Antonia Jordà sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixidó*" (RZ 1787, 161)

"Cayetano Teixido, sobre una ysla en la *Ysla de Texido*

Ysabel Bernat, sobre medio jornal de tierra en la *Isla de Teixido*

El mismo, sobre un jornal y medio de tierra en *la Ysla de Teixido*

Miguel Viaplana, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido*

Mariana Muntane, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido* –se la llevó el Río—

Manuel Muntané, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido* –se la llebó el Río—

Bautista Jornet, sobre un jornal de tierra eb la *Ysla de Teixido*

El mismo, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido*" (RZ 1787, 162)

"1 pieza de tierra nombrada *la Illa* en la partida de este nombre." (AMI 1852 1r, 9r, 18r, 23v, 28v, 32v, 39v, 41r, 43r, 49v, 51r, 57r, 63r, 66r, 70r, 130v, 131r, 132r)

"...toda aquella pieza de tierra sita en la partida de *las Hillas*, compuesta de viña y sembradura" (RTD 1898, 21)

"Illa de Baix" (RTD 1902, 44)

"...otra pieza de tierra en la partida *Illas*, plantada de viña, sembradura y bosque" (RTD 1902, 42)

"...otra pieza de tierra conocida por *Illa de Dalt* [...] lindante [..]. Este, Galacho" (RTD 1902, 44)

"...una pieza de tierra secano en la partida *Hillas* de este término, plantada de viña y sembradura" (RTD 1903, 57)

"...otra pieza de tierra en la partida partida Illes, conocida por *Illeta del Valentino*, de extensión un jornal" (RTD 1904, 73)

"...otra pieza de tierra conocida por *Illa Gran* partida Illas, compuesta de viña y moreras" (RTD 1904, 77, 78)

"...otra pieza de tierra en la partida Illas, conocida por *Illa Gran* o Hilla, compuesta de viña, sembradura y moreras" (RTD 1904, 82)

"...otra pieza de tierra en la partida partida *Illes*, conocida por Illeta del Valentino, de extensión un jornal" (RTD 1904, 73)

"Pieza de tierra conocida por Illa Gran, partida *Illas*" (RTD 1904, 77)

"...otra pieza de tierra en la partida *Illas*, conocida por Illa Gran o Hilla, compuesta de viña, sembradura y moreras" (RTD 1904, 82)

"Pieza *Illa del Recto*" (RTD 1905, 102)

"...otra pieza de tierra en la partida de *las Illas*, compuesta de viña y sembradura" (RTD 1909, 135)

"...una pieza de tierra, partida *Illas*, plantada de viña" (RTD 1909, 140)

"... otra en la partida *Illas*" (RTD 1910, 144, 171)

"*La Illa*" (PV 1919)

"*Illas*" (PIGC 1932, P16, RPPRV 1954, P16)

La partida de *les Illes* inclou les terres al·luvials de l'esquerra de l'Ebre quan passa entre Vinebre i Ascó. Aquest topònim no reflecteix pas una metàfora per descriure de la forma d'un camp o de la seua situació aïllada, com apunta Enric Moreu-Rey (1999: 96), sinó que el nom és degut al sentit recte del mot, ja que antigament, eren illes fluvials, situades al mig del riu, entre els dos braços que l'Ebre tenia en aquell tram. Aquesta afirmació recolza, si més no, en dos documents lligats a Ca Don Joan. Un és un document escrit que es va localitzar quan el fons encara no havia estat cedit a l'ACRE i, per tant, no estava classificat, i del qual, malauradament, no es va registrar la referència. En aquest document s'hi parla de "la Illa Gran", cosa que implica l'existència, pel cap baix, d'una altra illa més petita. L'altre document és una pintura mural que està situada a l'entrada de les dependències nobles del casalici. Aquesta pintura mostra la via del ferrocarril que passa per Ascó, la línia Madrid-Barcelona, via Casp. Hi ha localitzades les poblacions per les quals passa aquesta línia ferroviària des de Barcelona fins a Faió. El tram que va de Garcia a Riba-roja d'Ebre és paral·lel al riu, i, entre Vinebre i Ascó, hi ha perfectament pintats els dos braços del riu i les dos illes fluvials. Aquesta pintura es devia fer per l'arribada d'aquest mitjà de transport a la comarca de la Ribera d'Ebre, i, de fet, el ferrocarril va arribar a Móra la Nova el 8 d'abril de 1891, després de l'obertura del tram Marçà-Móra, que formava part del projecte de ferrocarril directe de Madrid a Barcelona. Per tant, es podria dir que aquesta pintura és el testimoni que el 1891 encara existia aquesta bifurcació de l'Ebre o, si més no, que el seu record era prou recent.

En la imatge següent es veu el braç del riu que va romandre, el que passa per Ascó, les Illes i es pot intuir que l'altre braç passava cap a l'esquerra de la fotografia. La planúria que s'observa són les Illes.

Les Illes vistes des dels Tossals

La via de la Mitjana és un topònim recollit d'una única font escrita: ACRE340-62-T2-3, 1682. I el primer dubte que es planteja és si aquest topònim pertany o no al terme municipal de Vinebre, ja que és utilitzada com a molló:

> "...sitam in termino ville de Asco a la part de la vila de Vinebre, terminatam cum terra Magnifici Joannis de Osso de defora, domicelli, et cum terra heredum magnifico Joannis de Ossos de dins, etiam domicelli ville de Vinebre, et cum *via de la mitjana* et cum flumine Iberi et cum aliis..." (ACRE340-62-T2-3, 1682)

D'altra banda, Vinebre no va aconseguir la independència eclesiàstica i administrativa d'Ascó fins a l'any 1691, nou anys després de la data del document –aquesta circumstància es pot observar en el text: "... sitam in termino ville de Asco a la part de la vila de Vinebre" – i tampoc es coneix si el límits de l'aleshores "ville de Vinebre" coincidirien amb els que han esdevingut els actuals del terme municipal.

És evident, deixant els anterios dubtes administratius a banda, que el nom Mitjana té relació amb un dels significats del genèric: "Arbreda que voreja un riu; terreny poblat d'arbres al qual s'estén l'aigua del riu en temps d'avingudes (Lleida)" (Alcover, 1977), cosa que es confirma amb les dades que proporciona el document ACRE340-62-T2-3, 1682, que situa a tocar el riu i la mitjana: "terminatam cum terra [...] et cum via de la Mitjana et cum flumine Iberi".

Els genèrics *obac, obaga* apareixen en els noms d'unes partides de terra: *los Obacs*, situats al nord de la punta de les Canta-ranes, *les Obagues*, al peu de la serra del mateix nom, i *los Obaguets*, que és una altra denominació dels Obacs. A més d'altres topònims que hi fan referència: *l'obac del Fuster, lo pi de l'Obac del Fuster, lo camí dels Obacs, la serra dels Obacs, lo camí de les Obagues* i, és clar, *la serra de les Obagues*. D'altra banda, el substantiu *obac* també apareix com a genèric per a designar peces de terra situades a la part obaga de la muntanya en diferents indrets del terme: *obac del "Conde", l'obac de Joan de Bieto, l'obac del Fuster, l'obac de Pere l'Arsís i l'obac de Vilassa*. [65]

La partida de les Obagues, està als peus mateix de la serra darrere la qual surt el sol, i els Obacs són al nord de la punta de les Canta-ranes, lloc on per força no hi incideixen directament els raigs del sol. El DIEC2 remet l'accepció d'*obac* a *obaga* i la defineix com "part d'una muntanya, d'una vall, on toca poc o no gens el sol". La definició del DCVB és la mateixa "terreny obac; coster situat cap al nord o a lloc on no toca el sol." L'ètim, segons Alcover, l'hem de cercar en el llatí OPĀCA 'mancada de claror'.

La fotografia següent il·lustra clarament les condicions climatològiques de l'obac comparat amb la solana: més humitat i, per tant, més abundància d'espècies vegetals.

[65] També s'ha recollit el topònim urbà que dóna nom al carrer de recent creació *avinguda de les Aubagues* [sic], que correspon a l'inici de l'antic camí de les Obagues.

L'obac del Fuster

El genèric *pla* també és molt abundant al terme municipal, i apareix en els topònims: *los Plans, Pla de les Roquetes, lo Pla d'Argilagar, Pla de Baix, Pla de Dalt, Pla de la Sila, Pla de la Sorteta, Pla de l'Apotecari, Pla de la Vinya, Pla de la Vinya Jove, Pla de les Roquetes, Pla dels Ametllers, Pla d'en Jaume, Pla Gran, lo camí dels Plans, los Planots, los Plans de Vinebre, lo Cap del Pla, la roca del Cap del Pla, camí del Cap del Pla* i *sendera del Cap del Pla*.

La totalitat de referències recollides són les que se citen a continuació per ordre cronològic:

> "...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada *los Plans de Vinebre*." (CAP 1558, 15v)
>
> "...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada *los Plans*." (CAP 1558, 15r)
>
> "...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada *los Plans*" (CAP 1607, 97r)
>
> "...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida dita *los Plans de Vinebre*" (CAP 1607, 100v)
>
> "...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida de *los Plans de Vinebre;* affronte, de una part, ab Anthoni Miro, que ere de Jaume Mauri, y ab Johan Torner, la qual heretat pague y acostuma pagar..." (CAP 1639, 18r)
>
> "...una heretat en lo terme de Vinebre, en la partida *los Plans*, que affronta ab Pere Gonsales, ab Garrigues y ..." (CAP 1639, 16v)
>
> "...una heretat situada en lo terme de Vinebre, a la partida dita *los Plans de Vinebre*" (CAP 1661, 158r)
>
> "...una heretat en lo terme de Vinebre, en la partida anomenada *los Plans*" (CAP 1661, 156r)
>
> "...una heredad en el término de dicha villa, en *los Llanos*, que linda con Jayme Domenech, Joan Miro, Joseph y Matheo de Osso" (CAP 1734, 216r)

"Josepha de Osso, viuda viuda [sic] de Gaspar de Osso, como usufructuaria de Pablo Marti y Joseph Vila, sobre una heredad en *los Llanos*" (CR 1771, 303)

"Juan de Ossó, Ysabel Bernet y Josef Vila, sobre una heredad en la partida de *los Llanos*" (RZ 1787, 161)

"Miguel Carim, sobre una heredad en *la partida del Llano*" (RZ 1787, 161)

"1 pieza de tierra nombrada *Pla de Baix*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 23r, 30r)

"1 pieza de tierra nombrada *lo Pla*, en la partida de este nombre" (AMI 1852 2r, 9r, 11v, 15r, 15v, 18r, 20r, 23r, 24v, 27r, 27v, 29r, 30v, 35v, 39r, 43v, 44v, 45r, 45v, 47r, 49r, 50r, 51v, 53r, 55r, 57v, 58r, 59r,61r, 63v, 66r, 68r, 70r, 73r, 74r, 79r, 80r83v, 85r, 90r, 91r, 93r, 130v, 131v, 132r)

"Otra finca nombrada *Pla de Dal*, en esta partida" (JPV ACRE 22, 1881)

"Las fincas rústicas llamadas *Pla de March* y Pla de Tarragó" (JPV ACRE 33, 1884)

"...parte de la finca conocida por *Plá*, sita en este término municipal, partida del mismo nombre" (RTD 1898, 24)

"...una finca rústica conocida por Plá, en la partida *Plans* de este término municipal [...] el resto de la finca conocida por *Plá*, partida del mismo nombre" (RTD 1901, 30)

"...toda aquella pieza de tierra, partida *Plá*" (RTD 1901, 37)

"... las tres cuartas partes de la finca conocida Plá, partida *Plans*" (RTD 1901, 32)

"...una porción de tierra conocida por Plá, partida *Plans*" (RTD 1901, 33)

"...toda aquella pieza de tierra situada en este término, partida llamada *dels Plans*" (RTD 1901, 35)

"Una pieza de tierra nombrada *Plá*, en la partida de tierra del mismo nombre" (RTD 1902, 52)

"...pieza de tierra situada en este término, partida *Plans*" (RTD 1902, 45)

"...una pieza de tierra en la partida dels *Plans*, conocida por el mismo nombre" (RTD 1903, 62)

"...otra pieza de tierra en la partida dels Plans, conocida por *Pla del Potacari*, compuesta de viña y olivar" (RTD 1904, 74)

"Otra pieza de tierra conocida por *Pla de la Sila*, partida dels Plans" (RTD 1904, 75)

"Otra pieza de tierra conocida por *Pla de la Sorteta*, compuesta de olivos, de extensión trenta y seis áreas cincuenta centiáreas." (RTD 1904, 76)

"Otra pieza de tierra, partida dels Plans, conocida por *Pla de la Viña* [...] Lindante al N., camino de la Palma" (RTD 1904, 74)

"...otra pieza de tierra en la partida *dels* Plans, conocida por *Pla de la Viña Jove*" (RTD 1904, 74)

"Otra pieza de tierra en la partida Plans, conocida por *Pla de las Roquetas*" (RTD 1904, 81)

"Otra pieza de tierra en la partida dels Plans, conocida por *Plá del Ametllés*[*sic*]" (RTD 1904, 73)

"...otra pieza de tierra en la partida dels Plans, conocida por *Pla de Anjaume*" (RTD 1904, 74)

"Otra pieza de tierra en la partida Plans, conocida por *Pla de Perejuanet*" (RTD 1904, 72)

"Otra pieza de tierra conocida por *Pla Gran*, compuesta de olivos, higueras y sembradura" (RTD 1904, 76, 80)

"Una pieza de tierra situada en la partida dels Plans, conocida por *Pla Gran*" (RTD 1904, 82)

"... pieza de tierra en la partida *dels Plans*" (RTD 1903, 64, RTD 1904, 70)

"... pieza de tierra en la partida *Plans*" (RTD 1904, 72, RTD 1907, 122)

"Otra pieza de tierra conocida por Pla de la Sila, partida *dels Plans*" (RTD 1904, 75)

"Una pieza de tierra situada en la partida *dels Plans,* conocida por Pla Gran" (RTD 1904, 82)

"...otra pieza en la partida dels Plans, denominada *Pla de Dalt*" (RTD 1905, 112)

"Una pieza de tierra situada en la partida *Plans* de este término, conocida por Plá" (RTD 1905, 107)

"Otra pieza de tierra en la partida *dels Plans,* conocida por Plá [...] otra pieza en la partida *dels Plans,* denominada Pla de Dalt" (RTD 1905, 110)

"...una pieza de tierra situada en la partida *dels Plans*" (AMI 1906, 117)

"...una pieza de tierra situada en este término municipal y conocida por *Plans*" (RTD 1907, 125)

"...toda aquella pieza de tierra conocida por *Plans,* denominada Timonal" (RTD 1907, 127)

"Una pieza de tierra conocida por *Plá*" (RTD 1908, 133)

"Otra en la partida *Plans*, olivos" (RTD 1910, 146)

"Una pieza de tierra en la partida *Plans*" (RTD 1910, 150)

"Otra, en *Plans,* higueras y viña.

Una pieza de tierra situada en la partida *Plá*" (RTD 1910, 145)

"...toda aquella pieza de tierra partida *Plans*" (RTD 1911, 168)

"...la restante mitad de la pieza ~~Gorraptes~~ *Plans,* descrita en el alta de Carlos Montané. Linda al N. camino de Flix..." (RTD 1911, 181)

"...la pieza de tierra de la partida *del Plá*" (RTD 1911, 178)

"...una pieza de tierra de la partida *Pla*" (RTD 1917, 193, 194)

"*Plá*" (PIGC 1931, P19)

"*Plans*" (PIGC 1932, P17)

"El *Plá*" (RPPRV 1954, P10)

"*Pla*" (RPPRV 1954, P19)

"*Plans, los"*

"los Plans" (NOM 2010)

En essència, es tracta de la partida dels *Plans* (o *Plans de Vinebre*) i algunes de les finques que la componen (*Pla de les Roquetes, Pla de Baix, Pla de Dalt, Pla de la Sila, Pla de la Sorteta, Pla de l'Apotecari, Pla de la Vinya, Pla de la Vinya Jove, Pla de les Roquetes, Pla dels Ametllers, Pla d'en Jaume, Pla Gran*), els camins que hi duen (*camí del Cap del Pla* i *sendera del Cap del Pla*), la part més elevada situada al final dels Plans (*lo Cap del Pla*), i la *roca del Cap del Pla*, roca singular, ja que és una peça calcària de dimensions considerables, aïllada al cim del turó; a més, serveix de molló entre els termes de Vinebre i de la Torre de l'Espanyol. Aquesta roca és un dels punts més emblemàtics del terme i en els darrers temps ha patit un canvi inesperat que ha variat la seua fesomia. La roca encimbellada al cap damunt del turó, de més de dos metres d'alçada i uns tres per tres d'amplada, estava partida en dos grans trossos que romanien força junts, en equilibri meritori. L'espai de separació entre tots dos trossos era d'uns 60-70 centímetres, una persona hi podia passar entremig. A conseqüència de les pluges del març de 2015, el terra va cedir i un dels trossos de la roca va caure cap a la falda del turó, separant-se uns metres de l'altre tros. Cal dir que aquest fet ha estat colpidor per a la població de Vinebre i la de la Torre de l'Espanyol, que tenen la roca com a símbol emblemàtic dels termes municipals.

La roca del Cap del Pla abans del 27 de març de 2015

La roca del Cap del Pla en l'actualitat

Podem dir que el topònim "mare", aquell que dóna nom a la resta és la partida de terra. La definició que recull el DCVB per al genèric és: "Porció de terreny que no presenta elevacions ni depressions considerables. Ètim llatí PLANUM." Com es pot observar a la imatge, genèric i topònim són coincidents.

Els Plans. Al fons, al centre, hi ha la roca del Cap del Pla, al capdamunt del turó. Més enrere i a la dreta, la serra de les Canta-ranes.

Els topònims que queden al marge d'aquest grup són *los Planots*, situats a prop del cementiri, i *lo pla d'Argilagar*, situat al costat dels Empiltres, que també tenen aquesta característica del relleu, però que no són tan grans quant a superfície.

Quant al genèric *plana*, s'han recollit els topònims: *les Planes, Plana de la Lloba, Raboses, Planes i Obagues, lo camí de les Planes, serra de les Planes, les Planes de Flix, lo camí de les Planes de Flix, Planes i Planetes, Planes més Amunt, Planes més Avall, la Planeta, Planetes*. D'aquests, uns quants són exotopònims, ja que són al terme de Flix: la Plana de la Lloba, les Planes de Flix, la serra de les Planes i el darrer tram del camí de les Planes de Flix. La resta corresponen a la partida que està situada davall de la serra de les Obagues.

En tots els casos el significat del genèric defineix les característiques d'aquests topònims: "Porció extensa de país pla, sense muntanyes" (Alcover, 1977). La mateixa publicació recull que és el nom de nombroses partides rurals, i cita, entre altres, les dels termes d'Alcover, Cabra, el Milà, Rojals, la Selva del Camp, Tivissa, Valls, etc.

Els topònims *la Platja* o *la Platgeta*, es refereixen a la platja fluvial que hi havia entre la partida de les Fontjuanes i la finca anomenada Illa del Comandant. El sòl era tot arena del riu i hi havia tolls on s'hi podia nadar sense el perill del corrent del riu. Els vinebrans acostumaven a anar-hi a banyar-s'hi en temps de calor i dies de festa. Actualment, no en queda quasi res, ja que la major part pertany al terme municipal d'Ascó i es va malmetre amb l'extracció d'arenes i graves, a la dècada dels setanta del segle XX, per a la construcció de la central nuclear. Pel que fa al genèric, el DCVB recull: "PLATJA (més dial. plaja). f. Vorera de mar o de riu baixa i arenosa; Etim.: del llatí plagĭa, mat. sign."

Pel que fa al genèric *riu* es recullen els noms: *lo Riuet, lo Riu* i *lo Riuran. Lo Riuet* fa referència al Galatxo, del qual ja se n'ha parlat, *lo Riu* és com es coneix normalment l'Ebre i *lo Riuran* es devia referir al desaparegut braç de l'Ebre –que, en aquells temps, era el curs principal– en passar per davant de Vinebre i es devia dir, en un principi, "lo Riu Gran". D'aquest topònim, en l'actualitat, només en queda memòria en una corranda:

Les noies de Vinebre
són a banyâ's al Riuran,
i les calces amagades
allà al Bosc del Comendant.

Per tant, *Riuran* correspon a l'evolució fonètica de Riu (g)ran [loˈriwˈɾan], de la mateixa manera que *jugar* [dʒuˈɣa] esdevé *juar* [dʒuˈa]; la velar aproximant és assimilada per la vocal [u].

Quant al genèric *roca*, s'han recollit els topònims *Roqueta*, antiga finca de la qual es desconeix la situació, però que podria tindre relació amb *la punta de la Roqueta*: cim de la serra del Rovelló, situat a la partida dels Gorraptes més Amunt.

Els topònims lo *Solà d'Albarca*, *lo Solà de Ratera* fan referència a dos peces de terra dels Gorraptes Més Amunt que són a la banda solana de la muntanya; són formats a partir dels genèrics *solà* i *solana* per motius, doncs, evidents:

> "SOLÀ || 1. adj. (f. -ANA) Exposat al sol; cast. solano. || 2. m. Terreny de muntanya on toca molt el sol (or., occ., val.)" (Alcover, 1977)

> "SOLANA *f.* Terreny en pendent situat cara a migdia, on dóna molt el sol (pir-or., or., occ., val., men.)" (Alcover, 1977).

Els topònims *lo Tormo* i *la serra del Tormo* són, en realitat, exotopònims del terme, però són punts geogràfics de referència obligada atesa la proximitat i la situació destacada d'aquests accidents geogràfics –el cim és a 523 metres sobre el nivell del mar, mentre que Vinebre està a 34 m–. El nom de la *serra del Tormo* és recollit de fonts escrites, el nom que aquesta serra rep a Vinebre és el de *la serra de les Obagues*.

El Tormo respon a la definició del seu nom, el qual s'ha localitzat al DCVB amb la forma *torm*: "m. 1. Penyal o elevació del terreny isolada (Reus); cast. tormo. 2. Pedra o roca molt grossa desagafada del cingle; cast. tormo (Labèrnia-S. Dicc.)." Coromines (1981) recull la forma, segons aquest autor, mossàrab *tormo*, i se'n dóna informació interessant lligada a la zona geogràfica que envolta Vinebre: "Penyal isolat, terròs, forma mossàrab de l'antic mot català TORM i castellà 'tormo', d'origen incert, probablement preromà, del qual també provenen *turma* 'tòfona', 'testicle' i *turmell* 'bony del coll del peu': tots ells amb el significat comú, bàsic, de 'bony'." –I hi afegeix– "Una altra zona intensa del mot és en el Priorat i entorn de l'Ebre; però des d'aquí cap al sud ja ho trobarem, almenys avui, en la forma mossàrab *tormo*." Ramon Amigó l'identifica com a genèric del conjunt de noms que més topònims genera, el conjunt referent a les pedres i les roques (Amigó, 2011: 24)

D'altra banda, Coromines (1994) recull informació concreta sobre el genèric i sobre aquest topònim en particular, que fa de fita entre el terme de la Torre de l'Espanyol i el de Garcia: "A les terres de Migjorn, abunda en la toponímia mitjana i menor bàsicament com el nom d'una roca gran i isolada, aplicació a un lloc menor habitat o conreat. Enumero per ordre geogràfic [...]: Lo Tormo a la Torre de l'Espanyol (XII, 153.15) i a Garcia (XII, 108.143)."

Quant al genèric *tossal*, s'han recollit els topònims *los Tossals*, *Tossal del Francès*, *tossal Gros*, *camí dels Tossals*, *la punta dels Tossals* i *Tossal i Valldosera*.

El tossal Gros és el punt més alt de la serra dels Gorraptes i no té res a veure amb els altres topònims, de fet, en aquest cas, *tossal* és un genèric i prou. Però la resta giren tots al voltant del nom de la partida *los Tossals*, ja que el *Tossal del Francès* és una finca de la partida,[66] el *camí dels Tossals* és el que condueix des de Vinebre fins a la partida, la *punta dels Tossals* és el cim més alt de la partida, i *Tossal i Valldosera* és una de les denominacions antigues de la partida, agrupada amb la partida veïna de Vallossera. La partida de terra està força elevada en referència a les terres que l'envolten, a uns 200 metres d'altitud, aproximadament, i s'hi té una vista privilegiada de la contrada en direcció cap a Vinebre: de la població mateixa, de l'Ebre, del coster de la Barca, de les Illes, del pas de l'Ase, etc.

El DCVB defineix el genèric *tossal*: "Elevació del terreny, més o menys alta segons les comarques on s'usa el nom de tossal. La interpretació d'aquest nom, efectivament, té diversos matisos, dels quals donarem la informació que n'hem pogut recollir a diferents llocs del nostre territori lingüístic. 1. Elevació del terreny no gaire alta ni de pendent gaire rosta, en una plana o aïllada d'altres muntanyes (La Llitera, St. Martí SG, Valls, Gandesa, Freginals, País Valencià); 2. Muntanya o puig en general (Balaguer, Oropesa, Vistabella, L'Alcora, Onda). Etim.: derivat de tòs." De fet, el topònim *els Tossals* és molt present en tota la geografia catalana, si més no del Principat: Poboleda, la Figuera, el Molar, Pradell de la Teixeta, Gandesa, Horta de Sant Joan, Mas de Barberans, Sarroca de Bellera, Isona i Conca Dellà, el Pont de Suert, la Vansa i Fórnols, Montferrer i Castellbò, Artesa de Segre, Cervià de les Garrigues, Bellcaire d'Urgell, el Poal, Cabó, els Plans de Sió, Pinell del Solsonès, Forès, Vilaplana, Súria, Capolat, Oristà, Olot, etc.

[66] L'apel·latiu "del Francès" podria fer referència, potser, al pas de l'exèrcit francès en la guerra del mateix nom.

Vista de part del terme de Vinebre des la punta dels Tossals. Al fons, el pas de l'Ase.

El genèric *vall* també ha produït topònims al terme de Vinebre: *la Vall*, *les Valls*, *lo salt de la Vall*, la *Vall dels Graus* i *la Valleta de Don Jaume*. Tanmateix, aquests noms propis fan referència a diferent significat, ja que el substantiu *vall* tant pot referir-se a la conca d'un riu, com a una extensió relativament plana entre muntanyes.

La Vall és el nom de la vall de la Torre, un corrent d'aigua discontinu, i també és el nom d'una peça de terra situada a Gorrapte. La *Vall dels Graus* és un topònim recollit exclusivament de font escrita i només se'n sap que estava situat a la partida dels Gorraptes. I *les Valls* també és una partida de terreny antiga, a la qual alguns documents situen prop d'un barranc i uns altres, a l'Horta d'Ací Deçà. Finalment, *la Valleta de Don Jaume* és el nom d'una peça de terra situada en una petita vall, propietat de Don Jaume al seu dia, que s'estén de la Muga de ca Don Jaume a la vall dels Gorraptes.

Terrenys conreats

En aquest apartat es recullen els topònims referits a noms comuns que tenen relació amb els terrenys conreats, i s'han agrupat en dos conjunts: un que tracta els que al·ludeixen a característiques pròpies de les peces de terra conreades i un altre que aplega els que al·ludeixen al tipus de conreu.

Referits a les característiques pròpies de les peces de terra conreades

Els topònims que fan referència a característiques pròpies de peces de terra conreades inclouen en la seua denominació noms comuns com: *partida*, *quadre*, *sequer*, *sort*, *tancat* i *valletà*.

Quant a *la Partida*, es tracta d'un topònim antic recollit de font escrita que no ha perdurat en el temps.

Lo Quadro és el nom d'una finca que té exactament aquesta forma i que està localitzat prop del cementiri. Noms d'aquest estil sempre fan referència a la forma del camp en qüestió (Moreu-Rey, 1999: 96). EL DCVB recull les formes "QUADRO o QUADRE".

S'han localitzat també els topònims *Sequer* i *Sequer de l'Era* com a antic indret rural, el primer i antiga partida de terra, el segon. Tots dos van ser recollits exclusivament en font escrita, per tant, se'n

desconeix la localització. Podria ser que tinguessin relació amb la primera accepció del terme *sequer* que inclou el DCVB "Terra que no es rega (Gir., Empordà, Pineda); cast. secano.", però atès que la majoria del terme municipal és de secà, no seria gaire indicatiu. En canvi, sembla molt plausible que fes referència a la segona accepció: "Era on es posen els canyissos per a assecar fruita" (Alcover, 1977).

Quant al nom comú *sort*, ha generat els topònims: *la Sort, Sorteta, Sortetes, Sortetes i Freginals, Sortetes i Vuitenes, Sortetes, Vuitenes i Canelles, Pla de la Sorteta* i *les Sorts*.[67]

Alcover (1977) recull diverses accepcions del mot i comenta que "El concepte exacte de sort de terra varia segons les comarques; les definicions que persones del país ens han donat, permeten establir aquests matisos de significat del mot sort". Les definicions que més s'apropen geogràficament a Vinebre són les recollides a Tortosa: "Hort petit o tros de terra que no es rega sinó que únicament té aigua quan plou (Tortosa, Muro de Mall.)", a Lleida "Conjunt de trossets de terra d'un mateix propietari (Ll.)" i a Gandesa: "Tros de terra estret i llarguer, ficat entre dos finques d'altri, sia de regadiu o de secà (Pont de S., Gandesa)". També n'identifica l'ètim del llatí SŎRTE. I en comenta que sovinteja en toponímia a diferents punts geogràfics. El fet és que els terrenys que duen aquest nom a Vinebre són peces de terra petites i que, en principi –algunes actualment ja gaudeixen de sistema de rec–, eren de secà.

El topònim *lo Tancat* dóna nom a la partida de terra situada entre la carretera de la Torre i la partida de les Mutxoles. Una de les accepcions del nom comú és "Tros extens de terreny voltat de paret, de bardissa o d'un altre obstacle que n'impedeix l'entrada o la sortida, i destinat a conrar-hi arbres o a tindre-hi animals (Pallars, Tremp, Urgell, Segarra, Penedès, Baix Aragó, Maestrat, Castelló, Xàtiva, Mallorca, Eivissa)" (Alcover, 1977). Actualment no n'hi ha cap de tancat, però sembla evident que n'hi va haver un.

El nom comú *valletà* només es recollit com a "persona originària de la Vall de Tavernes" (Alcover, 1977), actualment conegut com Tavernes de la Vall Digna, a la comarca de la Safor. Tanmateix, Coromines (1994) recull el "racó dels Valletans" i n'explica l'etimologia com a "restes fòssils d'un equivalent del castellà, *valladar*, i del gallec-portuguès *valadar* 'closa' [...] i per fonètica mossàrab (i ä arabitzant: Els Valletans, racó d~, terme de Vinebre (xii 58.17)".

En aquesta tesi s'han recollit els topònims: *los Valletans*, com a partida de terra, *camí dels Valletans*, com el camí que hi condueix des de Vinebre, i *lo Valletà de l'"Alberto", lo Valletà de Joan de Martí* i *lo Valletà de Pep de Leli* com a finques que pertanyen a aquesta partida.

<u>Referits al tipus de conreu</u>

Els topònims recollits que al·ludeixen al tipus de conreu, inclouen els noms comuns *ametller, freginal, hort, horta, jardí, mallol, oliver* i *vinya*.

Els que al·ludeixen al conreu d'ametllers són les peces de terra de la partida Vuitenes i de la partida dels Plans, respectivament, *Vuitenes dels Ametllers* i *Pla dels Ametllers*.

Quant al genèric *freginal*, s'ha recollit la partida de terra, i les peces de terra que la componen, anomenada *los Freginals*, que inclou Pedruscalls, Aumedines, Rabadans i Mallols; i l'agrupació de partides *Sortetes i Freginals*, que deu incloure, a més, les actuals Sorts. Al DCVB, s'hi comenta que el mot s'ha recollit, entre altres llocs, a Gandesa, i que l'ètim cal cercar-lo al llatí FARRAGINALE, 'camp de farratge'. Segons Ramon Amigó, és un dels noms de partides de terra que són comuns a

[67] *Sortetes, Sortetes i Freginals, Sortetes i Vuitenes, Sortetes, Vuitenes i Canelles* es refereixen a la mateixa partida de terra, agrupada amb d'altres al llarg del temps.

molts termes, com, també les Sorts, les Obagues, les Planes,..., per bé que en diferents formes: Farraginal, Farraginar, Ferreginal, Freginal,... (Amigó, 1999: 36).

Els genèrics *hort* i *horta* també han donat lloc a força topònims al terme de Vinebre. Quant a *hort*, es *recullen Hort de Dalt, Hort del "Blanco", Hort de les Ànimes, Hort del Senyor, Hort de Més Amunt, Hort Secà, lo molí de l'Hortet, lo pou de l'Hortet de Ca Don Jaume, los Hortets, barranc dels Hortets, los Horts, lo camí dels Horts, lo pou dels Horts* i *la vall dels Horts*.

D'aquests topònims, n'hi ha que són recollits únicament de font escrita i n'hi ha d'altres que encara són vius en l'actualitat. Dels topònims vius en l'actualitat, *los Hortets* estaven situats a prop del convent i deuen el seu nom al conreu que s'hi feia a principis del segle passat i potser abans. D'altra banda, *lo camí dels Horts, lo pou dels Horts* i *la vall dels Horts* són a la partida dels *Horts*, que abraça l'Horta de Dalt i l'Horta de Baix, per tant, també responen a la definició del genèric: "Tros de terra no gaire extens, on es conren verdures, llegums i arbres fruiters. Etim.: del llatí hŏrtu, mat. sign." (Alcover, 1977). De fet, *los Horts*, el topònim que es podria anomenar "mare", és justament això, un conjunt de trossos de terra petits –alguns són realment diminuts, la veu popular en diu que "als Horts, quan caves, poses un peu al teu i l'altre al del veí"–, on es conreen vegetals que necessiten una bona aportació d'aigua. Finalment, *lo molí de l'Hortet* i *lo pou de l'Hortet de ca Don Jaume* són entre els Pedruscalls i les Seviques, en el que devia ser l'antiga partida de l'Horta d'Ací Deçà, al costat oest dels Horts.

Quant a aquells topònims d'aquest apartat que són recollits exclusivament de font escrita, d'uns quants no se'n sap la localització; i, d'altres, sí, atès que aquesta informació consta en els documents. Dels que no se'n sap on són, no se'n pot assegurar que coincideixin amb la definició del nom comú, per bé que amb molta probabilitat sigui així, és el cas d'*Hort de Dalt* i *Hort Secà*. Per contra, aquells dels quals se'n coneix l'indret on es localitzen, tenen relació evident amb el significat del genèric: *l'Hort del "Blanco"* és a l'Horta de Dalt, l'*Hort de les Ànimes* és a l'Horta de Baix, l'*Hort del Senyor* és a l'Horta de Dalt, l'*Hort de Més Amunt* també és a l'Horta de Dalt. Finalment, del *barranc dels Hortets* no se'n sap la localització, però sembla lògic pensar que segurament devia estar situat a prop dels Hortets, al costat del convent.

Quant als topònims que duen el nom comú *horta* en la seua denominació, són: *l'Horta, camí de l'Horta, Camí de l'Horta* (partida de terra), *vall de l'Horta, Horta d'Ací Deçà, l'Horta de Baix, Ribers i Horta de Baix, camí de l'Horta de Baix, l'Horta de Dalt, camí de l'Horta de Dalt, Horta de Vinebre* i *les Hortes*.[68] De la partida de terra *Camí de l'Horta* no se'n sap la localització exacta, però la resta dels topònims estan tots relacionats amb els Horts i, per tant, amb l'Horta de Dalt i l'Horta de Baix, ja que, molt probablement, l'origen d'aquests dos topònims, com a dos zones diferenciades de la partida *los Horts*, cal buscar-lo en la necessitat de denominar les dos zones amb què s'organitzava el regatge dels Horts. Consegüentment, els topònims responen només parcialment a la definició del genèric, ja que són un indret relativament petit de finques molt petites, com s'ha dit més amunt: "Terreny regable, generalment de gran extensió, on es conren verdures, llegums i arbres fruiters" (Alcover, 1977).

Los Jardins és una partida que està situada al nord-oest del nucli de població, al costat de les Vuitenes, tocant d'una banda al camí de la Palma; i, de l'altra, al terme d'Ascó. Hi ha, sobretot, olivers, per tant, l'origen del topònim deu tindre a veure amb alguna de les dos accepcions següents:

> a) Viver o planter d'oliverons per replantar (Alt Empordà, Garrotxa). b) Mota de terra treballada tot entorn d'una olivera quan aquesta està situada en un rost i se li ha de fer el guaret a pic d'aixa o de magall (Alt Empordà, Garrotxa)." (Alcover, 1977)

Altres topònims que inclouen aquest genèric són les partides de terra *Jardins de Dalt, Jardí del Mig* i *Jardí de Baix*, que, juntes, conformen els Jardins.

[68] A més dels topònims urbans: carrer de l'Horta i raval de l'Horta.

Les referències escrites d'aquest topònim són les següents:

> "... aquella piesa de tierra hierma y maturnal, de tenida de siete jornales de tierra, poco más o menos, que por nuestros justos títulos poseemos, cita dentro el término de la presente dicha villa, en su partida vulgarmente llamada *lo Jardí*, que linda con la carretera que va a Lérida, con la Carrerada..." (ACRE340-62-T2-156, 1777)

> "1 pieza de tierra nombrada *Jardi*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 13v, 64v, 128r)

> "1 pieza de tierra nombrada *Jardin*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 77v)

> "Aquella pieza de tierra, sita en este término, conocida por Jardins, partida dels *Jardins*" (RTD 1898, 21)

> "...otra finca rústica conocida por *Jardins*, nombrada Gorrapte" "RTD 1903, 59"

> "...otra pieza de tierra en la partida *Jardins*, viña y olivos..." (RTD 1903, 64)

> "...otra pieza de tierra partida *Jardins*, conocida por el mismo nombre" (RTD 1904, 74)

> "...pieza de tierra conocida por *Jardins*" (RTD 1904, 83)

> "...toda aquella pieza de tierra sita en este término, partida *Jardins*, compuesta de viña y olivares" (RTD 1904, 89)

> "...una pieza de tierra situada en el término de Vinebre, partida *Jardins*, plantada de viña" (RTD 1905, 100)

> "...otra pieza de tierra llamada *Jardi*, plantada de almendros, viña y olivos" (RTD 1907, 128)

> "...otra en la partida *Jardins*, olivos" (RTD 1910, 146)

> "... otra en la partida *Jardi*" (RTD 1910, 149)

> "...otra pieza de tierra en la partida *Jardins*" (RTD 1911, 176, 180)

> "pieza de tierra en la partida Jardins, conocida por *Jardí de Baix*" (JPV ACRE 44, 1919)

> "*Jardins*" (PIGC 1932, P17, PIGC 1939, P18, F2, RPPRV 1954, P17, P18)

> "partida llamada *Jardí de Baix*" (JPV ACRE 6 1944)

> "partida llamada *Jardí del Medio*" (JPV ACRE 6 1944)

> "partida llamada *Jardins de Dalt*" (JPV ACRE 6 1944)

Els topònims que incorporen en el seu nom el genèric *mallol* són la partida *los Mallols* i l'agrupació de partides anomenada alternativament *Aumedines i Mallols* i *Mallols i Aumedines*.

Les referències escrites recollides han estat les següents:

> "Carta de venda feta i firmada per Joseph Lletxa, dit d'Àgueda, pagès de Vinebre en nom propi i com hereu de sa mare, Àgueda Lletxa, i Gabriel Lletxa, son germà, de Vinebre, quondams habitant en Flix, en favor de l'honorable Mateu Martí, pagès de dit lloch de Vinebre, habitant, i qui ell voldrà per a sempre de tota aquella heretat que està situada en lo terme de Vinebre, en la partida dita dels Mallols,

terra campa, per preu de [...] Totam illam hereditatem meam quam ego habeo et possideo dictis nominibus meis justis et legitimis titulis scitam in termino loci de Vinebre *in parte dita dels Mallols* terra campa affrontatam, et terminatam ex una parte cum Petro Pepio et de alia parte cum Gaspare Domenech, et de alia parte cum Michaelle Macip, et vobis cum dictum emptori..." (ACRE340-62-T2-148, 1624)

"...toda aquella piessa de tierra de olivos plantada, de tenida de dos jornales de tierra, poco más o menos, que nuestros legítimos títulos tenemos cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y *en la partida vulgarmente llamada los Mallols*, que linda a oriente y tremuntana con tierras de Pablo Marti; a mediodía, con tierras de dicho Doctor Domenech, comprador; a Poniente, con Joseph Miquel, y con el Camino de la Torre, y de la Sud" (ACRE340-62-T2-195, 1759)

"...todo aquel pedazo de corral al que franco en alodio y por sus justos y legítimos títulos tiene y posehe en el camino vulgarmente llamado de la Torre, y extramuros de dicha villa, de dimensión once palmos de ancho y treinta de largo, poco más o menos; confinante con corral de Miguel Carim y Lloaro, con el de dicho comprador, y con el referido camino de la Torre; ítem todo aquel pedazo de tierra plantado con seis yngertos de olivo, de extensión un cuarto de jornal, poco más o menos, situado en *la partida nombrada dels Mallols* término de la referida villa de Vinebre" (ACRE340-62-T2-213, 1845)

"...pleito sobre la pertenencia de una faja de terreno inculto, pedregaloso, de tan insignificante valor que no llega aá veinte y cinco libras ardites, sito entre la heredad llamada Freginals, propia de dicho Don Jayme de Osso, y la *llamada Mallols*..." (ACRE340-62-T2-211, 1847)

"1 pieza de tierra nombrada *Mallols*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 71v, 66r, 67r, 83v)

"...aquella pieza de tierra en la que hay nueve olivos, sita en el término de Vinebre y *partida de los Mallols*, la que linda a oriente, mediodía y poniente con tierras de la referida Doña Dolores de Castellví y, por cierzo, con el camino que va de Vinebre a la Torre del Español..."

"...aquella pieza de tierra con nueve olivos, sita en el término de Vinebre y *partida de los Mallols*, que linda a Oriente, mediodía y poniente con tierras de Doña Dolores de Castellví y de Domenech, consorte de Don José de Martí y de Cardeñas; y, al Norte, con el camino de Vinebre a la Torre del Español..."

"...una pieza de tierra sita en el término de Vinebre y partida llamada *los Mallols*, que linda por oriente y mediodía con tierras de la señora otorgante; por poniente, parte con tierras de la misma y parte con el sucesor o sucesores de Miguel Carim; y, por cierzo, con el camino que va de Vinebre a la Torre del Español..."

"Escritura privada de venta de una pieza de tierra con nueve olivos, sita en el término de Vinebre y *partida de los Mallols*, otorgada en 25 de agosto de 1871..." (ACRE340-62-T2-709, 1871 i 1878)

"Otra pieza de tierra situada en la partida *Mallols y Aumedines*, conocida por Aumedines" (RTD 1905, 109)

"...Una pieza de tierra en la partida *Mallols y Aumedines*, conocida por Camí de la Torre" (RTD 1905, 107)

"Una pieza de tierra plantada de olivos llamada *Mallols y Aumedines*, situada en este término municipal" (RTD 1909, 141)

"Otra, en la partida *Mallols Aumedines*, almendros, sembradura, viña y olivos" (RTD 1910,145)

"Otra pieza de tierra, en la partida *Mallols y Aumedines*" (RTD 1911, 174)

"La pieza de tierra situada en la partida *Mallols y Aumedines*" (RTD 1917, 192)

"*Mallols*" (PIGC 1928, P11)

"*Mallols*" (RPPRV 1954, P11)

És una partida situada prop del Pedruscall i de les Aumedines, on actualment s'hi conrea ametllers i olivers. Potser sí que antigament s'hi conreava vinya, però no s'ha pogut documentar. La definició del genèric és, entre altres coses:

> 1. Plançó de cep; cep jove, el primer any que és plantat (or., occ., val., bal.). 2. Vinya jove, el primer any que és plantada.[…] Plantar a mallol: plantar els ceps de manera que hi hagi igual distància d'una tira a l'altra que d'un cep a l'altre de la mateixa tira (Gandesa). ETIM.: del llatí MALLĔŎLU, 'martellet', 'rebrot de sarment'." (Alcover, 1977)

Quant a *oliver* s'ha recollit *Oliverets*, peça de terra de la qual es desconeix la localització; la *Sénia d'Oliverets*, peça de terra situada a la partida de les Sénies que, d'una banda, no ha perviscut com a tal i, per tant, és difícil determinar-ne la relació amb el genèric; i, de l'altra, el fet que el nom no incorpori l'article definit –Sénia dels Oliverets— pot fer pensar que potser es referia a un antropònim, un renom; la partida *Seviques i Oliverets*, que incloïa la partida de les Seviques i l'antiga partida Oliverets. Aquesta darrera antiga partida podria haver estat situada a tocar de la partida de les Seviques en direcció nord-oest, ja que un dels documents on ha estat recollida situa una de les finques que hi pertanyen a tocar de les cases del poble (RTD 1910, 144). Cal esmentar que actualment, ni a les Seviques ni en el que devia ser els Oliverets hi ha conreu d'oliver.

Per acabar aquest apartat, els topònims referits al nom comú *vinya* són: *Pla de la Vinya, Pla de la Vinya Jove* i *la Vinyeta*. Els dos primers són peces de terra situades a la partida dels Plans, en els quals, actualment, no hi ha vinya –tota la vinya, avui dia, es concentra a les Illes–. I *la Vinyeta* és, d'una banda, el nom d'una peça de terra i una partida antigues de les quals no se'n sap la localització; i, de l'altra, una peça de terra de l'antiga partida Raboses, Planes i Obagues.

Referits a altres activitats rurals

En aquest apartat s'han aplegat els topònims que inclouen un nom comú en la seua denominació, el qual es refereix a activitats rurals diverses. Així, hi trobarem noms de lloc d'indrets rurals que contenen mots com: *asclador, era, cànem, carrerada, malló, "ganado", reng, sal, sequer, socarrar* i *vedat*.

Pel que fa al nom comú *asclador* es recull el topònim *los Ascladors*, partida de terra situada cap a la serra de Caret. La informació recollida del *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* és que una *ascla* és una estella grossa, que al Segre mitjà es parla d'ascles de roca (escletxes); i, a la Vall d'Àneu, a Benavarri, a Fraga i a Tortosa es registra com tros de llenya estellat del tronc (Coromines, 1980). D'altra banda, Alcover (1977) recull diverses paraules de la mateixa família: *asclar* "v. tr.Trencar a bocins una cosa sòlida, fer-ne ascles (Cat., Val.)"; *ascla* "f. Estella grossa de fusta o d'altra matèria sòlida (Cat., Val.)" i *asclador* "qui ascla llenya per elaborar-la o cremar-la (Ll., Maestr., Val.)". A Vinebre se sol asclar la llenya, per bé que de vegades es fa servir el mot com a sinònim de trencar o fer malbé alguna cosa. Per tant, és possible que l'origen del topònim s'hagi de cercar al voltant de l'activitat de trencar a trossos algun sòlid, probablement, llenya.

Tanmateix existeix una altra hipòtesi recollida per Moreu-Rey i formulada per Joan Coromines, en la qual es relaciona el topònim amb el mot llatí USTULARE / USCLAR com a "mont cremant" i en cita els topònims Montusclat, Ribalosclada, los Asclados, lo Bosc d'Usclada, etc. (Moreu-Rey, 1999: 156). Malgrat el canvi de síl·laba tònica, podria tindre relació amb los Ascladors.

El genèric *carrerada* dóna nom a un carrer i al camí ramader que va des de la partida dels Rabadans a la dels Assuts. El carrer de la Carrerada, de fet, és una part del camí ramader que passa pel nucli urbà.

Aquests, doncs, són topònims que deuen, de manera clara, el seu nom al genèric: "Camí de ferradura relativament ample, pel qual passen els ramats de bestiar que pugen o baixen de la muntanya al pla (or., occ.)" (Alcover, 1977). De la mateixa manera que el topònim d'origen foraster *"Passo de Ganado"*, que correspon a un tram de la Carrerada.

El topònim *les Eres* és molt transparent en el significat: "Era: espai de terra, generalment rodonenc, de deu a trenta metres de diàmetre, damunt el qual es posen els cereals o llegums per batre'ls i separar la palla del gra (pir-or., or., occ., val., bal., alg.)" (Alcover, 1977), ja que a la vila encara hi ha el record ben viu d'utilitzar aquelles terres com a eres per a batre el gra. *Les Eres* són situades en una part de terreny elevat respecte als voltants, de manera que era ideal per a aprofitar la garbinada per a ventar el cereal, per a separar el gra de la palla.

Un altre topònim de significat especialment transparent és *la bassa del Cànem*, la bassa on antigament s'hi feia podrir el cànem (*Cannabis sativa*) per, després, extreure'n la fibra. El DCVB recull, a més de la forma estàndard *cànem*, la forma *cànim*, que és la pròpia de la vila, per bé que la remet a l'entrada principal *cànem*.

Quant al substantiu *malló*, es recullen els topònims: *Arena i Malló* (partida de terra), *lo Malló del Forneret* (finca), *Mallonet* (partida que els documents associen amb la partida Arena o Arenes i que, per tant, devia ser la mateixa que els Mallons) i *los Mallons* (partida). I tots fan referència a l'actual partida dels Mallons. Segurament deu tindre a veure amb el procés de preparació del cànem, ja que el malló és una "peça de les gramadores que serveix per a aixafar el cànem damunt el canal, pujant i baixant (Balaguer). Etim.: derivat de *mall* (art. 1)." (Alcover, 1977)

De topònims que duguin el nom *reng* en la seua denominació se n'ha recollit: *los Rengs, lo camí dels Rengs* i *Rengs dels Olivers*. L'antiga peça de terra *Rengs dels Olivers*, que els documents situen a l'antiga partida Sortetes i Vuitenes, deu correspondre a l'actual *los Rengs*. I *lo camí dels Rengs* és el tram del camí de la Torre que passa per davant d'aquesta peça de terra. És evident que el topònim fa referència a l'existència d'una "línia formada per diverses coses o persones col·locades una al costat de l'altra (or., occ., val.)" (Alcover, 1977), en aquest cas olivers. S'ha inclòs aquest terme, *reng*, en aquest subapartat per afinitat, com a activitat, a la manera de plantar el que s'hi conrea.

Quant al nom comú *sal*, s'han recollit dos topònims antics que fan referència a partides de terra: el *Salador* i la *Salada*. *Lo Salador* es recull en l'intèrval cronològic que va de 1558 a 1787. I la *Salada*, només es recull en dos documents, del 1734 i del 1771. Davant d'aquest fet es va considerar la possibilitat que la *Salada* només fos una transcripció errònia que en realitat fos *lo Salado* i que no se n'hagués marcat la tonicitat i que, per tant, es tractés de la mateixa partida. A més, el fet que en aquest segle mateix, el XVIII, la transcripció de la primera partida passés de *lo Salador* a *lo Saladó*, semblava abonar aquesta teoria. Però, un cop comprovats de nou els documents originals, semblava clar que la forma del topònim era *la Salada*. Per tant, sembla que es tracta de dos partides diferents. Malauradament no hi ha més informació sobre la situació d'una o altra per acabar de corroborar-ho.

Pel que fa al significat del nom, el *Salador*, podria referir-se a la pedra damunt la qual els apstors posaven la sal perquè els ramats la llepessin. O bé podria fer referència a un indret on s'efectuaven tasques de salament d'aliments. El DCVB recull les accepcions següents d'aquest substantiu:

> 1. Vas dins el qual salen carn o altra cosa.|| 2. Taula de pla inclinat, damunt la qual posen la cansalada i altres parts del porc que s'han de salar, i damunt aquella taula s'escorre l'aigua (Ripollès, Balaguer, Segarra, Conca de Barberà).|| 3. Cambra on es guarden les coses salades.

Quant al nom la *Salada*, el DCVB localitza el mateix topònim a Sarral, com a partida de terra i com a torrent, i en lliga el substantiu a l'acció i l'efecte de salar, d'una banda; però, per una altra, el relaciona amb unes certes espècies vegetals:

> 3. Planta salsolàcia de l'espècie *Salsola vermiculata* (Urgell); cast. *caramillo, tarrico.* (V. barrelleta). || 4. Planta salsolàcia de l'espècie *Salicornia europaea* (Val., ap. Masclans Pl. 192). || 5. Lleguminosa de l'espècie *Ononis tridentata* (Priorat); cast. *arnacho.* (V. ruac).

És per això que, finalment, es va classificar aquest topònim a l'epìgraf referit a vegetals.

Pel que fa al nom comú *sequer*, s'han recollit els topònims antics *Sequer de l'Era* (nom de partida) i el nom de l'indret *Sequer*. Segurament devien fer referència a indrets en els quals es posava fruita a assecar. Al DCVB s'hi recull com a segona accepció del terme *sequer*: "Era on es posen els canyissos per a assecar fruita".

Amb semblances amb aquest genèric, també s'ha recollit el nom de l'antiga partida *Font de la Seque*. Tanmateix, és difícil assegurar sense cap mena de dubte que tingui relació amb el que s'acaba de dir al paràgraf anterior, ja que es recullen formes diverses i no gaire aclaridores d'anomenar-la: *Font de la Seque, Fuente de la Seque, Fuente Sequera* i *Fuente de la Seca*.

> "...en lo terme de dit loch, en la partida nomenada *la Font de la Seque*" (CAP 1558, 4v)

> "... en lo teme de Vinebre, en la partida nomenada *la Font de la Seque*; afronta, de una part, ab hun hort de la viuda de Pere Miralles; y, de altra part, ab hun ort de Johan Raduà; y, de altra part, ab lo camí vehinal." (CAP 1558, 5v)

> "...en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada *la Font de la Seque*..." (CAP 1558, 13r)

> "...la partida dita de *la Font de la Seque*..." (CAP 1558, 24r)

> "...en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada *la Font de la Seque*..." (CAP 1558, 25r)

> "... un sort situat en lo terme de Vinebre, en la partida dita *la Font de la Seque*; afronta, de una part, amb la sort del senyor Comanador; y, de altra part, ab Gabriel Vila, que ere de Antoni Montagut, de la Torre, y ab lo camí de Garcia y ab Juan Torner, que ere de mº Miquel Torner i de la viuda de Juan Torner..." (CAP 1607, 96v)

> "...en lo terme de Vinebre, en la partida dicta *la Font de la Seque*..." (CAP 1607, 100r)

> "...en lo terme de Vinebre, a *la Font de la Seque*..." (CAP 1607, 102v)

> "...en lo terme de Vinebre, en la partida dita *la Font de la Seque*..." (CAP 1607, 104r)

> "...un hort en lo terme de Vinebre, en la *Font de la Seque*, que affronta ab dit confessant, que ere de Pere Osso, ab Miquel Carim, ab la font i ab la séquia [...] un ort situat en lo terme de Vinebre, en la partida dita *la Font de la Seque*, affronte, de una part, ab lort del senyor comanador, ab lo camí de Garcia, ab pere Vila y ab Joan Torner" (CAP 1639, 15v)

> "...un ortet situat en lo terme de Vinebre, en la partida dita *la Font de la Seque*, affronte ab dit confessant, ab la séquia, ab Pere Osso y Miquel Carim" (CAP 1639, 17v)

> "...un hort situat en dit terme, en la partida dita de *la Font de la Seque*, que affronte ab Pere Vila, ab berthomeu Marti y ab lo camí vehinal" (CAP 1639, 19r)

> "...en lo terme de Vinebre en la partida dita la *Font de la Seque*, que affronta, de una part, amb l'ort del senyor Comanador, ab lo camí de Garcia, ab successors de Pere Vila y successors de Joan Torner" (CAP 1661, 154r)

"...un hort situat en terme de Vinebre, en la partida dita la *Font de la Seque*, affronta, de una part, ab Miquel Pepio, Matheu Domenech, ab Miquel Carim, ab la Font y ab la séquia" (CAP 1661, 161r)

"...un hortet situat en lo terme de Vinebre, en la partida dicta *Font de la Seque*, que affronta ab dit confessant, ab la séquia, ab successors de Pere Osso y ab Miquel Carim" (CAP 1661, 162r)

"...un hort situat en lo terme de Vinebre, partida dita la *Font de la Seque*, que affronte ab successors de Pere Vila, ab Berthomeu Marti y ab lo camí vehinal" (CAP 1661, 166v)

"...un huerto en el término de la presente villa, en la partida de la *Fuente de la Seque*, que linda con Miguel Pepio, con el confesante, Antonio Carim, con la fuente y la sequia" (CAP 1734, 212v)

"...un huerto cituado en el término de la presente villa, en la partida de la *Fuente de la Seque*, que linda con huerto del Señor Comendador, con el camino de Garsia, Joseph Ferre y Matheo de Osso" (CAP 1734, 214r)

"...un huerto en el término del presente lugar, en la partida de la *Fuente de la Seque*, que linda con Joseph Osso, Matheo de Osso y Joseph Ferre"(CAP 1734, 223r)

"...un huerto cito en el término de la presente villa, en la partida la Salada, por dos partes, y con la sequia de la *Fuente de la Seque*" (CAP 1734, 223v)

"...un huerto en la presente villa, en la partida de *la Fuente de la Seque*, que linda con Francisco Teixido, con Miguel Pepio y con dos sequias" (CAP 1734, 224r)

"...un huerto cituaddo dentro del término de la partida de la *Fuente de la Seque*, que linda con el confesante, con Don Raymundo de Salvador y la sequia" (CAP 1734, 228r)

"...Tiene un huerto cerrado en la partida nombrada *la Fuente Sequera*, con el derecho de poderlo regar..." (RZ 1787, 76)

"...sobre huerto de la partida llamada *la Fuente Sequera*, término de la presente villa de Vinebre, confrontante con Juan Biau..." (RZ 1787, 80)

"...sobre un huerto en *la fuente de la Seca*, término de la presente villa..." (RZ 1787, 87)

"...sobre un huerto en *la fuente de la Seca*, término de la presente villa..." (RZ 1787, 88)

"...sobre un huerto en la partida de *la fuente Seque*, término de Vinebre..." (RZ 1787, 90)

"...Josefa Piñol, viuda de Josef Ferre, sobre un huerto en *la Fuente Sequera* [...] Manuel Vila, sobre un huerto en la partida de la *Fuente de la Seca* [...] Dr. Dn. Juan Domenech y Montagut, en un huerto cito en el término y partida de la *Fuente de la Seque*..." (RZ 1787, 161)

"...Juan de Osso, sobre un huerto en la partida de la *Fuente de la Seque*..." (RZ 1787, 162)

"El que quiera entender en arrendarse el huerto de la encomienda de la villa[...] situada dentro del término de la presente villa de Vinebre, en su partida llamada de *la Fuente Sequera*..." (CR 1771, 3, 329)

"... partida dicha de *la Fuente Sequera* [...] partida de *la Fuente Sequera*..." (CR1771, 332)

"...partida de *la Fuente Sequera*..." (CR 1771, 332)

Lo barranc del Socarrat i *lo Socarrat Vell*, podrien fer referència a l'artigatge, activitat rural que es duia a terme antigament deforestant un bosc cremant-lo per a poder-lo utilitzar com a terreny de conreu. El DCVB defineix *socarrat*: "Clapa o porció de bosc que ha estat incendiada o que s'hi han cremat les mates o plantes baixes (or., occ., bal.)". Per bé que també podrien fer referència, com apunta Moreu-Rey (1999: 106), a algun incendi devastador.

De fet, el topònim és molt estés per tota la geografia catalana, al DCVB mateix s'hi recull:

> Nom de diverses partides de terra (en els termes de Terrers, Maldà, etc.).—b) Socarrats: poble de la vall de Bianya (Garrotxa).—c) Sant Andreu de Socarrats: poblet agregat al municipi de Capsec.—d) Vall Secorrada: la vall d'Alaró (Mall.):—e) Cala Secorrada: nom d'una cala de la costa de Santanyí (Mall.) (Alcover, 1977).

Però només cal fer una ullada al *Nomenclàtor oficial de toponímia de Catalunya* per trobar-n'hi una bona colla d'exemples. Dels que fan referència a orografia, se'n poden destacar: la muntanya del Socarrat, (cim de Cervià de les Garrigues), prat Socarrat, (indret de Saldes, al Berguedà), serra del Socarrat, (Vallbona de les Monges, a l'Urgell), vall de Socarrat, (curs fluvial a la Ribera d'Ebre, cap a Móra la Nova), Socarrats (element orogràfic d'Alin, al Pallars Sobirà), Socarrats (element orogràfic de Setcases, al Ripollès), clot de Socarrats, (curs fluvial a la Garrotxa), los Socarrats (indret a Gratallops i a la Vilella Baixa, al Priorat) i la rasa de Socarrats (curs fluvial al Solsonès). Per bé que també n'hi ha de lligats a edificis, i altres que duen en el nom les formes femenines: socarrada, socarrades.

Quant al topònim *lo Vedat*, també respon al sentit recte del significat del genèric *vedat*: "Lloc on està prohibit d'entrar, i sobretot de caçar-hi" (Alcover, 1977), ja que a la vila encara n'hi ha memòria, de la utilització d'aquest indret.

Referits a la situació geogràfica

S'han aplegat en aquest apartat els noms de lloc que feien referència a la situació dels topònims. Així, s'hi trobaran les construccions *ací deçà*, *prop la vila* i *muga*.

Els topònims *Horta d'Aci Deçà* i *Horta d'Ací Deçà i Pedruscall* van ser localitzats només en fonts escrites de finals del segle XIX (1884) i principis del segle XX (1901-1918) i, curiosament, no han perviscut fins als nostres dies. Les referències escrites que es van trobar eren en llengua castellana i parlaven d'*Horta Desidesá* o d'*Horta de Sidesá*, com es pot comprovar en les citacions següents.

> "Otra finca rústica nombrada *Hort de Sidesá o Pedruscall*, en esta partida y término" (JPV ACRE 26, 1884)

> "...una pieza de tierra de la partida *Horta de Sidesá*, conocida por Bancal, linda al N con camino de la huerta S y el camino de Garcia" (RTD 1911, 169)

> "Otra pieza de tierra, *Huerto de Sidesá*, regadío para hortalizas" (RTD 1911, 172)

> "...toda aquella pieza de tierra conocida por *Pedruscall y Hort desidesá*, partida del mismo nombre" (RTD 1901, 32)

> "...una finca de secano conocida por las Valls, en la partida *Horta de Sidesá o Pedruscall*" (RTD 1902, 41)

> "...una pieza de tierra en la partida *Horta de Sidesá y Pedruscall*, conocida por el mismo nombre" (RTD 1902, 45, 71)

> "...una pieza de tierra, partida *Horta de Sidesá y Pedruscall*, plantada de viña y olivos" (RTD 1903, 58)

"...una pieza de tierra secano situada en la partida *Horta de Sidesa y Pedruscall*" (RTD 1905, 92)

"pieza de tierra situada en la partida de *Aci Desa y Pedruscalls*" (JPV ACRE 42, 1918)

El nom originari devia ser "Horta d'Ací Deçà". El DCVB, a l'entrada *deçà*, recull molta informació, d'entre la qual destaquem: "DEÇÀ (ant. escrit també de ça, dessà, de sà). *adv*. De la part d'ací [...] *f)* Usat en combinació amb els adverbis *aquí* i *allà*. *Aquí deçà*: a la part d'aquí. *Allà deçà*: a la part d'allà [...] Etim.: compost de *de* i *ça*." Per tant, és lògic pensar que el motiu del nom és destacar que la seua situació era més propera al nucli urbà de Vinebre que l'*Horta* –actuals Horta de Dalt i Horta de Baix–, hipòtesi que reforça el fet que en alguns contextos vagi agrupada a la partida del Pedruscall (*Horta de Sidesá y Pedruscall*), que està situada a l'oest o nord-oest de l'Horta i, per tant, més acostat a la vila. A més, el document RTD 1911, 169, citat més amunt, esmenta una peça de terra anomenda Bancal que situa dins de l'Horta d'Ací Deçà, i, en l'actualitat, encara existeix una peça de terra amb aquest nom que està situada a la vora nord de la carretera C-12, entre el camí dels Horts i la gasolinera i, per tant, dins de l'àrea que va des del Pedruscall fins a l'Horta.

Pel que fa a la partida de *la Muga* o de *les Mugues*, s'han recollit els topònims següents, tots ells referits a aquesta partida de terra: *les Mugues*, *la Muga de Biscaia*, *la M. de Joansant*, *la M. de la Capitana*, *la M. del Blaió*, *la M. del Negret*, la *M. dels Martins*, *la M. de Marta*, *la M. de Martí*, *la M. de Miranda*, *la M. de Pelinxo*, *la M. de Pere del Blaió*, *la M. de Perelló*, *la M. de Pere Manel*, *la M. de Roer*, *la M. de Sanç*, el *barranc de les Mugues*, *lo camí de les Mugues*, el *camí de les Mugues de Baix*, *lo passador de les Mugues*, les *Mugues Altes* i el *camí de les Mugues de Baix*.

Les referències escrites recollides han estat les següents, ordenades cronològicament:

"...a Pere de Osso, donsell de la vila de Vinebre, tota aquella heretat en *la partida dita de la Muga*, [--] termino de Gorapte, ab alguns olivés, que afronta en Ramon Domenech de dos parts, y amb Jacme Miró..." (ACRE340-62-T2-158, 1679)

"1 pieza de tierra nombrada *Muga*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 4v, 5v, 13r, 14r, 16r, 17r, 20v, 24r, 26v, 33v, 43r52r, 56v, 62v, 66v, 68v, 71v, 72r, 72v, 73r, 83v)

"1 pieza de tierra nombrada *la Muga*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 58v)

"...en la partida dels Gorraptes […], denominada *Mugas Altas o de Sans*" (JPV ACRE 10 1889)

"otra finca denominada *Mugues Altes*, partida de Gorraptes, término de Vinebre" (JPV ACRE 16 1890).

"...una finca sita en la partida de *las Mugas*, que contiene almendros, viña, olivos y sembradura y está divida en dos pequeñas porciones" (RTD 1898, 21)

"Toda aquella pieza de tierra situada en el término municipal de Vinebre, partida Gorrapte, y punto denominada Racó de la Pava y Racó de Cahoni y, en el amillaramiento, *Mugas*, compuesta de viña, olivos, sembradura" (RTD 1898, 24)

"Mitad de la finca llamada *Mugas*, compuesta de viñas, sembradura y olivos" (RTD 1901, 34)

"...toda aquella pieza de tierra llamada *Mugas*, y partida Gorrapte, y de extensión un jornal" (RTD 1902, 47)

"Otra pieza de tierra en la partida *Mugas*, conocida por la *Muga* [...] Limita [...] el S. con el barranco" (RTD 1903, 82)

"...*camino de las Mugas*" (RTD 1903, 59)

"...*camino* de Lérida llamado *de las Mugas*" (RTD 1903, 63)

"...otra pieza conocida por Renchs dels Olivés, partida sortetas y Vuitenes [...] confronta [...] Este, camino de la Palma y, Oeste, *camino de las Mugas*" (RTD 1903, 72)

"...Otra pieza de tierra partida *Mugas*, conocida por *Muga*, compuesta de olivos, almendros, higueras, viña y yermo, de extensión ..." (RTD 1904, 76, 78, 82)

"Una pieza de tierra plantada de olivos, conocida por *la Muga*" (RTD 1906, 118)

"Una pieza de tierra llamada *Mugas*" (RTD 1906, 119)

"*Mugas*, partida Gorraptes, compuesta de olivos e yermo" (RTD 1907, 124)

"...una pieza de tierra en la partida *Mugas* de este término municipal, conocida por *La Muga*" (RTD 1908, 129)

"Una pieza de tierra en la partida de *la Muga*" (RTD 1908,130)

"Una pieza de tierra conocida por las *Mugas*" (RTD 1908, 131)

"...Otra pieza de tierra en este término municipal, partida de *las Mugas*, conocida por la *Muga*, plantada..." (RTD 1909, 136)

"... la finca *Mugas*, partida Gorraptes, de este término municipal" (RTD 1909, 139)

"Otra en la partida *Mugas*, almendros, viña y sembradura" (RTD 1910, 146)

"Una pieza de tierra en la partida *Muga*, olivos, viña, sembradura, yermo...

"...Otra en la partida *Muga*" (RTD 1910, 148)

"... otra en la partida *Mugas*" (RTD 1910, 150)

"... una pieza de tierra en la partida *Muga*" (RTD 1911, 175)

"... dar de alta en el amillaramiento la pieza de tierra *Mugas*" (RTD 1915, 190)

"*Mugues*[...]

Mugas" (PV 1919)

"*Camino de les Mugues de Baix*" (PV 1919)

"*Barranco de las Mugues*" (PV 1919)

"*Las Mugas*"P(IGC 1931, P4 F3, F4)

"*Camino de la* [*sic*] *Mugues de Bais*" (PIGC 1931, P4 F2, P4 F4, P4 F5)

"*Les Mugues*" (PIGC 1931, P4, PIGC 1932, P3)

"*Camino de les Mugues*" (PIGC 1932, P3)

"*Les Mugues***" (**RPPRV 1954, P3)

"*Les Mugues*[...]

Mugas" (RPPRV 1954, P4)

"*Mugues, les*" (NOM 2010)

Muga és un substantiu d'origen basc que significa "límit", "molló". Coromines (1994) recull l'entrada *Muga* com a partida de terra de Vinebre, i indica que l'ètim cal buscar-lo en el basc, amb el significat de "termenal" (línia divisòria de dos termes), "born", "límit". És molt probable que correspongués a la divisòria entre els antics termes de Vinebre i de Gorrapte. I, en aquest sentit, també agafaria fonament la hipòtesi que es comenta també en aquest treball quant al topònim *la Contesa* –que és l'altra denominació de la partida de la Muga–, ja que podria ser que aquest termenal, aquesta muga, hagués ocasionat alguna contesa, alguna disputa, entre tots dos termes, o fins i tot podria fer referència a les disputes entre els termes de Vinebre i la Torre de l'Espanyol per a l'aprofitament de les terres de l'antic terme de Gorrapte. De fet, existeixen documents que recullen acusacions de la gent de la Torre de l'Espanyol contra la de Vinebre davant del comanador d'Ascó. Aquest documents han estat localitzats a l'ACRE i són: ACRE340-7-T-470 (datat el 1637), ACRE340-7-T-473 (datat el 1843) i ACRE340-7-T-473 (datat el 1845).

Prop la Vila és el nom d'una antiga partida de terra, recollit de font escrita i de la qual no se'n sap la ubicació, per bé que és evident que no podia estar gaire lluny del nucli urbà.

Referits a construccions

En aquest apartat s'han aplegat els topònims que inclouen un nom comú en la seua denominació que es refereix a construccions rurals. Així, hi trobarem noms de lloc d'indrets rurals que contenen els mots o sintagmes: *albelló, assut*, *barca*, *bassa*, *camí*, *casa*, *ciutat* ("medina"), *corral*, *embarcador*, *mina*, pantano, *poblat ibèric*, *pontó* i *reg*.

Amb el nom *albelló* s'han recollit els topònims: *los Albellons* (partida de terra) i *la serra dels Albellons*, els quals indrets estan bastant allunyats l'un de l'altre i, per tant, no estan relacionats, en principi. Les fonts d'on s'ha obtingut són orals i escrites. L'escrita és NOM 2010, on apareix recollit amb la forma *los Aubellons* i *la serra dels Aubellons*, la mateixa que donen les fonts orals. La informació que s'ha recollit sobre aquest substantiu ve de diferents fonts. Al DCVB se'n recullen diverses accepcions i comentaris:

> 2. Síquia que fan en els camps de conreu, revestida de pedres grosses i reblida de terra, de manera que vaja per davall de la terra, i que serveix per recollir l'aigua de pluja i evita que hi haja moll (mall.)

I una altra:

> b) Forat per on desemboca un conducte subterrani; cast. *desagüe.* Apres de haver regat ses possessions hajan de tornar la aygua a ditas Sequias, tancant lo ull, portell o albelló, per hont la aygua discorra per al vs de ses possessions, Const. Cat. 252.

A més, se citen uns quants topònims amb aquest nom:

> 5. topon. a) L'Aubelló: avenc molt gros i fondo que hi ha en el districte de les Foies d'Ulldecona, i que, en haver-hi una gran embassada d'aigua de pluja, se la beu tota molt aviat, i, segons diuen, la duu fins a la mar.—b) L'Aubelló: partida de terra en el terme de Vila-rodona (Camp de Tarr.).—c) Els Aubellons: partida de terra en el terme de Constantí.

Pel que fa a l'ètim:

> Etim.: de l'àrab al-balló'a, 'síquia subterrània' (Dozy Gloss. 65).

Joan Coromines (1980) ho defineix "com conductes d'ús agrícola i rural (Ports de Tortosa)" i en determina l'ètim en el mot aràbic *bällûca*. I, per a Moreu-Rey (1999), es tracta d'una bassa, una pica o un canal.

Quant al substantiu *assut*, s'han recollit els topònims: *Assut de Dalt*, *Assut de Més Amunt*, *Assut Més Avall*, *los Assuts* (o *les Suts*) i *lo camí dels Assuts* (o *camí de les Suts*). Tots es refereixen a la partida de terra *los Assuts* o *les Suts*.

Les referències escrites que s'han trobat són:

> "...todo aquel pedazo de tierra inculta eo de garriga de tenida de un jornal y medio de tierra, poco mas o menos, que esa parte de una piessa de tierra que por mis legitimos titulos tengo cita dentro el término de dicha villa de Vinebre y partida vulgarmente llamada *La Sud*, que linda otro pedazo de tierra contestante tierra mia, con la Vall, con Francisco Jardi, con Don Raymundo Domenech y con Joseph Montane por dentro del qual passa la carrerada". (ACRE340-62-T2-194, 1754)

> "...aquel pedazo de tierra inculta lo eo de garriga de tenida de un jornal y medio de tierra, poco mas o menos, que es parte de una piesa de tierra que por mis legitimos titulos tengo cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y partida llamada vulgarmente *La Sut*, que linda dicho pedazo de tierra con restante tierra mia, con la Vall, con Francisco Jardí, con el Doctor Raymundo Domenech, y con Joseph Montane por dentro del cual passa la carrerada..." (ACRE340-62-T2-194, 1754)

> "...toda aquella piessa de tierra de olivos plantada, de tenida de dos jornales de tierra, poco más o menos, que nuestros legítimos títulos tenemos cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y en la partida vulgarmente llamada los Mallols, que linda a oriente y tremuntana con tierras de Pablo Marti; a mediodía, con tierras de dicho Doctor Domenech, comprador; a Poniente, con Joseph Miquel, y con el *Camino de la Torre*, y de la Sud" (ACRE340-62-T2-195, 1759)

> "1 pieza de tierra nombrada *la Asud* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 2v, 91v)

> "1 pieza de tierra nombrada *Asud* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 6r, 10r, 17v, 30v, 35v, 36r, 39v, 40v, 48r, 75r, 87r, 89v, 91v, 94r, 94v)

> "1 pieza de tierra nombrada *Sud* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 57v, 64r, 66r)

> "1 pieza de tierra nombrada *Sut* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 57v, 64r, 66r)

> "*Asuts*" (RTD 1902, 48)

> "...toda aquella pieza de tierra situada en este término conocida por *Asuds*, plantada de almendros, viña y sembradura" (RTD 1903, 60)

> "Otra pieza de tierra conocida por *Asud* o *Sud*, compuesta de olivos y yermo" (RTD 1904, 76)

> "Otra pieza de tierra en la partida *Assuts* conocida por Tancat, compuesta de almendros, sembradura y olivar "(RTD 1905, 95)

> "...una pieza de tierra situada en la partida *Asuts* de este término municipal" (RTD 1905, 96)

> "...aquella pieza de tierra situada en la partida *Asuts* de este término" (RTD 1905, 11)

"Al mismo se le carga una pieza de tierra en la partida *Asuds* de este término [...] Lindante al [...] Este con el barranco denominado la Vall" (RTD 1905, 108)

"...Una pieza de tierra en la partida Mallols y Aumedines, conocida por Camí de la Torre de extensión 60 áreas, 84 centiáreas, olivos que linda por Norte y Oeste, camino de la Torre del Español, Sud con el *camino dels Asuts* y Este con tierras de Miguel Montané." (RTD 1905, 107)

"...toda aquella pieza de tierra situada en este término municipal partida denominada *Asud*, conocida por el mismo nombre" (RTD 1909, 141)

"...Otra en la partida *Asuts*, sembradura y olivos" (RTD 1910, 145)

"Otra en la partida *Asut* de viña y olivos" (RTD 1910, 148)

"Una pieza de tierra en el término y partida *Dels Asuts*, de sembradura y olivos" (RTD 1911, 163)

"...una pieza de tierra en la partida *Asuts*, de almendros y olivos" (RTD 1911, 166)

"...una pieza de tierra de la partida del *Asud"* (RTD 1911, 173)

"...la finca *Dels Asuts*, sembradura y olivos [...]Lindante al [...] Sud camino de la Torre" (RTD 1911, 167)

"...la pieza de tierra de la partida *Asuds* conocida por Asud de Dalt" (RTD 1911, 178)

"*Suts*" (PV 1919)

"*Assut*, l'" (NOM 2010)

El *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (DECat) recull el substantiu *assut* i el defineix com una resclosa, generalment gran, que es fa en un riu, i el seu ètim cal trobar-lo en l'àrab *as-sudd* 'l'obstacle, obstrucció, la presa', del verb *sadd* (tancar) (Coromines, 1980). A Alcover (1977) es recull la definició: "mur de contenció que atura o desvia l'aigua d'un riu per aprofitar-la en l'agricultura o en la indústria". I també s'hi recull el substantiu femení *sut* que ens remet a *assud* i el marca com a ètim: "SUT f. Assut (val.). Trencam-los les çuts e'ls molins, Jaume I, Cròn. 322. Axí per lo pontó com per la sut de Flix, Ardits, ii, 24. Etim.: V. assut."

Amb molta seguretat, el nom d'aquesta partida de terra respon a l'existència d'una antiga resclosa del barranc de la Torre o vall dels Horts. En l'actualitat, queden restes d'una construcció d'aquest tipus que, posteriorment, al segle XX , es va anomenar "Pantano". A més, aquest mot va donar nom a una partida de terra, al camí que hi menava i a la mateixa vall de la Torre: *lo "Pantano"* (pantà), *"Pantano"* (partida), *camí del "Pantano*" i *vall del "Pantano"*. Tanmateix, aquestes denominacions només s'han recollit de documents escrits, i, oralment, només se'n té esment de la construcció, per tant, s'intueix que el topònim que va guanyar la partida al pas del temps va ser el més antic *Assut*.

Quant al mot *barca*, s'han recollit els topònims: *la Barca, la carretera de la Barca, lo coster de la Barca* i *lo camí del coster de la Barca*. Els dos primers tenen una relació directa entre ells, *la Barca* fa referència a l'indret on hi havia el transbordador fluvial per creuar entre Vinebre i Ascó, que va estar actiu fins a l'any 1975. Era la sortida més ràpida per a anar cap a Móra d'Ebre, Reus o Tortosa, per carretera o per a agafar el ferrocarril, ja que fins al principi de la construcció de les centrals nuclears d'Ascó, cap a la dècada dels setanta del segle XX, no hi havia pas cap pont que travessés l'Ebre. El pas de barca entre Vinebre i Ascó sembla que té el seu origen ja en l'època de dominació musulmana, per bé que devia variar d'indret al llarg dels segles. Actualment, la *barca*, el darrer transbordador que hi va haver, reposa sota les aigües de l'Ebre, una mica més avall d'Ascó, a la riba dreta. En temps que el riu baixa amb poc cabal, encara se'n poden veure les restes. A l'època de la construcció de les centrals

nuclears d'Ascó, va esdevindre el símbol de la resistència antinuclear i va ser sabotejada en dos ocasions. La primera vegada va ser reflotada, però la segona ja es va desistir de conservar-la. Utilitzava el mateix sistema que, per exemple, el transbordador de Miravet, el de Flix o el de Garcia, una plataforma de fusta suportada per dos llaguts (els d'Ascó duien els noms de Sant Joan i Sant Antoni, si més no, a partir de la guerra civil espanyola). Aquesta nau estava lligada, mitjançant el ramalet, a la gúmena, una corda gruixuda que travessava el riu a bona alçada i que tenia els extrems lligats a dos construccions, una a cada banda de riu, d'una alçada aproximada de 3 o 4 metres del terra, uns 5 o 6 metres sobre la superfície de l'aigua en els moments en què no hi ha riuades.

Construcció a la qual anava subjecta la gúmena

La sola força del corrent i el govern dels timons dels llaguts feia que la barca travessés de banda a banda el riu i pogués transportar persones, bestiar i vehicles. Les diferències del cabal del riu eren salvades gràcies a unes plataformes inclinades mòbils que lliscaven damunt d'uns rails que l'apropaven a l'alçada de l'aigua i anivellaven l'accés a la coberta del transbordador.

Rampa mòbil que permetia l'accés a la barca

El topònim *la carretera de la Barca* és el tram de camí, asfaltat, que condueix, a través de les Illes, del nucli urbà de Vinebre fins a *la Barca*, on hi havia el transbordador.

Pel que fa als altres dos topònims, *lo coster de la Barca* i *lo camí del Coster de la Barca*, tenen relació entre ells, però, d'entrada, sembla que no la tinguin amb els dos anteriors, ja que estan situats lluny, a uns 2 km riu amunt.

Lo coster de la Barca és, com s'ha dit a l'inventari, una zona de pendent pronunciadíssim, creuada pel *camí del Coster de la Barca*, i paral·lela a la vora de l'Ebre en la part que va des del creuament de la vall dels Gorraptes i el camí esmentat, fins prop del mas del "Conde". Una de les accepcions del mot *coster*, que recull el DCVB és justament: "Part lateral d'una muntanya o pujol (Penedès, Urgell, Camp de Tarragona, Conca de Barberà, Ribera d'Ebre, Mallorca)". Com es pot comprovar a la imatge, el topònim respon perfectament al significat del genèric.

El coster de la Barca i el camí del Coster de la Barca

Tanmateix resulta estrany que facin referència a una barca, ja que no hi ha record a la vila del motiu d'aquest nom, ni del fet que hi hagués cap barca. A més, sent un indret allunyat dels nuclis de població de Vinebre i Ascó, és, si més no d'entrada, estrany que hi hagués alguna mena de transbordador fluvial.

Però, ben mirat, no sembla gens agosarat pensar que, efectivament, el nom deu ser degut al fet que, antigament, el transbordador fluvial entre Vinebre i Ascó devia estar situat a la vora del coster. Cal tindre en compte que, antigament, entre les dos poblacions, en l'actual lloc de *la Barca*, el més proper als nuclis urbans, l'Ebre es bifurcava i per tant calia superar dos braços de riu. Aquest fet no devia pas fer operatiu instal·lar-hi el pas de barca. I que els vilatans haguessin de caminar una mica més fins a trobar el pas devia ser molt més pràctic i assenyat –ja que quedarien a mercè de l'erosió del riu i, en conseqüència de la contínua variació de l'orografia de les illes– que no pas instal·lar dos transbordadors més a prop de les poblacions. Un lloc adient per a instal·lar-lo devia ser al principi del coster, cap al Vedat, ja que l'orografia del terreny és més amable que no pas la que es pot observar en la fotografia; a més, a la banda d'Ascó, el terreny també era adient, és on actualment hi ha construïdes les centrals nuclears.

Podrien abonar aquesta teoria unes dades a les quals s'ha fet referència amb anterioritat, en parlar del topònim *Illa*. Que l'any 1891, o poc després, amb motiu de l'arribada del tren a Ascó, es pintés un mural a ca Don Joan en què es reprodueixen els dos braços de l'Ebre, la qual cosa podria indicar que la bifurcació existia en aquella data o, si més no, hagués existit fins feia ben poc temps i encara fos ben present en el record dels vilatans, tant com per fer pintar el mural amb la reproducció del que havia estat el riu per a Vinebre. I que l'any 1886, el Govern espanyol autoritzés la població d'Ascó a instal·lar un pas de barca sobre l'Ebre en un indret anomenat *Illet*, la qual cosa podria implicar que es tractava d'un nou emplaçament del pas de barca en substitució del vell. El document en qüestió és la "Real orden, autorizando el ayuntamiento de Ascó, en la provincia de Tarragona, para que establezca una barca de paso sobre el río Ebro en el sitio denominado Illet", publicada a la *Gaceta de Madrid*, núm. 38, de 7 de febrer de 1886.

Pel que fa al topònim *la Bassa*, es refereix a dos coses que, en principi, no estan relacionades. En primer lloc, existeix el topònim recollit de font oral que fa referència a una bassa de reg que hi havia al

damunt del Molí de la Rata i, a partir de la qual es regava la partida de les Seviques. I, en segon lloc, hi ha el topònim recollit de font escrita que es refereix a una partida de terra de la qual no se'n sap la localització.

Pel que fa al substantiu *camí*, s'han localitzat en font escrita els noms d'unes partides de terra que l'inclouen en la seua denominació: *el Camí del Coll de la Contesa, el Camí del "Pantano"*, el *Camí de la Torre* i el *Camí de l'Horta*. Totes són partides de terra antigues, que estaven situades prop dels camins respectius als quals al·ludeixen. I el nom d'un indret concret, *los Quatre Camins*, que és una cruïlla, situada a la partida dels Gorraptes, on conflueixen dos camins: el camí que va de la Palma d'Ebre a la Torre de l'Espanyol i el que va de Vinebre a Cabacés.

Quant al substantiu plural *cases*, s'han recollit dos topònims que no estan relacionats: *lo toll de les Cases* i el *camí de Davall de les Cases*. *Lo toll de les Cases* és una bassa natural formada per les aigües de la vall dels Gorraptes, més amunt de la presa de l'Animer. Una hipòtesi podria ser que fes referència a les cases del nucli de població de Gorrapte, malauradament, no es coneixen arguments que puguin donar-li solidesa.

Del *camí de Davall de les Cases* no se n'ha trobat cap informació més que la cita escrita recollida del document RTD l'any 1902:

> "Se da de alta a Francisco Sans Servelló, de esta vecindad, de toda aquella casa situada en el ámbito de esta población calle Mayor número 29, que se compone de planta baja con un corral y dos pisos; lindante a la derecha mirando a la fachada con la de D. Jaime Prós de Ossó, antes D, Francisco Prós; por la izquierda con la viuda de Juan Monclús, hoy sus herederos; por la espalda con un camino llamado de Davall las Casas y por frente con dicha calle Mayor." (RTD 1902, 50)

Per tant, segurament es tracta de la zona de Davall de les Ribes, a lalçada del carrer Major.

Quant al mot *ciutat*, cal anar-lo a cercar als topònims *les Almedines* (partida de terra), *lo camí de les Almedines* i *Almedines i Mallols* (antiga partida). S'han recollit les següents referències escrites:

> "[...] toda aque- [---] nos olivos, de siete jornales de extención, poco más o menos, que por nuestros legítimos [-]ítulos tenemos sita dentro el término de la [--]ferida villa de Vinebre, en su partida lla[-]ada vulgarmente de les *Aumedines*, lindante [---] la parte de arriba con tierras de los mis[---] compradores, y de Ramon Tarrago y [---] ige a la partida de los Huertos de les [---]... (ACRE340-62-T2-203, 1807)"

> "1 pieza de tierra nombrada *Aumedines* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 14v, 25v, 26v, 35v, 82r, 130v)

> "...otra pieza de tierra llamada *Aumedines*" (RTD 1898, 22)

> "... una finca en la partida *Aumedines*" (RTD 1902, 46)

> "Otra pieza de tierra situada en la partida Mallols y Aumedines conocida por *Aumedines*" (RTD 1905, 109)

> "Una pieza de tierra de la partida *Aumedines y Mallols*" (RTD 1911, 170)

> "*Les Aumedines*" (PIGC 1928, P11)

> "Otra pieza de tierra en la partida *Aumedines y Mallols*" (RTD 1915, 183)

"*Camino de Aumedines*" (PIGC 1928, P11)

"*Aumedines*" (RPPRV 1954, P11)

Al DCVB s'hi recull *Medina* com un llinatge existent a Castelló, València, Mallorca, Menorca, Eivissa, etc. i s'explica que l'ètim podria provindre de l'àrab *madina* 'ciutat'. Moreu-Rey (1999: 140) explica que una *aumedina* és una ciutadella. I Coromines (1994) recull el topònim *les Almedines*: "pronunciat Aumedines, ptda. Vinebre (XIII, 59.10), de l'àrab mädîna 'ciutat'." De fet, explica la veu popular que, en aquesta partida, al seu dia, s'hi van trobar força restes d'edificis, qui sap si romanes. Tot i que també podria tractar-se de les restes del Vinebre originari, el que va ser destruït pels Entença el 1284. En tot cas pensem que la veu popular reforça la hipòtesi que l'origen d'aquest topònim estigui relacionat amb l'existència d'alguna ciutat, ciutadella o poble antics.

Els *Corrals* era una antiga partida de terra que, per la informació del document d'on es va recollir aquest topònim, devia estar situada prop de l'actual camí dels Horts. És de lògica pensar que hi devia haver un conjunt de corrals.

L'Embarcador és un topònim de nova factura, ja que naix l'any 2010, amb la construcció de l'actual i únic embarcador del terme municipal, situat a la partida de les Fontjuanes. L'Ajuntament de Vinebre va condicionar l'indret perquè se'n pogués fer un ús recreatiu, tant de les instal·lacions fluvials com dels terrenys adjacents, dedicats a ser una zona de lleure, dotats de barbacoes, taules i cadires i un espai de gronxadors infantils. Es té constància documental que, si més no l'any 1896, al mateix indret, ja n'hi va haver un, d'embarcador fluvial (JPV ACRE 53, 1896).

La Mina és una partida de terra antiga de la qual no se'n sap la situació exacta, però a partir de dades dels documents escrits en què s'ha localitzat sembla que podria estar prop de la mina d'aigua que hi havia més a munt dels Abeuradors i, per tant, l'origen del topònim també podria estar relacionat amb aquesta construcció subterrània destinada a canalitzar i captar l'aigua. El document JPV ACRE 50, 1860 parla d'un camí que puja a l'era, a la vora d'un corral i això podria coincidir amb el camí actual que puja cap a les Eres i que passa pels Abeuradors i la Mina (font).

Lo Poblat Ibèric és el nom que utilitzen els vinebrans per a referir-se al jaciment arqueològic de Sant Miquel, un establiment militar ibèric d'època tardana, situat prop de l'ermita de Sant Miquel, en un turonet proper des del qual es té una vista privilegiada del pas de l'Ase.

Quant al substantiu *pontó*, es recullen els topònims: *lo Pontó* i *lo Pontó de "Romero"*, que són unes finques situades a la partida dels Mallons. Tenint en compte que els Mallons són al costat del curs del Galatxo, podria ben ser que l'origen dels topònims estigués lligat a algun dels significats del nom comú que tenen relació amb un corrent d'aigua:

> PUNTÓ m., grafia ant., per pontó. (Alcover, 1977)

> PONTÓ m.: cast. pontón.|| 1. Pont flotant format per dos barques o flotadors units per posts.|| 2. Nau de fons pla usada per al servei dels ports, per al passatge de rius o per a construir ponts. || 3. Nau vella amarrada en un port per a servir de magatzem, hospital o presó.|| 4. Obra de pedra, més petita que el pont i més gran que la claveguera, que es construeix en les carreteres i damunt torrents o corrents d'aigua poc abundants. Etim.: derivat de pont. (Alcover, 1977)

Segurament l'origen del topònim deu tindre força a veure amb l'existència d'un pont flotant que permetés travessar l'antic braç de l'Ebre. O potser l'origen del topònim sigui més actual –la manca de dades escrites no permet saber-ho– i faci referència a una obra de pedra, que permetés superar el corrent, menys abundant, de l'actual Galatxo.

La bassa del Reg és el nom de la bassa artificial que va construir l'Associació de Regants El Progrés, de Vinebre, i que està situada davall de la roca del Cap del Pla.

Finalment, la *Font de la Séquia*, nom d'una antiga partida del segle XVIII també sembla fer referència a un canal d'irrigació.

Referits a vegetals

En aquest apartat es comenten els topònims que fan referència a espècies vegetals o fruits: *argelaga, cànem, carrasca, fava, mata, pi, rovelló, salada* i *timó*. I també s'hi afegeix el topònim *Sepiello* amb motiu de la hipòtesi etimològica que es proposa.

De topònims que facin referència a l'*argilaga*[69] s'han recollit: *l'Argilagar* i *lo pla d'Argilagar*. *L'Argilagar* és una peça de terra de la partida dels Comellans, tocant al terme de Flix, i *lo pla d'Argilagar* està situat a la vora dreta de la vall de Gorraptes, entre els Empiltres i els Obaguets. És de suposar que en tots dos llocs hi devia haver una abundància especial d'argelagues, per bé que, actualment, no n'hi ha cap concentració especial, sinó la mateixa que hi ha en els indrets dels voltants d'aquests terrenys de secà.

Al DCVB es defineix *argilagar* com un lloc poblat d'argelagues (o argilagues): *Ulex europaeus, Ulex parviflorus, Calycotome spinosa* i n'atribueix l'etimologia a l'àrab espanyol: argilaka. En realitat, l'argelaga que es troba majoritàriament al terme de Vinebre és la que recull el DIEC2 *Genista scorpius* "arbust de la família de les papilionàcies, molt espinós, grisenc, de fulles simples i escasses, flors grogues que s'obren a la primavera i fruit en llegum". Coromines (1980), per la seua banda, recull que l'ètim és àrab hispànic: *al-yälâqa*.

La bassa del Cànem és una bassa que hi ha a la vora del camí dels Horts, on actualment hi ha el desviament cap a la Torre de l'Espanyol, i en la qual antigament es feia podrir el cànem per a poder-lo aprofitar i treballar, cosa que ja s'ha comentat a l'apartat 1.2.3 "Altres activitats rurals".

La Carrasca és una antiga peça de terra de la qual no se'n sap la localització. Al DCVB s'hi recull el mot *carrasca* i se'n diu que és com s'anomena l'alzina (*Quercus ilex*) al Priorat, a Tortosa i a València. A Vinebre hi ha una majoria de carrasques, per bé que també s'hi pot localitzar alzina litoral (*Quercus rotundifolia* o *Quercus bellota*).

Los Empiltres és el nom de la partida de terra situada entre la partida els Valletans i la vall dels Gorraptes. *La punta dels Empiltres* és el terreny més elevat d'aquesta partida.

Les referències escrites que s'han recollit són les següents:

> "1 pieza de tierra nombrada *Ampiltres*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 12v, 13r, 15v, 31v,[70] 39r, 42v, 84v)
>
> "Otra pieza de tierra en la partida dels *Empiltres*, compuesta de almendros, higueras, viña, sembradura, olivas e yermo" (RTD 1904, 70)
>
> "...pieza de tierra en este término, partida *Empiltres*, y conocida por Gorrapte" (RTD 1905, 101)
>
> "...una pieza de tierra situada en la partida *Empiltres* de este término municipal, conocida por el mismo nombre" (RTD 1907, 125)

[69] En l'apartat d'antropònims es recullen, a més, el cognom Argilaga i el nom de casa ca Argilaga.
[70] Transcrit Almpiltres segurament per error de l'escrivà.

"...una pieza de tierra situada en este término municipal, denominada *Empiltres*" (RTD 1908, 132)

"Otra en la partida *Empiltres*, de olivos" (RTD 1911, 159)

"*Alpiltres*" (PIGC 1931, P19 F2, RPPRV 1954, P19)

Aquest topònim sembla poder tindre una relació directa amb el terme *empiltre*: "Filaments tèxtils de l'atzavara, (Baix Penedès)." (Alcover, 1977).

Lo pont de la Fava és un aqüeducte del rec de Vinebre que passa per la partida dels Assuts. La veu popular diu que, quan era el temps de collir faves, hi havia el costum de rentar-hi les que es collien, i que es desgranaven allà mateix, de manera que les tavelles se les enduia el corrent d'aigua.

L'obaga de la Mata és una peça de terra que hi ha als Gorraptes, més amunt del mas de l'Animer. És de suposar que hi devia haver alguna mata singular (*Pistacia lentiscus*). D'aquesta espècie vegetal també se'n diu, en altres contrades, llentiscle.

Quant a topònims que incorporin el pi en la seua denominació, se n'han recollit els següents: *la drecera del Pi, lo Pi de Roer, lo Pi del Guarda, lo pi de l'Obac del Fuster, lo pi de la Canella del Roig* i *lo pi de Perot*, els quals fan referència a diverses coses. *Lo pi de Perot, lo pi de l'Obac del Fuster* i *lo pi de la Canella del Roig* donen nom a uns exemplars de pins destacables. Del pi de Perot se'n té record del nom però no de la situació. El pi de la Canella del Roig és un pi centenari de la partida de les Canelles. I el pi de l'Obac del Fuster[71] és un exemplar de grandària destacable que està ubicat en aquella finca de terra. *Lo Pi de Roer* és el nom d'un pi i el nom d'una finca que hi ha a la dreta de la vall els Gorraptes, davall de la partida dels Tossals, al costat d'aquest arbre. I la *drecera del Pi* fa referència al caminoi que mena al Pi de Roer i al Pi del Guarda, finques situades a la dreta de la vall de Gorraptes, avall de la partida dels Tossals. L'espècie de pins que creixen al terme de Vinebre és, sobretot, *Pinus Halepensis*, pi blanc.

[71] L'informant conta que el seu avi li explicava que en aquest arbre hi havia vist un *dúbol*, i que aquesta bèstia era un ocell que ell desconeixia. Coromines va desfer el misteri, devia ser un *dúgol*, un duc (el DCVB recull l'entrada duc: "Ocell de presa, de diferents espècies del gènere *Bubo*, principalment el *Bubo maximus* (pir-or., or., occ.); cast. alucón. Es molt semblant al mussol banyut, però molt més gros. Els pagesos diuen que després de l'àguila, el duc és l'ocell més gros."). En parlar de mossarabismes i "casos enganyosos de –o", Joan Coromines parla del *dugo* (duc), paraula que havia sentit a Aitona, també explica que a Capçanes i als Guiamets havia sentit *dúgol*. (Coromines, 1971: 201)

Pi de l'Obac del Fuster Pi de Roer

Quant al *Lactarius deliciosus*, dóna nom a *la serra del Rovelló*, que és la serra que marca bona part del límit entre els termes municipals de Vinebre i de la Torre de l'Espanyol. Amb força probabilitat deu deure el nom a aquest bolet, que potser hi creixia abundantment.

Quant al nom la *Salada*, el DCVB localitza el mateix topònim a Sarral, com a partida de terra i com a torrent, i en lliga el substantiu a l'acció i l'efecte de salar, d'una banda; però, per una altra, el relaciona amb unes certes espècies vegetals:

> 3. Planta salsolàcia de l'espècie *Salsola vermiculata* (Urgell); cast. *caramillo, tarrico.* (V. barrelleta). || 4. Planta salsolàcia de l'espècie *Salicornia europaea* (Val., ap. Masclans Pl. 192). || 5. Lleguminosa de l'espècie *Ononis tridentata* (Priorat); cast. *arnacho.* (V. ruac).

L'espècie *Salicornia europaea* creix al litoral, ja que és una espècie marítima. L'espècie *Salsola vermiculata* no és gaire comuna a la comarca, per bé que creix en zones molt àrides dels termes de Flix i, sobretot, de Riba-roja d'Ebre. I, finalment, l'espècie *Ononis tridentata* és relativament comuna a la contrada i creix en indrets on el guix[72] aflora en el terreny, normalment, pels talussos que voregen l'Ebre. Per tant, sembla probable que aquest nom de partida vagi lligat a aquesta darrera planta i que, per tant, la seua localització aproximada sigui en una zona que inclouria Tossals i Vallosseres principalment, o sigui, aproximadament delimitada pel camí de Flix i el coster de la Barca, la partida de Gorraptet, la Tallera, a banda i banda del tram més baix de la vall dels Gorraptes i Coll d'Arruix, que és on hi ha afloraments molt vistosos de guix.

I, finalment, quant a *timó*, es recull el nom de la partida de terra *lo Timonal*, a l'esquerra de la carretera que va de Vinebre a la Torre de l'Espanyol, i en la qual hi havia, als anys setanta del segle passat, unes basses on la població anava a banyar-se a l'estiu. És de suposar que hi devia haver un bon aplec d'exemplars d'aquesta espècie, que es pot trobar per tota la part de secà del terme municipal. Al DCVB s'hi recull el mot *timonal* "camp de timó, farigola". I el mateix diccionari defineix *timó* (*Thymus vulgaris*) com a sinònim de farigola i situa el mot al Solsonès, l'Urgell, Lleida, la Segarra, la

[72] El guix que es troba a la contrada és anomenat, comunament, *sal de moro*, probablement pel seu color blanc brillant i per la seua textura, que es desgruna amb molta facilitat.

Llitera, la Conca de Barberà, la Ribera d'Ebre i el País Valencià. De l'etimologia, en diu que cal atribuir-la al llatí *THYMŌNE, derivat de THYMUS (mateix significat).

Es tanca aquest apartat amb la proposta d'una hipòtesi per a l'etimologia del topònim *lo Sepiello*. L'origen d'aquest nom de lloc podria tindre relació amb la paraula *cepell*.[73]

> SEPELL m.: V. sapell. (Alcover, 1977)

> SAPELL m.
> Planta de diverses espècies del gènere Erica, principalment l'Erica arborea i l'Erica multiflora (Penedès). Var. form.: ciprell, xipell. (Alcover, 1977)

Les referències escrites que s'han recollit amb motiu d'aquesta tesi són:

> ... toda aquella parte de heredad ya señalada, plantada de olivos de medio jornal poco mas ó menos, y es parte de aquella pieza de tierra que por mis legitimos titulos tengo sita dentro el término de la referida villa de Vinebre, en su partida llamada vulgarmente *El Sepiello*, ... (ACRE340-62-T2-204, 1814)

> 1 pieza de tierra nombrada *Sepiello* en la partida de este nombre (AMI 1852, 56v, 62v, 65v)

> Otra pieza de tierra partida Sortetes y Vuitenes conocida por *Sepiello* (RTD 1904, 74)

El DIEC2 identifica aquesta planta com a bruc d'hivern (*Erica multiflora*). I el DCVB la defineix com: "Planta de diverses espècies del gènere *Erica*, principalment l'*Erica arborea* i l'*Erica multiflora* (Penedès)" (Alcover, 1977). De fet, no és difícil trobar *Erica multiflora* a diversos indrets del terme, per tant, la hipòtesi podria tindre sentit.[74]

Joan Coromines recull aquest topònim: "*lo Cepiello* (CIPPICELLUM), en el terme de Vinebre" (Coromines, 1971: 201). Sembla que la –o pugui ser d'origen mossàrab, com les paraules que cita Coromines a la mateixa obra i mateixa pàgina: *galatxo*, *tormo*, *flixanco* (gentilici de Flix), o els topònims serra de Pàndo(l)s (a la Terra Alta), Caro (punt culminant dels Ports de Tortosa o Beseit), la Creu de Santos (a la serra de Cardó). Tanmateix, sembla que el diftong [je] en posició tònica pugui coincidir amb una característica pròpia de la llengua aragonesa, el mateix Coromines (1970: 151) mostra el sufix *–ello* com a mossarabisme i apunta el sufix *–iello* com a aragonesisme atès el diftong.

Referits a animals

Un petit grup dels topònims recollits en aquest treball fan referència a noms d'animals: *ase*, *bou*, *colom*, *gall*, *llop*, *rabosa*, *rata* i *talp*.

Així es recull l'exotopònim del terme de Garcia *lo pas de l'Ase*; l'antiga partida de terra *lo Colomer*, que avui és anomenada les Eres; *la cova dels Coloms* –que també és al terme de Garcia i a la qual, abans que fessin la carretera C-12 només s'hi podia accedir des del riu–; l'emblemàtica *roca del Gall*, situada al camí que puja a l'ermita de Sant Miquel, i que encara s'utilitza per fer empipar els forasters, ja que és costum que s'expliqui que si s'hi acosta l'orella es pot sentir el cant del gall que hi ha atrapat a dins, i quan la hi apropen s'aprofita per fer-los fer un cop de cap contra la pedra;[75] la partida de *les Mutxoles* –Al DCVB, s'hi defineix *mutxol* com un mussol o com una au nocturna en general. I es

[73] El DCVB recull les formes *sepell* i *sapell*, i el DIEC2 recull la forma *cepell*.
[74] A Vinebre, actualment, aquesta espècie vegetal es coneix amb el nom de *renegadors*, a causa del soroll que fa en ser cremada.
[75] Cal citar la coincidència d'aquest engany amb la Pedra dels Àngels de les Borges del Camp, que explica el mateix engany, només que a la vila del Baix Camp es fa a la canalla i s'hi sent cantar els àngels (Moreu-Rey, 1999: 109). I amb un forat a la roca que hi ha a Tivissa (Ribera d'Ebre), prop de l'ermita de Sant Blai, anomenat justament *lo Cant del Gall*.

localitza aquest mot en el valencià meridional–; l'indret anomenat *la Plana de la Lloba*, prop de les Planes de Flix; la partida de *les Raboses* –Al DCVB es recull *rabosa* (i mall. raboa) com mamífer de la família dels cànids, espècie *Canis vulpes* i es localitza a diversos indrets de la geografia catalana: St. Feliu de Pallerols, Pont de Suert, Pla d'Urgell, Falset, Calaceit, Gandesa, Tortosa, Maestrat, Morella, Xàtiva, Pego, Alcoi, Benidorm, Mallorca–, per bé que Coromines ho relaciona amb el mot llatí ROGATIONES (Moreu-Rey, 1999: 156) i no pas amb cap animal; *lo molí de la Rata* i el *molí de les Rates*; i *la Illa del Tau*, que curiosament avui dia s'anomena Illa de Pau –Al DCVB es recull la variant *tau* per a *talp*: "Mamífer insectívor de l'espècie *Talpa europaea*, semblant a una rata però amb la coa molt curta, pèl fi i abundant de color negrós, ulls molt petits i gairebé ocults sota la pell, i les potes de davant fortes i ben disposades per a gratar la terra, en la qual obre galeries d'on surt poques vegades".

Mots lligats a la cultura fluvial

En aquest apartat, de la mateixa manera com s'ha fet en el corresponent als antropònims, es recullen els topònims que fan referència al fet que el terme municipal de Vinebre estigui lligat a l'Ebre i a la cultura fluvial. Aquells noms que ja han estat comentats en altres apartats, no es comentaran de nou aquí.

S'han recollit: *la Barca, lo coster de la Barca, l'Embarcador, lo Galatxo o Riuet, Fancuixer, los Fangars, Fanguer, lo Fanguitxer de Pelinxo, les Illes, la via de la Mitjana, la Platja o Platgeta, lo Pontó, lo Pontó de Romero, lo Riuran, los Ribers, lo Riu*.

Analogies

S'apleguen en aquest apartat els topònims els noms dels quals representen una cosa per semblança suggestiva. Els substantius en qüestió són els següents: *apòstol*, *campana*, *cogulla*, *covarxó*, *coa*, *fum* i *mugró*.

Los Dotze Apòstols és el nom que rebien dotze olivers (*Olea europaea*) centenaris, que estaven situats a l'esquerra del "Passo de Ganado". Malauradament, actualment ja no existeixen, foren arrencats a finals del segle XX. La veu popular explica que en una guerra, possiblement la del Francès, mentre l'exèrcit de França era a la població, algú va matar un militar. En conseqüència, els vilatans van ser reunits a l'actual plaça de la Constitució per a ser interrogats sobre el fet. Com que el culpable no sortia, els militars van decidir anar matant vinebrans, d'un en un, fins que el culpable aparegués. Sortosament, l'alcalde va poder sembrar el dubte entre els oficials dient que els autors de la mort del soldat també haurien pogut ser veïns de la Torre de l'Espanyol o d'Ascó. L'exèrcit francès va deixar de matar vinebrans, però els van castigar a tallar tots els olivers del terme. I només en van quedar drets tretze. Aquell nombre maleït, el tretze, es va convertir en els Dotze Apòstols i la Mare de Déu (vegeu l'oliver de la Mare de Déu). Al de la Mare de Déu l'anomenaren així perquè la forma de la soca en recordava el mantell. I al més gros dels dotze, l'anomenaren Sant Pere. Probablement, tres o quatre olivers d'aquells dotze també van rebre nom concret d'apòstol, però no es recorda quins ni per què. Tanmateix, sembla que hi ha una mica de confusió en aquest tema, ja que, d'una banda, s'explica que els Dotze Apòstols producte del càstig francès eren escampats per diversos indrets del terme; i, en canvi, els Dotze Apòstols que es recorden en l'actualitat eren plantats tots junts en una mateixa finca. Si la llegenda tingués algun fonament real, els actuals Dotze Apòstols serien hereus del nom que havien portat uns altres olivers més antics.

La Campana és el nom que rebia una roca que estava situada al Pas de l'Ase. Era una roca que va caure de la muntanya i va quedar travada, penjant, entre dos parets de roca, en un indret especialment estret del pas de l'Ase (al terme de Garcia), de manera que s'hi passava per sota en travessar l'estret. A la gent els semblava el batall d'una campana i, fins i tot, la veu popular conta que els dies de vent es movia. Actualment ja no existeix, va desaparèixer amb les obres de l'obertura de la carretera C-12, l'any 1972.

La Coa de Cent-i-u és una finca estreta i llarga, com una coa, situada al final de la partida dels Plans. Al DCVB es recull el mot *coa* com a forma anterior a *cua* i se n'atribueix l'etimologia al llatí vulgar *CŌDA (contracció de CAUDA), que té el mateix significat. També explica que "la forma catalana més antiga és coa, i que la forma *cua* prové de *coa*, i que el canvi de la *o* tònica en *u* es pot explicar tal vegada per la influència del mot cul".

La punta de la Cogulleta és un turó situat enmig d'un pla, a les Mugues, no és gaire alt, però està isolat i recorda la forma d'una cogulla, d'una "capulla, cobricap còmic, o bé la punta o cornaló còmic de la manta, que serveix per abrigar-se el cap o per a portar-hi coses" (Alcover, 1977).

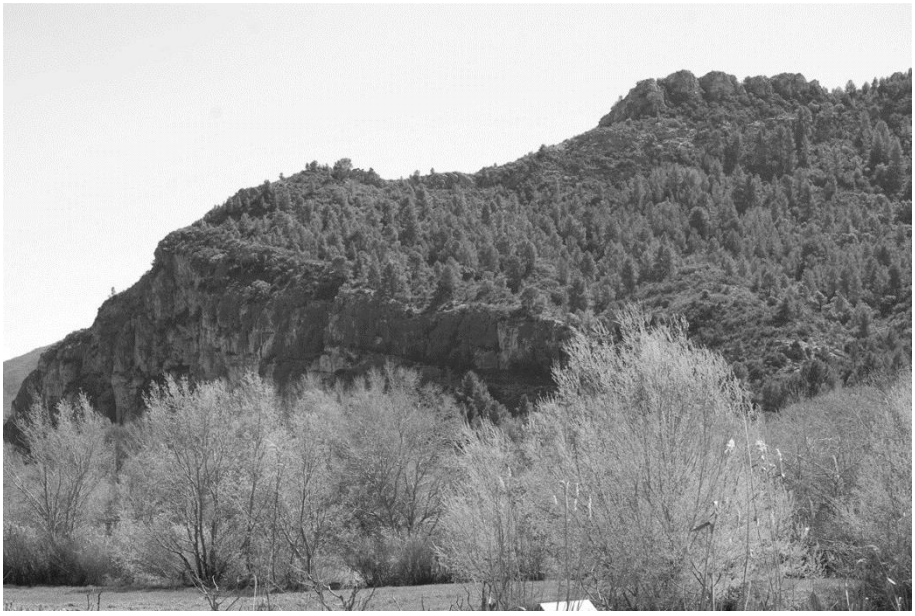
La punta de la Cogulleta

Los Covarxons és el nom que reben un conjunt de peces de terra situades en un racó amagat i petit de terreny, en una valleta amb forma de colze, al costat de la partida de terra dels Valletans. Segons el DCVB, un *covarxó* és un enfony en forma de cova, una cavitat on hom es pot arrecerar d'una manera rudimentària (Alcover, 1977).

Lo forat del Fum és un forat a la roca que hi ha a la serra de les Obagues, a la banda del terme municipal de Garcia, d'on els dies de molt fred, per contrast tèrmic, en surt vapor d'aigua.

Los Mugrons són uns penyals situats al Solà de Mugrons, al terme d'Ascó. En la seua forma recorden una filera de mugrons, semblants als d'alguns mamífers, d'una lloba, d'una gossa, d'una truja... Aquesta part del cos dels mamífers és recorrentment utilitzada com a topònim per tot el món, com explica Enric Moreu-Rey quan parla d'eminències massisses i fa referència a topònims que denominen les parts dominants s'una muntanya:

> ... La Mamella (Ses Mamelles, Les Mamelleres, Les Mamelludes, Mambla); La Popa (El Puig de la Pòpia; i possiblement EL Papiol (per "popiol"); El Mugró (Els Mugrons)... En aquest punt, com en molts d'atres, hom comprova com són d'universals certes tendències denominadores. Així, al Gran Parc Nacional de Wyoming, als Estats Units d'Amèrica, la muntanya més important va ser batejada pels colonitzadors francesos i segueix sent anomenada "Les Trois Tetons": un cim acabat amb tres eminències arrodonides. Hom retroba exemples paral·lels a molts països: "Las Mamblas", "La Tetas", "Los Pezones", "El Pecho", "Las Ubres" (Aragó i cAstella), "Mamoa" (Portugal), "Mamelon" (genèric francès)" (Moreu-Rey, 1999: 33)

Els Mugrons vistos des de les Fontjuanes

Detall dels Mugrons

Referits a altres noms comuns

S'apleguen aquí els topònims que fan referència a altres noms comuns i que no han pogut classificar-se en cap dels apartats anteriors.

La *serra Comuna* és un topònim recollit exclusivament d'una font escrita (CM 1793, 2r) podria tractar-se de l'actual serra de les Canta-ranes i podria ser que el nom fes referència al fet que fos una serra d'ús comunitari per diversos termes municipals, en aquest cas els de Vinebre i la Torre de l'Espanyol, ja que per la data del document i el fet que no s'hagi recollit en cap altre document, és poc probable que es referís a Gorrapte.

Lo Cap del Ram és un topònim recollit de fonts orals que el situen a l'àrea on es troben la vall de la Torre i el Riuet o Galatxo. Davant del gran ventall de significats d'aquest genèric, *ram* (tècnica de caça de moixons, branques, conjunt de flors i fullatge, conjunt de fruits, granera, ratlla de color en un animal, enfilall, torca, incici d'una malaltia, etc.) i sense cap característica o informació destacables de l'indret, no és possible fer una hipòtesi etimològica.

Quant als topònims *la Contesa*, el *Coll de la Contesa*, el *camí de la Contesa*, les referències escrites que hem trobat d'aquest topònim són diverses:

> "una pieza de tierra denominada *Coll de la Contesa*" (JPV ACRE 14 1890)
>
> "otra finca denominada *Coll de la Contesa*, partida de Gorraptes, término de Vinebre" (JPV ACRE 16 1890).
>
> "*Collado de la Condesa*" (PV 1919)
>
> "*Camino de Coll de la Codesa* [*sic*]" (PIGC 1930, F1)
>
> "*La Condesa*" (PIGC 1930, P5 F1, F2, F3)
>
> "*Senda de la Codesa* [*sic*]" (PIGC 1930, P5 F1)
>
> "*Senda de la Condesa*" (PIGC 1930, P5 F2, PIGC 1930, P7 F1)
>
> "partida llamada *Contesa Muga*" (JPV ACRE 7 1945)
>
> "*La Condesa*" (RPPRV 1954, P5)

Com es pot observar, les referències escrites del segle XIX, malgrat ser en castellà, recullen la forma Contesa, les del segle XX són en castellà i recullen la forma: "la Condesa".

Però també s'ha recollit el topònim de font oral, com una altra manera d'anomenar la partida de terra de *la Muga* o *les Mugues*. I el principal informant oral d'aquesta tesi insistia que la forma és "la Contesa" [ɫa konˈteza], no pas [ɫa konˈdeza], títol nobiliari. Una hipòtesi plausible que es proposa, doncs, és la que lliga els dos noms de la partida, Muga i Contesa, i s'inclina per la possibilitat que la denominació original fos "la Contesa", amb el significat "Contenço, disputa, baralla". *La Muga*, com a termenal, límit o molló podria tractar-se de la frontera entre el terme de Vinebre i l'antic terme de Gorrapte. I d'aquest veïnatge bé en podria sorgir una contesa: disputa, baralla.

O potser el litigi va ser entre els habitants de Vinebre i els de la Torre de l'Espanyol, que es disputaven l'aprofitament del terme despoblat de Gorrapte, com ja s'ha comentat més amunt. Els documents que recullen acusacions de la gent de la Torre de l'Espanyol contra la de Vinebre davant del comanador d'Ascó han estat localitzats a l'ACRE i són: ACRE340-7-T-470 (datat el 1637), ACRE340-7-T-473 (datat el 1843) i ACRE340-7-T-473 (datat el 1845). S'observa que les discussions van tindre lloc en un període ben llarg de temps.

Coromines (1994) recull exactament aquest argument a l'entrada Contesa: Noms que vénen del català clàssic contesa "lluita, disputa" (DECat viii, 404 a 43-57) aplicat a territoris disputats o pledejats entre diversos municipis, o entitats pastorals o privades. Antiquat el mot en l'ús oral, apareix disfressat atribuint-lo a unes fantàstiques dames contals…

Lo molí del Ferro és el nom d'un molí recollit de font oral, però la situació del qual l'informant ignorava. Seria possible que es tractés d'un molí en el qual es fes anar un mall accionat per la força hidràulica a fi de treballar aquest metall.

El topònim *la riba de la Pena* és una timba de terra d'uns 60 metres d'alçada, situada a la partida dels Assuts. És un indret fronterer amb el terme municipal de la Torre de l'Espanyol. Allí, hi regolfen les aigües de la vall de la Torre i l'erosionen de manera que s'esbalça i agafa una forma peculiar.

D'entrada i sense conèixer el lloc, podria pensar-se a relacionar el nom amb la següent accepció del mot *pena*:

> ...una roca espadada (Maella). La forma *pena* existeix en la toponímia de la ribera del Matarranya (La Pena de Ribés, la Pena de Boquera, etc.) i d'altres comarques, com Roca de la Pena (Berguedà), La Pena nom d'una masia situada sobre una gran penya a les muntanyes de Prades (al terme de Vimbodí), Nostra Senyora de Pena nom d'un santuari situat prop del poble de Cases de Pena (Rosselló). Etim.: del llatí PĬNNA, 'merlet'. (Alcover, 1977)

Des d'aquest treball es descarta la possibilitat que aquest nom faci referència a la paraula *penya*, com a substantiu que significa "massa pètria", ja que es tracta d'una riba de terra i no pas de roca. A més, la gent de la Torre de l'Espanyol anomenen aquest indret *lo barranquet d'Espena-rucs*. I l'entrada del DCVB, *espenar* ens remet a *espenyar*, amb el significat d'"estimbar; llançar cap avall d'un lloc elevat. Etim.: derivat de *penya* amb el prefix *es-*, que indica separació o procedència" (Alcover, 1977). I sembla més probable que l'explicació de l'origen del nom tingui relació amb aquest fet. El que es desconeix és si respon a un cas aïllat que es va magnificar de manera llegendària, o si era una activitat usual, com ara un lloc on es pugués sacrificar aquests animals quan ja no eren útils.

La riba de la Pena

La roca del Sol és un exotopònim, situat al terme de Garcia, a la serra de les Obagues, però a la cara sud. És evident que el nom de la roca és degut al fet que a migdia hi toca el sol de ple. Roques i penyes amb noms semblants, segons Moreu-Rey (1999: 122), podien servir per assenyalar l'hora i fer de rellotge de sol.

Els topònims *les Vuitenes*, *lo camí de les Vuitenes* i *Vuitenes dels Ametllers* han estat recollits en nombroses referències escrites, a més, de les fonts orals:

> "...la heretat de *les Vittenes* la quall afronte en Ramon Domenech y en Joan de Ossó de dins, y en lo cami de Gorapte y e lo cami de la Serra..." (ACRE340-62-T2-2, 1607)

"...antigament pati, ere de Pere Ferrús, lo qual està situat junt e fora de Vinebre, als patis que i ha camí de la Torre, e afronta ab lo camí que va a Gorrapte y ab *lo camí de les Vuitenes.*" (CAP 1607, 109v)

"...un corral que antigament ere pati, lo qual està situat junt y fora de Vinebre, als patis que ja al camí de la Torre, affronte ab lo camí qui va a Gorrapte, ab lo *camí de les Vuytenes* y ab patis o corrals..." (CAP 1639, 14v)

"... unam hereditatem francam sitam in termino de Vinebre in *partita nominata les Vuytenes*, pro ut affrontatur ab oriente cum Gabriele de Pepio et a ponente, cum itinere termini de Gorrapte..." (ACRE340-62-T2-161, 1639)

"...un corral que antigament era pati, lo qual està junt y fora del lloch de Vinebre, als patis que hi ha al camí de la Torre, affronta ab lo camí que va a Gorrapte, ab lo *camí de les Vuytenes* y ab patis o corrals..." (CAP 1661, 169v)

"Venda de 3 jornales de tierra de olivos y viña derruhida en el término de Vinebre y *Partida de les Vuitenes*, firmada por Juan Bieto en favor de Don Juan Domenech y Salvado"

"... un pedazo de tierra, plantado de algunos olivos y viña de extención tres jornales, poco más o menos, que sujeta a dominio directo del señor comendador de la Encomienda de Ascó, y por mis legítimos títulos de posesión e mis mayores tengo y poseo en el término de la relatada villa de Vinebre, y *partida nombrada les Vuitenes* ..." (ACRE340-62-T2-205, 1815)

"...un pedazo de tierra de dimención una punta eo juñida, poco más o menos, con nueve olivos pequeños eo empelts plantado, que sujeta a dominio directo del señor Comendador de la Encomienda de Ascó, y por mis justos y legítimos títulos tengo y poseo en el término de la propia villa de Vinebre, y *partida llamada les Vuitenes*..." (ACRE340-62-T2-206, 1817)

"... la pieza de *les Vuitenes* de este término..."

"...Toda aquella pieza de tierra plantada de olivos, almendras, y viña, de seis jornales de cultivo de estención, poco más o menos, situada dentro el término de esta villa y *partida llamada vulgarmente de les Vuitenes;* lindante por la parte de oriente con el camino público que dirige a la villa de la Palma; a mediodía, con tierras de la propia Doña Teresa, y de Josef Viñes del pueblo de la Vilella Alta; a poniente, con la carretera dicha de Lleyda..." (ACRE340-62-T2-209, 1845)

"1 pieza de tierra nombrada *Vuitenes*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 3v, 4r, 6v, 9v, 14v, 18v, 19v, 39v, 41r, 42v, 51r, 55r, 56v, 61r, 63r, 65v, 75r, 78r, 79r, 88r, 92r, 130r)

"Otra pieza de tierra, partida *Vuitenes*, plantada de olivos" (RTD 1898, 23)

"...una finca conocida por *Vuitenes*, plantada de olivos" (RTD 1901, 34)

"...toda aquella pieza de tierra, partida *Vuitenes*" (RTD 1901, 35)

"*Vuitenes*, compuesta de 93 céntimos de jornal" (RTD 1902, 51)

"Una pieza de tierra conocida por *Vuitenes dels Ametllers*" (RTD 1904, 77)

"Otra pieza de tierra conocida por *Vuitenas*" (RTD 1905, 109)

"Otra pieza de tierra secano, llamada *Vuitenas*, plantada de viña y olivos" (RTD 1909, 142)

"Una pieza de tierra en la partida *Vuitenes*" (AMI 1911, 176)

"~~B~~*vuitenes*" (PIGC 1931, P19, F1)

"*Vuitenes*" (PIGC 1932, P17)

"*Viutenes*"

"*Veintenes*"

"*Vuitenes*" (RPPRV 1954, P17)

"*Veintenes*" (RPPRV 1954, P19)

Aquest mot fa referència al numeral partitiu. Per a Ramon Amigó, noms com *vuitena*, "es refereixen a terres sotmeses a impost senyorial, igual com els Quints, la Sesca, les Sisenes, la Setena, la Novena, que vol dir que el pagès havia de donar al senyor la quantitat de fruit expressada pel numeral partitiu del nom." (Amigó, 1999: 132-133)

13.1.1.1.3 Referits a l'Església i la religió

Aquest subgrup aplega els topònims que duen referències a l'Església catòlica i a la religió cristiana en general. S'ha fet una subdivisió específica pel pes que té aquest aspecte a la nostra cultura i perquè reuneix tant referències a noms propis com a noms comuns.

S'ha recollit el nom donat a un grup d'olivers bastant singular, ja que eren justament en nombre de dotze i eren centenaris: *los Dotze Apòstols*. Malauradament, com ja s'ha dit abans, ja no existeixen, ja que foren arrencats a finals del segle XX. El que sí encara existeix és l'anomenat o*liver de la Mare de Déu*. L'explicació del nom d'aquest arbre, segons la veu popular, és divers, hi ha qui diu que s'hi va aparèixer la Mare de Déu i hi ha qui diu que la soca recorda el cos, o el mantell que el cobreix, de la Mare de Deú i hi ha qui explica la història recollida unes línies més amunt sobre la Guerra del Francès.

Altres topònims amb aquesta característica i que encara són ben vius són: *la punta del Frare, la roca del Frare* i la partida de la *Salve*. *La roca del Frare* està situada a l'esquerra del camí de Cabacés, més amunt de la cova Foradada, i té uns 2,5 metres d'alçada. La seua forma no recorda especialment la d'un frare, de manera que potser el nom està lligat a algun episodi succeït.

L'oliver de la Mare de Déu

La roca del Frare

Quant a *la punta del Frare*, que està situada a la serra del Rovelló i ja és al terme de la Torre de l'Espanyol, es pot afirmar que la seua forma recorda el cobricap que solien portar aquests religiosos.

La punta del Frare

Pel que fa a *la Salve*, és una partida de terra que està situada al capdamunt de la pujada de Coll d'Arrutx, i explica l'etimologia popular que s'anomena així perquè és tan costeruda que, quan arribes, dalt de tot, paga la pena resar una "Salve". No es té constància que s'hi fes cap romeria, per tant, des d'aquestes línies no es tenen dades per proposar una possible etimologia.

De topònims referents a l'Església i a la religió, també se n'ha localitzat en fonts escrites uns quants que no han perviscut: la partida *lo Fra*, el mas de *Framut* (fra mut), el barranc de la *Mare de Déu de la Vall*.

Un paràgraf a part mereix el més prolífic de tots els noms al terme: *Sant Miquel*. Arran del nom de l'ermita (fundada pels cartoixans d'Escaladei el 1680, damunt de les ruïnes d'origen templer del s. XII) sorgeixen tots aquests altres topònims: *lo poblat ibèric de Sant Miquel, lo camí de Sant Miquel, la partida de Sant Miquel, el camí de Sant Miquel a Sant Antoni, la mineta de Sant Miquel, lo xiprer de Sant Miquel*, i els urbans: *lo carrer de Sant Miquel i la travessera de Sant Miquel*.

La festa de sant Miquel, que a la vila se celebra al mes de maig, ja que, en realitat, es refereix a l'aparició de sant Miquel i no pas al dia de Sant Miquel, que és el 29 de setembre, és la més estimada i viscuda més intensament per la gent de la vila.

13.1.1.2 Topònims opacs

S'apleguen en aquest apartat aquells topònims dels quals és difícil esbrinar el significat o fer una hipòtesi plausible que pugui explicar-lo. Tanmateix, en algun cas s'ha mirat de formular alguna observació o algun comentari que potser puguin ser útils en un futur.

El nom *Acaque*[76] s'ha localitzat només per escrit, a la font RCA 1416 41v. Potser podria tindre alguna cosa a veure amb un mot com Açac (nom propi jueu) o amb la paraula castellana *azaque*: tribut que els musulmans estan obligats a pagar del seus béns i consagrar a Déu.

[76] Podria haver-se de llegir *Açaque*.

> "Ítem, fa el dito Jafar d'en Eyca, alamí de Vinebre, por una suert de tierra que a al *Acaque*, que afruenta de la una part con Fomaduz Alquabre qui fa quart et de la segunda part con terra de Juci Abiafia et de Jafar de Abdellug e de la tercera con Alli Jumet et de la quarta part con cequia que se riegan la tierras quartales, devès ponient, trigo, mesura d'Azquó," (RCA 1416 41v)

Els topònims *Arrutx, lo Coll d'Arrutx, la costa de coll d'Arrutx* i *lo camí de Coll d'Arrutx* plantegen múltiples hipòtesis d'explicació semàntica possibles, però cap és formulada en ferm, només són presentades com un ventall de possibilitats.

Segons el DCVB, *ruig* equival a *roig* (Pirineu or.) i sí que la terra de Coll d'Arrutx és rogenca, ja que és argila. Aquesta seria l'explicació, en principi, més senzilla, però aquesta hipòtesi no explica l'existència de la preposició. Tanmateix, forçant la formulació d'hipòtesis, podria referència a un individu que dugués aquest mot de malnom en el sentit de ser pèl-roig.

Altrament, Coromines, al DECat recull que *arrutx* és la 'punta de la perxa del barquer'. Textualment, afirma: "És la punta de ferro que té la perxa amb què els barquers i traginers de l'Ebre dirigeixen la barca; és el que deien a Flix quan jo corria per aquelles terres el 1935 (no figura en fonts lexicogràfiques)" (Coromines, 1980). El mot sembla possible per la pertinença de Vinebre a una certa cultura fluvial, però Coll d'Arrutx no és a la vora del riu.

També segons Coromines (1980), el mot *arrutx* podria ser coincident amb el castellà *azuche* (punta de ferro del pal que es clava a terra per assegurar uns fonaments, de l'àrab *zuǧǧ*, que significa: ferro del capdavall de la llança usat per clavar-la a terra, si bé alterada fonèticament en català), ja que existeix un homònim, *arrutx* (arruïnat, espatllat), que pot ser d'origen diferent però que, segons COROMINES, 1980, pot haver tingut intervenció en el canvi d'*azutx* en *arrutx*.

Tenint en compte aquest homònim del qual parla Coromines i que significa "arruïnat" o "espatllat", i tornant a forçar la formulació d'hipòtesis, el topònim poria referir-se a un individu amb aquest malnom. Aquestes hipòtesis referents al possible malnom d'un individu encaixarien amb els noms recollits al document RTD dels anys 1902-1907, que afegeixen el determinant personal en: *Coll den Ruchs, Colldenruig* o *Colldenrruig* o *Coll den Ruig*.

D'altra banda, també s'ha recollit l'antiga paraula vinebrana ['rutʃ], –de la qual desconeixem si hauria d'escriure's *ruig* o *rutx*–. Aquest mot s'empra per a designar una mena de melmelada de raïm (most que es bullia amb més o menys farina segons és volgués més clar o més espès; si era molt espès, ja no era pròpiament "rutx", sinó *most* i també s'escampava damunt del pa).

Si la hipòtesi sobre el significat del topònim fos aquesta referència a l'espècie de melmelada local, seria fàcil explicar el perquè de la vacil·lació entre Ruig i Arruig, ja que cal tindre en compte un fenomen que s'esdevé en altres topònims del terme i que ja s'han comentat: la tendència del parlar de Vinebre a canviar la vocal medial oberta per la palatal semitancada en casos semblants: mas d'Ater > mas de Te, Horta d'Ací Deçà > Horta de *Sidesá*.

Les dades recollides de les fonts escrites quant a aquest topònim no ajuden a decantar-se cap a una hipòtesi o una altra, ja que, d'una banda, no s'han recollit testimonis gaire antics; i, de l'altra, hi ha una gran varietat de formes: Arruch, Arruig, de Arruch, Colldearruch, de Ruig, den Ruchs, Colldenruig, Collarruig,...:

> "1 pieza de tierra nombrada *Arruch* en la partida de este nombre" (AMI 1852, 85v)

> "1 pieza de tierra nombrada *Coll de Arruch*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 18v, 19r, 23v, 51r, 54r, 58r, 61r)

> "1 pieza de tierra nombrada *Colldearruch*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 50v, 54v, 60r, 60v)
>
> "otra pieza de tierra sita en la partida *Coll de Ruig*" (JPV ACRE 25, 1887)
>
> "...una porción de tierra conocida por *Coll den Ruchs*" (RTD 1902, 53)
>
> "Otra finca rústica denominada *Colldenrruig*, partida del mismo nombre" (RTD 1903, 55)
>
> "...toda aquella pieza de tierra conocida por *Coll den Ruig*" (RTD 1903, 61)
>
> "Toda aquella pieza de tierra situada en la partida *Coll den Ruig*" (RTD 1903, 62)
>
> "La finca es conocida por *Clldenrruig*" [*sic*] (RTD 1903, 63)
>
> "Otra pieza conocida por *Colldenruig,* compuesta de viña, sembradura, olivos e yermo" (RTD 1903, 64)
>
> "...la tercera parte, poco más o menos, de la finca conocida por *Colldenrruig*" (RTD 1903, 65)
>
> "...otra pieza de tierra conocida por *Colldenrruig*, compuesta de yermo y garriga" (RTD 1904, 84)
>
> "...una finca situada en la partida Tosal y Valldosera de este término municipal, conocida por *Coll den Ruig*" (RTD 1907, 124)
>
> "fincas rústicas situadas en este término municipal, llamadas *Arruig* y Plá" (JPV ACRE 32, 1914)
>
> "*Camino de Collarruig*" (PV 1919)
>
> "*Coll de Ruig*" (PIGC 1929, P18 F1, RPPRV 1954, P18)
>
> "*Ruig, coll de*"
> "*Coll de Ruig*" (NOM 2010)

Finalment, un darrer comentari, pel que fa al nom de l'escuderia de motos de la vila, que pren el nom d'aquest topònim i l'escriu de la manera següent: *Coll d'Arruix*. És evident que és un error ortogràfic semblant, per exemple, al que trobem en el nom d'un antic grupuscle d'afeccionats violents al FC Barcelona: "Boixos Nois".

En aquesta tesi s'ha considerat escriure *Coll d'Arrutx* atesos els nombrosos testimonis, escrits i orals, que incorporen la vocal medial oberta, i per estar en consonància en les paraules homòfones recollides a les obres de referència.

Lo salt del Rai és un salt d'aigua de la vall dels Gorraptes. El DCVB defineix *rai* com un:

> Conjunt de trams o lligalls de troncs o bigues, subjectats amb redortes paral·lelament els uns amb els altres, que, conduït amb rems per dos o més hòmens, es deixa anar seguint el corrent dels Nogueres Pallaresa i Ribagorçana i del Segre i serveix de mitjà de transport d'aquelles fustes des dels boscos de l'alta muntanya fins a les terres planes i centres industrials on la fusta és utilitzada (Ribagorça, Pallars, Conca de Tremp, Pla d'Urgell, Garrigues, Ribera d'Ebre).

No sembla gens probable que mai hi pogués passar un rai, atès que el desnivell és força alt i l'avinguda d'aigua de la vall de Gorraptes, molt minsa en l'actualitat i, per bé que, en el passat és molt probable que n'hi baixés de manera regular, és necessari un cabal considerable perquè hi pugui lliscar

una construcció d'aquesta mena. És clar que bé podria fer referència a un episodi concret en què s'hi intentés una baixada.

Lo salt del Rai o salt de la Vall

Seviques

Els topònims que s'han recollit i que inclouen aquest mot són: la partida de terra *les Seviques*, i les agrupacions administratives d'aquesta partida amb altres d'adjacents: *Seviques i Oliverets* i *Seviques i Pedruscall*.

D'aquest topònim, viu actualment, se n'han recollit diverses formes escrites: Siviques, Sebiques, Seviques, Sivecas, Sivicas (en documents castellans), Siveques.

> "El mismo sobre una Ysla dentro del río Ebro en la partida llamada de *Siviques*" (RZ 1787, 162)

> "...perpetuamente toda aquella heredad llamada lo Moli Vell, plantada de morales, de algunos olivos y tierra de sembradura; de extension de quatro jornales, poco más o menos, situada en el término de dicha villa de Vinebre y *partida de les Sebiques*, a la una; y, otra parte, el Camino R[1] que se dirige desde dicha villa a la de Garcia, confirmante, por una parte, con el río Ebro; por otra, con tierras de Don Josef Oso; por otra, con las de Miguel Juan Marti; y, por otra, con la Vall de la Huerta" (ACRE340-62-T2-199, 1803)

> "...toda aquella parte de heredad campa, plantada de algunos almendros, de un jornal de extensión, poco mas ó menos, que consiste en la metad de aquella piesa de tierra que por mis legítimos títulos tengo sita dentro el término de esta villa de Vinebre, en su partida llamada vulgarmente *de les Siviques*, lindante ..." (ACRE340-62-T2-202, 1805)

> "1 pieza de tierra nombrada *Seviques*, en la partida de este nombre" (AMI 1852, 10v, 14r, 30r, 38r, 64r, 66v, 69r, 78r)

> "una finca nombrada *Civiques*, en la partida de este nombre, término de la presente" (JPV ACRE 36, 1888)

> "Otra pieza conocida por *Siviques*, compuesta de almendros, olivos, huerta, viña, sembradura y alameda, de extensión dos jornales cincuenta céntimos, equivalentes a una hectárea, cincuenta y dos áreas y diez centiáreas. Linda al N. con tierras de José Pros, S. Purificación de Ossó, E. camino de Garcia, O. con el Galacho" (RTD 1904, 76)

> "Otra pieza de tierra en la partida Siviques y Pedruscall conocida por *Siviques*, compuesta de huerta, viña, almendros, olivos y sembradura y alameda [...] Lindante [...] al E. con el camino de Garcia y O., con el Galacho" (RTD 1904, 82)

> "Otra pieza de tierra conocida con los nombres de *Siviques y Pedruscall*, plantada de almendros, olivos y sembradura [...] Limita [...] y Oeste, con el camino de Garcia" (RTD 1904, 78, 80)

> "Otra en la de *Sivecas*[77] *y Auliverets*, de almendros, sembradura y olivos [...] linda al Norte, casas del pueblo; S., herederos de José Antonio Servelló; E., camino de Garcia, y O., río Galacho" (RTD 1910, 144)

> "Una pieza de tierra en la partida *Sivicas y Auliverets*, de sembradura" (RTD 1911, 162)

> "José Ferré Viaplana se hace cargo de una pieza de tierra de la partida *Siveques y Olivaret*, que la transfiere Carme Bosch Poquet; que linda al Norte con Venancio Teixidó; Sur, José Ferré; Este, camino de Garcia, y, Oeste, Miguel Poquet según escritura de venta..." (RTD 1911, 169)

> "*Seviques*" (PIGC 1928, P11)

> "*Seviques*" (RPPRV 1954, P11, RPPRV 1954, P16)

Cal notar la vacil·lació en algunes de les vocals, com ara el tancament de la vocal palatal semitancada de la primera síl·laba: Siviques, Sivecas, Sivicas, Siveques; o l'obertura de la vocal palatal tancada de la segona síl·laba: Sivecas, Siveques, segurament per influència del nom comú *siveca*:

> || **1.** Ocell nocturn de l'espècie *Smyrnium aluco* (pir-or., or., occ., men.); cast. *cárabo, lechuza.* (V. òliba || 2). La gàvia de la civeca, doc. a. 1408 (arx. parr. de Sta. Col. de Q.). Sols junt amb la xibeca la gralla alegre es mostra, Atlàntida iii. Se'l guayten les sibeques, Guimerà Poes. 194. Les xibeques esbufegarien malediccions i presagis de càstig, Espriu Lab. 142.
> || **2.** *m. i f.* Beneitot, curt d'enteniment (Camp de Tarr., Conca de Barberà, Falset). Després de la mort del seu marit; de la xibeca que passava per tal, parlo, Santamaria Narr. 58. (Alcover, 1977)[78]

També s'ha localitzat un topònim igual al terme de la vila d'Ascó: Sibiques, Seviques, Siviques.

> "...sobre una ysla dentro del río en el término de Azcón en la partida llamada *les Seviques"* (CR 1771, 308)

> "...una Ysla dentro del río delante de la partida llamada *les Sibiques* término de la villa de Azcón" (RZ 1787, 92)

I això darrer, afegit al fet que s'ha recollit el mot Caviques, com una mena de nom de família, ens porta a formular la hipòtesi que el topònim provingués d'aquest antropònim:[79]

[77] Possible error de l'escrivent.
[78] El DCVB també recull la frase feta "anar a caçar xibeques", amb el significat d'anar en cerca de coses imaginàries; ficar-se en coses il·lusòries. A Vinebre "anar a caçar la siveca" era un parany per a ingenus, als quals es feia anar de nit al defora per caçar aquesta bèstia, mentre, en realitat, se'ls feia amagar dins d'un bidó o d'una bóta amb el pretext d'amagar-se, i aquest bidó o bóta es col·locava estratègicament a la vora d'un pendent. Un cop l'ingenu es ficava a dins, es donava una bona puntada de peu al bidó o la bóta perquè baixés rodolant, amb l'ingenu dins, tot el pendent.
[79] Ortega (1996) el recull als índexs finals com a antropònim.

> "Primerament, fan los hereus dels Caviques[80] de Vinyebre por tierra que.n a en *la Huerta del dito lugar*, que afruenta de la una part con carrera pública et de otra part con tierra de Alli Aliolo et de la part de sol exient con Juce Viliel et de la quarta part a sol ponient con tierra de Calema[81] Amazit et de Alli Avencelem, medio trigo et medio ordio, mesura d'Azquón
> .II. barcelles" (RCA 1416 41r)

> "Ítem, fan los herederos de los Caviques de Vinebre, afruentan (44r) d'una part con carrera pública et de la segunda part con tierra de Alli ALiolo et de la tercera part a sol exient con Juci Villel e de la quarta part con terra de Caet Avevolem." (RCA 1416 43v)

A més, en el mateix document, es localitza una al·lusió als "Caviques de la Torre" (RCA 1416, 50r), de manera que es podria tractar d'un nom estès per la comanda d'Ascó.

Com en força altres paraules del mateix text i en altres textos del mateix segle, aquella *c-* inicial pot ser una *ç*:[82] els Çaviques. I la relació entre els Çaviques i unes possibles "les Ceviques" no sembla pas improbable.

Pel que fa al canvi de gènere, pot ser explicable per una peculiaritat del llenguatge oral, si més no en el parlar de Vinebre: de vegades, en pronunciar ràpidament, es pot pasar, per economia del llenguatge, d'un "a les" a un "als". Això i el fet que acabi en *-es*, marca del plural femení, podrien haver facilitat el canvi i, per ultracorrecció, es podria haver donat el pas invers.

El nom de partida *les Vallosseres* dóna nom a altres topònims: l'agregació de partides *Tossals i Valldosera*, la peça de terra *Vallossera de Cent-i-u*, *la cova de la Vallossera de Cent-i-u* i el *camí de les Vallosseres*.

La proposta del *Nomenclàtor oficial de toponímia de Catalunya* per a aquest topònim és Vallosseres. Però les fonts orals recullen, invariablement, la pronúncia amb la vocal velar tancada [u], *Vallusseres* i, de fet, el tancament de la vocal velar semitancada en posterior tancada no és un tret fonètic habitual, però sí ocasional, en parlars occidentals. Per tant, seria una bona opció la de NOM 2010.

Tanmateix, les fonts escrites en recullen algunes variants. D'una banda, les fonts més antigues, finals del segle XIX i principi del XX, recullen la forma Valldosera:

> 1 pieza de tierra nombrada *Valldosera* en la partida de este nombre (AMI 1852, 29r, 31r, 84r)

> Una pieza de tierra situada en este término, partida nombrada *Tosal y Valldosera*, conocida por *Tosal (*RTD 1905, 106)

> ...una finca situada en la partida *Tosal y Valldosera* de este término municipal, conocida por Coll den Ruig, compuesta de almendras, viña, sembradura, olivas y yermo (RTD 1907, 124)

> Otra pieza de tierra conocida por *Tosal y Valldosera (*RTD 1908, 130)

I, a partir de 1929, recullen la forma que coincideix amb la pronúncia actual:

> *Valluseras (*PIGC 1929, P1, PIGC 1929, P2)

> *Valluseras (*RPPRV 1954, P1, P2)

[80] Cal llegir *Çaviques*.
[81] Cal llegir *Çalema*.
[82] Caet Avemolem (44r), Calema Amazit (41r), Calema Algizar (41v), Calema Amazit (41r), Jafar d'en Eyca (41r, 41v), Alli de Muca (48r)

Al DCVB s'hi recull el cognom *Valldosera*: "Llin. existent a Gir., Canyelles, Olèrdola, Alcover, L'Arboç, Brafim, Morell, etc." I indica que l'ètim coincidiria amb la proposta del *Nomenaclàtor*: Etim.: del llatí VALLE ŬRSARIA, 'vall d'óssos'. Coromines (1994) recull l'entrada *ossera* i altres derivats i compostos d'*ós*, i s'hi proposa el mateix ètim i s'hi comenta que es localitzen diversos topònims com aquest al llarg dels Països Catalans:

- En el vessant Sud de Montseny: torrente Vallis Osarie. I el Sot de Valldossera cap al Tagamanent.
- A l'Alt Penedès: Valldosera i afirma haver oït [baʎuˈseɾə]
- Al Maestrat: paratge i veïnat en el terme de Vistabella, diu haver-hi oït [baʎuˈseɾa]
- A l'esquerra de l'Ebre, prop de Miravet venint de Rasquera, hi localitza el barranc de Valldosseres.
- Al Capcir, hi recull Vallsera.

Però la relació del topònim amb aquest animal no acaba d'encaixar amb el mot que es fa servir a la contrada per anomenar aquest animal: *onso*.

> ONSO *m.*
> Ós, mamífer del gènere *Ursus* (occ., bal.); cast. *oso.* [...]
> Fon.: ónso (La Llitera, Fraga, Massalcoreig, Ll., Gandesa, Tortosa, Mall.); ónsu (Men.). [...]
> Etim.: del llatí ŭrsu, 'ós', amb la *r* convertida en *n* tal vegada per influència de la *n* de l'article indeterminat *(un oso)*, segons l'explicació de Coromines en RFH, v, 4. (Alcover, 1977)

Tampoc no es té constància que s'hi hagi localitzat una acumulació d'ossos, ni humans –i , per tant, hi hagués un cementiri–, ni animals. Per això, aquest topònim s'ha classificat en aquest apartat de topònims opacs.

Per finalitzar aquest apartat, cal dir que hi ha alguns topònims dels quals no hem pogut o no hem sabut localitzar-ne o esbrinar-ne res quant al significat. Són els següents: *lo racó d'Aixerí, Beanta, racó de Cahoni, lo pla de Giragoix* i *lo pouet de Repis*.

13.1.2. Anàlisi formal dels topònims rurals

S'ha organitzat aquesta anàlisi formal segons l'esquema següent. Vegeu-ne la definició en cada subapartat.

- Noms complementats per un antropònim
- Noms complementats per adverbis de lloc
- Noms complementats amb un adjectiu qualificactiu
- Noms complementats per una referència a una ètnia o un gentilici
- Diminutius
- Noms en llengua castellana

13.1.2.1. Noms complementats per un antropònim

Una de les maneres més prolífiques de construcció de topònims al terme municipal de Vinebre és complementar el nom genèric d'un topònim amb un sintagma preposicional compost per la preposició *de*, amb el sentit de "propietat" i un nom propi de persona (nom de fonts, cognoms o renoms o una combinació d'ells).

El cas més repetit és el d'algunes peces de terra, que agafen el nom de la partida, seguit de la preposició i del nom del propietari. Són els topònims següents:

Comellar: de Macip, de la Minga, de Pep de Carlos.
Malló del Forneret.
Muga de: Biscaia, el Blaió, Joansant, la Capitana, el Negret, Marta, Martí, els Martins, Miranda, Pelinxo, Pere del Blaió, Perelló, Pere Manel, Roer, Sanç.
Gorrapte: de Barrugo, de Bieto, de Bolva, de "Bruno", de Don Jaume, del Barber, de Jan, de Joansant, del Forneret, del Fusteret, de Manel de l'Aleixa, de Paradell, de Pepet d'Estivill, de Pere Manel, de Serra, de Serreta.
Illa: d'Agustí Valls, de Don "Pio", de Domènech, de Joan Domènech, del Comandant, del Rector, del Senyor Domingo, de Pau, de Teixidó, del "Valentino" (Illeta).
Pla: de l'Apotecari, d'en Jaume, de Perejoanet, de la Sila, de Marc, de Tarragó.
Puntó: de "Romero".
Sénia: del Comandant, de Jaume Perot, de la Menya, de Martí.
Valletà: de l'"Alberto", de Joan de Martí, de Pep de Leli.
Vallossera de Cent-i-u.

Altres topònims que responen a aquest tipus de construcció són els noms de masos, de fonts, de molins, de coves i d'altres, com les eres, els aljubs, els obacs, etc.

Els masos que s'han recollit i que són anomenants d'aquesta manera són els següents: de l'Animer, de Benjamí, de Biscaia, de Cabirons, de Cabirons de ca Fornera, de la Capitana, de Clauetes, de Covera, d'Eixalello, de l'Escrivà, de Manel de l'Aleixa, del Manet, de Marina, de Miranda, d'Ossó, de Pepet, de Pepo, de Pepo de la Lira, de Pere l'Arcís, de Pere Manel, de Perrilla, de Ramon de la Menya, de "Romero", de Sanç, de "Sandinyo", de Serra, de "Silo", de Xitxurrín.

Les fonts: de l'Abelarda, de la Cardona, del Neno, de Perrilla (el camí de la Font de Perrilla), de "Valero".

Els molins: d'"Abelardo", del Comandant, del Criveller, de Don Jaume, de Jaume Perot, de Joansant, de Ricatxons, de Roc, de Roer, de la Sastra, de Xop.

Les coves: del Mano, de Marta, de Pep de Leli, de Ribellet.

Els obacs: de Pere l'Arcís, del Fuster, de Joan de Bieto, de Vilassa

I altres elements: l'era d'"Olivero", la mina d'"Olivero", l'aljub del Carranco, l'hortet de ca Don Jaume, la valleta de Don Jaume, lo bosc de Don Joan, l'era del Forneret, los àlbers de Jaume Perot, l'era del Negret, l'aljub de la cova de Pep de Leli, la pedrera de Quicot,...

Alguns d'aquests topònims –com ara els noms d'alguns arbres– duen, el nom de la partida a la qual pertanyen i, després, l'antropònim: oliver de la Canella del Roig, pi de la Canella del Roig,...

Un paràgraf especial es mereixen els topònims recollits exclusivament de font escrita Pla d'en Jaume, En Jaume Més Amunt i En Jaume Més Avall. Del Pla d'en Jaume (recollit com *Pla de Anjaume* en una font escrita en llengua espanyola) se'n sap que era a la partida dels Plans i, per tant, és fàcil relacionar l'origen del topònim amb el mecanisme més senzill per a anomenar que s'ha comentat a l'inci d'aquest apartat: el nom de la finca que agafa el nom de la partida –Pla– complementada per una construcció genitiva –de– que fa referència al nom de l'amo –*en Jaume*, article personal més prenom; o *Enjaume*, cognom–. Malauradament, dels topònims en Jaume Més Amunt i en Jaume Més Avall, no se'n sap la ubicació, ja que la font escrita només reporta que les finques estan en la partida del mateix nom. Tot i així, podria ser que tinguessin relació amb el Pla d'en Jaume i estiguessin ubicades relativament a prop. Per bé que també podrien tindre a veure amb l'estrany topònim "Jaime" –tot i que, com que aquest darrer està prop de la Valleta de Don Jaume, també podria ser que "Jaime" fos una referència a Don Jaume–. És un enigma que no es resoldrà si no se'n troben més dades en altres documents, en un futur.

Quant a la manera adient d'escriure aquests topònims, hi ha dos possibilitats que sorgeixen del fet que el nom propi sigui l'article personal més el prenom, *en Jaume*, o bé que es tractés del cognom *Enjaume*.[83] Cosegüentment, tant es podria escriure *Pla d'en Jaume* com *Pla d'Enjaume*, i *En Jaume Mes Amunt* i *En Jaume Més Avall*, o *Enjaume Més Amunt* i *Enjaume Més Avall*.

Actualment, l'article personal *en* no és propi del parlar de Vinebre,[84] i cap parlant el percep com a tal. Per tant, potser caldria valorar la possibilitat de les formes escrites *Pla d'Enjaume*, *Enjaume Més Amunt* i *Enjaume Més Avall*, de la mateixa manera que s'escriu *Sarroca de Lleida* i no pas *sa Roca de Lleida*.

13.1.2.2. Noms complementats per adverbis de lloc

S'inclouen en aquest subapartat els topònims que estan complementats pels adverbis de lloc: *baix-dalt*, *més amunt-més avall*, *davant*, *davall*, *ací*, *deçà*, precedits, en alguns casos, per la preposició *de*.

Baix-Dalt

El mecanisme més comunament utilitzat és la contraposició del binomi *de baix-de dalt*, al qual, alguna vegada s'hi afegeix la construcció *del mig*, el qual pot identificar diverses coses, per exemple, en el cas de *l'Horta de Dalt* i *l'Horta de Baix*, defineix *baix* i *dalt* el corrent de la séquia del reg; així, la de Dalt és la que rep abans l'aigua. Una cosa ben semblant passa amb les Illes: *la Illa de Dalt* i *la Illa de Baix*, on la de Dalt és la que està més amunt segons el corrent del riu, i l'Illa de Baix la que està més avall segons aquesta referència.

[83] Moll (1982: 76) recull *Anjaume* com a cognom resultant de l'aglutinació de l'article personal *en* al prenom *Jaume*.
[84] Per bé que sí que ho va ser en temps pretèrits, si més no al segle XIV, tal i com mostra l'existència d'antropònims com "Çalema d'en Gele", "Juci d'en Aeça", "Abdal·la d'en Eiça", "Alí den Eiça", "Domingo Jornet, fill d'en Pere", etc. I que per a les dones es fes servir na: "na Tollossa", "na Pinet", ...

A més, també s'ha recollit els topònims *Pla de Dalt* i *Pla de Baix*. El primer com a partida i el segon només com a peça de terra dins de la partida dels Plans o del Pla. Se'n desconeix la situació exacta, però és força probable que el binomi faci referència a l'altitud de les terres (els Plans tenen una certa inclinació, pugen a mesura que s'apropen al Cap del Pla).

Altres topònims que s'han recollit només de font escrita i dels quals es desconeix la situació exacta, però que deuen respondre al desnivell del terreny, són la *Canta-rana de Dalt* i la *Canta-rana de Baix*; i els *Jardins de Dalt*, els *Jardins del Mig* i els *Jardins de Baix*.

D'altra banda, hi ha els topònims *camí de les Mugues de Baix*[85] i *Mugues Altes* (o de Sanç), que modifiquen lleugerament el binomi del qual parlem susbtituint *de dalt* per l'adjectiu *altes* i que, segurament, fa referència a l'altitud de les terres.

Altrament, s'han recollit topònims determinats per un d'aquests adverbis, però no s'ha localitzat l'altra part del binomi. Així, tenim: *Gorrapte de Baix*, *Raboses de Baix*; i *Assut de Dalt*,[86] *Canella de Dalt*, *Hort de Dalt*, *Pererola de Dalt*.

Més amunt-Més avall

De manera semblant a l'anterior trobem el binomi *més amunt-més avall* com a determinant d'un topònim, per exemple les peces de terra de la partida Raboses, Planes i Obagues: *Planes Més Amunt* i *Planes Més Avall*, o com *Assut de Més Amunt* i *Assut Més Avall*, o *En Jaume Més amunt* i *En Jaume Més Avall*. Com que són topònims recollits de font escrita, no se sap del cert allò a què fan referència, però, probablement sigui a un camí –vist de manera semblant a un corrent d'aigua i interpretant que l'origen dels camins és la població i que aquests "flueixen" cap a altres indrets– o a l'altitud...

També, com en el subapartat anterior, es troben topònims que només contenen un dels elements del binomi: la partida *Gorraptes Més Amunt*, recollida de fonts orals i escrites, i que fa referència als Gorraptes més allunyats de la població i que, també, estan a una major altitud; o la peça de terra *Hort de més Amunt*, recollida només de fonts escrites.

EL DCVB ens dóna l'etimologia dels adverbis *amunt* i *avall*. La primera, del llatí AD MONTEM, 'a la muntanya', 'a la part alta'. I la segona, del llatí AD VALLEM, que originàriament significava 'a la vall' i que prengué el significat de 'a lloc més baix' en general, de la mateixa manera que *amunt*, del llatí AD MONTEM, significava originàriament 'a la muntanya' i després prengué el sentit general de 'a lloc més alt' (Alcover, 1977).

En alguns casos la construcció du la preposició *de*: Assut de Més Amunt (però Assut Més Avall), Hort de Més Amunt, seguint una construcció gramatical adequada. Però, en altres casos no la duen: Planes Més Amunt, Planes Més Avall, En Jaume Més Amunt, En Jaume Més Avall, Gorraptes Més Amunt. L'explicació podria vindre de l'economia del llenguatge oral, que tendeix a fer desaparèixer del sintagma la preposició *de*.

En la majoria dels casos (tret d'*Hort de Més Amunt*) la construcció no segueix l'ordre natural: article + adverbi + prep + article + substantiu = *Més Amunt dels Gorraptes o *Més avall de les Planes, etc.; sinó que segueix la construcció article + substantiu + adverbi, cosa que també passa, com es veurà més endavant amb el topònim urbà *la Viladins*. Sembla una construcció resultant de la tendència a l'economia del llenguatge oral.

[85] Que pressuposa el topònim "Mugues de Baix", que no s'ha localitzat enlloc.
[86] Que potser està relacionat amb l'Assut de més Amunt.

Davall

Hi ha un topònim que incorpora aquest adverbi: *camí de Davall de les Cases*. Tenint en compte el seu significat i les dades que es donen al document escrit d'on va ser recollit, és molt probable que indiqui un camí que resseguís les cases del carrer Major que donaven a l'exterior de la Viladins, i fos paral·lel a l'antic braç de l'Ebre que passava per Vinebre.

Davant

Trobem els topònims recollits per fonts escrites del segle XVIII: *Illa Davant les Roques* i *Illa de Davant dels Mollons*. En aquest segle, el que avui és la partida de les Illes, encara eren illes en el sentit recte i, doncs, una manera d'anomenar-les era refererir-se al fet que eren davant per davant d'unes roques i d'unes fites concretes.

Ací deçà

Altres adverbis de lloc que s'han detectat com a formants d'un topònim són *ací* i *deçà*, a l'*Horta d'Ací Deçà*. On *deçà* té el matís del cantó de la persona que parla respecte a alguna cosa. Vegeu el comentari corresponent a aquest topònim en el subapartat anterior d'anàlisi semàntica dels topònims: "Referits a la situació geogràfica".

13.1.2.3. Noms complementats amb un adjectiu qualificatiu

Un altre mecanisme de formació de topònims recollits en aquest treball onomàstic, per bé que no tant fecund com els anteriors, és el que afegeix al substantiu un adjectiu qualificatiu, el qual, normalment, fa referència a la mida, a l'antiguitat o a una altra característica específica.

Pel que fa a la mida, s'han localitzat: *Illa Gran*, *Pla Gran*, *lo Riuran*, *Tossal Gros*. Quant a antiguitat, *lo Socarrat Vell*. Referent a alguna característica especial, trobem la *cova Foradada*, la qual té una obertura en forma d'ull a la part superior i també a la part superior, però vista des de dins té una mena de clots que semblen l'inici d'una obertura.

13.1.2.4. Noms complementats per una referència a una ètnia o un gentilici

Els topònims complementats per una referència a una ètnia o a una nacionalitat no són gaire abundants: la roca del Moro i el Racó del Moro, que fan referència als moriscos; i, potser, el Tossal del Francès, que, d'altra banda, també podria fer referència a la guerra del Francès i no pas a cap individu d'aquesta nacionalitat.

Excepcionalment, s'han trobat que alguns topònims eren complementats pel sintagma preposicional "de Vinebre". Això ocorre en fonts escrites que, com calia esperar, estaven redactades per persones de fora de la vila: els *Plans de Vinebre*, l'*Horta de Vinebre*.

13.1.2.5. Diminutius

Hi ha un seguit de topònims que es formen a partir de diminutius d'altres susbstantius: Gorraptet, Gorraptet de Colí, l'hortet de ca Don Jaume, Oliverets, Pererola, Platgeta, Planetes, la cova de Ribellet, Riuet, Roqueta, Sorteta, Seviques i Oliverets, Trullets, Illeta del "Valentino", la fonteta de Vicentet, la valleta de Don Jaume. El diminutiu és un recurs utilitzat amb profusió en la parla de la contrada, i a les Terres de l'Ebre també s'utilitza freqüentment.

13.1.2.6. Noms en llengua espanyola

I, finalment, també s'han localitzat topònims en llengua castellana i que han perviscut en aquesta llengua, els quals cal no confondre'ls amb referències escrites de topònims registrats en castellà per causa de les vicissituds històriques a les quals ha estat sotmès el nostre país. Els topònims a què es fa referència en aquest apartat són topònims que, en la llengua oral, han perviscut, curiosament, en castellà: *lo "Passo de Ganado"*, que és un tram del camí que va dels Rabadans als Assuts i del qual la memòria popular recorda que, en temps del dictador Francisco Franco, van posar, en aquesta alçada de la Carrerada un rètol que hi deia això, "Passo de ganado", i, a partir d'aleshores la gent el va assimilar i va quedar fossilitzat com a topònim. També *lo "Vado"*, situat al Puntó, i que, lògicament, devia tractar-se d'un gual per creuar algun corrent d'aigua. O els topònims d'antigues propietats del comte de la Torre, que carreguen amb la construcció "del Conde" per vicissituds polítiques del nostre país.

També s'inclouen en aquest apartat el nom *"Pantano"*, encara que sigui recollit pel DCVB, ja que és un nom posterior i lligat directament a la partida dels *Assuts*, que deu el seu nom a la construcció per aturar l'aigua.

13.1.3. Topònims especialment prolífics

S'ha comentat més amunt que hi ha alguns topònims que són capaços de produir una gran quantitat d'altres topònims, que en són, d'alguna manera, derivats. En aquest apartat se'n fa un recull dels més destacables.

Un exemple en són els que deriven del nom d'alguna població propera, com ara: la *Torre de l'Espanyol* o *Garcia*, dels quals s'han recollit:

- la Torre (com a nom de la població), lo barranc de la Torre, lo camí de la Torre, la carretera de la Torre, lo rec de la Torre, riu de la Torre, la vall de la Torre, camí de la Torre. I els topònims urbans: carrer de la Torre, travessera de la Torre.
- Lo camí de Garcia, la carretera de Garcia, lo garrofer de Garcia

I, sobretot, de l'antiga població de *Gorrapte*:

- Gorrapte, lo camí de Gorrapte, Gorrapte de Baix, Gorrapte de + nom del propietari (de Barrugo, de Bieto, de Bolva, de "Bruno", de Don Jaume, del Barber, de Jan, de Joansant, del Forneret, del Fusteret, de Manel de l'Aleixa, de Paradell, de Pepet d'Estivill, de Pere Manel, de Serra, de Serreta), la font dels Gorraptes, los Gorraptes, lo camí dels Gorraptes, la sendera dels Gorraptes, la serra dels Gorraptes, la vall dels Gorraptes, los Gorraptes Més Amunt, Gorraptet, Gorraptet de Colí.

Un altre de força productiu és *Sant Miquel*, ja que a partir del nom de l'ermita se n'ha creat d'altres: l'ermita de Sant Miquel, lo poblat ibèric de Sant Miquel, lo camí de Sant Miquel, Sant Miquel (partida), camí de Sant Miquel a Sant Antoni, la mineta de Sant Miquel, lo xiprer de Sant Miquel. I fins els noms de carrer: lo carrer de Sant Miquel i la travessera de Sant Miquel.

Més topònims prolífics són els que apareixen lligats a algun nom de partida important, com ara la de *les Mugues*: la Muga de + nom del propietari (Biscaia, el Blaió, Joansant, la Capitana, el Negret, Marta, Martí, Miranda, Pelinxo, Pere del Blaió, Roer, Sants), barranc de les Mugues, lo camí de les Mugues, lo camí de les Mugues de Baix, lo passador de les Mugues, Mugues Altes, camí de les Mugues de Baix.

I altres que, a més de fer referència a alguna partida important, el nom d'aquesta partida és també un nom comú, com obac-obaga, hort-horta, illa, pla-plana. Aquest fenomen fa que el nombre de topònims produïts sigui destacable:

- los Obacs, lo camí dels Obacs, la serra dels Obacs, l'obac + nom del propietari (del "Conde", de Joan de Bieto, del Fuster, de Pere l'Arcís, de Vilassa), les Obagues, lo camí de els Obagues, la serra de les Obagues, los Obaguets
- L'Horta, l'Horta de Dalt, l'Horta de Baix, l'Horta de Vinebre, camí de l'Horta, vall de l'Horta, camí de l'Horta de Dalt, Hortes, Horta d'Ací Deçà. I el topònim urbà: carrer de l'Horta
- Los Horts, Hort de Dalt, Hort del Blanco, Hort de les Ànimes, Hort del Senyor, Hort de més Amunt, Hort Secà, Hortet de Don Jaume, lo molí de l'Hortet, lo pou de l'Hortet de ca Don Jaume, barranc dels Hortets, los Horts, lo camí dels Horts, lo pou dels Horts, la vall dels Horts
- La Illa, Illa d'Agustí Valls, Illa Davant les Roques, Illa de Baix, Illa de Dalt, Illa de Davant dels Mollons, Illa de Domènech, l'Illa de Don "Pio", Illa de Joan Domènech, l'Illa del Comandant, lo mas de l'Illa del Comandant, Illa del Rector, l'Illa del Senyor Domingo, Illa del Tau, Illa de Pau, Illa de Teixidor, Illa Gran, les Illes, Illeta del "Valentino"
- Pla, lo Pla d'Argilagar, Pla de Baix, Pla de Dalt, Pla de l'Apotecari, Pla de la Sila, Pla de la Sorteta, Pla de la Vinya, Pla de la Vinya Jove, Pla de les Roquetes, Pla dels Ametllers, Pla de Marc, Pla d'en Jaume, Pla de Pere Joanet, Pla de Tarragó, Pla Gran, los Plans, lo camí dels

Plans, los Planots, los Plans de Vinebre, el Cap del Pla, la roca del Cap del Pla, camí del Cap del Pla, sendera del Cap del Pla

– Les Planes, Plana de la Lloba, Raboses, Planes i Obagues, lo camí de les Planes, serra de les Planes, lo camí de les Planes de Flix, la serra de les Planes, Planes i Planetes, Planes Més Amunt, Planes Més Avall, la Planeta, Planetes

13.2. Anàlisi lingüística dels topònims urbans

S'ha cregut oportú analitzar separadament dels topònims que s'han treballat fins a aquest moment aquells que fan referència a llocs urbans, per tal com pertanyen a un context diferent, obeeixen a criteris i característiques diferents, encara que alguns coincideixin en essència. S'inclouen en aquest apartat carrers, places, edificis, zones urbanes i altres indrets urbans.

S'ha organitzat aquesta anàlisi lingüística segons l'esquema següent. Vegeu-ne la definició en cada subapartat.

13.2.1. Anàlisi semàntica de carrers i places
- 13.2.1.1. Referits a personalitats
- 13.2.1.2. Referits a símbols nacionals
- 13.2.1.3. Referits a fets polítics
- 13.2.1.4. Referits a edificis o serveis que s'hi ubiquen o s'hi van ubicar
- 13.2.1.5. Referits al lloc al qual condueixen
- 13.2.1.6. Coincidents amb el nom d'un camí
- 13.2.1.7. Referits a la cultura fluvial
- 13.2.1.8. Referits a la funció que feien
- 13.2.1.9. Altres

13.2.2. Anàlisi formal dels noms de carrers i places

13.2.3. Anàlisi semàntica de zones i altres indrets urbans
- 13.2.3.1. Noms que fan referència les característiques del terreny
- 13.2.3.2. Noms referits a la funció de l'indret
  - En ús
  - En desús
- 13.2.3.3. Noms referits a espècies vegetals
- 13.2.3.4. Noms referits a la cultura fluvial
- 13.2.3.5. Noms referits a altres noms comuns
- 13.2.3.6. Noms referits a un antropònim

13.2.4. Anàlisi formal de zones i altres indrets urbans

Cal destacar que tots aquests topònims són transparents pel que fa al seu contingut semàntic.

Una conseqüència de l'estudi d'aquests topònims és veure com aquesta onomàstica permet d'intuir el creixement urbà de Vinebre. Veure com el nucli antic, la Viladins, és la part més antiga que es conserva de l'antiga Vilanova de Vinebre, que era closa i tenia dos portes d'accés. I com es contraposa a la zona més "nova" de la Raval, nom que s'ha utilitzat tradicionalment per anomenar els barris situats fora murs, en principi, en ciutats importants (Moreu-Rey, 1999: 140), però que es devia estendre a qualsevol població. O la diferent orografia entre la part baixa de la vila, Davall de les Ribes, i la part alta, el Castell.

13.2.1. Anàlisi semàntica de carrers i places

S'ha organitzat aquesta anàlisi semàntica segons l'esquema següent. Vegeu-ne la definició en cada subapartat.

- Referits a personalitats
- Referits a símbols nacionals
- Referits a edificis o serveis que s'hi ubiquen o s'hi van ubicar
- Referits al lloc al qual condueixen
- Coincidents amb el nom d'un camí

- Referits a la cultura fluvial
- Referits a la funció que feien
- Altres

S'han recollit tots els noms de carrers i places que s'han pogut localitzar a partir de fonts orals i també d'escrites, de manera que se n'han trobat tant d'actuals com antics, tant d'oficials com de populars. Per carrers, també s'entenen les avingudes, les travesseres i els passatges.

La totalitat dels carrers recollits són: *de Baix, del Barranc, del Calvari, Carrerada, del Castell, del Cine, de Dalt, de les Eres, de les Escoles, de l'Església, del Forn, dels Gats, Gaudí, de l'Horta, de Josep Salamé, de Lleida, Major, del Mur, Nou, de la Pescateria, de la Plaça, del Portal, dels Portellets, del Riu, de Sant Miquel, de Serra, del Sindicat, del Sol, de la Torre.* Les avingudes són les següents: *de les Aubagues, d'Enric d'Ossó, de Francesc Macià, de Pau Casals, de les Quatre Barres Catalanes*. Les travesseres són: *del Calvari, del "Matadero", del Riu, de Sant Miquel, de la Torre*. I els passatges: *d'Enric d'Ossó*. I les places són: *de l'Ajuntament, de Catalunya, de la Constitució, de l'Església, del "Matadero", de la Palmera, del President Lluís Companys, del Rei* i *la Plaça*.

En aquest sentit és interessant destacar que hi ha carrers ben antics que s'han conservat fins avui dia, com el *carrer Major*, documentat l'any 1607 i en una colla més de documents, cosa que palesa la seua importància:

"...un perche cubert que està continguo a sa casa y travessa tot *lo carrer Major*" (CAP 1607, 98r)

"...en lo *carrer Major* de dit lloch de Vinebre, un perche que travessa de una casa a l'altra" (CAP 1639, 17r)

"...en lo *carrer Major*, al dit lloch de Vinebre, un perche que travessa de una casa a altra" (CAP 1661, 168r)

"...Y sobre un pasador en la *calle Mayor"* (CR 1771, 305)

"...sobre una casa en la villa de Vinebre, de donde es vecino [Ramon Domènech], en la *calle Mayor* confrontante con Agustín Jordà..." (RZ 1787, 86)

"...un sobrepasador en la *calle Maior* de Vinebre, que pasa de una casa a otra..." (RZ 1787, 87)

"Francisco Carim, sobre un pasador en la *calle Mayor*" (RZ 1787, 159)

"Maria Ramon Domenech, sobre una casa a la *calle Mayor*" (RZ 1787, 161)

"...de tota aquella casa que tenían por indiviso, y en unión con nosotros los otorgantes, situada dentro la presente villa, en su calle llamada del Forn, lindante por entero; por delante, con otra calle; detras, con casa de Mariano Gonzales; de un lado, con corral de Miguel Carim; y, de otro lado, con otra casa de éstos y nuestra situada dentro la presente villa, en su calle llamada *la Majó*..." (ACRE340-62-T2-7, 1829)

"*Mayor*" (REF 1894)

"*Calle Mayor*" (RTD 1898, 27), (RTD 1901, 36, 37), (RTD 1902, 50), (RTD 1903, 71, 77, 85), (PIGC 1932, P16)

"Una pieza de tierra situada en este término, conocida por Senieta, de extensión 60 céntimos de jornal huerta, equivalente a 36 áreas 50 centiáreas. Lindante al N. con un corral de Don Pascual de Ossó y tierras de Don Adolfo de Martí y Castellví y con el molino aceitero; S., con la *calle Mayor*; Este, con la calle del Calvario y O., con el colegio de las Hermanas de Santa Teresa de Jesús y el molino aceitero indicado." (RTD 1904,71)

O el *carrer del Portal*, documentat el 1558 amb la forma "el carrer qui va al portal". Del qual s'han trobat totes aquestes referències escrites:

> "... damunt lo carrer de una casa ab altra [-----] en lo loch de Vinebre al cap de la plassa de la Yglesia que dita cassa afronta de una part ab cassa de Gabriel Ossó y de altra part ab cassa de Raphael Torner y ab dita plassa y ab *lo carrer qui van al portal* de la villa." (CAP 1558, 13v)

> "...un perche travessant damunt lo carrer de una casa a una altra seua, cituada en lo dit lloch de Vinebre, al cap de la plassa de dit lloch; que dita casa afronta, de una part, ab casa de Gabriel Llecha, que ere de Gabriel Oso; y, de altra part, ab casa d'en Juan Torner, fill de Rafel, y ab la plassa y ab *lo carrer que va al portal de la vila*..." (CAP 1607, 96r)

> "...un perche travessant demunt lo carrer de una casa ab altra sua situada en lo lloch de Vinebre, al cap de la Plassa de dit lloch, que dita casa affronte, de una part, ab pati al costat de la Iglésia, ab Miquel Torner, fill de Raphael, y ab *lo carrer qui va al portal de la vila*" (CAP 1639, 15v)

> "...un perche travessant damunt lo carrer de una casa ab altra sua situada en lo lloch de Vinebre, al cap de la Plassa de dit lloch; que dita casa affronta, de una part, ab pati del costat de la Iglésia, ab Joan Torner, fill de Joan, y ab *lo carrer qui va al portal de la vila*" (CAP 1661, 154r)

> "...un sobrepasador que pasa por ensima de la calle desde la casa del confesante a otra del mismo dentro de la presente villa, al último de la Plaza, que linda con patio al lado de la iglesia, con casa Joan Baptista Esquirol, con Joan Domenech y con *la calle que va al portal*" (CAP 1734, 214v)

> "1 casa en *la calle del Portal* , 1 otra en la de la Huerta" (AMI 1852, 6v, 17v,)

> "1 casa en la c*alle del Portal*" (AMI 1852, 1v, 2v, 3v, 4r, 4v, 5r, 6r, 7v, 8v, 9v, 11v, 13r, 13v, 14v, 15r, 16v, 19r, 19v, 20v, 21r, 24r, 25r, 26r, 27r, 27v, 36v, 75v, 76v, 77r)

> "Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las calles del Horno, *Portal*, Huerta, Lérida, Serra, Calvario, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales." (LLI 1894)

> "*Portal*" (REF 1894)

> "*Calle del Portal*" (RTD 1901, 36)

> "*Calle del Portal*" (RTD 1902, 49)

> "*Calle del Portal*" (RTD 1903, 73)

> "...calle sin nombre, conocida vulgarmente por la *calle del Portal*" (RTD 1903, 83)

> "*Calle del Portal*" (RTD 1905, 100, 108)

I el carrer del Portal del camí de la Torre, del qual es desconeix si és el mateix que el del Portal o si feia referència als Portellets, l'altra entrada a la Viladins:

> "...un perche travessant de una part a l'altra del *carrer que va al portal del camí de la Torre*..." (CAP 1607, 105r)

> "...un peche travessant de una part a l'altra del *carrer qui va al portal del camí de la Torre*" (CAP 1639, 19r)

> "...un perche travessant de una part a l'altra *al carrer qui va al portal del camí de la Torre*, que affronta, ab dos parts, ab dit confessant i ab Joan Torner dit de Raphel" (CAP 1661, 166v)

> "...un passadisso desde la casa del confesante a la casa de los pupilos de Francisco Torne, que linda con las dos otras casas y con *la calle del Portal que va a la Torre*" (CAP 1734, 232r)

> "...por el derecho de poder hacer un pasadizo desde la casa que habita a la de los pupilos de Francisco Torne, que confronta con las dos casas y con la *calle del Portal que ba a la villa de la Torre del Español*" (RZ 1787, 92)

Altres no han perviscut, com el *carrer del Mur*, documentat el 1558; o el *carrer de la Portella*, també documentat l'any 1607.

D'altra banda, n'hi de nous, provinents del canvi de nomenclatura que va ser conseqüència del fi de la dictadura de Franco i la recuperació de la democràcia i d'algunes llibertats catalanes. El procés que, per anomenar una altra vegada els carrers i places en català, va seguir el primer ajuntament democràtic de la vila després de la dictadura de Franco va ser, en primera instància, la recuperació dels noms antics, a partir de la memòria popular. En segona instància, es van fer públics i es va determinar un temps perquè qualsevol vinebrà o vinebrana pogués al·legar el que cregués adient, així va ser que el *carrer del Gats* va passar a tindre una nova denominació: *passatge d'Enric d'Ossó*. En darrer terme, alguns dels carrers i places van passar a ser anomenats amb els noms de personalitat catalanes del segle xx: *l'avinguda de Francesc Macià*, *l'avinguda* i *la travessera de Pau Casals*, *la plaça del President Lluís Companys* i *el carrer de Gaudí*; o símbols catalans, com *l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes* i *la plaça de Catalunya*. I amb noms de personalitats vinebranes, com el cas de *sant Enric d'Ossó i Cervelló*, a qui s'ha dedicat una avinguda i una travessera.

I els darrers carrers que han estat batejats, són d'aquest segle: *l'avinguda de les Aubagues* (tram inicial del camí de les Obagues) i *el carrer del Castell* (tram final del carrer del Calvari i inici del camí que du al cementiri). Cal destacar que no hi ha cap via dedicada a una dona, però que, des de l'Ajuntament s'està treballant per dedicar-hi un carrer i una plaça encara per determinar.

Quant a les fonts escrites on s'ha trobat referència dels carrers, s'han fet servir, documents de l'Arxiu de Ca Don Joan i dos documents de 1894 de l'Ajuntament de Vinebre: el registre fiscal d'edificis i solars (REF 1894) i el document de formació de llistes del cens electoral (LLI 1894).

El primer recull els carrers: *Calvario*, *Cementerio*, *Eras*, *Gatos*, *Horno*, *Huerta*, *José de Salamé*, *La Riba*, *Lérida*, *Mayor*, *Nueva*, *Portal*, *Río*, *Plaza*, *San Miguel*, *Senieta*, *Serra* i *Torre*. Dels quals han perviscuts tots tret del carrer dels Gats –que és viu en la memòria popular, però, com s'ha dit, va ser canviat pel nom de passatge d'Enric d'Ossó per voluntat dels veïns–, el carrer José Salamé –del quan ningú en té memòria–, el de la Riba –que devia coincidir amb davall de les Ribes– i el de la Senieta – part de l'actual avinguda d'Enric d'Ossó: arranca a la casa natal d'aquest i passa per davant del convent de la companyia religiosa que fundà fins a la plaça de la Creu. "La Plaza" segurament era l'actual plaça de la Constitució.

I, de la segona font escrita, se'n transcriu, tot seguit, un dels fragments en el qual se citen els noms dels carrers:

> Después se acordó por unanimidad que debiendo constituirse el término municipal en dos secciones y dos distritos se proponga a la Excma. Junta provincial del censo electoral, tenga a bien aprobar la siguiente división:
>
> Dos distritos electorales, con una sola sección cada uno de ellos, y se denominarán Distrito de la plaza nueva, el 1º, que lo componen las calles de, *San Miguel*, *Río*, *Eras*, *Nueva* y *Torre*; y se le señalan cuatro concejales. Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las calles del *Horno*, *Portal*, *Huerta*, *Lérida*, *Serra*, *Calvario*, *Cementerio* y casas del campo; y se le asignan cinco concejales. Actualmente se compone el Ayuntamiento de nueve concejales el término municipal de 1123 residentes. (LLI 1894)

És de destacar que en aquest document només apareix una part dels carrers que recull l'anterior, dotze de divuit. I també és molt interessant els noms els districtes electorals –*plaza nueva* i *plaza vieja*–, ja que revelen el canvi de la plaça considerada la més important de la vila. Primerament, la plaça considerada més important devia ser la que actualment porta el nom de plaça de la Constitució, però després devia passar a ser-ho o bé la plaça del "Matadero" o la plaça del President Lluís Companys.

El motiu de la importània de la plaça de la Constitució cal buscar-lo en el fet que hi ha ubicats dos dels casalicis més importants de la vila, si més no, en el segle XVII i fins a principis del XX: ca Don Joan i ca Don Jaume. A més, s'ha documentat el nom de plaça Major per a aquesta plaça en un document de 1881 (JPV ACRE 24, 1881). Però, també es poden trobar, pel cap baix, tres indicadors populars de la importància d'aquesta plaça. En primer lloc, és la plaça on s'hi fa el celebrat Ball de Plaça de la festa major, reprès als anys vuitanta del segle passat, però que ja se celebrava a incicis d'aquell mateix segle. El ball de la festa major no es podia dur a terme en una plaça qualsevol, sinó que havia de fer-se davant de les cases més poderoses de la vila, i més tenint en compte que, antigament, per a poder-hi ballar calia comprar les dansades. Si una persona no era convidada per qui havia pagat per la dansada, no podia ballar-hi i s'ho havia de mirar des de la vora. En segon lloc, s'hi situa un fet llegendari que podria tindre una base històrica: el que explica l'existència dels olivers anomenats Dotze Apòstols i de la Mare de Déu, en plena guerra del Francès. I, en tercer lloc, el fet ocorregut l'estiu de 1936, quan la FAI operava a Vinebre i tenia el quarter a Ca Don Joan i que s'ha detallat en l'apartat que parla de la història de la vila.

Amb el temps, la plaça de la Constitució va ser abandonada com a centre de la vida social de la vila i potser va passar a ser-ho la del "Matadero" o la del President Lluís Companys.

La plaça del "Matadero", al llarg dels anys, ha arribat a acollir l'escorxador, les oficines del Reg, el forn de pa, l'estanc (que era, alhora, botiga de queviures), la seu de la centraleta telefònica quan es necessitava una telefonista que la fes funcionar, una peixateria... fins i tot va acabar acollint l'Ajuntament i la seu d'una entitat bancària.

A la Plaça del president Lluís Companys, antigament hi havia els abeuradors de les bèsties i això li donava na vida social intensa, atès que tots els hòmens hi acabaven passant cada dia, amb els seus rucs i mules. Posteriorment, quan els abeuradors van ser traslladats prop de la plaça del "Matadero", va ser condicionada amb bancs, arbres i una font, i, més tard, una cabina telefònica, que van propiciar que s'hi desenvolupessin relacions socials amb fluïdesa.

Finalment, també cal explicar que el topònim *la Plaça*, definidor de la plaça més important de la vila, també va ser utilitzat, abans de ser-ho per a la de la Constitució i per a la del President Lluís Companys, per a la de l'Església, als segles XVI i XVII. La qual cosa es dedueix de l'antic topònim el *Cap de la Plassa* (CAP 1607, 96r) (CAP 1639, 15v) (CAP 1661, 154r), que es refereix al *Cap de la Plassa de la Yglesia* (CAP 1558, 13v). En conclusió, també l'onomàstica serveix per a observar els canvis socials d'una vila.

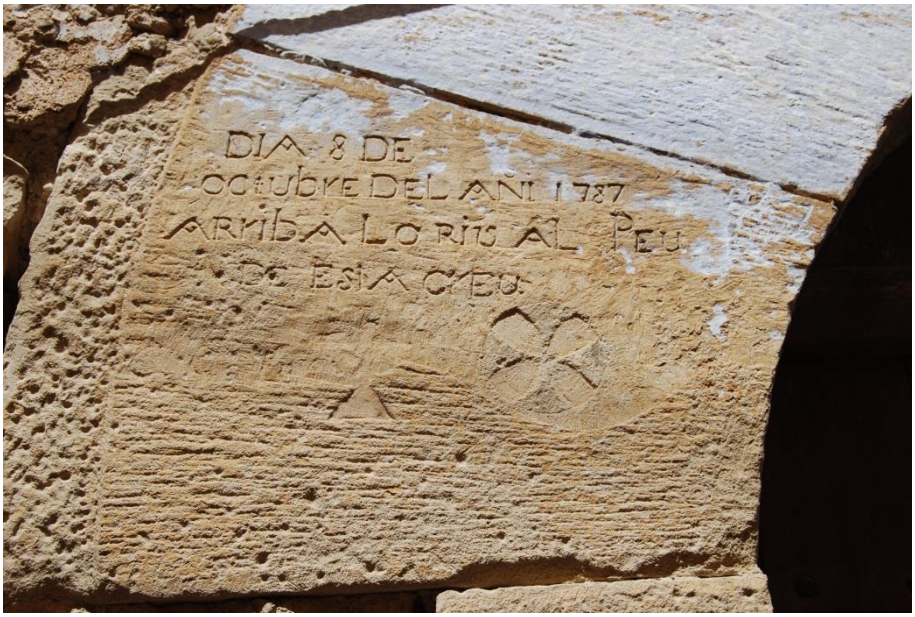
Un altre fet destacable quant a l'onomàstica de places i carrers és el fet que alguns dels carrers tenen noms paral·lels als oficials, com el carrer de les Eres, també conegut com *carrer de Dalt*; o el carrer del Riu, conegut també com *carrer de Baix*. O la plaça de l'Ajuntament, també coneguda com la *plaça de la Sala del Cine*. O el tram final del carrer Nou que també es coneix pel *Barranc*, i el tram del carrer de l'Horta que és conegut com *la Retorna*. O la *plaça de la Palmera*, –que que no té nom oficial i és a la cruïlla dels carrers Nou i de Sant Miquel–, que va tindre un altre nom popular que no va prosperar: *la plaça del Diamant*; el motiu d'aquest nom era el preu tan elevat que l'Ajuntament del moment va pagar pel margalló que s'hi va plantar. I, finalment, el *Carreró*, perpendicular al carrer del Sol, que tampoc no té nom oficial conegut.

13.2.1.1. Referits a personalitats

Com és habitual a totes les poblacions, en alguns casos, el nom dels carrers o places responen a la voluntat de retre homenatge a persones que han estat excepcionals per a la gent que viu a la localitat. Així, trobem carrers dedicats a personatges destacables en diferens àmbits. D'àmbit nacional hi trobem: *l'avinguda de Francesc Macià, l'avinguda de Pau Casals, la plaça del President Lluís Companys* i *el carrer de Gaudí*. És interessant saber que aquests noms van ser posats quan es va reinstaurar la democràcia a l'Estat espanyol, després de la dictadura de Francisco Franco. També recollim *la plaça del Rei*, però amb la incògnita de saber a quin rei es devia dedicar en el moment en què es feu, ja que aquesta plaça ja tenia aquest nom abans de la dictadura de Franco.

D'àmbit local, trobem dos figures destacables. D'una banda, *sant Enric d'Ossó i Cervelló*, fill del poble, fundador de la companyia religiosa femenina de Santa Teresa. A ell estan dedicats una avinguda, i un passatge. I, de l'altra, *Josep Salamé*, del qual no queda record històric. Aquest darrer va ser recollit de la font escrita REF 1894.

Segurament també dins d'aquest àmbit es podria incloure l'actual *carrer de Serra*, ─recollit així per fonts escrites i orals, i no pas com carrer "de la Serra"─, ja que l'absència d'article definit denota que es tracta d'un antropònim. És molt probable que aquest nom es refereixi a algun habitant de la casa del mateix carrer anomenada *ca Serra*. Aquesta casa devia ser important al seu moment, ja que en una de les dovelles laterals de la porta d'entrada hi ha picada a la pedra una creu que fa d'indicació de l'alçada a la qual va arribar una de les pitjors riuades de l'Ebre que es recorden, la del 8 d'octubre de 1787, acompanyada del text següent: "Dia 8 de octubre del añi 1787 arriba lo riu al peu de aquesta creu".

Dovella de ca Serra, al carrer de Serra

També s'ha pensat d'incloure en aquest subapartat un personatge mitologicoreligiós destacat a la vila, *l'arcàngel sant Miquel*, al qual es dedica un dels carrers més importants i una travessera. De fet, com ja s'ha dit, aquest personatge és força prolífic, atès que dóna nom a uns quants topònims més que no són urbans: una partida de terra, un camí, una ermita, una mina i un xiprer.

13.2.1.2. Referits a símbols nacionals

Es recullen *l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes*, una de les més llargues de la vila, i *la plaça de Catalunya*.

13.2.1.3. Referits a fets polítics

Es recull l'esmentada *plaça de la Constitució*, que no es refereix pas a l'actual carta magna espanyola, atès que el nom ja existia abans del darrer dictador, com confirma l'existència fins no fa gaires anys d'una petita placa a la façana de ca Don Jaume on hi deia "plaza de la Constitución". És, si més no, curiós que no fos retirada en temps de la dictadura de Franco. Amb l'arribada de la democràcia, el nom va ser traduït al català i el nom restituït a la plaça. Si tenim en compte que al document REF 1894 cita "la Plaza", que, amb molta probabilitat era aquesta plaça, i tenint en compte que hi va haver una constitució el 1876 i la següent no va ser fins al 1931, es pot pensar que la Constitució a la qual es dedicava la via podria ser la de 1931.

13.2.1.4. Referits a edificis o serveis que s'hi ubiquen o s'hi van ubicar

Es recullen noms que no són oficials, com *la plaça de la Sala del Cine* (actual plaça de l'Ajuntament), on hi ha l'actual Casa de la Vila, antic "Cassino"; *el carrer del Cine*, on antigament hi havia una sala de cinema quan aquest encara era mut (actualment el seu nom oficial és travessera del "Matadero"); *la plaça de l'Església*, on hi dóna la porta d'entrada de l'edifici (actualment, el nom oficial és plaça del Rei); i *el carrer de la Pescateria*, on antigament hi havia hagut un establiment d'aquest tipus (actual travessera del "Matadero").

També es recullen nom oficials actuals, com *el carrer de l'Església*, que és paral·lel al lateral de l'edifici; *la plaça de l'Ajuntament*, que acull aquesta seu; *el carrer del Forn*, on antigament hi havia un forn de pa; *la plaça del "Matadero",* on hi havia hagut un escorxador; i *el carrer del Sindicat*, on hi ha l'antic Sindicat Agrari, actualment en mans privades.

A més, també es recullen dos topònims antics: *la plaça de les Piles* o *plaça de la Font*, actual plaça President Lluís Companys, i on antigament i fins cap a finals de la dècada dels seixanta, principis de la del setanta del segle passat, hi havia dos piles per a abeurar-hi els animals: rucs, mules i cavalls. Posteriorment, també va ser anomenada popularment *la plaça de la Font*, ja que s'hi va posar una font de dos brolladors, un era d'aigua del poble i es podia obrir i tancar amb una aixeta, i l'altre era d'aigua de mina i brollava contínuament fins que es va assecar cap als anys vuitanta del segle XX. També és anomenada, senzillament, *la Plaça*.

Potser també en aquest apartat hauríem d'incloure l'antiquíssim *carrer del Mur* (CAP 1558, 4r), que, sens dubte, devia fer referència a una construcció d'aquesta mena.

13.2.1.5. Referits al lloc al qual condueixen

En aquest cas el mecanisme per a anomenar els carrers és el mateix que s'utilitza per als noms de camins. Es recullen: *carrer del Cementiri*, que condueix a l'antic cementiri, actual parc infantil; i el *del Calvari*, que condueix a l'actual cementiri, per bé que el darrer tram s'ha rebatejat recentment com carrer del Castell; *el carrer de les Eres*, que conduïa a les eres on actualment hi ha ubicades la guarderia municipal Miquel Bosch i el CEIP Les Eres; *el carrer de les Escoles*, també condueix a l'actual CEIP i a la guarderia municipal però per un altre cantó; *el carrer del Portal*, que condueix al portal que actualment es coneix com *el Perxi*, el qual, al seu torn, era una de les portes d'entrada a l'antiga vila closa; *el carrer del portal del Camí de la Torre*, –antic nom recollit de font escrita–, que podria coincidir amb l'anterior o amb el carrer de la Senieta; *el carrer dels Portellets*, que condueix a l'altra entrada a l'antiga vila closa, l'actual Viladins; *el carrer del Riu*, que conduïa directament a

l'antic braç del riu Ebre que passava per davant de Vinebre;[87] *el carrer de la Plaça*, que segurament devia conduir a la plaça de la Constitució; i *el carrer de la Senieta*, que conduïa fins a aquesta antiga partida, actualment, zona urbana.

Es recull, també, *el carrer de l'Horta*, que antigament devia conduir a aquesta antiga partida de terra.

13.2.1.6. Coincidents amb el nom d'un camí

Es recullen els carrers *de la Torre* i *de Lleida*. El primer coincidia amb la carretera de la Torre quan passava per mig del nucli urbà. I el segon, coincideix amb l'antic camí de Lleida. La recentment creada *avinguda de les Aubagues* coincideix amb l'incici del camí de les Obagues. I, finalment, el *carrer Carrerada* coincideix amb una part del traçat de l'antic camí ramader.

13.2.1.7. Referits a la cultura fluvial

També en aquest àmbit traspua la cultura fluvial de la vila. Així, trobem: *el carrer del Riu*, que, com s'ha dit, conduïa directament a l'Ebre; *la travessera del Riu*, que és perpendicular a aquest darrer; i *el carrer de la Riba*, del qual es desconeix la ubicació, però que podria coincidir amb el tram de l'avinguda d'Enric d'Ossó que és Davall de les Ribes. Més endavant, es parlarà del tram del carrer de l'Horta anomenat *la Retorna*.

13.2.1.8. Referits a la funció que feien

Lo Barranc és el nom antic de l'actual carrer Nou i és que, en realitat, es tractava d'un barranc. Es té memòria d'aquesta denominació i, de fet, fins no fa gaire temps –dos dècades aproximadament–, se seguia anomenant així el darrer tram del carrer abans que l'asfaltessin. D'altra banda, també s'han trobat referències escrites a aquest fet:

> "la *Calle Nueva y barranco* de este pueblo […]Dicha *calle Nueva o barranco* […] *calle Nueva y barranco* en donde se han hecho algunas excavaciones a fin de sacar las aguas sucias de dicho *barranco* […] siempre había sido *barranco* y femeros" (JPV ACRE 27, 1880)

> "...*calle del Barranco*..." (RTD 1898, 25)

També es recull el carrer Carrerada, que correspon a un dels trams de l'antiga Carrerada i, per tant, tenia aquesta funció.

13.2.1.9. Altres

El nom de la *plaça de la Creu*, malgrat que actualment queda a l'interior del nucli urbà, molt probablement deu ser degut a l'antiga presència d'una creu de terme, les quals acostumaven a situar-se a prop de l'entrada de les poblacions o dels monestirs i en alguns camins. Actualment ningú no en té record, a diferència de la Creu del Colomer, que actualment no existeix, però de la qual els habitants més vells de la vila tenen record i que estava situada a *les Eres*, que també s'anomenava *era del Colomer*, i que va ser destruïda per un llamp.

Pel que fa al *carrer del Sol*, la majoria dels carrers que s'anomenen així, tal i com apunta Solà (2009: 74), solen tindre el seu origen en el sòl de la vila, això és, solen fer referència a la part baixa de la vila. Aquesta autor afegeix que en aquesta línia podíem trobar els noms (avui convertits en cognoms) de Capdevila ─per fer referència a la part alta de la població, i que devia conviure amb Daltvila─, Mitjavila ─la part central de la població─ i Soldevila ─ o Solsdevila─, i que aquestes denominacions

[87] I on encara es conserva dos portes que queden a 1 metre d'alçada del terra perquè donaven directament al riu.

devien ser vigents sobretot en llocs de muntanya. Tanmateix, per bé que la topografia de Vinebre no correspon a la d'un poble de muntanya, té dos parts diferenciades quant a l'alçada respecte al nivell del mar. Vinebre és una vila força plana i només la zona del Castell s'alça de manera destacada. Tot i així, la zona més baixa no correspondria a la Raval, que és on està situat el carrer del Sol, sinó a la Viladins. Malauradament, en cap de les fonts escrites que s'han consultat, no s'hi ha trobat cap referència i, per tant, no es disposa d'informació addicional que ajudi a establir una hipòtesi plausible.

13.2.2. Anàlisi formal dels noms de carrers i places

La construcció dels noms de carrers i places segueix l'esquema habitual de:

carrer/plaça + de/d' + motiu al qual van dedicats

Tanmateix, aquesta construcció es pot concretar una mica més. En el cas de qualsevol dels carres o places referits a personalitats o que duen el nom del lloc al qual condueixen, fan una construcció com: carrer/plaça + de/d' + nom propi. Per bé que també n'hi ha que inclouen un adjectiu, com el carrer Major o el carrer Nou: carrer/plaça + adjectiu.

D'altra banda, aquells que estan dedicats a un nom comú, com els que s'han citat anteriorment com a dedicats a símbols nacionals, o a fets polítics, o a la cultura fluvial, i a altres, incorporen un determinant: carrer/plaça + de + article + nom comú.

A més, també hi ha dos carrers que duen un adverbi: *el carrer de Baix* i *el carrer de Dalt*, dos denominacions populars del carrers del Riu i de les Eres, respectivament. Des del punt de vista de qui viu al carrer de Sant Miquel, hi havia dos carrers principals que hi anaven a parar (exceptuant el carrer de Gaudí, que no va existir fins després de la guerra civil espanyola, i les travesseres del Riu i de Sant Miquel), i l'un conduïa a un lloc més baix: el riu; i, l'altre, a un lloc més alt: les eres.

Finalment, als topònims *plaça del "Matadero"* i *travessera del "Matadero"* es va fossilitzar un mot en castellà, això sí, destacat volgudament entre cometes. Els vinebrans de la transició democràtica no se sentien pròpia la paraula *escorxador* i van optar per conservar la que sentien més propera, amb la consciència que no era una paraula catalana.

13.2.3. Anàlisi semàntica de zones i altres indrets urbans

S'ha organitzat aquesta anàlisi semàntica segons l'esquema següent. Vegeu-ne la definició en cada subapartat.

13.2.3. 1. Noms que fan referència a les característiques del terreny
13.2.3.2. Noms referits a la funció de l'indret
    13.2.3.2.1. En ús
    13.2.3.2.2. En desús
13.2.3.3. Noms referits a espècies vegetals
13.2.3.4. Noms referits a la cultura fluvial
13.2.3.5. Noms referits a altres noms comuns
13.2.3.6. Noms referits a un antropònim

Dins del nucli urbà de la vila existeixen noms propis que denominen zones o indrets que no són carrers i places. Aquests indrets, que poden tindre diferents característiques, s'han inclòs en aquest apartat i són els que se citen a continuació.

- Poden ser més o menys extensos: lo Castell, Davall de les Ribes, la Raval, la Viladins, la Cristiandat Vella,...
- Poden ser més petits, com los Abeuradors, lo Bancal, la Morereta, lo Parque, la Retorna, lo "Matadero", el Cap de la Plaça,...
- Poden ser llocs puntuals, com lo Perxi, la Creu,...
- Poden ser edificis amb nom propi: l'Abadia, la Casa de la Vila Vella, los Barracons, los Bars, la Mesquita, lo Perxi, la Presó, i altres com: Cal Metge, ca Don Joan, ca Don Jaume, i la Casa Gran, noms que cal no confondre amb el concepte "nom de casa" que es tracta en l'apartat d'antropònims.
- I, d'entre aquests, poden ser denominacions actuals o bé antigues que ja no s'utilitzen: la Cristiandat Vella, el Cap de la Plaça, la Mesquita,...

13.2.3.1. Noms que fan referència a les característiques del terreny

Lo Bancal

Lo Bancal era una peça de terra que actualment està inclosa en el nucli urbà de la vila, eren les terres que envoltaven la residència de l'indià Joaquim Veà Miró, l'antic "Parque", l'actual seu de l'Ajuntament. Avui, doncs, correspon a l'espai que ocupen la plaça de l'Ajuntament i la pista poliesportiva, que estan a diferent nivell, i la remodelació dels quals va anar a càrrec de l'arquitecte Albert Viaplana Veà. Abans d'aquesta remodelació, el desnivell era salvat per un marge de pedra seca d'una mica més de dos metres d'alçada i en el qual hi havia inclosos uns graons i l'espai d'una petita mina d'aigua, fet que encaixa amb les definicions del genèric *bancal* al DCVB, que és "Tros de terra conradissa limitada per un marge", i està recollida a Calaceit, Gandesa, etc., i "Tros de terra conradissa no tan llarguera com la feixa, recollida a Balaguer, Fraga, Pradell, Tortosa, entre d'altres.

Davall de les Ribes

Correspon a l'avinguda de Francesc Macià. Com ja s'ha comentat és per on corria antigament el braç del riu Ebre que tocava a Vinebre i que es va estroncar en una riuada. Pel que fa al contingut semàntic de l'expressió, d'entrada, no sembla gaire lògic parlar d'algun indret que està davall d'una riba. L'explicació podria ser que el nom fos el resultat de la imbricació de dos noms: *Davall de les Cases* i *la Riba*. S'ha recollit el topònim *camí de Davall de les Cases*, el qual, segons la informació que hi ha en el document escrit on consta (RTD 1902, 50), era l'actual tram final de l'avinguda Enric d'Ossó, el

qual arranca de l'avinguda de Francesc Macià. El topònim *la Riba* també ha estat recollit i sembla que devia ser emprat fer referència a la vora esquerra del riu.

13.2.3.2. Noms referits a la funció de l'indret

S'apleguen en aquest subapartat els noms que reflecteixen la funció que tenia l'indret en qüestió, o sigui, aquells que van nàixer del nom comú i es van transformar en el nom propi actual. N'hi ha uns quants que encara s'utilitzen i uns altres que han caigut en desús.

13.2.3.2.1. En ús

L'Abadia

La casa on viu el capellà. Està situada a la Morereta.

La Casa de la Vila Vella

Actualment, la Casa de la Vila Vella –on *vella* complementa *casa de la vila* i no pas *vila*– és una casa particular que, en algun moment, ha acollit un bar de titularitat privada. Però antigamenti i fins a l'arribada de la democràcia va ser la seu de l'ajuntament del municipi. Més tard, en foren utilitzades la primera i segona planta com la residència que la vila cedia per allotjar els mestres que es destinaven a l'escola pública del poble i, encara més tard, per a allotjar una arqueòloga de la Generalitat de Catalunya, encarregada dels estudis del Poblat Ibèric de Sant Miquel. Els baixos, foren, durant anys, seu de l'Associació de Regants el Progrés.

En el seu interior, s'hi conservaven una placa amb l'escut de Vinebre (un arbre sec del qual es podien veure les arrels) i una placa que marcava el nivell d'una antiga riuada, la de 1907. Malauradament, en passar l'edifici a mans privades i convertir-se en un bar, els propietaris van arrencar-los d'on eren per posar-los darrere de la barra d'atenció al públic de l'establiment, de manera que, si més no, la placa de la riuada ha perdut la informació que donava.

Lo "Cassino"

El DIEC2 recull en una de les accepcions del substantiu *casino*: "Societat recreativa que té un local on es reuneixen els socis per conversar, llegir, jugar, etc.". *Lo "Cassino"* de Vinebre és l'edifici de l'actual Ajuntament. Edifici d'estil colonial construït per l'indià Joaquim Veà i Miró l'any 1904. Joaquim Veà i Miró emigrà a l'Argentina, concretament a Villa Federal (actual Federal, a la província d'Entre Ríos), cap a l'any 1879, i en va tornar entre el 1890 i el 1901. Allà hi havia fet fortuna i, després de viure a Vilanova i la Geltrú un temps, l'any 1904 va decidir anar a viure a Vinebre i fer-s'hi aquesta casa. La gent gran de Vinebre encara recorda que els terrenys que envoltaven la casa s'anomenaven "lo Parque" i hi havia animals i plantes d'origen americà. Posteriorment, quan Joaquim Veà va marxar a viure a Vilanova i la Geltrú, va ser adquirit per un particular i, finalment, el va comprar la *Societat Grup Instructiu Democràtic de Vinebre* per instal·lar-hi la seua seu. Amb la segona República, la societat passà a anomenar-se *Centre Instructiu Republicà Catalanista*. A partir dels anys cinquanta del segle passat, va tornar a canviar de nom: *Grupo Instructivo Recreativo de Educación y Descanso de Vinebre* i gestionava un cafè i la sala del cinema. Al baixos hi va haver instal·lada l'escola pública, primer només de nois i, després, mixta. Quan la Societat Recreativa va fer fallida, l'any 1989 els béns van ser transferits a l'Ajuntament de Vinebre. Posteriorment, va ser remodelat per l'arquitecte Albert Viaplana Veà i, des del 10 de maig de 1992, és la seu de l'Ajuntament i, als baixos, hi ha el bar de la gent gran, que depèn del consistori.

El "Matadero"

A més de ser el nom de la plaça, aquesta denominació s'estén conformant la zona urbana que hi ha al voltant del que era l'antic escorxador municipal i que, més tard, va passar a ser seu de l'Ajuntament des d'aproximadament l'any 1975 fins al 1992, any en què s'inaugurà la seu actual.

Cal Metge

És un xalet de l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes, de titularitat pública, que es dedicava a allotjar el metge o metegessa destinats al poble. Actualment, acull el consultori mèdic, un espai municipal dedicat a activitats culturals i un pati amb aparells perquè la gent gran hi pugui practicar exercici adequat a les seues condicions físiques.

13.2.3.2.2. En desús

Los Abeuradors

Indret on es portaven a abeurar els animals des de la dècada dels setanta fins als vuitanta del segle XX, després d'haver desmuntat les Piles de la plaça del mateix nom (actual President Lluís Companys).

El Cap de la Plaça

Devia ser la part més elevada o allunyada de l'Església, de la plaça del Rei. Les referències escrites que s'han recollit d'aquest topònim són les següents, en les quals es recullen les denominacions *Cap de la Plassa de la Yglesia*, *Cap de la Plassa* i *Último de la Plaza*:

> "... damunt lo carrer de una casa ab altra [-----] en lo loch de Vinebre al *cap de la plassa de la Yglesia* que dita cassa afronta de una part ab cassa de Gabriel Ossó y de altra part ab cassa de Raphael Torner y ab dita plassa y ab lo carrer qui van al portal de la villa." (CAP 1558, 13v)

> "...un perche travessant damunt lo carrer de una casa a una altra seua, cituada en lo dit lloch de Vinebre, al *cap de la plassa* de dit lloch; que dita casa afronta, de una part, ab casa de Gabriel Llecha, que ere de Gabriel Oso; y, de altra part, ab casa d'en Juan Torner, fill de Rafel, y ab la plassa y ab lo carrer que va al portal de la vila..." (CAP 1607, 96r)

> "...un perche travessant demunt lo carrer de una casa ab altra sua situada en lo lloch de Vinebre, al *cap de la Plassa* de dit lloch, que dita casa affronte, de una part, ab pati al costat de la Iglésia, ab Miquel Torner, fill de Raphael, y ab lo carrer qui va al portal de la vila" (CAP 1639, 15v)

> "...un perche travessant damunt lo carrer de una casa ab altra sua situada en lo lloch de Vinebre, al *cap de la Plassa* de dit lloch; que dita casa affronta, de una part, ab pati del costat de la Iglésia, ab Joan Torner, fill de Joan, y ab lo carrer qui va al portal de la vila" (CAP 1661, 154r)

> "...un sobrepasador que pasa por ensima de la calle, desde la casa del confesante a otra del mismo dentro de la presente villa, *al último de la Plaza*, que linda con patio al lado de la iglesia, con casa Joan Baptista Esquirol, con Joan Domenech y con la calle que va al portal" (CAP 1734, 214v)

> "Ramon Marti, sobre un pasador que pasa por encima de la calle, sito *al último* de *la Plaza*" (RZ 1787, 158)

La Cristiandat Vella i el Cap de la Cristiandat Vella

Aquest indret urbà il·lustra clarament la convivència que hi va haver, històricament, a Vinebre entre la comunitat cristiana i la comunitat musulmana. Fa evident que els cristians vivien, en un principi, a la

Viladins i els musulmans, fora dels murs. Posteriorment, quan els musulmans foren assimilats[88] pels cristians, es construí l'església fora murs i la vila es va expandir també fora murs.

Les referències escrites que s'han recollit d'aquest topònim són les següents:

> "...y una casa situada en lo loch de Vinebre, al sòl de *la crestiandat vella*, que, de una part, afronta amb la yglésia; y, de altra part, ab lo pati que vuy és de la Magnífica Senyoria, que antiguament era siller; y, de altra part, ab Pere Macip Pobill, carrer enmig; y, de altra part, ab lo pati de mossèn Ossó.
>
> Ytem un verger situat en lo mateix lloch, junt al ryu, afronta ab lo dit ryu y ab la via pública." (CAP 1558, 16v)
>
> "...e poseix en lo loch de Vinebre, en *la Crestiandat Vella*, en la partida dita la Portella..." (CAP 1558, 30r)
>
> "...in loco de Vinebre, en *la Crestiandat Vella*, in partida dita la Portella..." (CAP 1558, 30v)
>
> "...una casa, de una part, és del dit benefici, cituada en lo lloch de Vinebre, al sòl de la *Cristiandat Vella*; que, de una part, afronta ab la Iglésia; i, de altra part, ab dit Montserrat Sabater, que ere deveia, que antigament ere pati o seller de la [----]; i, de altra part, ab Juan Heredia, que ere de Pere Macip pubill, carrer enmig; i, de altra part, ab Matheu Marti, que ere de Mateu Oso" (CAP 1607, 99r)
>
> "...en la casa que té y posehex en lo dit lloch de Vinebre, en la *Cristiandat Vella* en la partida dita la Portella, lo qual perche està damunt la portella que és portal de dit lloch, y afronta ab cases d'ell mateix y ab dit carrer de la Portella, que passa davall de dit perche..." (CAP 1607, 108r)
>
> "...una casa situada en lo dit lloch de Vinebre, al sòl de la *Christiandat Vella*, que affronta ab la Iglésia, ab Pere Gonsales y ab Barthomeu Marti" (CAP 1639, 19v)
>
> "...un perche en la casa que té i posseeix en lo dit lloch de Vinebre, en la *Christiandat Vella*, en la partida dita la Portella, qu·és portal de dit lloch, que affronte ab Casa de la Vila, que ere de Matheu March, ab lo carrer de dita Portella y ab casa de ell..." (CAP 1639, 20r)
>
> "...un perche en la casa que té y posseheix en dit lloch de Vinebre, en la *Christiandat Vella*" (CAP 1661, 168v)
>
> "...un pati que ans era casa, situat en dit lloch de Vinebre, al sòl de la *Christiandat Vella*, que affronta ab la Iglésia, ab Pere Gonsales y Berthomeu Marti, la qual casa o pati los expecta a dits confessants, çò és, a dit Gabriel Jornet..." (CAP 1661, 170v)
>
> "...una casa que antes era patio cituado dentro de la presente villa, al último de *la Christiandad Vieja*" (CAP 1734, 224v)
>
> "...en la casa que posee dentro de la presente villa en la *Christiandad Vieja*, que linda con Casa de la Vila, con el corral de dicha partida y casa del confesante" (CAP 1734, 225v)
>
> "...una parte de patio cita dentro de la presente villa al último de la *Christiandad Vieja*, que linda con Joan Marti y Joan Tarrago" (CAP 1734, 226v)
>
> "Un sobrepasador que está encima la portilla en la casa que posehe el confesante dentro de la presente villa de Vinebre, en la *Christiandad Vieja*, confrontante con casa de la Universidad de la presente villa, con el corral de otra portilla, con casa del confesante y con Juan Muntane." (RZ 1787, 88)
>
> "Antonia Argilaga, sobre una casa a lo último de la *Cristiandad biexa.*

[88] Amb l'expulsió de 1609, els moriscos de Vinebre no foren deportats, sinó que romangueren a la vila, com a altres pobles propers a l'Ebre.

> Francisco Carim sobre una parte de patio a *lo último de la Cristiandad*." (RZ 1787, 156*)*
>
> "Domingo Lapeirada, sobre un pasador en una casa en la *Cristiandad Viexa*." (RZ 1787, 159)
>
> "Juan Tarrago, sovre una casa *al último de la Christiandad vieja*." (CR 1771, 305)
>
> "Juan Muntane, sovre un pasador que está en la calle que posehe en la *Christiandad vieja*.
>
> Francisco Jardi i Francisco Carim, sobre un patio en la presente villa, al último de la Christiandad." (CR 1771, 306)

La Mesquita

És un edifici antic del qual no es guarda record, però que ha estat recollit a CAP 1558, 4r, que el situa a l'antic carrer del Mur.

El "Parque"

L'indià vinebrà Joaquim Veà i Miró va fer construir al Bancal una casa d'estil colonial –antic "Cassino" i actual seu de l'Ajuntament de Vinebre–, que estava envoltada d'un parc on hi tenia espècies animals i vegetals procedents de les Amèriques.

La Presó

És una petita part de la planta baixa de l'antiga Casa de la Vila Vella, al carrer Major que, antigament, havia tingut aquesta funció.

El Trinquet

Fins no fa gaires dècades en quasi cada poble n'hi havia un, ja que jugar a pilota era una activitat molt popular. *Lo Trinquet* de Vinebre, si més no als anys quaranta del segle passat, era al carrer Nou, a ca Ximarro, on també hi havia un cafè. La paraula *trinquet* està recollida pel DCVB i pel DIEC2, els quals la defineixen com una zona closa en la qual es jugava a pilota. I el DIEC2, dins de l'entrada *pilota*, defineix aquest joc: "6 f. [SP] Esport en què dos o més contrincants competeixen llançant una pilota, amb la mà nua o amb un estri, contra una paret d'un frontó o d'un trinquet."

Posteriorment, va passar a acollir habitatges i un magatzem de construcció. Al pati del magatzem, encara s'hi podia observar fins no fa gaires anys les parets dedicades a trinquet i una barana que pertanyia a la pista de patinatge.

13.2.3.3. Noms referits a espècies vegetals

La Morereta

És una petita placeta juxtaposada a la plaça del Rei, davant mateix de l'Abadia. Segurament hi devia haver plantades moreres, però actualment hi ha til·lers i dos exemplars d'una espècie forana: el cinamom (*Melia azedarach*). També hi ha ubicada una estàtua dedicada al fill de la vila sant Enric d'Ossó i Cervelló.

13.2.3.4. Noms referits a la cultura fluvial

Davall de les Ribes

Referent a la riba esquerra de l'antic braç del riu que passava per Vinebre, del qual ja s'ha parlat abastament.

La Retorna

És el tram del carrer de l'Horta que té forma de colze, com la retorna d'un riu. El DCVB la defineix: "RETORNA f. Corba que fan les aigües d'un riu, canal, sèquia, etc." (Alcover, 1977), però cal especificar que el concepte inclou un aspecte determinant, i és que en aquesta corba el sentit del corrent del riu s'altera. Una retorna sol ser un bon indret per a pescar-hi.

La Riba

Indret que devia ser la vora esquerra del braç de riu de Vinebre i que després devia passar a ser el carrer de la Riba. També se n'ha parlat abans, al mateix temps que de Davall de les Ribes.

13.2.3.5. Noms referits a altres noms comuns

Los Barracons

Són unes velles instal·lacions prefabricades i provisionals que van acollir els immigrants que van vindre a treballar en la construcció de la central nuclear d'Ascó, a la dècada dels anys setanta del segle XX. Actualment, són equipaments ludicoculturals del poble. Estan situats al costat de la Piscina, les piscines municipals.

La Casa Gran

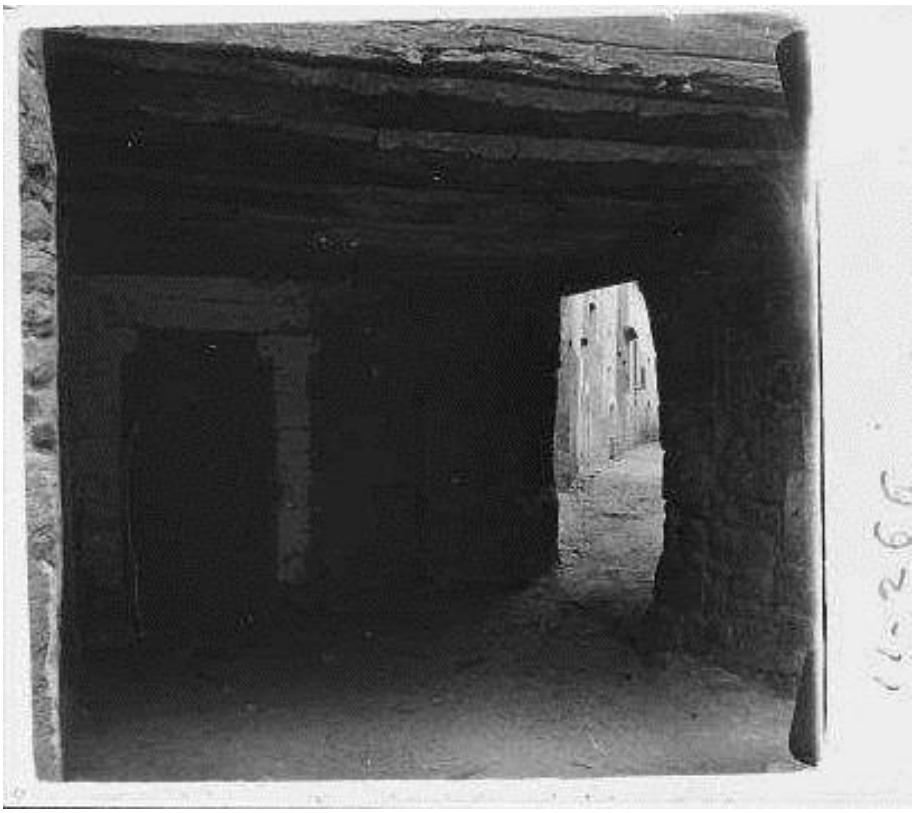
Casalici situat a la travessera de la Torre i que fa cantonada amb el carrer de Pau Casals. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabat de construir el 1743. Va pertànyer a la família Teixidó a mitjan segle XIX. Com a exemple del poder econòmic de la família conta la memòria popular que pujaven al llit amb unes escales d'or. També s'explica que l'hereu de la família va enamorar-se d'una dona de Vinebre que era de família humil i els Teixidó no ho aprovaven. La família, per tal que s'enamorés d'una dona de la seua posició social, va fer que visités diverses pubilles de cases bones de les viles de la rodalia. L'hereu devia passar una malaltia a causa del seu desamor, ja que els desplaçaments a aquestes visites les va fer en anganilles, una sella amb braços que es posava forta damunt del bast i servia perquè hi cavalquessin les dones o altres persones delicades. Finalment, l'hereu va casar-se amb la seua enamorada i va ser desheredat. Van tindre un fill i la dona va morir poc després.

Lo Castell

El Castell és una zona que abraça els trams superiors del carrers de Lleida, del Calvari, la travessera de Pau Casals, el carrer del Castell (topònim creat de bell nou aquest segle) i part de la Carrerada. És la part més alta del nucli urbà. No es té constància que mai hi hagués hagut una construcció d'aquest tipus, per tant, és molt possible que el nom "castell" sigui pres com un genèric que tingui el significat de "la part més elevada de la vila".

Lo Perxi

És el perxe que comunica el carrer major amb la plaça del Rei –a la qual desemboca el carrer del Portal. Com s'ha dit, devia ser una de les portes, potser la principal, de l'antiga vila closa.

El Perxi, l'any 1915. Fons Fotogràfic Salvany, dipositat a la Biblioteca de Catalunya.

La Raval

La Raval és la zona del final del carrer de Sant Miquel, el carrer del Sol i el carrer del Riu. Com s'ha dit, aquest nom s'ha utilitzat tradicionalment per anomenar els barris situats fora murs, en principi, en ciutats importants (Moreu-Rey, 1999: 140), de manera que es contraposa a la Viladins, que corresponia a la vila closa. Pel que fa a aquest topònim, recollim la referència escrita a una "Raval de l'Horta" que podria coincidir-hi:

> "... De todo aquel huerto que se riega del agua de la asequia comuna, plantado de cuatro higueras, de extención de dos días de cabar un hombre, situado dentro el mismo término, y partida llamada de la Horta de Dal, que linda por la parte de oriente, con huerto de la Señoría, o Encomienda de Ascó; a mediodía con otro de Doña Raymunda de Ossó, a poniente con el de Jose Fortuny, y otro de Miquel Carim y Pedro Vea; y, a tramuntana, con el camino público que dirige a la villa de Garcia, justipreciado de los mismos peritos en doscientas cincuenta libras ardites, de la moneda. Y todo aquel censal parte cubierto, y parte descubierto, que tengo cerca la casa de mi abitación, y en el *Arrabal dicho del Horta*, que linda con calle pública, en la cual tiene puerta principal, con corral de Miguel Pros, con tierras de Josef Pros, con el barranco de este común [...] y con el puente que hay desde dicha mi casa al citado corral, para entrar y salir a éste por encima de dicho Barranco,..." (ACRE340-62-T2-209, 1845)

La Raval de l'Horta

Segurament és una altra denominació de l'actual Raval. El fet que estigui complementada "de l'Horta" fa pensar que potser existien, en aquell moment (any 1845) o abans, altres ravals.

La Viladins

El terme Viladins és reservat per a la zona que inclou els carrers Major i del Forn. I, semànticament, és un tresor de la història del desenvolupament urbà de Vinebre. És clar que fa referència al fet que la vila era, en el seu inici, closa. Les mateixes cases feien de muralles i hi havia dos portes, una a cada punta del carrer Major. També el nom dels dos carrers que arriben als extrems d'aquesta zona –el carrer del Portal i el carrer dels Portellets– indica, i així ho confirma la memòria popular, que tenia dos portes d'entrada. La que sembla que va ser la principal és el Perxi, on desemboca el carrer del Portal. I l'altra, coincideix amb l'inici del carrer dels Portellets. Una de les informants recorda que el seu besavi era responsable de fer tancar aquestes portes a les nits.

13.2.3.6. Noms referits a un antropònim

S'han recollit els noms que duen una referència a un antropònim. En tots els casos fan referència a personatges més o menys poderosos, econòmicament, del passat de la vila.

Ca Don Joan

Casalici situat a la plaça de la Constitució, i que ocupa la major part de l'illa de cases compresa entre la plaça de la Constitució, el carrer del Portal, la plaça del Rei, el passatge d'Enric d'Ossó i la plaça de la Creu. Es pot trobar més informació a l'entrada de l'inventari.

Ca Don Jaume

És el casalici adjacent a ca Don Joan. Pertany a la família d'Ossó. Està situat a la plaça de la Constitució, al costat mateix de ca Don Joan. Es pot trobar més informació a l'entrada de l'inventari.

Lo molí de Ricatxons

Aquest nom fa referència a un malnom. El molí va ser fundat per una societat a mitjan segle XX, i el nom, segurament, va nàixer col·loquialment fent referència a la condició econòmica dels membres de la societat, o a la seua voluntat d'esdevindre rics.

13.2.4. Anàlisi formal de les zones i altres indrets urbans puntuals

S'enumeren, en aquest apartat, les diferents estructures formals que segueixen les denominacions de les zones i indrets rurals que no són carrers i places.

a) Article definit + substantiu

L'article definit masculí és utilitzat en la forma "lo"/"los", com correspon al dialecte nord-occidental: *lo Bancal, lo Castell, lo "Matadero", lo "Parque", lo Perxi, lo Trinquet*, i *los Barracons, los Bars*. Amb article femení: la *Morereta, la Presó, la Raval* i *la Retorna*.

b) Article + substantiu + adjectiu

S'han recollit dos topònims amb aquesta construcció formal: *la Casa Gran* i *la Cristiandat Vella*.

c) Article + substantiu + preposició + article+ + substantiu + adjectiu

Es recull *la Casa de la Vila Vella*, en la qual *vella* adjectiva *casa*.

d) Article + substantiu+ preposició + article + substantiu (+preposició +article+substantiu)

Es recull el *Cap de la Plaça* o *Cap de la Plaça de l'Església*.

e) Adverbi + preposició + article + substantiu

Es recull *Davall de les Ribes*. I també es recull una altra construcció amb adverbi, que és una mica especial: article + substantiu + adverbi: *la Viladins*. En aquest cas, la construcció no segueix l'ordre natural (article + adverbi + prep + article + substantiu), sinó que segueix el mateix que els topònims referits a l'apartat *Noms complementats per adverbis de lloc*, dins d'*Anàlisi formal dels topònims rurals*: los Gorraptes Més Amunt, Planes més Amunt, Planes més Avall i Assut més Avall. Sembla una construcció resultant de la tendència a l'economia del llenguatge oral. I, a més, en aquest cas, s'ha produït una aglutinació del substantiu i l'adverbi, ja que el parlant té consciència d'una sola paraula: *la Viladins*.

f) Diminutius

En un cas s'utilitza el diminutiu: *la Morereta*.

g) ca + antropònim

I, finalment, en els casos en què el topònim conté un antropònim, s'utilitza la forma apocopada del mot *casa*: ca, com en el cas dels noms de casa o de família. Per exemple, ca + article + nom comú: *cal Metge*; o bé incloent-hi el tractament foraster de respecte *don*: ca + don + prenom, és el cas de: *ca Don Joan* i *ca Don Jaume*.

13.3. Anàlisi lingüística dels antropònims

13.3.1. Anàlisi formal dels noms de persona

S'ha organitzat aquesta anàlisi formal segons l'esquema següent.

13.3.1.1. Maneres d'anomenar (construccions)
- 13.3.1.1.1. Dones
  - — Segle XIV
  - — Segle XV
  - — Segle XVI
  - — Segle XVII
  - — Segle XVIII
  - — Segle XIX
  - — Segle XX
- 13.3.1.1.2. Hòmens
  - — Noms d'home sarraïns
    - – prenom + segon nom
    - – prenom + de + nom
    - – nom + fill/a de + nom
  - — Noms d'home cristians

13.3.1.2. Els prenoms
- 13.3.1.2.1. Prenoms de dona sarraïns
- 13.3.1.2.2.. Prenoms de dona cristians
- 13.3.1.2.3. Prenoms d'home sarraïns
- 13.3.1.2.4. Prenoms d'home cristians

13.3.1.3. Els segons noms i els cognoms
- 13.3.1.3.1. Els segons noms de la població sarraïna
- 13.3.1.3.2. Els cognoms cristians
- 13.3.1.3.3. Etimologia dels cognoms cristians
- 13.3.1.3.4. Ortografia dels cognoms

13.3.1.4. Àlies, renoms i altres

Com explica Moll (1982:16),[89] en el món antic, els individus eren anomenats amb un sol nom, i aquest nom tenia un significat, un valor semàntic, generalment lligat a les característiques de la persona. Aquest sistema sembla el més natural, atès que són diverses les cultures que l'utilitzen. No són poques les comunitats humanes que en temps passats, i fins en els actuals, no atorguen un nom als infants fins al voltant dels cinc anys d'edat, moment en què es creu que aquell infant té moltes probabilitats de supervivència i d'esdevindre un adult. Així, quan ja hi ha hagut temps de conèixer bé la criatura i les seues característiques personals, sembla el moment adequat per a donar-li un nom d'aquest tipus.

Tanmateix, en la nostra societat occidental aquesta manera de donar nom va ser canviada pels romans, que en principi també usaren el nom únic, però que posteriorment introduïren dos, tres i fins a quatre noms per designar un individu.

Per a comentar i il·lustrar aquest mecanisme, s'ha cregut adient citar els tres antropònims més antics dels quals es conserva referència escrita i que estan lligats a Vinebre: els noms de tres persones de l'Imperi Romà que van viure entre el segle I i el II dC, i que van deixar escrits els seus noms en una important estela funerària romana que va ser trobada a Vinebre i que, actualment, pot veure's exposada al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (MNAT).[90]

[89] I pàgines següents.
[90] Per a obtindre'n més informació, es pot consultar Genera i Alberich (2009) i Genera (1990).

Es tracta de dos hòmens que eren soldats de la legió romana VI de Síria: *Caius Aebutius Tardus* i *Caius Aebutius Verecundus*. I una dona, *Valeria Laura*. Aquests tres personatges estan lligats per un parentiu de primer grau. Caius Aebutius Tardus i Valeria Laura eren marit i muller, respectivament, i pares de Caius Aebutius Verecundus.

El fill morí a l'edat de divuit anys a Síria, i aquest va ser el motiu pel qual la mare va fer erigir un monument funerari que el recordés a ell, i també a son pare, que havia mort amb anterioritat.

En aquests exemples concrets, es pot observar la manera romana d'anomenar els hòmens i les dones. Els hòmens tenien la *tria nomina*, això és, tres noms: el *praenomen* o nom individual (que equivaldria als nostres prenoms o noms de fonts) + el *nomen gentilicium* o nom del clan o tribu (que equivaldira al nostre nom de família o llinatge) + el *cognomen* o nom de la família (que també equivaldira al nostre nom de família o llinatge). Tanmateix, de vegades, n'afegien un quart, l'*agnomen* (sobrenom personal de l'individu, que equivaldria al nostre malnom o sobrenom).

En aquests dos casos concrets que es comenten, pare i fill compartien nom individual, *Caius*, i nom del clan, *Aebutius*. Seguidament, cadascun té un *agnomen*. El pare és anomenat *Tardus*, que significa "lent, tardà, tard", i el fill és anomenat *Verecundus*, que vol dir "vergonyós, discret o reservat".

D'altra banda, les dones romanes heretaven el *nomen* del pare i, si el pare tenia més d'una filla, s'afegia un ordinal (segons la posició de naixement) a aquest *nomen*. Quan es casaven, no assumien el nom del marit, sinó que conservaven el que havien obtingut del pare. I, a més, de vegades, també podien heretar el *cognomen* del pare (Genera i Alberich, 2009: 15). En aquest cas, doncs, segurament el pare de *Valeria Laura* s'anomenava *Valerius Laurus*.

Posteriorment, i probablement va ser el cristianisme que, amb l'aportació de noms nous (personatges bíblics, sants i màrtirs), influí en la simplificació dels noms romans i determinà el retorn al nom únic (Moll, 1982: 18). La invasió germànica aportà nous noms, que també eren únics, malgrat que eren compostos i estaven formats per un substantiu i un adjectiu. Aquests noms foren adoptats per la població catalana i llatinitzats.

Més tard en el temps, encara, cap als segles X al XII, i a causa de la tria dels noms segons les modes, va esdevindre's un empobriment de l'onomàstica (Moll, 1982: 22) que, amb el pas del temps, va provocar la necessitat d'utilitzar un segon nom. Aquest segon nom era, bàsicament, l'adjectivació del nom del baptisme segons alguna característica o condició personal de qui el portava. Acabaven de nàixer els predecessors dels actuals cognoms.

Moll explica que els orígens d'aquests segons noms, que encara no s'heretaven i que, per tant, no eren encara cognoms, es podien agrupar en sis conjunts:

a) Nom del pare de l'individu interessat
b) Nom del país o poble de procedència, o del lloc d'habitatge, o de propietat
c) Nom de professió, o de càrrec, o de dignitat
d) Mots referents a circumstàncies del naixement, a consagracions, devocions i benediccions o auguris
e) Malnoms o sobrenoms
f) Noms d'origen incert o desconegut

Més tard va aprèixer la tendència de convertir aquests segons noms en hereditaris, és a dir, a fer-los veritables noms de família. La tendència va anar prosperant gràcies a la documentació legal fins a esdevindre llei general. En aquest moment, els cognoms no indiquen una qualitat personal, sinó que ja indiquen la pervivència d'un nom que es transmet de pares a fills.

Aquesta tesi, comença l'estudi dels noms al segle XIV, moment en què ja està força consolidada l'herència dels cognoms, si més no en la societat cristiana, fet que es va consolidar a l'alta edat mitjana (Moll, 1982: 38). Tanmateix, s'hi podrà observar reminiscències d'altres sistemes d'anomenar:

- prenom + de+ nom del pare (o de la mare)
- prenom + de + topònim
- prenom i prou
- sobrenoms i àlies
- prenom+ cognom
- prenom+ cognom + cognom
- etc.

És important remarcar que, a més dels noms cristians, s'han recollit una colla de noms moriscos. Aquests noms apareixen als documents dels segles XIV i XV, monedatges, prestacions d'homenatge, rendes i fogatges –al fogate de 1497 hi apareixen llistats els moriscos, en canvi, al de 1553, ja no hi apareixen, han hagut d'agafar noms i religió cristians– . Els noms dels sarraïns apareixien llistats com a tals i diferenciats dels llistats de cristians. Tanmateix, no s'ha observat cap llistat de vilatans jueus. D'una banda, el motiu pot ser perquè sovint no estaven obligats a pagar segons quins impostos i, per tant, no apareixien en aquests tipus de documents. I, de l'altra banda, l'expulsió final dels jueus es va fer efectiva l'estiu de 1492, per bé que en els anys anteriors ja hi havia hagut persecucions des de finals del segle XIV. A les nostres terres hi havia hagut aljames a Tortosa i a Falset i les jueries que hi estaven relacionades eren situades a Xerta, Flix, Móra, Ulldecona, Batea i Gandesa (SECALL, 1984: 14). I sembla que, si més no cap al 1492, a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta només hi ha constància de jueus a Móra (Castellvell, 1994: 146). Tot i així, s'han detectat un prenom –Leona– i alguns cognoms –Bonamic i Maimó –que solien ser utilitzats per aquesta comunitat.

Tot seguit, doncs, es recullen i s'analitzen els antropònims recollits en les fonts escrites en què es basa aquest treball d'investigació.

13.3.1.1. Maneres d'anomenar (construccions)

En aquest apartat es mostren els esquemes de les construccions emprades per a anomenar els individus al llarg del període temporal que ocupen les fonts escrites investigades. S'ha dividit en dos apartats, dones i hòmens, pel fet que les maneres d'anomenar les unes i els altres, fins al segle XX, era substancialment diferent.

13.3.1.1.1. Dones

En general, els noms de dona en els documents antics solen ser molt escassos. I, com més es recula en el temps, més. No és fins a finals del segle XX que comencen a abundar. Les fonts escrites que s'han consultat segueixen aquesta tendència. De fet, curiosament, no es localitza una quantitat de noms de dona comparable a la d'hòmens més que en el document LLI 1939, data el darrer dia de la guerra civil espanyola, i l'explicació segurament cal buscar-la en el fet que, en aquell moment, la majoria dels hòmens devien ser al front, empresonats o camí de l'exili, i eren les dones les que van romandre al poble.

Així com, en el cas de l'apartat referit a l'estudi de la manera d'anomenar els hòmens, s'ha distingit entre hòmens musulmans i hòmens cristians perquè els sistemes per donar nom eren diferents, en el cas de les dones no és així i, per tant, s'ha optat per organitzar-lo en subapartats segons els segles, ja que és amb el pas del temps que el sistema d'anomenar les dones evoluciona i canvia fins a esdevindre, al segle XX, comú amb el dels hòmens.

Segle XIV

Als documents del segle XIV apareixen anomenades unes 14 dones, al costat d'uns 123 hòmens. La manera com són esmentades respon a diferents fórmules, la més utilitzada és la que s'hi refereix mitjançant el parentiu amb algun home, o sigui, com a "filles de" o "mullers de", alguna vegada hi consta anteposat un prenom femení, però en la majoria de casos la referència només inclou aquesta supeditació a un parent masculí, tant en casos de dones musulmanes com en el de cristianes.

S'han localitzat denominacions de dona com a "muller de...", tant si són cristianes: "muller qui fo d'en Giem Domèneg" (MO 1350), com si són morisques: "la muyler d'Abdela d'Exameno" (MO 1329), "la muyler de Mafoma Abçali" (MO 1329), "muller de Abdeluch" (MO 1350). Les que fan referència al fet de ser "filla d'un home" també es compten entre cristianes: "fillas d'en Matheo Nabàs" (MO 1350), i musulmanes: "filla de Juce Almanacim"[91] (MO 1350). En dos casos s'afegeix a aquesta darrera denominació el prenom de la dona en qüestió: "Maçuna filla d'en Aydona" (MO 1350), "Çeyna filla de Abdalla d'Enbroz" (MO 1350).

Aquestes construccions depenents es podrien resumir amb l'esquema següent, on el parèntesi significa que l'element hi pot aparèixer o no, i el nom de l'home pot ser del marit o del pare:

(prenom) + **muller/filla de** + nom d'un home

En altres ocasions, també tant per a dones cristianes com per a dones musulmanes, apareix simplement un prenom precedit per l'article personal:

na + **prenom**

Els casos de dones morisques són: na Gyna (MO 1329); i, de cristianes, na Tollossa (MO 1329), na Pinet (MO 1329) i na Leona (MO 1350).

Per finalitzar aquest subapartat, s'ha recollit tres casos de noms moriscos dels quals s'ha dubtat que fossin de dona: Nabferia, Gaia i Maçtuna. Semblava que la desinència en -a podria indicar que es tractés de dones –com ara: Maçuna, Çeyna, Gyna... – però això només és una suposició, ja que existeixen noms àrabs masculins que també hi acaben: Çalema, Eiça,...

Quant a Nabferia (MO 1350), s'ha pensat que podría tractar-se de l'aglutinació n'Abferia, i que, per tant, respongués a la construcció comentada na + prenom. Per bé que aquesta conclusió només és una hipòtesi per confirmar.

Pel que fa a Gaia d'Aruf"(MO 1329), s'ha pogut concloure definitivament que es tracta d'una dona, ja que es va localitzar una Gaia a Mutgé (1992: 50):[92] "Gaia. Gaya sarraïna de Lleida, muller de Çalema, cadi de l'aljama i mestre de ginys".

Referent a "Maçtuna d'Arbre" (MO 1329), es van localitzar altres individus amb aquest nom en altres poblacions diferents de la de Vinebre: Maçtuna de Belita (MO 1329) i Maçtuna Fratxena (MO 1329), però no hi havia cap indici que indiqués clarament si es tracta d'hòmens o de dones. Tanmateix, a Labarta (1987: 41) s'anomenen les formes d'hipocorístics i diminutius dels noms de dona i se'n recullen dos: {-ūna} i {ūša}. Fet que apunta, doncs, que Maçtuna, molt possiblement, respongui a un hipocorístic o a un diminutiu de nom de dona.

[91] Aquesta referència hi apareix escrita dos vegades, com si es tractés de dos filles diferents.
[92] I al document núm. 34 que reprodueix aquesta obra al seu apèndix documental.

Tanmateix, pel que fa a la construcció de la denominació de Gaia d'Aruf i Maçtuna d'Arbre, s'observa que segueixen el mateix patró que els noms masculins moriscos, com es veurà més endavant:

prenom+ de + prenom del pare

Segle xv

Als documents del segle xv només s'ha localitzat una dona –al costat de 37 hòmens–, morisca, la qual també és anomenada en referència a un home, però aquest cop en qualitat de viuda:

la viuda de + nom del marit

Es tracta de "la viuda de Ali Alcabrer" (FO 1497).

Segle XVI

Als documents del segle XVI hi surten esmentades 10 dones, al costat de 52 hòmens. Les fórmules que s'utilitzen per a referir-s'hi també es basen, com en els segles anteriors, en la referència a un home.

Les dones que apareixen com a "viudes de" són "na Chatalina viuda rel[ic]ta de Gabriel Altariba" (CAP 1558, 21r), "na Isabel viuda relicta den Gabriel Villa del dit loch de Vinebre" (CAP 1558, 21v) i "la viuda de Pere Miralles" (CAP 1558, 5v).

Na + prenom + **viuda (relicta)**[93] **de** + referència al marit

On la denominació pròpia de la dona només és un prenom, Chatalina i Isabel, i la referència al marit és més detallada: prenom + cognom i, de vegades, s'hi afegeix la referència a la població d'on és originari:

Prenom	**Cognom**	**Població**
Gabriel	Altariba	
Gabriel	Villa	del dit loch de Vinebre
Pere	Miralles	

Les dones que apareixen com a "muller de" són: "Na Johanna muller den Pere de na lega pedrapiquer de la villa de Flix" (CAP 1558, 9r), "Na Perota muller de Johan de na lega de dita villa de Flix" (CAP 1558, 9r), són anomenades exclusivament amb un prenom precedit per l'article personal i, després, tota la referència al marit.

Na + prenom + **muller de** + referència al marit

És de destacar que aquesta referència al marit, com en el cas anterior, conté una bona quantitat d'informació: el prenom, més un determinant genitiu d'una altra denominació de dona, més, de vegades, la referència a l'ofici i,finalment, la població a la qual pertany:

[93] "Relicte -a" significa "Deixat per qui es mor". I aquest adjectiu afegit al substantiu "viuda" és, clarament, un pleonasme. És interessant, des del punt de vista de gènere, observar l'entrada d'aquest mot al DCVB: "RELICTE, -ICTA adj. Deixat per un que és mort; sobrevivent; cast. relicto. La reyna dona Elicén relicta del senyor rey, Pere IV, Cròn. 101. Muller relicta del Illustre quondam Infant, Carbonell Ex. Joan II, c. 50. Viuda relicta de Lluch Joan Riudaura, Inv. Bertran 1614. Etim.: pres del llatí RELICTUM, 'deixat'.", en la qual tots els exemples són de dones relictes.

Prenom	Genitiu	Ofici	Població
Pere	de na Lega[94]	picapedrer	de la vila de Flix
Johan	de na Lega		de dita vila de Flix

En un cas, es recull una construcció lleugerament més senzilla, en què el prenom de dona no és precedit de l'article personal: "Anyolant sa muller" (referint-se a Galseran Oros) (CAP 1558, 341).

En un altre cas, es recull aquesta construcció bàsica, però al prenom femení se li afegeix una mena de cognom o renom: "na Loisa Saragossana muller de aquell" (referint-se a Joan Viana) (CAP 1558, 345). En aquest cas el que acompanya el prenom, *Saragossana*, deu ser un renom relatiu a l'origen geogràfic de la dona, però, en altres casos, es tracta de cognoms, com el cas de "Margalida Ferrussa" (CAP 1558, 21v, 13r, 23v, 28v, 29r, 29v), que, en un cas, és anomenada "Margalida Ferrussa, muller de Pere Ferrús menor" (CAP 1558, 24r), i és en aquesta citació que es veu clar que el cognom no és res més que la feminització del cognom del marit.

D'aquestes feminitzacions, se n'ha recollit altres. En un cas s'anomena la dona sense prenom i només en referència a la seua situació civil: "la viuda Hosona" (FO 1553). També es podria incloure en aquest grup "la viuda Villa" (CAP 1558, 20r)[95] si no fos perquè el cognom no és feminitzable. I un altre cas és el d'unes xiques a les quals tampoc se'ls atorga prenom i se citen en qualitat de filles: "filles de Johan Gibert ya dites Gibertes" (CAP 1558, 30r).

Segle XVII

Als documents del segle XVII, CAP 1607, CAP 1639 i CAP 1661, ACRE340-7-5-470 1637 i alguns documents de l'ACDJ, apareixen 24 noms diferents de dona al costat de 133 hòmens.

Com en el segle anterior, es continua anomenant les dones, principalment, amb una referència a un home. En la majoria dels casos són anomenades com a "viuda de…": la viuda de Gabriel Altarriba" (CAP 1607, 96r), "la viuda de Miquel Altarriba menor" (CAP 1607, 104v), "la viuda de Guillem Billot" (CAP 1607, 103v) "la viuda de Joan Torner" (CAP 1607, 96v), "la viuda de Miquel Vila" (CAP 1607, 104r). Construcció que es pot esquematitzar com:

la viuda de + nom del marit

En aquest segle, la referència al marit es limita al prenom seguit del cognom i, en algun cas en què és necessari, alguna altra indicació distintiva:

Prenom	Cognom	Una altra indicació
Gabriel	Altariba	
Miquel	Altariba	menor
Guillem	Billot	
Joan	Torner	
Miquel	Vila	

[94] Podria ser un renom amb un dels significats de la primera entrada d'Alcover, 1977 per a LLEC, LLEGA (dial. lleca). m. i f. i adj.: cast. lego. || 1. No eclesiàstic. Los clergues no s'entremeten de laurar ni de mercaderies ni dels altres officis axí com fan los hòmens lecs, Llull Cont. 110. També pregava | la **lega** gent | devotament, Spill 7559. || 2. a) m. Religiós profés que no té opció a les sagrades ordes. A un feel e religiós frare lec comanassen tots los lurs béns, Llull Blanq. 9. Dins la sacristia un llec humil trobaren, Ramis Clar. 128.—b) f. Monja professa que serveix la comunitat en les feines domèstiques. Voldràs ser més beneyt que monja lleca, Aguiló Poes. 187. || 3. Mancat d'estudis, de coneixements en alguna matèria. Mas gens no penseu yo cerque baralles | par parlar axí, ni sia tan llech, Proc. olives 866. El senyor Rodalins no sabia disfressar la seva eixutesa ni als ulls del més llec dels subscriptors, Puig Servitud 113. Fon.: ʎék (or., occ., val., bal.). Var. form. i sinòn. || 1: laic. Etim.: del llatí laicu, mat. sign.

[95] En aquest cas, interpretem que aquesta dona és la que surt anomenada, en altres llocs del document, com "la viuda de Gabriel Villa" (CAP 1558, 21v, 27r, 32r, 31v).

En un cas, la viuda és anomenada, a més, amb el prenom avantposat a l'especificatiu: "Miquela, viuda de Miquel Vila Ferrer" (CAP 1607, 103v). En aquest cas, el marit és anomenat amb dos cognoms.

A més, en una ocasió la viuda passa a ser anomenada senzillament amb el cognom del marit: "la viuda Altarriba" (CAP 1607, 97r), referint-se a la viuda de Gabriel Altarriba. Seguint aquesta línia, s'han trobat viudes anomenades amb la que segurament és la feminització del cognom del marit: "la viuda Sabatera" (CAP 1607, 100r), i "la viuda Macipa" (ACRE340-62-T2-157, 1614).

També s'han recollit dones amb el **cognom del marit**, de vegades, feminitzat: "Margualida Ferrussa" (CAP 1607, 102r, 102v), o com "Felipa Billora" (CAP 1607, 97v), viuda de Guillem Billor, "dita Montanera" (CAP 1661, 171v), "Tecla Sabatera" (ACRE340-62-T2-161, 1639). I altres vegades sense feminitzar: "Joanna de Osso, viuda relicta del gº mº Joan de Osso donsell" (CAP 1639, 15r), "Maria Sabater, viuda de Joan Sabater" (CAP 1661, 167r), "Geronima Jardi, viuda de Gabriel Jardi" (CAP 1661, 169v), "Elisabet Montaner viuda del gº Matheu Muntaner" (CAP 1661, 172r)[96].

Pel que fa a la denominació **"muller de"**, en aquest segle no se'n registra gairebé cap incidència, només "Violant sa muller" (CAP 1607, 96v), referint-se a Galceran d'Oscos.[97]

En un cas, es recull una dona anomenada pel seu prenom, supeditat mitjançant la preposició "de" a un nom d'home (no sabem si n'és el pare o el marit): "Magdalena de Joannis Domenjo" (ACRE340-62-T2-164, 1648).

I, finalment, com en segle XIV, es recullen casos de dones anomenades només pel **prenom**: "Marianna" (ACRE340-62-T2-159, 1628) i "Elisabet"[98] (ACRE340-62-T2-159, 1628).

Tot i les semblances amb el segle anterior, en aquest segle XVII, apareix una novetat, ja que algunes dones són anomenades amb el prenom seguit d'un cognom no feminitzat i que és heretat directament del pare i no pas del marit: "Blanquina Billot" (CAP 1607, 99r, 100r, 103r), filla de Joan Billot i hereva de Gabriel Billot, "Isabet Domènech" (CAP 1607, 102r), filla i hereva de Jaume Domènech,[99] "Maria March" (CAP 1607, 110r), muller de Jaume Mauri àlies Perdigó (CAP 1607, 110r), s'entén, doncs que el cognom li ve per línia paterna, "Joana Osso" filla i hereva de Pere de Osso (CAP 1661, 158v, 161v), "Sperança Macip, filla de Miquel Macip, que casà primeres nupties ab Jacinth Ferrer" (CAP 1661, 161r). "Esperança Mauri" muller d'Antoni Miró (CAP 1661, 163r). Construcció que es pot esquematitzar com:

prenom + **cognom del pare**

També s'ha recollit el nom de tres dones de les quals no s'ha trobat prou informació per a dir si el seu cognom és provinent del pare o del marit: "Tecla Domenech" (ACRE340-62-T2-163, 1647), "Esperança Domenjo" (ACRE340-62-T2-164, 1648) i "Àgueda Lletxa" (ACRE340-62-T2-148, 1624).

I, per acabar aquest subapartat, s'ha recollit el cas d'una dona que és anomenada només per un **especificatiu**: "la Fragana" (CAP 1607, 103r, 107v). Podria ser que es referís a un antic gentilici dels habitants de Fraga.

[96] Anomenada també com "dita Montanera" (CAP 1661, 171v)
[97] Molt probablement es tracta de les mateixes persones vistes el segle anterior: "Anyolant, sa muller"(CAP 1558, 13r), muller de Galseran Oros.
[98] Amb la forma Elesabet i Elisabeta.
[99] Per bé que més endavant recollim aquesta mateixa dona amb dos cognoms "Isabet Domènech y Oso" (CAP 1607, 102r), on "Ossó" és el cognom del marit: Joan d'Ossó menor (CAP 1607, 101v). I amb el mateix mecanisme però amb els cognoms invertits, això és: primer el del marit i després el del pare, també trobem Esperança Miró i Mauri: "Anthoni Miro marit de Sperança Miro y Mauri filla de Jaume Mauri de Vinebre" (CAP 1639, 12r, 12v).

Segle XVIII

Pel que fa als documents del segle XVIII estudiats, contenen els noms de 24 dones, al costat de 138 hòmens. En aquest segle, ja no es troben les construccions típiques dels anteriors, o sigui, prenom + muller/viuda de + referència a un home. Només es recull un cas en què la dona és anomenada així: "la viuda de Manuel Montané" (CM 1793).

La denominació més abundant és la composta pel prenom de la dona seguit d'un cognom, que pot ser el del pare o el del marit. L'esquema corresponent seria:

prenom + cognom del pare / del marit

I, de les dos possibilitats, la més habitual és la que recull el cognom del pare: "Maria Domènech", primera muller de Jacint Torné i hereva de Pau Domènech (CAP 1734, 213v), "Elisabet Ferrús" muller de Josep Cavallé i filla de Josep Ferrús (CAP 1734, 219v), "Llúcia Marti" (CAP 1734, 233v), germana de Joan Martí, "Maria Antònia Marti" muller de Pere Teixidó (CM 1793), "Antònia Argilaga" muller de Joan Tarragó (RZ 1787, 88), "Rosa Argilaga" muller de Joan Caballé (RZ 1787, 82), "Maria Antònia Jordà" viuda de Pau Martí (RZ 1787, 86), "Cecília Muntane" viuda de Francisco Esquirol (RZ 1787, 93), "Tomasa Roig" muller de Joan Torné (RZ 1787, 81), "Isabel Bernet" viuda de Joaquim Martí i de Josep Vila (RZ 1787, 83), "Antònia Vila" viuda de Miquel Tarragó (RZ 1787, 90), "Tomasa Roig" muller de Joan Torne (RZ1787, 302), "Antònia Simo" muller de Francisco Teixido (RZ 1787, 307).

En un cas, una dona porta dos cognoms: "Magdalena Sessé y Marti", mare de Joan Marti (CAP 1734, 215r) i de Llúcia Martí (CAP 1734, 233v). El més probable és que el primer cognom correspongui al pare; i, el segon, al marit.

En segon lloc, es troba el grup de dones que agafen el cognom del marit: "Maria Macip", mare de Joan Macip (CAP 1734, 213r); "Teresa Domenech", viuda de Pau Domènech (CAP 1734, 213v); "Caterina Miró", viuda de Felip Miró (CAP 1734, 126r); "Elisabet Argilaga", Pere Joan Argilaga n'és l'hereu i, per tant, es pot suposar que n'és el fill (CAP 1734, 225r); "Josepa de Osso" viuda de Gaspar de Osso (RZ 1787, 303, 306; i "Teresa de Osso" viuda de Josep de Osso (RZ 1787, 303, 306, 307, 308, 309).

Finalment, també s'han recollit quatre noms de dona compostos per aquesta mateixa estructura de prenom més un cognom, de les quals no es té més informació que el prenom i el cognom, de manera que es desconeix si corresponien al pare o al marit: "Elisabet Torné" (CAP 1734, 232r), "Isabel Biarnes" (RZ 1787, 309), "Antònia Ferre" (ACRE340-62-T2-156, 1777) i "Maria Miró" (RZ 1787, 82).

Per acabar el segle XVIII, cal destacar que cap a finals del segle, als capítols matrimonials de 1793, es recull una dona anomenada amb dos cognoms, els quals pertanyen al pare i a la mare respectivament: "Maria Teresa Argilaga Ferré", filla de Joan Argilaga i Maria Ferré.

prenom + **cognom del pare + cognom de la mare**

És molt interessant el fet que, en aquest mateix document, també es té l'oportunitat de veure com s'anomenen la mare i l'àvia materna d'aquesta dona, "Maria Teresa Argilaga Ferré". La mare és anomenada amb un sol cognom "Maria Ferré", el mateix que du la mare respectiva, o sigui l'àvia materna de Maria Teresa Argilaga Ferre: "Maria Teresa Ferré", viuda de Joan Ferré. Pel que es pot deduir, doncs, "Ferré" devia ser el cognom de l'avi, el qual hereten, en primer lloc, la seua muller, que l'adopta com a primer i únic cognom, procedent del marit; en segon lloc, la seua filla, que també l'hereta com a primer i únic cognom, però procedent del pare; i, en tercer lloc, la néta l'hereta com a segon cognom, procedent de la mare.

Segle XIX

Pel que fa als documents del segle XIX –PPQ 1817, AMI 1852, RTD 1898 i alguns de provinents de l'Arxiu de Ca Don Joan–, s'hi van localitzar 421 individus diferents, 88 eren dones i 333 eren hòmens.

El tipus de denominació més abundat és l'estructura que ens marca la transició cap al s. XX, de la qual se n'han recollit 45 casos:

prenom + cognom (+cognom)

Els casos en què la dona és denominada només amb un cognom són el següents: "Teresa Jornet" (PPQ 1817), "Magdalena Montané" (PPQ 1817), "Paula Bieto" (PPQ 1817), "Teresa Montané" (PPQ 1817), "Rosa Sentis" (PPQ 1817), "Florentina Martí" (PPQ 1817), "Rosa Argilaga" (PPQ 1817), "Caterina Jornet" (PPQ 1817), "Josepa Piñol" (PPQ 1817), "Maria Escoda" (PPQ 1817), "Magdalena Ribes" (PPQ 1817), "Maria Gonzalez" (PPQ 1817), "Rosa Macip" (PPQ 1817), "Antònia Ferré" (PPQ 1817), "Antònia Vila" (PPQ 1817), "Cecília Poquet" (PPQ 1817), "Rosa Arbonés" (PPQ 1817), "Antònia Ferrér" (PPQ 1817), "Teresa Miró" (PPQ 1817), "Rosa Domenech" (PPQ 1817), "Francisca Macip" (PPQ 1817), "Paula Freixes" (PPQ 1817), "Rosa Gonzalez" (PPQ 1817), "Antònia Argilaga" (PPQ 1817), "Jacinta Salamé" (PPQ 1817), "Rosalia Sonadelles" (PPQ 1817), "Antònia Montané" (PPQ 1817), "Magdalena Salamé" (PPQ 1817), "Teresa Macip" (PPQ 1817), "Magadalena Ferrér" (PPQ 1817), "Magdalena Esquirol" (PPQ 1817), "Adela Fortuny Sans" (RTD 1898, 21), "Generosa Carim" (RTD 1898, 21), "Esperança Cavallé" (RTD 1898, 21), "Teresa Carim" (ACRE340-62-T2-709, 1871 I 1878), "Tomasa Carim" (ACRE340-62-T2-709, 1871 I 1878), "Bernada Carim" (ACRE340-62-T2-207, 1831), "Francisca Marti" (ACRE340-62-T2-207, 1831, "Teresa Marti" (ACRE340-62-T2-207, 1831), "Maria Antònia Marti" (ACRE340-62-T2-202, 1805), "Maria Francisca Montagut" (ACRE340-62-T2-203, 1807), "Rosa Montane" (ACRE340-62-T2-7, 1829), "Antònia Teixido" (ACRE340-62-T2-7, 1829), "Teresa de Domenech" (ACRE340-62-T2-203, 1807) (ACRE340-62-T2-201, 1818) (ACRE340-62-T2-8, 1842, ACRE340-62-T2-208, 1842) (ACRE340-62-T2-209, 1845) (ACRE340-62-T2-10, 1846, ACRE340-62-T2-210, 1846, ACRE340-62-T2-211, 1846) (ACRE340-62-T2-212, 1853) i "Raimunda de Ossó" (ACRE340-62-T2-209, 1845).

Els casos en què s'han recollit les denominacions amb dos cognoms són sis: "Francisca Cavallé Serra" (RTD 1898, 21), "Esperança Cavallé Serra" (RTD 1898, 22), "Maria Poquet Prós" (RTD 1898, 23), "Clemència Miró i Ferré" (RTD 1898, 26, 27), "Dolors de Castellví y de Domenech" (ACRE340-62-T2-709, 1871 I 1878, 211) (ACRE340-62-T2-709, 1871 I 1878), "Teresa Biarnau i Marti" (ACRE340-62-T2-207, 1831).

Cal apuntar que, amb probabilitat, Esperança Cavallé i Esperança Cavallé Serra; així com Teresa de Domènech i Teresa de Domènech i de Castellví, deuen fer referència a la mateixa persona.

I, d'altra banda, no es pot assegurar en tots els casos, però sí en algun, com el cas de les germanes Francisca Cavallé Serra i Esperança Cavallé Serra, un dels cognoms és heretat del pare i l'altre de la mare. O com el cas de Dolors de Castellví de Domènech, membre de la família Domènech-Martí, filla de Felip Castellví Pàmies i de Teresa Domènech Salvador.

Tot i la tendència a una estandardització de la denominació femenina, encara s'han localitzat 37 casos que segueixen un patró que ja s'ha recollit en els segles XV, XVI, XVII i XVIII, i és el que anomena les dones a partir de la condició de viudes, seguida del nom del marit. L'estructura correpsonent seria aquesta:

La viuda de + nom del marit

On el nom del marit està integrat pel seu prenom, seguit del cognom i, en algun dels casos, dels dos cognoms.

De fet, a AMI 1852 les dones són citades exclusivament d'aquesta manera, i a RTD 1898, en són la meitat del total: "la viuda de Miquel Viaplana" (AMI 1852, 2v), "la viuda de Miquel Carim" (AMI 1852, 10r), "la viuda de Joan Bieto" (AMI 1852, 18v), "la viuda de Josep Jordá" (AMI 1852, 21r), "la viuda de Miquel Tarragó (AMI 1852, 26v), "la viuda de Francisco Roca" (AMI 1852, 30r), "la viuda de Francisco Veá" (AMI 1852, 35r), "la viuda de Ramon Argilaga" (AMI 1852, 37v), "La viuda de Ramon Arbó" (AMI 1852, 38v), "la viuda de Miquel Vila" (AMI 1852, 39r), "la viuda de Francisco Torres" (AMI 1852, 44r), "la viuda d'Antoni Ferré" (AMI 1852, 44v), "la viuda de Josep Serra" (AMI 1852, 46v), "la viuda de Miquel Esquirol" (AMI 1852, 55v, 62r), "la viuda de Jaume de Ossó" (AMI 1852, 56v, 62v), "la viuda de Felip Castellvi" (AMI 1852, 65r), "la viuda de Joan Servelló" (AMI 1852, 67r), "la viuda de Francisco Jordá" (AMI 1852, 76r), "la viuda de Francisco Gonzales" (AMI 1852, 77r), "la viuda de Francisco Montané" (AMI 1852, 78v), "la viuda de Pere Solé" (AMI 1852, 90r), "la viuda de Josep Sedó" (AMI 1852, 90v, 117r), "la viuda de Josep Jornet" (AMI 1852, 93v), "la viuda de Jaume Ferré" (AMI 1852, 95v), "la viuda de Josep Vilás" (AMI 1852, 104v), "la viuda de Josep Marcó" (AMI 1852, 110r), "la viuda de Ramon Escoda" (AMI 1852, 112r), "la viuda de Miquel Montané" (AMI 1852, 117v), "la viuda de Francisco Escoda" (AMI 1852, 118r), "la viuda de N. Ossó" (AMI 1852, 130r), "la viuda de Bartomeu Tarragó Salamé" (RTD 1898, 22),"la viuda de Bartomeu Tarragó" (RTD 1898, 23), "la viuda de Narcís Álvarez" (RTD 1898, 22, 23), "la viuda de Francisco Ferré" (RTD 1898, 26), "la viuda de Bruno Miró" (RTD 1898, 26) i "la viuda de Joaquim Ferré" (ACRE340-62-T2-205, 1815).

Només en un d'aquests casos s'explicita, a més, el prenom i els cognoms propis de la viuda: "la viuda de Jaime Gonzales Ferré, llamada Teresa Garcia Carim" (RTD 1898, 25).

Segle XX

Pel que fa als documents del s. XX, cal dir que al moment de la recollida de dades es va decidir registrar només aquells noms de persona que duien dos cognoms. L'explicació és que en el document LLI 1939 tots els noms apareixien seguits de dos cognoms, i al document RTD, 1901-1917 s'alternaven les formes amb dos cognoms i amb un sol cognom, però la fórmula d'un sol cognom es reservava per al nom de les persones que s'utilitzaven per definir els límits de les propietats registrades, com si fos una mena d'abreviació sistemàtica, paral·lela a la manera habitual d'anomenar la gent (amb els dos cognoms).

S'han recollit 421 noms de dones diferents, al costat de 515 d'hòmens en els documents consultats per a aquest segle: RTD 1901-1917, LLI 1939 i les partides sacramentals i de defuncions des de l'any 1918 fins al 1926. A diferència dels apartats anteriors, en aquest apartat no es reprodueixen els noms dels individus per una qüestió pràctica, la quasi totalitat de les denominacions responen a la construcció actual de qualsevol persona, home o dona, al nostre país:

prenom + cognom del pare + cognom de la mare

Es creu interessant destacar la singularitat del document LLI 1939, en el qual la presència de dones supera la d'hòmens: de 173 persones, són 65 hòmens i 107 són dones.[100] Aquest fenomen és degut al fet que la majoria d'hòmens eren encara al front de la guerra civil, la data d'aquest document és just la del final de la guerra, l'1 d'abril de 1939.

Es localitza el cas de Sofia Forns y de Perelló (RTD 1902), en el qual el segon cognom pertany al marit i per això hi ha intercalada una preposició *de*. Aquesta denominació és diferent del cas de Teresa Martí i de Castellví (RTD 1905), on "de Castellví" és el cognom de la mare, ja que s'ha recollit individus amb el cognoms "de Castellví": "Dolors de Castellví y de Domenech" (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878), i les germanes "Pilar Álvarez de Castellví" (RTD 1911, 177), "Teresa Álvarez de Castellví" (RTD 1911, 177).

[100] Es recull un individu com: E. Vila Maimó.

Les úniques singularitats que es recullen –en el sentit que no se segueix la construcció majoritària– són les que es comenten tot seguit. Hi continua havent una minoria que encara responen a la fórmula: **viuda de** + nom del marit, com ara "la viuda de Bartomeu Tarragó Salamé (RTD 1900) (RTD 1902), "la viuda de Joan Pradell Nicolau" (RTD 1901), "la viuda de Francisco Veá y Olivero" (RTD 1902) (RTD 1903), "la viuda de Pere Tarragó Monclús" (RTD 1902), "viuda de Ramon Masdeu Argilaga" (RTD 1903), "viuda de Josep Poquet Ferré" (RTD 1905), "viuda de Josep Gironés Cavallé" (RTD 1909), "viuda de Francisco Carim Argilaga" (RTD 1911) i "viuda de Josep Fortuny Bayona" (RTD 1911).[101] Per bé que també hi apareixen altres vídues que són anomenades amb totes dos fórmules juxtaposades: "la viuda de Jaime Gonzales Ferré, llamada Teresa Garcia Carim" (RTD 1900) i "Maria Viaplana Carim, viuda de Josep Ferré Roijals" (RTD 1907).

Finalment, es recull un cas en què el nom de la dona és complementat pel del seu marit: "Teresa Carim, consorte de José Pros" (RTD 1904, 78).

13.3.1.1.2. Hòmens

Es divideix aquest apartat en dos per observar separadament els noms noms d'home sarraïns i els noms d'home cristians, ja que les maneres d'anomenar-los són diferents.

Noms d'home sarraïns

Per raó de l'expulsió dels moriscos de la Península l'any 1609, només s'han trobat antropònims sarraïns a les fonts dels segles XIV i XV:

- Monedatges de les comandes hospitalàries d'Ascó, Horta y Miravet, del segle XIV
- Prestació d'homenatges de 1349
- Rentas del Castellán de Amposta (Orden del Hospital) en las encomiendas de Ascó, Caspe y Miravet a principios del s. xv
- El Fogatge de 1497, editat per Josep Iglésies Fort el 1992

En aquestes fonts només apareixen llistats de noms, de manera que, tret de casos específics i puntuals –Abdella fyll de Mafoma (MO 1329) i semblants– no se'n pot extreure informació sobre parentiu per tal de poder observar els sistemes de transmissió dels prenoms o dels segons noms.[102]

La fórmula utilitzada en més ocasions és la que respon a la juxtaposició d'un prenom i un segon nom:

prenom + segon nom

[101] Cal apuntar que, en realitat hi apareixen més dones anomenades amb aquesta fórmula, però que només s'han inclòs en aquesta nota a peu de pàgina per tal com fan referència a hòmens esmentats exclusivament amb un cognom. Unes línies més amunt s'ha explicat que només s'han recollit els individus que apareixen citats amb tots dos cognoms. Tanmateix, es creu interessant, des del punt de vista estadístic –són 28 dones– i per a aquest subapartat concret de maneres d'anomenar les dones, citar-les aquí mateix: "la viuda de Joan Argilaga" (RTD 1903), "la viuda de Baptista Viaplana" (RTD 1903), "viuda de Martí Estivill" (RTD 1903), "viuda de Francisco Jornet" (RTD 1903), "la viuda de Vicent Argilaga" (RTD 1903), "la viuda de Joan Montané (RTD 1904), "viuda de Joan Homdedeu" (RTD 1904) (RTD 1909) (RTD 1910) (RTD 1911), "viuda de Francisco Veá" (RTD 1904) (RTD 1910), "viuda de Rafel Pros" (RTD 1904), "viuda de Josep Ferré" (RTD 1904), "viuda de Felip Alvarez" (RTD 1904), "viuda de Francisco Carim" (RTD 1904), "viuda de Francisco Jornet" (RTD 1904), "viuda de Francisco Bieto" (RTD 1904) (RTD 1905), "viuda de Miquel Carim (RTD 1905), "viuda de Josep Jordá" (RTD 1905), "viuda de Josep Esquirol" (RTD 1905), "viuda de Josep Bieto" (RTD 1905), "viuda de Joan Vila" (RTD 1905), "viuda de Francisco Ossó" (RTD 1905), "viuda de Miquel Vila" (RTD 1905) (RTD 1911), "viuda de Ramon Masip" (RTD 1907), "viuda de Francisco Esquirol" (RTD 1909), "viuda de Antonio Gonzales" (RTD 1909), "viuda de Miquel Poquet" (RTD 1910), "viuda de Josep de Ossó" (RTD 1910), "viuda de Domenech" (RTD 1910), "viuda de Joan Teixidó" (RTD 1911).

[102] S'han anomenat *segons noms* i no pas *cognoms* per palesar la diferència entre el mecanisme de denominació sarraí i el cristià.

Com en el cas de: Juci Abajub (PH 1349), Juci Abayu (RCA 1416, 44r), Mahoma Abçalli (MO 1329), Juci Abiafia (RCA 1416, 44r), Jafer Abohali (MO 1350), Mahoma Aborrabe (MO 1350), Juci Abrafia (FO 1497), Mahoma Agel (MO 1350), Abdal·là Agello (MO 1350), Mahoma Agello (PH 1349), Homado Hagiyllo (PH 1349), Foma Alcabrer (FO 1497), Juci Alboley (FO 1497), Mahoma Alcaber (PH 1349), Juci Alcaber (MO 1329), Formaduz Alquabre (RCA 1416, 41v, 43v), Juci Alcabre (RCA 1416, 41v), Foma Alcabrer (FO 1497), Alí Alcabrer (FO 1497), Abçale Algiçar (MO 1329), Abdal·là Algiçar (MO 1329), Çalema Algiçar (Mo 1329), Çalema Almaceyt (PH 1349), Juci Almanacim (MO 1350), Çalema Almenançii (MO 1329), Alí Amazit (RCA 1416, 48r), Çalema Amazit (RCA 1416, 41r), Juci Amazit (FO 1497), Çalema Amenrabe (MO1329), Abdal·là Anborç (PH 1349), Saïd Avevolem (RCA 1416, 44r), Alí Avencelem (RCA 1416, 41r), Brafim Guinet (FO 1497), Famaduch Guinet (FO 1497), Jafar Halbolali (PH 1349), Alí Jumet (RCA 1416, 41r, 41v), Juci Holiver (MO 1329), Mahoma Trifo (PH 1349), Juci Vilell (MO 1329), Mahoma Villell (MO 1329), Juci Viliel (RCA 1416, 41r, 43v, 44r), Alí Vilell (FO 1497), Thoma Vilell (FO 1497).

El segon mecanisme més utilitzat és el que respon a la construcció feta a partir d'un nom lligat a un altre nom mitjançant la preposició "de":

prenom + de + nom

Per exemple "Jafar d'Abdellug" (RCA 1416, 41r, 41v), "Jafar d'Amazit" (RCA 1416, 41v), "Juci de Jafar, alamí" (MO 1329), "Eiça de Jafar" (PH 1349). La majoria de vegades, si no totes, el nom que va en segon lloc, és un altre prenom, possiblement del pare.

Però hi ha casos dels quals es desconeix el significat d'aquest nom: Maimó d'Algalur (MO 1329), Saïd d'Amfoto (MO 1329), Alí d'Arbre (MO 1329), Moferitx d'Ayuch (MO 1350), Abdal·là d'Exameno (MO 1329), Eiça de Robi (MO 1329). I casos en què s'afegeix l'article definit masculí a la preposició "de": Alí del Pafo (MO 1329), Abçale del Paho (Mo 1350).

Altres vegades, és clar que es tracta d'un altre prenom, ja que a la preposició se li afegeix l'article personal "en": Çalema d'en Gele (MO 1329), Juci d'en Aeça (MO 1350), Abdal·là d'en Eiça (MO 1329) (MO 1350), Alí den Eiça (PH 1349), Gelle d'en Eiça (MO 1329), Jafar den Eiça (PH 1349), Juci den Eiça (PH 1349), Mahoma d'en Eiça (MO 1329), Jafar d'en Eyça, alamí de Vinebre (RCA 1416, 41r).

També s'ha observat que hi ha denominacions en les quals la utilització de la preposició és vacil·lant per a un mateix segon nom, i s'inclou en alguns i en d'altres no:

- Mahoma d'Alcabre (MO 1350), Formaduz Alquabre (RCA 1416, 41v, 43v), Juci Alcabre (RCA 1416, 41v), Foma Alcabrer (FO 1497), Alí Alcabrer (FO 1497)
- Juci de Millo (MO 1329), Moheba de Millo (MO 1350), Maimó Myllo (MO 1329)
- Açmet Ambros (MO 1329), Mahoma Hambroz (MO 1350), Çalema d'Enbroz (MO 1350), Abdal·là d'Enbroz (MO 1350)

I, en ocasions, la preposició acaba incorporada al segon nom:

- Hamado Daliolo (PH 1349), Mahodo Aliolo (MO 1350), Alí Aliolo (RCA 1416, 41r)
- Juci d'Ajup (Mo 1329), Mahoma d'Ajup (MO 1329), Jafar Dajub (PH 1349), Moferitx Dajub (PH 1349)

I, altres vegades, la inclusió de la preposició provoca la pèrdua de la vocal inicial a:

- Alí de Jub (PH 1349), Homado de Jub (PH 1349)
- Juci Abayu (RCA 1416, 44r), Jafer de Bayu (MO 1350)

Fenomen que també s'ha recollit en aquest treball –cronològicament més acostat a l'actualitat– en algun topònim amb transformacions com la següent: mas d'Ater/ mas de Te, Horta d'Ací Deçà/ Horta de Sidesà, Coll d'Arrutx/ Coll de Ruig...

Una altra manera d'anomenar individus sarraïns dels segles XIV i XV que trobem en les fonts citades adés, és la que explicita que s'és fill d'algú concret:

nom + fill de + nom[103]

Amb les variants següents:

- prenom + fill de + prenom: Abdal·là fyll de Mafoma (MO 1329)
- prenom + fill de + prenom + segon nom: Abçale fill de Juci Abçale (PH 1349), Gele fyll de Çalema Gelle (MO 1329), Jafer fill de Juci de Jafar (MO 1350), Alí fill de Abçali del Paho (MO 1350), Mahoma fyl de Juçi Vilell (MO 1329), Vilell fill de Mahoma Vilel (PH 1349)[104]
- prenom + segon nom + fill de + prenom: Alí Alcabrer fill de Brafim (FO 1497)
- prenom + segon nom + fill de + prenom + segon nom: Çalema Amazit fill de Foma Duch (FO 1497)

En algun d'aquests casos, s'ha arribat a eliminar el nom de la persona que fa al cas i s'hi ha deixat només la referència de ser el fill d'algú amb prenom i segon nom: lo fyll de Juci d'Ajup (MO 1329).

A més, es recull un individu anomenat amb el seu prenom seguit d'un qualificatiu, en aquest cas l'ofici: Çalema lo Mestre (FO 1497), que respondria a l'esquema:

prenom + qualificatiu

I, en darrer lloc, un altre d'anomenat simplement Nabferia (MO 1350).[105]

Noms d'home cristians

Les fórmules per als hòmens cristians és força unificada i estable (amb petites excepcions). S'imposa la construcció **prenom + cognom**[106] fins al segle XIX, en què es comença a incorporar el segon cognom: **prenom + cognom + cognom.**[107] Tanmateix hi ha alguns casos especials. Tot plegat es comenta seguidament.

Segle XIV

Al segle XIV, la major part de noms (23 de 32[108] individus totals) segueixen l'esquema **prenom + cognom**. Els individus són: Arnau Berart (MO 1329), Berenguer Montornès (MO 1350) (PH 1349), Berenguer Riquer (MO 1350), Bernat Cerdà (PH 1349), Domingo Cerdà (MO 1329), Domingo Careta (MO 1329), Domingo Ferrer (MO 1350), Domingo Vidal (MO 1350), Domingo Jornet (MO 1350), Guillem Cerdà (MO 1329) (PH 1349) (MO 1350), Guillem Domènec (MO 1350), Joan Cerdà (MO 1329), Joan Maçó (PH 1349), Mateu Navàs (MO 1350), Pere Ballester (MO 1329), Pere Berart (MO 1329) (PH 1349), Pere Jornet (MO 1329) (PH 1349), Pere Balle (PH 1349), Pere Rovira (PH 1349),

[103] Nom = prenom + (segon nom). Els parèntesis indiquen que pot aparèixer o no.
[104] Com es pot observar, en algun d'aquests casos, el fill hereta com a prenom el segon nom del pare.
[105] Potser, n'Abferia. Aquest nom també ha estat inclòs a l'apartat de dones, davant de la dificultat d'esbrinar si pertanyia a un home o a una dona.
[106] Heretat del pare.
[107] Per bé que al segle XVIII ja s'han localitzat 3 individus que també incorporen un segon cognom.
[108] Són 34 els individus llistats, però descomptem en aquesta comparació dos individus només anomenats amb el prenom a causa de la il·legibilitat del document: Arnau, Pere.

Ramon Cerdà (MO 1329) (PH 1349) (MO 1350), Ramon Jornet (MO 1329), Ramon Bonamic (MO 1329), Ramon Navàs (MO 1350) (PH 1349)

La segona fórmula més utilitzada (6 individus de 32) és **prenom + de + topònim**, i els individus són: Bartomeu de Fraga (MO 1329), Bernat de Fraga (MO 1329), Bernat de Port (MO 1350), Domingo de Prades (PH 1349), Jaume de Navàs (MO 1329) i Nadal de Fraga (MO 1329).

També hi ha una construcció amb la preposició "de" seguida d'un prenom femení: Mateu de na Tollossa (MO 1329), que potser fa referència a la mare de l'individu. La fórmula seria **prenom + de + prenom femení**.

I, finalment, s'han recollit dos noms que inclouen la referència al fet de ser "fill de". Tot i que una només s'utilitza com a complement de la construcció principal: prenom + cognom: Domingo Jornet fill d'en Pere (MO 1350). I l'altra és utilitzada en absència de prenom: fill d'en Domingo Jornet (MO 1350).

Segle XV

Al segle XV l'única construcció (d'un total de 23 individus) dels noms d'home cristians que s'ha recollit segueix la construcció bàsica comentada: **prenom + cognom**. Però, en dos casos, s'afegeix els adjectius indicatius de l'edat *major* i *menor* –i segurament indicatiu que són pare i fill respectivament– per distingir dos individus que s'anomenen de la mateixa manera: Johan Torner maior (FO 1497) i Johan Torner menor (FO 1497). La fórmula seria: **prenom + cognom + major/menor.**

Segle XVI

Al segle XVI es continua trobant la mateixa construcció general de **prenom + cognom** del pare, ja que tots els individus menys un, d'un total de 74, la segueixen. Malgrat això, també hi ha algun cas igual que el que s'acaba de veure en el segle anterior, que es veu amb la necessitat de distingir entre dos individus anomenats de la mateixa manera, els qual, segurament, són pare i fill: Gabriel Altariba major i Gabriel Altariba menor, Jaume Mauri maior i Jaume Mauri menor, Pere Domènec maior i Pere Domènec menor. Tots aquests exemples són recollits al Fogatge d'Iglésias de 1553 (IGLÉSIAS, 1979-1981).

Altrament, també trobem dos individus determinats per un àlies, el qual s'afegeix a continuació de la fórmula bàsica: **prenom + cognom + àlies**. És el cas de Pere Macip Pobill, on Pobill és l'àlies,[109] i Antoni Macià àlies Castellbell (CAP 1558 15r, 20r, 20v, 21r, 27r, 30r).

Per últim, hi ha un individu que és anomenat amb la formula: **nom + de + referència a una dona anomenada amb un gentilici**: Joan de la Fragana (CAP 1558 31v, 32r). Aquesta referència recorda la manera actual de denominar algunes persones segons el seu nom de casa: Pepita de la Barcelonina, on el nom de casa és "ca la Barcelonina".

Segle XVII

Al segle XVII, els individus identificats són 120, i tots són anomenats amb el prenom seguit del cognom. Tot i així, també s'hi pot localitzar dos individus amb àlies: "Jaume Mauri àlies Perdigó"

[109] A FO 1553 apareix juxtaposat al cognom, igual que a CAP 1558, 16r i 16v. I a CAP 1558 14v, s'hi especifica que és un àlies: "Petrus Macip ałs Pobill".

(CAP 1607 97v, 106v, 107r, 110v) [110] i "Joan Macip, àlies Clauell" (CAP 1607, 108v). I una construcció paral·lela a l'àlies: "Joan Mauri, fill de Joan, dit Clauell" (CAP 1639, 14v).

Altres individus afegeixen una expressió semblant a aquesta darrera (dit, dicto, dictus), però amb intenció diferent, ja que va seguida d'un prenom, potser d'un progenitor: **prenom + cognom + dit/ dicto/ dictus de + prenom**. Els individus són: "Joan Domenech dit de Gaspar" (ACRE340-62-T2-168, 1662), "Joan Osso dit de Marianna" (ACRE340-62-T2-159, 1628), "Josep Lletxa dit d'Àgueda" (ACRE340-62-T2-148, 1624), "Joan Torner dit de Raphel" (CAP 1661, 166v, 171r). Aquesta manera de denominar recorda una de les construccions utilitzades per a esmentar algunes persones segons el seu nom de casa: Joan de Marta, Joan de Jordi, ... I alguns noms de casa actuals: "ca Carme de Mingo", "ca Cisquet del Blaió", "ca Felip de Filimina", "ca Francisca la Lira", "ca Minguet de la Tana", "ca Miquelet de Francisca",...

També trobem els especificatius "major" i "menor": "Joan Oso major" (CAP 1607, 100r, 100v, 102r,102v, 103r, 103v) (CAP 1639, 14v), "Joan Oso menor" (CAP 1607, 99v, 104r) i "Joan Torner menor" (CAP 1607, 106v), Joan Torner major" (CAP 1607, 104r, 110r).

I altres tipus d'especificació com: "Joan de Oso, donzell" (CAP 1607, 108v) (CAP 1639, 13r, 15r, 17v, 18v, 19r) (CAP 1661, 159r, 159v, 160r, 160v, 162r). O els curiosos: "Joan Osso de defora" (ACRE340-62-T2-164, 1648) (ACRE340-62-T2-1, 1682) i "Joan de Osso de dins" (ACRE340-62-T2-1, 1682), que, al nostre parer, deu fer referència al fet que tinguin el domicili dins o fora del recinte de la vila vella de Vinebre, l'anomenada Viladins.

Segle XVIII

Al segle XVIII s'han identificat 129 individus, dels quals 125 segueixen el patró general. I els altres 3 individus afegeixen un segon cognom després de la conjunció copulativa:

prenom + cognom + y + cognom

Els individus són: "Francisco Montané i Cerós, pagès" (CM 1793), "Baptista Montané i Bastus, teixidor de lli" (CM 1793) i "Ramon Domenech y Guau" (ACRE340-62-T2-150, 1777, ACRE340-62-T2-156, 1777) (RZ 1787, 82, 83, 87, 88, 89, 90, 91, 94) (ACRE340-62-T2-202, 1805). Aquest darrer pertanyia a la nissaga de ca Don Joan i va ser ciutadà honrat[111] de la ciutat de Barcelona.

A banda, també s'han recollit en aquest segle construccions ja conegudes, com: "Miquel Carim major" (CM 1793), o la paral·lela: "Juan Cavallé joven" (ACRE340-62-T2-194, 1754). Els àlies "Francisco Domenec àlies Tàrrega" (ACRE340-62-T2-6, 1757), "Jaume Domenech, llamado Tarrega" (CAP 1734, 221v) i "Joan Domenec bessó" (CAP 1734, 231v, 235r, 235v) (RZ 1787, 91, 93) "Joan Domenec dit Bessó" (CM 1793). I les expressions també localitzades a segles anteriors (prenom + cognom + de + prenom): "Joan Jorda de Joan" (CAP 1734, 236r) i "Francisco Jorda de Jayme" (CAP 1734, 235r) (RZ 1787 92).

Segle XIX

Finalment, en ple segle XIX, trobem un cop una manera d'anomenar que és diferent de l'habitual i que recorda maneres d'anomenar de segles anteriors: "Lecha de Cabases" (AMI 1852, 100v), del qual es pot dir que està format per un cognom seguit de la preposició que precedeix el topònim d'origen de l'individu: *Lletxa de Cabacés*. De fet, Lletxa és un cognom actualment ben viu en aquesta població del Priorat.

[110] Al costat de les formes: "Perdigó" (CAP 1607, 97v), "Jaume Perdigó" (CAP 1607, 102r) i fins i tot un altre individu: "Marc Perdigó" (CAP 1607, 103r)

[111] Membre del patriciat urbà que es distingia dels altres estaments no privilegiats pel fet de no exercir cap ofici mecànic.

13.3.1.2. Els prenoms

En aquest apartat s'estudien específicament els prenoms dels individus. D'una banda, s'analitzen el femenins; i, de l'altra, els masculins. A més, es distingeixen els que duia la població sarraïna i la cristiana.

13.3.1.2.1. Prenoms de dona sarraïns

Tot just s'han recollit cinc prenoms sarraïns de dona: Çeyna Gyna, Gaia, Maçtuna i Maçuna, que transcrivim tal qual eren als documents consultats: "Çeyna filla de Abdalla d'Enbroz" (MO 1350), "na Gyna" (MO 1329), "Gaia d'Aruf" (MO 1329), "Maçtuna d'Arbre" (MO 1329) i "Maçuna filla d'en Aydona" (MO 1350).

A més, també s'ha localitzat un prenom més del qual ja s'ha comentat que es desconeix si pertany a un home o a una dona: "Nabferia" (MO 1350).

13.3.1.2.2. Prenoms de dona cristians

Tot seguit, s'enumeren els prenoms de dones cristianes ordenats pel segle en què van viure aquestes persones.

Les entrades dels diversos prenoms són en la forma catalana recollida al DCVB. Així l'entrada *Caterina* recull les formes *Cathalina* i *Caterina*. Algunes entrades que s'hi inclouen poden no ser la forma estàndard actual, com Perota i Anyolant, d'una banda, que s'han respectat. I, de l'altra banda, *Francisca*, atès que el DCVB recull *Francisco* com a nom d'home variant de *Francesc*. I *Margarita*, també recollida al DCVB al costat de Margarida o Margalida. Cal apuntar que s'ha optat per aquestes solucions perquè són les més properes al català parlat a Vinebre.

Tot seguit, s'hi afegeixen la totalitat del diferents individus que el duien (sempre agrupats per segles) seguits de les referències generals dels documents en què apareixen, això és, sense precisar-ne el full on són escrits.[112] També s'hi recullen les diverses formes escrites per a cada prenom.[113] Així, per exemple, es pot trobar una entrada del segle XVII:

> Teresa
> Formes: Theresa, Teresa, Maria Teresa
> Individus: Teresa Domènec (CAP 1734), Teresa d'Ossó (CR 1771), Maria Teresa Argilaga i Ferrer (CM 1793), Maria Teresa Ferrer viuda de Joan Ferrer (CM 1793)

Finalment, cal dir que la forma dels noms dels individus no està construïda amb la forma recollida als documents, atès que això implicaria una variació constant de la referència de l'individu, que a vegades és transcrit de diferents maneres o en diferents llengües (llatí, català, castellà). El criteri ha estat, per al prenom, el que s'ha comentat una mica més amunt[114] i, per al cognom (que també pot presentar diverses i diferents formes per al mateix individu, per ex.: Montane, Muntane, Montaner, Muntané), la de la normativa estàndard per als noms comuns, o la forma del topònim del qual prové, o la recollida al DCVB.

[112] Si fos necessari, aquesta informació podria consultar-se a l'apartat "Els segons noms i els cognoms", on hi ha recollits per ordre alfabètic tots els cognoms i, dins de cada entrada, s'hi referencien tots els individus que el duien, amb les referències als documents on es van localitzar.
[113] Si la forma recollida coincideix amb l'entrada no es repeteix.
[114] *Grosso modo*, als segles XVI es recullen prenoms en llatí, i a partir del segle XVIII, es comencen a trobar les formes escrites dels prenoms en llengua castellana. S'ha volgut respectar la manera d'anomenar-se genuïna de la gent, la que devia ser quotidiana per a les persones que duien aquests noms, la catalana i, per tant, s'ha formulat d'acord amb la normativa estàndard, tot i que, amb l'objectiu d'atansar al màxim a la varietat local del català de Vinebre, s'han admès unes formes recollides al DCVB.

En el cas dels llibres de batejos del segle XX ha calgut triar un criteri que no ha sigut necessari ni en la resta de documents ni en la resta de segles. En aquesta època era costum posar, en moltes ocasions, dos o tres prenoms als infants. En aquests casos, s'ha considerat només el primer prenom –per bé que, més endavant en aquest treball, s'han fet uns comentaris referents a la resta dels prenoms–. Les excepcions a aquest criteri han estat:

- En el cas de les dones, si Maria anava en primer terme (p.e. Maria Teresa), s'ha considerat prenom principal el segon (Teresa). Si Maria anava en segon lloc (P.e. Rosa Maria), el principal és el primer (Rosa). Un cas particular d'aquesta casuística és quan s'ha trobat noms com Maria Joana Rosa o Maria Assumpció Serafina, amb "Maria" abreviat, aleshores s'ha considerat que són dos prenoms, el primer dels quals és compost, i s'ha considerat com a nom principal el que hi ha després de l'abreviació: Joana i Assumpció.
- En el cas dels hòmens, s'ha considerat només el primer prenom, tant si n'hi ha dos com si n'hi ha tres.

Prenoms de dona del segle XIV

S'ha recollit el nom de 3 dones cristianes en aquest segle: Tollossa, Pinet i Leona. En tots tres casos eren precedits per l'article personal *na*. Com és habitual en el segle, és probable que en els noms Tollossa i Leona, hi hagi una confusió fonètica quant a les grafies l i ll amb els fonemes laterals [ɬ]i [ʎ]. Probablement, fossin, doncs, [toˈɬosa] o [toˈɬoza] i [ʎeˈona]. Per tant, també podria ser que el prenom *Tollossa* fos, en realitat, un renom referent al topònim occità o al basc. Quant a *Leona*, podria ser el prenom femení equivalent de Lleó o un renom que fes referència a l'animal. Quant a Pinet, cal destacar que conté un sufix que indica un col·lectiu: "bosc de pins", per tant, també podria tractar-se d'un renom.

Prenoms de dona del segle XV

Al segle XV no se'n recull cap.

Prenoms de dona del segle XVI

S'han recollit 7 prenoms: Anyolant,[115] Caterina, Isabel, Joana, Lluïsa, Margarita i Perota[116]. Amb una incidència d'un individu per a cada nom.

Anyolant
: Individus: Anyolant sa muller (de Galseran Oros) (CAP 1558)

Caterina
: Forma: Chatalina
: Individus: Caterina, viuda relicta de Galbriel Altariba (CAP 1558)

Isabel
: Individus: na Isabel, viuda relicta den Gabriel Vila (CAP 1558)

Joana
: Formes: Johana
: Individus: Joana, la muller de Pere de na Lega (CAP 1558)

Lluïsa
: Formes: Loisa
: Individus: na Lluïsa Saragossana (CAP 1558)

Margalida / Margarida / Margarita
: Formes: Margualida, Margarite

[115] Violant.
[116] Diminutiu del femení de *Pere*.

Individus: Margarita Ferrussa (CAP 1558)

Perota

Individus: Perota, muller de Joan de na Lega (CAP 1558)

Prenoms de dona del segle XVII

S'han recollit 10 prenoms: Àgueda, Elisabet, Esperança, Jerònima, Joana, Magdalena, Maria, Marianna, Miquela i Tecla. El total de dones registrades és de 14. Les incidències es resumeixen en un gràfic al final de l'apartat.

Àgueda

Individus: Àgueda Lletxa (ACRE340-62-T2-148, 1624)

Elisabet

Formes: Elisabeta Elesabet

Individus: Elisabet (ACRE340-62-T2-159, 1628), Elisabet Montaner (CAP 1661)

Esperança

Formes: Sperantia

Individus: Esperança Domenjó (ACRE340-62-T2-164, 1648), Esperança Macip (CAP 1661), Esperança Mauri (CAP 1639) (CAP 1661)

Jerònima

Individus: Jeronima Jardí (CAP 1661)

Joana

Formes: Joanna

Individus: Joana d'Ossó (ACRE340-62-T2-167, 1661) (CAP 1661), Joana d'Osso (CAP 1661)[117]

Magdalena

Individus: Magdalena de Joan Domenjó (ACRE340-62-T2-164, 1648)

Maria

Individus: Maria Sabater (CAP 1661)

Marianna

Individus: Marianna (ACRE340-62-T2-164, 1648)

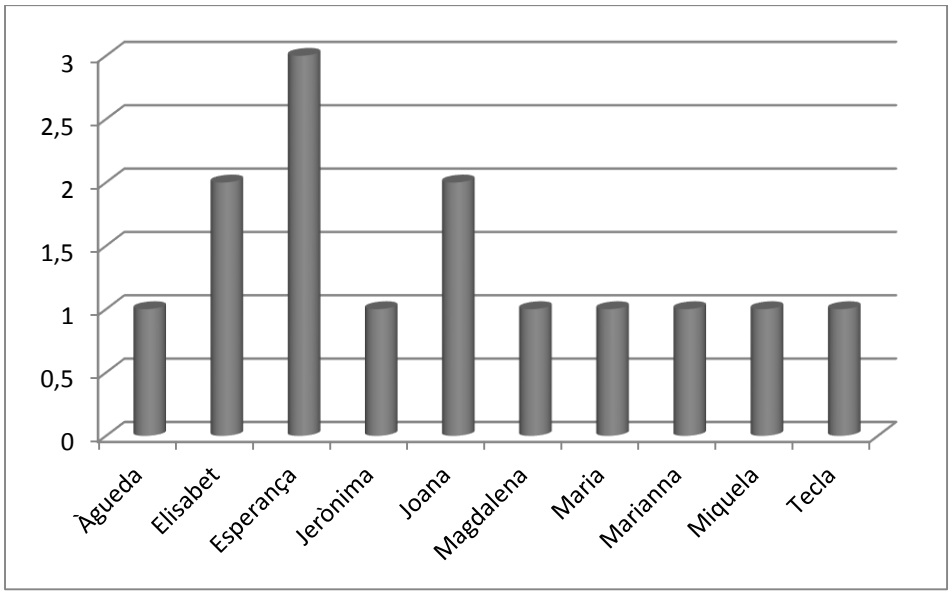
Miquela

Individus: Miquela Vila (CAP 1607)

Tecla

Individus: Tecla Sabatera (ACRE340-62-T2-161, 1639)

[117] Es tracta, possiblement de dos persones diferents, atès que van ser hereves de diferents hòmens.

Prenoms femenins cristians del segle XVII

Prenoms de dona del segle XVIII

Es recullen 11 prenoms: Antònia, Caterina, Cecília, Elisabet, Josepa, Llúcia, Magdalena, Maria, Rosa, Teresa i Tomasa. El total de dones registrades és de 26. Les incidències es resumeixen en un gràfic al final de l'apartat.

Antònia
Formes: Antonia, Maria Antonia
Individus: Antònia Argilaga (RZ 1787), Antònia Ferrer (ACRE340-62-T2-156, 1777), Maria Antònia Jordà (RZ 1787), Maria Antònia Martí (CM 1793), Antònia Simó (CR 1771), Antònia Vila (RZ 1787)

Caterina
Individus: Caterina Miró (CAP 1734)

Cecília
Formes: Cecilia
Individus: Cecília Montaner (RZ 1787)

Elisabet
Formes: Elisabet, Ysavel, Ysabel
Individus: Elisabet Ferrús (CAP 1734), Elisabet Torner (CAP 1734), Isabel Vernet (RZ 1787), Isabel Biarnès (CR 1771)

Josepa
Formes: Jpha, Josefa
Individus: Josepa d'Ossó (CR 1771)

Llúcia
Formes: Lucia
Individus: Llúcia Martí (CAP 1734) (CR 1771) (RZ 1787)

Magdalena
Individus: Magdalena Sessé i Martí (CAP 1734)

Maria
Individus: Maria Domènec (CAP 1734), Maria Ferrer (CM 1793), Maria Macip (CAP 1734), Maria Miró (RZ 1787)

Rosa
Individus: Rosa Argilaga (RZ 1787), Rosa Sentís (CM 1793)

Teresa

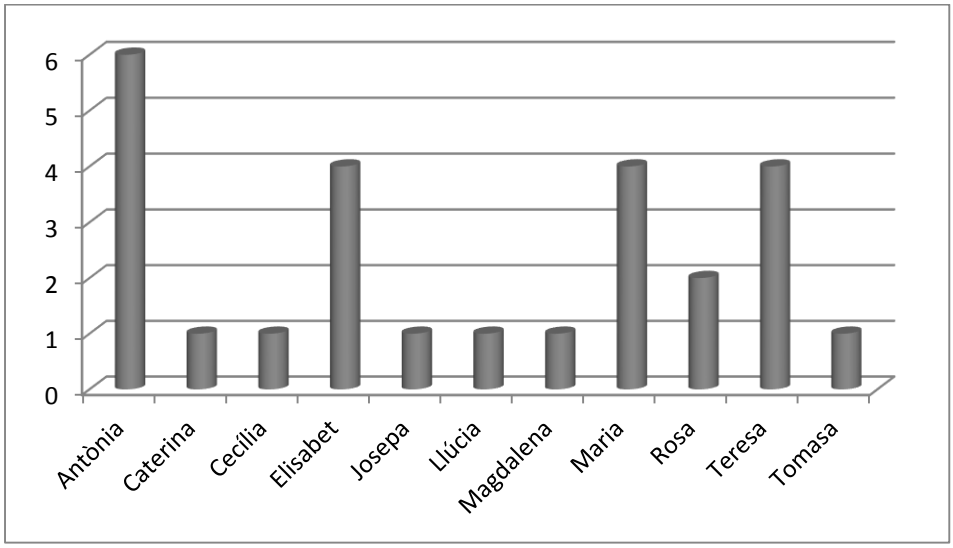
Formes: Theresa, Teresa, Maria Teresa

Individus: Teresa Domènec (CAP 1734), Teresa d'Ossó (CR 1771), Maria Teresa Argilaga i Ferrer (CM 1793), Maria Teresa Ferrer viuda de Joan Ferrer (CM 1793)

Tomasa

Formes: Thomasa, Tomasa

Individus: Tomasa Roig (CR 1771) (RZ 1787)

Prenoms femenins cristians del segle XVIII

Prenoms de dona del segle XIX

Es recullen 22 prenoms: Adela, Antònia, Bernada, Caterina, Cecília, Clemència, Dolors, Esperança, Florentina, Francisca, Generosa, Jacinta, Joana, Josepa, Magdalena, Maria, Paula, Raimunda, Rosa, Rosalia, Teresa i Tomasa. El total de dones registrades és de 49. Les incidències es resumeixen en un gràfic al final de l'apartat.

Adela

Individus: Adela Fortuny Sanç (RTD 1898)

Antònia

Formes: Antonia, Maria Antonia

Individus: Antònia Argilaga (PPQ 1817), Antònia Ferrer (PPQ 1817), Antònia Ferrer (PPQ 1817),[118] Maria Antònia Martí (ACRE340-62-T2-202, 1805), Antònia Montaner (PPQ 1817), Antònia Teixidor (ACRE340-62-T2-7, 1829), Antònia Vila (PPQ 1817),

Bernada

Formes: Bernarda

Individus: Bernada Martí (ACRE340-62-T2-207, 1831)

Caterina

Formes: Catalina

Individus: Caterina Jornet (PPQ 1817),

Cecília

Formes: Cecilia

Individus: Cecília Poquet (RZ 1787 90)

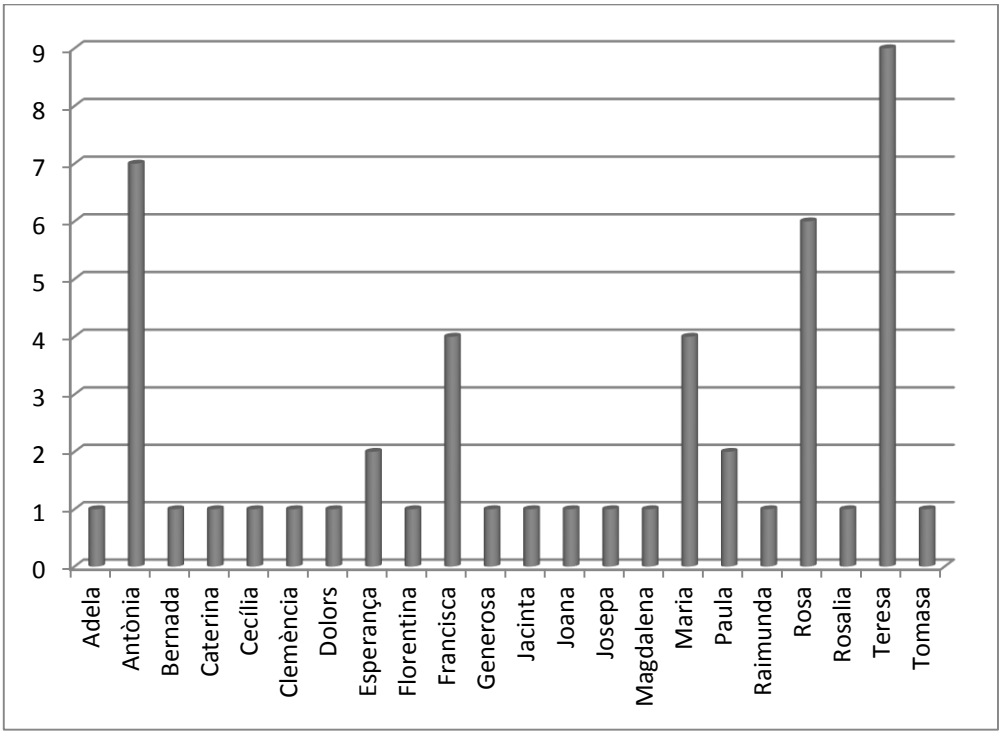
[118] Són dos persones diferents, una és cap de casa al barri i carrer del Cementiri; ,i l'altra, al del carrer Major.

Clemència
Formes: Clemencia
Individus: Clemència Miró i Ferrer (RTD 1898)
Dolors
Formes: Dolores
Individus: Dolors de Castellví i de Domènec (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878)
Esperança
Formes: Esperanza, Esperança
Individus: Esperança Cavaller (RTD 1898), Esperança Cavaller Serra (RTD 1898)
Florentina
Formes: Florentia
Individus: Florentina Martí (PPQ 1817),
Francesca/Francisca
Formes: Maria Francisca
Individus: Francisca Carim (PPQ 1817), Francisca Cavaller Serra (RTD 1898), Francisca Masip (PPQ 1817), Maria Francisca Montagut (ACRE340-62-T2-203, 1807)
Generosa
Individus: Generosa Carim (RTD 1898) (AMI 1852)
Jacinta
Formes: Jacinta
Individus: Jacinta Salamé (PPQ 1817),

Joana
Formes: Juana
Individus: Joana Cervelló (AMI 1852)
Josepa
Formes: Josefa
Inidiviudos: Josepa Pinyol (PPQ 1817),
Magdalena
Formes: Magdalena
Individus: Magdalena Esquirol (PPQ 1817), Magdalena Ferrer (PPQ 1817), Magdalena Montaner (PPQ 1817), Magdalena Ribes (PPQ 1817), Magdalena Salamé (PPQ 1817)
Maria
Individus: Maria Cavaller Serra (RTD 1898), Maria Escoda (PPQ 1817), Maria González (PPQ 1817), Maria Poquet Pros (RTD 1898)
Paula
Formes: Paula
Individus: Paula Bieto (PPQ 1817), Paula Freixes (PPQ 1817),
Raimunda
Formes: Raymunda
Individus. Raimunda d'Ossó (ACRE340-62-T2-209, 1845)
Rosa
Formes: Rosa
Individus: Rosa Arbonès (PPQ 1817), Rosa Argilaga (PPQ 1817), Rosa Domènec (PPQ 1817), Rosa Gonzalez (PPQ 1817), Rosa Macip (PPQ 1817), Rosa Sentís (PPQ 1817),
Rosalia
Formes: Rosalia
Individus: Rosalia Sonadelles (PPQ 1817),
Teresa
Formes: Teresa, Theresa
Individus: Teresa Biarnau i Martí (ACRE340-62-T2-207, 1831), Teresa Carim (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878), Teresa de Domènec (ACRE340-62-T2-201, 1818), Teresa Garcia Carim (RTD 1898), Teresa Jornet (PPQ 1817), Teresa Macip (PPQ 1817), Teresa Martí (ACRE340-62-T2-207, 1831), Teresa Miró (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878) (PPQ 1817), Teresa Montaner (PPQ 1817),

Tomasa

Individus: Tomasa Carim (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878)

Prenoms femenins cristians del segle XIX

Prenoms de dona del segle XX

Es recullen 71 prenoms: Agnès, Agustina, Alexandra, Àngela, Anna, Antònia, Assumpció, Àurea, Balbina, Beneta, Càndida, Carme, Carolina, Casilda, Celestina, Cèlia, Cinta, Clemència, Concepció, Consol, Dolors, Dominga, Dorotea, Elena, Elionor, Elisa, Elisabet Elvira, Emília, Enrica, Escolàstica, Esperança, Eulàlia, Feliciana, Filomena, Francisca, Generosa, Indelècia, Irene, Joana, Josepa, Júlia, Lluïsa, Magdalena, Margarita, Maria, Mariana, Marina, Marta, Mercè, Miquela, Montserrat, Neus, Núria, Paula, Pilar, Plàcida, Primitiva, Purificació, Raimunda, Ramona, Rosa, Rosalia, Rosenda, Sofia, Teodora, Teresa, Tomasa, Úrsula, Victòria i Virgínia. El total de dones registrades és de 410. Les incidències es resumeixen en un gràfic al final de l'apartat.

Agnès

Formes: Ines

Individus: Agnès Masdéu Montclús (BAPT 1920)

Agustina

Individus: Agustina Jordà Serra (RTD 1905) (OBIT 1918)

Alexandra

Formes: Alejandrina, Alejandrina Josefina

Individus: Alexandra Carim Pros (BAPT 1919), Alexandra Josepa Pros Estivill (BAPT 1922)

Àngela

Formes: Angela

Individus: Àngela Isidora Argilaga Montaner (BAPT 1921)

Anna

Formes: Ana, Ana Maria, Ana Irene Ramona

Individus: Anna Laplana González (RTD 1905), Anna Irene Ramona Rofes Masdéu (BAPT 1921), Anna Maria Veà Salamé (BAPT 1920)

Antònia

Formes: Antonia

Individus: Antònia Agelet Argilaga (MATR 1924), Antònia Argilaga Salamé (LLI 1939), Antònia Domènec Gironès (RTD 1907), Antònia Fumador Tarragó (MATR 1918), Antònia Palos Camarasa (RTD 1903) (MATR 1918), Antònia Ramon (?) (MATR 1920), Antònia Sala Carim (MATR 1918), Antònia Siuraneta Alberich (BAPT 1918), Antònia Sonadelles Vila (MATR 1925)(LLI 1939)

Assumpció

Formes: Asunción Miguela, Mª Asunción Serafina, Asunción Maria

Individus: Assumpció Miquela Argilaga Juan (BAPT 1920), Assumpció Esquirol Argilaga (OBIT 1922), Maria Assumpció Serafina Miró Cervelló (BAPT 1922), Assumpció Maria Tarragó Porta (BAPT 1924)

Àurea

Formes: Aurea Irene

Individus: Àurea Irene Pros Masdéu (BAPT 1921)

Balbina

Formes: Balbina

Individus: Balbina Porta Viaplana (MATR1921)

Beneta

Formes: Benita

Individus: Beneta d'Ossó Vila (MATR 1919)

Càndida

Formes: Candida, Candida Ramona Maria

Individus: Càndida Tarragó Grau (MATR 1918), Càndida Ramona Maria (MATR 1919)[119]

Carme

Formes: Carmen, Maria del Carmen, Carmen Montserrat, Mª del Carmen

Individus: Carme Bieto Mur (MATR 1919), Carme Francisca Cavaller Gasol (BAPT 1925), Carme Cervelló Tarragó (LLI 1939), Carme Dolç Rebull (LLI 1939), Carme Domènec Gironès (RTD 1906), Carme Esquirol Montclús (RTD 1903), Carme Gasol Miró (BAPT 1923) (BAPT 1925), Carme González Salamé (OBIT 1918), Maria del Carme González Vila (BAPT 1922) (OBIT 1923), Carme Homdedéu Domènec (MATR 1918) (MATR 1925), Carme Homdedéu Pradell (RTD 1911), Carme Miró Vila (LLI 1939), Carme Montaner Porta (LLI 1939), Carme Montclús Tarragó (BAPT 1918), Carme Porta Veà (LLI 1939), Carme Dolors Pros Ferrer (BAPT 1920), Carme Salamé Poquet (MATR 1918), Maria del Carme Salamé Vila (BAPT 1918), Carme Sanç Cervelló (RTD 1906), Carme Teixidor Pradell (LLI 1939), Carme Veà Domènec (RTD 1903), Carme Veà Pros (BAPT 1919), Carme Veà Tarragó (BAPT 1925), Carme Montserrat Vila Durante (BAPT 1919), Carme Vila Pros (BAPT 1918)

Carolina

Formes: Carolina

Individus: Carolina Gironès Carim (BAPT 1926)

Casilda

Individus: Casilda Gisbert i Vila (RTD 1907) (OBIT 1922)

Celestina

Formes: Celestina

Individus: Celestina Homdedéu Carim (MATR 1918)

Cèlia

Formes: Celia Juana Pilar

Individus: Cèlia Joana Pilar Montaner d'Ossó (BAPT 1920)

Cinta

Formes: Maria de la Cinta, Cinta

[119] Aquesta persona no té cognoms, hi ha un apunt que explica que és originària de la Casa de la Maternitat de Tarragona.

Individus: Maria de la Cinta Carim Miró (MATR 1918), Maria de la Cinta Montaner Miró (BAPT 1918), Cinta Montclús Salamé (OBIT 1923)

Clemència

Formes: Clemencia, Clemencia Maria

individus: Clemència Maria Esquirol Salamé (BAPT 1922), Clemència Miró Ferrer (RTD 1903), Clemència Salamé Miró (MATR 1921), Clemència Salamé Montclús (OBIT 1918), Clemència Maria Salamé Montclús (BAPT 1919)[120]

Concepció

Formes: Concepción, Mª Concepción, Mª de la Concepción, Concepción Engracia

Individus: Concepció Artal Fumador (BAPT 1924), Concepció Engràcia Artal Gironès (MATR 1919), Concepció Carim Cervelló (RTD 1901), Maria Concepció Carim Estivill (BAPT 1920), Concepció Fortuny Homdedéu (RTD 1903) (RTD 1911), Concepció Gironès Jornet (LLI 1939), Concepció Gironès Llorenç (MATR 1918), Concepció González Gavarró (RTD 1911), Maria de la Concepció Jornet Pros (BAPT 1921), Concepció d'Ossó Salvador (RTD 1903) (OBIT 1919), Concepció Oto Vila (OBIT 1918), Concepció Roca Aragonès (MATR 1923), Concepció Tarragó Bosc (BAPT 1919) (MATR 1920), Concepció Viaplana Carim (OBIT 1919)

Consol

Formes: Consuelo

Individus: Consol Amorós Cervelló (OBIT 1918), Consol Cervelló Cervelló (LLI 1939)

Dolors

Formes: Dolores, M. Dolores, Dolores Mariana Paula

Individus: Dolors Amorós Miró (OBIT 1918), Dolors Amorós Viaplana (MATR 1920) (BAPT 1925), Dolors Francisca Tomasa Argilaga Montaner (BAPT 1924), Dolors Bieto Mur (LLI 1939), Dolors Cervelló Sanç (OBIT 1918), Dolors Ferrer Viaplana (RTD 1910), Dolors Maria González González (BAPT 1922), Dolors González Tarragó (LLI 1939), Dolors Miró Carim (MATR 1920), Dolors Montaner Carim (BAPT 1919) (LLI 1939), Maria Dolors Noguers Macip (BAPT 1922), Dolors Poquet Cervelló (RTD 1908), Dolors Mariana Paula Pros Ferrer (BAPT 1921), Dolors Pros Homdedéu (LLI 1939), Dolors Roca Ribes (OBIT 1922), Dolors Roca Salamé (OBIT 1926), Dolors Salamé Miró (LLI 1939), Dolors Sanç Tramunt (OBIT 1926), Dolors Tarragó Viaplana (BAPT 1920), Dolors Viaplana Bosc (OBIT 1918), Dolors Viaplana Cavaller (MATR 1924), Dolors Viaplana Viaplana (MATR 1925) (LLI 1939), Dolors Vila Durante (LLI 1939), Dolors Vila Homdedéu (BAPT 1925), Dolors Vila Viaplana (MATR 1925) (LLI 1939), Dolors Vila Viaplana (OBIT 1923)[121]

Dominga

Formes: Dominica, Dominga

Individus: Dominga González Noguers (BAPT 1924), Dominga Miró Pradell (OBIT 1918)

Dorotea

Formes: Dorotea

Individus: Dorotea Miró Cervelló (OBIT 1918)

Elena

Individus: Elena Salvadores de Martí (RTD 1909)

Elionor

Formes: Leonor

Individus: Elionor Argilaga Gombau (MATR 1919), Elionor Carim Cervelló (RTD 1901), Elionor Cervelló Cervelló (OBIT 1920)

Elisa

Formes: Elisa Dolores Rosa

Individus: Elisa Dolors Rosa Morella Amorós (BAPT 1924), Maria Elisa Salamé Montclús (BAPT 1925)

Elisabet

Formes: Isabel, Maria Isabel

[120] Són dos persones diferents, una mor amb 5 anys l'any 1918 i l'altra és batejada l'any 1919.
[121] Són dos persones diferents una mor amb 80 anys el 1923 i l'altra apareix en un llistat de 1939.

Individus: Isabel Esquirol Domènec (RTD 1907) (MATR 1918), Maria Isabel Teixidor Esquirol (MATR 1919)

Elvira

Individus: Elvira Arbó Tarragó (RTD 1908) (RTD 1909)

Emília

Formes: Emilia

Individus: Emília Loscos Mollà (LLI 1939), Emília Salamé Carim (RTD 1905)

Enrica

Formes: Enriqueta, Enrica Pilar, Enrica, Enrica Mariana

Individus: Enrica Mariana Esquirol Argilaga (BAPT1924), Enrica Miró Porta (BAPT 1918) (LLI 1939, 1r), Enrica Miró Tarragó (BAPT 1921), Enrica Montclús Jordà (BAPT 1920), Enrica Pilar Pedret Viaplana (BAPT 1921), Enrica Pros Sonadelles (OBIT 1923)

Escolàstica

Individus: Escolàstica Argilaga González (LLI 1939)

Esperança

Formes: Esperanza Dolores

Individus: Esperança Dolors Amorós Pros (BAPT 1921), Esperança Carim Torres (OBIT 1925)

Eulàlia

Formes: Eulalia

Individus: Eulàlia Maranco Campos (BAPT 1925) (OBIT 1925)

Feliciana

Individus: Feliciana Masdeu Palos (RTD 1903)

Filomena

Individus: Filomena Argany Jornet (1919), Filomena Masdeu Montclús (OBIT 1918) (LLI 1939), Filomena Miró Estivill (LLI 1939), Filomena Vila Castelló (OBIT 1924)

Francisca

Formes: Francisca, Francisca Antonia

Individus: Francisca Amorós Bieto (OBIT 1919), Francisca Argilaga Bartolomé (LLI 1939), Francisca Carim Argilaga (OBIT 1922), Francisca Gironès Jornet (LLI 1939), Francisca Jordà Costa (LLI 1939), Francisca Macip Grau (OBIT 1922), Francisca Masdeu Carim (RTD 1915) (MATR 1918) (OBIT 1921), Francisca Masdeu Tarragó (MATR 1923) (LLI 1939), Francisca Porta González (MATR 1920), Francisca Antònia Serres Serra (RTD 1902), Francisca Sonadelles Argilaga (MATR 1918), Francisca Tarragó Argilaga (MATR 1924) (MATR 1925), Francisca Tarragó Monclús (RTD 1911), Francisca Teixidor Cervelló (OBIT 1918), Francisca Veà Argilaga (MATR 1924), Francisca Vila Salamé (MATR 1925) (LLI 1939)

Generosa

Individus: Generosa Carim Cervelló (RTD 1901)

Indelècia

Formes: Indalecia

Individus: Indalècia Montaner Bieto (MATR 1919) (LLI 1939)

Irene

Individus: Irene Masdeu González (LLI 1939)

Joana

Formes: Mª Juana Rosa, Juanita Maª del Carmen

Individus: Joana Maria del Carme Tarragó Amorós (BAPT 1923), Maria Joana Rosa Tarragó Casanova (BAPT 1922) (OBIT 1925)

Josepa

Formes: Josefa, Josefina, Josefa Mª, Josefina Carmen, Josefa Mª del Carmen, Josefina Antonia, Josepa Francisca

Individus: Josepa Maria del Carme Argilaga Montaner (BAPT 1926), Josepa Antònia Carim Sonadelles (BAPT 1926), Josepa Cavaller Borrell (OBIT 1925), Josepa Carme Esquirol Argilaga (BAPT 1924), Josepa Miró Carim (LLI 1939), Josepa Montclús Busom (MATR 1919), Josepa Montclús Miró (BAPT 1925) (LLI 1939), Josepa Oliver Homdedéu (RTD 1911), Josepa Poquet carim (BAPT 1925), Josepa Poquet Ferrer (RTD 1902), Josepa Porta

Viaplana (MATR 1920), Josepa Pradell Nicolau (OBIT 1918), Josepa Teresa Salamé Montclús (BAPT 1922), Josepa Serra Salamé (RTD 1906), Josepa Teixidor Servelló (LLI 1939), Josepa Francisca Veà Miró (BAPT 1925), Josepa Maria Teixidor Viaplana (BAPT 1919), Josepa Vila Tarragó (MATR 1924), Josepa Vila Veà (BAPT 1919)

Júlia

Formes: Julia

Individus: Júlia Salamé Miró (LLI 1939)

Lluïsa

Formes: Maria Luisa

Individus: Maria Lluïsa Vila Porta (BAPT 1919)

Magdalena

Individus: Magdalena Busom Tarragó (RTD 1902) (RTD 1911), Magdalena Castellví Marc (OBIT 1920), Magdalena Cervelló Borrell (OBIT 1918), Magdalena Cervelló Ferrer (MATR 1918), Magdalena Esquirol Miró (OBIT 1924), Magdalena Gasol Tarragó (RTD 1902), Magdalena Grau Pinyol (OBIT 1920), Magdalena Teresa Miró Cervelló (BAPT 1920), Magdalena Montaner Estivill (OBIT 1920)

Margarita

Individus: Margarita Teixidor Cavaller (MATR 1919) (LLI 1939)

Maria

Formes: Maria

Individus: Maria Amorós Montclús (BAPT 1918), Maria Amorós Sonadelles (MATR 1921), Maria Argilaga Castelló (RTD 1906), Maria Argilaga Juan (LLI 1939), Maria Argilaga Pinyol (MATR 1922) (LLI 1939), Maria Argilaga Sabater (RTD 1906) (RTD 1911), Maria Argilaga Veà (LLI 1939), Maria Bartolomé Abella (RTD 1906) (RTD 1908), Maria Bieto cavaller (OBIT 1922), Maria Carim Tarragó (RTD 1917) (LLI 1939), Maria Carim Teixidor (RTD 1905), Maria Casanova pujol (BAPT 1925), Maria Cavaller Pradell (OBIT 1920), Maria Cavaller Serra (BAPT 1918), Maria Cavaller Vila (BAPT 1919), Maria Esquirol Sonadelles (RTD 1904), Maria Ferrer Viaplana (OBIT 1925), Maria Fumador González (BAPT 1919 (LLI 1939), Maria Gironès Dolç (MATR 1926), Maria Gironès Carim (LLI 1939), Maria Gironès Jordà (MATR 1923), Maria Gironès Salamé (RTD 1903), Maria González Argilaga (MATR 1920) (LLI 1939), Maria González Miró (MATR 1921), Maria González Vila (LLI 1939), Maria Guajardo Tejero (MATR 1924) (LLI 1939), Maria Macip Sentís (RTD 1903), Maria Macip Tarragó (MATR 1918), Maria Miranda Veà (BAPT 1920), Maria Montserrat Teresa Miró Cervelló (BAPT 1918), Maria Miró Sonadelles (LLI 1939) (OBIT 1918) (MATR 1921), Maria Miró Vila (OBIT 1924), Maria Montaner Gironès (BAPT 1919), Maria Montclús Salamé (OBIT 1918), Maria Noguers Domènec (MATR 1924) (BAPT 1925) (LLI 1939), Maria d'Ossó Domènech (RTD 1902), Maria Pinyol Sabater (RTD 1911), Maria Pinyol Salamé (OBIT 1923), Maria Porta Ferrer (OBIT 1919), Maria Pradell Bieto (RTD 1911), Maria Pradell Nicolau (RTD 1901) (RTD 1902), Maria Pros Miró (LLI 1939), Maria Pros Sonadelles (MATR 1918), Maria Pros Tarragó (MATR 1921), Maria Pros Teixidor (LLI 1939), Maria Roca Carim (OBIT 1921), Maria Ruana Blanc (BAPT 1918), Maria Salamé Miró (RTD 1901) (LLI 1939), Maria Salamé Ossó (LLI 1939), Maria Salamé Pros (LLI 1939), Maria Salamé Tarragó (OBIT 1921), Maria Salamé Vila (BAPT 1921), Maria Serra Teixidor (RTD 1906), Maria Sonadelles Argilaga (MATR 1918), Maria Tarragó Bieto (RTD 1901) (RTD 1902), Maria Tarragó Bosc (RTD 1907) (MATR 1925), Maria Tarragó Carim (LLI 1939), Maria Tarragó Solé (RTD 1902), Maria Tarragó Macip (OBIT 1918), Maria Teixidor Cavaller (LLI 1939) (OBIT 1918), Maria Teixidor Cervelló (RTD 1905), Maria Teixidor Gironès (MATR 1921) (MAPT 1925), Maria Teixidor Tarragó (OBIT 1924), Maria Veà Miró (BAPT 1920), Maria Veà Teixidor (MATR 1919), Maria Viaplana Carim (RTD 1907), Maria Viaplana Miró (LLI 1939), Maria Vila Tarragó (MATR 1923) (BAPT 1925) (LLI 1939), Maria Vila Vila (LLI 1939)

Mariana

Individus: Mariana Ferrer Poquet (LLI 1939), Mariana Tarragó Carim (LLI 1939), Mariana Tarragó Cavaller (BAPT 1918)

Marina
Individus: Marina Cervelló Porta (OBIT 1918) (LLI 1939)
Marta
Individus: Marta Domènec Marco (MATR 1921) (LLI 1939)
Mercè
Formes: Mercedes
Individus: Mercè Miró Masdéu (MATR 1918)
Miquela
Formes: Miguela
Individus: Miquela Masdeu Carim (RTD 1917), Miquela Miró Carim (LLI 1939) Miquela Salamé Tarragó (RTD 1901), Miquela Sanç Cervelló (RTD 1907), Miquela Tarragó Grau (RTD 1903), Miquela Tarragó Montaner (RTD 1911)
Montserrat
Formes: Maria de Montserrat, Maria de Montserrat Sebastiana Ramona Josefa
Individus
Maria de Montserrat Miró Cervelló (OBIT 1918), Montserrat Teresa Piquer Poquet (BAPT 1925), Maria de Montserrat Sebastiana Ramona Josepa Vallespir Montells (BAPT 1919), Montserrat Vila Veà (OBIT 1926) Montserrat Nativitat (BAPT 1925)[122]
Neus
Formes: M. de las Nieves
Individus: Maria de les Neus Vila Ciuraneta (BAPT 1918)
Núria
Formes: Maria Nuria
Individus: Maria Núria Miró Bosc (BAPT 1926)
Paula
Individus: Paula Miró Pradell (MATR 1919), Paula Salamé i Argilaga (RTD 1903)
Pilar
Formes, Pilar, Maria del Pilar, Mª del Pilar Ascensión
Individus: Pilar Carim Cervelló (RTD 1901), Maria del Pilar Ascensió Esquirol Argilaga (BAPT 1919), Maria del Pilar Esquirol Argilaga (BAPT 1921), Pilar Marta Eniqueta Montaner d'Ossó (BAPT 1923), Pilar d'Ossó Salamé (LLI 1939), Maria del Pilar Teixidor Tarragó (BAPT 1922), Maria del Pilar Veà Teixidor (MATR 1919)
Plàcida
Formes: placida
Individus: Plàcida Rosa Teixidor González (MATR 1920)
Primitiva
Individus: Primitiva Serra Roca (OBIT 1921)
Purificació
Formes: Purificación
Individus: Purificació d'Ossó i Català (RTD 1903) (RTD 1909)
Raimunda
Formes: Raymunda
Individus: Raimunda Argilaga Sabater (RTD 1906), Raimunda Montagut Borràs (BAPT 1925), Raimunda Montagut Boscos (LLI 1939)
Ramona
Individus: Ramona Garcia Martín (MATR 1919) (OBIT 1921), Ramona Miró Masdéu (MATR 1926), Ramona Montclús Tarragó (LLI 1939), Ramona Serra Bartolomé (MATR 1924) (LLI 1939)
Rosa
Formes: Rosa, Rosa Mª Concepción, Rosa Maria, Rosa Mª Núria Carme, M. Rosa, Rosita, Rosa generosa
Individus: Rosa Abella Macip (LLI 1939), Rosa Amorós Sonadelles (MATR 1918), Rosa Amorós Sonadelles (BAPT 1920),[123] Rosa Amorós Viaplana (MATR 1923) (LLI 1939), Rosa

[122] No hi constaven cognoms.

Arbó (OBIT 1921), Rosa Argilaga Miró (MATR 1925), Maria Rosa Bosc Tarragó (MATR 1921), Rosa Carim Montaner (OBIT 1926), Rosa Cervelló Borrell (BAPT 1918) (OBIT 1918), Rosa Maria Núria Carme Cervelló Tarragó" (BAPT 1923) (OBIT 1925), Rosa Carim Esquirol (LLI 1939), Rosa Gironès Salamé (LLI 1939), Rosa González Jordà (OBIT 1923), Rosa González Miró (LLI 1939), Rosa Generosa González Noguers (BAPT 1925), Rosa González Tarragó (BAPT 1918), Rosa González Viaplana (LLI 1939), Rosa Maria Jordà González (BAPT 1920), Rosa Masdéu Argilaga (OBIT 1924), Rosa Masdéu González (MATR 1921), Rosa Miró Sonadelles (LLI 1939), Rosa Miró Teixidor (BAPT 1920), Rosa Montaner Serra (OBIT 1922), Rosa Montaner Viaplana (OBIT 1918), Rosa Montclús Argilaga (RTD 1904) (RTD 1905) (RTD 1911), Rosa Montclús Tarragó (MATR 1925), Rosa Poquet Arbó (BAPT 1920), Rosa Porta Jordà (BAPT 1924) (OBIT 1925), Rosa Maria del Carme Porta Vila (BAPT 1925), Rosa Pradell Nicolau (RTD 1901), Rosa Maria Pros Amorós (BAPT 1925), Rosa Pros Miró (OBIT 1922), Rosa Pros Sonadelles (LLI 1939) (MATR 1918), Rosa Salamé Montaner (RTD 1907), Rosa Salamé i Rius (RTD 1905)(OBIT 1918), Rosa Salamé Teixidor (LLI 1939), Rosa Sonadelles Vila (OBIT 1918), Rosa Tarragó Abella (MATR 1925) (OBIT 1925), Rosa Tarragó Carim (LLI 1939), Rosa Tarragó Jordà (OBIT 1918), Rosa Tarragó Miró (LLI 1939), Rosa Tarragó Teixidor (OBIT 1923), Rosa Teixidor Manyà (ONIT 1921), Rosa Veà Pedrola (LLI 1939), Rosa Maria Concepció Veà Salamé (BAPT 1919), Rosa Viaplana Cervelló (RTD 1907) (RTD 1909)

Rosalia

Formes: Rosalia, Rosalia Mª del Carmen

Individus: Rosalia Cavaller Borrell (RTD 1902), Rosalia Maria del Carme Miró Montaner (BAPT 1922), Rosalia Montaner Bieto (LLI 1939)

Rosenda

Formes: Rosenda

Individus: Rosenda Castellví Serres (OBIT 1926)

Sofia

Individus: Sofia Forns i de Perelló (RTD 1902)

Teodora

Formes: Teodora

Individus: Teodora Porta Grau (BAPT 1918)

Teresa

Formes: Teresa, Teresa Mª del Carmen, Teresa Carmen Maria, Teresa Rosa, Teresa Maria, Teresa Francisca, Teresa Irene, Teresa Magdalena, Teresa Dolores, Teresa CArmen

Individus: Teresa Amorós Bieto (BAPT 1925) (LLI 1939), Teresa Carim Argilaga (RTD 1903), Teresa Carim Bieto (RTD 1901), Teresa Carim Viaplana (MATR 1923) (BAPT 1925) (LLI 1939), Teresa Cavaller Gisbert (LLI 1939), Teresa Cervelló Balaña (LLI 1939), Teresa Cervelló Borrell (BAPT 1918) (OBIT 1921), Teresa Cervelló Cervelló (RTD 1909), Teresa Domènec teixidor (MATR 1921), Teresa Esquirol Miró (RTD 1908) (RTD 1909), Teresa González Tarragó (LLI 1939) (BAPT 1918), Teresa Magdalena González Viaplana (BAPT 1924), Teresa González Vila (BAPT 1922), Teresa Rosa González Vila (BAPT 1920),[124] Teresa Gramunt Esquirol (BAPT 1920), Teresa Macip Esquirol (MATR 1919)(LLI 1939), Teresa Martí i de Castellví (RTD 1905), Teresa Miranda Cervelló (MATR 1919), Teresa Rosa Miranda Veà (BAPT 1922), Teresa Rosa Miró Bosc (BAPT 1922) (OBIT 1922), Teresa Miró Cavaller (MATR 1919) (BAPT 1925) (LLI 1939), Teresa Miró Gonzalez (BAPT 1924), Teresa Miró Miró (BAPT 1920), Teresa Angelina Miró Vallvé (BAPT 1921), Teresa Miró Veà (BAPT 1922), Teresa Miró Viaplana (MATR 1925), Teresa Miró Vila (OBIT 1924) (LLI 1939), Teresa poquet Carim (BAPT 1925), Teresa Maria Porta Pros (BAPT 1926), Teresa Pros Carim (LLI 1939), Teresa Pros Homdedéu (MATR 1923) (LLI 1939), Teresa Carme Maria Pros Jordà (BAPT 1921), Teresa Dolors Pros Jordà (BAPT 1924), Teresa Irene Pros Masdéu (BAPT 1924), Teresa Pros Sonadelles (LLI 1939), Teresa Rira Aragones (LLI 1939), Teresa Salamé Domènec (OBIT 1922), Teresa Salamé Miró (LLI 1939), Teresa Salamé Pros

[123] Són dos persones diferents, una es casa el 1918 i l'altra és batejada el 1920.
[124] Són dos persones diferents, batejades en diferents anys.

(LLI 1939), Teresa Sanç Jordà (OBIT 1923), Teresa Sonadelles Argilaga (MATR 1918) (OBIT 1920), Teresa Tarragó Argilaga (MATR 1922) (LLI 1939), Teresa Tarragó Beto (OBIT 1925), Teresa Maria Tarragó Porta (BAPT 1922), Teresa Tarragó Salamé (LLI 1939), Teresa Carme Tarragó Tarragó (BAPT 1924), Teresa Teixidor Pradell (BAPT 1918) (LLI 1939), Teresa Tramunt Argilaga (LLI 1939), Teresa Veà Argilaga (LLI 1939), Teresa Maria del Carme Veà Cavaller (BAPT 1920), Teresa Veà Cervelló (BAPT 1919), Teresa Francisca Veà Miró (BAPT 1924) (OBIT 1924), Teresa Viaplana Cavaller (LLI 1939), Teresa Viaplana Miró (MATR 1919), Teresa Viaplana Tramunt (LLI 1939), Teresa Vila Macip (MATR 1918), Teresa Vila Poquet (OBIT 1918), Teresa Francisca Vila Vila (BAPT 1924) (OBIT 1925).

Tomasa

Formes. Tomasa, Tomasa Mª de la Concepción

Individus: Tomasa Miró Ferrer (RTD 1903), Tomasa Maria de la Concepció Salamé d'Ossó BAPT 1919), Tomasa Viaplana Carim (MATR 1919) (LLI 1939)

Úrsula

Formes: Ursula

Individus. Úrsula Pradell Jornet (BAPT 1918)

Victòria

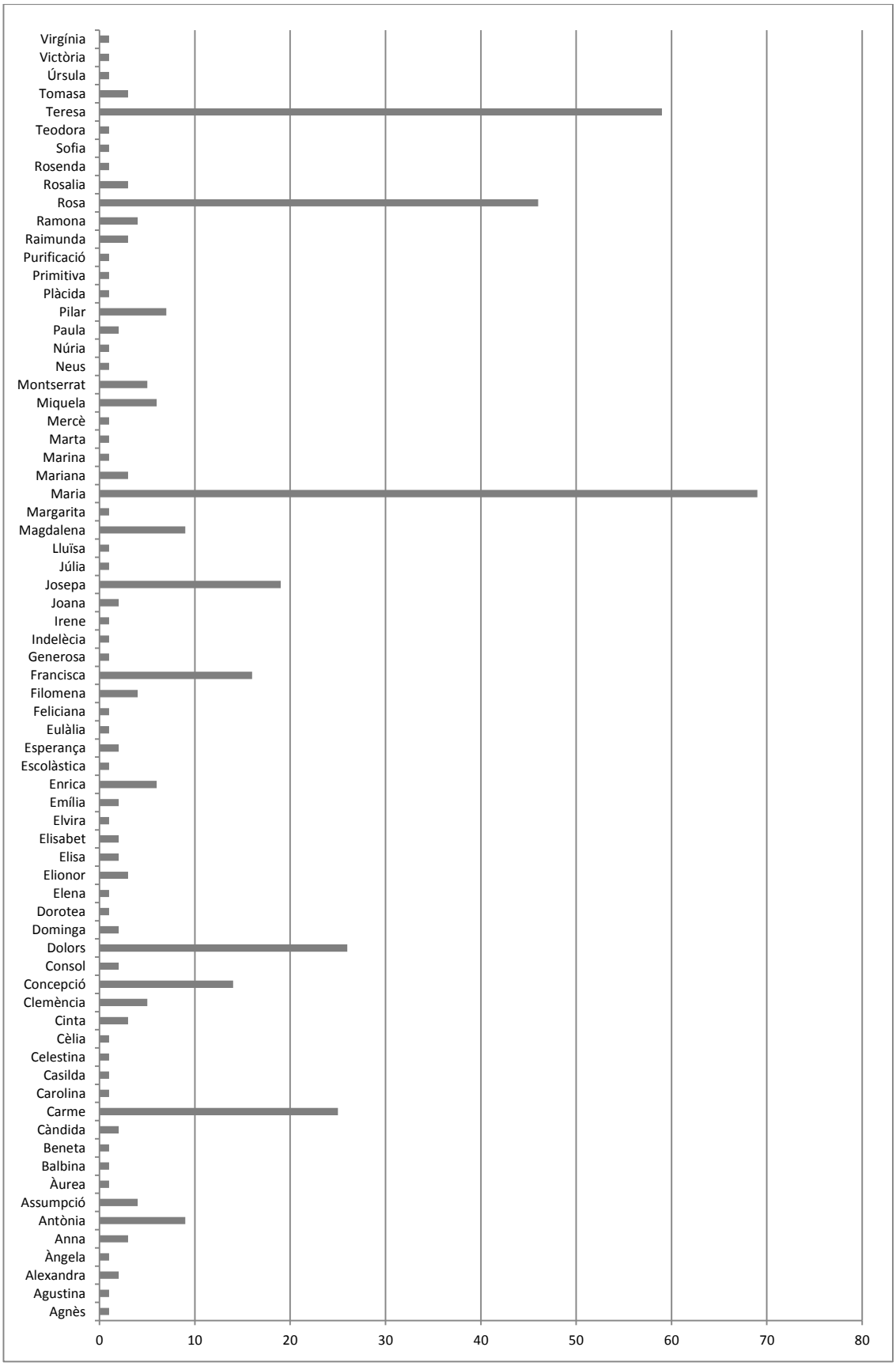
Formes: Victorina

Individus: Victòria Poquet Gasol (RTD 1901)

Virgínia

Formes: Virginia

Individus: Virgínia Esquirol Salamé (MATR 1919)

Prenoms femenins cristians del segle xx

Anàlisi de les dades

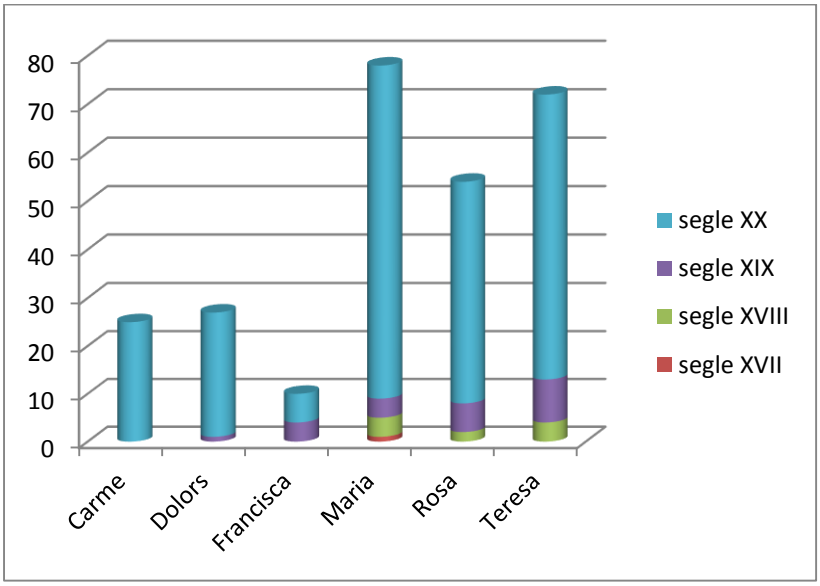
Els prenoms recollits que pertanyen al santoral cristià[125] són els següents: Adela, Àgueda, Agustina, Anna, Antònia, Anyolant, Bernada, Carme, Casilda, Caterina, Cecília, Clemència, Concepció, Consol, Dolors, Elena, Elionor, Elisabet,[126] Elvira, Emília, Enriqueta, Esolàstica, Esperança, Feliciana, Francisca, Francisca Antònia, Generosa, Indelècia, Jerònima, Joana, Josepa, Júlia, Llúcia, Lluïsa, Magdalena, Margarita, Maria, Mariana, Marianna, Marta, Miquela, Paula, Perota, Pilar, Purificació, Raimunda, Ramona, Rosa, Rosalia, Sofia, Tecla, Teresa, Tomasa i Victòria.

Malgrat que es tracta d'una mostra petita i, per tant, poc significativa, tot seguit, es comenten algunes qüestions quant a xifres. En números globals són 121 noms per a 506 dones. Això és una proporció de 4 persones per nom. Si ho desglossem per segles, es pot observar la variació següent:

- Segle XVI: proporció d'1 persona per a un nom (7 noms per a 7 persones).
- Segle XVII: proporció 1.5 persones per nom (10 noms per a 14 persones)
- Segle XVIII: proporció d'una mica més de 2 persones per nom (11 noms per a 26 persones)
- Segle XIX: proporció d'una mica menys de 2 persones per nom (22 noms per a 49 persones)
- Segle XX: proporció de 4 persones per nom (71 noms per a 410 persones)

S'hi pot observar, doncs, una tendència a la disminució de la variació de noms; i, per tant, que cada segle hi ha més persones que comparteixen el nom.

Quant a freqüències, *Maria* és, globalment, el nom més utilitzat i el que té presència en més segles: S. XVII 1 + S. XVIII 4 + S. XIX 2 + S. XX 38 = 45. Seguit de *Teresa*: S. XVII 4 + S. XIX 6 + S. XX 26 = 36. I *Rosa*: S. XX 17. A més distància, es troben *Dolors* i *Carme*: Dolors: S. XIX 1 + S. XX 10 = 11 i Carme: S. XX 11. I, per últim, *Francisca*: S. XIX 2 + S. XX 7 = 9. Aquestes dades es poden visualitzar millor en el gràfic següent.

Prenoms femenins cristians més abundants (s. XVII- XX)

A més, al final de l'apartat, es mostra un gràfic global per a tots els prenoms al llarg dels segles estudiats.

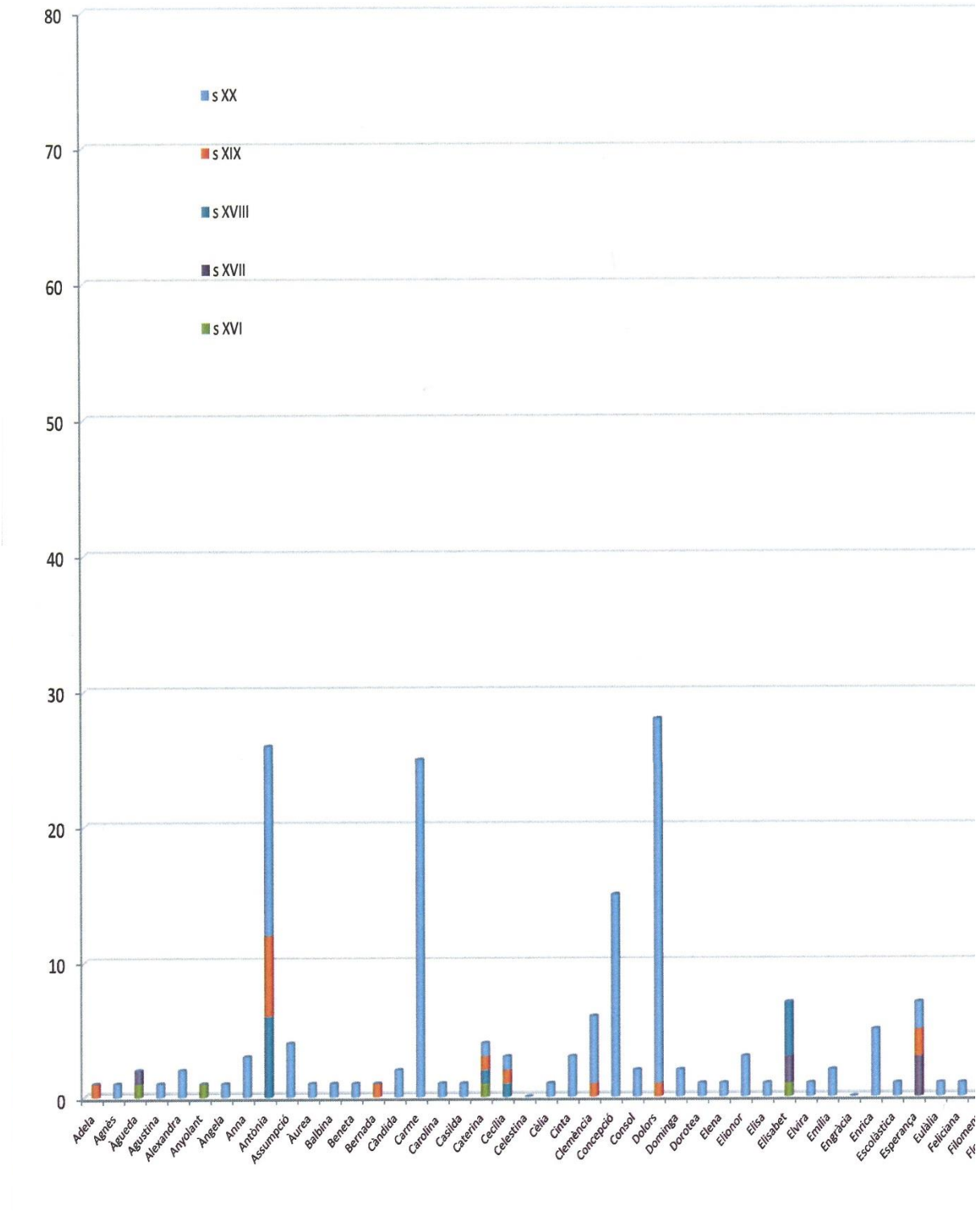
[125] S'exclouen els noms Leona, Pinet i Tollossa, del segle XIV.
[126] Amb la variant *Isabel*.

Tradicionalment, el nom de *Maria* ha estat dels més triats com a nom de dona a tot el país i també ho ha sigut a Vinebre. A la vila apareix des del segle XVII al XX, i és al segle XX en què creix exponencialment. Antigament, el motiu s'ha de buscar en l'advocació mariana. Sorprenentment, però, en l'actualitat, en què la societat catalana és més laica, continua tenint molt èxit, ja que és en cinquena posició dels noms de xiqueta més triats l'any 2013, amb una freqüència de 660 nadons a Catalunya.[127] Cap dels altres cinc prenoms destacats a Vinebre apareix en el rànquing dels 20 prenoms més utilitzats l'any 2013 publicats a l'Idescat.

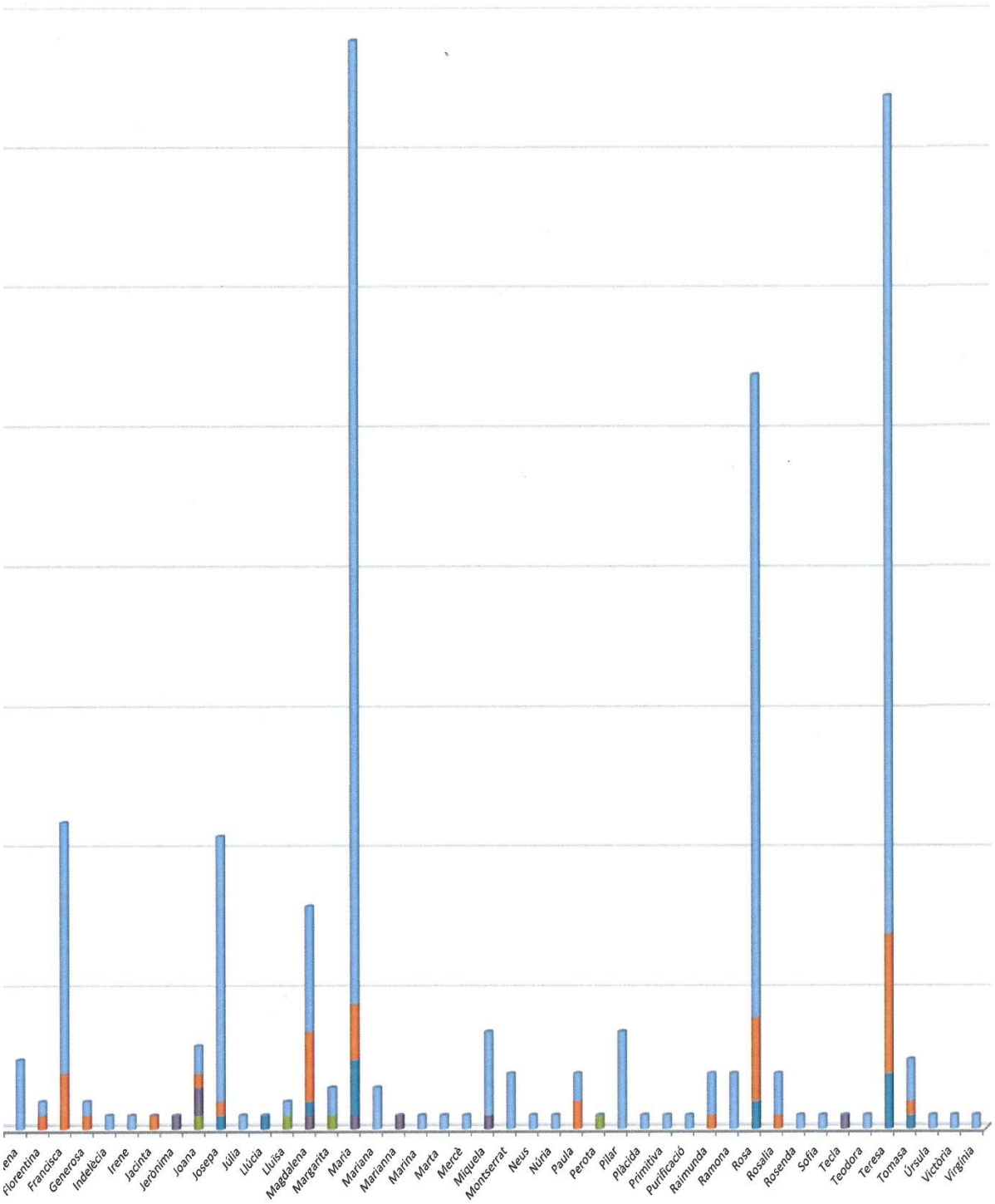
Quant a *Teresa*, cal destacar que apareix els segles XVIII, XIX i XX; i que la freqüència es dispara al segle XX, segurament hi té força a veure el fet que el fill de Vinebre sant Enric d'Ossó i Cervelló fundés, el 1876, la congregació religiosa femenina anomenada Companyia de Santa Teresa de Jesús.

Pel que fa a *Rosa*, apareix des del segle XVIII al XX i és el tercer prenom femení més triat a Vinebre, el motiu cal buscar-lo en el fet que santa Rosa de Lima és copatrona de la vila, juntament amb sant Ramon Nonat i sant Joan Baptista. Per tant, pot deduir-se que, molt probablement, va ser en aquest segle que es van triar els patrons de la vila. Deducció que encaixa perfectament amb el fet que Vinebre va independitzar-se administrativament i eclesiàsticament d'Ascó a finals del segle XVII, concretament l'any 1691, any en què va acabar de construir-se l'església de Vinebre, dedicada a la degollació de sant Joan Baptista.

[127] Font: Idescat, dades de 2013.

Prenoms femenins cristians pertanyents al santoral catòlic (segles XVI-XX)

ena
Florentina
Francisca
Generosa
Indelècia
Irene
Jacinta
Jerònima
Joana
Josepa
Júlia
Lluïcia
Lluïsa
Magdalena
Margarita
Maria
Mariana
Marianna
Marina
Marta
Mercè
Miquela
Montserrat
Neus
Núria
Paula
Perota
Pilar
Plàcida
Primitiva
Purificació
Raimunda
Ramona
Rosa
Rosalia
Rosenda
Sofia
Tecla
Teodora
Teresa
Tomasa
Úrsula
Victòria
Virgínia

13.3.1.2.3. Prenoms d'home sarraïns

S'inclouen en aquest apartat tots els prenoms masculins dels quals s'especifica que pertanyien a sarraïns que vivien a Vinebre. Corresponen al període cronològic dels segles XIV i XV.

S'ha intentat unificar les formes dels diferents prenoms recollits, malgrat les dificultats i les possibles imprecisions que suposa el desconeixement de l'onomàstica sarraïna. Els criteris han sigut:

- Utilitzar les formes recollides al *Vocabulari de noms de persona. Valencià-Castellà. Castellà-Valencià* de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Són els casos d'Abdal·là i Alí.
- Utilitzar les formes amb una certa tradició en català. Són les formes Mahoma, Saïd.
- Utilitzar les formes recollides a les fonts escrites estudiades en aquest treball. Tanmateix, això ha fet que convisquin algunes formes no unificades: Gele/Gelle, Jafar/Jafer, Juci/Juce, i Moferitx/Muferig.

Es recullen 25 prenoms per a un total de 94 individus: Abdal·là, Abdeluch, Abçale, Açmet, Alí, Azen, Brafim, Çalema, Eiça, Famaduch, Foma, Formaduz, Gele/Gelle, Homado, Jafar/Jafer, Juci/Juce, Lalfagui, Mahoma, Maimó, Moferitx/Muferig, Moheba, Nabferia, Saïd, Thoma i Vilell. Tot seguit, se'n mostren les formes recollides i s'esmenten els individus que les duien, seguits de la localització en les fonts escrites.

Abdal·là

Formes: Abdella, Abdela, Abdalla

Individus: Abdela de S [...]a (PH 1349); Abdella Anborç (PH 1349) i Adballa d'Enbroz, Çeyna filla de (MO 1350); Abdela d'Exameno, la muyler d' (MO 1329); Adbela Alg[iça]r, los fyls d' (MO 1329); Abdella d'en Eiça (MO 1329) i Abdella d'en Ayça (MO 1350); Abdella fyl de Mafoma (MO 1329); Abdella Agello (MO 1350).

Abdeluch

Individus: (muller de) Abdeluch (MO 1350)

Abçale

Formes: Abçale, Abçali, Abcali

Individus: Abçale, fill de Juci Abçale (PH 1349) i Abcali, fill de [Juce Abcali] (MO 1350); Abçali del Paho (MO 1350).

Açmet

Individus: Açmet d'Ambros (MO 1329).

Alí[128]

Formes: Ali, Alli

Individus: Ali Alcabrer fill de Brafim (FO 1497); Ali Amazir (FO 1497); Ali de Jub (PH 1349) i Ali d'Ayu (MO 1350); Ali den Eiça (PH 1349); Ali del Pafo (MO 1329); Ali Vilell (FO 1497); Alli Aliolo (RCA 1416 41r); Alli Amazit (RCA 1416 48r); Alli Avencelem (RCA 1416 41r); Alli de Muça, els d' (RCA 1416 48r); Alli Jumet (RCA 1416 41r); Ali d'Arbre (MO 1329); Ali del Pafo (MO 1329).

Azen

Individus: Azen Agili (FO 1497).

Brafim

Individus: Brafim (Ali Alcabrer fill de) (FO 1497); Brafim Guinet (FO 1497).

Çalema

Individus: Calema Algizar (RCA 1416, 41v) i Çalema Algiçar (MO 1329); Çalema Almaceyt (PH 1349); Çalema Almenançii (MO 1329); Çalema Amazir fill de Jafer (FO 1497); Calema Amazit (RCA 1416 41r); Çalema Amazit fill de Foma Duch (FO

[128] Es tracta d'un nom molt estès en l'Islam a causa del fet que era el nom del gendre de Mahoma, darrer dels califes ortodoxos.

1497); Çalema Amenrabe (MO 1329); Çalema d'Enbroz (MO 1350); Çalema Gelle (Gele fyl d'en) (MO 1329) i Çalema d'en Gelle (MO 1329).

Eiça

Formes: Eiça, Aeza

Individus: Eiça de Jafar (PH 1349) i Aeza de Jafar (MO 1350); Eiça de Robi (MO 1329).

Famaduch

Individus: Famaduch Guinet (FO 1497).

Foma

Individus: Foma Alabrer (FO 1497); Foma Alcabrer (FO 1497)

Formaduz

Individus: Formaduz Alquabre (RCA 1416 41r) Fomaduz Alcabret (RCA 1416, 43v).

Gele/Gelle

Formes: Gele, Gelle

Individus: Gelle d'en Eiça (MO 1329); Gele fyll d'en Çalema Gelle (MO 1329).

Homado

Formes: Homado, Hamado

Individus: Hamado Daliolo (PH 1349); Homado de Jup (PH 1349); Homado Hagiyllo (PH 1349).

Jafar/Jafer

Formes: Jafar, Jafer

Individus: Jafar Dajub (PH 1349); Jafar d'Amazit (RCA 1416, 41r); Jafar den Eiça (PH 1349) Eyca (RCA 1416,41r, 41v); Jafar Habohali (PH 1349) i Jafer Abohali (MO 1350); Jafar d'Abdellug (RCA 1416 41v); Jafar d'Amazit (RCA 1416 41v); Jafer Amazir (FO 1497); Jafer, Çalema Amazir fill de (FO 1497); Jafer de Bayu (MO 1350); Jafer fill de Juce de Jafar (MO 1350).

Juci/Juce

Formes: Juci, Juçi, Juce, Jucinet[129]

Individus: Juci Abçale, Abçale fill de (PH 1349); Juci Abajub (PH 1349); Juci Abayu (RCA 1416 44r); Juci Abiafia (RCA 1416 41v) i Juci Abrafia (FO 1497); Juci Alboley (FO 1497); Juci Alcabre (RCA 1416 41v); Juci den Eiça (PH 1349) i Juce d'en Aeça (MO 1350); Juci Viliel (RCA 1416 41r); Jucinet Amazit (FO 1497); Juç[i] Alcaber (MO 1329); Ju[ç]i de Jafar, alamí (MO 1329) i Juce de Jafar, Jafer fill de (MO 1350); Juci Viliel (RCA 1416, 41r) Villel (43r) Villell (44r) Juçi Vilell, Mafoma fyl de (MO 1329); Juci Holiver, lo fyll de (MO 1329); Juçi le Myllo (MO 1329); Juce Almanacim, filla de (MO 1350).

Lalfagui

Individus: Lalfagui Moya (FO 1497).

Mahoma[130]

Formes: Mahoma, Mahomat, Mahomado, Mafoma, Mafomat

Individus: Mahoma Agello (PH 1349) i Mahomat Agel (MO 1350); Mahoma Alcaber (PH 1349) i Mahomat d'Alcabre (MO 1350); Mahoma Mu[...] (PH 1349); Mahoma Trifo (PH 1349); Mahoma Vilel, Vilel fill de (PH1349) i Mafomat Villell (MO 1329) i Mahomat Vilell (MO 1350); Mafoma, Abdella fyl de (MO 1329); Mafoma fyl de Juçi Vilell (MO 1329); [M]afoma d'en Eiça (MO 1329); Mafoma d'Ajup (MO 1329); Mahomado Aborrabe (MO 1350); Mahomat Hambroz (MO 1350); M[a]hodo Aliolo (MO 1350).[131]

Maimó

Individus: Maimó Myllo (MO 1329); Maimó d'Algalur (MO 1329).

[129] Diminutiu format a partir de sufix català.

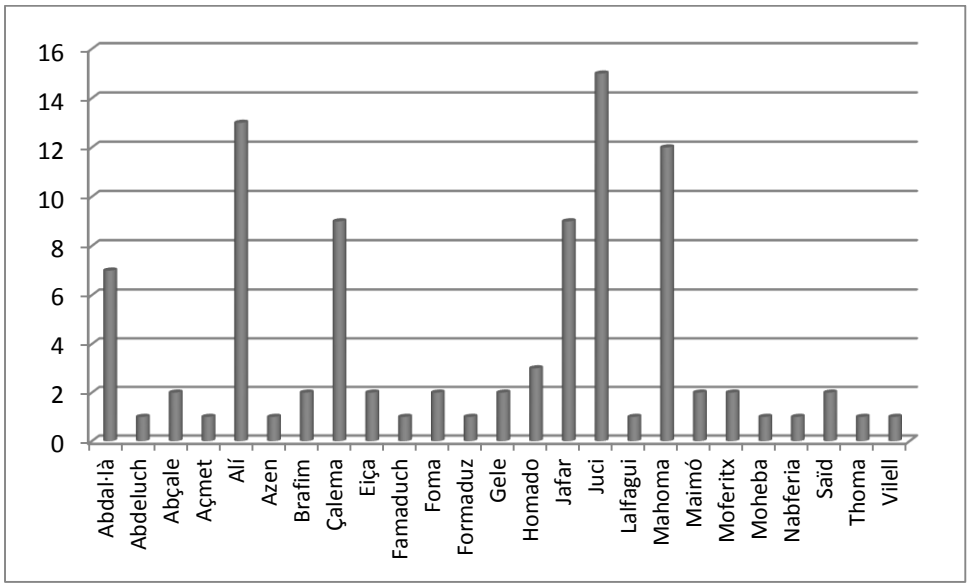
[130] Nom del profeta.

[131] En la publicació hi apareix una nota a peu de pàgina que indica que molt probablement, per error de l'escriva, es va transcriure "Mahodo" en lloc de "Mahomado".

Moferitx/Muferig
Formes: Moferitx, Muferig
Individus: Moferitx Dajub (PH 1349); Muferig d'Ayuch (MO 1350).
Moheba
Individus: Moheba de Millo (MO 1350).
Nabferia
Individu: Nabferia (MO 1350).
Saïd
Formes: Caet, Çeit
Individus: Caet Avemolem (RCA 1416 44r); Çeit d'Amfoto (MO 1329).
Thoma
Individus: Thoma Vilell (FO 1497).
Vilell
Individus: Vilell fill de Mahoma Vilel (PH 1349).

Ja s'ha comentat més amunt que es desconeix si el prenom Nabferia pertany a un home o a una dona i per això es recull en tots dos subapartats.

Es presenta, tot seguit, un gràfic com a resum de les dades.

Prenoms masculins moriscos (s. XIV i XV)

13.3.1.2.4. Prenoms d'home cristians

S'enumeren els prenoms d'hòmens cristians, ordenats pel segle en què van viure els individus. S'hi inclouen les referències generals dels documents en què apareixen, això és, sense precisar-ne el full on són escrits. Si fos necessari, aquesta informació podria consultar-se a l'apartat "Els segons noms i els cognoms".

La forma de la transcripció de prenoms i cognoms segueix els mateixos criteris que són explicats a l'apartat corresponent a noms cristians de dona. Els prenoms *Domènec* i *Francesc* són reproduïts en aquest treball amb les formes *Domingo* i *Francisco*, més properes al parlar de Vinebre i recollides al DCVB:

> DOMINGO 1. Nom propi d'home; cast. Domingo. Sent Francesc e Sent Domingo e Sent Bernat, Llull Cont. 359, 18. Ell remembrà sent Benet e sent Domingo, Llull Felix, pt. x, c. 3. Hun mercader de

> Aragó... per nom Domingo de la Figuera, Desclot Cròn., c. 104. Deuant l'altar del benaventurat Sent Domingo, doc. a. 1329 (Col. Bof. xl, 106). || 2. Llin. existent a Catalunya, València i les Balears. Fon.: dumíŋgu (or., men.); domíŋgo (occ., val., mall.). Sinòn.: Domènec. Etim.: del cast. Domingo..
>
> FRANCISCO: Nom propi d'home, var. de Francesc. Lo noble D. Francisco Sabater, doc. a. 1620 (Bofarull Mar. 114).Trobam anomenat «Ffrancisco Romeu» en un document de l'any 1393 (Est. Univ. xiv, 339), però manca saber si realment es tracta de la forma Francisco o del derivat Franciscó. Intens. i abreviacions: Francisquet, Franciscó, Cisco, Ciscó, Cisquet, Xisco.

A més, parlant dels prenoms cristians recollits en el maridatge de la infanta Isabel que va ordenar el rei Ferran II els anys 1491 i 1492, Castellvell, Fucho i Vinaixa, expliquen que:

> Domingo, en canvi, era la forma habitual catalana que havia substituït la més genuïna Domènec. La presència a les terres catalanes des del segle XIII de frares dominics d'origen castellà, va fer que s'arraconés el Domènec, estès per tot Catalunya i conservat com a cognom. No s'ha de considerar, però, que l'única raó es la confluència dels frares predicadors. Aquest canvi no s'hauria produït si el nom hagués estat més difós. És precisament el seu escàs ús el que va fer que es produís el canvi. És un fenomen semblant al de Jacinto, que en el fogatge estudiat[132] no presenta cap exemple, que es va popularitzar la forma castellana en lloc de la catalana a causa del seu poc ús." (Castellvell, 1994: 115)

D'altra banda, en aquest treball no s'ha recollit cap vegada la forma *Domènec*, com a prenom, ni tampoc *Francesc*; aquest darrer s'ha recollit una vegada com a nom de casa.

Prenoms d'home del segle XIV

S'han recollit 12 prenoms de 32 individus totals: Arnau, Bartomeu, Berenguer, Bernat, Domingo, Guillem, Jaume, Joan, Mateu, Nadal, Pere i Ramon.

Arnau
: Arnau Berart (MO 1329), Arnau (MO 1350).

Bartomeu
: Formes: Bertolomeu
: Individus: Bartomeu de Fraga (MO 1329).

Berenguer
: Individus: Berenguer Montornès (MO 1350) (PH 1349), Berenguer Riquer (MO 1350)

Bernat
: Individus: Bernat de Fraga (MO 1329), Bernat de Port (MO 1350), Bernat Cerdà (PH 1349).

Domingo
: Formes: Domingo
: Individus: Domingo Cerdà (MO 1329), Domingo Careta (MO 1329), Domingo Ferrer (MO 1350), Domingo Jornet fill d'en Pere (MO 1350) (PH 1349), Domingo Vidal (MO 1350), (fill d'en) Domingo Jornet (MO 1350), Domingo de Prades (PH 1349).

Guillem[133]
: Formes: Guiem, Guiamó, Giem
: Individus: Guillem Cerdà (MO 1329) (PH 1349) (MO 1350), Guillem Domènec (MO 1350).

Jaume
: Formes. Jacme
: Individus: Jaume de Navàs (MO 1329).

Joan
: Formes: Jouan, Joan
: Individus: Joan Cerdà (MO 1329), Joan Maçó (PH 1349).

Mateu

[132] Es refereixen al maridatge.
[133] Inclou les formes Guillem (del germànic WILLAHELM) i Guillemó (del germànic WILLIMUND) (Moll, 1982)

Formes: Mateu, Matheo
Individus: Mateu de na Tollossa (MO 1329), (filles d'en) Mateu Navàs (MO 1350).

Nadal

Formes: Nadall
Individus: Nadal de Fraga (MO 1329).

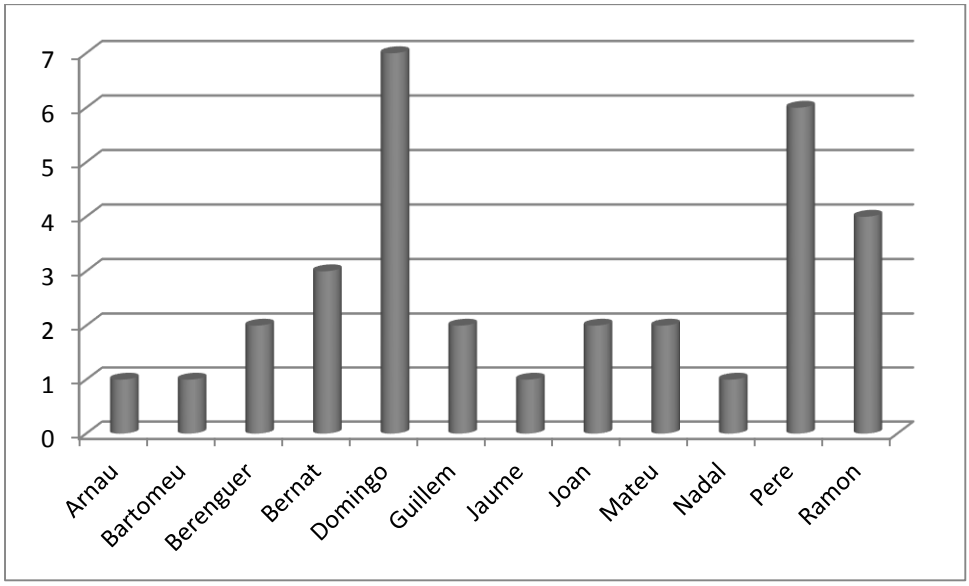
Pere

Pere Ballester (MO 1329), Pere Berart (MO 1329) (PH 1349), Pere Jornet (MO 1329) (PH 1349), Pere (MO 1350), Pere Balle (PH 1349), Pere Rovira (PH 1349).

Ramon

Formes: Remó, Remonet, Remon
Individus: Ramon Cerdà (MO 1329) (PH 1349) (MO 1350), Ramon Jornet (MO 1329), Ramon Bonamic (MO 1329), Ramon Navàs (MO 1350) (PH 1349).

Tot seguit, es presenta un gràfic com a resum de les dades.

Prenoms masculins del segle XIV

Prenoms d'home del segle XV

S'han recollit 11 prenoms de 22 individus totals: Antoni, Bartomeu, Berenguer, Bernat, Domingo, Gabriel, Guillem, Joan, Mateu, Pere i Vicent. Al final de l'apartat, es presenta un gràfic com a resum de les dades.

Antoni

Formes: Anthoni
Individus: Antoni Macip (RCA 1416).

Bartomeu

Formes: Barthomeu
Individus: Bartomeu Martí (FO 1497).

Berenguer

Individus: Berenguer Macip (RCA 1416).

Bernat

Individus: Bernat Domènec (RCA 1416), Bernat d'Ossó (FO 1497).

Domingo

Formes: Domingo

Individus: Domingo Cerdà (RCA 1416).

Gabriel

Individus: Gabriel Sabater (FO 1497).

Guillem

Formes: Guiamó, Guillem

Individus: Guillem Spanyol (RCA 1416), Guillem Virgili (FO 1497).

Joan

Formes: Johan

Individus: Joan d'Ossó (FO 1497), Joan Macip (FO 1497), Joan Muntaner (FO 1497), Joan Salines (FO 1497), Joan Torner maior (FO 1497), Joan Torner menor (FO 1497).

Mateu

Formes: Matheu

Individus: Mateu Macip (FO 1497)

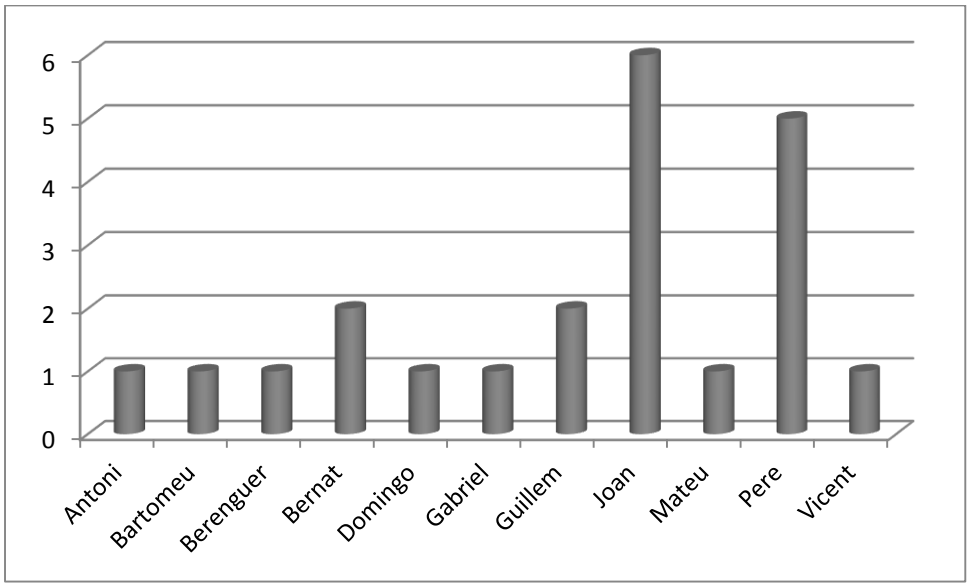
Pere

Formes: Pere, Pedro

Individus: Pere Jornet (RCA 1416), Pere d'Olson (RCA 1416), Pere Dambur (FO 1497), Pere Gibert (FO 1497), Pere Macip (FO 1497), Pere Oró (FO 1497).

Vicent

Vicent Maestre (FO 1497).

Prenoms masculins del segle xv

Prenoms d'home del segle XVI

S'han recollit 16 prenoms de 74 individus totals: Antoni, Bartomeu, Bernat, Domingo, Esteve, Gabriel, Galceran, Guillem, Jaume, Joan, Lluís, Marc, Mateu, Miquel, Pere i Rafel. Al final de l'apartat, es presenta un gràfic com a resum de les dades.

Antoni

Formes: Toni, Antoni, Anthony, Anthoni, Antº

Individus: Antoni Billot (FO 1553), Antoni Macip (FO 1553), Antoni Maties (FO 1553), Antoni Carim (CAP 1558), Antoni Macià àlies Castellbell (CAP 1558), Antoni Montagut (CAP 1558), Antoni Pobill (CAP 1558), Antoni Vall (CAP 1558).

Bartomeu

Formes: Bertomeu, Bartholome, Bertº, Bartholomeo

Individus: Bartomeu González (FO 1553), Bartomeu Martí (FO 1553) (CAP 1558), Bartomeu Tronxo (FO 1553).

Bernat

Individus: Bernat Oriol (CAP 1558).

Domingo

Formes: Domingo

Individus: Domingo Montagut (FO 1553), Domingo Pepió (CON 1562).

Esteve

Formes: Steve

Individus: Esteve Vilaplana (FO 1553).

Gabriel

Formes: Gabriell , Gabrielle, Gabriel, Grabiel

Individus: Gabriel Altariba (CAP 1558), Gabriel Altariba major (FO 1553), Gabriel Altariba menor (FO 1553), Gabriel Billot (FO 1553) (CAP 1558), Gabriel Gibert (CAP 1558), Gabriel Jumet (FO 1553), Gabriel d'Ossó (FO 1553) (CAP 1558), Gabriel Montagut (CON 1562), Gabriel Sabater (CAP 1558), Gabriel Vila (FO 1553) (CAP 1558).

Galceran

Formes: Galseran

Individus: Galceran Oros (CAP 1558).

Guillem

Individus: Guillem Macia (CAP 1558), Guillem Matia (FO 1553), Guillem Virgili (FO 1553), Guillem Sabater (CAP 1558).

Jaume

Formes: Jaume, Jaume Gabriel, Jacobo Gabrielle, Jacobus Gabriel, Jacobi Gabrielis

Individus: Jaume Ferrer (CAP 1558) (CON 1562), Jaume Mauri maior (FO 1553), Jaume Mauri menor (FO 1553), Jaume Peirona (CAP 1558), Jaume Ruer (FO 1553), Jaume Gabriel Sabater (CAP 1558).

Joan

Formes: Joan, Joannen, Johan, Johannes, Johannot, Johanne, Johannis, Johanni, Johany

Individus: Joan Billot (FO 1553) (CAP 1558) (CON 1562), Joan Carim (CAP 1558) (ACRE340-62-T2-9, 1593), Joan Cornet (FO 1553), Joan de la Fragana (CAP 1558), Joan Domènec (FO 1553) (CAP 1558) (CON 1562), Joan d'Ossó (FO 1553) (CAP 1558), Joanot Gibert (CAP 1558) Joan Mestre (FO 1553) (CAP 1558), Joan Perot (CAP 1558), Joan Raduà (FO 1553) (CAP 1558), Joan Sabater (FO 1553) (CAP 1558), Joan Torner (CAP 1558), Joan Viana (FO 1553) Joan Carim (CAP 1558), Joan Vilaplana (CAP 1558).

Lluís

Formes: Lois, Lodovico

Individus: Lluís Marc (CAP 1558).

Marc

Formes: Marc, Marcho

Individus: Marc Rius (CAP 1558).

Mateu

Formes: Matheu, Matheo, Matheus, Mathei

Individus: Matheu d'Ossó (FO 1553) (CAP 1558), Mateu Martí (CAP 1558), Matheu Miralles (FO 1553).

Miquel

Formes: Miguell, Miquel, Miquelle, Michaellis, Micaelis, Miquaelle

Individus: Miquel Ferrer (ACRE340-62-T2-9, 1593), Miquel Torner (CAP 1558) (CON 1562), Miquel Vila (FO 1553) (CAP 1558).

Pere

Formes: Pere, Petrus, Petri, Petro

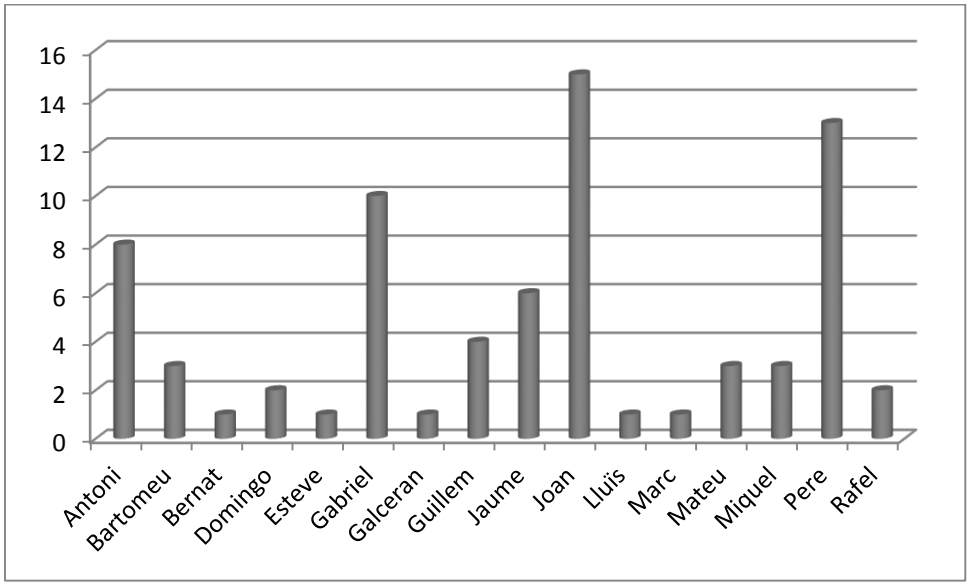
Individus: Pere Domènec (CAP 1558)[134], Pere Domènec maior (FO 1553) (CAP 1558), Pere Domènec menor (FO 1553), Pere Ferrer (ACRE340-62-T2-9, 1593), Pere Ferrus major (FO

[134] És el pare de Pere Domènec Major (CAP 1558, 15v, 18v, 19r, 19v, 23r)

1553) (CAP 1558), Pere Ferrus menor (FO 1553) (CAP 1558), Pere d'Ossó (FO 1553) (CAP 1558), Pere Lois (CAP 1558), Pere Macip (FO 1553), Pere Macip pubill[135] (FO 1553) (CAP 1558) (CON 1562), Pere Mestre (FO 1553), Pere Miralles, (FO 1553) (CAP 1558), Pere Montaner (FO 1553) (CAP 1558).

Rafel

Formes: Raphel, Raphaellis, Raphael
Individus: Raphel Cornet (FO 1553), Rafel Torner (CAP 1558) (CON 1562).

Prenoms masculins del segle XVI

Prenoms d'home del segle XVII

S'han recollit 25 prenoms de 118 individus totals: Andreu, Antoni, Bartomeu, Felip, Francisco, Gabriel, Galceran, Gaspar, Guillem, Jaume, Jeroni, Joan, Josep, Llorenç, Lluc, Lluís, Marc, Mateu, Miquel, Montserrat, Pau, Pere, Rafel, Ramon i Tomàs. Al final de l'apartat, es presenta un gràfic com a resum de les dades.

Andreu

Individus: Andreu Figol (CAP 1661).

Antoni

Formes: Anthoni, Antonio, Toni
Individus: Antoni Carim (CAP 1607), Antoni Matia (CAP 1607), Antoni Miró (CAP 1639) (ACRE340-62-T2-162, 1644) (CAP 1661), Antoni Pobill (CAP 1607), Antoni Tortoxí (CAP 1607), Antoni Vallespir (CAP 1607).

Bartomeu

Formes: Bartholomeo, Berthomeu, Bertomeu
Individus: Bartomeu Domènec (CAP 1607 (ACRE340-62-T2-157, 1614), Bartomeu González (CAP 1607) (ACRE340-62-T2-159, 1628) (ACRE340-62-T2-155, 1669), Bartomeu Jornet (CAP 1607), Bartomeu Marc (CAP 1639), Bartomeu Martí (CAP 1607) (CAP 1639) (CAP 1661) (ACRE340-62-T2-163, 1647) (ACRE340-62-T2-168, 1662).

Felip

Formes: Philippus
Individus: Felip Miró (ACRE340-62-T2-167, 1661) (ACRE340-62-T2-1, 1682).

[135] *Pubill* és l'àlies (CAP 1558, 14v, 16r, 16v)

Francisco

Formes: Franciscus

Individus: Francisco González (ACRE340-62-T2-154, 1668), Francisco Sales (CAP 1661).

Gabriel

Formes: Gabriele, Gabrielle, Gabriellis, Gabriel

Individus: Gabriel Altarriba (CAP 1607), Gabriel Billot(CAP 1607), Gabriel Ferrus (CAP 1661), Gabriel Gibert (CAP 1607), Gabriel Jardí (CAP 1661), Gabriel Jornet (CAP 1661) Gabriel Lletxa (CAP 1607) (ACRE340-62-T2-148, 1624), Gabriel Montagut (CAP 1607), Gabriel Pepió (ACRE340-62-T2-161, 1639), Gabriel Sabater (ACRE340-62-T2-160, 1635), Gabriel Torner (CAP 1607), Gabriel Vila (CAP 1607).

Galceran

Individus: Galceran d'Oscos (CAP 1607).

Gaspar

Formes: Gaspare

Individus: Gaspar Domènec (ACRE340-62-T2-148, 1624).

Guillem

Individus: Guillem Billot (CAP 1607), Guillem Carim (CAP 1607), Guillem Matia (CAP 1607) (CAP 1639) (CAP 1661), Guillem Pepió (CAP 1639) (CAP 1661), Guillem Sabater (CAP 1607).

Jaume

Formes: Jaume, Jacobus, Jacobo, Jaume Gabriel

Individus: Jaume Domènec (CAP 1607), Jaume Ferrer (CAP 1607), Jaume Fortunyo (CAP 1639) (ACRE340-62-T2-164, 1648) (CAP 1661), Jaume Martí (CAP 1607), Jaume Mauri (CAP 1607) (ACRE340-62-T2-157, 1614) (CAP 1639) (ACRE340-62-T2-157, 1614), Jaume Mauri àlies Perdigó (CAP 1607), Jaume Miró (CAP 1639) (CAP 1661) (ACRE340-62-T2-158, 1679), Jaume Peirona (CAP 1607), Jaume Gabriel Sabater (CAP 1607).

Jeroni

Formes: Hjeroni, Hjeronim

Individus: Jeroni Miró (CAP 1607) (CAP 1639).

Joan

Formes: Joan, Janot, Juan, Joanne, Joanes, Joannes, Joanis, Joannis, Juannes

Individus: Janot Artal (CAP 1607)[136], Joan Bieto (ACRE340-62-T2-154, 1668)Joan Billot (CAP 1607), Joan Carim (CAP 1639) (CAP 1661), Joan Domènec (CAP 1607) (ACRE340-62-T2-162, 1644) (ACRE340-62-T2-163, 1647) (CAP 1661) (ACRE340-62-T2-155, 1669), Joan Domènec dicto de Gaspa (ACRE340-62-T2-168, 1662), Joan Ferrus (ACRE340-62-T2-155, 1669), Joan Heredia (CAP 1607), Joan Jornet (CAP 1607) (CAP 1661), Joan Macip (CAP 1607) (CAP 1661), Joan Mauri dit Clauell (CAP 1639), Joan Montaner (CAP 1607) (ACRE340-62-T2-157, 1614) (ACRE340-62-T2-157, 1614), Joan d'Ossó (CAP 1607) (CAP 1639) (ACRE340-62-T2-165, 1650) (CAP 1661) (ACRE340-62-T2-4, 1683), Joan Osso de defora (ACRE340-62-T2-164, 1648) (ACRE340-62-T2-1, 1682), Joan d'Ossó de dins (ACRE340-62-T2-1, 1682)Joan Osso dictus de Marianna (ACRE340-62-T2-159, 1628), Joan d'Ossó donzell (CAP 1639) (CAP 1661), Joan d'Ossó major (CAP 1607) (CAP 1639), Joan d'Ossó menor (CAP 1607), Joan Peirona (CAP 1607), Joan Raduà (CAP 1607), Joan Sabater (CAP 1607) (CAP 1661), Joan Torner (CAP 1607) (CAP 1639) (ACRE340-62-T2-165, 1650) (CAP 1661) (ACRE340-62-T2-168, 1662) (ACRE340-62-T2-154, 1668), Joan Torner major (CAP 1607), Joan Torner menor (CAP 1607), Joan Torner dit de Raphel (CAP 1661).

Josep

Formes: Joseph, Josephus

Individus: Josep Lletxa dit de Agueda (ACRE340-62-T2-148, 1624), Josep Pepió (ACRE340-62-T2-162, 1644) (CAP 1661), Josep Roger (CAP 1661).

Llorenç

Formes: Llaurensius

[136] Apareixen un Juan Artal i un Janot Artal. Es consideren la mateixa persona.

Individus: Llorenç Bartolomé (ACRE340-62-T2-157, 1614).

Lluc

Formes: Lluc
Individus: Lluc Martí (CAP 1607).

Lluís

Formes: Lluis
Individus: Lluís Marc (CAP 1607).

Marc

Formes: Marc
Individus: Marc Ferrus (CAP 1639), Marc Miró (CAP 1607).

Mateu

Formes: Matheo, Mathei, Matheu, Mateu, Mateus
Individus: Mateu Artal (CAP 1639) (ACRE340-62-T2-163, 1647), Mateu Domènec (CAP 1607) (CAP 1661), Mateu Macip (CAP 1639) (CAP 1661), Mateu Marc (CAP 1639), Mateu Martí (CAP 1607), Mateu Montaner (CAP 1639) (CAP 1661) (ACRE340-62-T2-162, 1644), Mateu d'Ossó (CAP 1607) (ACRE340-62-T2-155, 1669), Mateu Marc (CAP 1607), Mateo d'Ossó (CAP 1661).

Miquel

Formes: Miquel, Michael, Michaele, Michaelis
Individus: Miquel Carim (CAP 1639) (ACRE340-62-T2-163, 1647) (ACRE340-62-T2-167, 1661)(CAP 1661), Miquel Macip (CAP 1607) (CAP 1661), Miquel Ossen (CAP 1607), Miquel Pepió (CAP 1607) (CAP 1639) ACRE340-62-T2-164, 1648), Miquel Sales (ACRE340-62-T2-164, 1648), Miquel Torner (CAP 1607) (CAP 1639) (ACRE340-62-T2-165, 1650), Miquel Vila (CAP 1607).

Montserrat

Formes: Montserrat, Montserrato
Individus: Montserrat Mestre (ACRE340-62-T2-162, 1644), Montserrat Sabater (CAP 1607).

Pau

Formes: Paulo
Individus: Pau Domènec (CAP 1607) (CAP 1639) (ACRE340-62-T2-161, 1639) (CAP 1661).

Pere

Formes: Pere, Pedro, Petro, Petri, Petrus, Petri Jacobi, Petrum Jacobus, Petrus Jacobi
Individus: Pere Domènec (CAP 1607) (CAP 1661), Pere Domènec major (CAP 1607), Pere Ferrer (CAP 1661) (ACRE340-62-T2-155, 1669), Pere Ferrus (CAP 1607), Pere Ferrus menor (CAP 1607), Pere González (CAP 1607) (ACRE340-62-T2-148, 1624) (CAP 1639) (CAP 1661), Pere Macip (ACRE340-62-T2-157, 1614)(ACRE340-62-T2-148, 1624) (ACRE340-62-T2-159, 1628) (CAP 1661), Pere Macip pobill (CAP 1607), Pere Montaner (CAP 1607), Pere d'Ossó (CAP 1607) (ACRE340-62-T2-157, 1614) (CAP 1639) (ACRE340-62-T2-162, 1644) (CAP 1661) (ACRE340-62-T2-158, 1679), Pere d'Ossó donzell (CAP 1639), Pere d'Ossó major (CAP 1607), Pere Sanç (CAP 1661)Pere Veller (CAP 1607), Pere Vila (CAP 1639) (CAP 1661), Pere Virgili (CAP 1607), Pere Jaume Miró (ACRE340-62-T2-165, 1650) (ACRE340-62-T2-167, 1661)(CAP 1661) (ACRE340-62-T2-1, 1682).

Rafel

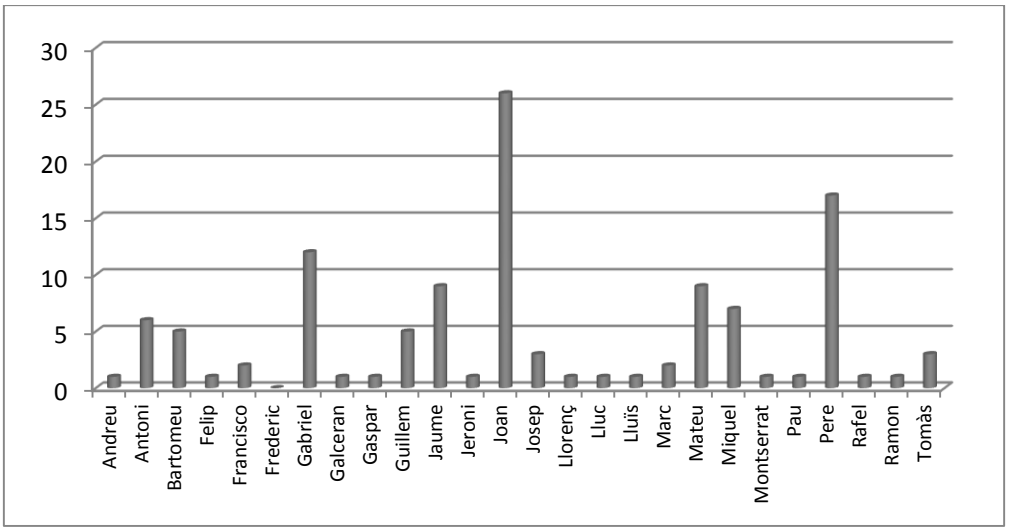
Individus: Rafel Torner (CAP 1607).

Ramon

Individus: Ramon Domènec (CAP 1661).

Tomàs

Formes: Thomas
Individus: Tomàs Domènec (CAP 1607) (CAP 1639) (CAP 1661), Tomàs González (CAP 1661), Tomàs Sabater (ACRE340-62-T2-159, 1628) (ACRE340-62-T2-162, 1644) (ACRE340-62-T2-163, 1647).

Prenoms masculins del segle XVII

Prenoms d'home del segle XVIII

S'han recollit 29 prenoms de 125 individus totals: Andreu, Antoni, Baltasar, Bartomeu, Baptista, Carles, Domingo, Felip, Fèlix, Francisco, Gaietà, Gaspar, Guillem, Isidre, Jacint, Jaume, Joan, Joaquim, Josep, Manel, Martí, Mateu, Miquel,Pau, Pere, Raimond, Ramon, Simó i Tomàs. Al final de l'apartat, es presenta un gràfic com a resum de les dades.

Agustí

Formes: Agustí, Agustin
Individus: Agustí Jordà (RZ 1787) (CM 1793) Jordà (ACRE340-62-T2-150, 1777), Agustí d'Ossó (ACRE340-62-T2-171, 1749), Agustí Sacrista (CAP 1734) (CR 1771),

Andreu

Formes: Andres
individus: Andreu Bosc (ACRE340-62-T2-150, 1777)

Antoni

Formes: Antonio
Individus: Antoni Bieto (CAP 1734), Antonio Carim (CAP 1734) (RZ 1787), Antoni Cervelló (CM 1793), Antoni Ferrer (CR 1771) (ACRE340-62-T2-150, 1777), Antoni González (ACRE340-62-T2-156, 1777)

Baltasar

Formes: Baltasar
Individus: Baltasar Ferrer (CAP 1734)

Bartomeu

Formes: Bartomeu
Individus: Bartomeu Jornet (CAP 1734)

Carles

Formes: Carlos
Individus: Carles Arnau (RZ 1787)

Domingo

Formes: Domingo
Individus: Domingo Munté (ACRE340-62-T2-156, 1777)

Felip

Formes: Felip
Individus: Felip Miró (CAP 1734)

Fèlix

Formes: Felix

Individus: Fèlix Carim (RZ 1787)

Francisco

Formes: Francisco, Fran^{co}

Individus: Francisco Bieto (CR 1771), Francisco Carim (CAP 1734) (CR 1771) (RZ 1787) (CM 1793) (ACRE340-62-T2-196, 1769), Francisco Cervello (CR 1771), Francisco Domènec (ACRE340-62-T2-153, 1727) (CAP 1734) (ACRE340-62-T2-6, 1757) (ACRE340-62-T2-150, 1777)(CR 1771), Francisco Domenec àlies Tàrrega" (ACRE340-62-T2-6, 1757), Francisco Esquirol (ACRE340-62-T2-6, 1757), Francisco Jardí (ACRE340-62-T2-194, 1754), Francisco Jordà de Jayme (CAP 1734) (RZ 1787), Francisco González (ACRE340-62-T2-261, 1715) (CAP 1734), Francisco Jardí (CR 1771), Francisco Jornet (RZ 1787), Francisco Martí (RZ 1787), Francisco Miquel (CR 1771), Francisco Miró (RZ 1787), Francisco Montaner (ACRE340-62-T2-153, 1727) (RZ 1787), Francisco Montaner i Cerós (CM 1793), Francisco Segrista (ACRE340-62-T2-171, 1749), Francisco Teixidor (ACRE340-62-T2-153, 1727) (CAP 1734) (ACRE340-62-T2-169, 1738) (ACRE340-62-T2-196, 1769) (CR 1771) (ACRE340-62-T2-198, 1772 ACRE340-62-T2-197, 1772) (RZ 1787), Francisco Torner (CAP 1734) (CR 1771) (RZ 1787), Francisco Vesca (CR 1771), Francisco Veà (CAP 1734) (RZ 1787), Francisco Vila (CAP 1734)

Gaietà

Formes: Cayetano

Individus: Gaietà Teixidor (RZ 1787)

Gaspar

Formes: Gaspar

Individus: Gaspar d'Ossó (CAP 1734) (CR 1771),

Guillem

Formes: Guillem

Individus: Guillem Macià (CAP 1734)

Isidre

Formes: Isidrus

Individus: Isidre Bestrus (CAP 1734), Isidre González (ACRE340-62-T2-261, 1715)

Jacint

Formes: Jacint

Individus: Jacint Torner (CAP 1734)

Jaume

Formes: Jaime, Jayme

Individus: Jaume Domènec *llamado* Tàrrega (CAP 1734), Jaume Fortunyo (RZ 1787), Jaume Miquel (CAP 1734), Jaume Montclús (ACRE340-62-T2-150, 1777), Jaume Pagès (CR 1771),

Joan

Formes: Juan, Joannes, Joannis

Individus: Joan Argilaga (CM 1793), Joan Biau (CR 1771) (RZ 1787), Joan Cavaller (RZ 1787), Joan Cavaller joven (ACRE340-62-T2-194, 1754), Joan Carim i Sentís (CM 1793), Joan Domènec (CAP 1734) (CR 1771) (ACRE340-62-T2-149, 1727) (ACRE340-62-T2-1, 1728) (ACRE340-62-T2-5, 1739, 1739) (ACRE340-62-T2-150, 1777), Joan Domènec bessó (CAP 1734) (RZ 1787) (CM 1793), Joan Ferrer (CM 1793) (ACRE340-62-T2-261, 1715) (ACRE340-62-T2-156, 1777, Joan Jordà (RZ 1787), Joan Jordà de Joan (CAP 1734), Joan Macip (CAP 1734) (ACRE340-62-T2-261, 1715), Joan Martí (CAP 1734) (CR 1771) (ACRE340-62-T2-261, 1715) (CM 1793), Joan Miró (CAP 1734) (CR 1771) (RZ 1787) (ACRE340-62-T2-5, 1739, 1739), Joan Montaner (CR 1771) (RZ 1787), Joan d'Ossó (RZ 1787) (CM 1793) (ACRE340-62-T2-261, 1715), Joan Tarragó (CAP 1734) (CR 1771) (RZ 1787), Joan Teixidor (CR 1771), Joan Torner (ACRE340-62-T2-194, 1754) (RZ 1787), Joan Vila (CAP 1734), Joan Vilaplana (CAP 1734)

Joan Baptista

Formes: Batiste, Bautista, Juan Bautista,

Individus: Joan Baptista Esquirol (CAP 1734) (CR 1771), Joan Baptista Ferrer (ACRE340-62-T2-156, 1777), Baptista Montaner i Bastus (CM 1793), Baptista d'Ossó (ACRE340-62-T2-171, 1749), Baptista Pradell (CM 1793)

Joaquim

Formes: Joaquin

Individus: Joaquim Ferrer (RZ 1787), Joaquim Martí (RZ 1787)

Josep

Formes: Jose, José, Josef, Joseph

Individus: Josep Argilaga (ACRE340-62-T2-150, 1777), Josep Batiste (ACRE340-62-T2-169, 1738), Josep Cavaller (CAP 1734) (CR 1771), Josep Domènec (ACRE340-62-T2-196, 1769), Josep Ferrer (CAP 1734) (CR 1771) (RZ 1787), Josep Ferrus (ACRE340-62-T2-153, 1727), Josep González (CAP 1734) (ACRE340-62-T2-150, 1777), Josep Manuel (CAP 1734), Josep Martí (CR 1771) (RZ 1787) (CM 1793), Josep Miquel (ACRE340-62-T2-195, 1759), (ACRE340-62-T2-156, 1777), Josep Montaner (ACRE340-62-T2-194, 1754), Josep d'Ossó (CAP 1734) (RZ 1787), Josep Pedret (CR 1771), Josep Pepió (ACRE340-62-T2-261, 1715), (ACRE340-62-T2-1, 1728) (ACRE340-62-T2-153, 1727), Josep Pinyol (RZ 1787), Josep Ribes (CAP 1734) (RZ 1787), Josep Rosselló (CAP 1734), Josep Salamé (ACRE340-62-T2-261, 1715) (ACRE340-62-T2-153, 1727), Josep Serra (RZ 1787), Josep Torner (ACRE340-62-T2-5, 1739, 1739), Josep Vila (CR 1771) (RZ 1787)

Manel

Formes: Manuel

Individus: Manel Montaner (CAP 1734) (CR 1771), Manuel Veà (CM 1793), Manel Vila (RZ 1787)

Martí

Formes: Marti

Individus: Martí Vila (CAP 1734)

Mateu

Formes: Matheo

Individus: Mateu Montaner (CR 1771), Mateu d'Ossó (CAP 1734)

Miquel

Formes: Miguel, Miguel Juan

Individus: Miquel Carim (CR 1771) (RZ 1787) (CM 1793), Miquel Carim Major (CM 1793), Miquel Jordà i Cervello (RZ 1787), Miquel Macip (RZ 1787), Miquel Montaner (CAP 1734) (RZ 1787) (ACRE340-62-T2-156, 1777) (CM 1793), Miquel Pepió (CAP 1734) (ACRE340-62-T2-261, 1715), Miquel Tarragó (CR 1771) (RZ 1787), Miquel Vilaplana (CR 1771) (RZ 1787), Miquel Joan Martí (RZ 1787) (ACRE340-62-T2-156, 1777).

Pau

Formes: Pablo

Individus: Pau Martí (CAP 1734) (CR 1771) (RZ 1787) (ACRE340-62-T2-195, 1759)

Pere

Formes: Pedro, Pedro Juan

Individus: Pere Cebrià (CAP 1734), Pere Joan Argilaga (ACRE340-62-T2-194, 1754)Pere Carim (CM 1793), Pere Ferrer (ACRE340-62-T2-156, 1777), Pere Teixidor (CM 1793), Pere Veà (CM 1793)

Raimond[137]

Formes: Raymundo

Individus: Raimond de Salvador (CAP 1734) (CR 1771), Raimond Domènec (CR 1771)

Ramon

Formes: Ramon

[137] Quant a la diferenciació entre *Ramon* i *Raimond*, Alcover, 1977 explica que solien fer-se anomenar *Ramon* els qui tenien per patró sant Ramon Nonat; i per *Raimond*, els qui tenien per patró Ramon de Penyafort, per bé que apunta que aquest fet deu provindre del fet que els castellans fan entre *Ramón* i *Raimundo*. En aquest treball s'han separat les dos formes perquè sant Ramon Nonat és patró de la vila i és interessant observar aquesta diferenciació quant a la motivació en triar un nom o un altre per a un nadó vinebrà. De fet, sembla que té més èxit sant Ramon Nonat, com era previsible.

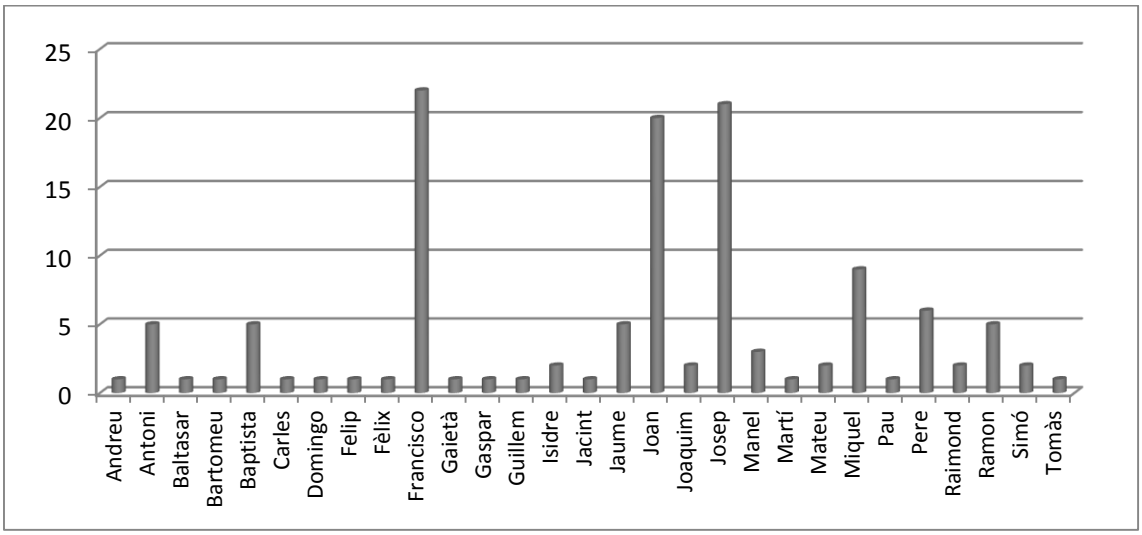
Individus: Ramon Bestrus (CAP 1734), Ramon Domènec (RZ 1787), Ramon Domènec i Guau (RZ 1787), Ramon Martí (RZ 1787), Ramon Miró (RZ 1787)

Simó

Formes: Simon
Individus: Simó Carim (CM 1793), Simó Pellisser (CAP 1734) (RZ 1787)

Tomàs

Formes: Tomas
Individus: Tomàs d'Ossó (RZ 1787)

Prenoms masculins del segle XVIII

Prenoms d'home del segle XIX

En aquest segle apareixen noms d'home amb un cognom i altres amb dos cognoms, de manera que s'ha hagut de decidir com interpretar aquestes dades pel que fa a la comptabilització dels individus, ja que pot ser que alguns individus hagin estat anomenats de les dos maneres o bé que es tracti de diferents persones, per exemple, davant dels noms Ramon Ferrer i Ramon Ferrer Vila, ha calgut decidir si es comptabilitza com a un o com a dos persones. El criteri que s'ha seguit ha estat comptar-los com a individus diferents.

S'han recollit 45 prenoms de 333 individus totals: Agustí, Albert, Alfons, Andreu, Antoni, Baltasar, Bartomeu, Baptista, Benet, Bernat, Blai, Bru, Carles, Damià, Domingo, Felip, Ferran, Francisco, Gabriel, Isidre, Jacint, Jaume, Joan, Joaquim, Jordi, Josep, Lluïs, Manel, Marc, Marcel·lí, Marià, Martí, Mateu, Miquel, Narcís, Pau, Pere, Rafel, Ramon, Salvador, Sebastià, Simeó, Tomàs, Valentí i Vicent. Al final de l'apartat, es presenta un gràfic com a resum de les dades.

Agustí

Formes: Agustín
Individus: Agustí Macip (AMI 1852).

Albert

Formes: Alberto
Individus: Albert Cervelló (AMI 1852).

Alfons

Formes: Alfonso
Individus: Alfons Fortuny Sanç (RTD 1898).

Andreu

Formes: Andres

Individus: Andreu Bosc (PPQ 1817), Andreu Bosc i Carim (ACRE340-62-T2-211, 1846) (ACRE340-62-T2-212, 1853), Andreu Bosc i Viaplana (ACRE340-62-T2-212, 1853), Andreu Llorens (AMI 1852), Andreu d'Ossó (RTD 1898).

Antoni

Formes: Antonio

Individus: Antoni Argilaga (PPQ 1817) (AMI 1852), Antoni Artal (AMI 1852), Antoni Carim (AMI 1852), Antoni Cervelló (ACRE340-62-T2-205, 1815), Antoni Ferrer (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852), Antoni Macip (AMI 1852), Antoni Montaner (AMI 1852), Antoni Pujals (AMI 1852), Antoni Roders (AMI 1852), Antoni Salamé (AMI 1852), Antoni Vallverdú (AMI 1852), Antoni Vila (PPQ 1817).

Baltasar

Individus: Baltasar Jornet (ACRE340-62-T2-205, 1815) (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-211, 1846) (AMI 1852).

Baptista

Formes: Bta., Bautista, Juan Bautista

Individus: Baptista Carim (RTD 1898), Baptista Cervelló (AMI 1852) (RTD 1898), Baptista Esquirol (PPQ 1817) (AMI 1852), Joan Baptista Estivill (AMI 1852), Baptista Mestre (AMI 1852), Baptista Montaner (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-7, 1829) (RTD 1898), Baptista Montaner (PPQ 1817),[138] Joan Baptista Rocamora (AMI 1852), Baptista Rosselló (PPQ 1817), Baptista Sanç (PPQ 1817).

Bartomeu

Formes: Bartolomé

Individus: Bartomeu Tarragó Salamé la viuda de (RTD 1898).

Benet

Formes: Benito

Individus: Benet Sedó (AMI 1852).

Bernat

Formes: Bernardo

Individus: Bernat Domènec (PPQ 1817).

Blai

Formes: Blas

Individus: Blai Amorós (AMI 1852), Blai Veà (AMI 1852).

Bru

Formes: Bruno

Individus: Bru Miró la viuda de (RTD 1898).

Carles

Formes: Carlos

Individus: Carles Montaner (AMI 1852).

Damià

Formes: Damian

Individus: Damià Vilaró (AMI 1852).

Domingo

Formes: Domingo

Individus: Domingo Cervelló (AMI 1852) (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878), Domingo Domènec (AMI 1852), Domingo González Martí (RTD 1898).

Felip

Formes: Felipe

Individus: Felip Castellví la viuda de (AMI 1852), Felip Porta (AMI 1852).

Ferran

Formes: Fernando

Individus: Ferran d'Ossó (RTD 1898).

[138] Són dos persones diferents. L'un viu al barri de Sant Miquel; i, l'altre, al del carrer Major.

Francisco

Formes: Francisco

Individus: Francisco Argilaga (AMI 1852), Francisco Bieto (PPQ 1817), Francisco Bru (AMI 1852), Francisco Carim (PPQ 1817) (AMI 1852), Francisco Cervelló (PPQ 1817), Francisco Domènec (ACRE340-62-T2-203, 1807), Francisco Escoda (AMI 1852), Francisco Espardenyer (AMI 1852), Francisco Esquirol (PPQ 1817) (AMI 1852), Francisco Estivill Ximet (AMI 1852), Francisco Ferrer (AMI 1852) la viuda de (RTD 1898), Francisco Gironès (PPQ 1817) (AMI 1852), Francisco Gironès (PPQ 1817),[139] Francisco González (PPQ 1817), Francisco Jordà (PPQ 1817) (AMI 1852), Francisco Jornet (ACRE340-62-T2-211, 1846), Francisco Macip (AMI 1852), Francisco Martí (PPQ 1817), Francisco Miró (PPQ 1817) (AMI 1852), Francisco Montaner (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852), Francisco d'Ossó (AMI 1852), Francisco Pradell (AMI 1852), Francisco Pros i Miguel (ACRE340-62-T2-209, 1845), Francisco Roca (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852), Francisco Rocamora (PPQ 1817) (AMI 1852), Francisco Sanç (AMI 1852) (RTD 1898), Francisco Sanç Cervelló (RTD 1898), Francisco Sedó (AMI 1852), Francisco Sonadelles Argilaga (RTD 1898), Francisco Teixidor (PPQ 1817), Francisco Torner (PPQ 1817), Francisco Torres la viuda de (AMI 1852), Francisco Veà (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-209, 1845) (ACRE340-62-T2-10, 1846 204 205) la viuda de (AMI 1852), Francisco Viaplana (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-207, 1831) (ACRE340-62-T2-209, 1845), Francisco Vilars (AMI 1852).

Gabriel

Individus: Gabriel Sonadelles (AMI 1852).

Isidre

Formes: Isidro

Individus: Isidre Tarragó (AMI 1852).

Jacint

Formes: Jacinto

Individus: Jacint Alabart (AMI 1852), Jacint González (AMI 1852).

Jaume

Formes: Jaime

Individus: Jaume Argilaga (AMI 1852), Jaume Artal (AMI 1852), JAume Bieto (PPQ 1817), Jaume Cavaller (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-207, 1831), Jaume Cervelló (PPQ 1817) (AMI 1852), Jaume Ferrer la viuda de (AMI 1852), JAume Gironès (PPQ 1817), Jaume González (RTD 1898), Jaume González Ferre la viuda de (RTD 1898), Jaume Jornet (AMI 1852), Jaume Julia (AMI 1852), Jaume Macip (PPQ 1817), Jaume Miró (PPQ 1817) (AMI 1852), Jaume Montagut (AMI 1852), Jaume Montaner (AMI 1852), Jaume Oliver (AMI 1852), Jaume d'Ossó (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-209, 1845 ACRE340-62-T2-213) (ACRE340-62-T2-10, 1846 ACRE340-62-T2-210, 1846)(AMI 1852), Jaume Pros Cavaller (RTD 1898), Jaume Sabater (AMI 1852), Jaume Salamé (PPQ 1817), Jaume Sentís (AMI 1852), Jaume Tarragó (AMI 1852) (RTD 1898), Jaume Torner (PPQ 1817).

Joan

Formes: Juan

Individus: Joan Argilaga (PPQ 1817) (AMI 1852) (RTD 1898), Joan Bartolomé (PPQ 1817), Joan Bieto (ACRE340-62-T2-200, 1803) (ACRE340-62-T2-205, 1815) (ACRE340-62-T2-206, 1817) (AMI 1852), Joan Bieto (PPQ 1817), Joan Bieto (PPQ 1817),[140] Joan Bieto Cebrià (ACRE340-62-T2-204, 1814) (AMI 1852), Joan Carim (PPQ 1817) (AMI 1852), Joan Catxella (AMI 1852), Joan Cavaller (AMI 1852), Joan Cavaller Pradell (RTD 1898), Joan Cervelló (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-213, 1845), Joan Colomer (AMI 1852), Joan Domènec (PPQ 1817),[141] Joan de Domènec i de Salvador (ACRE340-62-T2-199, 1803) (ACRE340-62-T2-204, 1814) (ACRE340-62-T2-205, 1815) (ACRE340-62-T2-206, 1817) Joan de Domènec (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-7, 1829) (ACRE340-62-T2-207, 1831)

[139] Són dos persones diferents. L'un vivia al barri de Sant Miquel; i, l'altre, al del carrer del Cementiri.
[140] Són dos individus diferents. L'un vivia al barri de la Plaça i El Perxe; i, l'altre, al del carrer Major.
[141] La font PPQ 1817 recull dos Joan Domènec al barri de la Plaça i el Perxe, un dels dos du el tractament "Dn." al davant

(ACRE340-62-T2-209, 1845),[142] Joan Ferrer (PPQ 1817) (AMI 1852), Joan Franquet (AMI 1852), Joan Garcia (AMI 1852), Joan Gironès (AMI 1852), Joan González (PPQ 1817) (AMI 1852), Joan Grau (RTD 1898), Joan Guinau major (AMI 1852), Joan Guinau menor (AMI 1852), Joan Jordà i Ferrer (ACRE340-62-T2-202, 1805), Joan Jornet (AMI 1852), Joan Macip (PPQ 1817) (AMI 1852), Joan Miró (PPQ 1817) (AMI 1852) (RTD 1898), Joan Montagut (AMI 1852), Joan Montaner (PPQ 1817) (AMI 1852), Joan Montclús (AMI 1852), Joan Pros (RTD 1898), Joan Pujals (AMI 1852), Joan Ramon (ACRE340-62-T2-209, 1845), Joan Rosselló (AMI 1852), Joan Salamé (PPQ 1817), Joan Salamé (PPQ 1817) (AMI 1852) (RTD 1898),[143] Joan Salamé Tarragó (RTD 1898), Joan Sanç (AMI 1852), Joan Sentís (AMI 1852), Joan Serra (AMI 1852), Joan Tarragó (PPQ 1817) (RTD 1898), Joan Teixidor (PPQ 1817) (AMI 1852), Joan Torner (PPQ 1817), Joan Veà (PPQ 1817), Joan Viaplana (PPQ 1817) (AMI 1852), Joan Vidal (AMI 1852), Joan Vila (AMI 1852).

Joaquim

Formes: Joaquín

individus: Joaquim Esquirol (AMI 1852), Joaquim Montaner (AMI 1852).

Jordi

Formes: Jorge

Individus: Jordi Miró (PPQ 1817) (AMI 1852) (RTD 1898).

Josep

Formes: Jose, Josef, José Antonio

Individus: Josep Argany Rocamora (RTD 1898), Josep Amorós (AMI 1852), Josep Artal (AMI 1852), Josep Bieto (PPQ 1817), Josep Bieto (PPQ 1817),[144] Josep Carim (PPQ 1817) (AMI 1852), Josep Cavaller (PPQ 1817) (AMI 1852), Josep Cornet (ACRE340-62-T2-202, 1805), Josep Cervelló (ACRE340-62-T2-8, 1842, 201), Josep Domènec (PPQ 1817), Josep Estivill Agneta (AMI 1852), Josep Estivill Jornet (AMI 1852), Josep Ferrer (AMI 1852) (RTD 1898), Josep Fortuny (ACRE340-62-T2-209, 1845) (AMI 1852) (RTD 1898), Josep Fortuny Homdedeu (RTD 1898), Josep Gironès (PPQ 1817), Josep Gisbert (AMI 1852), Josep González (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-210, 1846) (AMI 1852), Josep Guinau (AMI 1852), Josep Jordà (PPQ 1817) Josep Jornet (ACRE340-62-T2-202, 1805) (AMI 1852), Josep Jornet Pava (AMI 1852), Josep Macip (AMI 1852), Josep Manero (AMI 1852), Josep de Martí (RTD 1898), Josep Miró (PPQ 1817) (AMI 1852), Josep Miró (PPQ 1817),[145] Josep Montaner (AMI 1852), (RTD 1898), Josep Nicolau (AMI 1852), Josep Nicolau Bieto (RTD 1898),[146] Josep Ortiga (AMI 1852), Josep d'Ossó (ACRE340-62-T2-199, 1803, ACRE340-62-T2-200, 1803) (ACRE340-62-T2-203, 1807) (ACRE340-62-T2-10, 1846) (AMI 1852) (RTD 1898), Josep Otó (AMI 1852), Josep Pradell (ACRE340-62-T2-204, 1814), Josep Pros (ACRE340-62-T2-209, 1845) (AMI 1852), (RTD 1898), Josep Rosselló (AMI 1852), Josep Salamé (PPQ 1817),[147] Josep Salamé (ACRE340-62-T2-206, 1817) (PPR 1817) (AMI 1852), Josep Salamé Torner (RTD 1898), Josep Salamé Tarragó (RTD 1898), Josep Sales (PPQ 1817), Josep Sanç (RTD 1898), Josep Sedó (AMI 1852), Josep Sentís (AMI 1852), Josep Serra (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852), Josep Sonadelles (PPQ 1817), Josep Tarragó (PPQ 1817) (AMI 1852) (RTD 1898), Josep Tarragó (PPQ 1817),[148] Josep Tarragó (PPQ 1817),[149] Josep Teixidor (ACRE340-62-T2-211, 1846) (ACRE340-62-T2-212, 1853), Josep Torner (PPQ 1817), Josep Veà (AMI 1852), Josep Viaplana (RTD 1898), Josep Vidal (AMI 1852), Josep Vila (ACRE340-62-T2-205, 1815) (ACRE340-62-T2-206, 1817) (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-207, 1831) (AMI 1852) (RTD 1898), Josep Vila (PPQ 1817),[150] Josep Vila (PPQ 1817),[151]

[142] Malgrat que en alguns casos s'ha recollit el nom amb només un dels cognoms, es tracta de Joan de Domènec i de Salvador, un dels hereus de la família de Domènech Martí, nascut a Vinebre el 1760 i enterrat a Reus el 1835.
[143] Són dos individus diferents que vivien al mateix barri, al del carrer Major.
[144] Són dos individus diferents, atès que estan censats en diferents barris: barri de Sant Miquel i barri del carrer Major.
[145] Són dos individus diferents que vivien al mateix barri, al de Sant Miquel.
[146] Nicolau és el primer cognom.
[147] Són dos individus diferents que estan censats en el mateix barri, el del carrer del Cementiri.
[148] Són dos individus diferents, atès que estan censats en diferents barris: barri del Calvari i Piles i barri del carrer Major.
[149] Tercer Josep Tarragó, vivia al barri de Sant Miquel.
[150] Són dos individus diferents, atès que estan censats en diferents barris: barri del carrer Major i barri del carrer del Cementiri.

Josep Vila Montaner (RTD 1898), Josep Vilars (AMI 1852), Josep Vinyes (AMI 1852), Josep Antoni Biarnès (AMI 1852), Josep Antoni Cervelló (AMI 1852).

Lluís

Formes: Luis

Individus: Lluís Fortuny (RTD 1898), Lluís Sedó (AMI 1852), Lluís Teixidor Salamé (RTD 1898).

Manel

Formes: Manuel

Individus: Manel Pujals (AMI 1852), Manuel Tarragó (PPQ 1817), Manel Tarragó Esquirol (AMI 1852), Manel Veà (PPQ 1817).

Marc

Formes: Marcos

Individus: Marc Domènec (AMI 1852).

Marcel·lí

Formes: Marcelino

Individus: Marcel·lí Carim (PPQ 1817).

Marià

Formes: Mariano

Individus: Marià Cervelló (AMI 1852) (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878) (RTD 1898), Marià Esquirol (RTD 1898), Marià González (PQ 1817) (ACRE340-62-T2-7, 1829), Marià Jornet (RTD 1898), Marià Jornet Serrano (RTD 1898).

Martí

Formes: Martí, Martín

Individus: Martí Casador (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878), Martí Estivill (AMI 1852),

Mateu

Formes: Mateo

Individus: Mateu Montaner (PPQ 1817) (AMI 1852).

Miquel

Formes: Miguel, Miguel Juan

Individus: Miquel Argilaga (PPQ 1817) (AMI 1852), Miquel Batalla (AMI 1852), Miquel Blai (AMI 1852), Miquel Borràs (AMI 1852), Miquel Bosc (AMI 1852) (RTD 1898), Miquel Bosc Poquet (RTD 1898), Miquel Carim (ACRE340-62-T2-202, 1805) (ACRE340-62-T2-7, 1829) (ACRE340-62-T2-209, 1845) (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878) (AMI 1852), Miquel Carim i Argilaga (ACRE340-62-T2-213, 1845), Miquel Carim i Lloaro (ACRE340-62-T2-213, 1845), Miquel Carim Macip (AMI 1852), Miquel Carim i Miró (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878), Miquel Escoda (AMI 1852), Miquel Esquirol (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-202, 1805) (ACRE340-62-T2-204, 1814) (ACRE340-62-T2-10, 1846), Miquel Macip (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-208, 1842), Miquel Masdeu (AMI 1852), Miquel Montaner (AMI 1852), Miquel Poquet (PPQ 1817), Miquel Pros (AMI 1852), Miquel Salamé Esquirol (RTD 1898), Miquel Sanç (PPQ 1817), Miquel Sentís (AMI 1852), Miquel Tarragó (PPQ 1817) (AMI 1852) (RTD 1898), Miquel Tarragó (PPQ 1817),[152] Miquel Tarragó Barbut[153] (AMI 1852), Miquel Viaplana (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852), Miquel Viaplana Salamé (RTD 1898), Miquel Vila (PPQ 1817) (AMI 1852) (RTD 1898), Miquel Vila major (PPQ 1817),[154] Miquel Vila menor (PPQ 1817),[155] Miquel Vila Bieto (ACRE340-62-T2-7, 1829), Miquel Vinyes (AMI 1852), Miquel Joan Martí (ACRE340-62-T2-199, 1803) (ACRE340-62-T2-203, 1807) (ACRE340-62-T2-207, 1831).

Narcís

Formes: Narciso

Individus: Narcís Álvarez (AMI 1852) la viuda de (RTD 1898), Narcís Escoda (AMI 1852), Narcís Montclús Tarragó (RTD 1898).

---

[151] Tercer Josep Vila, vivia al barri de la Plaça i el Perxe.

[152] Es tracta de dos persones diferents, l'un viu al barri de Sant Miquel; i, l'altre, al del Cementiri.

[153] "Barbut" amb molta probabilitat és un renom.

[154] Es tracta de dos persones diferents, l'un viu al barri de la Plaça i el Perxe; i, l'altre, al del Calvari i Piles.

[155] Miquel Vila major i Miquel Vila menor viuen al barri del calvari i Piles.

Pau

Formes: Pablo

Individus: Pau Cervelló (PPQ 1817) (AMI 1852), Pau Macip (AMI 1852), Pau Perelló (AMI 1852).

Pere

Formes: Pedro, Pedro Juan

Individus: Pere Amorós (AMI 1852), Pere Artal (AMI 1852), Pere Borràs (AMI 1852), Pere Carim (PPQ 1817) (AMI 1852), Pere Joan Castelló (PPQ 1817), Pere Cavaller (AMI 1852), Pere Gisbert (AMI 1852), (RTD 1898), Pere Montaner (AMI 1852), Pere Montclús (RTD 1898), Pere Montclús Tarragó (RTD 1898), Pere Oliver (AMI 1852), Pere Roca (ACRE340-62-T2-213, 1845), Pere Soler la viuda de (AMI 1852), Pere Teixidor (ACRE340-62-T2-202, 1805) (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-207, 1831) (ACRE340-62-T2-10, 1846) (AMI 1852), Pere Veà (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-209, 1845 ACRE340-62-T2-213)(AMI 1852), Pere Veà (PPQ 1817),[156] Pere Viaplana (ACRE340-62-T2-209, 1845), Pere Joan Jardí (AMI 1852), Pere Joan Maimó (AMI 1852).

Rafel

Formes: Rafael

Individus: Rafel Montaner (AMI 1852).

Ramon[157]

Individus: Ramon Abellà (AMI 1852), Ramon Arbó (la viuda de) (AMI 1852), Ramon Argilaga (PPQ1817) la viuda de (AMI 1852), Ramon Artal (AMI 1852), Ramon Biarnès (AMI 1852), Ramon Domènec (PPQ 1817) (AMI 1852), Ramon Escoda la viuda de (AMI 1852), Ramon Estivill (AMI 1852), Ramon Ferrer (AMI 1852), Ramon Grau (AMI 1852), Ramon Guinau (AMI 1852), Ramon Homdedéu (AMI 1852), Ramon Jornet (AMI 1852), Ramon Macip (AMI 1852), Ramon Martí (PPQ 1817), Ramon Miró (AMI 1852), Ramon Miró Ferrer (RTD 1898), Ramon Montaner (AMI 1852), Ramon d'Ossó (RTD 1898), Ramon Poquet (AMI 1852), Ramon Poquet Ferrer (RTD 1898), Ramon Pros Cavaller (RTD 1898), Ramon Rocamora (AMI 1852), Ramon Sentís (AMI 1852), Ramon Tarragó (AMI 1852) (RTD 1898), Ramon Vila (PPQ 1817) (RTD 1898), Ramon Vilars (AMI 1852).

Salvador

Individus: Salvador de Salvador (ACRE340-62-T2-203, 1807), Salvador Tarragó (ACRE340-62-T2-8, 1842).

Sebastià

Formes: Sebastian

Individus: Sebastià Pujals (AMI 1852).

Simeó

Formes: Simeón

Individus: Simeó Ferrer (AMI 1852).

Tomàs

Formes: Tomás

Individus: Tomàs Biarnès (AMI 1852), Tomàs Macip (AMI 1852).

Valentí

Formes: Valentín

Individus: Valentí Cervelló (AMI 1852).

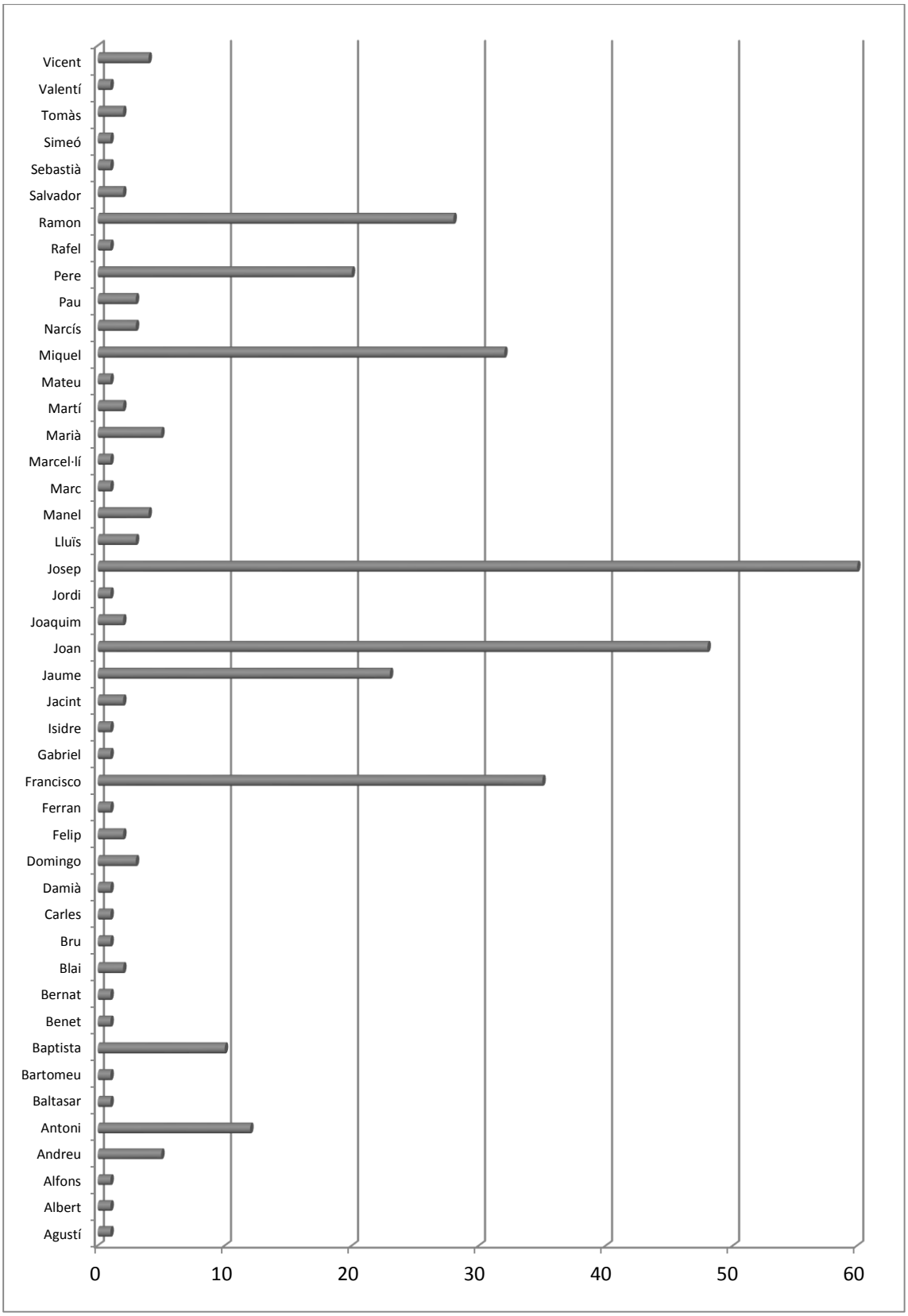
Vicent

Formes: Vicente

Individus: Vicent Busom (PPQ 1817), Vicent Estivill (AMI 1852), Vicent Estivill Sentís (RTD 1898), Vicent Otó (AMI 1852).

[156] Es tracta de dos persones diferents, l'un viu al barri de Sant Miquel; i, l'altre, al del carrer Major.

[157] En aquest segle ja no apareix cap Raimond.

Prenoms masculins del segle XIX

Prenoms d'home del segle XX

En aquest segle s'implanta la construcció de prenoms més dos cognoms. Tanmateix, en alguns dels documents, per abreujar, se'n citen amb només un cognom. Aquestes formes s'han desestimat i no han estat recollides.

S'han recollit 65 prenoms de 515 individus totals: Abelard, Agustí, Albert, Aleix, Alexandre, Alfons, Àlvar, Amadeu, Andreu, Antoni, Bartomeu, Baptista, Benet, Blai, Bru, Camil, Carles, Daniel, David, Domingo, Eduard, Enric, Ernest, Esteve, Ezequiel, Faustí, Felip, Ferran, Francisco, Frederic, Genari, Innocenci, Ismael, Jacint, Jaume, Joan, Joaquim, Jordi, Josep, Julià, Lluïs, Manel, Marc, Marià, Martí, Maties, Maurici, Melitó, Miquel, Narcís, Pasqual, Pau, Pere, Pius, Ramon, Salvador, Severí, Silveri, Simeó, Teodor, Timoteu, Trinitat, Venanci, Vicent i Víctor. Al final de l'apartat, es presenta un gràfic com a resum de les dades.

Abelard
: Formes: Abelardo
: Individus: Abelard Porta Grau (MATR 1924).

Agustí
: Formes: Agustín, Agustín Domingo, Agustín Jorge
: Individus: Agustí Esquirol Salamé (LLI 1939), Agustí Fumador Bosc (RTD 1908) (MATR 1918), Agustí Jordi Fumador González (BAPT 1920), Agustí Fumador Tarragó (RTD 1908), Agustí Porta Fumador (MATR 1923), Agustí Domingo Porta Pros (BAPT 1924), Agustí Tarragó Amorós (BAPT 1918), Agustí Tarragó Crivillé (BAPT 1918).

Albert
: Formes: Alberto, Alberto Jacinto
: Individus: Albert Cervelló Jové (RTD 1909), Albert Cervelló i Cervelló (RTD 1905) (RTD 1909) (LLI 1915) (MATR 1918), Albert Jacint Cervelló Gonzalez (BAPT 1919), Albert Cervelló Porta (OBIT 1923).

Aleix
: Formes: Alejo
: Individus: Aleix Jordà Argilaga (LLI 1939).

Alexandre
: Formes: Alejandro Alberto
: Individus: Alexandre Albert Vila Argilaga (BAPT 1922).

Alfons
: Formes: Alfonso
: Individus. Alfons Fortuny Sanç (RTD 1903).

Àlvar
: Formes: Álvaro
: Individus: Àlvar Artal Gironès (MATR 1918), Àlvar Viaplana Salamé (RTD 1911).

Amadeu
: Formes: Amadeo
: Individus: Amadeu Montaner Carim (OBIT 1918).

Andreu
: Formes: Andrés
: Individus: Andreu Carim Torres (RTD 1903), Andreu Mani Esquirol (MATR 1925), Andreu Piquer Martí (BAPT 1925), Andreu Viaplana Salamé (RTD 1902) (RTD 1907) (RTD 1908) (RTD 1911).

Antoni
: Formes: Antonio, Antonio Juan, Antonio Luis
: Individus: Antoni Joan Carim Pros (BAPT 1926), Antoni Cavaller Borrell (RTD 1902), Antoni Vervelló Aleu (OBIT 1926), Antoni Ferrer Carim (LLI 1915), Antoni Miranda Cervelló (MATR 1919), Antoni Lluís Montclús Carim (BAPT 1925), Antoni Porta Veà (BAPT 1925) (LLI 1939), Antoni Salamé Montclús (RTD 1905), Antoni Salamé Torner (RTD 1904), Antoni Vila Veà (OBIT 1921).

Baptista

Formes: Bautista, Juan Bautista

Individus: Baptista Amorós i Gisbert (RTD 1907), Joan Baptista Argilaga González (RTD 1905), Joan Baptista Aleu i Serres (RTD 1902), Joan Baptista Amorós Gisbert (RTD 1902), Joan Baptista Carim Argilaga (RTD 1903), Joan Baptista Carim cervelló (OBIT 1918), Joan Baptista Carim Masdéu (OBIT 1918), Baptista Carim Pradell (RTD 1901), Joan Baptista Gironès Llorens (RTD 1903) (RTD 1909), Baptista Miró Argilaga (RTD 1901), Baptista Miró Montaner (RTD 1904), Joan Baptista Miró Pradell (BAPT 1921), Joan Baptista Miró Vila (RTD 1905), Baptista Montaner Cervelló (BAPT 1918), Joan Baptista Sanç Cervelló (RTD 1902) (RTD 1907) (OBIT 1922).

Bartomeu

Formes: Bartolomé

Individus: Bartomeu Tarragó Crivillé (BAPT 1925).

Benet

Formes: Benito

Individus: Benet González Franquet (RTD 1904) (OBIT 1921), Benet González Montaner (MATR 1919), Benet González d'Ossó (RTD 1903) (LLI 1915) (OBIT1922), Benet Segarra Barberà (LLI 1939), Benet Viaplana Gisbert (RTD 1911).

Blai

Formes: Blas

Individus: Blai Poquet Cervelló (RTD 1902).

Bru

Formes: Bruno

Individus: Bru Tarragó Miró (RTD 1902).

Camil

Formes: Camilo

Individus: Camil Carim Cervelló (RTD 1905).

Carles

Formes: Carlos

Individus: Carles Cavaller Pradell (RTD 1903) (RTD 1906).

Daniel

Formes: Daniel

Individus: Daniel Miró Pradell (MATR 1926), Daniel Miró Vila (RTD 1901) (RTD 1907) (RTD 1908) (RTD 1911).

David

Formes: David José

Indviudos: David Josep Pros Ferrer (BAPT 1924).

Domingo

Formes: Domingo, Domingo José, Domingo Conrado Vifredo

Individus: Domingo Conrad Guifré Amorós Miró (BAPT 1920), Domingo Cavaller Busom (RTD 1911), Domingo Cavaller Tarragó (OBIT1922), Domingo González Tarragó (MATR 1921), Domingo Montclús González (MATR 1925) (OBIT 1925), Domingo Josep Noguers Macip (BAPT 1920), Domingo Noguers Pujol (MATR 1918) (MATR 1919), Domingo Porta Ferrer (RTD 1901) (OBIT 1921), Domingo Josep Porta Jordà (BAPT 1922) (OBIT 1923), Domingo Vila Carim (BAPT 1918) (OBIT 1926).

Eduard

Formes: Eduardo

Individus: Eduard Carim Teixidor (RTD 1905) (LLI 1915).

Enric

Formes: Enrique

Individus: Enric Cavaller i Soler (RTD 1905), Enric Masdeu Carim (RTD 1905), Enric Sedó Perera (RTD 1903), Enric Teixidor Tarragó (LLI 1939).

Ernest

Formes: Enesto Emilio

Individus: Ernest emili Vila Maimó (BAPT 1922).

Esteve

Formes: Esteban

Individus: Esteve González Carim (RTD 1901).

Ezequiel

Formes: Ezequiel ernesto

Individus Ezequiel Ernest Miró González (BAPT 1918).

Faustí

Formes: Faustino Juan, Faustino Mario

Individus: Faustí Màrius Amorós Cervelló (BAPT 1922) (OBIT 1923), Faustí Joan Amorós Cervelló (BAPT 1924).

Felip

Formes: Felipe, Felipe David

Individus: Felip David Cervelló González (BAPT 1921), Felip Porta González (MATR 1923), Felip Porta Grau (RTD 1901), Felip Porta Salamé (BAPT 1924).

Ferran

Formes: Fernando

Individus: Ferran Bartolomé Vila (LLI 1939).

Francisco

Formes: Francisco, Francisco Mariano

Individus: Francisco Amorós Bieto (RTD 1901), Francisco Amorós Gisbert (RTD 1902) (RTD 1909) (MATR 1918), Francisco Argilaga Bieto (RTD 1901), Francisco Argilaga Tarragó (OBIT 1920), Francisco Artal Macip (BAPT 1918) (OBIT 1921), Francisco Carim (Aiguado) (RTD 1904), Francisco Carim Argilaga (RTD 1903), Francisco Carim Bieto (RTD 1904) (RTD 1907), Francisco Carim Macip (RTD 1903), Francisco Cavaller Amorós (MATR 1923) (BAPT 1925), Francisco Esquirol Rojals (RTD 1904), Francisco Ferrer Viaplana (RTD 1907) (RTD 1911) (RTD 1917) (OBIT 1920), Francisco Gironès Cari (BAPT 1921), Francisco Gironès Tarragó (LLI 1939), Francisco González Ferrer (RTD 1903), Francisco González Salamé (RTD 1903) (RTD 1907) (RTD 1909), Francisco González Taberne (LLI 1915), Francisco Marià González Viaplana (BAPT 1920), Francisco González Viaplana (BAPT 1925),[158] Francisco Jornet Maranco (MATR 1921) (BAPT 1925), Francisco Macip Veà (BAPT 1918), Francisco Miró Carim (RTD 1902), Francisco Miró Ciuraneta (RTD 1901) (RTD 1905), Francisco Miró Estivill (OBIT 1918), Francisco Miró González (LLI 1939), Francisco Montaner Bieto (LLI 1939), Francisco Montaner Cervelló (BAPT 1918), Francisco Montaner Esquirol (LLI 1939), Francisco montaner González (OBIT 1926), Francisco Montaner Salamé (RTD 1903), Francisco Montclús Tarragó (LLI 1939), Francisco Pradell Nicolau (RTD 1905) (RTD 1908) (RTD 1911) (OBIT 1919), Francisco Pros Cervelló (LLI 1939), Francisco Pros Montaner (RTD 1909), Francisco Salamé Bieto (RTD 1901), Francisco Salamé Carim (MATR 1919), Francisco Salamé Montaner (RTD 1907) (RTD 1911), Francisco Salamé teixidor (MATR 1924), Francisco Sanç Cervelló (RTD 1902) (OBIT 1919), Francisco Sedó Sentís (RTD 1901), Francisco Tarragó Gironès (OBIT 1926), Francisco Tarragó Llauradó (LLI 1939), Francisco Tarragó Miró (MATR 1921) (LLI 1939), Francisco Teixidor Gasol (RTD 1902), Francisco Tramunt Veà (RTD 1903), Francisco Veà Argilaga (MATR 1919) (BAPT 1925), Francisco Veà Pallisa (RTD 1903), Francisco Veà Olivero (RTD 1903), Francisco Veà d'Ossó (RTD 1903), Francisco Veà *Garsot*[159] (RTD 1904), Francisco Veà Torres (RTD 1901) (RTD 1911), Francisco Vila Gironès (LLI 1939).

Frederic

Formes: Federico

Individus: Frederic Cervelló i Cervelló (RTD 1909), Frederic Tarragó Soler (RTD 1901)

Gener/Genari

Formes: Genaro Francisco

Individus: Genari Francisco Jornet Teixidor (BAPT 1925).

[158] Són dos persones diferents. L'un és batejat el 1920; i, l'altre, és padrí de bateig el 1925.

[159] Molt probablement "Garsot" no és el segon cognom, sinó un malnom que fa referència als habitants de Garcia, el gentilici popular dels quals és "garces".

Innocenci

Formes: Inocencio

Individus: Innocenci Montaner Serres (LLI 1939).

Ismael

Formes: Ismael

Individus: Ismael Cervelló Pros (BAPT 1919).

Jacint

Formes: Jacinto

Individus: Jacint González Miró (MATR 1924), Jacint González Tomás (RTD 1904).

Jaume

Formes: Jaime, Jaime Francisco, Jaime Fernando José, Jaime Víctor, Jaime Antonio Miguel, Jaime José, Jaime Miguel, Santiago, Santiago José

Individus: Jaume Miquel Argilaga Joan (BAPT 1924), Jaume Borràs Vilas (RTD 1901), Jaume Cervelló Agustí (LLI 1939), Jaume Cervelló Cervelló (RTD 1909), Jaume Cervelló Pintó (RTD 1902) (RTD 1903) (RTD 1909) (LLI 1915) (OBIT 1926), Jaume Josep Cervelló Pros (BAPT 1923), Jaume Cervelló Rocamora (RTD 1902) (OBIT 1919), Jaume Antoni Miquel Domènec Miró (BAPT 1922), Jaume González Argilaga (LLI 1915) (LLI 1939), Jaume González Miró (MATR 1921), Jaume Josep Gramunt Esquirol (BAPT 1923), Jaume Masdeu Tafall (RTD 1903), Jaume Josep Miró Miró (BAPT 1924), Jaume Miró Tarragó (MATR 1920), Jaume Pros Miró (RTD 1909), Jaume Pros d'Ossó (RTD 1902), Jaume Maimó Sangenís (RTD 1901), Jaume Morella Bello (MATR 1923), Jaume Poquet Gasol (RTD 1908) (RTD 1909) (LLI 1939), Jaume Pros Cavaller (RTD 1901) (OBIT 1922), Jaume Pros Ferrer (OBIT 1919), Jaume Ferran Josep Pros Ferrer (BAPT 1922),[160] Jaume Pros Miró (RTD 1905) (OBIT 1922), Jaume Pros Sonadelles (BAPT 1919), Joan Serra Salamé (RTD 1909), Jaume Tarragó Viaplana (RTD 1903), Jaume Teixidor Cavaller (BAPT 1918), Jaume Teixidor Pradell (BAPT 1919) (OBIT 1920), Jaume Tramunt Argilaga (LLI 1939), Jaume Francisco Viaplana Gramunt (BAPT 1919), Jaume Vila Carim (RTD 1905) (BAPT 1925) (LLI 1939), Jaume Vila Tarragó (LLI 1939), Jaume Víctor Vila Veà (BAPT 1922).

Joan

Formes: Juan, Juan Mariano, Juan Miguel, Juan Jaime, Juan Antº Alfonso, Juan Mariano

Individus: Joan Amorós Gisbert (RTD 1909), Joan Amorós Viaplana (MATR 1920), Joan Bieto Cavaller (OBIT 1921), Joan Bieto Mur (MATR 1924), Joan Carim Bieto (RTD 1901), Joan Carim Cervelló (MATR 1918) (MATR 1925), Joan Carim Homdedéu (MATR 1918), Joan Carim Pradell (RTD 1903), Joan Cavaller Borrell (RTD 1901) (RTD 1902), Joan Marià Cavaller Ruana (BAPT 1918), Joan Cervelló Miró (RTD 1902) (LLI 1915), Joan Cervelló Vila (RTD 1902) (RTD 1904) (MATR 1918) (OBIT 1923), Joan Domènec Anguela (MATR 1920) (LLI 1939), Joan Domènec Teixidor (MATR 1921), Joan Esquirol Rojals (RTD 1904) (RTD 1906), Joan Esquirol Salamé (MATR 1920), Joan Ferrer i Carim (RTD 1907) (OBIT 1925), Joan Ferrer Roca (LLI 1915), Joan González Ferrer (Joana) (RTD 1903), Joan Gironés d'Ossó (RTD 1908), Joan Macip esquirol (OBIT 1925)Joan Macip Pros (MATR 1919), Joan Macip Tarragó (RTD 1903) (RTD 1904), Joan Marià Mani Vila (BAPT 1926) (OBIT 1926), Joan Masdéu Palos (MATR 1918) (LLI 1939), Joan Miró Amorós (MATR 1921), Joan Antoni Alfons Miró Bosc (BAPT 1924), Joan Jaume Miró Cervelló (BAPT 1922) (OBIT 1922), Joan Miró Domènec (BAPT 1921), Joan Miró Porta (LLI 1939), Joan Miró Pradell (RTD 1901) (MATR 1921) (MATR 1925), Joan Miró Ralell (RTD 1911), Joan Miró Sonadelles (LLI 1939), Joan Miquel Miró Teixidor (BAPT 1923), Joan Miró Viaplana (BAPT 1918), Joan Miró Vila (RTD 1901) (RTD 1903) (RTD 1905) (RTD 1911) (BAPT 1918) (OBIT 1918) (LLI 1939), Joan Miró Vila (OBIT 1921),[161] Joan Montaner Argilaga (OBIT 1918), Joan Montaner Gasol (RTD 1905), Joan Pradell Jordà (RTD 1901) (RTD 1902) (OBIT 1919), Joan Pradell Nicolau la viuda de (RTD 1901), Joan Pros Cavaller (LLI 1915), Joan Pros Duran (OBIT 1920), Joan Pros Miró (OBIT 1918) (MATR 1925), Joan Pros Montaner (OBIT 1918), Joan

[160] Són dos persones diferents. El primer mor l'any 1919. El segon és batejat el 1922.

[161] Són dos persones diferents. L'un mor l'ant 1921 i l'altre se'l localitza com a viudo el 1918 i se'n registra activitat el 1939.

Pros Montaner MATR 1925),[162] Joan Pros d'Ossó (RTD 1906) (RTD 1908) (OBIT 1925), Joan Rira Aragonès (LLI 1939), Joan Roca Ribes (OBIT 1918), Joan Salamé Miró (BAPT 1918) (MATR 1918), Joan Salamé Teixidor (MATR 1920), Joan Sedó Perera (RTD 1903), Joan Serra Homdedéu (LLI 1939), Joan Serra Salamé (RTD 1906), Joan Serres Serra (RTD 1901) (RTD 1902) (RTD 1905) (LLI 1915), Joan Sonadelles Argilaga (RTD 1903), Joan Tarragó Amorós (BAPT 1921) (OBIT 1921), Joan Tarragó Bieto (RTD 1902), Joan Tarragó Carim (MATR 1925)(LLI 1939), Joan Tarragó Miró (MATR 1922), Joan Tarragó Poquet (OBIT 1925), Joan Tarragó Tarragó (BAPT 1923) (OBIT 1923), Joan Teixidor Cavaller (LLI 1939), Joan Teixidor Gasol (RTD 1902), Joan Teixidor Gisbert (RTD 1903), Joan Teixidor González (RTD 1901), Joan Teixidó Martí (RTD 1902), Joan Vila Bieto (OBIT 1925), Joan Vila Carim (MATR 1925), Joan Vila Homdedéu (LLI 1939), Joan Vila Macip (OBIT 1919), Joan Vila Pros (BAPT 1919).

Joaquim

Formes: Joaquín

Individus: Joaquim Argilaga Jornet (RTD 1903) (OBIT 1918), Joaquim Ferrer Rojals (RTD 1907), Joaquim González Viaplana (MATR 1924) (BAPT 1925), Joaquim Tarragó Jordà (OBIT 1926), Joaquim Tarragó Veà (RTD 1905) (RTD 1911) (OBIT 1918) (LLI 1939), Joaquim Veà Miró (RTD 1903) (RTD 1905) (RTD 1908), Joaquim Veà Macip (RTD 1908), Joaquim Vilar i Prunera (RTD 1908) (RTD 1909).

Jordi

Formes: Jorge

Individus: Jordi Miró Argilaga (RTD 1902), Jordi Miró Estivill (LLI 1939).

Josep

Formes: José, José Antonio, José Domingo, José Francisco, José Francisco Miguel, José Jaime, José Joaquin, José Juan, José Maria, José Luis, José Mª Facundo, José Miguel, José Pedro, José Ramon, José Sebastian

Individus: Josep Amorós Cervelló (RTD 1902), Josep Amorós Viaplana (MATR 1921), Josep Argilaga Bartolomé (MATR 1919), Josep Argilaga Sabater (RTD 1906), Josep Pere Argilaga Veà (BAPT 1921), Josep Artal Elies (MATR 1918), Josep Artal Fumador (BAPT 1920) (OBIT 1920), Josep Biarnès Freixa (RTD 1903), Josep Bosc Tarragó (MATR 1926), Josep Carim Argilaga (RTD 1903), Josep Carim Bieto (RTD 1901), Josep Carim Homdedéu (MATR 1925), Josep Carim Tarragó (RTD 1903), Josep Carim Torres (OBIT 1918) (OBIT 1921), Josep Castellví Marc (OBIT 1921), Josep Cavaller Amorós (BAPT 1918), Josep Miquel Cavaller Argilaga (BAPT 1924), Josep Cavaller Borrell (RTD 1902), Josep Cavaller Ferrer (LLI 1915) (OBIT 1918), Josep cavaller González (MATR 1922), Josep Cavaller Viaplana (RTD 1901) (RTD 1903) (RTD 1907), Josep Cervelló Rocamora (RTD 1901) (RTD 1902), Josep Miquel Domènec González (BAPT 1920), Josep Esquirol Salamé (MATR 1918) (MATR 1921) (LLI 1939), Josep Jaume Esquirol Salamé (BAPT 1924),[163] Josep Ferrer Roca (RTD 1902) (RTD 1903) (RTD 1911) (MATR 1918)(LLI 1939), Josep Ferrer Rojals (RTD 1902) (RTD 1907), Josep Ferrer Viaplana (RTD 1911) (LLI 1915) (LLI 1939), Josep Fortuny Homdedeu (RTD 1902) (RTD 1903) (RTD 1909) (RTD 1911), Josep Fortuny Bayona (RTD 1911), Josep Gironès Argilaga (RTD 1903), Josep Gironès Jornet (OBIT 1918), Josep Gironès Sonadelles (RTD 1909), Josep González Miró (BAPT 1918), Josep Francisco González Montagut (BAPT 1925), Josep González Montclús (BAPT 1918), Josep González Salamé (OBIT 1922), Josep González Viaplana (BAPT 1925), Josep Homdedéu Pradell (RTD 1911), Josep Jordà Argilaga (LLI 1915), Josep Jornet Miró (RTD 1903) (BAPT 1925) (OBIT 1925), Josep Macip Esquirol (MATR 1918) (OBIT 1918), Josep Maria Facund Miró Bosc (BAPT 1920), Josep Joaquim Miró Domènec (BAPT 1926), Josep Miró Estivill (OBIT 1918), Josep de Martí i Cardeñas (RTD 1903), Josep Miró Carim (LLI 1939), Josep Miró Cavaller (MATR 1923), Josep Miró Masdéu (OBIT 1924), Josep Joan Miró Tarragó (MATR 1920), Josep Miró Vila (RTD 1904) (LLI 1939), Josep Montaner Gasol (RTD 1905) (RTD 1911), Josep Ramon

[162] Són dos persones diferents. L'un mor el 1918 i l'altre es casa el 1925.

[163] Són dos persones diferents, el primer és testimoni en un acsament l'any 1918. I el segon, és batejat el 1924.

Montaner Gironès (BAPT 1923), Josep Sebastià Montaner Montaner (BAPT 1920), Josep Joan Montaner Serra (BAPT 1924), Josep Antoni Montaner Serres (MATR 1923), Josep Lluís Montclús Carim (BAPT 1923) (OBIT 1924), Josep Montclús González (RTD 1911), Josep Francisco Miquel Montclús Jordà (BAPT 1923), Josep Morella Amorós (BAPT 1926), Josep Francisco Noguers Macip (BAPT 1924), Josep d'Ossó i Català (RTD 1903), Josep d'Ossó Carim (MATR 1918) (LLI 1939), Josep d'Ossó Poquet (RTD 1903), Josep Pedret Viaplana (OBIT 1920), Josep Pedrol Viaplana (BAPT 1920), Josep Pla Vila (RTD 1903), Josep Maria Poquet Carim (BAPT 1925), Josep Poquet Pros (RTD 1901) (RTD 1902) (RTD 1906) (MATR 1918), Josep Porta Montaner (LLI 1939), Josep Porta Sonadelles (LLI 1939), Josep Pros Argilaga (RTD 1903) (OBIT 1922), Josep Pros Bosc (RTD 1903), Josep Pros Ossó (OBIT 1918), Josep Ramon Pros Sonadelles (OBIT 1919), Josep Sabater Argilaga (RTD 1908), Josep Salamé Argilaga (OBIT 1925), Josep Salamé Miró (RTD 1903) (OBIT 1918), Josep Miquel Salamé Miró (BAPT 1920),[164] Josep Joan Salamé Porta (BAPT 1921) (OBIT 1923), Josep Salamé Tarragó (RTD 1905), Josep Salamé Tarragó (BAPT 1926),[165] Josep Salamé Teixidor (MATR 1920), Josep Salamé Torner (RTD 1903) (RTD 1905), Josep Sanç Cervelló (RTD 1901) (RTD 1907) (RTD 1909), Josep Lluís Sentís Teixidor (BAPT 1919), Josep Seró Torres (OBIT 1924), Josep Antoni Serres Costa (RTD 1901) (RTD 1902), Josep Sonadelles Vila (RTD 1908), Josep Tarragó Bieto (RTD 1901), Josep Tarragó Castellví (RTD 1901), Josep Tarragó Miró (OBIT 1922), Josep Tarragó Soler (RTD 1901), Josep Tarragó Veà (MATR 1925), Josep Teixidor Serra (RTD 1911), Josep Veà Abella (MATR 1921), Josep Veà Miró la viuda de (RTD 1902) (RTD 1903), Josep Veà i Montaner (RTD 1905), Josep Veà i d'Ossó (RTD 1903), Josep Veà Pros (OBIT 1923), Josep Vila Amorós (BAPT 1919), Josep Vila Argilaga (RTD 1902) (MATR 1918), Josep Vila Cavaller (OBIT 1925), Josep Maria Vila Homdedéu (MATR 1918), Josep Domingo Vila Maimó (BAPT 1920) (OBIT 1920), Josep Vila Tarragó (LLI 1939).

Julià

Formes: Julian Juan Miguel
Individus: Julià Joan Miquel Porta Vila (BAPT 1920).

Lluís

Formes: Luis
Individus: Lluís Montclús Busom (MATR 1923) (BAPT 1925), Lluís Teixidor Salamé (RTD 1903).

Manuel

Formes: Manuel
Individus: Manuel Jordà Argilaga (LLI 1915).

Marc

Formes: Marcos
Individus: Marc Sedó Miró (RTD 1903).

Marçal

Formes: Marcial Francisco
Individus: Marçal Francisco Pradell Veà (BAPT 1921) (OBIT1921).

Marià

Formes: Mariano, Mariano José Mª
Individus: Marià Cavaller González (BAPT 1918), Marià González Teixidor (OBIT 1926), Marià Mani Pros (OBIT 1923), Marià Miranda Cervelló (MATR 1926), Marià Paül Pous (LLI 1915), Marià Josep Maria Pros Amorós (BAPT 1921), Marià Pros Cervelló (MATR 1918) (MATR 1920) (BAPT 1925), Marià Teixidor Gasol (RTD 1901) (RTD 1902), Marià Teixidor González (OBIT 1918), Marià Teixidor Salamé (OBIT 1918), Marià Veà i d'Ossó (RTD 1903) (RTD 1909).

Martí

Formes: Martin
Individus: Martí Sentís Pallejà (MATR 1919).

[164] Són dos persones diferents. El primer és pare d'una xiqueta de 5 anys que mor l'any 1918. El segon, és batejat l'any 1920.
[165] Són dos persones diferents. Del primer se'n recull activitat l'any 1905. I el segon és batejat el 1926.

Maties

Formes: Matías

Individus: Maties Artal Montaner (LLI 1939).

Maurici

Formes: mauricio

Individus: Maurici Fumador Bosch (OBIT 1919), Maurici Gironès Torres (OBIT 1926).

Melitó

Formes: Meliton

Individus: Melitó Cubells Siuraneta (MATR 1919) (OBIT 1923), Melitó Josep Cubells Teixidor (BAPT 1920).

Miquel

Formes: Miguel, Miguel Diego, Miguel Joaquin, Miguel José, Miqguel José Luis

Individus: Miquel Argilaga Cervelló (RTD 1907), Miquel Argilaga Domènec (RTD 1905), Miquel Bieto Mur (LLI 1939), Miquel Bosc Poquet (RTD 1901), Miquel Carim Esquirol (LLI 1939), Miquel Joaquim Carim Masdéu (BAPT 1920) (OBIT 1921), Miquel Cavaller Tarragó (BAPT 1918), Miquel Cervelló Bieto (OBIT 1924) Miquel Cervelló Ferrer (RTD 1902), Miquel Esquirol Martí (RTD 1908), Miquel Gironès Cavaller (RTD 1901), Miquel Gironès Vila (RTD 1903), Miquel González Tarragó (MATR 1924), Miquel Homdedéu Domènec (RTD 1906), Miquel Jordà Argilaga (RTD 1907) (OBIT 19259, Miquel Jornet González (RTD 1903), Miquel Jornet Viaplana (RTD 1903), Miquel Masdeu Carim (LLI 1939), Miquel Josep Miró Domènec (BAPT 1924), Miquel Miró Masdéu (BAPT 1926), Miquel Miró Poquet (BAPT 1918), Miquel Miró Vila (RTD 1911) (LLI 1939), Miquel Montaner Artal (BAPT 1920), Miquel Montaner Bieto (MATR 1919), Miquel Montaner Carim (MATR 1918), Miquel Montaner Miró (RTD 1906), Miquel Montclús Tarragó (LLI 1939), Miquel d'Ossó Miró (RTD 1902) (OBIT 1919), Miquel Poquet Cervelló (RTD 1902), Miquel Poquet Gasol (RTD 1902), Miquel Pros Montclús (RTD 1909), Miquel Rocamora Ferrer (LLI 1939), Miquel Salamé Esquirol (RTD 1902) (OBIT 1923), Miquel Salamé Montclús (RTD 1904) (RTD 1905) (RTD 1911), Miquel Sonadelles Argilaga (RTD 1901) (OBIT 1923) (MATR 1925), Miquel Tarragó Abella (OBIT 1922), Miquel Josep lluís Tarragó casanova (BAPT 1925), Miquel Tarragó Miró (RTD 1905) (OBIT 1926), Miquel Tarragó Viaplana (RTD 1911), Miquel Dídac Tarragó Viaplana (BAPT 1922),[166] Miquel Veà Salamé (BAPT 1923), Miquel Veà Ventura (BAPT 1925)Miquel Viaplana Ribes (RTD 1903), Miquel Viaplana Salamé (RTD 1902) (RTD 1905), Miquel Viaplana Viaplana (RTD 1905), Miquel Vila Cavaller (RTD 1901), Miquel Vila Carim (BAPT 1918), Miquel Vila teixidor (MATR 1918), Miquel Vila Viaplana (RTD 1902) (RTD 1906) (LLI 1939).

Narcís

Formes: Narciso

Individus: Narcís Perelló Ablà (LLI 1939).

Pasqual

Formes: Pascual

Individus: Pasqual González Farré (RTD 1904), Pasqual d'Ossó i Català (RTD 1903).

Pau

Formes: Pablo

Individus: Pau Ferrer Pallissa (RTD 1901), Pau Vila Pros (MATR 1923) (OBIT 1925).

Pere

Formes: Pedro, Pedro José, Pedro Juan, Pedro Juan Amadeo, Pedro Miguel Primitivo

Individus: Pere Amorós Sonadelles (OBIT 1918), Pere Amorós Viaplana (MATR 1918) (OBIT 1918), Pere Artal Fumador (BAPT 1921), Pere Joan Borràs Montaner (RTD 1901), Pere Gasol Cabrer (RTD 1901), Pere Gasol Miró (RTD 1901) (BAPT 1925), Pere Joan González Vila (RTD 1903), Pere Joan Amadeu Masdéu Montclús (BAPT 1923), Pere Miró Viaplana (BAPT 1918), Pere Montaner Viaplana (RTD 1911), Pere Montclús González (MATR 1918), Pere Montclús Salamé (LLI 1939), Pere Pros Montclús (RTD 1909) (MATR

[166] Són dos persones diferents. Del primer se'n documenta activitat l'any 1911. El segon és batejat el 1922.

1919), Pere Ripoll Vernet (RTD 1904), Pere Roca Carim (RTD 1902) (RTD 1906) (RTD 1907), Pere Sala Batall (MATR 1918), Pere Josep Salamé Viaplana (MATR 1919), Pere Soler Compte (RTD 1908), Pere Tarragó Montclús la viuda de (RTD 1902), Pere Teixidor Cervelló (RTD 1901) (RTD 1905), Pere Miquel primitiu Teixidor González (BAPT 1920), Pere Veà Carim (OBIT 1918).

Pius

Formes: Pio

Individus: Pius d'Ossó i Català (RTD 1903), Pius Tramunt cervelló (RTD 1903).

Ramon

Formes: Ramon, Ramón, Ramon Angel, Ramon Francisco, Ramón José, Ramon Juan, Ramon Fermín

Individus: Ramon Algueró Salamé (RTD 1909) (LLI 1939), Ramon Argilaga Gombau (MATR 1919), Ramon Argilaga Jordà (RTD 1902) (RTD 1904) (OBIT 1926), Ramon Josep Argilaga Montaner (BAPT 1920), Ramon Carim Miró (RTD 1905) (RTD 1909), Ramon Cavaller Amorós (OBIT 1920) (MATR 1925), Ramon Garcia Martínez (OBIT 1918), Ramon Gironès González (RTD 1908), Ramon Jordà Vila (RTD 1901) (RTD 1904) (RTD 1905), Ramon Jornet Maranco (MATR 1919), Ramon Josep Jornet Pros (BAPT 1920), Ramon Joan Macip Bieto (BAPT 1922), Ramon Macip Viaplana (RTD 1902), Ramon Masdéu Argilaga (RTD 1903) (RTD 1915) (MATR 1918), Ramon Masdéu Montclús (BAPT 1919), Ramon Francisco Miró Argilaga (BAPT 1920) (MATR 1919), Ramon Miró Ferrer (RTD 1903) (OBIT 1919), Ramon Montaner Gibert (RTD 1902), Ramon Fermí Montaner Gironès (BAPT 1926), Ramon Montaner González (MATR 1923) (LLI 1939), Ramon Montaner Peiró (RTD 1909), Ramon Montaner Viaplana (RTD 1911),Ramon Poquet Carim (LLI 1939), Ramon Poquet Miró (LLI 1939), Ramon Poquet Vila (RTD 1901), Ramon Pradell Jordà (LLI 1915), Ramon Pros Cavaller (RTD 1901) (MATR 1918), Ramon Salamé Montclús (RTD 1905), Ramon Tarragó Cavaller (RTD 1911) (LLI 1939), Ramon Tarragó Domènech (RTD 1902), Ramon Tarragó Llauradó (RTD 1902) (LLI 1915), Ramon Tarragó Sanç (OBIT 1921), Ramon Viaplana Bieto (RTD 1903), Ramon Viaplana Salamé (RTD 1903), Ramon Vila Gironès (LLI 1939), Ramon Vila Tarragó (MATR 1925), Ramon Àngel Vila Vila (BAPT 1926), Ramon Vila Vila (MATR 1925).[167]

Salvador

Individus: Salvador Montaner Alberich (RTD 1902), Salvador Tarragó Tarragó (BAPT 1923) (OBIT 1923).

Samuel

Formes: Samuel Juan

Individus: Samuel Joan Amorós Cervelló (BAPT 1919).

Severí

Formes: Severino

Individus: Severí Tarragó Miró (LLI 1939).

Silveri

Formes: Silverio

Individus: Silveri Sala Llarat (LLI 1939).

Simeó

Formes: Simeón

Individus: Simeó Viaplana Salamé (RTD 1901) (RTD 1903) (RTD 1905).

Teodor

Formes: Teodoro

Individus: Teodor Cervelló Balaña (LLI 1939).

Timoteu

Formes: Timoteo

Individus: Timoteu Cervelló Cervelló (MATR 1918).

[167] Són dos persones diferents, la primera és batejada el 1926 i la segona és localitzada en la celebració d'un matrimoni el 1925.

Trinitat

Formes: Trinidad, Trinitario

Individus: Trinitat Estivill Montaner (RTD 1902), Trinitat/Trinitari Teixidor Bosc (RTD 1903) (RTD 1905).

Valentí

Formes: Valentin Alfredo

Individus: Valentí Alfred Vila Pros (BAPT 1922).

Venanci

Formes: Venancio, Venancio Ramon

Individus: Venanci Teixidor Carim (OBIT 1918), Venanci Teixidor Cervelló (OBIT 1918), Venaci Ramon Teixidor Viaplana (BAPT 1924).

Vicent

Formes: Vicente Fran^{co}

Individus: Vicent Miranda Servelló (MATR 1919), Vicent Francisco Miranda Veà (BAPT 1920).

Víctor

Individus: Víctor Pros Cavaller (LLI 1915) (LLI 1939), Víctor Pros Ferrer (OBIT 1926).

Prenoms masculins del segle xx

Anàlisi de les dades

El total de prenoms masculins cristians que s'han recollit pertanyen tots al santoral cristià, i són els següents: Agustí, Albert, Aleix, Alfons, Àlvar, Andreu, Antoni, Arnau, Baltasar, Bartomeu, Benet, Berenguer, Bernat, Blai, Bru, Camil, Carles, Damià, Daniel, Domingo, Eduard, Enric, Esteve, Felip, Fèlix, Ferran, Francisco, Frederic, Gaietà Gabriel, Galceran, Gaspar, Guillem, Innocenci, Isidre, Jacint, Jaume, Jeroni, Joan, Joan Baptista (Baptista), Joaquim, Jordi, Josep, Llorenç, Lluc, Lluís, Manel, Marc, Marià, Martí, Mateu, Maties, Miquel, Montserrat, Nadal, Narcís, Pasqual, Pau, Pere, Pius, Rafel, Raimond, Ramon, Salvador, Sebastià, Severí, Silveri, Simeó, Simó, Teodor, Tomàs, Trinitat/ Trinitari, Valentí, Vicent i Víctor.

En xifres globals, s'ha recollit 75 prenoms diferents, que són portats per 1.218 individus diferents, la qual cosa vol dir que la proporció global és de gairebé 16 persones per a 1 nom. Tot seguit, se'n mostra l'evolució per segles.

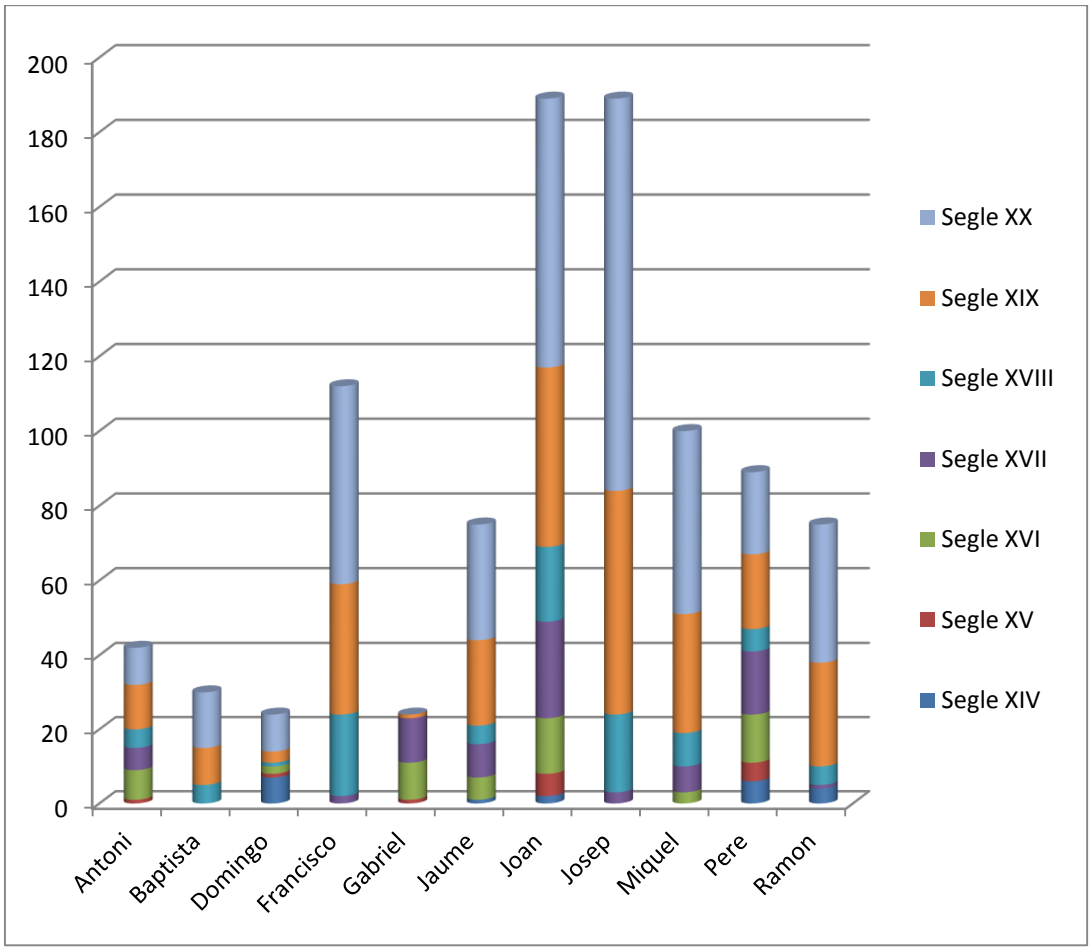
- Segle XIV: proporció de quasi 3 persones per a un nom (12 noms per a 32 persones).
- Segle XV: proporció de 2 persones per a un nom (11 noms per a 23 persones).
- Segle XVI: proporció de 4 persones per a un nom (16 noms per a 74 persones).
- Segle XVII: proporció de quasi 5 persones per a un nom (25 noms per a 118 persones).
- Segle XVIII: proporció d'una mica més de 4 persones per a un nom (29 noms per a 125 persones).
- Segle XIX: proporció de més de 7 persones per a un nom (45 noms per a 333 persones).
- Segle XX: proporció de 8 persones per a un nom (65 noms per a 515 persones).

Malgrat l'augment de població i l'augment de prenoms diferents en cada segle, s'observa una tendència cap a l'augment de la proporció entre prenoms i persones que el comparteixen.

Els prenoms que tenen un nombre més alt d'individus que el porten són, per ordre: Joan i Josep (189 cadascun),[168] Francisco (112), Miquel (100), Pere (89), Ramon i Jaume (75 cadascun), Antoni (42), Baptista (30) i Gabriel i Domingo (24 cadascun). La resta de prenoms els porten menys de 20 individus.

En el gràfic següent, se'n poden observar les freqüències totals i la distribució al llarg dels segles.

[168] S'ha desglossat "Joan" de "Baptista" perquè en tots els casos el prenom recollit era o bé "Joan" o bé "Baptista" o bé "Joan Baptista" i, per tant, era evident que es tractava de denominacions diferents. En conseqüència s'han agrupat els dos darrers i s'han separat del primer. Aquesta dada és important perquè sant Joan Baptista és patró de la Vila.

Prenoms d'home cristians més abundants (s. XIV- XX)

També es pot observar que els noms que s'estenen pel període cronològic més llarg són *Joan* (des del segle XIV fins al XX) i *Pere* i *Domingo*[169] (des del segle XIV fins al XX, també), seguits per *Antoni* (des del segle XV fins al XX).

Pel que fa a l'explicació de l'èxit dels diversos prenoms, com a noms cristians que són, cal lligar-la a la fe dels fidels vers diversos sants i apòstols. A més, sembla que la freqüència dels noms *Joan* i *Josep* avala la dita popular de "De Joseps, Joans i ases n'hi ha per totes les cases". Quant a *Josep* no apareix fins al segle XVII, creix al XVIII, i experimenta un *boom* el XIX i el XX. Aquest creixement destacat va lligat al fet que el Papa Pius IX va declarar-lo patró universal de l'Església el 1870.

Pel que fa a *Francisco*, n'apareix el primer esment a partir del s XVII, creix tant com Josep el segle XVIII, i es manté els segles XIX i XX. Es desconeix a quin sant Francesc es refereix,[170] per bé que el més probable és el d'Assís, ja que els més populars a terres catalanes són Francesc d'Assís, Francesc de Paula i Francesc Xavier.

La freqüència de *Miquel* es justifica pel fet que a Vinebre l'ermita està dedicada a l'arcàngel. Els cartoixans van edificar-la l'any 1680 sobre les restes d'una altra que era templera. De fet, aquest

[169] Els frares dominics, d'origen castellà, són presents a terres catalanes des del segle XIII.
[170] El ventall d'advocacions franciscanes van des de Sant Francesc d'Assís, que visqué a cavalll dels segles XII i XIII, passant per sant Francesc de Paula, al segle XV, sant Francesc Borja, sant Francesc de Sales i Francesc Xavier, al segle XVI; fins a arribar a sant Francesc Regis i sant Francesc Solano, que són coetanis del segle XVII.

prenom es registra a Vinebre per primera vegada el segle XVI i després creix una mica als segles XVII i XVII, i creix notablement al XIX i al XX.

La freqüència de *Pere*, força estable al llarg del temps, deu ser deguda, simplement, a la importància de l'apòstol més estimat per Crist com a cap de la primera Església.

Quant a *Jaume* i *Ramon*, són força estables en el temps, per bé que Ramon desapareix al llarg dels segles XV i XVI i Jaume ho fa el XV. L'advocació a sant Jaume apòstol és antiga i estable a Catalunya. I la fluctuació que s'observa amb *Ramon* pot ser deguda al progressiu desús dels noms germànics i l'èxit posterior dels sants medievals Ramon Nonat i Ramon de Penyafort. [171]

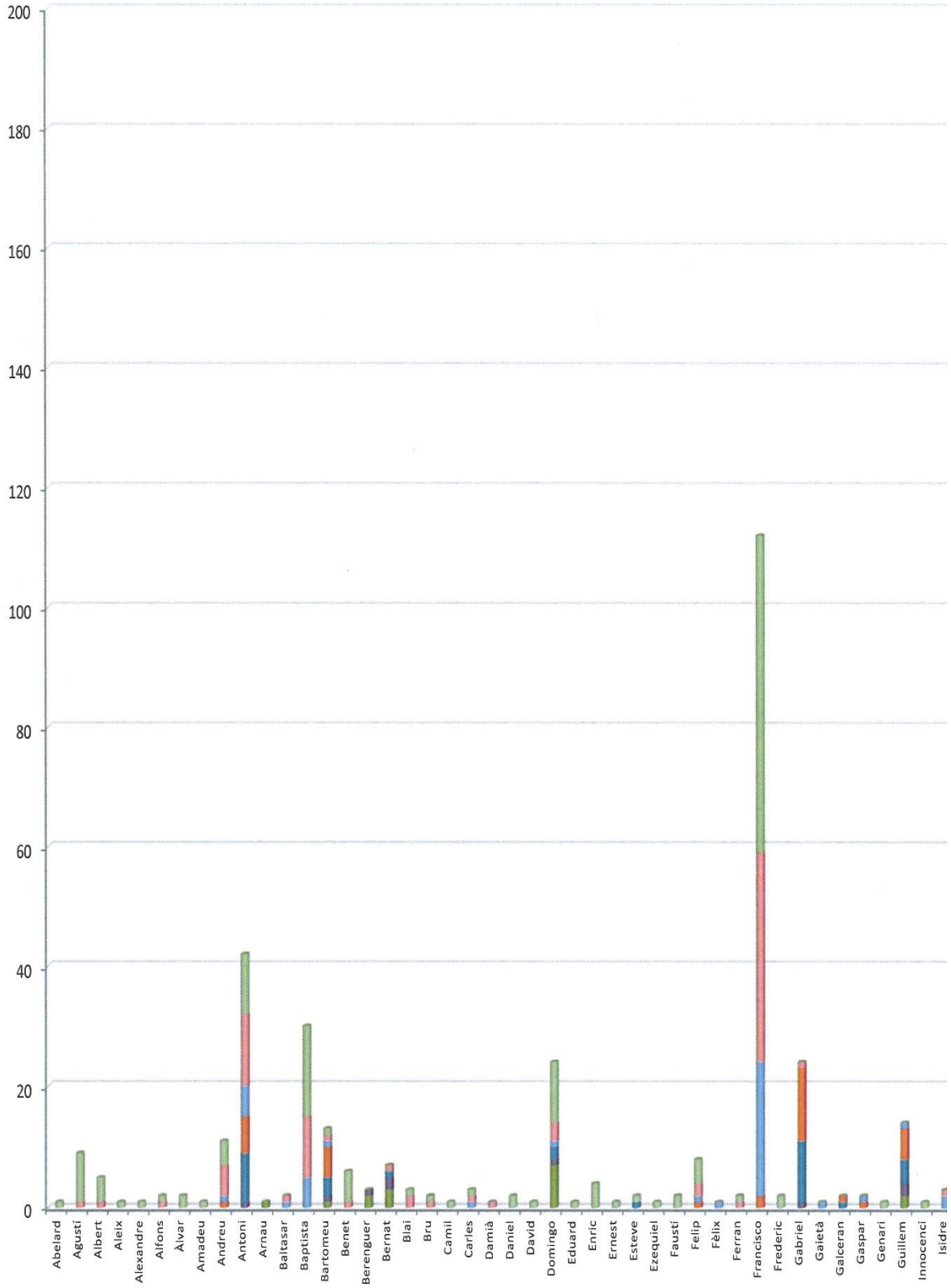
Es fa un incís en aquest punt per a reprendre la diferenciació apuntada unes línies més amunt, quant als noms Ramon i Raimond, dels quals a Alcover, 1977 s'explica que els *Raimonds* tenen per patró Ramon de Penyafort i els *Ramons* hi tenen sant Ramon Nonat, patró de Vinebre. S'observa que els *Ramons* apareixen al segle XVIII, on conviuen amb els *Raimonds*, i que aquests darrers desapareixen el segle XIX. D'altra banda, quant a la diferenciació de *Joans* i *Baptistes*, s'observa que de *joans* n'hi ha a tots els segles i els *baptistes* apareixen el segle XVIII. Tot això fa pensar, com s'ha dit en l'apartat dels prenoms de dona, que la tria dels patrons de la vila podria haver esdevingut en aquelles dates. al voltant del segle XVIII.

D'altra banda, i quant a la resta de noms que no són tan prolífics com aquests onze, i observant tot el període cronològic estudiat, també es constata que els prenoms germànics, *Arnau*, *Bernat* i *Berenguer* només tenen incidència els segles XIV i XV, XVI a tot estirar. Curiosament *Guillem* s'allarga, per bé que amb baixa incidència, fins al XVIII; i Albert no apareix fins al XIX, amb una baixíssima incidència.

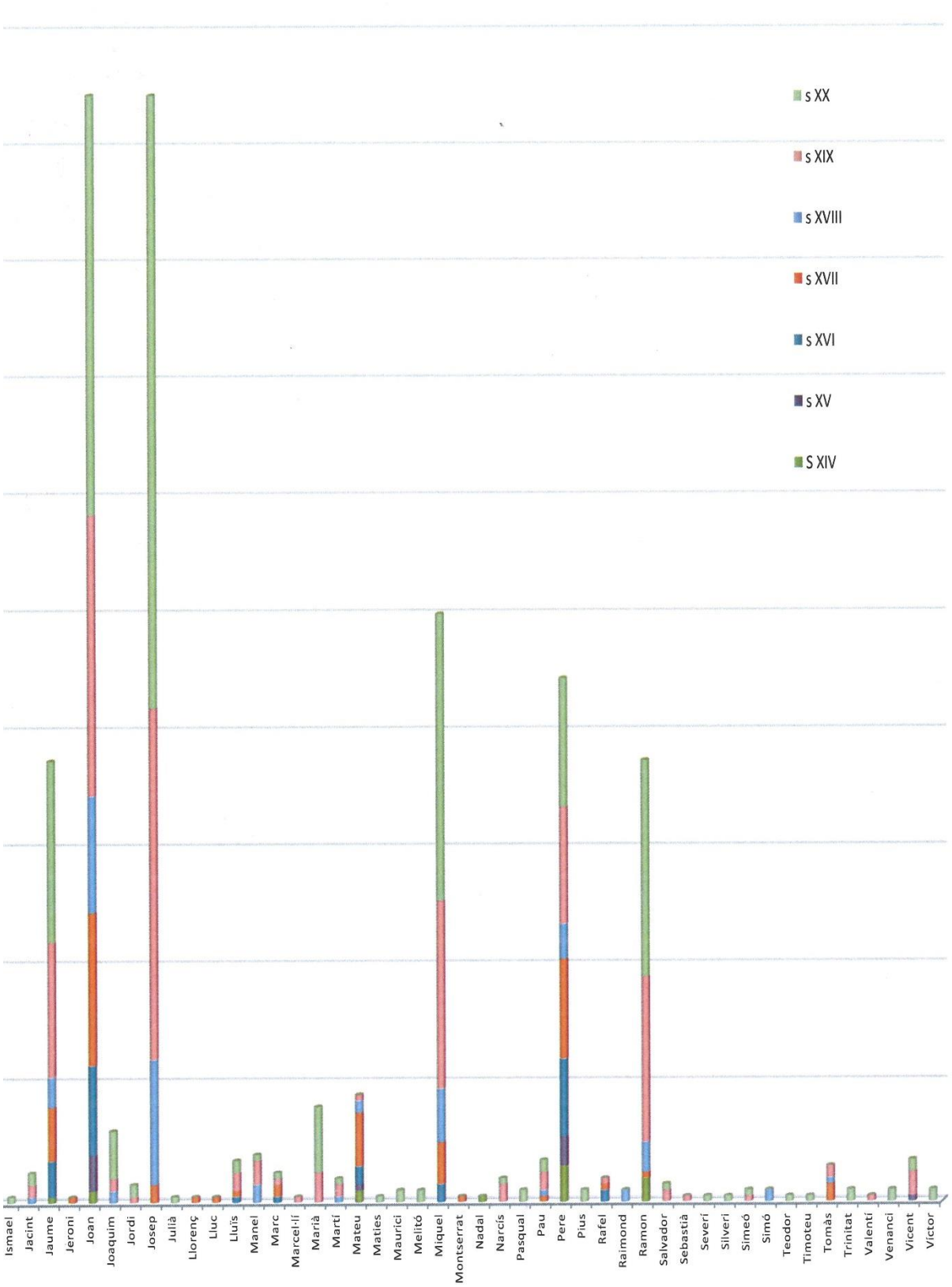
Per acabar aquest apartat, ha estat curiós comparar aquestes incidències amb les actuals. Es pot observar que, d'aquests prenoms, en l'actualitat[172] només són presents al rànquing dels 25 prenoms més posats a nadons l'any 2013: *Joan* (24a posició, amb 277 incidències), per bé que la variant *Jan* està en un punt dolç (7a posició, amb 582 incidències), i la variant de Gabriel, *Biel*, que és la més exitosa (3a posició, amb 696 incidències).

Tot seguit, s'ofereix un gràfic que recull tots els prenoms i les seues incidències al llarg del període cronològic estudiat.

[171] Moll (1982:25), pel que fa a la vitalitat d'aquest prenom, diu en primer lloc que, com a nom germànic, era fruit de la influència de les classes aristocràtiques. Però explica que, més tard, era a causa del prestigi i la devoció d'alguns sants medievals que duien aquell nom: sant Ramon Nonat i sant Ramon de Penyafort.
[172] Font: Idescat, dades 2013.

Totalitat de prenoms masculins i la seua evolució des del segle XIV fins al XX

s XX
s XIX
s XVIII
s XVII
s XVI
s XV
S XIV
Ismael
Jacint
Jaume
Jeroni
Joan
Joaquim
Jordi
Josep
Julià
Llorenç
Lluc
Lluís
Manel
Marc
Marcel·lí
Marià
Martí
Mateu
Maties
Maurici
Melitó
Miquel
Montserrat
Nadal
Narcís
Pasqual
Pau
Pere
Pius
Rafel
Raimond
Ramon
Salvador
Sebastià
Severí
Silveri
Simeó
Simó
Teodor
Timoteu
Tomàs
Trinitat
Valentí
Venanci
Vicent
Víctor

13.3.1.3. Els segons noms i els cognoms

En aquest apartat s'estudien els cognoms dels individus, distingint entre la població sarraïna i la cristiana, ja que tenen sistemes diferents d'anomenar els individus. D'altra banda, s'ofereixen dos llistats, un recull els segons noms dels sarraïns; i, l'altre, els cognoms dels cristians. Sota cada entrada s'hi ha aplegat tots els individus que els duen i les referències documentals d'on van ser recollits, seguint els criteris següents.

Atesa la complexitat de l'organització de la informació a l'interior de les entrades dels cognoms en les quals es reprodueixen tots els individus recollits, és adequat dedicar unes línies que aclareixin la notació que s'ha utilitzat.

Sota l'entrada genèrica, els noms dels individus estan aplegats per segles, un paràgraf per a cada segle. Dins de cada paràgraf, estan ordenats alfabèticament segons el nom de fonts. En el cas d'individus que tinguin dos cognoms, cosa que majoritàriament passa en els segles XIX i XX, s'ha continuat ordenant en primer lloc per prenom i, en cas de coincidència, segons el segon cognom. Per exemple:

> **Montaner**
> "Dolors Montané Carim" (LLI 1939, 1r), "Francesc Montané Bieto" (LLI 1939, 1v), "Francesc Montané Esquirol" (LLI 1939, 1v), "Francesc Montané y Salamé" (REG 1903, 69), "Indelècia Montané Bieto" (LLI 1939, 1r)

Per anomenar els individus, s'han adaptat els prenoms a la normativa actual del català. Així, per exemple, l'individu que correspon a les formes *Johan Sabater, Johanne Sabater, Joahannes Sabater o Johannis Sabater* és "Joan Sabater". Així mateix, *Josefa Piñol viuda de José Ferré* és "Josepa Piñol, viuda de Josep Ferré". Ara bé, s'han respectat les formes originals per als prenoms dels segles XIV i XV, atès que inclouen prenoms moriscos i formes de prenoms cristians interessants.

Pel que fa a la notació, la citació dels antropònims segueix els criteris que s'expliquen tot seguit. El nom de l'individu, s'ha posat entre cometes: "Pere Teixidó". Seguit de la referència del document on ha estat trobat entre parèntesis: (ACRE340-62-T2-202, 1805). Si se n'ha trobat referència en més d'un document, s'han juxtaposat totes les referències: "Pere Teixidó" (ACRE340-62-T2-202, 1805) (ACRE340-62-T2-207, 1831) (ACRE340-62-T2-10, 1846). Si es troba més d'una referència en el mateix document, s'afegeix el nou full, al vell, seguit d'una coma, dins del mateix parèntesi: "Josep Montané" (AMI 1852, 70v, 88r, 127v).

De vegades la referència a un individu inclou més informació que la construcció prenom + cognom (+cognom), en aquests casos s'ha inclòs dins de les cometes. Per exemple, la professió: "Jeroni Miró teixidor de lli", o el lloc d'origen: "Gabriel Vila, pagès de Vinebre", o una característica: "Gabriel Altariba menor", "Pere Domenech maior", o un parentiu de referència: "Joana de Osso, filla de Berthomeu Marti" (CAP 1661, 159v), "Çalema Amazit fill de Foma Duch" (FO 1497). S'ha considerat que forma part de la manera de denominar i identificar aquell individu.

En el cas d'un mateix cognom escrit de diverses formes diferents, s'ha recollit totes les variants ortogràfiques trobades a les fonts escrites sota l'entrada estàndard:

> **Ossó, d'**
> "Mateu Hoso" (FO 1553) Osó (CAP 1558 332) Oso (CAP 1558 333, 334, 376) Osso (CAP 1558 347, 348, 355, 372, 373, 375, 377, 378, 379, 380)

Cosa que significa que al Fogatge de 1553 hi ha escrita la forma Hoso, i que al CAP 1558 hi està escrit de tres formes diferents: a la pàgina 332, la forma Osó; a les pàgines 333, 334 i 376, la forma Oso; a les pàgines 347, 348, 355, 372, 373, 375, 377, 378, 379, 380, la forma Osso

Per finalitzar, en notacions del tipus següent: "Josep Pepio" (ACRE340-62-T2-162, 1644) fill de Guillem (CAP 1661, 168v), això significa que a la referència (ACRE340-62-T2-162, 1644) es recull la forma "Josep Pepió"; i, a la referència (CAP 1661, 168v), s'hi ha recollit "Josep Pepió fill de Guillem".

13.3.1.3.1. Els segons noms de la població sarraïna

En el cas de la població sarraïna que treballem, que visqué al llarg dels segles XIV i XV, no podem parlar de cognom amb el significat de nom de família,[173] sinó simplement com a segon nom. El nom musulmà es regeix per un sistema ben diferent del cristià i, en els segles que ens ocupen, els moriscos estaven en una peculiar situació, navegant entre tots dos móns (Navarro i Blasco, 1991:135). En els documents consultats, s'observa que el sistema d'herència dels noms en la població sarraïna funcionava d'una altra manera, si és que tenia lloc: alguns fills heretaven com a prenom el segon nom del pare, per ex.: Abçale, fill de Juci Abçale; Gele, fill de Çalema Gele; Jafer, fill de Juci de Jafar; Vilell, fill de Mahoma Vilel. Per bé que existien altres formes, com la que representa "Çalema Amazit fill de Foma Duch" (FO 1497).

Com s'ha vist en el subapartat "Noms d'home sarraïns", dins de l'apartat "Maneres d'anomenar", les construccions que es van recollir eren diverses. Aquí s'hi han inclòs els segons noms de les construccions:

- prenom + segon nom
- prenom + de + segon nom

Els cognoms recollits són 47 i pertanyen a 94 individus: Abajub, Abçale, Abdellug, Abiafia, Abohali, Aborrabe, Agel, Agello, d'Ajup, Alboley, Alcaber, Alcabrer, d'Algalur, Algiçar, Aliolo, Almaceyt, Almanacim, Almenançii, Amazir, Amazit, Ambros,[174] Amenrabe, Amfoto, Anborç, d'Arbre, d'Aruf, Avemolem, Avencelem, d'Ayu, d'Ayuch, Duc, d'en Eiça, d'Exameno, Gelle, Guinet, Habolali, Holiver, de Jafar, Jumet,[175] Millo, Moya, Muça, del Pafo, del Paho, de Robi, Trifo, Vilell.

Tanmateix, cal explicar que davall d'aquestes formes (coincidents amb les entrades que es poden localitzar en l'apartat d'inventari) s'hi han agrupat transcripcions diferents. Els criteris d'agrupació són els que s'ha explicat a l'apartat criteris per als antropònims.

Les fonts escrites d'on s'han extret són les obres publicades següents:

- *Monedajes de las encomiendas hospitalarias de Ascó, Horta y Miravet (siglo XIV)*
- Prestació d'homenatges de 1349 que l'orde de Sant Joan va exigir als seus vassalls el 1349
- "Rentas del Castellán de Amposta (Orden del Hospital) en las encomiendas de Ascó, Caspe y Miravet a principios del s. xv"
- *El Fogatge de 1497: estudi i transcripció*, de Josep Iglésies

Tot seguit, es presenten els cognoms per ordre alfabètic i davall de l'entrada s'hi ha citat els noms complets dels individus que el porten per ordre alfabètic del prenom. Tot seguit, entre parèntesis, hi ha

[173] El que els fills hereten dels pares.

[174] Aquest cognom, que ha perviscut amb la forma *Ambròs* com a cognom cristià fins als nostres dies, no s'ha recollit com a tal en cap dels documents consultats en aquesta tesi, només s'ha localitzat com a cognom morisc. Pel que fa a la seua etimologia, existeixen diverses hipòtesis, que es comenten a continuació. Moll (1982:79) diu que és improbable que s'hi hagi de buscar l'etimologia àrab (*Amrús*) i diu que ve d'un nom grec que significa "diví", derivat d'*ambrosia* "el menjar dels déus". Vernet (1988: 212), per la seua banda, recull l'explicació de Moll, i la d'Asín (1944), que el relaciona amb un topònim de Càceres, Granada i Madrid, però dóna com a primera explicació l'origen àrab del mot.

[175] El porten un sarraí i un cristià: Alli Jumet (RCA 1416, 41r) i Gabriell Jumet (FO 1553)

la referència de les fonts escrites en què han estat localitzats, en ordre cronològic de més antic a més modern. Sota l'entrada genèrica, els noms dels individus estan aplegats per segles, un paràgraf per a cada segle. Dins de cada paràgraf, estan ordenats alfabèticament segons el prenom, si escau.

Llistat dels segons noms de la població sarraïna

Abajub
"Juci Abajub" (PH 1349), "Jafer de Bayu" (MO 1350).
"Juci Abayu" (RCA 1416 44r).

Abçale
"Abçale fill de Juci Abçale" (PH 1349) Abcali fill de Juce Abcali (MO 1350), "Mafoma Abçalli", la muller de (MO 1329).

Abdellug
"Jafar d'Abdellug" (RCA 1416 41r, 41v).

Abiafia
"Juci Abiafia" (RCA 1416 41r, 44r), "Juci Abrafia" (FO 1497).

Abohali
"Jafer Abohali" (MO 1350).

Aborrabe
"Mahomado Aborrabe" (MO 1350).

Agel
"Mahomat Agel" (MO 1350).

Agello[176]
"Abdella Agello" (MO 1350), "Mahoma Agello" (PH 1349), "Homado Hagiyllo" (PH 1349).
"Azen Agili" (FO 1497).

Ajup, d'
"Ali de Jub" (PH 1349), "Homado de Jup" (PH 1349), "Jafar Dajub" (PH 1349), "Juçi d'Ajup", lo fyll de (MO 1329), "Mafoma d'Ajup" (MO 1329), "Moferitx Dajub" (PH 1349).

Alboley
"Juci Alboley" (FO 1497).

Alcaber
"Mahoma Alcaber" (PH 1349), "Juçi Alcaber" (MO 1329).

Alcabrer[177]
"Mohamat d'Alcabre" (MO 1350).
"Formaduz Alquabre" (RCA 1416 41v) Fomaduz Alcabret (43v), "Juci Alcabre" (RCA 1416 41v), "Ali Alcabrer fill de Brafim" (FO 1497), "Foma Alcabrer" (FO 1497), "Alí Alcabrer" la viuda d'(FO 1497).

Algalur
"Maimó d'Algalur" (MO 1329).

Algiçar
"Abçali Algiçar" (MO 1329), "los fyls d' Abdela Algiçar" (MO 1329), "Çalema Algiçar" (MO 1329).
"Calema[178] Algizar" (RCA 1416, 41v).

Aliolo
"Hamado Daliolo" (PH 1349), "Mahodo Aliolo" (MO 1350).
"Alli Aliolo" (RCA 1416 41r).

[176] Podria ser que Agel i Agello fossin el mateix cognom.
[177] *Alcaber* i *Alcabrer* podrien ser el mateix cognom.
[178] Cal llegir *Çalema*.

Almaceyt
"Çalema Almaceyt" (PH 1349).
Almanacim
"Juce Almanacim" la filla de (MO 1350).
Almenançii[179]
"Çalema Almenançii" (MO 1329).
Amazir
"Jafer Amazir" (FO 1497).
Amazit
"Alli Amazit" (RCA 1416, 48r), "Calema Amazit" (RCA 1416 41r), "Çalema Amazit fill de Foma Duch" (FO 1497), "Jafar d'Amazit" (RCA 1416, 41v), "Jucinet Amazit" (FO 1497).
Ambros
"Açmet d'Ambros" (MO 1329), "Çalema d'Enbroz" (MO 1350), "Mahomat Hambroz" (MO 1350), "Abdalla d'Enbroz" Çeyna, filla de (MO 1350).
Amenrabe
"Çalema Amenrabe" (MO 1329).
Amfoto, d'
"Çeit d'Amfoto" (Mo 1329).

Anborç[180]
"Abdella Anborç" (PH 1349).
Arbre, d'
"Ali d'Arbre" (MO 1329), "Maçtuna d'Arbre" (MO 1329).
Aruf, d'
"Gaia d'Aruf" (MO 1329).
Avemolem
"Caet[181] Avemolem" (RCA 1416 44r)
Avencelem
"Alli Avencelem" (RCA 1416 41r)
Ayu, d'
"Ali d'Ayu" (MO 1350)
Ayuch, d'
"Muferig d'Ayuch" (MO 1350)
Duc
"Çalema Amazit fill de Foma Duch" (FO 1497)
Eiça, de n'
"Abdella d'en Eiça" (MO 1329) Abdella d'en Ayça (MO 1350), "Ali den Eiça" (PH 1349), "Gelle d'en Eiça" (MO 1329), "Jafar den Eiça" (PH 1349), "Juci den Eiça" (PH 1349) Juce d'en Aeça (MO 1350), "Mafoma d'en Eiça" (MO 1329).
"Jafar d'en Eyça, alamí de Vinebre" (RCA 1416 41r).
Exameno
"la muller de Abdela d'Exameno" (MO 1329).
Gelle
"Çalema d'en Gelle" (MO 1329), "Çalema Gelle" Gele fyll de (MO 1329).
Guinet
"Brafim Guinet" (FO 1497), "Famaduch Guinet" (FO 1497).
Habolali
"Jafar Habolali" (PH 1349).

[179] Podria tractar-se del mateix cognom que Almanacim.
[180] Podria tractar-se d'una variant d'Ambros, provocada per error de l'escrivent.
[181] Cal llegir *Çaet*.

Holiver
"Juçi Holiver" (MO 1329).[182]
Jafar, de
"Juçi de Jafar, alamí" (MO 1329) fill de Juce de Jafar (MO 1350), "Eiça de Jafar" (PH 1349) Aeza de Jafar (MO 1350).
Jumet
"Alli Jumet" (RCA 1416 41r, 41v).
Millo
"Juçi de Millo" (MO 1329), "Maimó Myllo" (MO 1329), "Moheba de Milo" (MO 1350).
Moia
"Lalfagui Moya" (FO 1497).
Muça
"Els d'Alli de Muca" (RCA 1416 48r).
Pafo, del
"Ali del Pafo" (MO 1329).
Paho, del[183]
"Abçali del Paho" Ali fill de (MO 1350).
Robi, de
"Eiça de Robi" (MO 1329).
Trifo
"Mahoma Trifo" (PH 1349).
Vilell
"Juci Vilell" (MO 1329), "Mafomat Villell" (MO 1329) Mahomat Vilell (MO 1350), "Mafoma fyl de Juçi Vilell" (MO 1329), "Vilel fill de Mahoma Vilel" (PH 1349.
"Juci Viliel" (RCA 1416 41r) Villel (43v) Villel (44r), "Alí Vilell" (FO 1497), "Thoma Vilell" (FO 1497).

13.3.1.3.2. Els cognoms cristians

Els cognoms cristians recollits han estat 205, de 1773 individus, i són els següents:

Abellà/Abella, Agelet, Alabart, Aleu, Algueró, Altariba, Álvarez, Amorós, Arbó, Arbonès, Argany, Argilaga, Arnau, Artal, Ballester, Baptista, Bartolomé, Batalla, Batlle, Berard, Biarnau, Biarnès, Biau, Bieto, Billor, Billot, Blai, Bonamic, Borràs, Bosch, Bru, Busom, Caçador, Carim, Casanova, Castelló, Castellví, Cavaller, Cebrià, Cerdà, Cervelló, Colomer, Cornet, Cubells, Cugat, Dambur, Dolç, Domènec, Domenjó, Escoda, Espanyol, Esquirol, Estivill, Ferreny, Ferrer, Ferrús, Fígol, Forns, Fortuny, Fortunyo, (de) Fraga, Franquet, Freixes, Fumador, Garcia, Gassol, Gibert, Gironès, Gisbert, González, Gramunt, Grau, Guajardo, Guinau, Heredia, Homdedéu, Jardí, Jordà, Jornet, Julia,[184] Jumet, Laplana, Lletxa, Llorenç, Lois, Loscos, Macià, Macip, Maçó, Maimó, Manero, Mani, Manuel, Maranco, Marc, Marcó, Martí, Masdéu, Matia, Matías, Mauri, Mestre, Miquel, Miralles, Miranda, Miró, Montagut, Montaner, Montclús, Montornès, Morella, Munter, Navàs, Nicolau, Noguers, Oliver, (d')Olsón, Oriol, Oró, Orós, Ortiga, (de) Oscos, Ossén, (d')Ossó, Oto/Otó,[185] Pagès, Palos, Paül, Pedret, Pedrol, Peirona, Pellisser, Pepió, Perdigó, Perelló, Perot, Pinyol, Piquer, Pla, Poquet, (de) Port, Porta, Pradell/Paradell,[186] (de) Prades, Pros, Pubill, Pujals, Raduà, Ramon, Ribes, Ripoll, Riquer,

[182] Aquest individu era morisc.
[183] Podria tractar-se del mateix cognom que del Pafo.
[184] En absència d'accent gràfic, és impossible determinar si el cognom és *Júlia* o bé *Julià*.
[185] S'han recollit les formes *Otó* i *Oto* dels documents escrits i que la veu popular recorda la forma *Oto*, per tant, podria tractar-se, en realitat, de dos cognoms diferents.
[186] Segons Moll (1982), la forma *Paradell* és una variant de *Pradell*. En aquest cas, el fet que s'hagi localitzat un mateix individu amb les dos variants en diferents documents: "Maria Pradell Bieto" (RTD 1911, 163) i "Maria Paradell Bieto" (JPV ACRE 29, 1905) ho confirma, sembla un canvi espontani amb l'afegit d'una vocal epentètica davant de la vibrant. És singular que, en els documents treballats en aquesta tesi, abans d'aquest canvi, només existeix la forma *Pradell* escrita. Aquesta variant va acabar fossilitzant-se en el nom de casa: *ca Paradell*, ben viu en l'actualitat.

Rira,[187] Rius, Roca, Rocamora, Roders/Rodés, Roer, Rofes, Roger, Roig, Rosselló, Rovira, Ruana, Sabater, Sagristà, Sala, Salamé, Sales, Salines, (de) Salvador, Salvadores, Sanç, Sedó, Segarra, Sentís, Seró, Serra, Serres, Sessé, Simó, Siuraneta, Soler, Sonadelles, Tarragó, Teixidor, Torner, Torres, Tramunt, Vallespir, Vallverdú, Veà, Veller, Vernet, Vesca, Viana, Viaplana, Vidal, Vila, Vilaplana, Vilar, Vilaró, Vilars, Vinyes i Virgili.[188]

Les fonts escrites d'on s'han extret, ordenades per les institucions on s'han localitzat, són les següents:

Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre

- Fons de la Família Domènech-Martí

Arxiu Diocesà de Tortosa

- Llistat o padró parroquial fet pel capellà de Vinebre, Ramon Piquer, a petició del bisbe de Tortosa, de 1817
- Partides sacramentals i defuncions de la parròquia de Vinebre. Any 1918
  - Llibre de batejos de 1918
  - Llibre de matrimonis de 1918
  - Llibre de difunts de 1918
- Un conjunt de fulls on es registraren els batejos, els matrimonis i les defuncions dels anys 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924 i 1926
- Uns fulls relligats que eren el duplicat de les partides sacramentals de la parròquia de Vinebre de l'any 1925: matrimonis, batejos i defuncions

Archivo Histórico Nacional

- Concòrdia entre el comanador d'Ascó i les universitats d'Ascó i de Vinebre de l'any 1562
- Capbreu de Vinebre de l'any 1558
- Dos capbreus iguals de 1607
- Capbreu de Vinebre de l'any 1639
- Capbreu de Vinebre de l'any 1661
- Capbreu de Vinebre de l'any 1734
- Razón de los derechos, rentas, bienes y feudos pertenecientes a la Encomienda de Azcón, reconocidos por los regidores de las villas de Azcón, Vinebre, la Torre del Español y lugar de Camposines, y diferentes particulares de los tres primeros pueblos del año 1787 según consta en el cabreo de antipocas que obra original en la Recibiduría de la Castellania de Amposta
- Cédula de las rentas, bienes y derechos de la encomienda de Azcón, según el cabreo hecho por Dn. Antonio Mosserrat el año 1771, testificado por Juan Bautista Guasqui y Salas, natural de la villa de Miravete. Zaragoza y julio 13 de 1780.

[187] En absència d'accent gràfic tant pot ser *Rira* com *Rirà*

[188] En documents de principis del segle XIX també es van localitzar els cognoms *Blanch*, *Juan*, *Pàmies* i *Pino*, però no s'han inclòs en aquesta llista. Els motius són els següents. D'una banda, apareixien únicament una vegada en un dels llibres de matrimonis; i, de l'altra, que no s'ha trobat cap altra constància del cognom en generacions posteriors ni anteriors. Cal tindre en compte que el costum de l'època era que els hòmens s'anaven a casar a la vila de les dones i, sovint, després el matrimoni anava a viure a la vila d'origen del marit. En aquest sentit, cal dir que, hi havia altres hòmens que es quedaven a la vila de l'esposa i, d'això en queden indicadors, com, per exemple, el portador del cognom *Cubells*, del qual es registra el bateig del seu fill.

Arxiu Municipal de Vinebre[189]

- Un document de formació de les llistes del cens electoral, de 20 d'abril de 1894
- Un llistat de noms de persona, de 1915
- Un llistat de noms de persona, de 1939

Obres publicades

- *Monedajes de las encomiendas hospitalarias de Ascó, Horta y Miravet (siglo XIV)*
- Prestació d'homenatges de 1349 que l'orde de Sant Joan va exigir als seus vassalls el 1349
- "Rentas del Castellán de Amposta (Orden del Hospital) en las encomiendas de Ascó, Caspe y Miravet a principios del s. xv"
- *El Fogatge de 1497: estudi i transcripció*, de Josep Iglésies
- *Fogatge de 1553: estudi i transcripció*, de Josep Iglésies
- *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros*, de José Ortega y Espinós

Particulars

- Capítols matrimonials de Joan Carim Sentís i Maria Teresa Argilaga Ferré, de 2 de desembre de 1793

Partint del fet que les fonts escrites d'on s'han extret els cognoms que treballats són fonts directament lligades al nucli de població de Vinebre, reconeixem, en principi, com a vinebrà o vinebrana qualsevol individu que hi aparegui, tret d'unes excepcions que ens han semblat molt clares:

- Quan específicament s'afirma que el personatge és habitant d'un altre indret. Per exemple: "Bautista Jornet vecino de la villa de la Torre del Español" (RZ 1787, 95), "Juan Domenech y Montagut vecino de la villa de Azcon" (RZ 1787, 81), "Bartholomeo Saragoci et Miquaelle Montholiu majore habitatoribus ville de Azco" (CAP 1558, 16v), etc.
- El nom del comanador d'Ascó del moment històric corresponent
- Els noms dels diversos notaris

D'altra banda, en el període temporal en què la manera d'anomenar un individu era la fórmula prenom + cognom, es plantejà un problema davant del costum d'anomenar pares i fills de la mateixa manera. És difícil per no dir gairebé impossible saber-los distingir i saber del cert de quants individus diferents s'està parlant. És per això que s'ha seguit el mètode tradicional en onomàstica, que és comptar un sol individu per segle.[190] Això és, en el cas que es localitzessin dos individus que s'anomenessin d'igual manera (nom+cognom) dins del mateix segle, s'ha considerat que són la mateixa persona; si, en canvi, apareixen el segles diferents, s'han comptat com a persones diferents. Per exemple, trobem tres *Antoni Carim* en tres segles diferents i els considerem tres individus diferents: "Antoni Carim" (COML 1558 345), "Antoni Carim" (COML 1607 20, 21, 23,24, 38, 39), "Antoni Carim" (RZ 1787 85). Tot i fer servir aquest mètode, és evident que no és una mesura infal·lible i que, potser en algun cas pot ser errònia; així i tot, segurament, de manera quantitativa, reporta més encerts que errades.

[189] Posteriorment a haver-los consultat al mateix Ajuntament, aquests documents van ingressar a l'ACRE.

[190] Aquesta mesura és la solució utilitzada habitualment per a distingir individus que només tenen un cognom, però no té sentit en el cas d'individus anomenats amb dos cognoms, atès que pares i fills ja no s'anomenaran igual; així, per exemple, Francesc Sans Servelló, localitzat l'any 1898 i l'any 1902, és considerart un sol individu.

En aquesta línia i amb l'objectiu de minimitzar les errades, en algunes ocasions, s'han trobat fórmules que han permès d'inferir que un individu citat en dos segles diferents, consecutius, és un mateix individu. Per exemple, s'ha localitzat Pere Domenech al CAP 1558, anomenat en cinc ocasions, en confessions seues i altres confessions; i també s'ha trobat esmentat un Pere Domenech en el CAP 1607 dins de la confessió d'Antoni i Guillem Carim; a aquest primer se l'esmenta dins de la fórmula: "...la vinya de quatre jornals de fauadors (?) affronta ab lo Riu que ans ere de Pere Domenech i ab March Miro que ere de Jaume Ferrer". Es pot interpretar, doncs, que la vinya que el 1607 és propietat d'Antoni i Guillem Carim, el 1558 era propietat de Pere Domènech, que visqué el segle anterior. Per tant, el Pere Domenech de 1558 i el Pere Domenech de 1607 són, en realitat, un mateix individu que visqué el segle XVI. Aquest fenomen s'ha registrat en uns quants casos en el mateix període temporal, això és, a cavall dels segles XV i XVI: Pere Macip àlies Pobill, Lluís March, Pere Osó, Joan Raduà, Miquel Torner, Margarida Ferrussa,... De vegades, en aquests documents del segle XVI s'explicita que algun d'aquests individus havia fet una capbrevació el segle anterior, cosa que referma aquesta hipòtesi: "Pere Domenech qui feu la ultima capbreuatio l'any 1559".

Altrament, si apareixen dos formes dins del mateix segle, una amb un cognom i l'altra amb dos, encara que coincideixi el primer, s'ha considerat que es tractava de dos individus diferents: Joan Bieto / Joan Bieto Cebrià. De la mateixa manera s'ha considerat quant a altres formes de nominació diferents dels cognoms, la seua absència o presència determinen individus diferents: Joan d'Ossó, dit de Marianna, Joan d'Ossó, Joan D'Ossó de defora, Joan d'Ossó de dins.

Tot seguit, es presenten els cognoms per ordre alfabètic i davall de l'entrada s'hi ha citat els noms complets dels individus que el porten per ordre alfabètic del prenom. Tot seguit, entre parèntesis, hi ha la referència de les fonts escrites en què han estat localitzats, en ordre cronològic de més antic a més modern.

Cal tindre en compte que les entrades només recullen els cognoms trobats en primer lloc, en cap cas s'ha fet una entrada per als segons cognoms.

Llistat dels cognoms cristians

Abellà / Abella
: "Pere Abella" (PPQ 1817), "Ramon Abellà" (AMI 1852, 114r).
"Rosa Abella Masip" (LLI 1939, 1r).

Agelet
: "Antònia Agelet Argilaga" (MATR 1924).

Alabart
: "Jacint Alabart" (AMI 1852, 114v).

Aleu
: "Joan Baptista Aleu y Serres" (RTD 1902, 45).

Algueró
: "Ramon Alguero Salamé" (RTD 1909, 142) (RTD 1911, 168) (LLI 1939, 1v).

Altariba
: "Gabriell Altariba maior" (FO 1553), "Gabriell Altariba menor" (FO 1553), "na Cathalina, viuda relicta de Gabriel Altariba" (CAP 1558, 21r).
"Gabriel Altariba" (CAP 1607, 102r), "Miquel Altarriba" la viuda de (CAP 1607, 104v).

Álvarez
: "D. Narcís Alvares" (AMI 1852, 132r) la viuda de (RTD 1898, 22, 23).
"Pilar Álvarez de Castellví" (RTD 1911, 177), "Teresa Álvarez de Castellví" (RTD 1911, 177).

Amorós
: "Blai Amorós" (AMI 1852, 17v), "Josep Amorós" (AMI 1852, 99v), "Pere Amorós" (AMI 1852, 99r).

"Baptista Amorós y Gisbert" (RTD 1907, 125), "Consol Amorós Servelló" (OBIT 1918), "Dolors Amorós Miró" (OBIT 1918), "Dolors Amorós Viaplana" (MATR 1920) (BAPT 1925), "Domènec Conrad Guifrè Amorós Miró" (BAPT 1920), "Esperança Dolors Amorós Pros" (BAPT 1921), "Faustí Amorós Servelló" (OBIT 1923), "Faustí Joan Amorós Servelló" (BAPT 1924), "Faustí Màrius Amorós Servelló" (BAPT 1922), "Francisca Amorós Bieto" (OBIT 119), "Francisco Amorós Bieto" (RTD 1901, 29), "Francisco Amorós Gisbert" (RTD 1902, 49) (RTD 1909, 141) (MATR 1918) , "Joan Amorós Gisbert" (RTD 1909, 141) (RTD 1911, 176), "Joan Baptista Amorós Gisbert" (RTD 1902, 49), "Joan Amorós Viaplana" (MATR 1920), "Josep Amorós Servelló"(RTD 1902, 49), "Josep Amorós Viaplana" (MATR 1921), "Maria Amorós Monclus" (BAPT 1918), (LLI 1939, 3r), "Maria Amorós Sonadelles" (MATR 1921), "Pere Amorós Sonadelles" (OBIT 1918), "Pere Amorós Viaplana" (MATR 1918) (OBIT 1918), "Rosa Amorós Sonadelles" (BAPT 1920), "Rosa Amoró Viaplana" (MATR 1923), "Samuel Joan Amorós Servelló" (BAPT 1919), "Teresa Amorós Bieto" (BAPT 1925) (LLI 1939, 2r), "Rosa Amorós Sonadelles" (MATR 1918), "Rosa Amorós Viaplana" (LLI 1939, 3r) Amoros (LLI 1939, 1r).

Arbó

"Ramon Arbó" la viuda de (AMI 1852, 38v).
"Elvira Arbó Tarragó" (RTD 1908, 131) (RTD 1909, 138), "Maria Arbó Tarragó" (RTD 1911, 161, 164), "Rosa Arbó"[191] (OBIT 1921), "Rosa Arbó Tarragó" (RTD 1911, 160, 164).

Arbonès

"Rosa Arbonés" (PPQ 1817).

Argany

"Josep Argany Rocamora" (RTD 1898, 27).
"Filomena Argany Jornet" (OBIT 1919).

Argilaga

"Antònia Argilaga" (RZ 1787 88), "Joan Argilaga" (ACRE340-62-T2-150, 1777) (CM 1793), "Maria Teresa Argilaga i Ferre" (CM 1793), "Pere Joan Argilaga" (ACRE340-62-T2-194, 1754), "Rosa Argilaga" (RZ 1787 82).
"Antoni Argilaga" (PPQ 1817) (AMI 1852, 82r), "Antònia Argilaga" (PPQ 1817), "Francisco Argilaga" (AMI 1852, 68v), "Jaume Argilaga" (AMI 1852, 85v), "Joan Argilaga" (PPQ 1817) (AMI 1852, 1r) (RTD 1898, 26), "Miquel Argilaga" (PPQ 1817) (AMI 1852, 48r, 85r), "Ramon Argilaga" (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852, 37v), "Rosa Argilaga" (PPQ 1817).
"Àngela Isidora Argilaga Montané" (BAPT 1921), "Antònia Argilaga Salamé" (LLI 1939, 2r), "Assumpció Miquela Argilaga Juan" (BAPT 1920) Assumpció (OBIT 1920), "Dolors Francisca Tomasa Argilaga Montané" (BAPT 1924), "Escolàstica Argilaga Gonzales" (LLI 1939, 1v), "Francisco Argilaga Jornet" (RTD 1901, 35), "Francisca Argilaga Bartolomé" (LLI 1939, 3r), "Francisco Argilaga Tarragó" (OBIT 1920), "Jaume Miquel Argilaga Juan" (BAPT 1924), "Joan Baptista Argilaga Gonzales" (RTD 1905, 92), "Joaquim Argilaga Jornet" (RTD 1903, 64) (OBIT 1918), "Josep Argilaga Bartolomé" (MATR 1919), "Josep Argilaga Sabaté" (RTD 1906, 118), "Josepa Maria del Carme Argilaga Montané" BAPT 1926), "Josep Pere Argilaga Veá" (BAPT 1921), "Elionor Argilaga Gombau" (MATR 1919), "Maria Argilaga Castelló" (RTD 1906, 118), "Maria Argilaga Juan" (LLI 1939, 2v), "Maria Argilaga Piñol" (MATR 1922) (LLI 1939, 1v), "Maria Argilaga Sabaté" (RTD 1906, 119) (RTD 1911, 175), "Maria Argilaga Vea" (LLI 1939, 3r), " "Miquel Argilaga Domenech" (RTD 1905, 100), "Miquel Argilaga Servelló" (RTD 1907,122), "Raimunda Argilaga Sabaté" (RTD 1906, 119), "Ramon Argilaga Gombau" (MATR 1919), "Ramon Argilaga Jordá" (RTD 1902, 49) (RTD 1904,

[191] El segon cognom és illegible.

89) (RTD 1905, 94) (OBIT 1926), "Ramon Argilaga Montané" (OBIT 1920) Ramon (BAPT 1920), "Rosa Argilaga Miró" (MATR 1925).

Arnau

"Carles Arnau" (RZ 1787 92).

Artal

"Janot Artal" (CAP 1607, 100r), "Joan Artal" (CAP 1607, 110v), "Mateu Artal" (ACRE340-62-T2-163, 1647) (CAP 1639, 15r).
"Antoni Artal" (AMI 1852, 126v), "Jaume Artal" (AMI 1852, 125v), "Josep Artal" (AMI 1852, 88v), "Maties Artal" (AMI 1852, 93r), "Pere Artal" (AMI 1852, 126r), "Ramon Artal" (AMI 1852, 126r).
"Àlvar Artal Gironés" (MATR 1918), "Concepció Artal Fumadó" (BAPT 1924), "Concepció Engràcia Artal Gironés" (MATR 1919), "Francisco Artal Masip" (BAPT 1918), "Francisco Artal Masip" (OBIT 1921)[192], "Josep Artal Elies" (MATR 1918), "Josep Artal Fumadó" (BAPT 1920) (OBIT 1920), "Maties Artal Muntane" (LLI 1939, 1v), "Pere Artal Fumadó" (BAPT 1921).

Ballester

"Pere Balester" (Mo 1329)

Baptista

"Josep Batiste" (ACRE340-62-T2-169, 1738)

Bartolomé

"Llorenç Bartolomé" (ACRE340-62-T2-2, 1607).
"Joan Bartolomé" (PPQ 1817).
"Ferran Bartolomé Vila" (LLI 1939, 2r), "Maria Bartolomé Abella" (RTD 1906, 118) (RTD 1908, 131).

Batalla

"Miquel Batalla" (AMI 1852, 110v)

Batlle

"Pere Balle" (PH 1349)

Berard

"Arnau Berart" (MO 1329), "Pere Berart" (MO 1329) (PH 1349).

Biarnau

"Teresa Biarnau y Marti" (ACRE340-62-T2-207, 1831).

Biarnès

"Isabel Biarnes" (CR 1771 309), "Miquel Biarnés" (ACRE340-62-T2-171, 1749).
"Josep Antoni Biarnés" (AMI 1852, 131r), "Ramon Biarnés" (AMI 1852, 131r), "Tomàs Biarnés" (AMI 1852, 131r).
"Josep Biarnés Freixa" (RTD 1903, 78).

Biau

"Joan Biau, cantero" (CR 1771 304) (RZ 1787 80, 91).

Bieto

"Joan Bieto" (ACRE340-62-T2-154, 1668).
"Antoni Bieto" (ACRE340-62-T2-153, 1727) (CAP 1734, 223r), "Francisco Bieto" (CR 1771 305).
"Francisco Bieto" (PPQ 1817), "Jaume Bieto" (PPQ 1817), "Joan Bieto" (ACRE340-62-T2-200, 1803) (ACRE340-62-T2-205, 1815) (ACRE340-62-T2-206, 1817) (PPQ 1817) (AMI 1852, 8r), "Joan Bieto" (PPQ 1817)[193] la viuda de (AMI 1852, 18v), "Joan Bieto Cebrià" (ACRE340-62-T2-204, 1814), "Josep Bieto" (PPQ 1817), "Josep Bieto" (PPQ 1817),[194] "Paula Bieto" (PPR 1817), "Pere Bieto" (PPQ 1817).

[192] Són dos persones diferents, el segon és originari de la Torre de l'Espanyol.
[193] Són dos individus diferents. Un viu al barri del carrer Major; i, l'altre, al barri i carrer del Cementiri.
[194] Són dos individus diferents. Un viu al barri de Sant Miquel; i, l'altre, al barri del carrer Major.

"Dolors Bieto Mur" (LLI 1939, 1r), "Carme Bieto Mur" (MATR 1919), "Joan Bieto Cavallé" (OBIT 1921), "Joan Bieto Mur" (MATR 1924), "Maria Bieto Cavallé" (OBIT 1922), "Miquel Bieto Mur" (LLI 1939, 1r).

Billor

"Felipa Billora" (CAP 1607, 97v), viuda de Guillem Billor

Billot

"Gabriel Billot" (FO 1553) (CAP 1558 11v, 28v, 29r), "Toni Billot" (FO 1553), "Joan Billot" (CAP 1558, 12r, 13r, 19v, 22v, 23r, 23v, 27r, 27v) (CON 1562, 115r).
"Gabriel Billot" (CAP 1607 99v, 100r), "Felipa Billota, viuda de Guillem Billot" (CAP 1607, 97r) "Guillem Billot" (CAP 1607, 102r) la viuda de (CAP 1607, 103v), "Joan Billot" (CAP 1607 99r, 100r, 103r, 104r, 105r, 111r), "Blanquina Billot" (CAP 1607 99r, 100r, 103r).

Blai

"Miquel Blay" (AMI 1852, 100r)

Bonamic

"Remó Bonamich" (MO 1329).

Borràs

"Miquel Borrás" (AMI 1852, 104r), "Pere Borrás" (AMI 1852, 130v).
"Jaume Borrás Vilas" (RTD 1901, 38), "Pere Joan Borrás Montané" (RTD 1901, 38).

Bosc

"Andreu Bosch" (ACRE340-62-T2-150, 1777).
"Andreu Bosch" (PPQ 1817), "Andreu Bosch y Carim" (ACRE340-62-T2-211, 1846), "Andreu Bosch y Viaplana" (ACRE340-62-T2-212, 1853), "Miquel Bosch" (AMI 1852, 54v, 61r) (RTD 1898, 23), "Miquel Bosch Poquet" (RTD 1898, 24).
"Josep Bosch Tarragó" (MATR 1926), "Miquel Bosch Poquet" (RTD 1901, 39) "M. Rosa Bosch Tarragó" (MATR 1921).

Bru

"Francisco Brú" (AMI 1852, 127r)

Busom

"Vicent Busom" (PPQ 1817).
"Magdalena Busom Tarragó" (RTD 1902, 42) (RTD 1911, 155).

Caçador[195]

"Martí Casadó" (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878).

Carim

"Antoni Carim" (CAP 1558 15r), "Joan Carim" (CAP 1558 4r, 14v, 15r, 15v, 18v, 19r, 20r, 20v, 21v, 22r, 24r, 25r, 26r) (ACRE340-62-T2-9, 1593), "Antoni Carim" (CAP 1607 96v, 97r, 98r, 98v, 106v, 107r).
"Guillem Carim, pagès de Vinebre" (CAP 1607, 97r, 97v, 100v, 102r, 104v, 106v), "Joan Carim (CAP 1639, 14r) (CAP 1639, 17r) (CAP 1661, 167v), "Miquel Carim" (ACRE340-62-T2-163, 1647) (ACRE340-62-T2-167, 1661) (CAP 1639, 15v, 16v, 17r, 17v) (CAP 1661, 155v, 161r, 162r, 164v, 168v, 169v, 170r).
"Antonio Carim" (CAP 1734, 212v, pagès 220v, 221v, 225v, regidor 226v, 232v) (RZ 1787 85), "Fèlix Carim" (RZ 1787 87), "Francisco Carim" (CAP 1734, 222r) (ACRE340-62-T2-196, 1769) (CR 1771 305) (RZ 1787 30, 85, 86) (CM 1793), "Joan Carim i Sentis" (CM 1793), "Miquel Carim" (CR 1771 305) (RZ 1787 86, 87, 89) pagès (CM 1793), "Miquel Carim major" (CM 1793), "Pere Carim (CM 1793).
"Antoni Carim" (AMI 1852, 80v), "Baptista Carim" (AMI 1852, 80r) (RTD 1898, 27), "Francisca Carim" (PPQ 1817), "Francisco Carim" (PPQ 1817) (AMI 1852, 47r), "Generosa Carim" (RTD 1898, 21), "Joan Carim" (PPQ 1817) (AMI 1852, 26r), "Josep Carim" (PPQ 1817) (AMI 1852, 24v), "Miquel Carim" (ACRE340-62-T2-202, 1805) (ACRE340-62-T2-7, 1829) (ACRE340-62-T2-209, 1845) (ACRE340-62-T2-708, 1871 i

[195] S'ha optat per la forma del cognom *Caçador*, per bé que la forma recollida de la font escrita podria confondre's amb *Casador*.

1878, 211) (AMI 1852, 73v) "Marcel·lí Carim" (PPQ 1817), "Miquel Carim" la viuda de (AMI 1852, 10r), "Miquel Carim y Argilaga" (ACRE340-62-T2-213, 1845), "Miquel Carim y Lloaro (ACRE340-62-T2-213, 1845), "Miquel Carim y Masip" (AMI 1852, 49r), "Miquel Carim y Miró" (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878), "Pere Carim" (PPQ 1817) (AMI 1852, 23v), "Teresa Carim" (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878), "Tomasa Carim" (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878).
"Alexandrina Carim Prós" (BAPT 1919), "Andreu Carim Torres" (RTD 1903, 59, 62), "Antoni Joan Carim Pros" (BAPT 1926), "Baptista Carim Pradell" (RTD 1901, 36, 37), "Camil Carim Servelló" (RTD 1905, 96), "Maria de la Cinta Carim Miró" (MATR 1918), "Maria Concepció Carim Estivill" (BAPT 1920), "Concepció Carim Servelló" (RTD 1901, 36), "Eduard Carim Teixidó" (RTD 1905, 106) (LLI 1915), "Elionor Carim Servelló" (RTD 1901, 37), "Esperança Carim Torres" (OBIT 1925), "Francisca Carim Argilaga" (OBIT 1922), "Francisco Carim Argilaga" (RTD 1903, 59, 65), "Francisco Carim (Aiguado)" (RTD 1904, 88), "Francisco Carim Bieto" (RTD 1904, 88) (RTD 1907, 122), "Francisco Carim Masip" (RTD 1903, 62), "Generosa Carim Servelló" (RTD 1901, 37), "Joan Carim Bieto" (RTD 1901,31), "Joan Carim Homdedeu" (MATR 1918) (MATR 1925), "Joan Carim Pradell" (RTD 1903, 68), "Joan Carim Servelló" (MATR 1918), "Joan Baptista Carim Argilaga" (RTD 1903, 58), "Joan Baptista Carim Servelló" (OBIT 1918), "Joan Baptista Carim Masdeu" (OBIT 1918), "Josep Carim Bieto" (RTD 1901, 29), "Josep Carim Homdedeu" (MATR 1925), "Josep Carim Torres" (OBIT 1921), "Josep Carim Argilaga" (RTD 1903, 58), "Josep Carim Tarragó" (RTD 1903, 58), "Josep Carim Torres" (OBIT 1918), "Josepa Antònia Carim Sonadelles" (BAPT 1926), "Maria Carim Argilaga" (RTD 1905, 111), "Maria Carim Tarrago" (LLI 1939, 2v) (RTD 1917, 192), "Miquel Carim Esquirol" (LLI 1939, 3r), "Miquel Joaquim Carim Masdeu" (BAPT 1920) (OBIT 1921), "Pilar Carim Servelló" (RTD 1901, 36), "Ramon Carim Miró" (RTD 1905, 107) (RTD 1909, 141), "Rosa Carim Esquirol" (LLI 1939, 3v), "Rosa Carim Montané" (OBIT 1926), "Teresa Carim Argilaga" (RTD 1903, 59), "Teresa Carim Bieto" (RTD 1901, 29), "Teresa Carim Viaplana" (MATR 1923) (BAPT 1925) (LLI 1939, 2r).

Casanova

"Maria Casanova Pujol" (BAPT 1925).

Castelló

"Pere Joan Castelló" (PPQ 1817)

Castellví

"Dolors de Castellví y de Domenech" (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878, 211) (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878), "Felip Castellvi" la viuda de D. (AMI 1852, 65r).
"Josep Castellví March" (OBIT 1921), "Magdalena Castellví March" (OBIT 1920), "Rosenda Castellví Serres" (OBIT 1926).

Cavaller

"Joan Caballé" (RZ 1787, 82), "Josep Cavalle" (CAP 1734, 212v, 219r) (CR 1771, 303), "Joan Cavallé joven" (ACRE340-62-T2-194, 1754).
"Esperança Cavallé" (RTD 1898, 21), "Esperança Cavallé Serra" (RTD 1898, 21), "Francisca Cavallé Serra" (RTD 1898, 21), "Jaume Cavallé" (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-207, 1831), "Joan Cavallé" (AMI 1852, 16v), "Joan Cavallé Pradell" (RTD 1898, 22), "Josep Cavallé" (PPQ 1817) (AMI 1852, 53r, 59r), "Maria Cavallé Serra" (RTD 1898, 22), "Pere Cavallé" (AMI 1852, 84r) (RTD 1898, 23).
"Antoni Cavallé Borrell" (RTD 1902, 52), "Carles Cavallé Pradell" (RTD 1903, 83) (RTD 1906, 119), "Carme Francisca Cavallé Gasol" (BAPT 1925), "Domingo Cavallé Busom" (RTD 1911, 164), "Domingo cavallé Tarragó" (OBIT 1922), "Enric Cavallé y Solé" (RTD 1905, 107), "Francisco Cavallé Amorós" (MATR 1923) (BAPT 1925), "Joan Cavallé Borrell" (RTD 1901, 29) (RTD 1902, 52), "Joan Marià Cavallé Ruana" (BAPT 1918), "Josep Cavallé Amorós" (BAPT 1918), "Josep Cavallé Borrell" (RTD 1902, 52, 53), "Josep Caballe Ferré" (LLI 1915) (OBIT 1918), "Josep Cavallé Gonzalez" (MATR

1922), “Josep Cavallé Viaplana” (RTD 1901, 39) (RTD 1903, 63) (RTD 1907, 126), “Josepa Cavallé Borrell” (OBIT 1925), “Josep Miquel Cavallé Argilaga” (BAPT 1924), “Marià Cavallé Gonzalez” (BAPT 1918), “Maria Cavallé Pradell” (OBIT 1920), “Maria Cavallé Serra” (BAPT 1918), “Maria Cavallé Vila” (BAPT 1919), “Miquel Cavallé Tarragó” (BAPT 1918), “Ramon Cavallé Amorós” (OBIT 1920) (MATR 1925), “Rosalia Cavallé Borrell” (RTD 1902, 52), “Teresa Cavallé Gisbert” (LLI 1939, 3r).

Cebrià

“Pere Cebriá” (CAP 1734, 225r)

Cerdà

“Domingo Çerdà” (MO 1329), “Guiem Çerdà” (MO 1329), “Jouan Çerdà” (MO 1329), “Remó Çerdà” (MO 1329), “Bernat Cerdà” (PH 1349), “Guillem Cerdà” (PH 1349), “Ramon Cerdà” (PH 1349), “Guiamó Cerdà” (MO 1350), “Remonet Cerdà” (MO 1350). “Domingo Cerdà de Vinebre” (RCA 1416 41r).

Cervelló

“Antoni Cervelló” (CM 1793), “Francisco Cervello” (CR 1771 304).

“Albert Servelló” (AMI 1852, 86r), “Antoni Cervelló” (ACRE340-62-T2-205, 1815), “Baptista Servelló” (AMI 1852, 45r) (RTD 1898, 27), “Domingo Servelló” (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878) (AMI 1852, 68r), “Francisco Servelló” (PPQ 1817), “Jaume Servelló” (PPQ 1817) (AMI 1852, 69v), “Joan Cervelló” (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-213, 1845) la viuda de (AMI 1852, 67r), “Joana Servelló” (AMI 1852, 129v), “Josep Servelló” (ACRE340-62-T2-8, 1842, ACRE340-62-T2-208, 1842) els hereus de (RTD 1898, 21), “Josep Antoni Servelló” (AMI 1852, 69r), (ACRE340-62-T2-207, 1831) (ACRE340-62-T2-209, 1845), Cervelló (ACRE340-62-T2-200, 1803) (ACRE340-62-T2-202, 1805), “Marià Servelló” (ACRE340-62-T2-708, 1871 I 1878) (AMI 1852, 84v) (RTD 1898, 23), “Pau Servelló” (PPQ 1817) (AMI 1852, 129r), “Valentí Servelló” (AMI 1852, 42v).

“Albert Servelló Jové” (RTD 1909, 139, 140), “Albert Servelló Porta” (OBIT 1923), “Albert Servelló Servelló” (RTD 1905, 110) (RTD 1909, 135) (LLI 1915) (MATR 1918), “Albert Jacint Servelló Gonzalez” (BAPT 1919), “Antoni Servelló Aleu” (OBIT 1926), “Carme Cervelló Tarragó” (LLI 1939, 1v), “Consol Servello Servello” (LLI 1939, 3v), “Dolors Servelló Sans” (OBIT 1918), “Felip David Servelló Gonzalez” (BAPT 1921), “Frederic Servelló Servelló” (RTD 1909, 135), “Ismael Servelló Pros” (BAPT 1919), “Jaume Cervelló Agustí” (LLI 1939, 3v), “Jaume Servelló Pintó” (RTD 1902, 50) (RTD 1903, 61) (RTD 1909, 139) (LLI 1915) (OBIT 1926), “Jaume Servelló Rocamora” (RTD 1902, 44) (OBIT 1919), “Jaume Servelló Servelló” (RTD 1909, 135), “Jaume Josep Servelló Pros” (BAPT 1923), “Joan Servelló Miró” (RTD 1902, 49) Cervello (LLI 1915), “Joan Servelló Vila” (RTD 1902, 52, 53) (RTD 1904, 87) (MATR 1918) (OBIT 1923), “Josep Servelló Rocamora (RTD 1901, 35) (RTD 1902, 44), “Elionor Servelló Servelló” (OBIT 1920), “Magdalena Servelló Borrell” (OBIT 1918), “Magdalena Servelló Ferré” (MATR 1918), “Marina Cervelló Porta” (OBIT 1918) (LLI 1939, 1v), “Miquel Servelló Bieto” (OBIT 1924), “Miquel Servelló Ferré” (RTD 1902, 45), “Rosa Servelló Borrell” (BAPT 1918) (OBIT 1918), “Rosa Maria Núria Carme Servelló Tarragó” (BAPT 1923) Rosita (BAPT 1925), “Teresa Cervelló Balaña” (LLI 1939, 3r), “Teresa Servelló Borrell” (BAPT 1918) (OBIT 1921), “Teresa Servelló Servelló” (RTD 1909, 135, 139), “Teodor Cervelló Balaña” (LLI 1939, 2v), “Timoteu Servelló Servelló” (MATR 1918).

Colomer

“Joan Colomé” (AMI 1852, 130r) (AMI 1852, 131r).

Cornet

“Joan Cornet” (FO 1553), “Raphel Cornet” (FO 1553)

Cubells

“Melitó Cubells Ciuraneta” (MATR 1919) (OBIT 1923), “Melitó Josep Cubells Teixidó” (BAPT 1920).

Cugat

"Teresa Cugat" (RZ 1787 84).

Dambur

"Pedro Dambur" (FO 1497)

Dolç

"Carme Dols Rebull" (LLI 1939, 3r).

Domènec

"Giem Domèneg" la muller que fou d'en (MO 1350).
"Bernat Domenech" (RCA 1416).
"Joan Domenech" (FO 1553) (CAP 1558, 15v, 18v, 19r, 19v, 23r) Domenec (CON 1562, 115r), "Pere Domenech" (CAP 1558, 15v, 18v, 19r, 19v, 23r) (CAP 1607, 97r, 102v), "Pere Domenech maior" (FO 1553) (CAP 1558, 15r, 15v), "Pere Domenech menor" (FO 1553), "Ramon Domenech" (ACRE340-62-T2-9, 1593).
"Bartomeu Domenech" (CAP 1607, 99r, 103r) (ACRE340-62-T2-157, 1614), "Gaspar Domenech" (ACRE340-62-T2-148, 1624), "Isabet Domenech i Oso" (CAP 1607, 102r, 102v), "Jaume Domenech" (CAP 1607, 102r), "Joan Domenech" (CAP 1607, 103r) (ACRE340-62-T2-162, 1644) (ACRE340-62-T2-163, 1647) (ACRE340-62-T2-155, 1669) (CAP 1661, 159r, 159v, 161r, 163r, 171r, 172r), "Joan Domenech dit de Gaspar" (ACRE340-62-T2-168, 1662), "Mateu Domenech" (CAP 1661, 161r, 163r, 163v, 164v), sastre (CML 1607, 4, 27, 28, 29, 30), "Pau Domenech" (CAP 1607, 96v, 108v) (ACRE340-62-T2-161, 1639) (CAP 1639, 13v, 14r, 14v) (CAP 1661, 163r, 164v, 170v), "Pere Domenech" (CAP 1661, 169r), "Ramon Domenech" (ACRE340-62-T2-2, 1607) (ACRE340-62-T2-160, 1635) (ACRE340-62-T2-161, 1639) (ACRE340-62-T2-162, 1644) (ACRE340-62-T2-163, 1647) (ACRE340-62-T2-165, 1650) (ACRE340-62-T2-166, 1754) (ACRE340-62-T2-168, 1662) (ACRE340-62-T2-154, 1668) (ACRE340-62-T2-155, 1669) (ACRE340-62-T2-158, 1679) (ACRE340-62-T2-1, 1682) (ACRE340-62-T2-4, 1683) (CAP 1637, 14v) (CAP 1661, 159r, 159v, 160r, 161r, 162r, 164r, 164v, 165r, 169r, 169v), "Tomàs Domenech" (CAP 1607, 96v, 103r, 110v) (CAP 1639, 13r, 13v, 16v, 18v, 19r) (CAP 1661, 159v, 163r).
"Francisco Domenech" (ACRE340-62-T2-153, 1727, CAP 1734, 214v, 216v, 217v, 230r, 233r) (CR 1771, 303, 305, 306, 307, 309) (RZ 1787, 83, 86) (ACRE340-62-T2-150, 1777), "Francisco Domenec àlies Tàrrega" (ACRE340-62-T2-6, 1757), "Jaume Domenech, llamado Tarrega" (CAP 1734, 221v), "Joan Domenech" (CAP 1734, 214v, 215v, 217r[196], 217v, 223v, 225r, 231v, 236v, 237v) (CR 1771, 303, 305, 306, 307, 309) (ACRE340-62-T2-149, 1727) (ACRE340-62-T2-1, 1728) (ACRE340-92-T2-150, 1777) (ACRE340-62-T2-150, 1777), "Joan Domenec bessó" (CAP 1734, 231v, 235r, 235v) (RZ 1787, 91, 93) dit Bessó (CM 1793), "Josep Domenech" (ACRE340-62-T2-196, 1769), "Maria Domenech"[197] (CAP 1734, 213v), "Ramon Domenech" (ACRE340-62-T2-194, 1754, 188) (ACRE340-62-T2-6, 1757) (ACRE340-62-T2-195, 1759) (ACRE340-62-T2-196, 1769) (ACRE340-62-T2-198, 1772, ACRE340-62-T2-197, 1772) (RZ 1787, 86), "Ramon Domenech y Guau" (ACRE340-62-T2-150, 1777, ACRE340-62-T2-156, 1777) (RZ 1787, 82, 83, 87, 88, 89, 90, 91, 94) (ACRE340-62-T2-202, 1805), "Raimond Domenech" (CR 1771, 305), "Teresa Domenech" (CAP 1734, 213v).[198]
"Bernat Domenech" (PPQ 1817), "Domingo Domenech" (AMI 1852, 54r, 60v), "Francisco Domenech" (ACRE340-62-T2-203, 1807), "Joan de Domenech y de Salvador" (ACRE340-62-T2-199, 1803) (ACRE340-62-T2-204, 1814) (ACRE340-62-T2-205, 1815) (ACRE340-62-T2-206, 1817) don Joan Domenech (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-7, 1829) Joan de Domenech (ACRE340-62-T2-207, 1831) (ACRE340-

[196] En la font original, s'hi afegeix:"heredero de Raymundo Domenech"
[197] A la font orignal també hi apareix la informació "heredera de Pablo Domenech", localitzat el segle anterior. A més, apareix Theresa Domenech, viuda d'aquest Pablo, per tant, Teresa pertany al segle anterior.
[198] Viuda de Pau Domenech.

62-T2-209, 1845), "Joan Domenech" (PPQ 1817),[199] "Josep Domenech" (PPQ 1817) "Marc Domenech" (AMI 1852, 114v), "Ramon Domenech" (PPQ 1817) (AMI 1852, 115r), "Ramon de Domenech" (1803, 194) (ACRE340-62-T2-203, 1807) (ACRE340-62-T2-10, 1846), "Rosa Domenech" (PPQ 1817), "Teresa de Domenech" (ACRE340-62-T2-203, 1807) (ACRE340-62-T2-201, 1818) (ACRE340-62-T2-8, 1842, ACRE340-62-T2-208, 1842) (ACRE340-62-T2-209, 1845) (ACRE340-62-T2-10, 1846, ACRE340-62-T2-210, 1846, ACRE340-62-T2-211, 1846) (ACRE340-62-T2-212, 1853), "Ramon de Domenech y de Salvadó" (ACRE340-62-T2-709, 1871 I 1878).
"Antònia Domènech Gironés" (RTD 1907, 127)[200], "Carme Domenech Gironés" (RTD 1906, 119), "Jaume Antoni Miquel Domenech Miró" (BAPT 1922), "Joan Domenech Anguela" (MATR 1920) (LLI 1939, 2v), "Joan Domenech Teixidó" (MATR 1921), "Josep Miquel Domenech Gonzalez" (BAPT 1921), "Marta Domenech Marco" (MATR 1921) (LLI 1939, 3v), "Teresa Domenech Teixidó" (MATR 1921).

Domenjó

"Esperança Domenjo" (ACRE340-62-T2-164, 1648).

Escoda

"Francisco Escoda" (AMI 1852, 111v) la viuda de (AMI 1852, 118r), "Maria Escoda" (PPQ 1817), "Miquel Escoda" (AMI 1852, 119v), "Narcís Escoda" (AMI 1852, 104v), "Ramon Escoda" la viuda de (AMI 1852, 112r).

Espanyol

"Guiamó Spanyol" (RCA 1416 45r).

Esquirol

"Francisco Esquirol" (ACRE340-62-T2-6, 1757), "Joan Baptista Esquirol" (CR 1771, 302, 309).
"Baptista Esquirol" (PPQ 1817), (AMI 1852, 2v), "Francisco Esquirol" (PPQ 1817) (AMI 1852, 79r), "Joan Baptista Esquirol" (CAP 1734, 214v, 234r), "Joaquim Esquirol" (AMI 1852, 80r), "Magdalena Esquirol" (PPQ 1817), "Marià Esquirol" (RTD 1898, 25), "Miquel Esquirol" (ACRE340-62-T2-202, 1805) (ACRE340-62-T2-204, 1814) (PPQ 1817), (ACRE340-62-T2-10, 1846) la viuda de (AMI 1852, 55v, 62r).
"Agustí Esquirol Salamé" (LLI 1939, 2v), "Assumpció Esquirol Argilaga" (OBIT 1922), "Carme Esquirol Monclús" (RTD 1903, 68), "Clemència Esquirol Salamé" (BAPT 1922), "Enriqueta Mariana Esquirol Argilaga" (BAPT 1924), "Francisco Esquirol Roijals" (RTD 1904, 90), "Isabel Esquirol Domenech" (RTD 1907, 127) (MATR 1918), "Joan Esquirol Roijals" (RTD 1906, 117), "Joan Esquirol Salamé" (MATR 1920), "Josep Esquirol Salamé" (MATR 1919) (MATR 1920) (LLI 1939, 2v), "Josep Jaume Esquirol Salamé" (BAPT 1924), "Josepa Carme Esquirol Argilaga" (BAPT 1924), "Magdalena Esquirol Miró" (OBIT 1922), "Maria Esquirol Sonadelles" (RTD 1904, 90), "Miquel Esquirol Martí" (RTD 1908, 132), "Maria del Pilar Ascensió Esquirol Argilaga" (BAPT 1919), "Maria del Pilar Esquirol Argilaga" (BAPT 1921), "Rosa Esquirol Montané" (MATR 1925), "Teresa Esquirol Miró" (RTD 1908, 132) (RTD 1909, 141, 142[201]), "Virgínia esquirol Salamé" (MATR 1919), .

Estivill

"Francisco Estivill Chimet" (AMI 1852, 113r), "Joan Baptista Estevill" (AMI 1852, 109v), "Josep Estivill Agneta" (AMI 1852, 91v), "Josep Estivill Jornet" (AMI 1852, 91r), "Martí Estivill" (AMI 1852, 94r), "Ramon Estivill" (AMI 1852, 94r, 109r), "Vicent Estivill" (AMI 1852, 123r), "Vicent Estivill Sentís" (RTD 1898, 24).
"Trinitat Estivill Montané" (RTD 1902, 43).

Ferreny

"Josep Ferreny" (ACRE340-62-T2-261, 1715).

[199] Són dos persones diferents. Un era un prohom de la vila, per bé que vivien al mateix barri, el del carrer del Cementiri.
[200] Viuda de Rafel Esquirol Tarragó.
[201] Viuda de Pablo Salamé Miró

Ferrer

"Domingo Ferrer" (MO 1350).
"Jaume Ferrer" (CAP 1558, 2v, 10r, 11r, 18v, 22r, 32v) (CON 1562, 115r), "Miquel Ferrer" (ACRE340-62-T2-9, 1593), "Pere Ferrer" (ACRE340-62-T2-9, 1593).
"Jaume Ferrer, teixidor" (CAP 1607, 97r, 108v), "Pere Ferrer" (ACRE340-62-T2-155, 1669) (CAP 1661, 160v).
"Antoni Ferrer" (CR 1771 309) (ACRE340-62-T2-150, 1777), "Antònia Ferre" (ACRE340-62-T2-156, 1777), "Baltasar Ferre" (CAP 1734, 231v), "Joan Ferrer" (ACRE340-62-T2-261, 1715), "Joaquim Ferre" (RZ 1787, 94), "Josep Ferre" (CAP 1734, 212r, 214r) (CAP 1734, 223r) (CR 1771 302) (RZ 1787 81), "Maria Ferre" (CM 1793), "Maria Teresa Ferre" viuda de Joan Ferré (CM 1793), "Pere Ferrer" (ACRE340-62-T2-156, 1777).
"Antoni Ferrér" (PPQ 1817) la viuda (AMI 1852, 44v), "Antònia Ferré" (PPQ 1817), "Antònia Ferrér" (PPQ 1817),[202] "Francisco Ferré" la viuda de (RTD 1898, 25), "Jaume Ferré" la viuda de (AMI 1852, 95v), "Joan Ferrér" (PPQ 1817) Ferré (AMI 1852, 101r), "Joan Baptista Ferre" (ACRE340-62-T2-156, 1777), "Francisco Ferre" (AMI 1852, 95r), "Josep Ferré" (AMI 1852, 51r) (RTD 1898, 21, 22), "Magdalena Ferrer" (PPQ 1817), "Ramon Ferré" (AMI 1852, 101r, 118v), "Simeó Ferre" (AMI 1852, 102r).
"Antoni Ferre Carim" (LLI 1915), "Dolors Ferré Viaplana" (RTD 1910, 144), "Francisco Ferré Viaplana" (RTD 1907, 127, 128) (RTD 1911, 169) (RTD 1917, 192) (OBIT 1920), "Joan Ferré Carim" (RTD 1907, 122) (OBIT 1925), "Joan Ferre Roca(?) (LLI 1915), "Joaquim Ferré Roijals" (RTD 1907, 124), "Josep Ferré Roca" (RTD 1902, 49) (RTD 1903, 78) (RTD 1911, 157) (MATR 1918) (LLI 1939, 1r), "Josep Ferre Viaplana" (LLI 1915), "Josep Ferré Rojals" (RTD 1902, 44, 50, 51) (RTD 1907, 127), "Josep Ferre Viaplana" (LLI 1939, 1v) (RTD 1911, 169), "Maria Ferré Viaplana" (OBIT 1925), "Mariana Ferre Poquet" (LLI 1939, 1r), "Pau Ferré Pallisa" (RTD 1901, 29).

Ferrús

"Margarida Ferrussa" (CAP 1558, 11v, 13r, 23v, 24v, 28v, 29r, 29v) (CAP 1607, 102r, 102v),
"Pere Ferrus major" (FO 1553) (CAP 1558, 4r, 19v, 20r, 20v, 26r), "Pere Ferrus menor" (FO 1553) (CAP 1558, 25v, 31v, 32r, 32v).
"Gabriel Ferrus" (CAP 1661, 165v), "Joan Ferrus" (ACRE340-62-T2-155, 1669), "Marc Ferrus" (CAP 1639, 15r), "Pere Ferrus" (CAP 1607, 96v, 100v, 103r, 110r, 110v), "Pere Ferrus menor" (CAP 1607, 96v).
"Elisabet Ferrus"[203] (CAP 1734, 219v), "Josep Ferrus" (ACRE340-62-T2-153, 1727).

Fígol

"Andreu Figol" (ACRE340-62-T2-164, 1648) (CAP 1637, 13v) (CAP 1661, 156v).

Forns

"Sofia Forns y de Perelló" (RTD 1902, 45).

Fortuny

"Adela Fortuny Sans" (RTD 1898, 21), "Alfons Fortuny Sans" (RTD 1898, 21), "Josep Fortuny" (RTD 1898, 22) (ACRE340-62-T2-209, 1845) Fortunñ (AMI 1852, 77v), "Josep Fortuny Homdedeu" (RTD 1898, 21), "Lluís Fortuny" (RTD 1898, 21).
"Alfons Fortuny Sans" (RTD 1903, 84), "Concepció Fortuny Homdedeu" (RTD 1903, 77) (RTD 1911, 157), "Josep Fortuny Homdedeu" (RTD 1902, 44), (RTD 1903, 59) (RTD 1909, 140) (RTD 1911, 156), "Josep Fortuny Bayona" (RTD 1911, 156).

Fortunyo

"Jaume Fortunyo" (CAP 1639, 13v)(ACRE340-62-T2-164, 1648) (CAP 1661, 164r).
"Jaume Fortuño" (RZ 1787 81).

[202] Es tracta de dos persones diferents. Una vivia al barri de la Plaça i del Perxi; i, l'altra al barri i carrer del Cementiri.
[203] Hereva del pare, Josep Ferrús, i muller de Josep Cavaller.

Fraga, de

"Bernat de Fraga" (MO 1329), "Bertolomeu de Fraga" (MO 1329), "Nadall de Fraga" (MO 1329).

Franquet

"Joan Franquet" (AMI 1852, 130r).

Freixes

"Paula Freixes" (PPQ 1817).

Fumador

"Agustí Fumadó Bosch" (RTD 1908, 132) (MATR 1918), "Agustí Fumadó Tarragó" (RTD 1908, 132), "Agustí Jordi Fumadó Gonzalez" (BAPT 1920), "Antònia Fumadó Tarragó" (MATR 1918), "Maria Fumadó Gonzales" (BAPT 1919) (LLI 1939, 3r), "Maurici Fumadó Bosch" (OBIT 1919).

Garcia

"Joan Garcia" (AMI 1852, 53v, 60r), "Teresa Garcia Carim" (RTD 1898, 25)[204].
"Ramona Garcia Martín" (MATR 1919) (OBIT 1921), "Ramon Garcia Martinez" (OBIT 1918)

Gassol

"Carme Gasol Miró" (MATR 1923) (BAPT 1925), "Magdalena Gasol Tarragó" (RTD 1902,47[205]), "Pere Gasol Cabré" (RTD 1901, 30), "Pere Gasol Miró" (RTD 1901, 30) (BAPT 1925).

Gibert

"Pere Gibert" (FO 1497).
"Gabriel Gibert" (CAP 1558, 19v, 20v, 21r,21v, 22r, 31v), "Joanot Gibert" (CAP 1558, 9r), "Gibertes" (CAP 1558, 30r).
"Gabriel Gibert" (CAP 1607 97v, 103r, 104v).

Gironès

"Francisco Girones" (PPQ 1817) (AMI 1852, 76v), "Francisco Gironés" (PPQ 1817),[206] "Jaume Gironés" (PPQ 1817), "Joan Gironés" (AMI 1852, 42v), "Josep Gironés" (PPQ 1817).
"Baptista Gironés Llorens" (RTD 1909, 135), "Concepció Girones Jornet" (LLI 1939, 2v), "Concepció Gironés Llorens" (MATR 1918), "Francisco Girones Tarragó" (LLI 1939, 3r), "Carolina Gironés Carim" (BAPT 1926), "Francisca Girones Jornet" (LLI 1939, 3v), "Francisco Gironés Carim" (BAPT 1921), "Joan Gironés Ossó" (RTD 1908, 130), "Joan Baptista Gironés Llorens" (RTD 1903, 83), "Josep Gironés Argilaga" (RTD 1903, 55), "Josep Gironés Jornet" (OBIT 1918), "Josep Gironés Sonadelles" (RTD 1909, 136), "Maria Girones Carim" (LLI 1939, 3v),"Maria Gironés Dols" (MATR 1926), "Maria Gironés Jordá" (MATR 1923), "Maria Gironés Salamé" (RTD 1903, 69), "Maurici Gironés Torres" (OBIT 1924), "Miquel Gironés Cavallé" (RTD 1901, 29), "Miquel Gironés Vila" (RTD 1903, 63), "Ramon Gironés Gonzales" (RTD 1908, 130), "Rosa Gironés Salamé" (LLI 1939, 2v).

Gisbert

"Josep Gisbert" (AMI 1852, 96r), "Pere Gisbert" (AMI 1852, 40r).
"Casilda Gisbert Vila" (RTD 1907, 124) (OBIT 1922).

González

"Bartomeu Gonçales" (FO 1553).
"Bartomeu Gonsales, pagès de Vinebre" (CAP 1607, 108v) (ACRE340-62-T2-159, 1628) (ACRE340-62-T2-155, 1669), "Francisco Gonsales" (ACRE340-62-T2-154, 1668), "Pere Gonsales, pagès de Vinebre" (CAP 1607, 97r, 109r, 110r, 110v) (ACRE340-62-T2-148,

[204] A la font original hi apareix aquesta altra informació: "La Vda. de Jaime Gonzales Ferré, llamada Teresa Garcia Carim."
[205] Viuda de Salvador Muntané Alberich.
[206] Són dos persones diferents. Un vivia al barri del carrer Major; i, l'latre, al barri del Calvari i Piles.

1624) (CAP 1661, 170v) Gonçales (CAP 1639, 14v) Gonsalez (CAP 1639, 16v, 19v), "Tomàs Gonsales" (CAP 1661, 158v).
"Francisco Gonsales" (ACRE340-62-T2-261, 1715) (CAP 1734, 230r) regidor (CAP 1734, 226v), "Isidre Gonsales" (ACRE340-62-T2-261, 1715), "Antoni Gonzales" (ACRE340-62-T2-156, 1777), "Josep Gonzales" (ACRE340-62-T2-150, 1777) Gonsales (CAP 1734, 221v), "Joan Gonzalez" (RZ 1787 86).
"Domingo Gonzales Martí" (RTD 1898, 27), "Francisco Gonzalez (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852, 77r) "Jacint Gonzales" (AMI 1852, 13r), "Jaume Gonzales" (RTD 1898, 23), "Jaume Gonzales Ferré" la viuda de, (RTD 1898, 25), "Joan Gonzalez" (PPQ 1817) Gonzales (AMI 1852, 22v), "Josep Gonzalez" (PPQ 1817), "Maria Gonzalez" (PPQ 1817) "Marià Gonzalez" (PPQ 1817) Gonzales (ACRE340-62-T2-7, 1829), "Josep Gonzales" (ACRE340-62-T2-210, 1846) (AMI 1852, 4v), "Rosa Gonzalez" (PPQ 1817).
"Benet Gonzales Franquet (RTD 1904, 87) (OBIT 1921), "Benet Gonzalez Montané" (MATR 1919), "Benet Gonzales Ossó" (RTD 1903, 61) (LLI 1915) (OBIT 1922), "Carme Gonzalez Salamé" (OBIT 1918), "Concepció Gonzales Gavarró" (RTD 1911, 177), "Dolors Gonzales Tarragó" (LLI 1939, 3r), "Dolors Maria Gonzalez Gonzalez" (BAPT 1922), "Dominga Gonzalez Nogués" (BAPT 1926), "Domingo Gonzalez Tarraó" (MATR 1921), "Esteve Gonzales Carim" (RTD 1901, 36), "Francisco Gonzales Ferré" (RTD 1903, 61), "Francisco Gonzales Salamé" (RTD 1903, 84) (RTD 1907, 125) (RTD 1909, 139), "Francisco Gonzalez Taberne" (LLI 1915), "Francisco Gonzalez Viaplana" (BAPT 1925), "Francisco Marià Gonzalez Viaplana" (BAPT 1920), "Jacint Gonzalez Miró" (MATR 1924), "Jacint Gonzales Tomás" (RTD 1904, 88), "Jaume Gonzales Argilaga" (LLI 1939, 1v) (LLI 1915), "Jaume Gonzalez Miró" (MATR 1921), "Joan Gonzales Ferré (Juana)" (RTD 1903, 69), "Joaquim Gonzalez Viaplana" (MATR 1924) (BAPT 1925), "Josep Gonzalez Miró" (BAPT 1918), "Josep Gonzalez Monclús" (BAPT 1918), "Josep Gonzalez Salamé" (OBIT 1922), "Josep Gonzalez Viaplana" (BAPT 1925), "Josep Francisco Gonzalez Montagut" (BAPT 1925), "Maria Gonzales Argilaga" (MATR 1920) (LLI 1939, 2r), "Maria Gonzalez Miró" (MATR 1921), "Maria Gonzales Vila" (LLI 1939, 1r), "Marià Gonzalez Teixidó" (OBIT 1926), "Maria del Carme Gonzalez Vila" (BAPT 1922) (OBIT 1923) , "Miquel Gonzalez Tarragó" (MATR 1924), "Pasqual Gonzales Farré (RTD 1904, 87), "Pere Joan Gonzales Vila" (RTD 1903, 57), "Rosa Gonzalez Jordá (OBIT 1923), "Rosa Gonzales Miró" (LLI 1939, 2r), "Rosa Generosa Gonzalez Nogués" (BAPT 1925), "Rosa Gonzalez Tarragó" (BAPT 1918), "Rosa Gonzales Viaplana" (LLI 1939, 1v), "Teresa Gonzalez Tarragó" (BAPT 1918) (LLI 1939, 1r), "Teresa Gonzalez Vila" (BAPT 1923),"Teresa Magdalena Gonzalez Viaplana" (BAPT 1924), "Teresa Rosa Gonzalez Vila" (BAPT 1920).

Gramunt

"Jaume Josep Gramunt Esquirol" (BAPT 1923), "Teresa Gramunt Esquirol" (BAPT 1920).

Grau

"Joan Grau" (RTD 1898, 23), "Ramon Grau" (AMI 1852, 103r).
"Magdalena Grau Piñol" (OBIT 1920).

Guajardo

"Maria Guajardo Tejero" (MATR 1924) (LLI 1939, 2r).

Guinau

"Joan Guinau major" (AMI 1852, 98r), "Joan Guinau menor" (AMI 1852, 98v), "Josep Guinau" (AMI 1852, 111r), "Ramon Guinau" (AMI 1852, 111r).

Heredia

"Joan Heredia" (CAP 1607, 99r).

Homdedéu

"Ramon Homdedeu" (AMI 1852, 22v).

"Carme Homdedeu Domenech" (MATR 1918) (MATR 1925), "Carme Homdedeu Pradell" (RTD 1911, 156), "Celestina Homdedeu Carim" (MATR 1918), "Josep Homdedeu Pradell" (RTD 1911, 178), "Miquel Homdedeu Domenech" (RTD 1906, 119).

Jardí

"Gabriel Jardi" (CAP 1661, 169v), "Jerònima Jardi" (CAP 1661, 169v), "Miquel Jardi" (CAP 1661, 158v, 160r, 163v, 164r, 164v, 170r).
"Francisco Jardi" (ACRE340-62T2-194, 1754)(CR 1771 306, 308).
"Pere Joan Jardí" (AMI 1852, 108v).

Jordà

"Agustí Jorda" (RZ 1787 85, 86, 87, 88) (ACRE340-62-T2-150, 1777) (CM 1793), "Francisco Jorda de Jayme" (CAP 1734, 235r) (RZ 1787 92), "Joan Jorda" (RZ 1787 94), "Joan Jorda de Joan" (CAP 1734, 236r), "Miquel Jordá y Cervello" (RZ 1787 81, 89), "Maria Antònia Jordà" (RZ 1787 86).
"Joan Jordá y Ferre" (ACRE340-62-T2-202, 1805), "Francisco Jordà" (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852, 76r), (AMI 1852, 3v) "Josep Jordá" (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852, 21r).
"Agustina Jordá Serra" (RTD 1905, 928) (OBIT 1918), "Aleix Jorda Argilaga" (LLI 1939, 2v), "Francisca Jorda Costa" (LLI 1939, 1v), "Josep Jorda Argilaga" (LLI 1915), "Manuel Jorda Argilaga" (LLI 1915), "Miquel Jordá Argilaga" (RTD 1907,122) (OBIT 1925), "Ramon Jordá Vila" (RTD 1901, 30, 32) (RTD 1904, 88) (RTD 1905, 93), "Rosa Maria Jordá Gonzalez" (BAPT 1920).

Jornet

"Pere Jornet" (MO 1329) (PH 1349), "Remó Jornet" (MO 1329), "Jornet" (PH 1349), "Domingo Jornet" (PH 1349) (MO 1350)[207].
"Pere Jornet" (RCA 1416 50r).
"Bartomeu Jornet" (CAP 1607, 106v), "Gabriel Jornet" (CAP 1661, 170v)"Joan Jornet" (CAP 1607, 107v, 108r) (CAP 1661, 156v, 170v).
"Bartomeu Jornet" (CAP 1734, 236r, 237r), "Francisco Jornet" (RZ 1787 95).
"Baltasar Jornet" (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-205, 1815) (ACRE340-62-T2-211, 1846) (AMI 1852, 54r, 60r), "Catalina Jornet" (PPQ 1817), "Francisco Jornet" (ACRE340-62-T2-211, 1846), "Jaume Jornet" (AMI 1852, 106r, 124v, 103v), "Joan Jornet" (AMI 1852v 113v, 124v), "Josep Jornet" (ACRE340-62-T2-202, 1805) la viuda de (AMI 1852, 93v) (AMI 1852, 107v, 112r, 112v, 118r), "Josep Jornet Pava[208]" (AMI 1852, 126v), "Ramon Jornet" (AMI 1852, 113v, 124r), "Marià Jornet" (RTD 1898, 27), "Marià Jornet Serrano" (RTD 1898, 24), "Teresa Jornet" (PPQ 1817).
"Genari Francisco Jornet Teixidó" (BAPT 1925), "Francisco Jornet Maranco" (MATR 1921) (BAPT 1925), "Josep Jornet Miró" (RTD 1903, 63) (BAPT 1925) (OBIT 1925), "Maria de la Concepció Jornet Pros" (BAPT 1921), "Miquel Jornet Gonzales" (RTD 1903, 84), "Miquel Jornet Viaplana" (RTD 1903, 63), "Ramon Jornet Maranco" (MATR 1919), "Ramon Josep Jornet Viaplana" (BAPT 1920).

Julià

"Jaume Julia" (AMI 1852, 81r).

Jumet

"Gabriell Jumet" (FO 1553).

Laplana

"Anna Laplana Gonzales" (RTD 1905, 100).

Lletxa

"Gabriel Llecha" (CAP 1607, 111r) (ACRE340-62-T2-148, 1624), "Àgueda Lletxa" (ACRE340-62-T2-148, 1624), "Josep Lletxa dit d'Àgueda" (ACRE340-62-T2-148, 1624).

[207] A la font original també hi apareix que és fill de Pere.
[208] *Pava* deu ser un renom o àlies.

"Lecha de Cabases" (AMI 1852, 100v).[209]

Llorenç

"Andreu Llorens" (AMI 1852, 94v).

Lois

"Pere Lois" (CAP 1558 16r, 16v).

Loscos

"Emília Loscos Mollá" (LLI 1939, 1v).

Macià

"Antoni Macià àlies Castellbell" (CAP 1558, 15r, 20r, 20v, 21r, 27r, 30r), "Guillem Macià" (CAP 1558, 17v, 18r, 18v, 19r,22v, 23r, 27r, 28v, 29v).
"Guillem Massia" (CAP 1734, 229r).

Macip

"Antoni Macip" (RCA 1416 45r), "Berenguer Macip" (RCA 1416 43r), "Johan Macip" (FO 1497), "Pere Macip" (FO 1497).
"Pere Macip" (FO 1553), "Pere Macip àlies Pobill" (FO 1553) (CAP 1558, 14v, 16r, 16v) (CON 1562, 115r) (CAP 1607, 99r).
"Esperança Macip[210]" (CAP 1661, 161r), "Joan Macip" (CAP 1607, 105r, 108v) (CAP 1661, 154v, 155r, 160r, 170r), "Joan Macip, àlies Clauell" (CAP 1607, 108v), "Mateu Macip" (CAP 1639, 18r) (CAP 1661, 158v), "Miquel Macip" (CAP 1607, 98r, 98v, 100v, 102r, 104r, 104v) (ACRE340-62-T2-148, 1624), CAP 1661, 161r), "Pere Macip" (ACRE340-62-T2-157, 1614) (ACRE340-62-T2-148, 1624) (ACRE340-62-T2-159, 1628) (CAP 1661, 158r, 158v, 160r).
"Joan Macip" (ACRE340-62-T2-261, 1715) (CAP 1734, 213r), "Maria Macip" (CAP 1734, 213r), "Miquel Macip" (RZ 1787 84).
"Agustí Masip" (AMI 1852, 97v), "Antoni Masip" (AMI 1852, 92v), "Francisca Macip" (PPQ 1817), "Francisco Masip" (AMI 1852, 129r), "Jaume Masip" (PPQ 1817) (AMI 1852, 120v), "Joan Macip" (PPQ 1817) (AMI 1852, 4v, 33r, 108r, 120r, 123v), "Josep Masip" (AMI 1852, 97r, 106v, 117v), "Miquel Macip" (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-208, 1842), "Pau Masip" (AMI 1852, 110v), "Ramon Masip" (AMI 1852, 122v), "Rosa Macip" (PPQ 1817), "Teresa Macip" (PPQ 1817), "Tomàs Masip" (AMI 1852, 96v).
"Francisca Masip Grau" (OBIT 1922), "Francisco Masip Veá" (MATR 1918), "Joan Masip Esquirol" (OBIT 1925), "Joan Masip Pros" (MATR 1919), "Joan Masip Tarragó" (RTD 1903, 69) (RTD 1904, 88), "Josep Masip Esquirol" (MATR 1918) (OBIT 1918), "Maria Masip Sentís" (RTD 1903, 63), "Maria Masip Tarragó" (MATR 1918), "Ramon Joan Masip Bieto" (BAPT 1922), "Ramon Masip Viaplana" (RTD 1902, 45), "Teresa Masip Esquirol" (MATR 1919) (LLI 1939, 2r).

Maçó

"Joan Maçó" (PH 1349).

Maimó

"Pere Joan Maymó" (AMI 1852, 125r).
"Jaume Maimó Sangenís" (RTD 1901, 38).

Manero

"Josep Manero" (AMI 1852, 87r).

Mani

"Andreu Mani Esquirol" (MATR 1925), "Joan Marià Mani Vila" (BAPT 1926) (OBIT 1926), "Marià Mani Pros" (OBIT 1923).

Manuel

"Josep Manuel" (CAP 1734, 225r, 236r, 237v).

Maranco

"Eulàlia Maranco Campos" (BAPT 1925) (OBIT 1925).

[209] Aquest individu és anomenat amb el seu cognom i el poble d'on procedia.
[210] Filla de Miquel Macip.

Marc

"Lluís Marc" (CAP 1558, 16r, 16v, 18r, 21v, 23r, 24r, 27r, 28v, 29r, 29v, 31v, 32r).
"Lluís Marc" (CAP 1607, 96v, 106v), "Mateu March" (CAP 1607, 99v, 102v, 103r, 104v, 106v, 107v, 108r, 110v, 111r) (CAP 1639, 20r), "Maria March" (CAP 1607, 110v), "Bartomeu March" (CAP 1639, 13r).

Marcó

"Josep Marcó" la viuda de (AMI 1852, 110r).

Martí

"Barthomeu Martí" (FO 1497).
"Bartomeu Martí" (FO 1553) (CAP 1558, 2r, 13r, 13v), "Mateu Martí" (CAP 1558, 4v, 13r, 14r, 23r, 24r, 28v, 29r, 32v).
"Bartomeu Marti" (ACRE340-62-T2-163, 1647) (ACRE340-62-T2-168, 1662) (CAP 1639, 15v, 19r, 19v) (CAP 1661, 153V, 159v, 166v, 170v), "Jaume Martí" (CAP 1607, 106r), "Lluc Martí" (CAP 1607, 96v, 110v), "Mateu Marti" (CAP 1607, 88v, 96r, 99v, 100r, 100v, 106v) (ACRE340-62-T2-148, 1624) (ACRE340-62-T2-159, 1628).
"Francisco Marti" (RZ 1787 81), "Joan Marti" (ACRE340-62-T2-261, 1715) (CAP 1734, 217r, 226v, 238r) (CR 1771 302, 304, 309) (CM 1793) "Joan Martí, pagès" (CAP 1734, 212v, 214r), "Joaquim Marti" (RZ 1787 83), "Josep Marti" (CR 1771 302) (RZ 1787 80, 81, 83, 84, 86) (CM 1793), "Llúcia Marti" (CAP 1734, 233v) (CR 1771 308, 309) (RZ 1787, 308, 309), "Maria Antònia Marti" (CM 1793), "Miquel Joan Marti" (ACRE340-62-T2-156, 1777), (RZ 1787 90, 94), "Pau Marti" (ACRE340-62-T2-195, 1759) (CAP 1734, 216r, 224v, 235r) (CR 1771 302, 303, 309) (RZ 1787 86), "Ramon Marti" (RZ 1787 81).
"Bernarda Marti" (ACRE340-62-T2-207, 1831), "Francisca Marti" (ACRE340-62-T2-207, 1831), "Francisco Marti" (PPQ 1817), "Florentina Marti" (PPQ 1817), "Josep de Martí" (RTD 1898, 21, 22), "Miquel Joan Marti" (ACRE340-62-T2-199, 1803) (ACRE340-62-T2-203, 1807) (ACRE340-62-T2-207, 1831), "Maria Antònia Marti" (ACRE340-62-T2-202, 1805), "Ramon Marti" (PPQ 1817), "Teresa Marti" (1831 201).
"Adolfo de Martí y Castellví" (RTD 1904, 71), Josep de Martí y Cardeñas" (RTD 1903, 87), "Teresa Martí y de Castellví" (RTD 1905, 109).

Masdéu

"Miquel Masdeu" (AMI 1852, 45v).
"Agnès Masdeu Monclús" (BAPT 1920), "Enric Masdeu Carim" (RTD 1905, 99),"Feliciana Masdeu Palos" (RTD 1903, 62), "Filomena Masdeu Monclús" (OBIT 1918) (LLI 1939, 1v), "Francisca Masdeu Carim" (RTD 1915, 189 (MATR 1918) (OBIT 1921), "Francisca Masdeu Tarragó" (MATR 1923), "Jaume Masdeu Tafall" (RTD 1903, 58), "Joan Masdeu Palos" (MATR 1918) (LLI 1939, 3r), "Irene Masdeu Gonzales" (LLI 1939, 3r), "Francisca Masdeu Tarrago" (LLI 1939, 3r), "Miquel Masdeu Carim" (LLI 1915) (LLI 1939, 2v), "Miquela Masdeu Carim" (RTD 1917, 193), "Pere Joan Amadeu Masdeu Monclús" (BAPT 1923), "Ramon Masdeu Argilaga" (RTD 1903, 58) (RTD 1915, 189) (MATR 1918), "Ramon Masdeu Monclús" (BAPT 1919), "Rosa Masdeu Gonzalez" (MATR 1921).

Mateu

"Mateu de na Tollossa" (MO 1329).

Matia

"Guillem Mathia" (FO 1553).
"Antoni Matia" (CAP 1607 103v, 106v), "Guillem Matia" (CAP 1639, 18r) (CAP 1661, 162v), "Toni Matia" (CAP 1607, 97r, 104r).

Maties

"Antoni Matias" (FO 1553).

Mauri

"Jaume Mauri maior" (FO 1553), "Jaume Mauri menor" (FO 1553).
"Jaume Mauri" (CAP 1607 96r, 106v, 106r) (ACRE340-62-T2-157, 1614) (CAP 1639, 12r, 12v, 14r, 18r), "Jaume Mauri àlies Perdigó" (CAP 1607, 97v, 106v, 107r, 110v) la

muller de Jaume Mauri àlies Perdigó (CAP 1607, 110r), "Esperança Mauri" (CAP 1639, 12v) (CAP 1661, 163r)[211], "Joan Mauri, fill de Joan, dit Clauell"[212] (CAP 1639, 14v), "T. Mauri"[213] (CAP 1661, 159v).

Mestre

"Vicent Maestre" (FO 1497).
"Joan Mestre" (FO 1553) (CAP 1558, 19v, 20v, 21v), "Pere Mestre, sastre" (FO 1553).
"Montserrat Mestre" (ACRE340-62-T2-162, 1644)[214].
"Baptista Mestre" (AMI 1852, 97r).

Miquel

"Jaume Miquel" (CAP 1734, 218r), "Josep Miquel" (ACRE340-62-T2-195, 1759) (ACRE340-62-T2-156, 1777), "Francisco Miquel" (CR 1771 304).
"Francisco Pros y Miguel, carpintero" (ACRE340-62-T2-209, 1845).

Miralles

"Miralles" (FO 1497).
"Matheu Miralles" (FO 1553), "Pere Miralles" (FO 1553) (CAP 1558, 9v) la viuda de (CAP 1558, 5v).

Miranda

"Antoni Miranda Servelló" (MATR 1919), "Maria Miranda Veá" (BAPT 1920), "Marià Miranda Servelló" (MATR 1926), "Teresa Rosa Miranda Vea" (BAPT 1922), "Vicent Francisco Miranda Veá" (BAPT 1920), "Teresa Miranda Servelló" (MATR 1919), "Vicent Miranda Servelló" (MATR 1919).

Miró

"Antoni Miro" (CAP 1661, 159v, 163r), "Esperança Miró y Mauri" (1639, 12r)[215], "Jeroni Miró, teixidor de lli" (CAP 1607, 107r, 108r) (CAP 1639, 13r), "Marc Miró" (CAP 1607 88v, 97r, 108r), "Antoni Miro" (CAP 1639, 12r, 12v, 13r, 18r, 19r) (ACRE340-62-T2-162, 1644), "Pere Jaume Miro" (ACRE340-62-T2-165, 1650) (ACRE340-62-T2-167, 1661) (ACRE340-62-T2-1, 1682) (CAP 1661, 158r, 158v, 159r, 160r, 161r), "Felip Miro" (ACRE340-62-T2-167, 1661) (ACRE340-62-T2-1, 1682), "Jaume Miro" (CAP 1639, 3r, 13r, 19v) (ACRE340-62-T2-158, 1679) (CAP 1661, 157r, 159r, 159v, 160v, 162r, 163r, 163v, 173r).
"Caterina Miro" (CAP 1734, 217r, 217v), "Felip Miro" (CAP 1734, 216r), "Francisco Miro" (RZ 1787 82, 83, 94), "Joan Miro" (CAP 1734, 215r, 216r, 216v, 217v[216]) (ACRE340-62-T2-5, 1739, 1739) (CR 1771 303) (RZ 1787 83, 84), "Ramon Miro" (RZ 1787 82), "Maria Miro" (RZ 1787 82).
"Bru Miró" la viuda de (RTD 1898, 26), "Clemència Miró i Ferré" (RTD 1898, 26, 27), "Francisco Miró" (PPQ 1817) (AMI 1852, 8v, 81v), "Jaume Miró" (PPQ 1817) (AMI 1852, 73r), "Joan Miró" (RTD 1898, 23, 25, 27) (AMI 1852, 34v) (RTD 1898, 23), "Jordi Miró" (PPQ 1817) (RTD 1898, 23, 25, 27), "Josep Miró" (PPQ 1817) (AMI 1852, 6r, 82v) (RTD 1898, 23), "Josep Miró" (PPQ 1817),[217] "Ramon Miró" (AMI 1852, 9v), "Ramon Miró Ferré" (RTD 1898, 26, 27), "Teresa Miró viuda de Miquel Carim" (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878, 211).
"Maria Assumpció Serafina Miró Servelló" (BAPT 1922), "Baptista Miró Argilaga" (RTD 1901, 34), "Baptista Miró Montané" (RTD 1904, 88), "Carme Miró Vila" (LLI 1939, 1r), "Clemència Miró Ferré" (RTD 1903, 65), "Daniel Miró Pradell" (MATR 1926), "Daniel Miró Vila" (RTD 1901,31) (RTD 1907, 122) (RTD 1908, 131) (RTD 1911, 157), "Dolors Miró Carim" (MATR 1920), "Domínica Miró Pradell" (OBIT 1918),

[211] Muller d'Antoni Miro (CAP 1661, 163r).
[212] Pot ser una errada, perquè a CAP 1607, 108v hi surt un Clauell, però anomenat *Pere Macip*.
[213] Muller d'Antoni Miro (CAP 1661, 159v).
[214] Nom de fonts masculí.
[215] Agafa el cognom del marit i el del pare, en segon lloc: "Anthoni Miro, marit de Sperança Miro Mauri, filla de Jaume Mauri, de Vinebre". Més endavant apareix Sperança Mauri, filla y hereva de Jaume Mauri (CAP 1639, 12v).
[216] Hereu de Jaume Miro.
[217] Són dos persones diferents, tot i que tots vivien al barri del Calvari i Piles.

"Dorotea Miró Servelló" (OBIT 1918), "Enrica Miró Tarragó" (BAPT 1921), "Enriqueta Miró Porta" (BAPT 1918) (LLI 1939, 1r), "Ezequiel Ernest Miró González" (BAPT 1918), "Filomena Miró Estivill" (LLI 1939, 3r), "Francisco Miró Carim" (RTD 1902, 44), "Francisco Miró Ciuraneta" (RTD 1901,32, 35) (RTD 1905, 96), "Francisco Miró Estivill" (OBIT 1918), "Francisco Miró Gonzales" (LLI 1939, 1r), "Jaume Josep Miró Miró" (BAPT 1924), "Jaume Miró Tarragó" (MATR 1920 "Joan Miró Amorós" (MATR 1921), "Joan Miró Porta" (LLI 1939, 2v),"Joan Miró Pradell" (RTD 1901, 29) (MATR 1921) (BAPT 1925), "Joan Miró Ralell" (RTD 1911, 188), "Joan Miró Servelló" (OBIT 1922), "Joan Miró Sonadelles" (LLI 1939, 3r), "Joan Miró Viaplana" (BAPT 1918), "Joan Miró Vila" (RTD 1901, 35) (RTD 1903, 70) (RTD 1905, 106) (RTD 1911, 182) (LLI 1939, 2r), "Joan Miró Vila" (BAPT 1918) (OBIT 1921), "Joan Antoni Alfons Miró Bosch" (BAPT 1924), "Joan Baptista Miró Pradell" (BAPT 1921), "Joan Baptista Miró Vila" (RTD 1905, 98), "Joan Jaume Miró Servelló" (BAPT 1922), "Joan Miquel Miro Domenech" (BAPT 1921), "Joan Miquel Miró Teixidó" (BAPT 1923), "Jordi Miró Argilaga" (RTD 1902, 41, 43), "Jordi Miró Estivill" (LLI 1939, 2v), "Josep Miró Carim" (LLI 1939, 1v), "Josep Miró Cavallé" (MATR 1923), "Josep Miró Estivill" (BAPT 1918), "Josep Miró Masdeu" (OBIT 1924), "Josep Miro Vila" (LLI 1939, 2r) (RTD 1904, 88), "Josepa Miró Carim" (LLI 1939, 2r), "Josep Joan Miró Tarragó" (MATR 1920), "Josep Joaquim Miró Domenech" (BAPT 1926), "Josep Maria Facund Miró Bosch" (BAPT 1920), "Magdalena Teresa Miró Servelló" (BAPT 1920), "Maria Miró Sonadelles" (OBIT 1918) (MATR 1921) (LLI 1939, 2r), "Maria Miró Vila" (OBIT 1924), "Maria Montserrat Teresa Miró Servelló (BAPT 1918), "Maria Núria Miró Bosch" (BAPT 1926), "Miquel Miró Masdeu" (BAPT 1926), "Miquel Miró Poquet" (BAPT 1918), "Miquel Miró Vila" (LLI 1939, 2r) (RTD 1911, 188), "Miquela Miró Carim" (LLI 1939, 2r), "Miquel Josep Miró Domenech" (BAPT 1924), "Paula Miró Pradell" (MATR 1919), "Pere Miró Viaplana" (BAPT 1918), "Ramon Miró Ferré" (RTD 1903, 65) (OBIT 1919), "Ramon Miró Argilaga" (MATR 1919), "Ramona Miró Masdeu" (MATR 1926), "Ramon Francisco Miró Argilaga" (BAPT 1920), "Rosa Miró Sonadelles" (LLI 1939, 3r), "Rosa Miró Teixidó" (BAPT 1920), "Rosalia Maria del Carme Miró Montané" (BAPT 1922), "Teresa Miró Cavallé" (MATR 1919) (BAPT 1925) (LLI 1939, 3r), "Teresa Miró Bosch" (BAPT 1922) (OBIT 1922), "Teresa[218] Miró Gonzalez" (BAPT 1924), "Teresa Miró Miró" (BAPT 1920), "Teresa Miró Veá" (BAPT 1922), "Teresa Miró Viaplana" (MATR 1925), "Teresa Miró Vila" (OBIT 1924), "Teresa Miró Vila" (LLI 1939, 3r),[219] "Teresa Angelina Miro Vallvé" (BAPT 1921), "Teresa Rosa Miró Bosch

Montagut

"Domingo Montagut" (FO 1553), "Antoni Montagut" (CAP 1558, 18v, 20v, 21v, 23r, 31v, 32v), "Gabriel Monthagut" (CON 1562, 115r).
"Gabriel Montagut, pagès de Vinebre" (CAP 1607, 96r, 96v, 97v, 104v, 108v, 110r, 110v).
"Maria Francisca Montagut" (ACRE340-62-T2-203, 1807), "Jaume Montagud" (AMI 1852, 119r), "Joan Montagut" (AMI 1852, 106r).
"Raimunda Montagut Borras" (BAPT 1925), "Raimunda Montagut Boscos" (LLI 1939, 2v).

Montaner

"Joan Muntaner" (FO 1497).
"Pere Muntaner" (FO 1553), (CAP 1558, 16r, 16v, 17v, 18r, 18v, 19r, 19v, 20r, 21r.
"Elisabet Montaner"[220] (CAP 1661, 171r, 172r), "Joan Montaner" (CAP 1607, 96v, 110v) Muntaner (ACRE340-62-T2-157, 1614), "Francisco Montaner" (ACRE340-62-T2-153,

[218] L'original era difícil de llegir i podria ser que en lloc de dir-hi Teresa, hi digués Tomasa.
[219] Són dos persones diferents. Una mor l'any 1924 i l'altra apareix en un registre de 1939.
[220] En el mateix capbreu, apareix anomenada de dos altres maneres: "Dita Montanera" (CAP 1661, 171v) i "viuda de gº Matheu Montaner" (CAP 1661, 172r).

1727) Montane (RZ 1787 94), "Mateu Muntaner" (ACRE340-62-T2-162, 1644) Montaner (ACRE340-62-T2-4, 1683) (CAP 1639, 18v) (CAP 1661, 172r), "Pere Muntaner" (CAP 1607, 97r, 97v, 104v).

"Baptista Montané i Bastus, teixidor de lli" (CM 1793), "Francisco Montané i Cerós, pagès" (CM 1793), "Josep Montané" (ACRE340-62-T2-194, 1754), "Joan Muntané" (CR 1771 306) (RZ 1787 88), "Manel Montaner" (CAP 1734, 236v, 239r) (CR 1771 309) (RZ 1787 91, 95) la viuda de (CM 1793), "Mateu Montane" (PPQ 1817) (CR 1771 309), "Miquel Muntané" (ACRE340-62-T2-156, 1777) (RZ 1787 82) Montaner (CAP 1734, 236v) Montané (CM 1793), "Cecília Muntane" (RZ 1787 81, 87, 89, 93).

"Antoni Montané" (AMI 1852, 115v), "Antònia Montané" (PPQ 1817), "Baptista Montane" (ACRE340-62-T2-7, 1829) Montané (PPQ 1817) (AMI 1852, 31v) (RTD 1898, 22, 24), "Baptista Montané" (PPQ 1817),[221] "Carles Montané" (AMI 1852, 127v), "Francisco Montané" (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852, 78v), "Jaume Montané" (AMI 1852, 128v), "Joan Montané" (PPQ 1817) (AMI 1852, 92r, 128r), "Joaquim Montané" (AMI 1852, 115r), "Josep Montané" (AMI 1852, 70v, 88r, 127v), ""Magdalena Montané" (PPQ 1817), "Mateu Montané" (AMI 1852, 132r), "Miquel Montané" (AMI 1852, 27v) la viuda de (AMI 1852, 117v), "Teresa Montané" (PPR 1817), "Pere Montané" (AMI 1852, 125v, 127r), "Rafel Montané" (AMI 1852, 115v), "Ramon Montané" (AMI 1852, 11v), "Rosa Montane" (ACRE340-62-T2-7, 1829).

"Amadeu Montané Carim" (OBIT 1918), "Baptista Montané Servelló" (BAPT 1918), "Carme Montané Porta" (LLI 1939, 1v), "Cèlia Joana Pilar Montané de Ossó" (BAPT 1920), "Maria de la Cinta Montane Miró" (BAPT 1918), "Dolors Montané Carim" Maria (BAPT 1919) (LLI 1939, 1r), "Francisco Montané Bieto" (LLI 1939, 1v), "Francisco Montané Esquirol" (LLI 1939, 1v), "Francisco Montané Gonzalez" (OBIT 1926), "Francisco Montané y Salamé" (RTD 1903, 69), "Francisco Montané Servelló" (BAPT 1918), "Indelècia Montané Bieto" (MATR 1919) (LLI 1939, 1r), "Inocenci Montané Serres" (LLI 1939, 1v), "Joan Montané Argilaga" (OBIT 1918), "Joan Muntané Gasol" (RTD 1905, 102), "Josep Anton Montané Serres" (MATR 1923), "Josep Muntané Gasol" (RTD 1905, 99) (RTD 1911, 158), "Josep Joan Montané Serra" (BAPT 1924), "Josep Ramon Montané Gironés" (BAPT 1923), "Josep Sebastià Montané Montanés" (BAPT 1920), "Magdalena Montané Estivill" (OBIT 1920), "Maria Montané Gironés" (BAPT 1920), "Miquel Montané Artal" (BAPT 1920), "Miquel Montané Biero" (MATR 1919), "Miquel Montané Carim" (MATR 1918), "Miquel Montané Miró" (RTD 1906, 120), "Pere Montané Viaplana" (RTD 1911, 181), "Pilar Marta Enriqueta Montané de Ossó" (BAPT 1923), "Ramon Muntané Gibert" (RTD 1902, 44, 52), "Ramon Fermí Montané Gironés" (BAPT 1926), "Ramon Muntané Gonzales" Montané Gonzalez (MATR 1923) (LLI 1939, 1r), "Ramon Montané Peiró" (RTD 1909, 136), "Ramon Montané Viaplana" (RTD 1911, 180), "Rosa Montané Serra" (OBIT 1922), "Rosa Montané Viaplana" (OBIT 1918) (MATR 1925), "Rosalia Montané Bieto" (LLI 1939, 3r), "Salvador Muntané Alberich" (RTD 1902, 47).

Montclús

"Jaume Monclus" (ACRE340-62-T2-150, 1777).

"Joan Monclus" (AMI 1852, 75r), "Narcís Monclús Tarragó" (RTD 1898, 27),), "Pere Monclús" (RTD 1898, 27), "Pere Monclús Tarragó" (RTD 1898, 27).

"Antoni Lluís Montclús Carim" (BAPT 1925), "Carme Monclús Tarragó" (BAPT 1918), "Cinta Montclús Salamé" (OBIT 1923), "Domingo Montclús Gonzalez" (MATR 1925) (OBIT 1925), "Enriqueta Monclús Jordá" (BAPT 1920), "Francisco Monclus Tarragó "(LLI 1939, 2r), "Josep Montclús Carim" (OBIT 1924), "Josep Monclús Gonzales" (RTD 1911, 155), "Josepa Monclús Busom" (MATR 1919), "Josepa Montclús Miró" (BAPT 1925) Monclus (LLI 1939, 1r), "Josep Francisco Miquel Monclús Jordá" (BAPT 1923), "Josep Lluís Monclús Carim" (BAPT 1923), "Lluís Monclús Busom" (MATR 1923) (BAPT 1925), "Maria Monclús Salamé" (OBIT 1918), "Mercè Monclús Masdeu"

[221] Són dos individus diferents.

(MATR 1918), "Miquel Monclus Tarragó" (LLI 1939, 3v), "Pere Monclús Gonzalez" (MATR 1918), "Pere Monclus Salamé" (LLI 1939, 1v), "Ramona Monclús Tarragó" (LLI 1939, 1v), "Rosa Monclús Argilaga" (RTD 1904, 87) (RTD 1905, 92) (RTD 1911, 172), "Rosa Montclús Tarragó" (MATR 1925).

Montornès

"Berenguer Montornès" (PH 1349) (MO 1350).

Morella

"Elisa Dolors Rosa Morella Amorós" (BAPT 1924), "Josep Morella Amorós" (BAPT 1926), "Santiago[222] Morella Bello" (MATR 1923).

Munter

"Domingo Munte" (ACRE340-62-T2-156, 1777).

Navàs

"Jacme de Nabàs" (MO 1329), "Matheo Nabàs" les filles de (MO 1350), "Ramon Nabàs" (PH 1349) Remon (MO 1350).

Nicolau

"Josep Nicolau" (AMI 1852, 121r), "Josep Nicolau Bieto" (RTD 1898, 24).

Noguers

"Domènec Josep Nogués Masip" (BAPT 1920), "Domènec Nogués Pujol" (MATR 1918) (MATR 1919), "Josep Francisco Nogues Masip" (BAPT 1924), "Maria Nogues Domenech" (MATR 1924) (BAPT 1925) (LLI 1939, 1r), "Maria Dolors Nogués Masip" (BAPT 1922).

Oliver

"Jaume Olivé" (AMI 1852, 104r), "Pere Olivé" (AMI 1852, 111v).
"Josepa Olivé Homdedeu" (RTD 1911, 178).

Olsón, d'

"Pedro d'Olsón" (RCA 1416 41r).

Oriol

"Mossèn Bernat Oriol" (CAP 1558, 8v).

Oró

"Pere Oró" (FO 1497).

Orós

"Galceran Oros" (CAP 1558 13r).

Ortiga

"Josep Ortiga" (AMI 1852, 122r).

Oscos, de

"Galceran de Oscos" (CAP 1607 96r).

Ossén

"Miquel Ossen" (CAP 1607, 104v).

Ossó, d'

"Bernat d'Ossó" (FO 1497), "Joan d'Ossó" (FO 1497).
"Gabriel Hoso" (FO 1553) Osso (CAP 1558, 13v, 14r) Dosso (CAP 1558, 18r) "Joan Doso" (FO 1553) (CAP 1558, 11v, 18r, 25v, 26r, 26v, 27r, 27v, 28r, 28v, 29r, 29v, 31r) "Mateu Hoso" (FO 1553) Osó (CAP 1558, 8v) Oso (CAP 1558, 9r, 9v, 30v) Osso (CAP 1558, 16r, 16v, 20r, 28v, 29r, 30r, 31r, 31v, 32r, 32v), "Pere Hoso" (FO 1553), Oso (CAP 1558, 11v, 13r, 19r) Osso (CAP 1558, 17r, 17v, 23r, 25r, 25v, 26r, 27r, 27v, 28v, 29r, 29v, 32r) Dosso (CAP 1558, 24r, 24v,) (CAP 1607, 102r), "la viuda Hosona" (FO 1553).
"Gabriel Dosso" (CAP 1607, 100r), "Joan de Oso" (CAP 1607 96v, 99v) Oso (CAP 1607, 103r, 106r, 106v) (ACRE340-62-T2-165, 1650) (ACRE340-62-T2-4, 1683) Osso (CAP 1639, 14v) (CAP 1661, 156v, 161r, 161v), Osso, fill de Pere (CAP 1639, 13v) "Joan Oso major" (CAP 1607, 100r, 100v, 102r,102v, 103r, 103v) (CAP 1639, 14v),

[222] És natural de Terol, per això es respecta el prenom castellà.

"Joan Oso menor" (CAP 1607, 99v, 104r), "Joan de Oso, donzell" (CAP 1607, 108v) (CAP 1639, 13r, 15r, 17v, 18v, 19r) (CAP 1661, 159r, 159v, 160r, 160v, 162r), "Joan Osso de defora" (ACRE340-62-T2-164, 1648) (ACRE340-62-T2-1, 1682),), "Joan de Osso de dins" (ACRE340-62-T2-1, 1682), "Joanna de Osso, viuda relicta del gº mº Joan de Osso, donzell" (CAP 1639, 15r) (ACRE340-62-T2-167, 1661), "Joana Osso, filla y hereva de mº Pere de Osso" (CAP 1661, 158v, 161v), "Joana de Osso[223], filla de Berthomeu Marti" (CAP 1661, 159v), "Joan Osso dit de Marianna" (ACRE340-62-T2-159, 1628), "Mateu Oso" (COML 1607, 96v, 99r, 104v, 105r, 106v, 107v, 111r) (ACRE340-62-T2-155, 1669) (CAP 1661, 159v), "Pere Oso" (CAP 1607, 100v, 104r, 105r, 106r, 107r, 108r) Osó (CAP 1607, 99v) Oso (ACRE340-62-T2-157, 1614) (ACRE340-62-T2-162, 1644) (ACRE340-62-T2-158, 1679) Osso (CAP 1639, 15v, 17v) (CAP 1661, 159v, 162r), "Pere de Osso, donzell" (CAP 1639, 13r, 17v, 18r).
"Agustí de Osó" (ACRE340-62-T2-171, 1749 I 1754), "Baptista de Osó" (ACRE340-62-T2-171, 1749 I 1754) "Gaspar de Osso" (CAP 1734, 216r, 227r, 228r) (CR 1771, 303), "Joan de Oso" de Ossó (ACRE340-62-T2-261, 1715) (CM 1793) de Osso (RZ 1787, 89) de Oso (RZ 1787, 80, 83, 90, 93), "Josep de Oso" (CAP 1734, 216r, 216v, 217r, 217v, 223r, 227r, 228v, 232v, 234r) (RZ 1787, 83, 89, 90, 92), "Josepa de Osso" (CR 1771, 303, 306), "Mateu de Osso" (CAP 1734, 214r, 216r, 223r), "Teresa de Osso" (CR 1771, 303, 306, 307, 308, 309), "Tomàs de Oso" (RZ 1787, 81, 83, 87).
"Andreu Ossó" (RTD 1898, 25), "Ferran de Ossó" (RTD 1898, 21), "Francisco Ossó" (AMI 1852, 71v), "Jaume de Ossó" (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-209, 1845, ACRE340-62-T2-213) (ACRE340-62-T2-10, 1846, ACRE340-62-T2-210, 1846) (AMI 1852, 14v) la viuda de D. (AMI 1852, 56v, 62v), "Josep de Ossó" Osó (ACRE340-62-T2-199, 1803) Ossó (ACRE340-62-T2-200, 1803) (ACRE340-62-T2-203, 1807) (ACRE340-62-T2-10, 1846) (AMI 1852, 72r) (RTD 1898, 22), "N. Ossó" la viuda de (AMI 1852, 130r), "Raimunda de Ossó" (ACRE340-62-T2-209, 1845), "Ramon de Ossó (RTD 1898, 23).
"Beneta de Ossó Vila" (MATR 1919), "Concepció de Ossó Salvador" (RTD 1903, 71)Maria Concepció (OBIT 1919), "Josep de Ossó Carim" (LLI 1939, 3v), "Josep de Ossó Carim" (MATR 1918), "Josep de Ossó y Catalá" (RTD 1903, 75, 78, 79, 80, 81, 83), "Josep de Ossó Poquet" (RTD 1903, 79), "Maria Ossó Domenech" (RTD 1902, 42) "Miquel Ossó Miró" (RTD 1902, 41) de Ossó(OBIT 1919), "Pasqual de Ossó y Catalá" (RTD 1903, 75, 80), "Pilar Ossó Salamé" (LLI 1939, 1r), "Pius de Ossó y Catalá" (RTD 1903, 79, 82, 83), "Purificació de Ossó y Catalá" (RTD 1903, 75) (RTD 1909, 140).

Oto/ Otó

"Josep Otó" (AMI 1852, 106v), "Vicent Oto" (AMI 1852, 116r).
"Concepció Oto Vila" (OBIT 1918).

Pagès

"Jaume Paiges" (CR 1771 305, 308).

Palos

"Antònia Palos Camarasa" (RTD 1903, 58) (MATR 1918).

Paül

"Marià Paul Pous" (LLI 1915).

Pedret

"Josep Pedret" (CR 1771 306).
"Enrica Pilar Pedret Viaplana" (BAPT 1921), Josep Pedret Viaplana (OBIT 1920).

Pedrol

"Josep Pedrol Viaplana" (BAPT 1920).

Peirona

"Jaume Peirona" (CAP 1558, 21v, 27r).
"Jaume Peirona" (CAP 1607 103v, 104r, 107r), "Joan Peirona" (CAP 1607, 103v, 104r).

[223] Muller de Jaume Miro (CAP 1661, 159v).

Pellisser

"Simó Pellicer" (RZ 1787 94) Pellisser (CAP 1734, 237v).

Pepió

"Pepió" (CAP 1558, 4r), "Domingo Pepio" (CON 1562, 115r).
"Miquel Pepió" (CAP 1607, 103r, 103v, 104r, 104v, 105r) (ACRE340-62-T2-164, 1648) (CAP 1639, 14r), "Gabriel Pepio" (ACRE340-62-T2-161, 1639), "Guillem Pepio, fuster" (CAP 1639, 20r) (CAP 1661, 168v), "Josep Pepio" (ACRE340-62-T2-162, 1644) fill de Guillem (CAP 1661, 168v).
"Josep Pepio" (ACRE340-62-T2-261, 1715) (ACRE340-62-T2-153, 1727) (ACRE340-62-T2-1, 1728), "Miquel Pepio, pagès" (ACRE340-62-T2-261, 1715) (CAP 1734, 212r, 220r, 221v, 224r).

Perdigó

"Jaume Perdigó" (CAP 1607, 102r), "Marc Perdigó" (CAP 1607, 103r).[224]

Perelló

"Pau Perelló" (AMI 1852, 109r).
"Narcís Perelló Ablá" (LLI 1939, 2v).

Perot

"Joan Perot" (CAP 1558, 30r).

Pinyol

"Josep Piñol" (RZ 1787 80).
"Josepa Piñol" (PPQ 1817).
"Maria Piñol Sabaté" (RTD 1911, 187), "Maria Piñol Salamé" (OBIT 1923).

Piquer

"Andreu Piqué Martí" (BAPT 1925), "Montserrat Teresa Piqué Poquet" (BAPT 1925).

Pla

"Josep Plá Vila" (RTD 1903, 62).

Poquet

"Cecília Poquet" (PPQ 1817), "Maria Poquet Prós" (RTD 1898, 23), "Miquel Poquet" (PPQ 1817), "Ramon Poquet" (AMI 1852, 5r), "Ramon Poquet Ferré" (RTD 1898, 23).
"Blai Poquet Servelló" (RTD 1902, 42, 49), "Dolors Poquet Servelló" (RTD 1908, 132), "Jaume Poquet Gasol" (LLI 1939, 2r) (RTD 1908, 131) (RTD 1909, 138), "Josep Poquet Prós" (RTD 1901, 39) (RTD 1902, 49) (RTD 1906, 120) (MATR 1918), "Josepa Poquet Ferré" (RTD 1902, 49), "Josep Maria Poquet Carim" (BAPT 1925), "Josepa Poquet Carim" (BAPT 1925), "Miquel Poquet Servelló" (RTD 1902, 53), "Miquel Poquet Gasol" (RTD 1902, 53), "Ramon Poquet Carim" (LLI 1939, 3v), "Ramon Poquet Miro" (LLI 1939, 1v), "Ramon Poquet Vila" (RTD 1901, 37), "Rosa Poquet Arbó" (BAPT 1920), "Teresa Poquet Carim" (BAPT 1925), "Victorina Poquet Gasol" (RTD 1901, 35).

Port, de

"Bernat de Port" (MO 1350).
"En de Port" (RCA 1416 48r) .

Porta

"Felip Porta" (AMI 1852, 74v).
"Abelard Porta Grau" (MATR 1924), "Agustí Porta Fumadó" (MATR 1923), "Agustí Domingo Porta Pros" (BAPT 1924), "Antoni Porta Vea" Veá (BAPT 1925) (LLI 1939, 3v), "Balbina Porta Viaplana" (MATR 1921), "Carme Porta Vea" (LLI 1939, 2v), "Domingo Porta Ferré" (RTD 1901, 29) (OBIT 1921),"Domingo Porta Jordá" (OBIT 1923), "Domingo Josep Porta Jordà" (BAPT 1922), "Felip Porta Gonzalez" (MATR 1923), "Felip Porta Grau"(RTD 1901, 32), "Felip Porta Salamé" (BAPT 1924), "Francisca Porta Gonzalez" (MATR 1920) "Josep Porta Montané" (LLI 1939, 2v), "Josep Porta Sonadelles" (LLI 1939, 3v), "Josepa Porta Viaplana" (MATR 1920), "Maria Porta Ferré" (OBIT 1919) (OBIT 1925), "Rosa Porta Jordá" (BAPT 1924) (OBIT 1925), "Rosa

[224] És difícil dir si aquests casos són àlies com l'anterior o si es tracta de cognoms. El fet és que aquest mot, en l'actualitat, existeix com a cognom i és recollit a Moll (1982) com a provinent del substantiu que significa "perdiu petita".

Maria del Carme Porta Vila" (BAPT 1925), "Teodora Porta Grau" (BAPT 1918), "Teresa Maria Porta Pros" (BAPT 1926).

Pradell / Paradell

"Baptista Pradell" (CM 1793).
"Josep Pradell" (ACRE340-62-T2-204, 1814), "Francisco Pradell" (AMI 1852, 4r).
"Francisco Pradell Nicolau" (RTD 1905, 92) (RTD 1908, 131) (RTD 1911, 166) (OBIT 1919), "Joan Pradell Jordá" (RTD 1901, 32) (RTD 1902, 45) (OBIT 1919), "Joan Pradell Nicolau" la viuda de (RTD 1901,34), "Josepa Pradell Nicolau" (OBIT 1918), "Marçal Francisco Pradell Veá" (BAPT 1921) (OBIT 1921), "Maria Pradell Bieto" (RTD 1911, 163) Paradell (JPV ACRE 29, 1905), "Maria Pradell Nicolau" (RTD 1901, 35)[225] (RTD 1902, 44), "Ramon Pradell Jordá" (LLI 1915), "Rosa Pradell Nicolau" (RTD 1901, 34) "Úrsula Pradell Jornet" (BAPT 1918).

Prades, de

"Domingo de Prades" (PH 1349).

Pros

"Francisco Pros y Miguel, carpintero" (ACRE340-62-T2-209, 1845), "Jaume Pros Cavallé" (RTD 1898, 24), "Joan Pros" (RTD 1898, 21), "Josep Pros" (ACRE340-62-T2-209, 1845) (AMI 1852, 13v) (RTD 1898, 23), "Miquel Pros" (AMI 1852, 72v), "Ramon Pros Cavallé" (RTD 1898, 24).
"Alexandrina Josepa Pros Estivill" (BAPT 1922), "Àurea Irene Pros Masdeu" (BAPT 1921), "Carme Dolors Pros Ferré" (BAPT 1920), "Concepció Pros Tarragó" (MATR 1919), "David Josep Pros Ferré" (BAPT 1924), "Dolors Pros Homdedeu" (LLI 1939, 1r), "Dolors Mariana Paula Pros Ferré" (BAPT 1921), "Enriqueta Pros Sonadelles" (OBIT 1923), "Francisco Pros Montané" (RTD 1909, 135, 138, 139), "Francisco Pros Servelló" (LLI 1939, 2v), "Jaume Pros Cavallé" (RTD 1901, 35) (MATR 1918) Prós (OBIT 1922), "Jaume Pros Ferré" (OBIT 1919), "Jaume Pros Miró" (RTD 1905, 111) (RTD 1909, 135) (OBIT 1922), "Jaume Pros d'Ossó" (RTD 1902, 50), "Jaume Ferran Josep Pros Ferré" (BAPT 1922), "Joan Pros Caballé" (LLI 1915), "Joan Pros Duran" (OBIT 1920), "Joan Pros Miró" (OBIT 1918) (MATR 1925), "Joan Pros Montané" (OBIT 1918), "Joan Pros Montané" (MATR 1925), [226] "Joan Pros Ossó" (RTD 1906, 117) (RTD 1908, 132) (OBIT 1925), "Josep Pros Argilaga" (RTD 1903, 80) (OBIT 1922), "Josep Prós Bosch" (RTD 1903, 62), "Josep Pros Ossó" (OBIT 1918), "Josep Ramon Pros Sonadelles" (OBIT 1919), "Maria Pros Miró" (LLI 1939, 1v), "Maria Pros Sonadelles" (MATR 1918), "Maria Pros Tarragó" (MATR 1921), "Maria Pros Teixidó" (LLI 1939, 3v), "Marià Pros Servelló" (MATR 1918) (MATR 1920) (BAPT 1925), "Marià Josep Maria Pros Amorós" (BAPT 1921), "Miquel Pros Monclús" (RTD 1909, 140), "Pere Pros Monclús" (RTD 1909, 140) (MATR 1919), "Ramon Prós Cavallé" (RTD 1901,32) (MATR 1918), "Rosa Pros Miró" (OBIT 1922), "Rosa Pros Sonadelles" (MATR 1918) (LLI 1939, 2r), "Rosa Maria Pros Amorós" (BAPT 1925), "Teresa Pros Carim" (LLI 1939, 1v), "Teresa Pros Homdedeu" (MATR 1923) (LLI 1939, 2v), "Teresa Pros Sonadelles" (LLI 1939, 2r), "Teresa Carme Maria Pros Jordá" (BAPT 1921), "Teresa Dolors Prós Jordá" (BAPT 1924), "Teresa Irene Pros Masdeu" (BAPT 1924), "Víctor Pros Cavallé" (LLI 1915) (LLI 1939, 2v), "Víctor Pros Ferré" (OBIT 1920).

Pubill

"Antoni Pobill" (CAP 1558, 23r).
"Antoni Pobill" (CAP 1607, 96v).

Pujals

"Antonio Pujals" (AMI 1852, 102v), "Joan Pujals" (AMI 1852, 88v) "el germà de Joan Pujals" (AMI 1852, 89r), "Manuel Pujals" (AMI 1852, 89v), "Sebastià Puyals" (AMI 1852, 108v).

[225] Viuda de Josep Servelló Rocamora.
[226] Són dos persones diferents. El primer mor amb 21 anys el 1918. I el segon es casa el 1925.

Raduà

"Joan Radua" (FO 1553) (CAP 1558, 8v, 9v).
"Joan Radua" (CAP 1607, 104v).[227]

Ramon

"Joan Ramon" (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-209, 1845).
"Antònia Ramon (?)[228]" (MATR 1921)

Ribes

"Josep Ribes" (CAP 1734, 237r) (RZ 1787 91).
"Magdalena Ribes" (PPQ 1817).

Ripoll

"Pere Ripoll Vernet" (RTD 1904, 89).

Riquer

"Berenguer Riquer" (MO 1350).

Rira

"Teresa Rira Aragones" (LLI 1939, 2v), "Juan Rira Aragones" (LLI 1939, 2v).

Rius

"Marc Rius" (CAP 1558, 12r, 13r).

Roca

"Francisco Roca" (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852, 30r), "Pere Roca" (ACRE340-62-T2-213, 1845).
"Concepció Roca Aragonés" (MATR 1923), "Dolors Roca Ribes" (OBIT 1922), "Dolors Roca Salamé" (OBIT 1926), "Joan Roca Ribes" (OBIT 1918), "Maria Roca Carim" (OBIT 1921), "Pere Roca Carim" (RTD 1902, 52) (RTD 1903, 85) (RTD 1906, 117) (RTD 1907,122).

Rocamora

"Francisco Rocamora" (PPQ 1817) (AMI 1852, 19r, 103v, 116v), "Joan Baptista Rocamora" (AMI 1852, 121v), "Ramon Rocamora" (AMI 1852, 102v, 122r).
"Miquel Rocamora Ferré" (LLI 1939, 1r).

Roders/Rodés

"Antoni Rodés" (AMI 1852, 130r).

Roer

"Jaume Ruer" (FO 1553).

Rofes

"Anna Irene Ramona Rofes Masdeu" (BAPT 1921).

Roger

"Josep Roger" (CAP 1661, 168r).

Roig

"Tomasa Roig" (CR 1771 302) (RZ 1787 81).

Rosselló

"Josep Rossello" (CAP 1734, 222v, 232v).
"Baptista Roselló" (PPQ 1817), "Joan Roselló" (AMI 1852, 100r), "Josep Roselló" (AMI 1852, 96r).

Rovira

"Pere Rovira" (PH 1349).

Ruana

"Maria Ruana Blanch" (BAPT 1918)

Sabater

"Gabriel Çabater" (FO 1497).

[227] Surt anomenat com a antic propietari d'un terreny, per tant s'interpreta que deu ser el mateix individu encara que sigui en diferent segle. Sovint, en aquests casos, en els capbreus consultats, s'utilitza la fórmula: "(terreny) de (individu X) que ere de (individu Y)".
[228] El segon cognom és illegible.

"Joan Sabater" (FO 1553), "Gabriel Sabater" (CAP 1558, 2r), "Guillem Sabater" (CAP 1558, 18r, 21v, 22v, 23r, 32r), "Jaume Gabriel Sabater" (CAP 1558, 15v, 16r, 16v, 17r), "Joan Sabater" (CAP 1558, 15v, 16r, 16v, 17r, 20r, 22v) (CAP 1661, 167r).
"Guillem Sabater" (CAP 1607, 96v, 106v), "Gabriel Sabater" (ACRE340-62-T2-160, 1635), "Maria Sabater, viuda de Joan Sabater" (CAP 1661, 167r), "Montserrat Sabater" (CAP 1607, 98r), "Tecla Sabatera" (ACRE340-62-T2-161, 1639), "Tomàs Sabater" (ACRE340-62-T2-159, 1628) (ACRE340-62-T2-162, 1644) (ACRE340-62-T2-163, 1647).
"Jaume Sabaté" (AMI 1852, 99r).
"Josep Sabaté Argilaga" (RTD 1908, 131).

Sagristà

"Agustí Sacrista" (CR 1771 308), "Francisco Segrista" (ACRE340-62-T2-171, 1749) Sacrista (CAP 1734, 239v).

Sala

"Antònia Sala Carim" (MATR 1918), "Pere Sala Batalla" (MATR 1918), "Silveri Sala Llarat" (LLI 1939, 3v).

Salamé

"Josep Salamé" (ACRE340-62-T2-261, 1715) (ACRE340-62-T2-153, 1727).
"Antoni Salamé" (AMI 1852, 46r), "Jacinta Salamé" (PPQ 1817), "Jaume Salamé" (PPQ 1817), "Joan Salamé" (PPQ 1817) (AMI 1852, 15r) (RTD 1898, 26), "Joan Salamé" (PPQ 1817),[229] "Joan Salamé Tarragó" (RTD 1898, 23), "Josep Salamé" (ACRE340-62-T2-206, 1817) (PPQ 1817) (AMI 1852, 69r), "Josep Salamé" (PPQ 1817),[230] "Josep Salamé Torné" (RTD 1898, 26), "Josep Salamé Tarragó" (RTD 1898, 27), "Magdalena Salamé" (PPQ 1817), "Miquel Salamé Esquirol" (RTD 1898, 22, 23).
"Antoni Salamé Monclús" (RTD 1905, 92), "Antoni Salamé y Torné" (RTD 1904, 87), "Clemència Salamé Miró" (MATR 1921), "Clemència Salamé Monclús" (OBIT 1918), "Clemència Maria Salamé Monclús" (BAPT 1919) (OBIT 1920), "Dolors Salamé Miró" (LLI 1939, 2r), "Emília Salamé Carim" (RTD 1905, 111), "Francisco Salamé Bieto" (RTD 1901, 29), "Francisco Salamé Carim" (MATR 1919), "Francisco Salamé Montané" (RTD 1907, 125) (RTD 1911, 187), "Francisco Salamé teixidó" (MATR 1924), "Joan Salamé Miró" (BAPT 1918), "Joan Salamé Teixidó" (MATR 1920), "Josep Salamé Argilaga" (OBIT 1925), "Josep Salamé Miró" (RTD 1903, 68) (OBIT 1918), "Josep Salamé Porta" (OBIT 1923), "Josep Salamé Tarragó" (RTD 1905, 106), "Josep Salamé Tarragó" BAPT 1926), "Josep Salamé teixidó" (MATR 1920), "Josep Salamé Torné" (RTD 1903, 65) (RTD 1905, 106), "Josep Joan Salamé Porta" (BAPT 1921), "Josep Miquel Salamé Miró" (BAPT 1920), "Josepa Teresa Salamé Monclús" (BAPT 1922), "Júlia Salamé Miró" (LLI 1939, 2r), "Maria Salamé Miro" (LLI 1939, 2r, 2v) (RTD 1901, 29), "Maria Salamé Ossó" (LLI 1939, 2v), "Maria Salamé Pros" (MATR 1923) (LLI 1939, 1v), "Maria Salamé Tarragó" (OBIT 1921), "Maria Salamé Vila" (BAPT 1921), "Maria del Carme Salamé Vila" (BAPT 1918), "Maria Elisa Salamé Monclús" (BAPT 1925), "Miquel Salamé Esquirol" (RTD 1902, 46) (OBIT 1923), "Miquel Salamé Monclús" (RTD 1904, 87) (RTD 1905, 92) (RTD 1911, 172), "Miquela Salamé Tarragó" (RTD 1901,31), "Paula Salamé y Argilaga" (RTD 1903, 68), "Pere Josep Salamé Viaplana" (MATR 1919), "Ramon Salamé Monclús" (RTD 1905, 92), "Rosa Salamé Montané" (RTD 1907, 125), "Rosa Salamé Rius" (RTD 1905, 92) (OBIT 1918), "Rosa Salamé Teixidó" (LLI 1939, 3v), "Teresa Salamé Domenech" (OBIT 1922), "Teresa Salamé Miro" (LLI 1939, 2r, 2v), "Teresa Salamé Pros" (LLI 1939, 1v), "Tomasa Maria de la Concepció Salamé de Ossó" (BAPT 1919).

Sales

"Francisco Sales" (CAP 1661, 168r), "Miquel Sales" (ACRE340-62-T2-164, 1648).
"Josep Sales" (PPQ 1817).

[229] Són dos individus diferents, tot i que consta que viuen els dos al barri del carrer Major.
[230] Són dos individus diferents, tot i que consta que viuen els dos al barri i carrer del Cementiri.

Salines

"Joan Salines" (FO 1497).

Salvador, de

"Raimond de Salvador" (CAP 1734, 228r) (CR 1771 305).
"Salvador de Salvadó" (ACRE340-62-T2-203, 1807).

Salvadores

"Elena Salvadores de Martí" (RTD 1909, 136).

Sanç

"Pere Sans" (CAP 1661, 156v).
"Pere Sans" (RZ 1787 82).
"Baptista Sans" (PPQ 1817) (AMI 1852, 19r, 131v), "Francisco Sans" (AMI 1852, 52r, 58v) (RTD 1898, 22), "Francisco Sans Servelló" (RTD 1898, 25) (RTD 1902, 48), "Joan Sans" (AMI 1852, 121r), "Josep Sans" (RTD 1898, 22), "Miquel Sans" (PPQ 1817).
"Carme Sans Servelló" (RTD 1906, 119), "Dolors Sans Tramunt" (OBIT 1926), "Franscisco Sans Servelló" (OBIT 1919), "Joan Baptista Sans Servelló" (RTD 1902, 48, 50) (RTD 1907, 124) (OBIT 1922), "Josep Sans Servelló" (RTD 19011, 39) (RTD 1907, 124) (RTD 1909, 136) (OBIT 1926), "Miquela Sans Servelló" (RTD 1907, 124), "Teresa Sans Jordá" (OBIT 1923).

Sedó

"Benet Sedó" (AMI 1852, 105v), "Francisco Sedó" (AMI 1852, 128v), "Josep Sedó" (AMI 1852, 102r) la viuda de (AMI 1852, 90v, 117r), "Lluís Sedó" (AMI 1852, 124r).
"Enric Sedó Perera" (RTD 1903, 62), "Francisco Sedó Sentís" (RTD 1901, 38), "Joan Sedó Perera" (RTD 1903, 62), "Marc Sedó Miró" (RTD 1903, 62).

Segarra

"Benet Segarra Barbera" (LLI 1939, 3r).

Sentís

"Rosa Sentis" (CM 1793).
"Jaume Sentís" (AMI 1852, 101v, 119r), "Joan Sentis" (AMI 1852, 114r), "Josep Sentís" (AMI 1852, 105r), "Martí Sentís Pallejà" (MATR 1919), "Miquel Sentis" (AMI 1852, 123v), "Ramon Sentis" (AMI 1852, 117r, 120r), "Rosa Sentis" (PPQ 1817).
"Josep Lluís Sentis Teixidó" (BAPT 1919).

Seró

"Josep Seró Torres" (OBIT 1924).

Serra

"Josep Serra" (RZ 1787 87).
"Joan Serra" (AMI 1852, 87v), "Josep Serra" (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852, 46v).
"Joan Serra Homdedeu" (LLI 1939, 3r), "Joan Serra Salamé" (RTD 1906, 116) (RTD 1909, 138), "Josepa Serra Salamé" (RTD 1906, 116), "Maria Serra Teixidó" (RTD 1906, 117), "Primitiva Serra Roca" (OBIT 1921), "Ramona Serra Bartolome" (MATR 1923) (LLI 1939, 3r).

Serres

"Francisca Antònia Serres Serra" (RTD 1902, 51), "Joan Serres Serra" (RTD 1901, 37, 38) (RTD 1902, 50) (RTD 1905, 95) (LLI 1915), "Josep Antoni Serres Costa" (RTD 19011, 37, 38), (RTD 1902, 51).

Sessé

"Magdalena Sessé i Martí" (CAP 1734, 215r, 233v).

Simó

"Antònia Simo" (CR 1771 307).

Siuraneta

"Antònia Ciuraneta Alberich" (BAPT 1918)

Soler

"Pere Solé" la viuda de (AMI 1852, 90r).
"Pere Solé Compte" (RTD 1908, 131).

Sonadelles

"Francisco Sonadelles Argilaga" (RTD 1898, 26), "Gabriel Sonadelles" (AMI 1852, 1v), "Josep Sonadelles" (PPQ 1817), "Rosalia Sonadelles" (PPQ 1817).
"Antònia Sonadelles Vila" (MATR 1925) (LLI 1939, 3v), "Francisca Sonadelles Argilaga" (MATR 1918), "Joan Sonadelles Argilaga" (RTD 1903, 63, 64), "Josep Sonadelles Vila" (RTD 1908, 134), "Maria Sonadelles Argilaga" (MATR 1918), "Miquel Sonadelles Argilaga" (RTD 1901, 34) (OBIT 1923) (MATR 1925), "Rosa Sonadelles Vila" (OBIT 1918), "Teresa Sonadelles Argilaga" (MATR 1918) (OBIT 1920) .

Tarragó

"Joan Tarrago" (CAP 1734, 224v, 226v, 236v) (CR 1771 305) (RZ 1787 88), "Miquel Tarrago" (CR 1771 307) (RZ 1787 90).
"Bartomeu Tarragó" la viuda de (RTD 1898, 23), "Bartomeu Tarragó Salamé" la viuda de (RTD 1898, 22), "Isidre Tarrago" (AMI 1852, 109v), "Jaume Tarrago" (AMI 1852, 107v) (RTD 1898, 27), "Joan Tarragó" (PPQ 1817)(PPR 1817) (RTD 1898, 22, 23), "Joaquim Tarragó Esquirol" (RTD 1898, 26), "Josep Tarragó" (PPQ 1817) (PPR 1817) (AMI 1852, 7r, 42r) (RTD 1898, 26), "Josep Tarragó" (PPQ 1817),[231] "Manuel Tarragó" (PPR 1817) (AMI 1852, 6v), "Manuel Tarragó Esquirol" (RTD 1898, 26), "Miquel Tarragó" (PPQ 1817) (PPR 1817) la viuda de (AMI 1852, 26v) (AMI 1852, 29r) (RTD 1898, 23), "Miquel Tarragó Barbut" (AMI 1852, 36v), "Ramon Tarragó" (AMI 1852, 25r) (RTD 1898, 25), "Salvador Tarragó" (ACRE340-62-T2-8, 1842, 201) (AMI 1852, 31r).
"Agustí Tarragó Amorós" (BAPT 1918), "Agustí Tarragó Crivillé" (BAPT 1918) (MATR 1918), "Assumpció Maria Tarragó Porta" (BAPT 1924), "Bartomeu Tarragó Crivillé" (BAPT 1925), "Bru Tarragó Miró" (RTD 1902, 46), "Càndida Tarragó Grau" (MATR 1918), "Concepció Tarragó Bosch" (BAPT 1919) (MATR 1920), "Dolors Tarragó Viaplana" (BAPT 1920) (OBIT 1921), "Francisca Tarragó Argilaga" (MATR 1924) (MATR 1925), "Francisca Tarragó Monclús" (RTD 1911, 160), "Francisco Tarragó Gironés" (OBIT 1926), "Francisco Tarragó Llauradó" (LLI 1939, 2r), "Francisco Tarragó Miró" "Francisco Tarragó Miró" (MATR 1921) (LLI 1939, 2v), "Frederic Tarragó Solé" (RTD 1901, 32, 33), "Jaume Tarragó Viaplana" (RTD 1903, 71), "Joan Tarragó Amorós" (BAPT 1921) (OBIT 1921), "Joan Tarragó Bieto" (RTD 1902, 45), "Joan Tarragó Carim" (MATR 1925) (LLI 1939, 3r), "Joan Tarragó Miró" (MATR 1922), "Joan Tarragó Poquet" (OBIT 1925), "Joan Tarragó Tarragó" (BAPT 1923) (OBIT 1923), "Joaneta Maria del Carme Tarragó Amorós" (BAPT 1923), "Maria Joana Rosa Tarragó Casanovas" (BAPT 1922) Joana (OBIT 1925), "Joaquim Tarragó Jordá" (OBIT 1926), "Joaquim Tarragó Veá" (RTD 1905, 98) (RTD 1911, 153) (OBIT 1918)(LLI 1939, 1v), "Josep Tarragó Bieto" (RTD 1901,31), "Josep Tarragó Castellví" (RTD 1901, 30, 33), "Josep Tarragó Miró" (OBIT 1922), "Josep Tarragó Solé" (RTD 1901,32, 33), "Josep Tarragó Veá" (MATR 1925), "Maria Tarragó Bieto" (RTD 1901, 31) (RTD 1902, 45), "Maria Tarragó Bosch" (RTD 1907, 125) (MATR 1925), "Maria Tarragó Carim" (LLI 1939, 3r), "Maria Tarragó Masip" (OBIT 1918), "Maria Tarragó Solé" (RTD 1902, 48), "Mariana Tarragó Carim" (LLI 1939, 2r), "Mariana Tarragó Cavallé" (BAPT 1918), "Miquel tarragó Abella" (OBIT 1922), "Miquel Tarragó Miró" (RTD 1905, 107) (OBIT 1926), "Miquel Tarragó Viaplana" (RTD 1911, 174), "Miquela Tarragó Grau" (RTD 1903, 71), "Miquela Tarragó Montané" (RTD 1911, 174), "Miquel Dídac Tarragó Viaplana" (BAPT 1922), "Miquel Josep Lluís Tarragó Casanova" (BAPT 1925), "Pere Tarragó Monclús" la viuda de (RTD 1902, 43), "Ramon Tarragó Cavallé" (LLI 1939, 2r) (RTD 1911, 188), "Ramon Tarragó Domenech" (RTD 1902, 53), "Ramon Tarragó Llauradó" (RTD 1902, 52) (LLI 1915), "Ramon Tarragó Sans" (OBIT 1921), "Rosa Tarragó Abella" (MATR 1925) (OBIT 1925), "Rosa Tarragó Carim" (LLI 1939, 2v), "Rosa Tarragó Jordà" (OBIT 1918), "Rosa Tarragó Miró" (LLI 1939, 1r), "Rosa Tarragó Teixidó" (OBIT 1923), "Salvador Tarragó Tarragó" (BAPT 1923) (OBIT 1923),

[231] Són dos individus diferents. Un vivia al barri del carrer Major; i, l'altre, al barri de la Plaça i el Perxi.

"Severí Tarrago Miro" (LLI 1939, 3v), "Teresa Tarragó Argilaga" (MATR 1922) (LLI 1939, 2v), "Teresa Tarragó Bieto" (OBIT 1925), "Teresa Maria Tarragó Porta" (BAPT 1922), "Teresa Tarragó Salamé" (LLI 1939, 1r), "Teresa Carme Tarragó Tarragó" (BAPT 1924).

Teixidor

"Francisco Teixidor" (CR 1771 307) (ACRE340-62-T2-153, 1727) (CAP 1734, 224r, 229v, 231r, 236r, 237r, 239r) (ACRE340-62-T2-169, 1738) (ACRE340-62-T2-196, 1769) (ACRE340-62-T2-198, 1772, ACRE340-62-T2-197, 1772) (RZ 1787 88, 93, 94), "Gaietà Teixido" (RZ 1787 91), "Joan Teixido (CR 1771 304), "Pere Teixidó" (CM 1793).
"Antònia Teixido" (ACRE340-62-T2-7, 1829), "Francisco Teixidó" (PPQ 1817), "Joan Teixidó" (PPQ 1817) (AMI 1852, 86v, 28v, 32v), "Josep Teixidó" (ACRE340-62-T2-211, 1846) (ACRE340-62-T2-212, 1853), "Lluís Teixidó Salamé" (RTD 1898, 27), "Pere Teixidó" (ACRE340-62-T2-202, 1805) (ACRE340-62-T2-207, 1831) (ACRE340-62-T2-10, 1846) (AMI 1852, 38r).
"Carme Teixidó Pradell" (LLI 1939, 1v), "Enric Teixidó Tarragó" (LLI 1939, 3v), "Francisca Teixidó Servelló" (OBIT 1918), "Francisco Teixidó Gasol" (RTD 1902, 42), "Jaume Teixidó Cavallé" (BAPT 1918), "Jaume Teixidó Pradell" (BAPT 1919) (OBIT 1920), "Joan Teixidó Cavallé" (LLI 1939, 2r), "Joan Teixidó Gasol" (RTD 1902, 42), "Joan Teixidó Gisbert" (RTD 1903, 84), "Joan Teixidó Gonzales" (RTD 1901, 38), "Joan Teixidó Martí" (RTD 1902, 42), "Josep Teixidó Serra" (RTD 1911, 163, 167), "Josepa Teixidó Servelló" (LLI 1939, 3r), "Josepa Maria Teixidó Viaplana" (BAPT 1919), "Lluís Teixidó Salamé" (RTD 1903, 68), "Margarita Teixidó Cavallé" (MATR 1919) (LLI 1939, 1r), "Maria Teixidó Cavalle" (OBIT 1918) (LLI 1939, 1r), "Maria Teixidó Gironés" (MATR 1921), "Maria Teixidó Servelló" (RTD 1905, 106)[232], "Marià Teixidó Gasol" (RTD 1901, 34) (RTD 1902, 42), "Maria Teixidó Gironés" (BAPT 1925), "Marià Teixidó Gonzalez" (OBIT 1918), "Marià Teixidó Salamé" (OBIT 1918),"Maria Teixidó Tarragó" (OBIT 1924), "Maria Isabel Teixidó Esquirol" (MATR 1919), "Pere Teixidó Servelló" (RTD 1901, 29) (RTD 1905, 96), "Pere Miquel Primitiu Teixidó Gonzalez" (BAPT 1920), "Maria del Pilar Teixidó Tarragó" (BAPT 1922), "Plàcida Maria Teixidó Gonzalez" (MATR 1920), "Rosa Teixidó Mañá" (OBIT 1921), "Teresa Teixidó Pradell" Maria Teresa (BAPT 1918) (LLI 1939, 1r), "Trinitari Teixidó Bosch" (RTD 1903, 62) (RTD 1905, 106), Trinidad (RTD 1905, 96), "Venanci Teixidó Carim" (OBIT 1918), "Venanci Teixidó Servelló" (OBIT 1918), "Venanci Ramon Teixidó Viaplana" (BAPT 1924).

Torner

"Joan Torner maior" (FO 1497), "Joan Torner menor" (FO 1497).
"Joan Torner" (CAP 1558, 2r, 15v, 19r), "Miquel Torner, prevere" (CAP 1558, 4v, 8v, 9r, 9v, 18r, 19r, 19v, 23v) (CON 1562, 117v), (CAP 1607, 104v)[233], "Rafel Torner, teixidor" (CAP 1558, 13v, 14r, 19r, 22v) (CON 1562, 115r).
"Gabriel Torner" (CAP 1607, 98v), "Joan Torner" (CAP 1607, 96r, 98r, 98v, 100v, 102v, 103r, 104v, 105v, 107r, 108v, 110v) (CAP 1639, 3r, 15v, 16v, 18r, 19r) (ACRE340-62-T2-165, 1650) (ACRE340-62-T2-165, 1650) (CAP 1661, 154r, 154v, 160r, 166r, 170v)(ACRE340-62-T2-154, 1668), "Joan Torner dit de Raphel" (CAP 1661, 166v, 171r), "Joan Torner major" (CAP 1607 104r, 110r), "Joan Torner menor" (CAP 1607, 106v), "Miquel Torner, prevere" (CAP 1607, 104v) (ACRE340-62-T2-165, 1650), "Miquel Torner, fill de Raphel" (CAP 1639, 15v), "Joan Torne del Portal" (ACRE340-62-T2-154, 1668).
"Elisabet Torne" (CAP 1734, 231v), "Francisco Torne" (CAP 1734, 232r) (CR 1771 308) (RZ 1787 92), "Jacint Torne" (CAP 1734, 213v), "Joan Torne" (ACRE340-62-T2-194, 1754) (RZ 1787 81), "Josep Torner" (ACRE340-62-T2-5, 1739, 1739).

[232] Viuda de Miquel Carim Jové.
[233] Surt anomenat com a antic propietari d'un terreny, per tant interpretem que deu ser el mateix individu encara que sigui en diferent segle. Amb la fórmula: "(terreny) de (individu X) que solie ser de (individu Y)".

"Francisco Torner" (PPQ 1817), "Jaume Torner" (PPQ 1817), "Joan Torner" (PPQ 1817), "Josep Torner" (PPQ 1817).

Torres

"Francisco Torres" la viuda de (AMI 1852, 44r).

Tramunt

"Francisco Tramunt Veá" (RTD 1903, 70) "Jaume Tramunt Argilaga" (MATR 1919) (LLI 1939, 1v), "Pius Tramunt Servelló" (RTD 1903, 70), "Teresa Tramunt Argilaga" (LLI 1939, 1r).

Valentí

"Antoni N. (a) Valenti" (RTD 1898, 21).

Àlies d'Antoni N.

Vallespir

"Antoni Vallespir" (CAP 1607, 96v).
"Maria de Montserrat Sebastiana Ramona Josepa Vallespí Montells" (BAPT 1919).

Vallverdú

"Antoni Vallverdú" (AMI 1852, 107).

Veà

"Francisco Veyá" (CAP 1734, 225r, 230r) Bea[234] (RZ 1787 88), "Manel Veá" (CM 1793), "Pere Veâ" (CM 1793).
"Blai Veá" (AMI 1852, 107r), "Francisco Veá" (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-209, 1845) (ACRE340-62-T2-10, 1846, ACRE340-62-T2-210, 1846, ACRE340-62-T2-211, 1846) la viuda de (AMI 1852, 35r), "Joan Veá" (PPQ 1817), "Josep Veá" (AMI 1852, 27r), "Manuel Veá" (PPQ 1817), "Pere Vea" (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-209, 1845) Vehá (ACRE340-62-T2-213, 1845) Veá (AMI 1852, 11r 83r), "Pere Veá" (PPQ 1817)[235].
"Anna Maria Veá Salamé" (BAPT 1920), "Carme Veá Domenech" (RTD 1903, 55), "Carme Veá Pros" (MATR 1919), "Carme Veá Tarragó" (BAPT 1925), "Francisca Veá Argilaga" (MATR 1924), "Francisco Veá Argilaga" (MATR 1919) (BAPT 1925), "Francisco Veá Garsot" (RTD 1904, 88), "Francisco Veá Olivero" (RTD 1903, 64), "Francisco Veá y Ossó" (RTD 1903, 85), "Francisco Veá Pallisa" (RTD 1903, 55), "Francisco Veá Torres" (RTD 19011, 38) (RTD 1911, 164), "Joaquim Veá Masip" (RTD 1908, 129), "Joaquim Veá Miró" (RTD 1903, 61) (RTD 1905, 111) (RTD 1908, 129, 131), "Josep Veá Abella" (MATR 1921), "Josep Veá Miró" (RTD 1903, 86) la viuda de (RTD 1902, 52), "Josep Veá y Montané" (RTD 1905, 111), "Josep Veá y Ossó" (RTD 1903, 86), "Josep Veá Pros" (OBIT 1923), "Josepa Francisca Veá Miró" (BAPT 1925), "Maria Veá Miró" (BAPT 1920), "Marià Veá y Ossó" (RTD 1903, 85, 86) (RTD 1909, 138), "Maria Veá Teixidó" (MATR 1919), "Miquel Veá Salamé" (BAPT 1923), "Miquel Veá Ventura" (BAPT 1925), "Pere Veá Carim" (OBIT 1918), "Maria del Pilar Veá Teixidó" (MATR 1919), "Rosa Vea Pedrola" (LLI 1939, 3r), "Rosa Maria Concepció Veá Salamé" (BAPT 1919), "Teresa Vea Argilaga" (LLI 1939, 2r), "Teresa Francisca Veá Miró" (BAPT 1924) (OBIT 1924), "Teresa Maria del Carme Veá Cavallé" (BAPT 1920).

Veller

"Pere Veller" (CAP 1607, 91v, 108r).

Vernet

"Isabel Bernet" (RZ 1787 83, 93).

Vesca

"Francisco Vesca" (CR 1771 306).

Viana

"Joan Viana" (FO 1553) (CAP 1558, 15r).

[234] Tot el document en general pateix la vacil·lació de l'escrivent entre b i v: Vinevre, buelta, prohiviendo, sovre, …
[235] Són dos individus diferents. Un vivia al barri del carrer Major; i, l'altre, al barri del Calvari i Piles.

Viaplana

"Miquel Viaplana" (RZ 1787 94).[236]
"Francisco Viaplana" (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-207, 1831), "Francisco Viaplana i Viñes" (ACRE340-62-T2-209, 1845), "Joan Viaplana" (PPQ 1817), (AMI 1852, 83v), "Josep Viaplana" (RTD 1898, 27), "Miquel Viaplana" (PPQ 1817) la viuda de (AMI 1852, 2v), "Miquel Viaplana Salamé" (RTD 1898, 26), "Pere Viaplana" (ACRE340-62-T2-209, 1845).
"Àlvar Viaplana Argilaga" (RTD 1911, 187), "Andreu Viaplana Salamé" (RTD 1902, 42) (RTD 1907, 126) (RTD 1908, 133) (RTD 1911, 177), "Benet Viaplana Gisbert" (RTD 1911, 187), "Concepció Viaplana Carim" (OBIT 1919), "Dolors Viaplana Bosch" (OBIT 1918), "Dolors Viaplana Cavallé" (MATR 1924), "Dolors Viaplana Viaplana" (MATR 1925) (LLI 1939, 2v), "Jaume Francisco Viaplana Gramunt" (BAPT 1919), "Maria Viaplana Carim" (RTD 1907, 127, 128), "Maria Viaplana Miró" (LLI 1939, 3v), "Miquel Viaplana Ribes" (RTD 1903, 70), "Miquel Viaplana Salamé" (RTD 1902, 42) (RTD 1905, 107, 109), "Miquel Viaplana Viaplana" (LLI 1939, 1v) (RTD 1905, 107), "Ramon Viaplana Bieto"(RTD 1903, 64), "Ramon Viaplana Muntané" (RTD 1903, 64), "Rosa Viaplana Servelló" (RTD 1907, 125) (RTD 1909, 139), "Simeó Viaplana Salamé" (RTD 1901, 29) (RTD 1903, 85) (RTD 1905, 107), "Teresa Viaplana Cavallé" (LLI 1939, 1r), "Teresa Viaplana Miró" (MATR 1919), "Teresa Viaplana Tramunt" (LLI 1939, 2v), "Tomasa Viaplana Carim" (MATR 1919) (LLI 1939, 2r).

Vidal

"Domingo Vidal" (MO 1350).
"Joan Vidal" (AMI 1852, 98r), "Josep Vidal" (AMI 1852, 97v).

Vila

"Gabriell Vila" (FO 1553) (CAP 1558, 16r,16v, 20r) la viuda de (CAP 1558, 20r, 21v, 27r, 31v, 32r), "Miguell Vila" (FO 1553) (CAP 1558, 21r, 21v, 26v).
"Gabriel Vila, pagès de Vinebre" (CAP 1607, 96v, 99r, 103r, 104r, 104v, 106r, 107v), "Miquel Vila" (CAP 1607, 103v, 106v), "Miquela, viuda de Miquel Vila ferrer" (CAP 1607 103v), "Pere Vila" (CAP 1639, 16r, 19r, 20r) (CAP 1661, 154r, 170v).
"Antònia Vila" (RZ 1787 90), "Francisco Vila" (CAP 1734, 231r), "Joan Vila" (CAP 1734, 230r, 230v), "Josep Vila" (CR 1771 303) (RZ 1787 83, 84), "Manel Vila" (RZ 1787, 87), "Martí Vila" (CAP 1734, 230v).
"Antònia Vila" (PPQ 1817), "Antoni Vila" (PPQ 1817), "Joan Vila" (AMI 1852, 43v), "Josep Vila" (PPQ 1817) (ACRE340-62-T2-205, 1815) (ACRE340-62-T2-206, 1817) (ACRE340-62-T2-207, 1831) (AMI 1852, 87r) (RTD 1898, 22), "Josep Vila Montané" (RTD 1898, 22), "Miquel Vila Bieto" (ACRE340-62-T2-7, 1829), "Miquel Vila" (AMI 1852, 12v) (RTD 1898, 22) la viuda de (AMI 1852, 39r), "Miquel Vila" (PPQ 1817), "Miquel Vila major" (PPQ 1817), "Miquel Vila menor" (PPQ 1817), "Ramon Vila" (PPQ 1817) (RTD 1898, 24).
"Alexandre Albert Vila Argilaga" (BAPT 1922), "Antoni Vila Veá" (OBIT 1921), "Carme Vila Pros" (BAPT 1918), "Carme Montserrat Vila Durante" (BAPT 1919), "D.E. Vila Maimó" (LLI 1939, 2v), "Dolors Vila Durante" (LLI 1939, 3r), "Dolors Vila Homdedéu" (BAPT 1925), "Dolors Vila Viaplana" (OBIT 1923), "Dolors Vila Viaplana" (MATR 1925) (LLI 1939, 3r),[237] "Domingo Vila Carim" (BAPT 1918) (OBIT 1926), "Ernest Emili Vila Maymó" (BAPT 1922), "Filomena Vila Castelló" (OBIT 1924), "Francisco Vila Gironés" (LLI 1939, 3r), "Francisca Vila Salamé" (MATR 1925) (LLI 1939, 1v), "Jaume Vila Carim" (BAPT 1925) (LLI 1939, 2r) (RTD 1905, 101), "Jaume Vila Tarragó" (LLI 1939, 2v), "Jaume Víctor Vila Veà" (BAPT 1922), "Joan Vila Bieto" (OBIT 1925), "Joan Vila Carim" (MATR 1925), "Joan Vila Homdedeu" (LLI 1939, 1v),

[236]És possible que aquest Miquel Viaplana fos la mateixa persona que "Miquel Vilaplana" (CR 1771 309), cas en el qual podríem ser davant d'un trencall a partir del qual s'originés el cognom *Viaplana* a partir d'una pronúncia relaxada del cognoms *Vilaplana*.
[237] Són dos persones diferents. Una mor el 1923; i, l'altra es casa el 1925.

"Joan Vila Masip" (OBIT 1919), "Joan Vila Pros" (BAPT 1919), "Josep Vila Amorós" (BAPT 1919), "Josep Vila Argilaga" (MATR 1918) (RTD 1902, 48), "Josep Vila cavallé" (OBIT 1925), "Josep Vila Maymó" (OBIT 1920), "Josep Vila Tarragó" (LLI 1939, 2v), "Josep Domingo Vila Maymó" (BAPT 1920), "Josep Maria Vila Homdedeu" (MATR 1918), "Josep Vila Tarragó" (MATR 1926), "Josepa Vila Veá" (BAPT 1919), "Maria Vila Tarragó" (MATR 1923) (OBIT 1925) (LLI 1939, 2v), "Maria Vila Vila" (LLI 1939, 1r), "Maria Lluïsa Vila Porta" (BAPT 1919), "Maria de les Neus Vila Ciuraneta" (BAPT 1918), "Miquel Vila Carim" (BAPT 1918), "Miquel Vila Cavallé" (RTD 1901, 29), "Miquel Vila Teixidó" (BAPT 1918), "Miquel Vila Viaplana" (RTD 1902, 47) (RTD 1906, 119), "Montserrat Nativitat Vila Veá" (BAPT 1925) Montserrat (OBIT 1926), "Pau Vila Prós" (MATR 1923) (OBIT 1925), "Ramon Vila Gironés" (LLI 1939, 1v), "Ramon Vila Tarragó" (MATR 1925), "Ramon Vila Vila" (MATR 1925), "Ramon Àngel Vila Vila" (BAPT 1926), "Teresa Vila Masip" (MATR 1918), "Teresa Vila Poquet" (OBIT 1918), "Teresa Vila Vila" (OBIT 1925), "Teresa Francisca Vila Vila" (BAPT 1924),[238] "Valentí Alfred Vila Pros" (BAPT 1922).

Vilaplana

"Steve Vilaplana" (FO 1553), "Joan Vilaplana" (CAP 1558, 2r).
"Joan Vilaplana" (CAP 1734, 235v), "Miquel Vilaplana" (CR 1771 309).

Vilar

"Joaquim Vilá i Prunera" (RTD 1908, 131) (RTD 1909, 136).

Vilaró

"Damià Vilaró" (AMI 1852, 991r).

Vilars

"Francisco Vilás" (AMI 1852, 116v), "Josep Vilas" (AMI 1852, 119v) Vilás, la viuda de (AMI 1852, 104v), "Ramon Vilas" (AMI 1852, 122v).

Vinyes

"Josep Vines" (AMI 1852, 88r), "Miquel Viñes" (AMI 1852, 118v).

Violant

"Violant" (CAP 1607, 96r).

Virgili

"Guillem Virgili" (FO 1497).
"Guillem Vergili" (FO 1553).
"Pere Vergili" (CAP 1607, 103r).

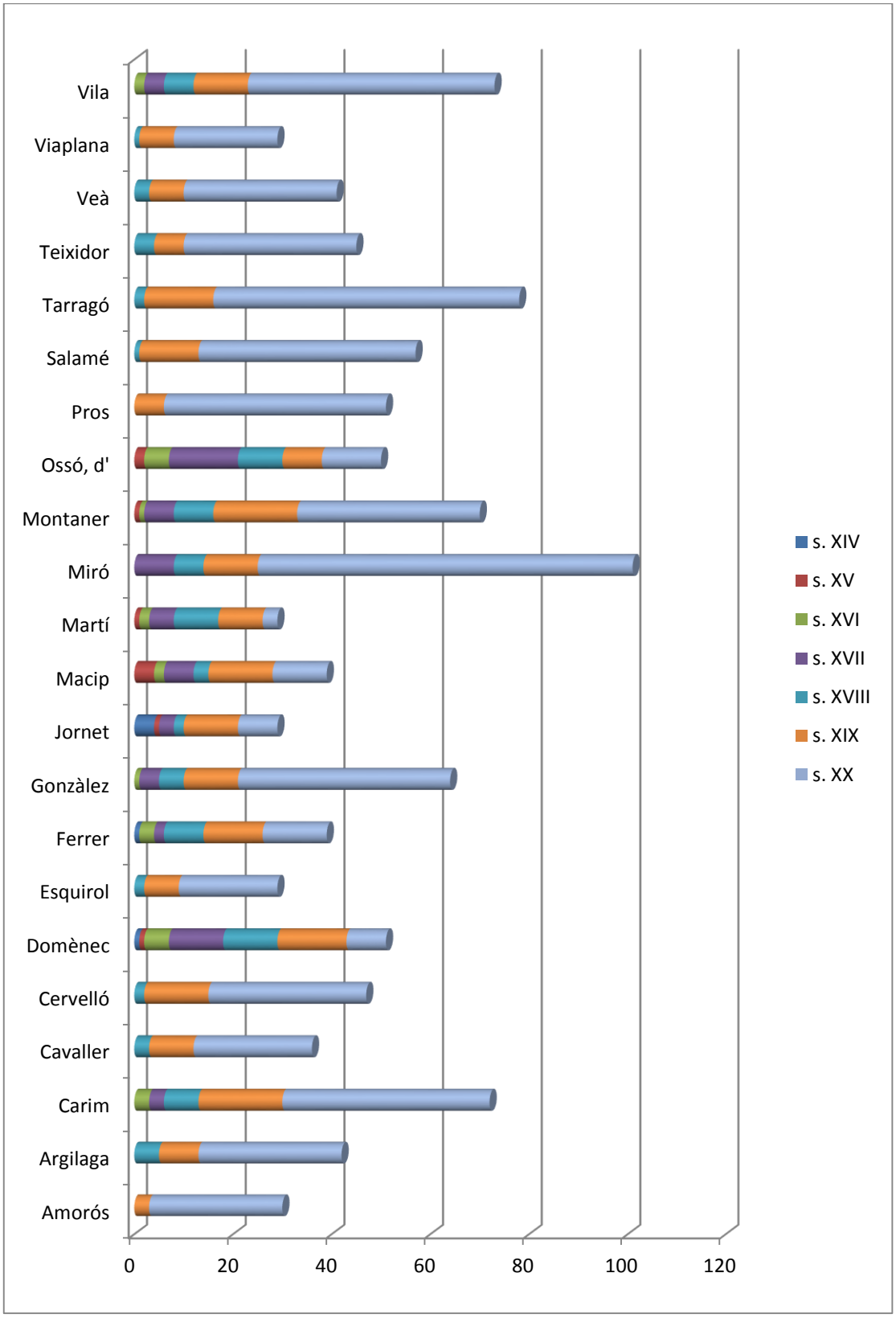
Anàlisi de les dades

Tot seguit, es mostren un conjunt de gràfics a fi de facilitar la lectura de les dades que s'acaben de presentar quant als individus i els seus cognoms al llarg dels segles estudiats. En el primer gràfic es presenten els cognoms més abundants, que són els que presenten més de 29 individus que els porten com a primer cognom al llarg de tot el període cronològic estudiat, des del segle XIV fins a la meitat del XX, són en total 22 cognoms. Per ordre de més abundant a menys són els següents: Miró (el porten 101 individus com a primer cognom), Tarragó (79), Carim (72), Montaner (71), Vila (69), Gonzàlez (64), Salamé (57), d'Ossó (51), Pros (51), Domènec (50), Cervelló (48), Argilaga (47), Teixidor (45), Veà (41), Ferrer (40), Macip (39), Cavaller (36), Amorós (30), Esquirol (29), Jornet (29), Martí (29) i Viaplana (29). En aquest mateix gràfic també s'hi pot observar que, dels més abundants, els cognoms més antics són Domènec, Ferrer i Jornet, que apareixen per primera vegada el segle XIV. I, d'aquests, l'únic que apareix en tos els segles estudiats és Domènec.

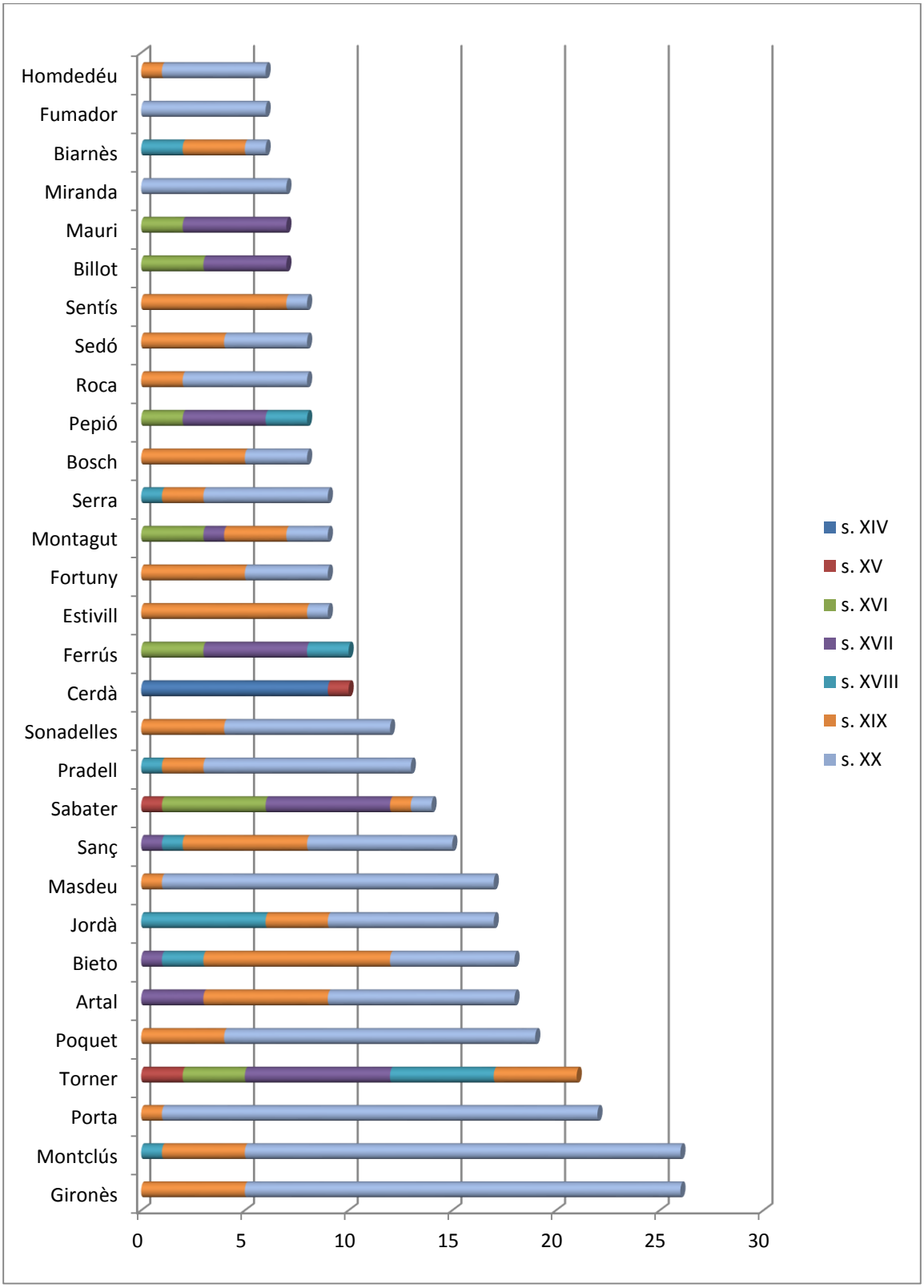
[238] Teresa Vila Vila i Teresa Francisca Vila Vila són dos persones diferents, ja que la primera mor amb 10 anys d'edat.

En el segon gràfic s'hi ha reflectit els cognoms portats en primer lloc per una quantitat variable d'individus que va de 6 a 26, en total 30 cognoms. I, en el tercer gràfic, hi són representats els portats en primer lloc per 3, 4, 5 o 6 individus; en total, 43 cognoms.

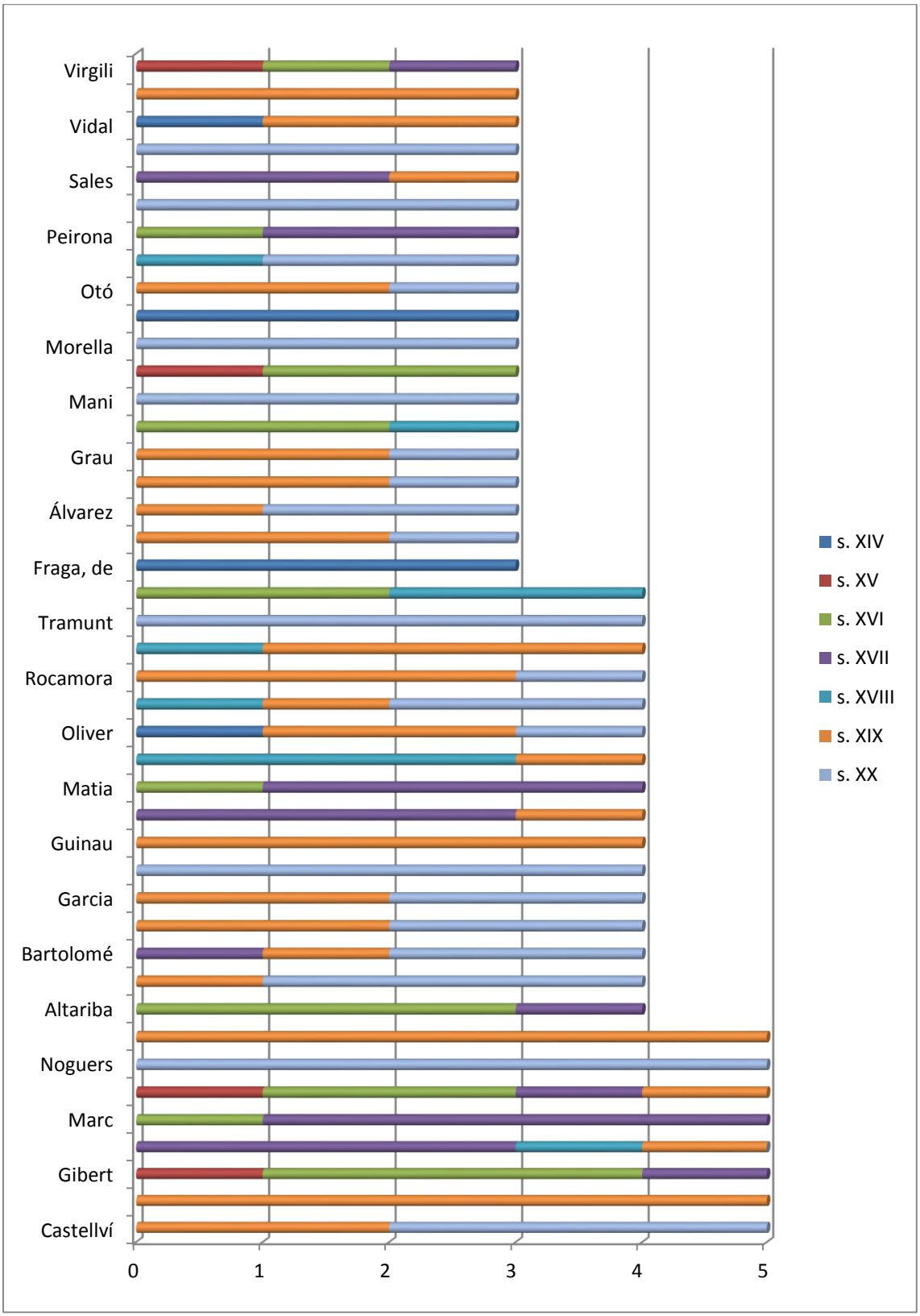
Finalment, resten 108 cognoms que només són portats per 1 o 2 individus al llarg dels segles estudiats. Són: Agelet, Alabart, Aleu, Algueró, Arbonés, Argany, Arnau, Ballester, Baptista, Batalla, Batlle, Berard, Biarnau, Biau, Billor, Blai, Bonamic, Bru, Busom, Caçador, Casanova, Castelló, Cebrià, Colomer, Cornet, Cubells, Cugat, Dambur, Dolç, Domenjó, Espanyol, Ferreny, Fígol, Forns, Fortunyo, Franquet, Freixes, Gramunt, Guajardo, Heredia, Julia, Jumet, Laplana, Llorenç, Lois, Loscos, Maçó, Maimó, Manero, Manuel, Maranco, Marcó, Matías, Montornès, Munter, Nicolau, Olsón (d'), Oriol, Oró, Orós, Ortiga, Oscos (de), Ossén, Pagès, Paül, Pedrol, Pellisser, Perdigó, Perelló, Perot, Piquer, Port (de), Prades (de), Pubill, Raduà, Ramon, Ribes, Ripoll, Riquer, Rira, Rius, Roders/Rodés, Roer, Rofes, Roger, Roig, Rovira, Ruana, Sagristà, Salines, Salvador (de), Salvadores, Segarra, Seró, Sessé, Simó, Siuraneta, Soler, Torres, Vallespir, Vallverdú, Veller, Vernet, Vesca, Viana, Vilar, Vilaró i Vinyes.

Cognoms més abundants en nombres absoluts (>29) i freqüències al llarg dels segles

Cognoms amb incidències entre 6 i 26

Cognoms amb incidències entre 3 i 6

Aquests cognoms en l'actualitat

S'ha volgut observar, en aquest apartat, aquells cognoms que s'han recollit en els documents escrits estudiats en aquesta tesi i que avui en dia encara tenen presència a Vinebre. Per això es va consultar, amb finalitat exclusivament investigadora, el padró actual.

Abans de presentar la totalitat d'aquests cognoms, es vol fer esment que n'hi ha uns quants que s'han convertit en renoms en l'actualitat i que, curiosament, apareixen en les dos formes a la vila: Argilaga, Bieto, Esquirol, Macip, Martí,[239] Miranda, Paradell, Roer (ca Rué), Roig,[240] Salamé i Serra (ca Serra, ca Serreta). I que, d'aquests, n'hi ha una colla que ja només apareixen com a renoms: Arbó, Biau (ca la Biava), Busom, Macià, Pepió, Perot i Pubill.

Quant a aquest grup de cognoms que s'han pogut localitzar al padró actual, cal fer notar que, d'una banda, n'hi ha una majoria, com es podrà comprovar, que han tingut una presència ininterrompuda en el temps; i que, d'altra banda, n'hi ha alguns que, després de no aparèixer, durant segles, en les fonts escrites consultades, han retornat a la vila en l'actualitat; com per exemple, Heredia i Mauri, que són localitzats en el segle XVII i han retornat a la vila al segle xx de la mà de nous vinebrans. Potser no és aquesta una dada rellevant, però sí que és interessant quant a evolució de la pervivència d'un cognom.

A partir d'aquest punt s'han dividit els cognoms entre aquells que tenen presència com a primer, aquells que tenen presència com a segon cognom i aquells que tenen presència com a primer i com a segon. L'objectiu ha estat agrupar, d'una banda, aquells que tenen més probabilitats o menys, d'antuvi, per a prosperar en un futur; i, de l'altra, aquells que han gaudit de més projecció fins al moment. O sigui, el fet que un cognom es reculli com a primer i com a segon cognom significa que ha gaudit d'una potent transmissió generacional fins al moment. I el fet que un cognom aparegui en primera posició, significa que, en un futur, pot tindre més probabilitats de continuar sent transmès. Finalment, que un cognom només aparegui en segona posició significarà que és molt probable que sigui deixat de transmetre en breu.

Com a primer cognom, s'han localitzat a Vinebre avui dia: Algueró, Amorós, Argilaga, Artal, Baptista (Batiste), Bieto, Bosc (Bosch), Carim, Cavaller (Caballé), Cervelló (Cervelló i Servelló), Cubells, Domènec (Domènech), Esquirol, Ferrer (Ferré), Garcia, Gironès (Gironés), González, Heredia, Jordà, Jornet, Macip (Masip), Manero, Mani, Mauri, Mestre, Miranda, Miró, Montaner (Montané i Muntané), Montclús (Monclús), Morella, Noguers, (d')Ossó, Pedret, Perelló, Poquet, Porta, Pros, Rocamora, Roger (Roigé), Sabater (Sabaté), Salamé, Sanç (Sans), Segarra, Serra, Siuraneta (Ciuraneta), Tarragó, Teixidor (Teixidó), Torner (Torné), Torres, Veà, Viaplana, Vila, Vilaplana i Vinyes (Viñes). I és aquest grup el que, en un principi, té més probabilitats de subsistència en un futur.[241]

Com a segon cognom s'han localitzat: Algueró, Amorós, Arbonés, Argilaga, Artal, Batiste, Bieto, Bosch, Bru, Carim, Castellví, Cavaller, Cervelló, Cugat, Dolç, Domènec, Esquirol, Ferrer, Fumador, Garcia, Gironés, Gonzàlez, Heredia, Homdedéu, Jordà, Jornet, Loscos, Macip, Martí, Masdéu, Mauri, Miranda, Miró, Montagut, Montaner, Montclús, Morella, Noguers, Oró, (d')Ossó, Pradell, Perelló, Poquet, Porta, Pros, Ribes, Rius, Roca, Rocamora, Roer (Rué), Roig, Salamé, Sanç, Segarra, Serra, Soler (Solé), Sonadelles, Tarragó, Teixidor, Torres, Tramunt, Veà, Viaplana, Vila, Vilaplana i Vinyes. I, d'aquests, els cognoms que només són recollits com a segon cognom són: Arbonés, Bru, Cugat, Dolç, Fumador, Homdedéu, Loscos, Martí, Masdéu, Oró, Pradell, Ribes, Rius, Roca, Roer, Roig, Soler, Sonadelles i Tramunt. Per tant, aquests darrers, són els que tenen una probabilitat molt alta de

[239] Per bé que el nom de casa podria tindre l'origen en el prenom.
[240] Segurament el nom de casa Roig té més probabilitats de vindre del fet que algun individu fos pèl-roig, que no pas del cognom.
[241] Com a curiositat, els cognoms que només són recollits com a primer cognom són: Manero, Mestre, Montclús, Pedret, Roger, Sabater i Torner.

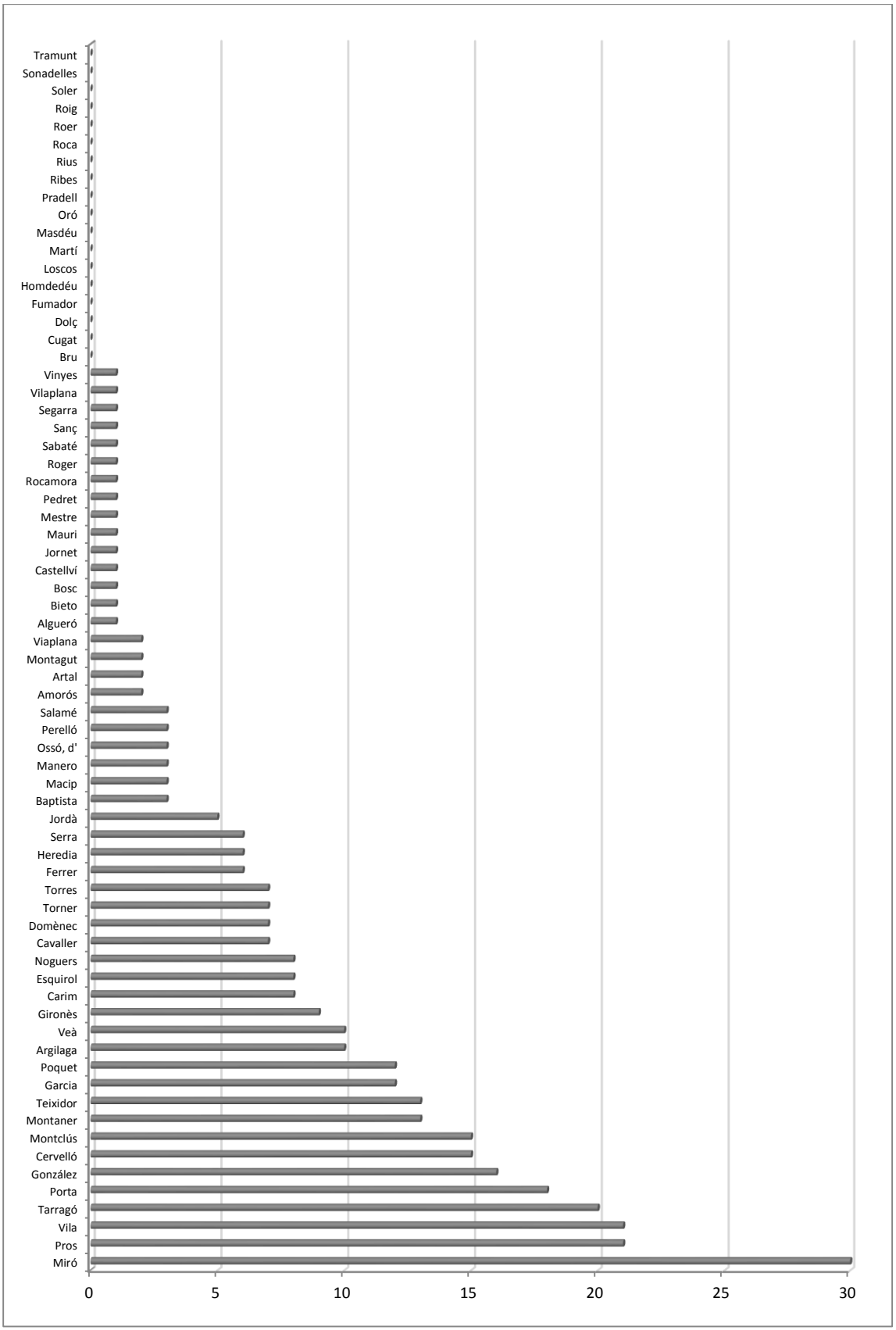
desaparèixer en un futur pròxim a la vila (evidentment, tret de les aportacions que hi pugui haver de nous habitants que s'empadronin de bell nou a Vinebre), ja que no podran ser transmesos per herència.

Els que apareixen com a primer i segon cognom són: Algueró, Amorós, Argilaga, Artal, Baptista, Bieto, Bosc, Carim, Castellví, Cavaller, Cervelló, Cubells, Domènec, Esquirol, Ferrer, Garcia, Gironès, González, Heredia, Jordà, Jornet, Macip, Mani, Mauri, Miranda, Miró, Montagut, Montaner, Morella, Noguers, (d')Ossó, Perelló, Poquet, Porta, Pros, Rocamora, Salamé, Sanç, Segarra, Serra, Tarragó, Teixidor, Torres, Veà, Viaplana, Vila, Vilaplana i Vinyes. I és aquest grup el dels cognoms que segurament han tingut més vitalitat en el passat.

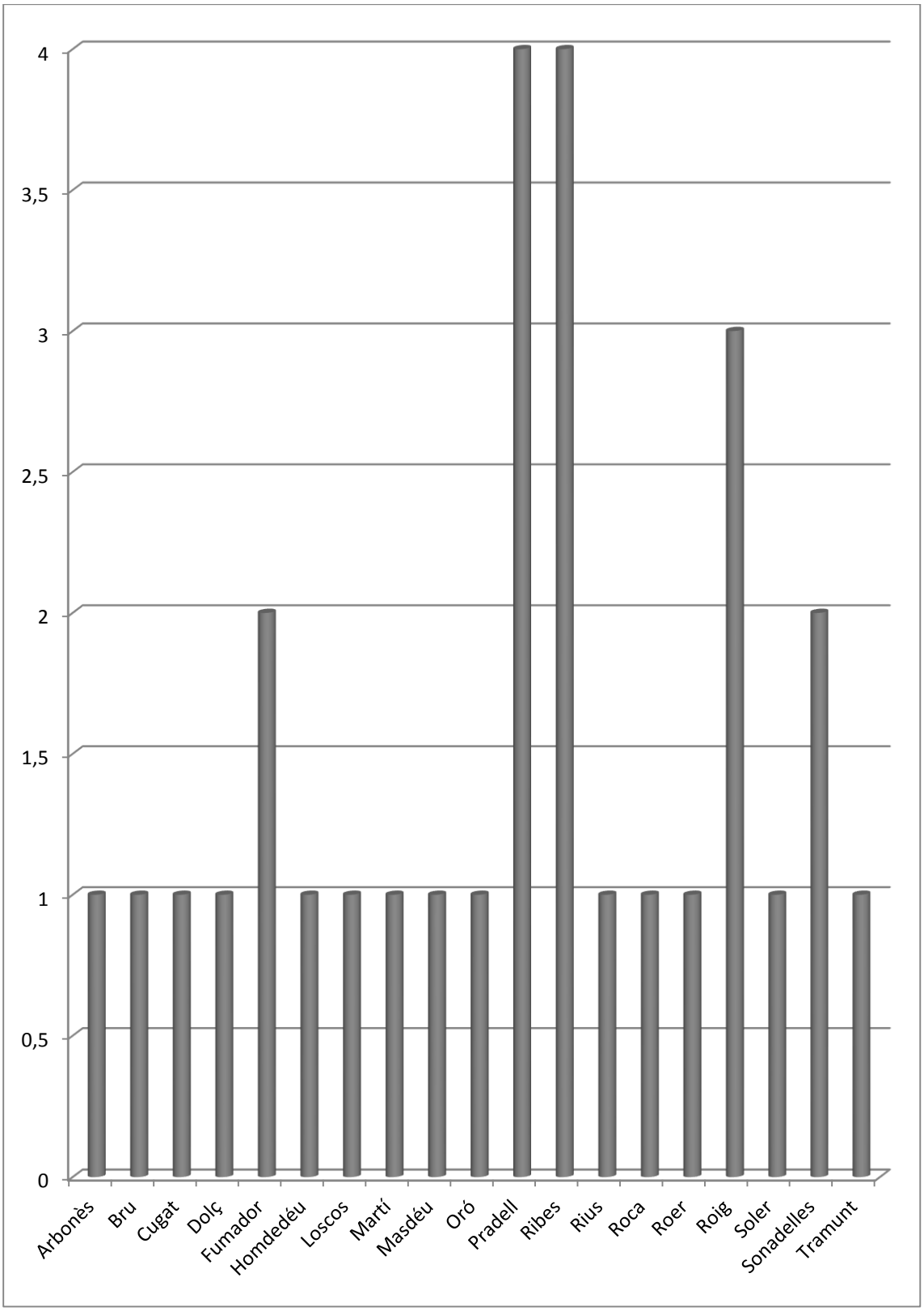
Quant a xifres concretes, els cognoms que són portats per un major nombre d'individus com a primer cognom són: Miró (30), Pros (21), Vila (21) i Tarragó (20). Seguits de Porta (18), González (16), Cervelló (15), Montclús (15), Montaner (13), Teixidor (13), Garcia (12), Poquet (12), Argilaga (10) i Veà (10). La resta els porten menys de 10 persones.

Tot seguit, com s'ha dit, es mostren tres gràfics on es reflecteix la incidència de cada cognom. L'un mostra la quantitat d'individus que duen un cognom com a primer i, per tant, mostra els cognoms que, d'entrada, tindrien més possibilitat de pervivència en un futur a la vila. L'altre mostra els individus que el duen com a segon i, per tant, recull els cognoms que tenen més possibilitats de desaparèixer en un futur proper a la vila. I el darrer gràfic agrupa la quantitat d'individus que porten un cert cognom, distingint si és el primer o el segon i afegint una columna de dades per al total, de manera que s'hi pot observar els cognoms amb més vitalitat en el passat a la vila.

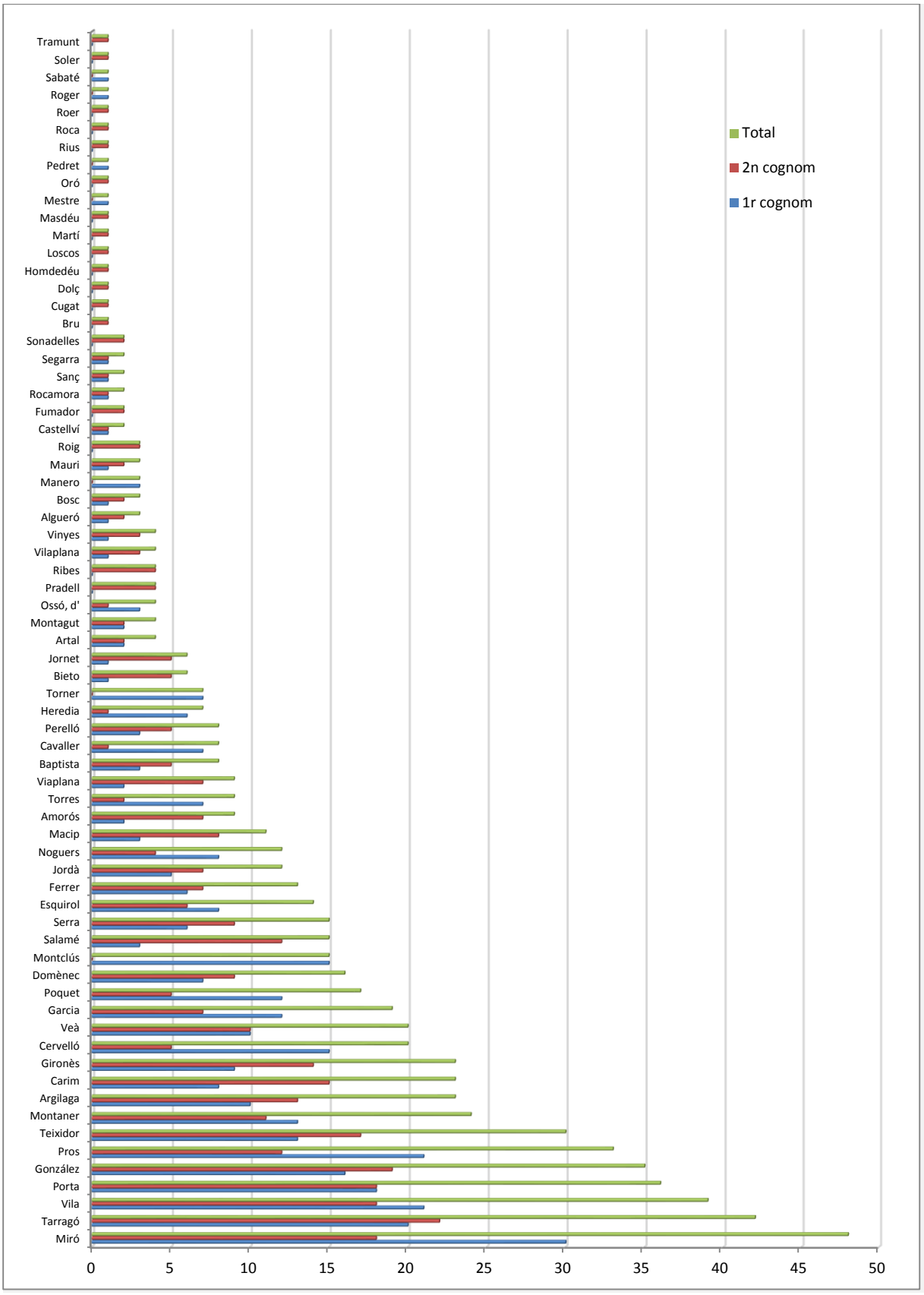
No cal dir que aquestes especulacions demogràfiques simplistes no deixen de ser una curiositat i que, evidentment, estaran condicionades per un nombre de factors socials –en especial, la immigració forastera i forana que acull Vinebre en els darrers anys–, culturals –per exemple, l'opció de transmissió en primer lloc del cognom del pare o el de la mare–, etc. que determinaran l'evolució demogràfica futura real.

Cognoms amb projecció futura. Quantitat d'individus que porten antics cognoms recollits en aquesta tesi com a primer cognom, en l'actualitat.

Cognoms amb poca projecció futura. Cognoms que només són portats en segon lloc en l'actualitat.

Cognoms amb vitalitat al llarg dels segles. Cognoms antics recollits en aquesta tesi que són portats per individus, en l'actualitat, com a primer o com a segon cognom, i suma de totes dos incidències

13.3.1.3.3. Etimologia dels cognoms cristians

En aquest apartat, s'ha comprovat, principalment, si els cognoms aplegats en aquesta tesi són recollits en dos obres de referència com són el *Diccionari català-valencià-balear obra iniciada per Antoni Ma. Alcover redactat per Antoni Ma. Alcover i per Francesc de Borja Moll*, que se cita com DCVB, i l'obra de Francesc de Borja Moll *Els llinatges catalans (Catalunya, País Valencià, Illes Balears). Assaig de divulgació lingüística*, que se cita com Moll (1982). Se n'ha recollit l'explicació etimològica, si n'hi havia, i altra informació si era pertinent. Com que no tots els cognoms han estat localitzats en aquestes dos obres de referència, posteriorment, se n'ha estès la recerca a altres obres que se citen més avall.

En primer lloc, doncs, s'ha comprovat si els cognoms són recollits a Moll (1982), i, a més, se n'ha reproduït la classificació i la informació que s'hi dóna. En segon lloc, s'ha mirat si els que no hi eren recollits, hi podien estar directament relacionats. I, en tercer lloc, s'ha comprovat si apareixien a Alcover (1977). Tot i així, hi ha alguns cognoms que no consten a cap de les dos obres; aleshores, s'ha mirat si eren cognoms pertanyents a altres llengües i s'han consultat altres obres de referència adients, com són: Faure (2001), Godoy (1980) i Tibón (1988). Finalment, els cognoms restants, han estat enumerats i comentats.

Els cognoms recollits per Moll

La gran majoria dels cognoms són recollits a Moll (1982): Abellà/Abella, Alabart, Aleu, Algueró, Altariba, Amorós, Arbó, Arbonès, Argany, Argilaga, Arnau, Artal, Baptista, Batlle, Ballester, Batalla, Berard, Biarnès, Billot, Blai, Bonamic, Borràs, Bosch, Bru, Busom, Caçador, Casanova, Castelló, Castellví, Cavaller, Cebrià, Cerdà, Cervelló, Colomer, Cornet, Cubells, Cugat, Dolç, Domènec, Domenjó, Escoda, Espanyol, Esquirol, Estivill, Ferreny, Ferrer, Ferrús, Forns, Fortuny, (de) Fraga, Franquet, Freixes, Garcia, Gassol, Gibert, Gironès, Gisbert, Gramunt, Grau, Homdedéu, Jardí, Jordà, Julia,[242] Laplana, Llorenç, Macià, Macip, Maçó, Maimó, Manuel, Maranco, Marc, Marcó, Martí, Masdéu, Matia, Mauri, Mestre, Miquel, Miralles, Miranda, Miró, Montagut, Montaner, Montclús, Montornès, Morella, Munter, Navàs, Nicolau, Noguers, Oliver, Oriol, Oró, Orós, Ortiga, (d')Ossó, Pagès, Paül, Pedret, Pedrol, Pellisser, Pepió, Perdigó, Perelló, Perot, Pinyol, Piquer, Pla, Porta, Pradell/Paradell, (de) Prades, Pros, Pubill, Pujals, Raduà, Ramon, Ribes, Ripoll, Riquer, Rius, Roca, Rocamora, Roders/Rodés, Roer, Rofes, Roger, Roig, Rosselló, Rovira, Ruana, Sabater, Sagristà, Sala, Sales, (de) Salvador, Sanç, Sedó, Segarra, Sentís, Seró, Serra, Serres, Simó, Siuraneta, Soler, Sonadelles, Tarragó, Teixidor, Torner, Torres, Tramunt, Vallespir, Vallverdú, Vernet, Viaplana, Vidal, Vila, Vilar, Vilaplana, Vilaró, Vilars, Vinyes i Virgili.

Només en són 44, els que Moll (1982) no recull: Agelet, Álvarez, Bartolomé, Biarnau, Biau, Bieto, Billor, Carim, Dambur, Fígol, Fortunyo, Fumador, González, Guajardo, Guinau, Heredia, Jornet, Jumet, Lletxa, Lois, Loscos, Manero, Mani, Matías, Olsón, Oscos, Ossen, Oto/Otó, Peirona, Poquet, Port, Rira, Salamé, Salines, Salvadores, Sessé, Veà, Veller, Vesca i Viana.

En primer lloc, s'ha cregut interessant, tant pel que fa a la semàntica com a l'etimologia, fer una mirada a la classificació de Moll (1982) pel que fa al grup de cognoms que sí que recull.

La classificació en qüestió, Moll la basa en sis seccions que representen les cinc motivacions bàsiques (més una secció per a noms d'origen desconegut o incert) que donaren lloc als segons noms que rebien els individus i que s'afegia al seu prenom per tal de distingir-los dels altres individus que portaven el mateix prenom; allò que en el futur s'havia de convertir en els cognoms.

[242] En absència d'accent gràfic i no havent pogut recollir el cognom oralment, no és possible determinar si el cognom és Júlia o bé Julià, per bé que, és més probable que es tracti del cognom existent avui en dia *Julià*.

1. Nom del pare de l'individu interessat
2. Nom del país o poble de procedència, o del loc d'habitatge o de propietat
3. Nom de professió o de càrrec a o de dignitat
4. Mots referents a circumstàncies del naixement, a consagracions, devocions i benediccions o auguris
5. Malsnoms o sobrenoms
6. Noms d'origen desconegut o incert

A aquestes sis seccions, Moll hi va afegir un apartat per als cognoms d'origen no català i, a més, les va acabar de concretar amb subseccions, de manera que la classificació va quedar de la manera següent:

A. Llinatges que representen el nom patern o matern
   1. Noms llatins o preromans no pertanyents al santoral cristià
   2. Personatges de l'Antic Testament
   3. Noms de sants del Nou Testament
   4. Noms de sants d'origen llatí o grec, posteriors als temps bíblics
   5. Noms precedits de l'adjectiu "sant"
   6. Noms germànics

B. Llinatges que representen el nom del lloc d'origen, de residència o de propietat
   1. Topònims de les terres de llengua catalana
   2. Topònims no catalans
   3. Noms gentilicis
   4. Noms comuns indicadors de nuclis de població
   5. Noms d'accidents hidrogràfics, de dipòsits i conductes d'aigua
   6. Noms d'accidents orogràfics i d'altres referents al relleu i aspecte del terreny
   7. Noms d'edificis i altres construccions i llurs dependències
   8. Noms de preparacions i utilitzacions del terreny i de treballs agrícoles:
   9. Noms de plantes i els seu conreus, flors i fruits:

C. Llinatges que representen noms de càrrec o de dignitat, d'ofici o de professió
   1. Noms de dignitat o càrrec eclesiàstic
   2. Noms de grau nobiliari, dignitat o càrrec civil o militar
   3. Noms d'ofici o professió tècnica

D. Llinatges referents a circumstàncies del naixement, a consagracions, benediccions i auguris

E. Llinatges que són originàriament vertaders sobrenoms o malnoms
   1. Noms de parentesc
   2. Noms de parts del cos i de qualitats i defectes físics
   3. Noms de qualitats mentals o morals i de confessió religiosa
   4. Noms d'animals
   5. Noms d'objectes inorgànics o inanimats
   6. Noms que descriuen una acció, un fet biogràfic, una manera de comportar-se

F. Noms d'origen no català
   1. Noms aràbics
   2. Noms aragonesos i castellans
   3. Noms occitans
   4. Noms francesos
   5. Noms italians
   6. Noms bascos
   7. Noms anglosaxons

G. Noms d'origen desconegut o molt dubtós

Tot seguit s'hi afegeixen els cognoms recollits en aquest treball i que també són inclosos a Moll (1982), amb l'explicació etimològica que hi dóna l'autor i, en aluns casos, alguna forma antiga dels cognoms, "que poden orientar sobre l'origen d'aquests i que apareixen en documents de l'edat mitjana

[…] acompanyades de la indicació, entre parèntesi, de l'any del document on figuren" MOLL (1982: 57).

A. Llinatges que representen el nom patern o matern

1. Noms llatins o preromans no pertanyents al santoral cristià

Abellà: Pot vindre de derivats llatins en –anus de qualsevol dels noms personals llatins *Abellius* (Abellianus), *Abilius* (Abilianus), o *Avilius* (Avilianus). També pot vindre del llatí ABELLANUS, "avellaner".

Aleu: Sembla procedent del nom personal *Eletus* (recollit per primer cop en documents escrits l'any 807), i potser sigui la forma catalana parel·lela del llinatge castellà *Aledo*. També podria vindre del nom personal *Aletius*

Cebrià: De *Cyprianus*, nom de sant que significa "de Xipre"

Fortuny: Del cognom llatí FORTUNIUS. *Fortunio* (908).

Garcia: de l'antic prenom i avui cognom castellà *Garcia*, d'origen preromà probablement ibèric. *Garsea* (913), *Garsias* (1275).

Oriol: Apareix sovint com a nom personal en l'edat mitjana: Oriol (868), Oriolus (896), Auriolus (961). Probablement era un sobrenom pres de l'adjectiu AUREOLUS "daurat", potser com a nom d'ocell: oriol.

Orós: Probablement del nom hispanollatí *Orosius*

2. Personatges de l'Antic Testament

Miquel: Del bíblic *Michael*, nom d'arcàngel.

3. Noms de sants del Nou Testament

Baptista: Recull les formes *Batista* i *Batiste*: De *Baptista*, sobrenom de Sant Joan, el cosí de Jesucrist.

Cugat: De *Cucuphate*, nom d'un sant africà del segle III, martiritzat prop de Barcelona.

Domènec: Recull les formes *Domènec*, *Domènech* i *Domenach*: de DOMINICUS, nom que significa "del Senyor". *Ellemar Dominico* (1040).

Domenjó: Derivat diminutiu de *Domenge* (com Domènec, ve de DOMINICUS)

Estivill: Derivat diminutiu d'Esteve, nom del protomàrtir.

Macià: Recull les formes *Macià*, *Massià* i *Masià*: Del bíblic *Mathia*, nom d'un apòstol, amb flexió Matiane o amb el sufix –anus.

Manuel: Llinatge valencià que pot vindre del nom bíblic *Emmanuel*, però també pot vindre del topònim valencià *Manuel* (a la comarca de la Ribera Alta), que és d'origen aràbic.

Marc: Recull les formes *March* i *Marc*: Del prenom llatí *Marcus*, nom d'un evangelista.

Marcó: Pot ser derivat de *Marc* o procedent de *Marchone*, cas oblic del nom germànic *Marcho*. Marconi (889); Marchoni (997)

Matia: Recull les formes *Matia* i *Maties*: de *Mathia*, nom d'apòstol i remet a veure l'entrada *Macià*.[243]

Pepió: Probablement derivat de *Pep*, hipocorístic de *Josep*.

Perot: Derivat de Pere, que antigament tenia valor diminutiu o afectiu. És el mateix cas de Joanot, derivat de Joan.

Salvador: Del llatí SALVATORE, aplicat a Jesucrist.

[243] Aquest cognom també és recollit a Tibón 1988 com a cognom català i amb la mateixa explicació etimológica: "de Mathias, nombre del apóstol, del hebreo Mattitya, Matya, de *Mattat*, que significa "don" i *ya*, abreviación de Yahvé: "don de Dios". Variantes: Matias, Mathias, Matiez, Maties. Catalán Matia; del patronímico MATIANUS derivan Macia, Massia, Masia y tal vez Matges."

4. Noms de sants d'origen llatí o grec, posteriors als temps bíblics

Aleu: Sembla provenir del nom llatí Aletius
Blai: Recull les formes *Blai, Blay, Blasi* i *Blazy*. Del nom *Blasius* d'un sant del s. IV.
Julià: Del cognom *Julianus*, nom de sant.
Llorenç: Recull les formes *Llorenç* i *Llorens*: De *Laurentius*, nom de diversos sants. Significa "natural de Laurentum", ciutat.
Martí: De MARTINUS, cognom llatí, nom d'un sant bisbe de Tours que era molt popular a l'edat mitjana.
Mauri: Del llatí MAURUS, "moro", nom de sant.
Nicolau: Del nom *Nicolaus* (d'origen grec) d'un sant del segle III.
Sanç: Recull les formes *Sanç, Sans, Sanz, Sancho* i *Sanxo*: De Sanctius, cognom derivat de SANCTUS, "sant". És nom d'un sant martiritzat a Còrdova en el segle IX. *Sancio* (955), *Sancius* (960).
Simó: Del nom de l'apòstol.
Vidal: Nom de diversos sants que significa "vivaç. sa, fort". *Vitalis* (946).
Virgili: Del llatí VIRGILIUS o VERGILIUS, noms de diversos sants, que significa "branca verda".

5. Noms precedits de l'adjectiu "sant"

Sentís: Probablement del llatí SANCTI TIRSI, "de Sant Tirs", nom de diversos sants màrtirs.

6. Noms germànics

Alabart: D'Alawart, compost d'*ala* (tot) i *ward* (guarda). *Alabarus* (886).
Aleu: Sembla provindre del nom llatí *Aletius*
Algueró: Derivat diminutiu d'*Alguer*, probablement variant d'*Aldeguer,* nom germànic. També pot vindre del topònim l'Alguer, la ciutat catalana de Sardenya.
Arbó: D'*Arbo*, "hereu", o del francès *Arbaud*, també d'origen germànic. Però també podria ser una forma masculinitzada d'*Arbona* (com Barceló de Barcelona).
Argany: Probablement d'*Argant,* que és incert si és germànic o celta.
Arnau: D'*Arnoald* "dominador de l'àguila". *Arnaldus* (816).
Artal: D'*Artald*, varinat d'*Harthold*, "govern dur". *Artaldus* (951).
Berard: De *Berhard* "onso fort".
Franquet: Derivat diminutiu de *Franc* (Franc, Franch, de Frank "lliure". Es recull *Francho* (852), *Franco* (913).
Gassol: Sembla una variant de Gassó per canvi de sufix (Gassó, Gasó: de *Wazone*).
Gibert: De *Gairberht* "llança brilant".
Gisbert: De *Gisiperht* "brillant per la sageta".
Grau: De *Gairoald* "govern de la llança". La forma Grau existeix també com a procedent del llatí GRADU "escaló". *Gairaldus* (908).
Miró: De *Mirone,* cas oblic del nom germànic *Miro* "famós". *Mirone* (881).
Ramon: De *Raginmund,* nom de diversos sants, compost de *Ragan* "consell" i *mund* "protecció".
Riquer: de *Richari*, compost de ric "poderós" i de hari "exèrcit". *Richarius* (987).
Roer: Recull les formes *Roer, Roher, Roé* i *Rué*: Del germànic *Hrodhari,* compost de *hrod* "fama" i *hari* "exèrcit".
Roger: De *Hrodgaer*, compost de *hror* "fama" i *gair* "llança". *Rodegario* (913).
Sala: Recull les formes *Sala* i *Sales*. De *Salla* "cambra de rebre". En l'edat mitjana apareix ben documentat com a nom personal (Sala i Salla): Sala (969), Sanla (992), Sanlo (994) com a nom propi de dona barcelonina ("Anales du Midi", tom 76 pàg. 299).
Sales: Vegeu *Sala*.

B. Llinatges que representen el nom del lloc d'origen, de residència o de propietat

1. Topònims de les terres de llengua catalana

Altariba: és el nom d'un lllogarret del municipi d'Estaràs, a la Segarra. Del llatí ALTA RIPA, vorera alta

Castelló: Nom de diferents ciutats i viles de diverses comarques, procedent del llatí CASTELLIONE "castellet".

Castellví: Variant arcaica de Castellvell. És nom d'un poble del Penedès i un altre del Pla de Llobregat.

Cervelló: Recull les formes *Cervelló, Servelló* i *Sevelló*: vila de la comarca del Baix Llobregat.

Cubells: Nom d'una vila de la comarca de la Noguera. Del llatí CUPELLOS "cups petits".

Fraga: Nom de vila aragonesa, de parla catalana. És d'origen preromà.

Gramunt: Reducció d'Agramunt, nom de la vila del pla d'Urgell.

Miralles: Nom d'un Castell de l'Alt empordà, i de diferents pobles i muntanyes. Originàriament significava "talaia de guaita" (derivat de mirar). *Miralias* (982).

Montagut: Nom de muntanya i de diversos pobles. Del latí MONTE ACUTO "muntanya aguda", que acaba en punxa.

Montclús: Nom d'una serra situada entre la Noguera Pallaresa i la Noguera Ribagorçana; nom, també, d'un poblet del Berguedà i un del Montseny. Del llatí MONTE CLUSO "muntanya tancada".

Montornès: Nom de poblacions de la Segarra, del Vallès i del Tarragonès. L'etimologia és incerta. Podria vindre d'un adjectiu llatí MINTURNENSE, "nadiu de Minturnae", vila de la Itàlia central"; però també és possible que vingui del latí MONTE TURNENSE "muntanya rodonenca".

Morella: Nom d'una ciutat de la part nord del País Valencià, capital de la comarca anomenada dels Ports de Morella. L'origen del nom és seguramenr llatí: tant pot ser un *MORELLA derivat de MORUS "móra", com un MAURELLA derivat de MAURUS (Moro).

Navàs: Del topònim Navàs, del berguedà, nom d'un poble que apareix escrit Nabares l'any982. Coromines creu possible que es tracti del nom Navarros, aplicat a un poble repoblat per navarresos (així com hi ha pobles que s'anomenen Provençals, Pallaresos, etc.).

Ossó: D'un topònim existent a la comarca de Fraga i un altre a la Ribera de Sió. Sembla ser el mateix topònim que apareix amb la forma USSON en el departament francès de l'Arieja.

Pedret: Nom d'un poblet de l'Alt Empordà. Petreto (953). Ve del llatí PETRETUM "pedregar".

Perelló: Nom d'una vila de la Ribera d'Ebre, d'un llogaret del Gironès i un altre de la Ribera del Xúquer. Sembla aplicació onomàstica del substantiu perelló "pera silvestre".

Pradell/Paradell: Nom d'un poble del pla d'Urgell i un altre del Priorat...[244] del llatí PRATELLUM "prat petit".

Prades: Nom d'una vila del Priorat.[245] Del llatí PRATA "prats".

Pujals: Pujals és nom de dos agregats del municipi de Cornellà del Gironès. Procedeix del llatí *PODIALE, "puget, muntanyola".

Ribes: nom d'una vila del ripollès. També podria ser una aplicació onomàstica del substantiu riba "vora de mar o de riu". Del llatí RIPA.

Ripoll: Nom d'una famosa vila pirinenca, que en les llatinitzacions medievals apareix en formes com Ripullo o Rivipullo, relacionant l'element –poll amb el llatí PULLUS, "gall".

[244] Actualment, Pradell de Sió pertany al municipi de Préixens, a la comarca de la Noguera. També existeix un antic terme, despoblat, a Torregrossa, anomenat Paradell.
[245] Actualment, pertany al Baix Camp.

Rocamora: Nom d'un poblet de l'Anoia i d'una masia de la Conca de Barberà. Del llatí medieval ROCCA MAURA, "roca o castell de moros". Existeix un topònim Rocamaura a l'Empordà.

Rosselló: Recull les formes *Rosselló* i *Roselló*: Nom d'una comarca catalana ultrapirinenca (l'antic Ruscinone).

Sedó: Nom d'un poblet de la Segarra. Sadaon (1182), Sadaone (1195), Sadahó (1315). Aquestes formes antigues indiquen com a segura l'etimologia llatina SEDATIONE "repòs".

Segarra: Nom d'una comarca catalana, segurament d'origen preromà (potser del basc *sagar* "pomera".

Sentís: Nom d'un poblet de la Conca de Tremp. Grafia aglutinada de Sent Tis, que ve de SANCTI TIRSI (846).

Tarragó: Forma masculinitzada de Tarragona, com *Barceló* de Barcelona. O *Giró* de Girona.

Vallespir: Antic comtat i actual comarca situada al nord de l'Empordà. Del llatí VALLE ASPERII (nom personal) *Vallis Asperi* i *Vallis Asperia* (814).

Vernet: Nom d'un poble del Conflent i un altre de la Noguera. Significa "bosc de verns".

Vilar: Recull les formes Vilar, Vilà, Vilart, Vilars, Vilàs: El Vilar és nom de diversos pobles catalans; del llatí VILLARE, derivat de VILLA. Els Vilars també és nom de tres pobles de l'Empordà.

Vilaró: Nom de poblets d'Andorra i de la vall de Ribes, i d'una partida rural del Camp de Tarragona. Derivat diminutiu de Vilar.

Vilars: Vegeu *Vilar*.

2. Topònims no catalans

Rodés: Probablement de Rodez,[246] ciutat francesa, antiga capital del comtat de Rouerge.[247] També podria ser la forma del plural de *roder*, nom de qui treballa una roda (de carro, de bota, de gerrer,...), o un fugitiu (vegeu DCVB)

3. Noms gentilicis:

Arbonès: Reducció de Narbonès "nadiu de Narbona". La forma Narbonès ha estat interpretada com si fos n'Arbonès (amb la n' de l'article personal) i per això s'ha reduït.

Biarnès: Variant de bearnès "nadiu de Bearn" (regió i antic comtat occità).

Cerdà: Recull les formes *Cerdà, Sardà, Serdà, Cerdans* i *Sardans*: De l'adjectiu *cerdà* "nadiu de la Cerdanya".

Espanyol: Recull les formes *Espanyol* i *Español*: Del llatí vulgar *HISPANIOLU, variant d'HISPANIONE "nadiu d'Espanya".

Gironès: Nadiu de Girona.

4. Noms comuns indicadors de nuclis de població:

Vila: Del nom comú (en llatí VILLA), "nucli de població més petit que la ciutat". Més antigament significava casa de camp, casa predial". Per això el nom vila no sols forma part de molts topònims corresponents a nuclis de població d'una certa importància, sinó que també entra en composició de molts de noms indicadors de "masia o casa de camp", la segona part dels quals és un adjectiu, una indicació de lloc.

Vilar: Vilar o Vilà: Del llatí tardà VILLARE "finca rústica, terres dependents d'una vil•la o casa predial".

[246] Actualment *Rodés*, municipi occità, a l'Avairon.

[247] També existeix un municipi anomenat Rodés a la comarca del Conflent i una població al municipi de Rialb, al Pallars Sobirà.

Vilars: Recull les formes *Vilàs* i *Vilars*. Plural de Vilar.

5. Noms d'accidents hidrogràfics, de dipòsits i conductes d'aigua:

Paül: Del llatí PALUDE "llacuna".
Ribes: Del llatí RIPA. "vora de mar o de riu".
Rius: Del substantiu *riu*. Del llatí RIVUS.

6. Noms d'accidents orogràfics i d'altres referents al relleu i aspecte del terreny:

Laplana: del llatí PLANA, "terreny pla". Laplana és compost de plana amb l'article *la*.
Miranda: Derivats de mirar aplicats a un lloc que té bella vista.
Pedrol: Derivat diminutiu de *pedra*.
Pla: Del llatí PLANUM, "terreny pla".
Pujals: Significa puig petit, muntanyola.
Ribes: Del llatí RIPA. "vora de mar o de riu". El plural pot vindre del topònim Ribes, població Pirinenca.
Roca: Del nom comú *roca* (del preromà *rocca).
Serra: Recull les formes *Serra, Serres* i *Serras*: Del substantiu "cadena de muntanyes". És un mot que forma part de molts de topònims.
Serres: Vegeu *Serra*.
Soler: Recull les formes *Soler, Solé, Sulé* i *Solés*: Del llatí SOLARIUM, derivat de SOLUM "sòl, terreny, solar".
Sonadelles: Variant de Soladelles, que va consignat com a variant de Solanelles: Derivat diminutiu de Solana: del llatí SOLANA "terreny on bat el sol".
Tramunt: Del llatí TRANS MONTEM "a l'altra banda de la muntanya".
Vallverdú: Aglutinació de *Vall Verdú* (cognom).

7. Noms d'edificis i altres construccions i llurs dependències:

Casanova: Compost de *casa nova*.
Estivill: Segons Coromines, del llatí STABELLUM "establa petita".
Forns: Del substantiu *forn*.
Maçó: Recull les formes *Masó, Massó* i *Maçó*: Pot vindre del llatí MANSIONE "casa habitada". El cognom és pronunciat de les dos maneres (*s* sorda i sonora). També podria vindre del francès *Masson* o de l'anglès *Mason* "picapedrer".
Masdeu: Grafia aglutinada de *mas Deu*.
Porta: Del substantiu *porta*.
Sala: Del nom comú *sala* (del germànic *Salla*)
Sales: Vegeu *Sala*.
Torres: Del substantiu *torre* (del llatí TURRE).

8. Noms de preparacions i utilitzacions del terreny i de treballs agrícoles:

Jardí: del substantiu *jardí*.[248]
Viaplana: Grafia aglutinada de *via* i *plana* "camí pla".

9. Noms de plantes i els seu conreus, flors i fruits:

Argilaga: Del substantiu *argelaga* (de l'àrab al-ğaulak), planta lleguminosa molt espinosa.

[248] Destaquem el significat que li atribueix Alcover (1977): "Viver o planter d'oliverons per replantar. Mota de terra treballada tot entorn d'una olivera quan aquesta està situada en un rost i se li ha de fer el guaret a pic d'aixa o de magall"

Bosc: Del substantiu *bosc* (d'origen romànic) "lloc poblat de molts arbres".
Cornet: Del llatí CORNETUM "bosc de corners".[249]
Freixes: Dels subtantiu *freixe* (del llatí FRAXINUS).
Noguers: Recull les formes *Noguer, Nogué* i *Nogués*: Nom de l'arbre que fa nous (del llatí *NUCARIUS).
Oliver: Recull les formes *Oliver, Olivé, Aliver, Alibé, Alivés* i *Alibés*: Nom de l'arbre que fa olives. *Oliver* era en l'edat mitjana un nom de baptisme, divulgat potser per la fama del personatge Oliver de la gesta carolíngia. De totes maneres no era un nom d'origen germànic, sinó llatí, igualment que s'ha dit referent a *Oliva*. *Olivarii* (1070).
Oró: Auró, Oró: Nom de la planta *Acer campestre*.
Ortiga: Noms de plantes i els seus conreus, flors i fruits: Nom d'herba (llatí URTICA).
Pinyol: Del substantiu *pinyol*.
Rovira: Del llatí *ROBEREA "roureda".
Vernet: Derivat de vern amb el sufix –et indicador del lloc on es cria el vegetal.
Vinyes: Recull les formes *Vinya, Viña, Vinyes, Vinyas, Viñas* i *Viñes*: Del substantiu *vinya* "camp de ceps".

C. Llinatges que representen noms de càrrec o de dignitat, d'ofici o de professió.

1. Noms de dignitat o càrrec eclesiàstic

Sagristà: Recull les formes *Sacristà* i *Sagristà*: Dels substantiu *sagristà* (llatí SACRISTANE), "encarregat de la sagristia".

2. Noms de grau nobiliari, dignitat o càrrec civil o militar

Balle: Recull les formes *Batlle, Batle* i *Balle*: De *batlle* (del llatí BAIULUS), "president de la corporació municipal".
Cavaller: Recull les formes *Cavaller, Cavallé, Caballer* i *Caballé*: De cavaller "home que ha rebut l'ordre de cavalleria".
Montaner: Recull les formes *Muntaner, Muntané* i *Montaner*: Del substantiu arcaic *muntaner*. Del llatí *MONTANARIUS "guardià de muntanyes o garrigues".
Munter: Recull les formes *Munter, Munté, Monter* i *Monté*: Del substantiu *munter* "encarregat de fer que els gossos cacin, en la caça major."

3. Noms d'ofici o professió tècnica:

Ballester: Recull les formes *Ballester* i *Ballesté*: De *ballester*, "armat de ballesta"
Caçador: Recull les formes *Caçador, Cassador* i *Casadó*: el qui es dedica a la caça.
Macip: Recull les formes *Macip, Masip* i *Massip*: De *macip* (del llatí MANCIPIUM), "servent", "aprenent d'un ofici".
Mestre: De mestre (del llatí MAGSITER) "home que es dedica a ensenyar".
Pagès: Del substantiu *pagès* (del llatí PAGENSIS), "camperol".
Pellisser: Recull les formes *Pellisser, Pellicer, Pellicé, Pallisser, Pallicer* i *Pallissé*: Del substantiu *pellisser* "que treballa o comercia en pells".
Piquer: Reculll les formes *Piquer* i *Piqué*, del substantiu *piquer* "que va armat de pica".
Sabater: Del substantiu *sabater* "qui fa sabates".
Teixidor: Recull les formes *Teixidor, Teixidó, Texidor* i *Texidó*: Del substantiu *teixidor* "qui té l'ofici o el negoci de teixir".
Torner: Recull les formes *Torner* i *Torné*: Del substantiu *torner* "qui treballa al torn".

[249] *Amelanchier ovalis* o *Amelanchier baleárica*.

D. Llinatges referents a circumstàncies del naixement, a consagracions, benediccions i auguris:

Homdedéu: Grafia aglutinada d'*hom de Déu* (llatí vulgar *HOMO DE DEO). *Homodei* (812).
Jordà: Del nom del riu bíblic Jordà. En l'Edat Mitjana es donava gran importància al fet de batejar un infant amb aigua del riu Jordà, portada pels pelegrins de Terra Santa. Hi havia la creença que batejar en el Jordà (o amb aigua d'aquest riu) donava llarga joventut al batejat.
Pubill: Recull les formes *Pubil*, *Pobil*, *Pobill*, *Puvill* i *Povill*: del substantiu *pubill* (llatí PUPILLUS), "infant que té un tutor", "fill únic".

E. Llinatges que són originàriament vertaders sobrenoms o malnoms.

2. Noms de parts del cos i de qualitats i defectes físics

Bru: De l'adjectiu *bru* (germànic brunus), "gris fosc, que tira a negre".
Ferreny: De l'adjectiu *ferreny* "de ferro", "fort com ferro" "dur de caràcter".
Ferrús: Derivat del llatí FERRUM, aplicat a persona molt forta Ferrusus (913), Ferrucio (959).[250]
Roig: De l'adjectiu *roig*.[251]

3. Noms de qualitats mentals o morals i de confessió religiosa:

Amorós: De l'adjectiu amorós, "que expressa amor".
Bonamic: Recull la forma Bonamich. Grafia aglutinada de *bon amic*.
Busom: Recull les formes *Bonhom*, *Bonhome*, *Bonshoms*, *Bonsoms*, *Bonsom*, *Bosoms*, *Bosom*, *Busom*, *Bosons*, *Busoms*, *Busons* i *Bronsoms*: Del llatí BONUS HOMO, "bon home". *Bonus Homao* (973). Probablement la forma *Bosom* té la s com a pervivència de la *s* de BONUS.
Dolç: Recull les formes *Dolç*, *Dols* i *Dolz*: de l'adjectiu *dolç* (llatí DULCE).
Pros: De ladjectiu antic *prous* o *pros* "bo, virtuós, respectable" (del llatí PROBUS).

4. Noms d'animals

Abella: Del substantiu a*bella*, nom d'insecte.
Esquirol: Del substantiu *esquirol*, nom d'un mamífer boscà.
Perdigó: Del substantiu *perdigó* "perdiu petita".

5. Noms d'objectes inorgànics o inanimats

Borràs: De l'antic nom Borràs (documentat els segles xii i xiii com a nom de baptisme). Sembla ésser aplicació onomàstica del substantiu borràs "drap grosser de cànem o de llana".
Cornet: Podria ser derivat diminutiu de *corn*, *banya*, però és més probable que sigui derivació del llatí CORNETUM, com a nom del lloc on creixen arbres del gènere Cornus.
Escoda: Del substantiu "martell de punta".

[250] Destaquem el significat que li atribueix Alcover (1977): "lleig".
[251] S'entén que es refereix a una persona pèl-roja.

6. Noms que descriuen una acció, un fet biogràfic, una manera de comportar-se

Batalla: Del substantiu *batalla*, aplicat probablement com a sobrenom a persones baralladisses o vanaglorioses de fets d'armes.

F. Noms d'origen no català

1. Noms aràbics

Maimó: De l'àrab *Maimun*, nom personal, o de *ma'mun* "fidel, constant" segons Epalza.[252] TIBÓN (1988) també n'aporta informació, el relaciona també amb *Maymun*, nom de bon averany –diu l'autor–, ja que significa "fill de l'afortunat". Afegeix que sembla l'equivalent de l'hebreu *Memuneh* (guardià), que designa l'àngel de la guarda de cadascú, el seu doble protector. També el relaciona amb el patronímic Ben Maymun (d'on ve l'hel·lenitzat Maimònides). I recorda que Ramon Llull sempre anomena *Maimó* als musulmans desconeguts.

Raduà: Del nom personal àrab *Ridwan*, segons Vernet.[253]

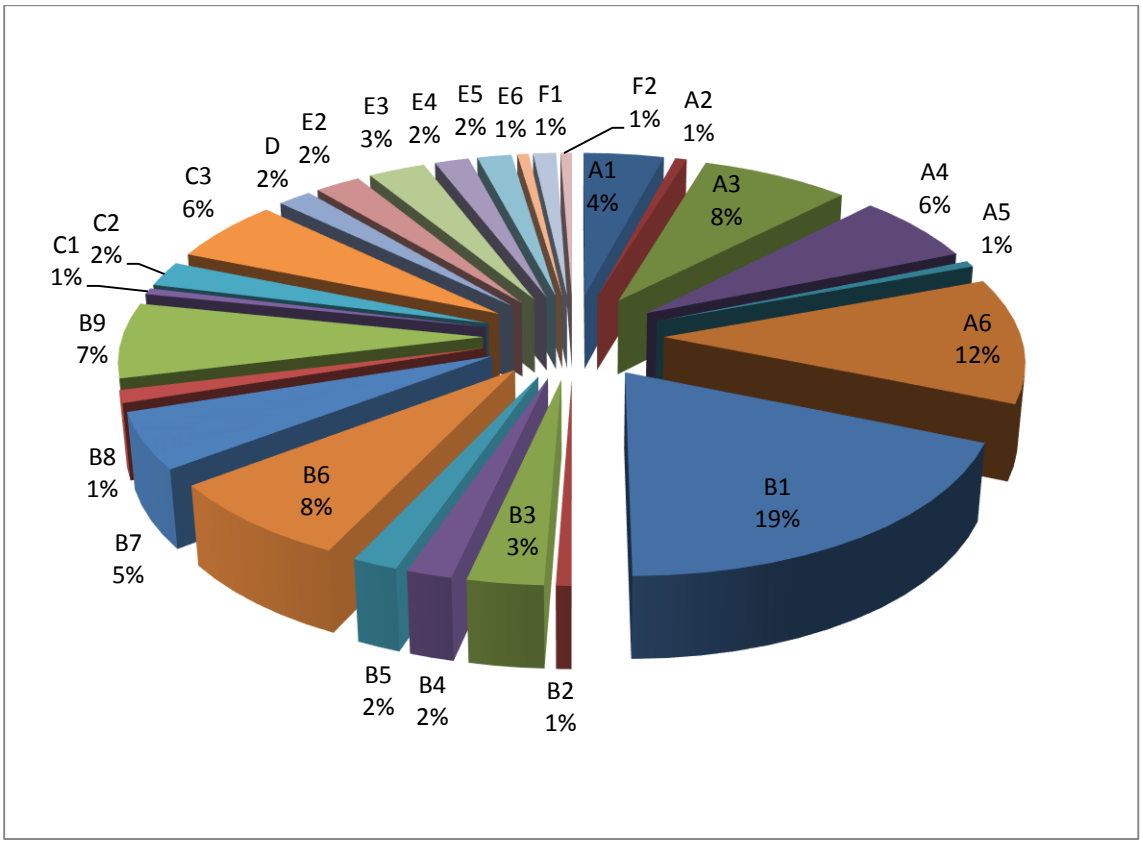
4. Noms francesos

Billot: Del cognom francès *Billot*.

Com es pot comprovar hi ha cognoms que són classificats en més d'una secció, això vol dir que s'han formulat més d'una hipòtesi etimològica. Són: Aleu, Cornet, Estivill, Pujals, Ribes, Sentís i Vernet.

Tot seguit, s'afegeix un gràfic que il·lustra sobre el nombre de cognoms dels diversos grups de classificació esmentats i en el qual es pot observar el predomini dels cognoms provinents de topònims de les terres de llengua catalana (19%) i dels provinents de noms paterns o materns germànics (12%); seguits de noms de sants del Nou Testament (8%) i dels que representen el nom del lloc d'origen, de residència o de propietat, subgrups de noms d'accidents orogràfics i d'altres referents al relleu i aspecte del terreny (8%); més enrere, hi ha el subgrup de noms de plantes i els seu conreus, flors i fruits (7%); i els llinatges que representen el nom patern o matern, subgrup noms de sants d'origen llatí o grec, posteriors als temps bíblics (7%).

[252] Mikel de Epalza i Ferrer (Pau, 1938 - Alacant, 2008), destacat arabista.
[253] Es refereix a Juan Vernet, del qual cita dos obres: *Antropónimos árabes conservados en apellidos del Levante espanyol* a "Journal of the International Society for Oriental research", vol. 16, de 1963 i *Antropónimos de etimología árabe en el Levante espanyol: Ensayo metodológico* a "Revista del Instituto de Estudiós Islámicos en Madrid" de 1963-64.

Percentatges de cognoms segons la classificació de Francesc de Borja Moll

Clau:

A. Llinatges que representen el nom patern o matern
   1. Noms llatins o preromans no pertanyents al santoral cristià
   2. Personatges de l'Antic Testament
   3. Noms de sants del Nou Testament
   4. Noms de sants d'origen llatí o grec, posteriors als temps bíblics
   5. Noms precedits de l'adjectiu "sant"
   6. Noms germànics

B. Llinatges que representen el nom del lloc d'origen, de residència o de propietat
   1. Topònims de les terres de llengua catalana
   2. Topònims no catalans
   3. Noms gentilicis
   4. Noms comuns indicadors de nuclis de població
   5. Noms d'accidents hidrogràfics, de dipòsits i conductes d'aigua
   6. Noms d'accidents orogràfics i d'altres referents al relleu i aspecte del terreny
   7. Noms d'edificis i altres construccions i llurs dependències
   8. Noms de preparacions i utilitzacions del terreny i de treballs agrícoles:
   9. Noms de plantes i els seu conreus, flors i fruits

C. Llinatges que representen noms de càrrec o de dignitat, d'ofici o de professió
   1. Noms de dignitat o càrrec eclesiàstic
   2. Noms de grau nobiliari, dignitat o càrrec civil o militar
   3. Noms d'ofici o professió tècnica

D. Llinatges referents a circumstàncies del naixement, a consagracions, benediccions i auguris

E. Llinatges que són originàriament vertaders sobrenoms o malnoms
   2. Noms de parts del cos i de qualitats i defectes físics
   3. Noms de qualitats mentals o morals i de confessió religiosa
   4. Noms d'animals
   5. Noms d'objectes inorgànics o inanimats

6. Noms que descriuen una acció, un fet biogràfic, una manera de comportar-se

F. Noms d'origen no català

1. Noms aràbics
4. Noms francesos

Els cognoms no recollits per Moll

Dels 44 cognoms que Moll no va recollir a la seua obra, se n'han separat quatre subgrups: un grup seria integrat per aquells cognoms que serien relacionats directament amb altres cognoms que sí que recull, un altre grup de cognoms que són castellans, un altre que inclouria cognoms d'altres llengües diferents del català i del castellà, i un grup dels que sí que recullel DCVB. Finalment, en quedaria un petit subconjunt integrat per aquells cognoms que no estan recollits per cap de les dos obres i que molt probablement són d'origen català.

Per al primer subgrup, es proposa: Bieto, Fígols, Manero, Peirona, Poquet i Salamé. Podrien ser fàcilment relacionats i inclosos i classificats a Moll (1982), atès que podria tractar-se de variants morfològiques d'alguns dels que recull.

Bieto: També podria ser que el cognom Bieto estigués relacionat amb el recollit a Moll (1982) *Vieta/Bieta* i que en fos una masculinització amb l'afegit de la -o àtona final. A l'obra apareix classificat a: B. Llinatges que representen el nom del lloc d'origen, de residència o de propietat 8. Noms de preparacions i utilitzacions del terreny i de treballs agrícoles, atès que és descrit com un derivat diminutiu de *via* "camí". Aquesta explicació és plausible atès que aquest cognom no s'ha trobat recollit en cap de les obres referents a cognoms castellans, algunes de les quals, a més, incloien cognoms aragonesos.

Fígol: Moll (1982) recull exactament *Fígols*, classificat com: B. Llinatges que representen el nom del lloc d'origen, de residència o de propietat 1. Topònims de les terres de llengua catalana. L'obra en diu que és nom d'alguns pobles catalans. Del llatí FICULOS "figueretes". *Fígol* podria ser una ultracorreció d'un suposat plural familiar *Fígols*.

Manero: Moll (1982) recull *Maner* i *Manera* i els classifica com: E. Llinatges que són originàriament vertaders sobrenoms o malnoms. 3. Noms de qualitats mentals o morals i de confessió religiosa. I les descriu com formes masculina i femenina de l'adjectiu *maner* "mansuet", "manyac", "domesticat". Segurament podria tractar-se de la masculinització del femení amb la característica dialectal de l'afegiment de la *o* àtona a final de mot per a alguns masculins. Tanmateix, el cognom Manero també existeix com a cognom d'origen castellà, com es comenta més avall.

Peirona: Es tracta de la feminització de la forma recollida a Moll (1982): *Peiró*, classificada com: A. Llinatges que representen el nom patern o matern. 3. Noms de sants del Nou testament: derivat hipocorístic de Pere, forma antiga del prenom Pere.

Poquet: Podria tractar-se del diminutiu del cognom recollit a Moll (1982): *Poc, Poch*, del qual diu que ve de l'adjectiu, que antigament significava "petit" i que, per tant, classifica dins de: E. Llinatges que són originàriament vertaders sobrenoms o malnoms. 2. Noms de parts del cos i de qualitats i defectes físics.

Salamé: Moll (1982) recull el cognom *Salamera*, del qual explica que és la grafia aglutinada de *sala Amera* (=sala de n'Amer), o que també podria ser referent a Ame, nom d'un poble del Gironès. Si no és d'origen preromà, pot vindre de noms personals com el llatí AMARIUS (derivat d'AMARUS) o el germànic Ismar. Potser podria ser-ne una masculinització que va perdre la –r per fonètica dialectal, de fet, al DCVB es recull sense aquesta consonant final. D'altra banda, Moll (1982) el classifica a l'apartat B. Llinatges que representen el nom del lloc d'origen, de residència o de propietat. 7. Noms d'edificis i altres construccions i llurs dependències. Altrament, Gutierre Tibón recull el cognom *Salamé* i n'explica així l'origen: "Salom, de l'hebreu *shalom* (pau, salut, felicitat). Variants: Chalom, Chalon […] Sefardí: Salama i Salame, naturalitzat a llatinoamèrica."

Finalment, pel que fa a aquest subgrup, és difícil poder relacionar el cognom recollit a Moll (1982) *Vea* (classificat a l'apartat B. Llinatges que representen el nom del lloc d'origen, de residència o de propietat 2. Topònims no catalans: Del castell Vea, nom d'un poble de la província de Sòria), amb "Veà", atès que no es tracta de cap variant morfològica, sinó que hi ha una variant de tonicitat. Més endavant se'n comenten altres informacions recollides.

El segon subgrup estaria integrat pels cognoms que semblen originals de la llengua castellana: Álvarez, Bartolomé, González, Guajardo, Heredia, Manero, Maranco, Olsón, Oscos, Oto, Salvadores i Viana. Se n'ha cercat informació a diferents obres de referència: Faure (2001), Godoy (1980) i Tibón (1988) i els resultats es presenten tot seguit.

Álvarez: Faure (2001) remet a l'entrada "Álvaro", prenom castellà que prové del germànic Alwars (*al*: tot, *wars*: previngut, protegit). I explica que l'origen del cognom Álvarez és l'afegitó del patronímic al prenom: fill d'Álvaro.

Bartolomé: Faure (2001) explica que es tracta d'un prenom castellà que correspon al nom del deixeble de Crist, Bartomeu. Explica que l'etimologia cal buscar-la en el grec (Bartholamaios) i el llatí (Bartholomaeus), que són una adaptació de l'arameu "bar talmay", que significa fill de Talmay.

González: Faure (2001) remet a l'entrada "Gonzalo", explica que es tracta d'un prenom castellà d'origen germànic i tradició visigoda Gundisalvus. Al seu torn, Gundisalvus és una forma llatinitzadacomposta del radical gòtic *gunthis* (lluita) i un element poc clar, potser el llatí ALBUS (blanc).

Heredia: Faure (2001) afirma que prové del topònim Heredia, població de la província d'Àlaba. D'ètim llatí HEREDIA, derivat d'HEREDIUM, -II (heretat, propietat heretada). El localitza a Andalusia, Barcelona, Madrird i País Valencià. I explica que és un cognom molt abundant en la comunitat gitana, per bé que no n'és exclusiu.

Manero: Tibón (1988) recull aquest cognom d'origen llatí, MANUARIUS, derivat de MANUS (mà), i que significa "Deutor que se substituïa per a pagar o complir l'obligació d'altri". Al segles XII i XIII era anomenat "apoderado" i "representante". I als segles XVI i XVII "acomodaticio". La mateixa obra apunta que podria tindre l'origen en la paraula aragonesa *mano*, que significa "pal per a colpejar els olivers en temps de collita" i que, per tant, el *manero* fos aquell que utilitza aquest estri.

Maranco: Aquest cognom no és recollit per cap de les obres citades. Tanmateix, Tibón (1988), recull el cognom *Maranjo*, el qual, hauria pogut patir el fenomen fonètic de la queada. Tibón, remet l'entrada *Maranjo* a *Naranjo*, i en diu el següent: "oriundo de Naranco, dos lugares en la provincia de Oviedo. Naranco de Bulnes es el célebre monte de los Picos de Europa, en el límite de las provincias de Oviedo y León. Variante *Maranjo*."

Oscos: Aquest cognom tampoc és recollit per les obres citades. Tanmateix Tibón (1988) recull el cognom *Oscoz*, amb el qual es pot relacionar fàcilment atès que el canvi del so labiodental per l'alveolar és la tendència normal en un context catalanoparlant. Tibón relaciona *Oscoz* amb *Ostiz* i en diu que és un cognom basc composat per *osa* (agram) i un sufix d'abundància *–itz*, de manera que el seu significat primigeni podria ser "lloc d'agram".

Oto: És recollit a Tibón (1988) com a cognom provinent del llatí ALTUS (alt) i com a oriünd del municipi de Broto, a la província d'Osca. També recull el cognom *Otón*, del qual diu que és un nom de fonts utilitzat com a cognom, d'origen germànic, hipocorístic dels molts noms el primer element dels quals és *od, aud* o *auda*, que significa "propietat", "riquesa", "senyoriu" i, per extensió, "amo de senyoriu". Les variants que n'anomena són: Oto, Othón, Otones i el diminutiu Otonín. Aquesta darrera explicació coincideix amb la que dóna MOLL (1982) per al cognom *Otó*.

Salvadores: Faure (2001) recull l'entrada "Salvador", del mateix prenom i el situa a Castellà, Aragó, Catalunya, Galícia i Portugal. L'identifica com a nom llatí d'època cristiana, SALVATOR, al·lusiu a Jesucrist, el Salvador. També comenta que existeix a França (Sauveur) i a Itàlia (Salvatore, Salvatori). En aquest sentit es pot pensar que "Salvadores" pot ser equivalent al

Salvatori italià, plural de Salvatore, amb –s de plural familiar, com comenta es comenta a Moll (1982), esmentat més amunt. De fet, Tibón (1988) recull que és habitual que el nom de fonts *Salvador* s'utlitzi en plural com a cognom. D'altra banda, també podria tractar-se del plural d'una feminització, en llengua catalana.

Viana: Faure (2001) el relaciona amb el topònim Viana, de diverses poblacions espanyoles i portugueses: Viana (Navarra), Viana de Jadraque (Guadalajara), Viana de Cega (Valladolid), Viana do Bolo (Ourense), Viana de Duero (Sòria), Viana do Castelo (Portugal), Viana do Alentejo (Portugal),... L'ètim llatí és VIANA (del camí), adjectiu derivat de VIA (camí, carretera), que devias servir d'epítet a un nom com "vil·la" o similar i al·ludia a un predi al costat d'una via romana, amb posterior reducció de *(Vil·la) Viana* a *Viana*. A més, TIBÓN (1988) afegeix a tot això dit que el mot *uian* i *uiana*, en basc, significa *bosc*, *arbreda*.

Així, doncs, cap de les obres consultades no recull els cognoms Guajardo ni Olsón, ni cap cognom amb el qual es puguin relacionar.

Al subgrup de cognoms d'altres llengües diferents del català i el castellà, s'hi han inclòs: Dambur, Fortunyo i Loís.

Dambur: Podria tindre alguna relació amb la localitat occitana de Saint Jacques d'Ambur (Puy de Dôme).

Fortunyo: Faure (2001) Recull l'entrada "Fortún" i remet a l'entrada "Ortuño", en la qual diu que és un cognom derivat del mateix prenom, derivat del llatí FORTUNIUS, derivat, al seu torn, del llatí FORTUNA, -AE (fortuna, bona sort). I explica que la pèrdua de la *f-* és un procés típic de la llengua castellana. També registra a Aragó la forma *Fortuño* i diu que, a més, és habitual a Castelló. D'altra banda, Guinot (2010:203) diu que és d'origen aragonès, provinent de prenom aragonès: Fortuño. Per tant, s'inclou en aquest grup com a cognom aragonès.

Lois: Podria ser equivalen al prenom *Lluís* en llengua occitana, utilitzat com a cognom. I, per tant, podria cabre en l'ordenació de Moll (1982) A.6. Lluís: De Hludovich, llatinitzat en Aloisius, nom d'un sant rei de França en el segle XIII. Tanmateix, Faure (2001) el recull amb les formes "Lois/Loís" i remet a l'entrada "Luis": Prenom castellà que procedeix del germànic Hludwig (*hlud*: Glòria, *wig*: combat), llatinitzat LUDOVICUS." I explica que la forma castellana *Luis* procedeix de la variant francesa antiga *Loois* (en francès modern: Louis) i d'aquí mateix procedeixen el cognom català *Lluís* i el gallec *Lois* i l'aragonès *Loís*.

El darrer subgrup és el que correspon als cognoms catalans que no s'han localitzat a Moll (1982), però sí al DCVB: Agelet, Bestrus, Biarnau, Carim, Jornet, Mani, Otó, Salamé, Sessé i Veà. Cal apuntar, tanmateix, que Otó hi és recollit com a prenom, Bestrus com a substantiu (bestrús), i Mani hi és recollit amb un error d'accentuació, que es comenta més endavant. S'ha cregut adient afegir, a alguns d'aquests cognoms, informació recollida en altres obres de referència.

Agelet: El DCVB el recull com a llinatge de Barcelona i Lleida. Tibón (1988) recull l'entrada *Agell*, que podria tindre-hi relació, i en diu el següent: del llatí AGELUS, nom de persona, potser derivat d'AGELLUS, diminutiu d'AGER (camp).

Biarnau: El DCVB el recull com a llinatge existent a Falset, Torroja, etc.

Carim: El DCVB el recull com a llin. existent a Barcelona, Cabassers, Flix, Reus, Tarragona, Torre de l'Espanyol, Vinebre, etc. D'aquest cognom, Tibón (1988) en dóna la información següent: "de l'arab Krim o Karim. Un dels 99 noms més bells amb què Al·là és esmentat a l'Alcorà: 'Tot generós'. Cognom libanès, també escrit Carim."

Jornet: El DCVB el recull com a llinatge existent a Igualada, Montornés, Ascó, Fatarella, Alzira, Alberic, Bocairent, Dénia, Alcoi, Mall., etc.[254]

[254] Actualment és un cognom molt abundant a la vila de la Torre de l'Espanyol.

Mani: El DCVB recull equivocadament *Maní*, com a llinatge existent a Barcelona, Gandesa, Vinebre, Falset, Móra d'Ebre, etc. A Vinebre es va recollir, de documents escrits, els individus: "Andreu Mani Esquirol" (MATR 1925), "Joan Marià Mani Vila" (BAPT 1926) (OBIT 1926), "Marià Mani Pros" (OBIT 1923). I, en l'actualitat, les persones que encara el porten, com ara la senyora Anna Mani, el pronuncien amb accentuació paroxítona. D'altra banda, l'autora d'aquest treball va localitzar persones amb aquest cognom a altres municipis (Gandesa i Barcelona), i, en posar-s'hi en contacte, van confirmar que, efectivament, el seu cognom és paroxíton. Les persones preguntades van ser M. Dolors Mani Prades, de Gandesa, i Gerard Mani Cervelló, de Barcelona.

Otó: El DCVB recull *Otó*, com a nom propi d'home, variant d'Ot, d'on l'ètim és *Audone*, cas oblic del nom personal germànic *Audo*.

Salamé: El DCVB el recull com a llinatge existent a Alguaire, Vinebre, Molà, etc.

Sessé: El DCVB el recull com a llinatge: existent a Barcelona, Horta, València, Alacant, Ondara, Verger, etc. Les formes recollides són *Sesé* i *Sessé*).

Veà: El DCVB el recull com a llinatges *Vea* (existent a Cervera de Castelló) i *Veà* (existent a Cabassers, Ulldecona, etc.). A Tibón (1988) es recull l'entrada *Bea*, en la qual inclou la variant gràfica: *Vea* (paroxíton). I en diu que és d'origen basc, composada per la partícula *be* (baix) i l'article *–a* que junts signifiquen "el lloc baix". O bé composada per la partícula *ea* (jonc) i el sufix localtiu *–as*, amb *b* protètica, que acabarien significar "junquera". També recull l'entrada *Beas*, de la cual diu que significa originari de la vila de la província de Granada.

Finalment, doncs, aquesta tesi recull un grup de cognoms que no s'han trobat recollits en cap de les obres de referència consultades:

- *Biau*: cognom que, amb el temps, si més no, va passar a ser nom de casa *ca la Biava*.
- *Billor*: S'ha cregut en algun moment que podria ser un error de lectura i es podria tractar en realitat del cognom *Billot*, però un cop cosultat un altre cop el capbreu CAP 1607, no queda cap dubte que la consonant final és una *r* i no pas una *t*. Tanmateix, podria tractar-se d'un error d'escriptura de l'escrivent.
- *Dambur*, que podria estar relacionat amb la població occitana Saint Jacques d'Ambur (Puy de Dôme).
- *Fígol*, que probablement es tracta d'una versió de Fígols, el mecanisme contrari, per ultracorrecció, del plural familiar.
- *Fumador*: podría estar relacionat etimològicament amb allò que en diu Tibón (1988) a l'entrada *Fumado*: participi passat del verb castellà *fumar*, que, al seu torn, deriva del llatí FUMARE (fumejar) i FUMUS (fum). Però Serrano Daura l'identifica com a cognom morisc (Serrano, 193:14) i, atesa la història de la vila i la contrada a la qual pertany, és més probable aquesta explicació.
- *Guinau*, que podria ser una variació del mot *guineu*.
- *Jumet*: Aquest cognom podria haver-se perdut en la nit dels temps, atès que no consta en la base de dades de l'Idescat de l'any 2014, ni com a primer ni com a segon cognom. De fet, és un cognom que ha estat localitzat en aquest treball en un sol individu morisc "Alli Jumet" (RCA 1416 41r, 41v) i, posteriorment, en un sol individu cristià "Gabriell Jumet" (FO 1553), la qual cosa fa pensar que, molt probablement, el cognom era d'origen morisc i va ser conservat, no sabem si per gaire temps, per la família quan va convertir-se al cristianisme.
- *Loscos*
- *Lletxa*, cognom encara viu, si més no, a la població de Cabacés (Priorat).
- *Otó*, que només és recollit com a prenom, per bé que sí que es recull la variant *Oto* com a cognom a l'obra de Gutierre Tibón, com s'ha vist abans.
- *Ossen*, el qual podria tindre relació amb el poble d'Aussen, a la Gascunya, prop de Lurdes. Com que el topònim és recollit el 1607, en època de decadència de la llengua occitana (abans

de la primera renaixença cap al 1650) és possible que s'imposés la denominació francesa Ossen.

- *Peirona*, com a molt probable feminització del cognom *Peiró*.
- *de Port*, que podria provindre de la llengua francesa, *port*; o de l'occitana, *pòrt*.
- *Rira*
- *Salines*, que està relacionat amb l'etimologia que es recull a Tibón (1988) per a l'entrada *Salinas*, a partir de la qual es remet a les entrades *Sal* i *Salses*. De l'entrada *Sal* diu que l'etimologia cal cercar-la a la llengua llatina, al mot SALINAE (mina de sal), "lugar donde se beneficia la sal marina o de ciertos manantiales". Aquest cognom, doncs, tant podria ser català d'origen com una catalanització del cognom d'origen castellà.
- *Veller*
- *Vesca*

Per a acabar, cal dir que les denominacions *Bestrus*, *Careta*, *Catxella* i *Espardenyer*, que en un primer moment podien semblar cognoms, han estat considerats àlies atès que no són recollits per cap obra com a cognoms, poden ser explicats com a renoms i, a més, només són portats per un individu:

- *Bestrus*: Al DCVB es recull *bestrús*, com a substantiu masculí que significa home informal o de poc enteniment (recollit a St. Joan Despí, Vic, Igualada), i que té com a intensiu *bestrussot*. L'etimologia seria de la llengua castellana: *avestruz*.
- *Careta*, amb tota probabilitat, deu tractar-se d'un àlies que feia referència al diminutiu del substantiu *cara* i, per tant, devia al·ludir a algun tret físic.
- *Catxella* també podria ser un àlies, probablement relacionat amb el substantiu *catxel* (*Cerastoderma edule*).
- *Espardenyer* podria tractar-se d'un renom o un àlies relacionat amb l'ofici.

13.3.1.3.4. Ortografia dels cognoms

Quant a les diverses formes amb què s'han trobat transcrits els cognoms en les fonts escrites utilitzades, és interessant comentar unes certes tendències ortogràfiques, al llarg dels diferents segles, que recollim tot seguit.[255]

1. La –ch

Aquesta grafia és la normal a final de paraula per al so velar oclusiu sord (*Bonamich, Bosch, Domènech, March*), tret d'algun cas francament minoritari, en el cas de *Marc*, als segles XVI i XVII, i en el cas de *Domènec* al segle XVI.

2. La y

Se'n recullen pocs casos i sempre com a semivocal (i, evidentment, com a part del dígraf *ny*) en el segle XIX: *Blay* i *Maymó*, per bé que al segle XX es recull *Maimó*.

3. Ny/ñ

La utilització del dígraf *ny* es recull al segle XV I XVII, i es torna vacil·lant i castellanitzat als segles XVIII, XIX i XX.

Segle XV: *Spanyol*
Segle XVII: *Fortunyo*
Segle XVIII: *Ferreny, Fortuño, Piñol*
Segle XIX: *Argany, Fortuny, Fortuñn, Espardeñe, Vines*
Segle XX: *Fortuny, Piñol*

4. Les –r

La grafia de la –r en posición final apareix amb normalitat fins al segle XVII (tret d'alguns casos molt aïllats). Al segle XVIII s'utilitza amb vacil·lació. I a partir del segle XIX desapareix (tret d'algun cas també molt aïllat).

5. L'apòstrof

Es pot observar l'apostrofació, sobretot al freqüent cognom *d'Ossó*, quan aquest inclou la preposició *de*. Al Fogatge de 1497, Iglésias transcriu el cognom apostrofat, però això pot no coincidir amb el document original, per tant, no s'ha tingut en compte. Al segle XVI apareix el cognom escrit d'una sola peça: *Dosso* i *Doso*. A partir del segle XVII, al costat d'una forma com la del segle anterior, *Dosso*, sempre que inclou la preposició apareix sense apostrofar: de *Oso, de Osso, de Osó, de Ossó*.[256]

6. S/ss/c/ç

Pel que fa a la grafia *ç*, apareix a principi de mot al segle XIV,[257] al cognom *Çerdà* (al costat de la forma Cerdà), i *Çabater* al segle XV, però a partir del segle XVI aquest cognom ja sempre apareix amb la grafia *s*. També apareix enmig del mot a *Maçó*, al segle XV. I a *Gonçales* al segle XVI i al XVII.

[255] Es pot consultar un quadre resum dels fenòmens en l'annex.
[256] Curiosament es recull el cognom castellà d'Olsón apostrofat (s. XV).
[257] Al segle XII ja havia culminat el procés de desafricatització de *ts* provinent de TY, C, CY i, per tant, ja hi havia confusió fonètica s/ss/c/ç (Gimeno, 2005:72)

A partir del segle XVII desapareix en la immensa majoria dels casos a final de paraula: *Sans* (segles XVII, XVIII, XIX i XX), *Llorens* (segle XIX) i *Dols* (segle XX); tret d'una ocasió en el cas del cognom Gonçales, que encara apareix amb ç al XVII.

La grafia *c* s'utilitza amb normalitat per representar el so d'alveolar fricativa sorda al cognom *Macip*, des del segle xv fins al XIX, moment en què hi comença a haver vacil·lacions amb la *s*, que s'imposa en el segle xx.

Quant a la grafia *ss*, hi ha vacil·lacions en la seua utilització així com van avançant els segles. El cognom *Pellisser* apareix amb grafia *ss* a l'inici del segle XVIII, i a finals apareix amb *c*. I *Ossen*, amb un sol cas, apareix al segle XVII amb *ss*. *Sessé*, al segle XVIII, també apareix amb *ss*. *Rosselló* apareix amb *ss* al segle XVIII i canvia a *s* al segle XIX. I, finalment, *Gassol*, al segle XX ja apareix escrit amb una sola *s*.

Una cosa ben diferent i ben anàrquica esdevé amb el cognom *(d')Ossó*, que apareix amb ortografia vacil·lant, *s* o *ss*, al llarg dels segles XVI, XVII, XVIII i XIX. Fins que al segle XX apareix fixat amb *ss*. Curiosament, la seua pronúncia espontània a Vinebre és sonora [z].

7. Les oclusives

Pel que fa a la dental, quan es troba a final de paraula i després de vocal apareix amb la grafia *t* en tot l'espectre cronològic: *Billot, Cornet, Cugat, Franquet, Montagut, Perot, Poquet*. Tret d'un sol cas en què *Montagut* apareix amb *d*, al segle XVIII.

També a final de paraula, però darrere de consonant la dental apareix únicament amb la grafia *t* al llarg dels segles: *Berart, Gibert, Gisbert, Tramunt*.

Hi ha un cas en què la velar s'ensordeix a l'interior de paraula i abans de consonant: *Sacristà* en lloc de *Sagristà*. Això esdevé al segle XVIII.

8. La h

Es recull aquesta grafia en diversos contextos. En primer lloc, en coincidència amb l'ortografia actual: *Heredia* (segle XVII), *Homdedéu* (s. XIX i XX). En segon lloc, com ja s'ha comentat, com a part del dígraf *–ch* en posició final. En tercer lloc, un altre arcaisme, després de *t* al segle XVI: *Monthagut* i *Mathia*. I, en quart lloc, a principi de mot en paraules on no s'esperaria: al cognom Oliver: *Holiver* (s. XIV), i al cognom (d')Ossó: *Hoso, Hosona* (s. XVI).

9. Tx/ch

Al segle XVII es recull el cognoms *Lletxa* escrit amb tots dos dígrafs: *Àgueda Lletxa, Josep Lletxa dit d'Àgueda*, i *Gabriel Llecha*.

10. Els diacrítics

No es tindran en compte els diacrítics que apareixen en els documents dels segles XIV, ja que les fonts no són les originals, sinó publicacions actuals, en les quals és possible que hagin estat transcrits pels autors. Al segle XV, XVI i XVII n'apareixen esporàdicament. Al segle XVIII desapareixen gairebé per complet i es comencen a recuperar al segle XIX. Al XX podem dir que són utilitzats segons la normativa del castellà.

11. B/v

Tenen un ús adequat en tots els cognoms al llarg dels segles, tret d'alguna petita vacil·lació al segle XVIII pel que fa al cognom *Cavaller* (33% dels casos escrits amb *b*), *Bernet* (escrit una sola vegada i amb *b*) i *Bea* el context de l'escrivent del document RZ 1787, que confon exageradament *b* i *v* en multitud de paraules (*Vinevre, buelta,...*). Al segle XX hi torna a haver vacil·lacions al cognom *Cavaller*, creiem que a conseqüència de la influència del castellà (caballero). Un cas que se surt de la norma és el del cognom *Navàs*, recollit en 3 individus al segle XIV i sempre escrit amb *b*.

Recapitulant tots aquests fenòmens, es pot observar l'evolució ortogràfica del català en els segles que van del XIV als inciis del XX. Així, d'una banda, es destaquen arcaismes ortogràfics com:

- *-th-*
- *-ch*
- *y* com a semiconsonant
- Absència d'apòstrof

I, de l'altra, s'observa la progressiva assimilació cap a l'ortografia castellana:

Segle XVII:
- Vacil·lació *ch*/*tx*
- Comença a desparèixer la *–ç*
- Es comença a escriure la preposició *de* sencera davant de vocal

A partir del segle XVIII:
- La grafia *ñ* comença a substituir el dígraf *ny*
- Comença la vacil·lació en la utilització de les *r* finals
- La grafia *ss* començar a ser substituïda per la *s*
- Hi comença a haver vacil·lacions entre la *b* i la *v*

Al segle XIX:
- La *s* comença a substituir la *c*

Al s. XX:
- Els diacrítics emprats per a marcar la tonicitat sil·làbica s'utilitzen segons la normativa castellana
- La *ñ* està instaurada de manera exclusiva[258]
- La *ss* ha desaparegut

13.3.1.4. Els àlies, renoms i altres

Al llarg de l'espectre temporal de què és objecte aquesta tesi, apareixen persones anomenades amb àlies, renoms i altres denominacions. Aquest fenomen entronca amb els orígens de les denominacions personals, quan, com ja s'ha comentat, s'anomenava els individus a partir de característiques que els eren pròpies i úniques. I palesa que encara se sent com a natural aquest mecanisme, ja que no desapareix i continua present als nostres dies, tant als pobles –on els renoms són a l'ordre del dia–, com a les ciutats, dins de col·lectius específics, com en l'entorn laboral, a les institucions educatives, als barris,...

En aquesta tesi s'han recollit diverses maneres de reflectir per escrit aquestes denominacions que es podrien anomenar *paral·leles*. Hi ha uns quants casos d'individus que, en ser anomenats, afegeixen al final la paraula "àlies" o la seua abreviació, seguida del sobrenom en concret. Ordenats de més antics a més moderns, són els següents:

[258] Amb l'honrosa excepció del cognom "Fortuny".

"Antoni Macià als Castellbel" (CAP 1558, 15r), "Pere Macip als Pobill"[259] (CAP 1558, 14v, 16r, 16v), "Jaume Mauri als Perdigo"[260] (CAP 1607, 97v, 106v, 107r, 110v), "Joan Macip, als Clauell"[261] (CAP 1607, 108v), "Francisco Domenech, àlies Tarrega"[262] (ACRE340-62-T2-6, 1757), "Rosa Tarragó (á) Llebra"[263] (JPV ACRE 53, 1896), "Antoni N. (a) Valenti"[264] (RTD 1898, 21), "Benita Ossó àlies Tana"[265] (JPV ACRE 31, 1902) i "Francisco Miro Carim (a) Buchaca"[266] (REG 1902, 44).

Però n'hi ha d'altres que, tot i no contindre el mot "àlies", és evident que fan referència a un sobrenom, ja que utilitzen alguna altra fórmula per indicar-ho, com les construccions "dit" o "llamado": "Joan Mauri, fill de Joan, dit Clauell" (CAP 1639, 14v), "Jaume Domenech, llamado Tarrega" (CAP 1734, 221v), "Joan Domenec dit Bessó"[267] (CM 1793), o, directament "Joan Domenec bessó" (CAP 1734, 231v, 235r, 235v) (RZ 1787, 91, 93).

Altrament, trobem un individu anomenat textualment "Joan Gonzales Ferré (Joana)" (RTD 1903, 69), on, "Joana" tant podria ser un nom de casa i que Joan Gonzales Ferré fos de ca Joana, com podria ser un malnom que posés de manifest que aquesta persona era efeminada. També hi ha un altre individu amb una part del nom entre parèntesis, la qual cosa indicaria que es tracta d'un àlies "Francisco Carim (Aiguado)" (RTD 1904, 88), com que correspon a un com de casa, *ca l'Aiguado*, podríem ser a la fina frontera àlies/renom/nom de casa.

Altres maneres d'esmentar un individu amb un àlies és citar-lo directament pel sobrenom: "Lo Ronic" (AMI 1852, 93r), que, malgrat la dificultat de transcripció, interpretem com "lo Rònic" (rònec), per bé que podria ser també interpretable com "lo Bonic", atesa la semblança amb altres grafies del document.

Un cas similar a aquest darrer és el de "Toni Tortoxí" (CAP 1607, 100v, 108v), anomenat també al mateix document, simplement, "lo Tortoxí" (CAP 1607, 108v). Aquest àlies fa referència al gentilici *tortosí* i amb força seguretat indica l'origen àrab de l'individu. Com a àlies morisc, també s'ha recollit "Çalema lo Mestre" (FO 1497).

També es pot incloure en aquest subapartat el cas d'individus que acompanyen el nom amb la construcció "dit de", que dóna idea d'un nom de família o del nom d'algun ascendent familiar: "Joan Domenech dit de Gaspar" (ACRE340-62-T2-168, 1662), "Josep Lletxa dit d'Àgueda" (ACRE340-62-T2-148, 1624), "Joan Osso dit de Marianna" (ACRE340-62-T2-159, 1628), "Joan Torner dit de Raphel" (CAP 1661, 166v, 171r). Al segle XVIII trobem una construcció semblant, però en la qual desapareix la partícula "dit" i només queda la preposició "de": "Francisco Jorda de Jayme (CAP 1734, 235v) i "Joan Jordá de Joan" (CAP 1734, 236r).

D'altra banda, es vol fer esment de dos individus que s'anomenen de la mateixa manera i als quals se'ls afegeix una descripció que sembla que ha de fer referència al fet que tinguin, o no, el domicili dins del recinte de la vila vella de Vinebre, anomenada Viladins: "Joan de Osso de dins" (ACRE340-62-T2-1, 1682), "Joan Osso de defora" (ACRE340-62-T2-164, 1648) (ACRE340-62-T2-1, 1682).

[259] Aquest àlies, també apareix com a cognom.
[260] També localitzem: "Perdigó" (CAP 1607, 97v), "Jaume Perdigó" (CAP 1607, 103r) i "Marc Perdigó" (CAP 1607, 103r). De manera que actua com un cognom.
[261] És la grafia antiga del mot *clavell*.
[262] Fa referència a la població de l'Urgell. I podria ser l'origen d'un dels noms de casa: ca Targa.
[263] Aquest àlies, actualment, és un nom de casa: ca la Llebra.
[264] Podria fer referència a un avantpassat.
[265] Aquest àlies, actualment, és un nom de casa: ca la Tana
[266] Aquest àlies, actualment, és un nom de casa: ca Butxaca, ca Butxaques.
[267] Aquest àlies fa referència a una relació de parentiu.

I, finalment, hi ha uns quants casos en els quals no s'especifica que una part del nom sigui un àlies, però en què caldria no descartar aquesta possibilitat, tenint en compte, a més, la posició que ocupa, com si fos un segon cognom, en un moment històric en què els segons cognoms no són freqüents. Per exemple, el cas de "Francisco Veà Garsot" (REG 1904, 88), amb força probabilitat, "Garsot" no és el segon cognom d'aquest individu, sinó que respon al malnom que es dóna a Vinebre, i a la contrada, als habitants de la vila de Garcia: *garces*, amb el sufix despectiu *–ot*. I el cas de "Joan Domènech *Bessó*" (CAP 1734, 231v, 235r, 235v) (RZ 1787, 91, 93). I el cas de Miquel Tarragó *Barbut* (AMI 1852).

Altres casos susceptibles de contindre un àlies o un renom al lloc del cognom, poden ser:

- Domingo *Careta* (MO 1329) ("careta" podria ser el diminutiu dels substantius cara)
- Bertomeu *Tronxo* (FO 1553) ("tronxo" com a sinònim de "beneit")[268]
- Joan *Cachella* (AMI 1852, 92v) ("cachella", potser fa referència al substantiu *catxel* o *catxell* –mol·lusc lamel·libranqui bivalve–; o, segons el *Diccionari de la Real Academia de la Lengua Española*, podria fer referència a un tipus de taronja. [269]
- Lluïsa *Saragossana* (CAP 1558, 15r), com a gentilici de la ciutat de Saragossa.
- Isidre *Bestrus* (CAP 1734, 218v), Ramon Bestrus (CAP 1734, 218r, 218v), dels quals ja s'ha comentat que podria ser un malnom, ja que el DCVB recull *bestrús* com a home informal o de poc enteniment, per bé que els recull St. Joan Despí, Vic i Igualada.
- Francisco Estivill *Chimet* (AMI 1852, 113r), on "Chimet" és l'hipocorístic de *Joaquim*.
- Josep Estivill *Agneta* (AMI 1852, 91v), on "Agneta" podria ser un nom de casa o la referència a una possible ascendent familiar anomenada amb l'hipocorístic d'*Anna*.
- Josep Jornet *Pava* (AMI 1852, 126v). "Pava" podria fer referència a un nom de família, ja que existeixen el Racó de la Pava (REG 1898, 24) i el mas de la Pava (que ja existia el 1844[270]). *Pava* seria el femení del prenom masculí *Pau*.
- Francisco *Espardeñe* (AMI 1852, 95v).

[268] Per bé que en aquest segle la línia que separa un renom d'un cognom no és gaire nítida.
[269] L'entrada *cajel* dóna la informació següent: "(Del cat. catxell). V. naranja cajel: naranja zajarí: 1. f. Variedad producida del injerto del naranjo dulce sobre el borde. Tiene el gusto agridulce, y la corteza interior, así como la pielecilla que divide los gajos de la pulpa, duras y muy tenaces)".
[270] Vegeu Ortega y Espinós, José (1859): *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros* Madrid: Librería Española; Barcelona: Librería del Plus Ultra i La Española.

13.3.2. Anàlisi semàntica dels noms de casa

S'ha organitzat aquesta anàlisi semàntica segons l'esquema següent. Vegeu-ne la definició en cada subapartat.

13.3.2.1. Noms transparents
- 13.3.2.1.1. Referits a noms propis
  - — Prenoms
  - — Cognoms
  - — Llocs i indrets
- 13.3.2.1.2 Referits a noms comuns o adjectius
  - — Referits a vegetals
  - — Referits a animals
  - — Referits a oficis i activitats
  - — Referits a estris i eines
  - — Referits a relacions de parentiu
  - — Referits a trets físics
  - — Referits a trets de caràcter
  - — Altres
  - — Referits a la cultura fluvial

13.1.1.2. Noms opacs

Per fer una classificació d'aquest tipus caldria saber l'origen de tots els noms i aquesta és una tasca ben difícil, ja que sovint els portadors del nom ho desconeixen. S'ha optat per classificar-los tenint en compte el màxim de motius probables possibles o triant l'explicació, a priori, més plausible, malgrat que pot ser que en algun cas no sigui l'encertada. Així, si el nom de casa coincideix amb un prenom o un cognom, s'ha classificat sota aquesta etiqueta, s'ha consultat el *Diccionari Català-valencià-balear* (DCVB) i se n'ha reproduït la informació que hi consta. Per als noms comuns, també s'ha pres com a base les definicions localitzades al DCVB.

Sovint, a les entrades del DCVB hi conflueixen més d'una definició. Algunes vegades s'han citat totes; altres vegades, se n'ha destacat la principal i les que foren recollides a terres dialectalment afins. Així, són destacables les recollides a les Terres de l'Ebre, a Ponent, al Priorat o fins, per proximitat, al Camp de Tarragona.[271]

13.3.2.1. Noms transparents

13.3.2.1.1. Referits a noms propis

S'inclouen en aquest apartat els noms de casa construïts a partir de noms propis, i es distingeixen aquells que fan referència a prenoms, a cognoms i a lloc i indrets.

Prenoms

Hi ha un nombre molt elevat de noms de casa que corresponen a un prenom o nom de fonts. Són els següents.

[271] La Ribera d'Ebre ha mirat alternativament al llarg de la història cap a Tortosa, a causa de la gran via de comunicació i de transport que suposava l'Ebre; i cap a la capital del Baix Camp, Reus, a causa d'una altra via de comunicació, la que va suposar la via dels ferrocarrils Madrid-Barcelona, via Reus-Móra-Casp, l'any 1891. També cal recordar que la Ribera d'Ebre va pertànyer a la IV vegueria (que agrupava la Ribera d'Ebre, el Priorat, el Baix Camp i la Conca de Barberà) en temps de la Generalitat republicana.

Ca l'"Adélio", ca l'Aleix, ca l'Aleixa, ca l'"Ambróssio", ca l'Arcisa, ca l'"Arturo", ca ca l'"Assénsio", ca l'"Alberto", ca l'Assutzena, ca l'Àurea,[272] *ca Baltassar, ca "Abelardo", ca "Benito", ca "Benjamín",*[273] *ca "Bienvenida", cal Blaió, ca la Camil·la, ca "Camilo", ca la Carla, ca "Candro", ca "Carlos", ca Carolina, ca Clemència, ca Daniel, ca "Dioníssio", l'Esabet, ca l'Escolàstica, ca l'"Eugénio", ca "Faustino", ca "Felico",*[274] *ca "Fonso", ca Francisca la Lira,*[275] *ca Francesc, ca la "Issidora", ca Jep, cal Joanet, ca Jordi, ca la Jose, ca Macià, ca la Manela, ca Manuel, ca Marianeta, ca "Màrio", ca Marta, ca Martí, ca "Maurício", ca "Meliton", ca "Miguelito", ca la Minga, ca Modesta, ca la Nati, ca Palònia,*[276] *ca "Paquet", ca Pasqual, ca Pau, ca les Pavones,*[277] *ca "Pepe", ca Pere Manel, ca Perot, ca "Pio", ca Quico Maria, ca Quicot, ca Rafel, ca "Ramiro", ca "Ricardo", ca Rita, ca Roc, ca Rosalia, ca "Severino", ca Teodora, ca "Teodoro", ca la Trini, ca Vencis,*[278] *ca Victoret, ca Ximarro*.[279]

També n'hi ha que complementen el prenom amb un altre atribut, que sol ser un altre nom de casa: *ca Carme de Mingo, ca Cisquet del Blaió, ca Felip de Filimina, ca Francisca la Lira, ca Minguet de la Tana, ca Miquel de "Bienvenida", ca Miquel de Bieto, ca Miquel de Butxaques, ca Miquel de Filimina, ca Miquel del Francesc, ca Miquel del Mano, ca Miquel de la Mirona, ca Miquel del Ros, ca Miquel de "Romero", ca Miquelet de Francisca, ca Miquelet de l'Arcisa, ca Miquelet de l'Esquirola,*[280] *ca "Pepe" de Clemència, ca Quico Butxaques, ca ca "Rossita" la Minga*; però també pot ser una ocupació: *ca Quico el Carreter,* o una altra característica: *ca Quico Culot.*

A més, n'hi ha que inclouen un tractament de respecte abans del prenom. Es localitzen les formes oncle/tia, amb el qual se sol anomenar persones d'edat avançada a les nostres comarques: *ca l'oncle Joan del Menyo, ca la Tia Amèlia, ca la Tia Adelina, ca la Tia Calamanda, ca la Tia Escolàstica, ca la Tia "Generosa"*[281] *la Santa, ca la Tia Maria, ca la Tia Marieta del Baster, ca la Tia Marieta del Perxi, ca la Tia Morena, ca la Tia Paula de Daniel, ca la Tia Pilar de Filimina, ca la Tia Ramona del Sinaro, ca la Tia Teresa de ca Xop*. I la forma forastera don/donya, que s'utilitzava per a personatges destacats socialment i econòmica: *ca Don "Augusto", ca Don Jaume, ca Pura de Don Jaume, ca Don Joan, ca Don "Pio", ca Donya Elena*.

Cognoms

Al llarg de la història, molts cognoms van tindre el seu origen en antics noms de casa (i en prenoms, inclosos en l'apartat anterior, dedicat a noms de fonts). I també molts noms de casa deuen tindre el seu origen en cognoms. En aquest treball s'han recollit molts noms de casa que coincideixen amb formes de cognoms, són els que s'han inclòs en aquest subapartat. Una colla d'aquests cognoms són recollits al DCVB,[282] s'ha reproduït entre cometes l'explicació que s'hi dóna. També s'hi ha indicat altres informacions pertinents.

Ca l'Arbó: "Llin. existent a Barc., Centelles, Masnou, Gir., Lloret de Mar, La Sènia, Corbera, Garcia, Miravet, Mora d'Ebre, Reus, Tarr., Tivissa, Vinebre, Benicarló, etc. Etim.: sembla format per masculinització del cognom Arbona (com Barceló per Barcelona, Tarragó de Tarragona, etc." (DCVB).

[272] Amb desplaçament de la síl·laba tònica [awˈrea].
[273] Pronunciat amb fonètica del castellà [beŋχaˈmin].
[274] De "Federico".
[275] Pronunciat [fraˈziska].
[276] Apolònia.
[277] Diminutiu plural de Pava, feminització de Pau.
[278] Hipocorístic de Venceslau.
[279] Pot ser que fes referència a l'hipocorístic de Joaquim "Xim", seguit d'un intensiu.
[280] Es pot observar l'èxit del prenom de l'arcàngel al qual està dedicada l'ermita de Vinebre.
[281] Pronunciat amb fonètica del castellà [χeneˈrosa].
[282] És destacable el fet que tres d'aquests cognoms són situats a Vinebre, entre altres indrets: *Arbó*, *Carim* i *Salamé*.

Ca la Biava: es tracta de la feminització de Biau, recollit com a cognom en alguns documents treballats en aquest estudi.

Ca Busom: "Llin. existent a Albatàrrec, Barc., Batea, Fatarella, Granollers, Guils, Lleida, Riba-roja, etc.—V. Bosom" (DCVB). L'entrada *Bosom* recull: "Llin. existent a Barc., Bolvir, Ger, Isòvol, Puigcerdà, Reus, etc. Hi ha les variants Busom (Tortosa), Bosoms (Alpens, Barc., Riudaura, St. Boi de Lluçanès, St. Joan de les Abadesses, etc.). Etim.: variant de Bonsom." (DCVB).

Ca la Carima i *ca la Carimeta*, feminització i diminutiu de: "Carim Llin. existent a Barc., Cabassers, Flix, Reus, Tarr., Torre de l'Espanyol, Vinebre, etc." (DCVB). Aquest cognom coincideix amb eI nom de fonts àrab Karim.

Ca Cavaller: El DCVB no el recull com a cognom. Però Moll (1982), en dóna explicació: "De cavaller "home que ha rebut l'ordre de cavalleria".

Ca Fumador: recollit com a cognom en alguns documents treballats en aquesta tesi.

Ca Macip, cognom actual, l'origen del qual és el nom comú que es comenta en l'apartat d'oficis i activitats.

Ca Miranda: "Llin. existent a Foixà, Torroella de M., Berga, St. Jaume de F., Barc., Almenar, Canet lo Roig, Val., Al., etc." (DCVB).

Ca Miró i *ca la Mirona* (feminització de Miró): "2. Llin. existent a Peratallada, Vilanova de la Muga, Berga, Piera, Manresa, Barberà, Igualada, Barc., Agramunt, Albagès, Arsèguel, Fraga, Tarr., Valls, Ulldemolins, Cabassers, Falset, Cast., Val., Al., Pinós, Alcoi, Penàguila, Mall., Eiv., etc." (DCVB).

Ca "Olivero": és un cognom d'origen castellà que s'ha recollit en aquesta tesi com a segon cognom d'un individu: "Francisco Veá Olivero" (RTD 1903, 64) i "la viuda de Francisco Veá y Olivero" (RTD 1902) (RTD 1903).

Ca Palònia: possible feminització del cognom italià Paloni.[283]

Ca Paradell: "Llin. existent a Badalona, Barc., Vic, Mataró, Manresa, Castellterçol, Igualada, Margalef, Morera, etc." (DCVB). En aquesta tesi s'ha recollit un cop com a variant del cognom *Pradell*.

Ca Pepió: "Llin. existent a Galera, Ginestar, Traïguera, etc." (DCVB).

Ca "Petxo": el DCVB recull el cognom Petx i remet als cognoms Pei i Petx. "Petx: Llin. existent a Barcelona (V. Peig i Pei)" (DCVB). Probablement l'origen sigui aquest cognom, amb l'afegiment de la –o.

Ca Poquet: "Llin. existent a Ulldemolins, Albesa, Alberic, Guardamar, Parcent, Mall., etc." (DCVB).

Ca Pubill: "PUBIL: llinatge català que s'escriu de diferents formes: Pobil (Al.); Pubill (Palafrugell, Artés, Manresa, Mataró, Àger, Alinyà, etc.); Puvill (Vilan. i G., Vendrell, Reus, Valls, Montblanc, Selva del Camp, Benifallet, Almenar, etc.); Pobill (Llardecans); Povill (Aldover, Xerta, Tivenys, Mas de Barberans, Marçà, etc.)" (DCVB).[284]

Ca Rofes: "Llin. existent a Argentera, Capçanes, Colldejou, Cambrils, Garcia, Falset, Marçà, Tarr., etc." (DCVB).

Cal "Roio", com a variant aragonesa de Roig. Cal no confondre'l amb *cal Roig*, el qual segurament fa referència al color dels cabells.

Ca "Romero", cognom d'origen castellà.

Ca Roer: "ROER (escrit sovint Roher, Roé i Rué). Llin. existent a Palamós, La Pera, Salt, La Bisbal, Palafrugell, Gir., Palau Sator, Pals, Peratallada, Terrassa, Alfarràs, Tarr., Barberà, Reus, Valls, Gratallops, Garcia, Figuera, Falset, Tortosa, Roquetes, La Sènia, Traiguera, Pobla de Vallbona, etc. Etim: nom personal germànic: Hrdhari" (DCVB).

Ca Salamé: "Llin. existent a Alguaire, Vinebre, Molà,[285] etc." (DCVB).

---

[283] També podria tractar-se, com s'ha dit a l'apartat anterior, de l'hipocorístic d'Apolònia.

[284] D'altra banda també es recull aquest mot com: (2. PUBIL, -ILA, o PUBILL, -ILLA m. i f. I. ant. (amb les dos formes pubil i pubill) Infant, persona menor d'edat; [...]‖ 2. Pubill (m.): el marit de la pubilla; marit pobre d'una hereva rica (or., occ.). [...] || 3. per ext., m. i f., Hereu (Empordà, Plana de Vic); [...]) Per tant, també es pot localitzar a l'apartat d'altres noms comuns.

[285] El Molar.

Ca Sanç: "3. SANS Llin.: V. Sanç. || 2. Llin. (escrit sovint Sans i també Sanz) existent a Gurb, Ventalló, Berga, Badalona, Barc., Valls, Agramunt, Albi, Val., Mall., Men., etc.)" (DCVB).
Ca Serra: "Llin. molt estès al Principat, al Regne de València i a les illes Balears" (DCVB).

Hi ha alguns altres cognoms procedents d'altres llengües. Del castellà: ca "Blanco",[286] ca Carrillo. I de l'italià: Bolloni i, potser, Paloni, com s'ha dit.

Llocs i indrets

S'han inclòs aquí aquells noms de casa que fan referència a llocs i indrets físics, com noms de països o els seus gentilicis, localitats, partides de terra, masies, etc.

Els que fan referència a països o gentilicis són el següents: *ca l'"Aleman"*, *cal "Brasilenyo"*, *cal Francès*. Que el nom de casa sigui un gentilici no vol dir que la persona que va rebre aquest renom en un primer moment sigui originari del país en qüestió, per exemple el personatge que va donar origen al nom de casa *cal Francès* no va ser un francès que es va establir a Vinebre, sinó que era un avantpassat de la família en qüestió, que va marxar a França, on es va casar i, quan va tornar, el van anomenar *el Francès*.

D'altres noms de casa fan referència a localitats: *ca l'Argilaga* (Tarragonès),[287] *ca la Rossa Serraneta d'Ascó* (originària de la vila d'Ascó), *ca la Barcelonina*, *ca Seròs* (Segrià), *ca la Serossa* (feminització de Seròs), *ca Targa* (Tàrrega, Urgell). També en aquest cas s'esdevé que dur com a renom el gentilici no té per què implicar origen geogràfic del personatge; per exemple el nom de casa *ca la Barcelonina* té l'origen en el renom que es va donar a una vinebrana que va anar a servir a Barcelona i després en va tornar per establir-se definitivament a Vinebre; la gent la va anomenar la Barcelonina.

Altres noms de casa fan referència a indrets més concrets que els anteriors, tant com el nom d'una masia, són: *ca Perunyo* (PERUNY topon. Masia situada en el terme de Sort, Pallars Sobirà), o el d'una partida de terra: *ca Beanta*, *cals "Beantos"*[288] (Beanta, partida de terra del terme de Garcia), com un indret urbà de la vila: *ca Jordi del Racó* (el Racó és el tros del carrer del Forn que fa colze i queda, efectivament, en un racó) i *ca la Tia Marieta del Perxi* (vivia a la casa que hi ha damunt del Perxi).

13.3.2.1.2. Referits a noms comuns o adjectius

S'apleguen en aquest apartat els noms de casa construïts a partir de noms comuns. S'hi distingeixen els que es refereixen a vegetals, animals, la cultura fluvial, oficis i activitats, estris i eines, relacions de parentiu, trets físics, trets de caràcter i altres.

Referits a vegetals

S'han inclòs aquí aquells noms de casa que fan referència a algun motiu vegetal: arbres, arbustos o fruits. Les definicions són totes recollides del DCVB.

Ca l'Argilaga: "Argelaga: ARGELAGA o ARGILAGA f. Planta lleguminosa i molt espinosa."
Ca Bolva. El DCVB recull *bolva* i remet a l'entrada *volva*, en la qual presenta diverses definicions i de força indrets diferents, per proximitat geogràfica i dialectal, només es reprodueixen les

[286] L'absència d'article indica la condició d'antropònim i, per tant, de cognom.
[287] També s'ha classificat en el subapartat de motius vegetals.
[288] Curiosament, havent-ne entrevistat una descendent de la família, afirma que ella tenia consciència que calia escriure-ho amb *v*, Veantos, com si derivés de Veà, cognom d'aquesta família.

recollides a Tortosa i al Camp de Tarragona: "Fulles que cobreixen la panolla de moresc (Camp de Tarr.)".[289]

Cal Menyo o *ca la Menya*: "Menya: adj. F. Oliva petita produïda pels rebrots d'oliver bord i sense empelt; es fa en el Camp de Tarragona i en la Conca de Barberà."

Ca Picardies: Una de les accepcions del substantiu *picardia* fa referència a una planta: "Planta escrofulariàcia de l'espècie *Linaria cymbalaria*, de fulles cordiformes o reniformes, verdes per damunt i freqüentment purpúries per sota, lobulades, amb pecíol molt més llarg que el limbe; flors d'un violat pàl·lid, càpsula globulosa amb les llavors ovoides i de color bru; es cria per les parets velles i humides." El botànic Rafel Balada Llasat li dóna el nom de *picardies* a la Terra Alta, però no s'ha pogut verificar a la Ribera d'Ebre.

Ca la Ratxeta: El DCVB recull *ratxa* amb el significat de *cugula*: "Cogula: Planta gramínia de dos espècies, *Avena fatua* i *Avena sterilis*, que és semblant a l'ordi i altres cereals i que creix enmig d'aquests i perjudica molt els sembrats (Cat., Val., Bal.)".[290] L'*Avena fàtua* és una espècie rara ino es localitza a les comarques tarragonines. Quant a l'*Avena sterilis*, el botànic Jordi Recasens Guinjuan li dóna el nom de *ratja* a Lleida. No s'ha pogut comprovar que aquest nom o el de *ratxa* sigui propi del parlar de Vinebre o a la comarca. Una possible hipòtesi és que el nom *ratja* o *ratxa* es doni a la *cogula gran* (*Avena sterilis*) i que el diminutiu s'emprés per a l'*Avena barbata*, que és coneguda popularment com *cogula petita*.

Ca "Romero": Es recull aquest nom de casa en aquest apartat tot i que a Vinebre aquesta planta és anomenada "romer", per això, aquest antropònim també es troba a l'apartat de cognoms d'origen castellà: "Romero: m. Romaní (val.) Etim.: si no és castellanisme, pot esser mossarabisme valencià (cf. Corominas DECast, iv, 57)".

Ca Xop: "Pollancre, arbre de l'espècie *Populus nigra* (Fraga, Urgell, Balaguer, Segarra, Conca de Barberà, Camp de Tarr., Ribera d'Ebre, País Valencià)". Aquesta espècie vegetal creix sobretot a les vores dels rius, és un arbre típic, juntament amb l'àlber, del bosc de ribera.

Ca Xufes: L' accepció principal de *xufa* és: "1. Tubercle dolç, gros com un cigronet, produït per una planta de l'espècie *Cyperus esculentus* i que es menja eixut o bé s'empra per a preparar orxata". Per bé que n'hi ha una altra que podria relacionar-se amb el regne dels fongs: "2. Bolet tuberaci del gènere Rhizopogon, principalment l'espècie *Rhizopogon rubescens* (Serra de Prades, Morella)".[291]

Referits a animals

Els que segueixen són noms de casa que fan referència a algun animal. Les definicions també són totes recollides al DCVB.

Ca Quico Calderó: una de les definicions del DCVB per a "calderó" és: "Moixó semblant de grossària a un pardal, de pit molt blau, que s'alimenta de cucs (Tortosa)". Vegeu altres definicions a l'apartat referit a estris i eines.

Ca l'Esquirol: "Mamífer rosegador, que té el cos d'un pam de llargària i una cua molt ampla i pelosa, és de color pardós fosc per l'esquena i blanquinós pel ventre, i té les cames posteriors molt fortes que li permeten saltar d'un arbre a l'altre; és l'espècie *Sciurus vulgaris.*"

Ca la Llebra. El DCVB recull l'entrada *llebra* i remet a l'entrada *llebre*: "Mamífer rosegador de l'espècie *Lepus timidus*, molt semblant al conill però més gros, llavifès, amb el pèl de l'esquena grisenc, la panxa blanca, la gargamella i peus lleonats, i negres els caps de les orelles i la part superior de la cua".

[289] El DCVB també recull les accepcions següents, que no fan refrència a cap motiu vegetal: "Borralló de neu (Ll., Tortosa, País Valencià, Men.) i "fig. Mentida (Tortosa)".

[290] Per bé que la paraula *cogula* té altres significats que no fan referència al món vegetal: "|| 2. fig. Persona o cosa perjudicial a la societat en l'orde moral.: "1. Bufada de vent sobtada. || 2. Porció il·luminada sobtadament enmig d'un espai fosc. || 3. fig. Successió no interrompuda d'actes, d'estats, de maneres d'obrar, etc., de certa duració."

[291] I altres que no tenen res a veure amb el món vegetal: "Bufetada o altre cop violent donat amb la mà (Empordà, Tortosa, País Valencià)", "Ventositat sense soroll (Cast.)" i "Mentida (Empordà, Tortosa)".

Ca Madrilla: "f. Peix de l'espècie *Squalius leuciscus*, de cos llarguer i cilíndric, de color argentat i les aletes gairebé blanques, que habita en els rius catalans, especialment en el Segre, l'Ebre i el Xúquer"

Ca Melitxa: "f. Formiga rossa, petita, de picada molt forta (Benissanet)"

Ca Patoi: "Patoia: f. Amploia, sardina petita (Tarr.)"

Ca Pell de Conill: "Mamífer rosegador de la família dels lepòrids, espècie *Lepus cuniculus*." L'origen d'aquest nom de casa és el renom que rebia un home que es dedicava a comprar i revendre pells d'aquest mamífer.

Cal Rabosot: "Rabosa (i mall. Raboa). F. || 1. Mamífer de la família dels cànids, espècie Canis vulpes (St. Feliu de P., Pont de S., Pla d'Urgell, Falset, Calasseit, Gandesa, Tortosa, Maestrat, Morella, Xàtiva, Pego, Alcoi, Benidorm, Mall."

Ca Serreta: Algunes de les accepcions d'aquest substantiu són referents a animals, n'hi ha dos que fan referència a peixos, però de mar i allunyats del context de Vinebre: "Peix de l'espècie *Trygon pastinaca* (val.); cast. *Raya vaca*.—**b)** Peix de l'espècie *Lepidopus argenteus* (Tarr.); cast. *Pez sierra.* (V. serra)". Però aquest mot també té a veure amb animals més propers: "Cama guarnida de dents, que tenen els llagosts i altres insectes anàlegs" i "Serrell de crins; crinera retallada sobre el coll d'una bístia cavallina".

Ca Somerí: "adj. Mul o mula fill de cavall i somera".

Referits a oficis i activitats

Aquest subapartat conté aquells noms de casa que es refereixen a oficis o activitats professionals diverses. Per a aquells oficis o activitats que s'han perdut o que estan en via d'extinció i que apareixen recollits al DCVB s'ha cregut interessant afegir, a peu de pàgina, les definicions.

Cal Baster,[292] *ca "Benito" l'Albardoner,*[293] *cal Cadirer,*[294] *cal Calafat,*[295] *ca la Capitana, ca Carmeta del "Cassino"* o *ca la "Cassinera",*[296] *cal Carreter* o *ca Quico el Carreter,*[297] *cal Cavaller, cal Comandant, cal Corretger,*[298] *ca l'Ermità, ca l'Estudianta, cal Guarda, ca Macip,*[299] *cal Marxant,*[300] *cal Manescal,*[301] *cal Mestre, ca "Panyero",*[302] *ca la Pastoreta, ca Maria del Pastor, ca Pep del Metge, cal Pintor, ca la Ploradora,*[303] *ca la Sabatera, ca Santiago l'Esquilador,*[304] *ca la Sastra, cal Sastre, cal Secretari*.[305]

[292] "Qui fabrica i adoba basts, selles i altres guarniments de bísties cavallines (Cat.)" (DCVB).
[293] Qui fabrica albardons. "Aubardó: albardó" i "Albardó: "Casta d'albarda (Ribagorça, Camp de Tarr., Ribera d'Ebre, Regne de Val.)", i "Albarda: (i dial. aubarda). f. I. imatge Nom que designa, segons les diferents regions, diverses formes d'un aparell que serveix per cavalcar i per dur càrrega sobre bísties de peu rodó." (DCVB).
[294] "El que fa corda o ven cadires" (DCVB).
[295] "Qui té per ofici calafatar barques" (DCVB).
[296] A Vinebre, dit de la persona que portava el bar de l'associació recreativa *el "Cassino"*.
[297] "Home que té per ofici fer carros" (DCVB).
[298] "Qui té per ofici fer brides, cabeçons i altres guarniments a base de cuiro i sola (Calasseit, Tortosa, Maestr., Val., Al.)" (DCVB).
[299] "|| 1. Servent; persona que està al servei d'altri; || 2. Aprenent d'un ofici" (DCVB).
[300] "Venedor ambulant" (DCVB).
[301] "(ant. escrit més sovint menescal). m. Facultatiu que té per professió curar les malalties de les bèsties" (DCVB).
[302] "Panyer: m. (castellanisme) Venedor de panyos; cast. Pañero" (DCVB).
[303] "Ploracossos (val.). Ploradora, dona que plora en lo dol, cap cuberta, Torra Dicc." (DCVB).
[304] "El qui esquila", i "Esquilar v. tr.|| 1. Tallar arran el pèl o la llana a un animal, especialment a les ovelles perquè no pateixin tanta calor en l'estiu (or., occ., val.)" (DCVB).
[305] Es refereix al funcionari dels ajuntaments.

Referits a estris i eines

S'han aplegat aquí aquells renoms que fan referència a estris o eines de qualsevol tipus: c*a Cassol,*[306] *ca Quico Calderó,*[307] *ca Serreta,*[308] *cal Xango,*[309] *ca Xurrac.*[310]

Referits a relacions de parentiu

S'apleguen en aquest subapartat els noms de casa que fan referència a alguna mena de parentiu. Són els següents: *cal Manet, ca Juanito del Manet, ca Miquel del Mano, cal Mano,*[311] *cal Nen de Felip,*[312] *ca Pubill.*[313]

Referits a trets físics

S'inclouen aquí els noms de casa que fan referència a algun tret físic de la persona. Ja siguin discapacitats o altres característiques físiques, neutres o pejoratives. També en aquest apratat, per a aquells mots que s'han perdut o que estan en via d'extinció i que apareixen recollits al DCVB s'ha cregut interessant afegir, a peu de pàgina, les definicions.

Cal Coco,[314] *cal Coix, ca l'Embuder,*[315] *ca Galan,*[316] *cal Moreno, ca la Tia Morena, cal Negret, ca Jaume el Nen, cal Neno,*[317] *ca Quico Culot, cal Roig,*[318] *cal Ros, ca la Rossa Serraneta d'Ascó, cal Sord, ca la Sorda, cal Xango.*[319]

Referits a trets de caràcter

S'inclouen aquí els noms de casa que fan referència a característiques psicològiques o trets de caràcter. També s'ha afegit, a peu de pàgina, les definicions dels mots que són inusuals actualment.

Ca Calavera,[320] *ca Galant, ca Leli,*[321] *ca la Lira,*[322] *ca Picardies,*[323] *ca la Tana,*[324] *ca la Tia "Generosa" la Santa,*[325] *cal Xoro.*[326]

---

[306] De les accepcions que recull el DCVB, les més properes per motius dialectals i geogràfics són la que defineix *cassol* com una espècie de tupí de metall amb un mànec llarg (recollit a Benavarre, Maella, Gandesa, Tortosa), i la que el defineix com una espècie de pot amb un mànec, que serveix per a treure l'oli de la pila (a Gandesa).

[307] De les accepcions que recull el DCVB, les més properes per motius dialectals i geogràfics són: "Recipient de metall, de forma rodonenca semblant a la de la caldera, però de més poca grossària, que sol servir per bullir aigua o altres coses (or., occ., bal.)" i "Instrument que serveix per caçar ocells a la joca per mitjà de l'enlluernament (Camp de Tarr., Priorat). Consisteix en una llauna posada al cap d'un mànec llarg, sobre la qual encenen teia o pi, i darrera la teia hi ha una gran peça de metall lluent que reflecteix la llum i enlluerna els moixons."

[308] A més de ser una peça del llaüt, com s'ha comentat abans, *serreta* també pot ser una "peça de ferro semicircular amb una vora dentada, que se subjecta sobre el morro d'una bístia de tir, perquè, en estirar-li les regnes a les quals va unida la dita peça, l'animal es deixi guiar (or., occ.)" i també: "En la màquina carda, regle amb punxes que amb un rapidíssim moviment vibratori arranca la capa subtil o tel del corró llevador." (DCVB)

[309] "Cadascun dels dos pals que a pocs centímetres d'altura tenen un tascó o regruix que serveix de suport als peus d'una persona perquè aquesta pugui caminar per llocs fangosos sense mullar-se o embrutar-se els peus." (DCVB)

[310] Xerrac.

[311] "Mano, mana: Germà, en llenguatge infantil (Tortosa)" (DCVB)

[312] En el sentit del "fill" de Felip.

[313] "El marit de la pubilla; marit pobre d'una hereva rica (or., occ.)" (DCVB)

[314] "Home de molta edat, ancià (Tortosa)" (DCVB).

[315] Al DCVB es recullen dos accepcions del mot: "Qui fa embuts en parlar" i "Que acostuma menjar molt i no engreixa proporcionadament (Tortosa, Valljunquera, Maestr., Cast., Val., Mall.)"

[316] "Galan o galà, ana: adj. Bell i graciós; que captiva per les seves gràcies o encants" (DCVB). Tot i que també podria tractar-se de la paraula *galant*: "Obsequiós, especialment amb les dones." (DCVB).

[317] Al DCVB es recull aquesta paraula amb el significat de nan, però aquesta accepció és recollida a Menorca, per tant, es pot pensar que podria referir-se simplement al mot "nen", però a Vinebre el mot que s'utilitza és *xiquet*.

[318] Pèl-roig.

[319] Aquest mot també pot tenir el significat de "Cama notablement llarga; cast. Zanco" (DCVB), per tant, pot fer referència a una coixera.

Referits a altres noms comuns

S'han inclòs en aquest apartat aquells noms de casa que fan referència a algun nom comú que no respon a cap dels apartats anteriors.

Ca Butxaca, ca Butxaques, ca Cabirons,[327] *ca Caguerillos,*[328] *ca Calavera,*[329] *ca Carranya,*[330] *ca la Catra,*[331] *ca Cent-i-u,*[332] *ca l'Hostal, ca la Tana*.[333]

Referits a la cultura fluvial

Com en tots els altres subconjunts onomàstics d'aquest treball, també en aquest apartat s'han recollit noms que fan referència a la cultural fluvial.

Ca Madrilla: "f. Peix de l'espècie *Squalius leuciscus*, de cos llarguer i cilíndric, de color argentat i les aletes gairebé blanques, que habita en els rius catalans, especialment en el Segre, l'Ebre i el Xúquer)."

Cal Calafat: "m. || 1. Qui té per ofici calafatar barques", i "calafatar v. Tr. || 1. Ficar estopa i pega dins les juntures de les barques perquè no hi entri l'aigua."

Ca Serreta també pot ser classificat en aquest subapartat, ja que una de les accepcions defineix el mot com: "Barra de fusta que va clavada horitzontalment a l'orla d'un llaüt i serveix per a amarrar-hi les cordes de la vela (or., val., bal.)."

13.3.2.2. Noms opacs

S'ha reservat aquest apartat per a tots aquells noms de casa que no s'han pogut relacionar amb mots coneguts i, per tant, dels quals no es pot formular cap hipòtesi que faci referència al seu origen.

320 "Home llibertí" (DCVB).
321 "Bovo, beneitot (Tortosa)" (DCVB). És poc probable que aquest nom de casa fos ca l'Eli, ja que el parlar de Vinebre tendeix a no afegir article davant dels noms de persona. I, en tot cas, si aquesta fos una excepció, la tendència a la vila és no apostrofar l'article definit femení davant de la vocal anterior tancada [e]: la Eli, la Eva,... la era...
322 "Boja." (DCVB).
323 El DCVB recull diverses accecpcions, tres de les quals fan referència a trest de caràcter o accions derivades del caràcter: "1. Astúcia, disposició per a advertir-ho tot i aprofitar-se'n; tendència a obrar en profit propi i d'amagat o amb engany dels altres‖ 2. Expressió de mala intenció un xic burleta‖ 3. Acció enganyosa; acte d'obrar en profit propi i d'amagat o en perjudici d'altri.". D'altra banda, és poc probable que faci referència a la regió de la França septentrional. També pot fer referència a una planta, vegeu l'apartat motius vegetals.
324 "Dona beneita, curta d'enteniment. Ximple." (DCVB).
325 El mot *santa* pot fer referència a una manera d'actuar lligada a la bondat o, per contra, a l'excés de religiositat.
326 "«Persona taimada, astuta y socarrona» (Martí G. Dicc.)" (DCVB).
327 "Biga mitjancera o relativament petita, especialment cada una de les que van col·locades de través damunt les jàsseres per sostenir un sostre o teulada" (DCVB).
328 Referent al fet d'anar de ventre.
329 Dos de les accepcions d'aquest mot són recollides al DCVB com "f. Cap d'home o d'animal, reduït als seus ossos" i "f. Conjunt dels ossos d'un home o animal" (DCVB).
330 "Carrany: m. Caminoi estret i tortuós que travessa un bosc o dóna accés a un turó (Gir.)" (DCVB).
331 "Donar catra: donar explicació, clarícia de qualque cosa (Calasseit, Tortosa, Maestrat, Morella)" (DCVB).
332 Sembla evident que fa referència a la quantitat, però es desconeix de què.
333 "Fer-se la tana: fastiguejar-se, fer-se la guitza (Tortosa)." (DCVB).

Ca l'Aiguado, ca Catxoi,[334] *cal Digo, ca Felip de Filimina, ca Miquel de Filimina, ca la Tia Pilar de Filimina, ca l'Elisabet de les Mafes, cal Mafo, ca Morremus, ca Felip de la Sicona, cal "Manyano",*[335] *cal Sinaro, ca la Tia Ramona del Sinaro, ca Tari, cal Teblo, ca Xamon, ca Ximarro, ca Ximerra, ca Xaraboll, cal Nen de Xarrep.*

[334] Podria tractar-se d'una aglutinació de *ca Xoi* i podria ser que fes referència a *xoia*: "f. Pinya, fruit del pi (Maria de la Salut)" (DCVB). Respecte a la possibilitat que es tractés de la pronuuncia ioditzant del mot *xoll* en les seues diverses accepcions, aquest fenomen no és un tret característic de la parla de Vinebre i, per tant, s'hauria de parlar d'una pronúncia defectuosa que s'hagués estès de manera general, fet poc probable: "m. Toll (Camp de Tarr., Conca de Barberà, Ribera d'Ebre)", i "soll (dial. assoll i aixoll) f. (i dial. també m.) Lloc tancat de paret on es tenen tancats els porcs per engreixar-los (Penedès, Segarra, Conca de Barberà, Camp de Tarr., Priorat, Maestrat, Morella, Bal.)"; i, finalment, "serrell". (DCVB).

[335] Sembla que pugui ser la masculinització de la paraula castellana *mañana*.

13.3.3. Anàlisi formal dels noms de casa

La construcció dels noms de casa, com a tot el domini lingüístic català, comença amb la partícula "ca", forma apocopada del mot "casa". I, tot seguit, pot incorporar diversos elements que es veuran tot seguit.

S'ha organitzat aquesta anàlisi formal segons l'esquema següent.

13.3.3.1. Construccions
- 13.3.3.1.1. Formes simples
- 13.3.3.1.2. Formes compostes
  - — Construcció habitual
  - — Construcció habitual simplificada
  - — Construcció habitual ampliada
  - — Altres formes

13.3.3.2. Altres qüestions formals
- 13.3.3.2.1. En altres llengües
- 13.3.3.2.2. Diminutius
- 13.3.3.2.3. Augmentatius
- 13.3.3.2.4. Apòcopes
- 13.3.3.2.5. Síncopes
- 13.3.3.2.6. Afèresis
- 13.3.3.2.7. Tractaments de respecte
- 13.3.3.2.8. Canvis morfològics en la gènesi de nous noms de casa

13.3.3.1. Construccions

En aquest apartat s'analitzen els tipus de construccions utilitzades per a generar noms de casa.

13.3.3.1.1. Formes simples

La forma més simple de construcció dels noms de casa a Vinebre, com a tot el domini lingüístic del català, comença amb la partícula "ca", forma apocopada del mot "casa", i la segueix un substantiu o un adjectiu, que pot anar precedit, o no, per un article definit.

ca + (article definit) + nom o adjectiu[336]

Ca l'"Adélio", ca l'Aleix, ca l'Aleixa, ca l'"Ambróssio", ca l'Arbó, ca l'Arcisa, ca Argilaga, ca l'"Arturo", ca l'"Assénsio", ca l'"Alberto", ca l'Assutzena, ca l'Àurea, ca Baltassar, cal Baster, ca Beanta, cals Beantos, ca "Abelardo", ca "Benjamín", ca "Benito", ca la Biava, ca Bieto, cal Blaió, ca "Blanco", ca Bolloni, ca Bolva, ca Busom, ca Butxaca, ca Butxaques, ca Cabirons, cal Cadirer, cal Calafat, ca Calavera, ca la Camil·la, ca "Camilo", ca "Candro", ca la Capitana, ca la Carla, ca "Carlos", ca la Carima, ca la Carimeta, ca Carolina, ca Carranya, ca Carrillo, ca Cassol, ca la Catra, ca Cavaller, ca Clemència, cal Coco, cal Coix, cal Corretger, ca Daniel, ca "Dionísio", ca l'Embuder, ca l'Ermità, ca l'Esabet, ca l'Escolàstica, ca l'Esquirol, ca l'Estudianta, ca l'"Eugénio", ca "Faustino", ca "Fonso", cal Forneret, ca Francesc, ca Fumador, ca Galan(t), cal Guarda, ca l'Hostal, ca la "Issidora", ca Jep, cal Joanet, ca Jordi, ca la Jose, ca Leli, ca la Lira, ca la Llebra, ca Macià, ca Macip, ca Madrilla, ca la Manela, cal Manet, cal Mano, ca Manuel, ca Marianeta, ca "Màrio", ca Marta, ca Martí, cal Marxant, ca "Maurício", ca "Meliton", ca Melitxa, cal Manescal, cal Menyo, ca la Menya, cal Mestre, ca "Miguelito", ca la Minga, ca Miranda, ca Miró, ca la

[336] Els elements mostrats entre parèntesis són elements optatius, que poden aparèixer o no.

Mirona, ca Modesta, cal Moreno, ca la Nati, cal Negret, cal Neno, ca "Olivero", ca Palònia, ca "Panyero", ca "Paquet", ca Paradell, ca Pasqual, ca la Pastoreta, ca Patoi, ca Pau, ca les Pavones, ca Pell de Conill, ca "Pepe", ca Pepió, ca Pepo, ca Pere Manel, ca Perot, ca Perunyo, ca "Petxo", ca Picardies, cal Pintor, ca "Pio", ca Poquet, ca Pubill, ca Quico Maria, ca Quicot, cal Rabosot, ca Rafel, ca "Ramiro", ca la Ratxeta, ca "Ricardo", ca Rita, ca Roc, cal Roig, cal "Roio", ca "Romero", cal Ros, ca Rosalia, ca Roer, ca la Sabatera, ca Salamé, ca Sanç, ca la Sastra, cal Sastre, cal Secretari, ca Seròs, ca Serra, ca Serreta, ca "Severino", ca Somerí, cal Sord, ca la Sorda, ca la Tana, ca Targa, ca Teodora, ca "Teodoro", ca la Trini, ca Vencis, ca Victoret, cal Xango, ca Xop, cal Xoro, ca Xufes, ca Xurrac.

13.3.3.1.2. Formes compostes

Fan referència al fet que molts nous noms de casa es construeixen a partir de la juxtaposició del nom de l'individu que funda una nova casa i el seu antic nom de casa. Ex: Joan era de *ca Jordi*. En fundar una nova llar, la casa d'ell passa a anomenar-se *ca Joan de Jordi*.

Construcció més habitual

La construcció més habitual de les formes que sorgeixen de la juxtaposició de diferents noms és la següent:

ca + (art.) + NOM NOU + de + (art.) + NOM ANTIC

O sigui, aquells noms de casa que comencen per la forma apocopada del mot 'casa', *ca*, seguida del nom del propietari i el seu renom units per la preposició *de* que té el significat de pertinença al primer nom de casa. Són els següents:

Ca la Tia Marieta del Baster, ca Miquel de "Bienvenida", ca Joan de Bieto, ca la Pili de Bieto, ca Lluís de Bieto, ca Miquel de Bieto, ca Cisquet del Blaió, ca Pep del Blaió, ca "Pepe" de Clemència, ca la Tia Paula de Daniel, ca Pura de Don Jaume, ca Miquelet de l'Esquirola, ca Joan de "Felico", ca l'"Anita de Felico", ca Felip de Filimina, ca Miquel de Filimina, ca la Tia Pilar de Filimina, ca Miquel del Francesc, ca Joan de Jordi, ca Morena de Jordi, ca Pep de Jordi, ca l'"Anita de Lucia", ca l'Elisabet de les Mafes, ca Miquel del Mano, ca Joan de Martí, ca Josep de Martí, ca Ramon de Martí, ca Joan de Martí, ca Ramon de la Menya, ca Carme de Mingo, ca Joan de la Mirona, ca Miquel de la Mirona, ca Teresa de la Mirona, cal Nen de Felip, ca Pep del Metge, ca Joan de "Pepe", ca Miquelet de l'Arcisa, ca "Pepe" de Roer, ca Miquel de "Romero", ca Miquel del Ros, ca la Cinta de Salamé, ca l'Agustí de la Serossa, ca Felip de la Sicona, ca Minguet de la Tana, cal Nen de Xarrep, ca Joan de Xop.

S'observa que, en la majoria de casos, el nom nou respon, senzillament, al prenom del nou individu.

Construcció més habitual simplificada

Els noms de casa d'aquest grup pateixen un fenomen d'elisió en la pronúncia. Es tracta de l'elisió tradicional al territori que fa que no es pronunciï la preposició genitiva (cosa que també esdevé en el cas dels topònims com s'ha vist en l'apartat corresponent). Per exemple: *ca "Mariano" Bieto, ca "Mariano" Butxaca, ca Quico Butxaques, ca Maria Cintet, ca "Lolita" Daniel, ca "Rossita" Daniel, ca Roseta Leli, ca "Lolita" Macià, ca Tereseta Jordi, ca Teresina Jordi.* En l'inventari onomàstic d'aquest treball es poden trobar les entrades amb la preposició, per bé que en la transcripció fonètica es pot observar aquest fenomen d'elisió. També podria ser que pertanyessin a aquest grup noms de casa com *ca Tite Mingo* o *ca Pere Manel*..., que sempre són pronunciats sense cap preposició.

D'altra banda, s'han trobat casos en els quals es pronuncia l'article definit davant del nom antic malgrat la pèrdua de la preposició genitiva: *ca Jaume el Ros, ca "Juanito" el Manet, ca Maria el Pastor, ca Maria el Sinaro, ca "Rossita" la Minga, ca la Tia Ramona el Sinaro, ca Salvador la Rossa*. I, molt probablement, també pertany aquest grup *ca Jaume el Nen*.

Construcció més habitual ampliada

En un dels casos recollits es troba la construcció més habitual ampliada, de manera que es conserva o s'inclou la forma apocopada de casa davant del nom antic: *ca la Tia Teresa de ca Xop,* que seguiria un esquema com el següent:

ca + (art.) + NOM NOU + de + ca + (art.) + NOM ANTIC

Un altre cas afegeix, encara, un altre nom de casa més antic com a determinant a la construcció anterior, per bé que s'el·lideix la segona forma apocopada de casa: *ca l'Enriqueta de Maria "Pepe"*. On l'Enriqueta és la filla de Maria de ca "Pepe" i segurament, doncs, la néta de "Pepe", o si més no, la néta de ca "Pepe". Seguint l'exemple del principi de l'apartat de formes compostes, és com si Joan de Jordi hagués tingut un fill anomenat, per exemple, Lluís. Aquest darrer, en fundar una nova casa, passaria a ser anomenada ca Lluís de Joan (de ca) Jordi.

Altres formes compostes

En un cas, es recull la construcció que aplega un prenom i un cognom juxtaposats: ca Ramon Jornet.[337]

Altres casos de formes compostes són les que afegeixen una referència a un lloc físic al costat d'un prenom. Respondrien a un esquema del tipus següent:

ca + (art.) + (tractament) + nom + (de) + (art.) + lloc físic

Ca Jordi del Racó (el Racó és el tros del carrer del Forn que fa colze), *ca la Rossa Serraneta d'Ascó* (originària de la vila d'Ascó), *ca la Tia Marieta del Perxi* (el Perxi és una part porxada del carrer Major, antiga porta d'entrada a la vila closa de l'antic Vinebre), *ca Don Jaume del Cantó* (el "cantó" era el final del carrer Major per la banda dels Portellets).

13.3.3.2. Altres qüestions formals

S'inclouen en aquest apartat noms de casa que presenten variacions formals de diversos tipus. N'hi ha que pertanyen a altres llengües, n'hi ha que han patit el fenomen de l'afèresi, de l'apòcope, de la síncope, n'hi d'altres d'influïts pel castellà, alguns amb tractament de respecte, ja sigui amb les formes forasteres *don* i *donya* o en les pròpies *oncle* i *tia*, que s'utilitzen per a anomenar un home o una dona d'edats avançades. També n'hi ha en diminutiu o en augmentatiu, però no pas com a transformació d'altres noms de casa (com es veurà en l'apartat *Canvis morfològics en la gènesi de nous noms de casa*), sinó com a noms de casa originaris.

13.3.3.2.1 En altres llengües

En alguns casos es pot veure com s'incorpora la llengua espanyola a l'hora de la denominació: *ca les "Madres"*,[338] *cal "Padre Fundador"*[339] com a conseqüència de la influència de la congregació de

[337] Aquest cas, atès que no s'ha recollit el nom de casa ca Jornet, no és probable que es tracti de l'el·lipsi de la preposició genitiva, sinó veritablement de la juxtaposició de prenom i cognom.
[338] "Madre" era el tractament que rebien fins als anys setanta les monges del convent de Vinebre.

monges Teresianes, que durant moltes dècades eren la institució educativa per on passaven tots els vinebrans, si més no, d'infants.

En altres ocasions, la llengua espanyola és present en prenoms: *ca "Abelardo", ca l'"Adélio", ca l'"Alberto, ca l'"Ambróssio", ca l'"Arturo", ca l'"Assénsio", ca "Benito", ca "Benito" l'Albardoner, ca "Benjamín", ca Miquel de "Bienvenida", ca "Camilo", ca "Candro", ca "Carlos", ca "Dionísio", ca l'"Eugénio", ca "Felico",*[340] *ca Joan de "Felico", ca l'"Anita de Felico", ca "Fonso", ca la Tia "Generosa" la Santa , "la "Issidora", ca "Juanito" el Coix, ca l'"Anita de Lucia", ca "Màrio", ca "Mauricio", ca "Meliton", ca "Miguelito", ca "Paquet", ca "Pepe", ca "Pepe" de Clemència, ca Joan de "Pepe", ca l'Enriqueta de Maria "Pepe, "ca "Pio", ca "Ramiro", ca "Ricardo", ca "Santiago" l'Esquilador, ca "Severino", ca "Teodoro".*

D'aquests casos, n'hi ha que han estat adaptats, d'alguna manera, a característiques de la llengua catalana: *ca la "Issidora",*[341] que algunes persones grans pronuncien [ejʃiˈðoɾa]), *ca l'"Eugénio"* [awˈχenio], pronunciat també amb el so [χ], però amb la neutralització en [a] de la vocal inicial anterior semitancada, o *cal "Brasilenyo"* [bɾaziˈleɲo] cas en el qual se sonoritza la sibilant. O bé *ca "Bienvenida"*, monoftongant les vocals de la primera síl·laba: [βembeˈniða]. I substituint el so castella fricatiu interdental sord [ɵ], pel fricatiu alveolar sord [s]: *ca l'"Anita de Lucia"* [luˈsia]. I *ca l'"Alberto"*, pronunciat [awˈβeɾto], amb vocalització en [w] de la consonant lateral alveolar /l/ quan aquesta va precedida de vocal medial oberta i va seguida d'una labial. I *ca "Olivero"*, que és pronunciat [awliˈβeɾo], diftongant la *o* en posició inicial en [aw], com en tot el dialecte nord-occidental. A més, també hi ha dos noms de casa formats a partir de l'abreujament d'un prenom amb el fenomen de l'afèresi, típic del català: *ca "Candro"*, afèresi d'"Alejandro" amb el fenomen de la "queada", que consisteix a substituir el so castellà velar fricatiu sord [χ], pel fonema català [k] velar oclusiu sord. I *ca "Fonso".*

Altres noms de casa que contenen paraules en llengua espanyola són: *ca l'"Aleman", ca "Blanco", ca "Caguerillos", ca Carrillo* (cognom castellà), *ca "Panyero", cal "Roio", ca "Romero" i ca Miquel de "Romero"*. Altres noms de casa que podrien tindre a veure amb el castellà són: *ca la Tia Ramona del "Sinaro" i ca Maria del "Sinaro"*, però caldria escatir-ne clarament l'origen per a poder afirmar amb rotunditat.

Per finalitzar aquest apartat, també podria ser que dos noms de casa tinguessin relació amb dos cognoms italians: ca Bolloni i ca Palònia (com a feminització de Paloni).[342]

13.3.3.2.2. Diminutius

Com s'ha dit més amunt, alguns noms de casa són formulats com a diminutius o augmentatius, però no com a transformació d'algun altre nom de casa (com es veurà a l'apartat "canvis morfològics en la gènesi de nous noms de casa"), sinó com a nom originari.

La majoria dels diminutius són aplicats a un prenom: *cal Blaió, ca Cisquet del Blaió* (diminutiu sobre l'afèresi), *cal Joanet, ca Miquelet de Francisca, ca Miquelet de l'Arcisa, ca Miquelet de l'Esquirola, ca Martí de Carmeta, ca la Tia Marieta del Perxi, ca Maria de Cintet, ca Marianeta, ca "Lolita" de Daniel, ca "Lolita" de Macià, ca Juanito del Manet* (diminutiu de "mano"), *cal Joanet, ca l'Enriqueta de Maria "Pepe", cal Blaió, ca Carmeta del "Cassino", ca les Pavones, ca Perot, ca Jaume Perot,*[343]

339 Les monges de la Companyia de Santa Teresa es referien així, "Padre Fundador", al fundador de la seua congregació, Enric d'Ossó i Cervelló.
340 Possiblement hipocorístic de "Federico".
341 Es tracta d'una senyora que va vindre immigrant d'Andalusia, cap als anys setanta del segle XX.
342 Tot i que, en aquest cas, com s'ha apuntat més amunt, és més probable que tingui relació amb el prenom Apolònia.
343 Antic diminutiu de Pere.

ca "Rossita" de Daniel, ca "Rossita" de la Minga, ca Tereseta de Jordi, ca Teresina de Jordi, ca la Tia Adelina, ca Victoret. Però aquest fenomen morfològic també afecta altres tipus de mots: *ca la Ratxeta, ca Ribellet (la cova de), ca la Pastoreta, cal Negret, cal Forneret*.

Alguns d'ells es generen sobre noms castellans: *ca "Miguelito", ca "Juanito" del Manet*. I, encara, sobre noms en castellà amb sufix català: *ca "Paquet"*.

13.3.3.2.3. Augmentatius

Els noms de casa amb augmentatius no són pas tan abundants com els anteriors. S'ha localitzat *cal Rabosot*, que, probablement, deu ser un sufix despectiu, ja que els habitants de la Torre de l'Espanyol tenen el malnom de *raboses*, i és ben sabut que els habitants de les viles que més a prop estan l'una de l'altra no solien tindre gaire bona relació. També s'ha localitzat *ca Perot, ca Jaume Perot*, però antigament, el morfema -ot indicava diminutiu, caldria esbrinar en quin moment es va formar aquest nom de casa per acabar de saber si es tracta, doncs, d'un augmentatiu o d'un diminutiu. Finalment, podria ser que "Perunyo" (*ca "Perunyo"*) fos un augmentatiu de Pere.

13.3.3.2.4. Apòcopes

Quant al fenomen de l'apocopació, s'ha localitzat els noms de casa: *ca la Jose*(fina), *ca la Nati*(vitat), *ca la Trini*(tat), *ca Vencis* (Venceslau).

13.3.3.2.5. Síncopes

S'han localitzat noms de casa generats a partir del fenomen de la síncope: *ca l'Esabet* (Elisabet), *ca "Felico", ca Jep, ca Teodora,*[344] *ca "Teodoro",*[345] *ca Tite Mingo*.[346]

13.3.3.2.6. Afèresis

Pel que fa a afèresis, s'han recollit: *ca l'Arcisa* (ca la Narcisa), *ca "Candro"* (d'Alejandro, com s'ha comentat adés), *ca Cisquet del Blaió, ca "Fonso", ca la Minga, ca Quico Maria, ca "Rossita" la Minga, ca Carme de Mingo, ca Tite Mingo ca Minguet de la Tana, ca Palònia* (si es considera derivat del nom de fonts Apolònia).

També podríem afegir *ca "Abelardo"*, ja que en la consciència del parlant és *ca "Belardo*" [ka βeˈlaɾðo] [ɬo moˈɬi ðe βeˈɬaɾðo], igual que el cas de *ca l'Assutzena*, on el parlant té consciència d'estar dient *ca la Sussena* [ka la suˈsena], com ho demostra el fet que les nétes d'aquesta senyora són anomenades *les Sussenetes*.

13.3.3.2.7. Tractaments de respecte

S'inclouen aquí els prenoms precedits per alguna forma de tractament de respecte. Es localitzen les formes *oncle*/*tia*, amb les quals se sol anomenar persones d'edat avançada: *ca l'oncle Joan del Menyo, ca la Tia Amèlia, ca la Tia Adelina, ca la Tia Calamanda, ca la Tia Escolàstica, ca la Tia "Generosa" la Santa, ca la Tia Maria, ca la Tia Marieta del Baster, ca la Tia Marieta del Perxi, ca la Tia Morena, ca la Tia Paula de Daniel, ca la Tia Pilar de Filimina, ca la Tia Ramona del Sinaro, ca la Tia Teresa de ca Xop*.

[344] Per tal com és pronunciat [toˈðoɾa].
[345]Per tal com és pronunciat [toˈðoɾo].
[346] En aquest cas la síncope és d'una afèresi prèvia: Batiste > Tiste > Tite.

I la forma forastera "don/donya", que s'utilitzava per a personatges destacats socialment i econòmica: *ca Don "Augusto", ca Don Jaume, ca Pura de Don Jaume, ca Don Joan, ca Don "Pio", ca Donya Elena*.

13.3.3.2.8. Canvis morfològics en la gènesi de nous noms de casa

S'ha pogut observar que a partir d'un nom de casa, se n'han originat de nous mitjançant la flexió morfològica.

- Per diminutiu: *ca la Carima, ca la Carimeta* [347]
- Per pluralització o singularització: *ca Butxaca, ca Butxaques; ca Daniel, ca les Danieles; ca Xufes, ca la Xufa.*
- Per feminització o masculinització: *ca l'Esquirol, ca Miquelet de l'Esquirola; ca la Menya, cal Menyo; ca Miró, ca la Mirona, ca Joan de la Mirona, ca Miquel de la Mirona, ca Teresa de la Mirona; ca Seròs, ca la Serossa, ca l'Agustí de la Serossa; ca Teodora, ca "Teodoro"; ca Xop, ca Joan de Xop, ca la Tia Teresa de ca Xop, ca la Xopa*.
- I fins per dos fenòmens alhora (feminització/masculinització + pluralització): *ca Daniel, ca la Tia Paula de Daniel, ca les Danieles; cal Mafo, ca l'Elisabet de les Mafes; ca Beanta, cals Beantos*.

[347] Aquest canvi potser també podria haver esdevingut a: cal Manet, ca "Juanito" del Manet, ca Miquel del Mano, cal Mano, i ca la Catra, ca Catrinya.

13.3.4. Algunes reflexions sobre els noms de casa

A més, específicament, amb la recollida i les anàlisis dels noms de casa s'ha pogut constatar una sèrie de fets i reflexionar sobre allò que significa "nom de casa". El primer fet que s'ha constatat és que és evident que alguns noms de casa tenen l'origen en el malnom d'algun individu concret i que, aquest va passar a anomenar la casa on vivia i, per extensió, el nom pel qual es coneix la família que viu en aquella casa. Per tant, cal distingir el malnom (nom d'individu, amb càrrega pejorativa), el renom (nom d'un individu sense càrrega pejorativa), el nom de casa (nom que té un edifici, una casa) i el nom de família (nom pel qual es coneix la família i que pot coincidir amb el nom de casa o no).

Tot i que el nom de casa hagi estat originat per un malnom, s'ha pogut comprovar que aquest ja ha perdut la càrrega pejorativa que tenia a l'inici i que els seus portadors l'utilitzen amb força dignitat: *ca Leli, ca la Lira, cal Xoro,...*

El segon fet constatat és que existeixen persones que són anomenades pel seu nom de família (que sovint coincideix amb el de casa) i no pas pel seu de fonts, així l'Esteve Pros és anomenat Miquel de la Serossa, perquè és de *ca Miquel de la Serossa*, i la gent el crida Miquel. Josep Veà és cridat Pere Manel perquè és de *ca Pere Manel*, etc.

El tercer fet constatat és que altres individus són anomenats pel nom de casa (i família) més algun tret propi individual: lo Xufo Petit és el nét petit de *ca Xufes*. La Mafa Gran i la Mafa Petita, són les dos filles del Mafo (de *cal Mafo*).

La reflexió a què ens ha portat aquest estudi i que comentàvem adés, gira al voltant dels processos de fixació dels noms de casa. En primer lloc, s'ha vist que, normalment, una casa bastida de bell nou agafa el nom de la família o el renom d'algun dels individus, el qual esdevé, al seu torn, nom de família, per exemple *ca la Barcelonina*. La casa del carrer Sant Miquel núm. 37 va ser construïda en un solar cap a l'any 1891 La feu bastir un matrimoni que, sent originaris de Vinebre van marxar a treballar a Barcelona uns anys. En tornar al poble, van fer-la construir i la gent l'anomenà amb el renom que havien posat a la mestressa: la Barcelonina, per bé que la dona era vinebrana. Allí hi van viure les famílies de les successives descendents d'aquesta "barcelonina", que hi van anar portant els marits, que tenien un altre nom de família (*de la Casa Gran, de cal Ros, de ca Peremanel*...), però la casa ha mantingut el seu nom originari, que ha estat fixat per un fenomen que es va reproduint en moltes cases de pobles del nostre país i que podríem classificar com un procés de fixació: l'afegitó a la façana, d'una placa que du escrit aquest nom: "Ca la Barcelonina". A partir d'aquesta fixació caldrà deixar passar les generacions i veure si aquest nom es manté perdurable o pateix canvis.[348]

Però aquest procés de fixació de què acabem de parlar no és l'únic. N'hi ha de més antics en el temps, com s'ha comentat. Per exemple, el cas de les cases que han quedat deshabitades i han esdevingut cases singulars, com *ca Don Joan*. Amb força probabilitat, aquesta fixació serà permanent en el temps durant moltes generacions, ja que és una casa que ha passat a mans de l'Ajuntament de la vila i és un equipament públic amb nom propi: "Ca Don Joan".

Un fet semblant passa amb una altra casa deshabitada: *ca Don Jaume del Cantó* (altrament dita cal "Padre Fundador", ja que hi va nàixer sant Enric d'Ossó, fundador de la companiya religiosa de Sta. Teresa de Jesús). Aquest edifici és en mans privades, és propietat de la Companyia Religiosa de Sta.

[348] Quant a aquesta moda de posar el nom de casa a la façana, darrerament han esdevingut casos de canvis que es podrien anomenar forçats. Per exemple, en un corral del carrer del Sol, el nou propietari n'hi ha penjat una que no porta el nom de la casa sinó el nom d'ell mateix: "Cal Paco"; cal dir en defensa seua que a la casa on viuen s'ha respectat el nom originari amb una rajola que diu: "Ca Baltasar". *Ca la Mirona* també té nova propietària i, amb motiu de la inauguració de les obres, les amistats de la nova mestressa hi ha fet penjar una rajola amb el nom "Ca la Sandre". Cal explicar, quant a aquesta curiosa ortografia, que la propietària és de Reus i la -e fa referència a la pronúncia específica dels habitants de la capital del Baix Camp.

Teresa de Jesús i l'han fet visitable i hi han fixat per escrit el nom de "Casa-Museu de Sant Enric d'Ossó". És molt possible que es perdi la primera denominació: ca Don Jaume del Cantó i s'acabi coneixent per la darrera: "Casa-Museu de Sant Enric d'Ossó".

D'altra banda, existeixen altres cases deshabitades que no han estat obertes al públic, sinó que, en absència de propietaris que se n'encarreguin, es van deteriorant, com *cal Comandant*. N'hi ha d'altres que, abandonades pels propietaris, han estat posades a la venda o a llogar. Aquestes passen per un altre procés pel que fa al seu nom. De moment, i, si més no, per a les generacions més grans, continuen conservant el seu vell nom, per exemple: *ca Don "Pio", ca Don "Augusto"*, creiem que, molt probablement, acabaran prenent un nom nou, el dels nous estadants, seguint el que podríem definir com un procés de substitució.

Aquesta darrera casa, *ca Don "Augusto"*, al carrer Major, també pot ser coneguda com *cal Carreter*, o com *ca Cisquet*. El Carreter era Quico Gironès i feia de carreter, professió que li va comportar aquest renom. Va comprar la casa de Don "Augusto" i se n'hi va anar a viure amb la seua família. Per a l'autora d'aquesta tesi, que va conèixer el Carreter, aquella casa és *cal Carreter*, però per a la informant, mai no serà a cal Carreter, aquella casa, per a ella, sempre serà *ca Don "Augusto"*. A més, per a altres persones contemporànies del que va ser el gendre del Carreter, qui hi va viure fins a la mort, aquella casa és anomenada *ca Cisquet*. Al cas de *ca Don "Pio"*, segurament, li passarà el mateix que a *ca Don "Augusto"* i acabarà anomenant-se, a *ca l'Anna Mari de Pepo* (perquè l'Anna Mari té el nom de família "Pepo") o a *ca Martínez* [ˈka maɾˈtines], que és el cognom del marit i dels fills de l'Anna Mari. O la casa del carrer de Sant Miquel anomenada *cal Manescal*, que després va ser anomenada *ca l'"Eugénio"* (nom del penúltim amo de la casa) i, actualment, sembla que es comença a conèixer com *cals de la Palma* (darrers amos, procedents de la vila de la Palma d'Ebre). Aquest és, doncs, un terreny d'arenes movedisses, en el qual, en un mateix moment una mateixa casa pot ser coneguda per més d'un nom.

Hi ha altres cases amb altres resultats per bé que comparteixen les condicions anteriorment esmentades, per exemple *ca Don Jaume*. Aquesta casa té moltes possibilitats d'allargar en el temps el seu nom originari. Els actuals estadants, de *cal Manet*, continuen anomenant-la així "Ca Don Jaume", i potser en aquest cas, a més, hi pesa molt el fet que era una de les casses poderoses de la vila.

En darrer lloc, existeix un altre fenomen: una família pot agafar, en part, el nom d'una casa en la qual, antigament hi hagi viscut una altra família. Això passa, sobretot, si els nous estadants són originaris d'una altra població, encara que també podria passar amb estadants vinebrans: "l'Alberto de cal Cadirer", "són forasters que han comprat cal Roig". Per bé que hi ha una certa aprensió a afirmar, referits a aquests nous estadants: "és" de cal Cadirer, "són els de cal Roig", més aviat se sol puntualitzar: "és el que viu a cal Cadirer", "són els que viuen a cal Roig".

Arribats a aquest punt, es pot afirmar que el procés que s'esdevé majoritàriament amb el nom d'una casa és el canvi, la substitució d'acord amb els estadants que hi van vivint, passant per una època de coincidència de més d'un nom, si no és que reuneix una sèrie de característiques fora d'allò que és comú, i compleix un dels processos de fixació que s'han comentat.

Aquesta diferenciació entre nom de casa i nom de família, en fer el recull de dades amb les informants, se'ns ha manifestat explícitament: "Sí, la família són de ca Pepo, però aquesta casa és ca "Don Pio". A més, aquesta diferenciació de termes, es veu reforçada per l'actuació d'una de les informants, la qual, en demanar-li els noms de les cases de Vinebre, va recórrer a una tècnica concreta: repassar totes les cases del poble (edificis), carrer per carrer, plaça per plaça, una a una, per veure quin nom tenien. Es van recollir els noms de casa, doncs, i la informant era ben conscient que no sempre recollia els noms de família, perquè per bé que sovint coincidien el nom de la casa i el nom de la família que l'habitava, hi havia famílies a les quals no els corresponia cap edifici, i edificis que tenien un nom diferent del de la família que els habitava.

Les cases de Vinebre, doncs, totes, tenen nom. Així podíem mirar de definir-ne una tipologia variada:

- Noms d'edifici com: *la Casa de la Vila Vella, lo Xalet, l'Abadia, la Casa Gran, ca les Monges, ca les "Madres"*; noms els quals, hem afegit al recull de topònims urbans d'aquest treball i no pas en aquest apartat.
- Nom de casa d'edificis no habitats: *ca Don Joan, cal Comandant, ca Don Jaume del Cantó*.
- Noms de casa d'edificis habitats per una família que no és la que li donà nom: a *ca Don Jaume* hi viuen els de *cal Manet*, a *ca Don "Pio"* hi viuen els de *ca Pepo*, a *ca Don "Augusto"*, els de *cal Carreter*,... I aquest és un fet que coneixen els vinebrans i que distingeixen ben clarament.
- Tanmateix, el fenomen més habitual és que els noms de casa coincideixin amb el nom de família.
- I, per últim, hi ha noms de família que, per a la informant, no tenen casa, edifici: *ca Pepo, cal Carreter, ca Cassol, ca Cintet, ca la Ratxeta*.

Aquest darrer punt potser s'hauria superat, o sigui s'haurien trobat les cases corresponents, a partir d'un major nombre d'informants que tinguessin diferents edats. Això ens tornaria a portar al fet que una casa pot tindre més d'un nom, o que dos cases són conegudes pel mateix nom. I al fenomen que cada generació aporta nous noms de casa i en conserva d'antics, alhora.

13.4 Anàlisi dialectal global

S'ha organitzat aquesta anàlisi dialectal segons l'esquema següent.

- 13.4.1. Fonètica
  - 13.4.1.1. Vocalisme tònic
  - 13.4.1.2. Vocalisme àton
  - 13.4.1.3. Consonantisme
    - 13.4.1.3.1. Consonants labials
    - 13.4.1.3.2. Consonants laterals
    - 13.4.1.3.3. Consonants palatals
    - 13.4.1.3.4. Altres fenòmens fonètics
- 13.4.2. Morfologia
  - 13.4.2.1. Gènere i nombre
  - 13.4.2.2. L'article
    - 13.4.2.2.1. Anàlisi de la presència o absència de l'article personal en el cas dels noms de casa
      - — Davant de prenom
      - — Davant de cognom
      - — Davant de nom de lloc o indret
      - — Davant de nom comú
      - — Davant d'adjectiu
- 13.4.3. Lèxic
  - 13.4.3.1. Camps semàntics
  - 13.4.3.2. Arcaismes
  - 13.4.3.3. Mossarabismes
  - 13.4.3.4. Arabismes
  - 13.4.3.5. Aragonesismes
  - 13.4.3.6. El lleidatà, el tortosí i el valencià
  - 13.4.3.7. Interferències del castellà
  - 13.4.3.8. Els genèrics

Havent arribat a aquest punt, pot ser interessant observar com algunes de les característiques dialectals del parlar de Vinebre es reflecteixen en topònims i antropònims. En aquest apartat no es pretén fer una anàlisi dialectal extensa i aprofundida atès que les dades de les quals es parteix no ho permeten, ni tampoc s'ha emprat la metodologia adient. Tampoc no és aquest l'objectiu últim d'aquest treball, però pot ser interesant fer una anàlisi d'aquest caire com a complement a la resta d'anàlisis lingüístiques a les quals s'ha sotmès aquest recull onomàstic.

El que sí que s'ha fet ha estat comparar les dades recollides amb la tesi doctoral d'Olga Cubells: *Els parlars de la Ribera d'Ebre. Estudi geolingüístic* (Cubells, 2005), per això les referències a aquesta obra seran constants.

Ateses les característiques de les dades d'aquest treball d'investigació, els comentaris d'aquest apartat faran referència al parlar actual de Vinebre basant-se en les dades orals recollides i algunes d'escrites actuals; i també, esporàdicament, a l'hipotètic parlar dels segles anteriors a partir de les dades fornides per les fonts escrites antigues.

13.4.1. Fonètica

13.4.1.1. Vocalisme tònic

Com afirma Cubells (2005: 43), el sistema del vocalisme tònic de la Ribera d'Ebre comparteix amb el català occidental la mateixa distribució i el mateix inventari. Hi trobem, per tant, set sons vocàlics:

i u

e o

ɛ ɔ

a

I el parlar de Vinebre se cenyeix a aquesta característica. Aquest corpus onomàstic ho reprodueix en els punts següents.

— La A tònica llatina era [a] el llatí vulgar i continua sent [a] en català. Exemples: *les Obagues* [ɬez awˈβaɣes] (obaga < OPĀCA); *la bassa del Cànem* [ɬaˈ βasaɬ ˈkanim] (cànem < CANNĂBE), *les Planes* (plana <PLANA).

— La Ī tònica llatina es manté amb el mateix timbre per al llatí vulgar i per al català. exemples: *ca Pubill* [ˈka puˈβiʎ] (pubill < PUPĪLLU), *lo molí de la Rata*, [ɬo moˈɬi ðe ɬa ˈrata] (molí < MOLĪNU).
— Les Ĭ i Ē tòniques llatines donen [e] en llatí vulgar, i manté aquest timbre en català occidental i, en concret, en la parla de Vinebre, per ex.: *cal Mestre* [ˈkaɬ ˈmestɾe] (mestre < MAGĬSTRU), i els diminutius: *la punta de la Cogulleta* [ɬa ˈpunta ɬa koɣuˈʎeta], *la punta de la Roqueta* [ɬa ˈpunta ɬa roˈketa], *les Senyoretes* [ɬeseɲoˈɾetes] (-eta < -ĬTTA).
— La Ĕ/Æ tònica llatina dóna [ɛ] en llatí vulgar i passa a [e] a la majoria del domini lingüístic, per ex.: *lo Castell* [ɬo kasˈteʎ] (castell < CASTĔLLU), *lo Recer* [ɬo raˈse] (recés < RECESSU). I el diftong AI = Ĕ: *la creu del Colomer* [ɬa ˈkɾew ðeɬ koɬoˈme] (colomer < COLŬMBAIRU < COLŬMBĂRĬU). Però, quan la [ɛ] del llatí vulgar va seguida de RR o dels grups secundaris N'R, R'L o de líquida, es manté com a palatal semioberta. Exemples: *lo camí de Sant Miquel* [ɬo kaˈmi ðe sam miˈkɛɬ] (Miquel < MICHAEL)[349], *la serra dels Obacs* [ɬaˈsɛrałzawˈβaks] (serra < SĔRRA), *lo molí del Ferro* [ɬo moˈɬi ðeɬ ˈfɛro] (ferro < FĔRRU).
— La Ŏ tònica llatina es manté com a velar semioberta: [ɔ]. Exemples: *lo carrer Nou* (nou < NŎVUS), *ca les Monges* [ˈka ɬez ˈmɔɲdʒes] (monja < MONĬCA), *la vall dels Horts* [ɬa ˈβaʎ deɬˈzɔɾs] (hort < HŎRTU).
— Les Ō i Ŭ tòniques llatines donen, com en llatí vulgar, [o]. Exemples: *lo carrer del Forn* [ɬo kaˈreɬ ˈfoɾn] (forn < FŬRNU), *les Raboses* [ɬeraˈβozes] (rabosa < RAPUM), *cal Sord* [ˈkaɬ ˈsort] (sord < SŬRDU).
— La Ū tònica llatina es manté inalterada [u]. Exemples: *lo forat del Fum* [ɬo foˈɾad deɬ ˈfum] (fum < FŪMU).

[349] Del llatí bíblic.

13.4.1.2. Vocalisme àton

Com explica Cubells (2005: 51), el vocalisme àton dels parlars de la Ribera d'Ebre presenten, a grans trets, la mateixa distribució del català occidental, al qual és adscrit el parlar de Vinebre.

i u

e o

a

— Com en la resta de parlars occidentals, en els parlars de la Ribera d'Ebre es distingeix /a/ i /e/ àtones. Per bé que la *e* en posició pretònica, i principalment en segments inicials es- i en-, s'obre en [a] (Cubells, 2005: 51). Exemples: *lo barranquet d'Espena-rucs* [ɫo βaraŋˈked dasˈpenaˈruks], *lo camí d'Esclapers* [ɫo kaˈmi ðaskɫaˈpes], *l'ermita de Sant Miquel* [ɫaɾˈmita ðe sam miˈkɛɫ]. L'obertura de la pretònica també és possible en contextos diferents de l'anterior, per exemple: *cal carreter* [ˈkaɫ karaˈte], lo Recer [ɫo raˈse].
— La /o/ es manté, en posició àtona, com a la resta de parlars occidentals, per exemples, *los Comellars, los Gorraptes, lo Campello*. Tanmateix, quan la /o/ es troba en contacte amb un so labial o velar, també es produeix el tancament, atès que són sons consonàntics que l'afavoreixen (Cubells, 2005: 63). Exemples: *lo barranc del Socarrat* [ɫo βaˈraŋ deɫ sukaˈrat], *lo Socarrat Vell* [ɫo sukaˈrad ˈbeʎ]. I també passa en altres contextos, per exemple: *lo Gorrapte de Joansant* [ɫo ɣoˈrapte ðe ʒwanˈsan], *ca Somerí* [ˈka sumeˈɾi].
— La /o/ en posició inicial s'articula diftongada en [aw], com en tot el nord-occidental (Cubells, 2005: 65): *l'era d'"Olivero"* [ɫa ˈeɾa ðawɫiˈβeɾo], *l'oliver de la Mare de Déu* [ɫawliˈβe ðe ɫa ˈmaɾe ðe ˈðew], *los Obacs* [ɫoz awˈβaks], *les Obagues* [ɫez awˈβaɣes],
— Tancament de /e/ > [i] en contacte amb consonant palatal: *l'Argilagar* [ɫaɾʒiɫaˈɣa], *lo molí del Criveller* [ɫo moˈɫi ðeɫ kɾiβiˈʎe], *lo Perxi* [ɫo ˈpɛɾtʃi]. I en altres contextos: la bassa del Cànem [ɫa ˈβasaɫ ˈkanim].

13.4.1.3. Altres fenòmens fonètics

— Com explica Navarro (2012), quan en un mot o en un sintagma breu apareixen dos sons idèntics –o molt similars–, la llengua pot recórrer al fenomen de la dissimilació per canviar l'articulació d'un dels dos. En els mots que ens ocupen s'hi ha detectat dissimilacions vocàliques:

  - *comendant* [ɫoˈ βɔz ðeɫ komenˈdan] per *comandant*.
  - *sendicat* [ɫo sendiˈkat] per *sindicat* [ɫo sindiˈkat].
  - Fenomen també detectat en les fonts escrites: "Guillem Virgili" (FO 1497) i "Guillem Vergili" (FO 1553).

— També s'ha detectat un canvi de síl·laba tònica, de fet, es tracta de l'habitual fenomen oral de la conversió d'una esdrúixola en plana: ca l'Àurea [ˈka ɫawˈɾea].
— Pel que fa a fonètica sintàctica, hi ha dos casos a esmentar:
  - Falta d'elisió sistemàtica d'una de les vocals en contacte en els casos: "la Illa" i "la era":

[ɬa ˈiʎa ðe ðom ˈpio], [ɬa ˈiʎaɬ komenˈdan], [ɬa ˈiʎaɬ seˈɲo ðoˈmiŋgo], [ɬa ˈi ʎa ðeɬ ˈtaw], [ɬa ˈiʎa ðe ˈpaw], [ɬa ˈeɾa ɬa foɾˈneɾa].

– Elisió de part de la preposició *de* en construccions en les quals el mot anterior a la preposició acaba en vocal:
[ɬa ˈsɛɾaɬ ˈtoɾmo], [ɬa ˈpɬasaɬ mataˈðeɾo], [ɬa tɾaβeˈseɾaɬ mataˈðeɾo].

13.4.1.4. Consonantisme

13.4.1.4.1. Consonants labials

— El parlar actual de Vinebre és betacista. En l'actualitat no es pronuncia la labiodental sonora [v]: *los Covarxons* [ɬos koβaɾˈtʃons], *les Coves* [ɬes ˈkɔβes], *lo molí del Criveller* [ɬo moˈɬi ðeɬ kɾiβeˈʎe] o [ɬo moˈɬi ðeɬ kɾiβiˈʎe], *lo pont de la Fava* [ɬo ˈpɔn de ɬa ˈfaβa], *la vall dels Gorraptes* [ɬa ˈβaʎ ðełz ɣoˈraptes], *la serra del Rovelló* [ɬa ˈsɛɾaɬ roβeˈʎo], *la Salve* [ɬa ˈsałβe]. Tanmateix, Coromines, a l'Onomàsticon, quant a la pronúncia del nom de la vila, Vinebre, recull que al poble mateix es pronuncia la labiodental sonora [v], a diferència de com ho pronuncien, per exemple, a Riba-roja d'Ebre, al Molar o a la Torre de l'Espanyol. D'altra banda, també hi ha altres indicis que apunten en aquest sentit, ja que, per exemple, està documentat a Vinebre un ball antic, una mena de jota vinebrana, que s'anomenava "lo ball del Pevet" (Bargalló, 1992) per "peuet"; a més, existeixen els topònims *lo Mas de la Pava* o el nom de casa *ca les Pavones* (derivats de Pau), i *les Seviques*, que gairebé sempre apareixen escrits amb *v*.

13.4.1.4.2. Consonants laterals

— Com comenta Cubells (2005: 80), la pronúncia dels grups consonàntics /bl/ i /gl/ és molt variable i hi ha grans diferències intergeneracionals, per bé que malauradament, no hi ha cap estudi sociolingüístic del fenomen. Cal dir que, en general, els nostres informants no allarguen el so oclusiu. Tanmateix, i pel que fa al cas del grup /bl/, s'ha recollit en aquest treball un cas en què sí que s'allarga: cal Teblo [ˈkaɬ ˈtɛbbɬo].
— Quant a vocalització de /l/ en síl·laba travada, la consonant lateral alveolar /l/ vocalitza en [w] quan va precedida de vocal medial oberta i va seguida d'una labial, per exemple: *la Palma* [ɬa ˈpawma], *lo solà d'Albarca* [ɬo soˈɬa ðawˈβaɾka], *los Albellons* [ɬoz awβeˈʎons], *lo valletà de l'"Alberto"* [ɬo βaʎeˈta ðe ɬawˈβeɾto], *les Almedines*, [ɬez awmeˈðines]. D'altra banda es recull exemple de l'afirmació de Cubells: "En el mot *tau* —talp—, després de la vocalització de la lateral, hauria caigut la bilabial /p/ final. Aquesta és l'única solució recollida a totes les localitats de la comarca." (Cubells, 2005: 69): *la Illa del Tau*.
— Actualment hi ha absència de pronúncia *–r* final: *la presa de l'Animer* [ɬa ˈpɾeza ɬaniˈme], *l'Argilagar* [ɬaɾʒiɬaˈɣa], *lo Terrer* [ɬo teˈre]. Aquesta característica també es fa palesa en les fonts escrites, en el cas dels cognoms, ja que a partir del segle XVIII i fins a l'actualitat, es recullen sense la *r* i amb la vocal accentuada: *Cavallé, Ferré, Montané i Montané, Roigé, Sabaté, Solé, Teixidó* i *Torné*. Tanmateix, com s'acaba d'apuntar, abans del segle XVIII, es recullen totes les formes escrites acabades en *-r* (*Ferrer, Muntaner, Ruer, Roger, Sabater, Torner, Vallespir* i *Veller*).
— El parlar vinebrà segrega iod davant de [ʃ] i [ʒ]: *lo pla de Giragoix* [ɬo ˈpɬa ðe ʒiɾaˈɣojʃ], *la cova dels Teixidors* [ɬa ˈkɔβałs tejʃiˈðos], *los Freginals* [ɬos fɾejʒiˈnałs], *lo camí de les Eixalelles* [ɬo kaˈmi ðe ɬez ajʃaˈɬeʎes], *l'Horta de Baix* [ˈɬɔɾta ðe ˈβajʃ]. Aquest fenomen també es pot detectar en les fonts escrites: *Francisco Esquirol Roijals* (RTD 1904, 90), *Joan Esquirol Roijals* (RTD 1906, 117), *Joaquim Ferré Roijals* (RTD 1907, 124), / *Josep Ferré Rojals* (RTD 1902, 44, 50, 51) (RTD 1907, 127), *Francisco Esquirol Roijals* (RTD 1904),

Joan Esquirol Roijals (RTD 1904) (RTD 1906), *Joaquim Ferrer Roijals* (RTD 1907), *Jaume Paiges* (CR 1771 305, 308).

13.4.1.4.3. Consonants palatals

— Es manté l'articulació africada de /ʃ/ > [tʃ] i /ʒ/ > [dʒ] a principi de mot o després de so consonàntic: *la Fontjuana* [ɬa ˈfɔŋdʒuˈana] o [ɬa ˈfaŋdʒuˈana], *los Covarxons* [ɬos koβaɾˈtʃons], *la mina de Xamell* [ɬa ˈmina ðe tʃaˈmeʎ], *lo xiprer de Sant Miquel* [ɬo tʃiˈpɾe ðe sammiˈkɛɬ]. Per bé que es compleix la descripció que fa Cubells "quan la consonant fricativa es troba en posició inicial de mot i va precedida d'una paraula que acaba en vocal, per fonètica sintàctica, l'articulació s'acostuma a realitzar fricativa a la majoria de pobles situats al nord del Pas de l'Ase" (Cubells, 2005: 73): *la muga de Joansant* [ɬa ˈmuɣa ðe ʒwanˈsan].

13.4.1.4.4. Altres fenòmens fonètics

— S'ha detectat dissimilacions consonàntiques, per exemple, a la paraula *frare*: *la punta del Frare* [ɬa ˈpuntaɬ ˈfɬaɾe], la roca del Frare [ɬa ˈrɔkaɬ ˈfɬaɾe].
— També s'ha identificat un intercanvi entre la nasal i la líquida la paraula *aljub* [ɬaŋˈdʒub deɬ kaˈraŋko]

13.4.2. Morfologia

13.4.2.1. Gènere i nombre

Algunes referències interessants pel que fa al gènere d'alguns substantius són les que segueixen.

— El mot *raval* presenta el gènere femení: la Raval [ɬa raˈβaɬ]. Tant el DIEC com el DCVB el recullen amb tots dos gèneres. El mot *vall* s'ha mantingut en femení, com en la resta de toponímia catalana, fet que contrasta amb la castellanització, per exemple, d'**El Vall d'Aran* de fa uns anys.
— El mot *llebra* s'ha produït una analogia amb els femenins que presenten el morfema /a/ (forma que recull el DCVB), *ca la Llebra*.
— Contràriament, el sufix -ista presenta una analogia amb els masculins acabats en /e/. Per exemple, com es recull en la forma escrita del cognom Baptista: *Batiste*.
— Alguns plurals presenten el grup *-ns*, amb /n/ analògica, per exemple: de comellar es fa *comellans: *los Comellars* [ɬos komeˈʎans], d'argilagar es fa *argilagans: *lo Pla d'Argilagar* de vegades és anomenat [ɬo ˈpɬa ðaɾʒiɬaˈɣans].

13.4.2.2 L'article

— La forma de l'article definit masculí, singular i plural, que trobem en la parla vinebrana davant dels mots començats en consonant és la plena: *lo, los*, forma que procedeix del demostratiu llatí ILLU, ILLOS. Aquestes formes es poden observar en totes les entrades toponímiques masculines que s'han recollit: *lo camí..., los Empiltres, lo Pla..., los Obacs, lo Bancal*, etc.
— L'absència d'article personal és un dels trets dialectals propis de la parla de Vinebre, i del subdialecte tortosí. Cal dir que la tendència general antigament era l'absència d'article personal, com ho confirmen molts topònims: *la mina d'"Olivero", l'era de Martí, la cova de Pep de Leli, lo Pi de Roer, la fonteta de Vicentet*. Sobretot, es pot observar en el moment que els informadors parlaven del nom concret de finques pertanyents a partides de terra concretes, per exemple: *lo Gorrapte de Bieto, lo Gorrapte de Bolva, lo Gorrapte de "Bruno", lo*

Gorrapte de Joansant, lo Gorrapte de Pepet d'Estivill, lo Gorrapte de Peremanel, lo Gorrapte de Serreta, la Muga de Marta, la Muga de Martí, la Muga de Joansant, la Muga de Roer, etc.

Tanmateix, també cal dir que, en algun cas, s'ha observat la utilització de l'article, com: *lo molí del Criveller, lo mas de la Muga del Negret, lo mas de la Muga del Blaió, la font de l'Abelarda*. De fet, aquesta vacil·lació és habitual, actualment, en la parla de la població vinebrana i coincideix majoritàriament amb el que afirma Cubells (2005:95), tot i que no sempre. Davant d'aquest fet, s'ha cregut oportú fer una anàlisi detallada de la qüestió a partir de les dades actuals que s'han recollit en aquest treball.

13.4.2.2.1. Anàlisi de la presència o absència de l'article personal en el cas dels noms de casa

Per tal com els noms de casa esdevenen noms de persona o, de fet, són en essència noms de persona, s'ha cregut interessant observar-ne el funcionament en aquest cas. Les conclusions poden trobar-se al final d'aquest subapartat.

Com es veurà, als subapartats on es tracten els antropònims procedents de noms comuns i adjectius, s'ha cregut oportú mantindre les agrupacions semàntiques per si el fet de pertànyer a una o altra podia influir a l'hora d'utilitzar o no article personal.

Tant s'han examinat les construccions simples com les compostes, i, en aquest darrer cas, cal especificar que s'han tingut en compte l'ocurrència del fenomen respecte als dos noms que les integren (el nou i l'antic).

Davant de prenom

Sense article personal

Formes simples:

Ca Baltassar, ca Belardo, ca "Benjamín", ca "Benito", ca "Camilo", Ca "Candro", ca "Carlos", ca Carolina, ca Clemència, ca Daniel, ca "Dionísio", ca "Faustino", ca "Felico", ca "Fonso", ca Francesc, ca Jep, ca Jordi, ca Macià, ca Manuel, ca Marianeta, ca "Màrio", ca Marta, ca Martí, ca "Maurício", ca "Meliton", ca "Miguelito", ca Modesta, ca Palònia, ca "Paquet", ca Pasqual, ca Pau, ca "Pepe", ca Pere Manel, ca Pepo, ca Perot, ca "Pio", ca Quico Maria, ca Quicot, ca Rafel, ca "Ramiro", ca "Ricardo", ca Rita, ca Roc, ca Rosalia, ca "Severino", ca Teodora, ca "Teodoro", ca Vencis, ca Victoret.

Formes compostes, primer nom:

Ca Miquel de "Bienvenida", ca Joan de Bieto, ca Lluís de Bieto, ca Miquel de Bieto, ca Cisquet del Blaió, ca Pep del Blaió, ca Pura de Don Jaume, ca Miquelet de l'Esquirola, ca Joan de "Felico", ca Felip de Filimina, ca Jaume Perot, ca Miquel de Filimina, ca Miquel del Francesc, ca Joan de Jordi, ca Teresa de la Mirona, ca Morena de Jordi, ca Pep de Jordi, ca Miquel del Mano, ca Joan de Martí, ca Josep de Martí, ca Ramon de Martí, ca Joan de Martí, ca Ramon de la Menya, ca Carme de Mingo, ca Joan de la Mirona, ca Teresa de la Mirona, ca Pep del Metge, ca Joan de "Pepe", ca Miquelet de l'Arcisa, ca "Pepe" de Roer, ca Miquel de "Romero", ca Miquel del Ros, ca Jaume del Ros, ca Felip de la Sicona, ca Minguet de la Tana, ca Carme de Mingo, ca Tite Mingo, ca Joan de Xop.

Formes compostes, segon nom:

Ca Miquel de "Bienvenida", ca la Tia Paula de Daniel, ca Joan de "Felico", ca l'"Anita de Felico", cal nen de Felip, ca Joan de Jordi, ca Morena de Jordi, ca Pep de Jordi, ca l'"Anita de Lucia", ca Joan de Martí, ca Josep de Martí, ca Ramon de Martí, ca Joan de Martí, ca Carme de Mingo, cal Nen de Felip, ca Joan de "Pepe", ca Carme de Mingo.[350]

Amb article personal

Formes simples:

Ca l'"Adélio", ca l'Aleix, ca l'Aleixa, ca l'"Ambróssio", ca l'Arcisa, ca l'"Arturo", ca ca l'"Alberto", ca l'Àurea, cal Blaió, ca la Camil·la, ca la Carla, l'Esabet,ca l'Escolàstica, ca l'"Eugénio", ca la "Issidora", cal Joanet, ca la Jose, ca la Manela, ca la Minga, ca la Nati, ca la Sussena, ca la Trini.

Formes compostes, primer nom:

Ca l'"Anita de Felico", ca l'"Anita de Lucia", ca l'Enriqueta de Maria Pepe.

Formes compostes, segon nom:

Ca Miquelet de l'Arcisa, ca Cisquet del Blaió, ca Pep del Blaió.

Davant de cognom

Sense article personal

Formes simples:

Ca Argilaga, ca "Assénssio", [351] *ca Bieto, ca Blanco, ca Bolloni, ca Palònia, ca Busom, ca Carrillo, ca Cavaller, ca Fumador, ca Macip, ca Miranda, ca Miró, ca "Olivero", ca Paradell, ca Pepió, ca "Petxo", ca Poquet, ca Pubill, ca Roer, ca Rofes, ca Salamé, ca Sanç, ca Serra*.

Formes compostes, segon nom:

Ca Joan de Bieto, ca la Pili de Bieto, ca Lluís de Bieto, ca Miquel de Bieto, ca Miquel de "Romero", ca "Pepe" de Roer, ca la Cinta de Salamé.

Amb article personal

Formes simples:

*Ca l'Arbó, ca l'"Asséns*io", *ca la Biava, ca la Carima, ca la Carimeta, ca la Mirona, cal Roio*.

[350] S'exclou d'aquest grup ca Pura de Don Jaume, perquè el tractament davant del segon prenom evita implícitament l'aparició d'article personal.
[351] Aquest nom de casa, va ser recollit de les dos maneres, amb article i sense: ca l'"Asséns*io" i ca "Assénssio".

Formes compostes:

Ca Teresa de la Mirona, ca Joan de la Mirona.

Davant de nom de lloc o indret

Sense article personal

S'hi inclouen els que incorporen un topònim major que no du article: *ca Seròs* (el Segrià), *ca Targa* (Tàrrega). I dos topònims menors: *ca Perunyo, ca Beanta*.

Amb article personal

S'hi inclouen els que incorporen un derivat d'un topònonim menor: *cals Beantos* (que podria interpretar-se com un gentilici). I altres de referents a gentilicis: *ca la Barcelonina, cal Francès*.[352] I en altres que han patit variacions morfològiques: *ca la Serossa, ca l'Agustí de la Serossa*.

Davant de nom comú

Sense article personal

- Vegetals: *ca Bolva, ca Picardies, ca "Romero", ca Xop, ca Joan de Xop, ca Xufes.*
- Animals: ca *Madrilla, ca Melitxa, ca Patoi, ca Pell de Conill, ca Serreta, ca Somerí.*
- Oficis: ca *Macip, ca "Panyero".*
- Estris i eines: ca *Cassol, ca Serreta, ca Xurrac*.
- Relacions de parentiu: *ca Pubill*.
- Altres: *ca Carranya, ca Cabirons, ca Butxaca, ca Butxaques*.

Amb article personal

- Vegetals: *ca l'Argilaga, cal Menyo, ca la Menya, ca Ramon de la Menya, ca la Ratxeta*.
- Animals: *ca l'Esquirol, ca Miquelet de l'Esquirola, ca la Llebra, ca les Pavones, cal Rabosot*.
- Oficis: *cal Baster, ca la Tia Marieta del Baster, cal Cadirer, cal Calafat, ca la Capitana, ca Cavaller, cal Corretger, ca l'Ermità, ca l'Estudianta, cal Forneret, cal Guarda, cal Marxant, cal Manescal, cal Mestre, ca Pep del Metge, ca la Pastoreta, cal Pintor, ca la Sabatera, ca la Sastra, cal Sastre, cal Secretari*.
- Estris i eines: *cal Xango*.
- Relacions de parentiu: *cal Manet, cal Mano, ca Miquel del Mano, cal Nen (de Felip).*
- Altres: *ca la Catra, ca l'Hostal*.

[352] Aquest nom de casa va plantejar un problema a l'hora de transcriure'l del llenguatge oral a l'escrit: calia transcriure "cal Francesc" o "cal Francès"? El fill de la família s'anomena Francesc i això podia fer pensar que calia transcriure "cal Francesc" perquè la tria del nom podia respondre al fet de voler homenatjar el nom de casa. Però el fet que aparegués l'article personal al davant indicava que potser no es tractava del prenom, sinó del gentilici. Finalment, la família va aclarir que el nom de casa feia referència al gentilici: tenia l'origen en un avantpassat que va marxar a França, on es va casar i, quan va tornar, l'anomenaren el Francès. Noteu que també s'ha recollit el nom de casa "ca Francesc" i que, en aquest cas, no hi ha article personal.

Davant d'adjectiu

Sense article personal

- Trets físics: *ca Galant*
- Trets de caràcter: *ca Calavera, ca Galan, ca Leli, ca Picardies*.

Amb article personal

- Trets físics: *cal Coco, cal Coix, ca l'Embuder, cal Sord, ca la Sorda, cal Moreno, cal Negret, cal Neno, cal Roig, cal Ros, ca Miquel del Ros, ca Jaume del Ros*.
- Trets de caràcter: *ca la Lira, ca la Tana, ca Minguet de la Tana, cal Xoro*.

En una mostra de 131 noms de casa que inclouen un prenom en la seua construcció, el 79% no hi incorporen l'article personal; enfront del 21% que sí que l'hi incorporen.

Pel que fa a Vinebre, Cubells (2005:95) descriu que sovint, la presència de l'article davant de prenom va lligada al fet que es tracti d'un nom de dona, o bé d'un nom d'home començat per vocal. Pot ser interessant comprovar si això es reflecteix en aquesta mostra de noms de casa.

Pel que fa a prenoms masculins, se'n recullen un total de 87 sense article personal i 10 (8 de diferents) amb article personal. Dels vuit noms d'home diferents que sí que en porten, efectivament, una gran majoria, sis, comencen amb vocal: *"Adélio", Aleix, "Ambróssio", "Arturo", "Alberto" i "Eugénio"*. Només *Blaió* i *Joanet* afegeixen article personal.

Pel que fa als prenoms femenins, es recullen un total de 16 noms de dona sense article personal i 17 noms de dona que sí que duen article personal. Dels 16 que no porten article personal, cap comença amb vocal. Dels 17 (16 de diferents) que sí que en porten, vuit comencen amb vocal i vuit amb consonant. El factor "començar amb vocal" sembla tindre-hi, també, una certa incidència, per bé que no tan clara com en el cas de prenoms masculins.

D'altra banda, també es pot concloure que és evident la vacil·lació del parlant vinebrà en aquest tret lingüístic. I també és evident que la vacil·lació es decanta, majoritàriament, cap a l'opció de no utilitzar l'article personal davant de prenom.

Pel que fa als noms de casa que incorporen un cognom, se n'han recollit 38 d'aquests noms (37 de diferents). D'aquest total, 29, o sigui el 76%, no porten article personal.

Dels que sí que en porten, en podem distingir el gènere. Són set de diferents. Curiosament, una mica més de la meitat, quatre, són de dona: *la Biava, la Carima, la Carimeta, la Mirona*.

També es pot prolongar aquesta mateixa observació sobre l'absència o presència d'article personal a la resta de noms de casa, per tal com, en essència, també són noms de persona.

Pel que fa als que procedeixen de noms de lloc, creiem que la mostra és massa petita per extreure'n conclusions. A més, en aquest cas, el fet que el topònim porti o no article és una variable que no es vol tindre en compte i que sí que influiria en el resultat.

Pel que fa als que procedeixen de noms comuns, la tendència s'inverteix. El 38% de la mostra de noms de casa no presenten l'article al davant. El 66% sí que el porten. És curiós observar, així mateix, que en el cas de noms d'oficis, el percentatge de presència d'article personal augmenta encara més. En noms de casa construïts a partir d'oficis, el 95% porten l'article.

Pel que fa a adjectius, que inclouen noms de casa construïts a partir de trets físics i de caràcter, el 24% no porten article personal al davant, i el 76% sí.

D'altra banda, i ja per a tancar aquest apartat, cal fer esment que s'ha pogut observar què succeïa antigament pel que fa a l'article personal, ja que es localitzen, per escrit, les formes *en* i *na*.

Durant els segles XIV, XV i XVI, es recull l'article personal femení "na". Com s'ha vist en l'apartat de maneres d'anomenar les dones, al segle XIV es recull la construcció: na + prenom, tant en dones cristianes: "na Tollossa" (MO 1329), "na Pinet" (MO 1329), "na Leona" (MO 1350); com en dones musulmanes: "na Gyna" (MO 1329) i, potser, "Nabferia" (MO 1350), sempre que es tractés d'una dona, cosa que no sabem del cert.

Al segle XVI, es recull la construcció: (na)+ prenom + muller de/viuda (relicta) de + nom del marit + (altra informació del marit). És el cas de: "Na Johanna muller den Pere de na Lega pedrapiquer de la villa de Flix" (CAP 1558, 9r), "Na Perota muller de Johan de na Lega de dita villa de Flix" (CAP 1558, 9r), "na Chatalina viuda rel[ic]ta de Gabriel Altariba" (CAP 1558, 21r), "na Isabel viuda relicta den Gabriel Villa del dit loch de Vinebre" (CAP 1558, 21v), (Mateu de) na Tollossa (MO 1329).

I la construcció que afegeix un cognom o un renom al prenom femení, respecte la construcció anterior: (na)+ prenom + cognom/renom +muller de/viuda (relicta) de + nom del marit + (altra informació del marit), com "na Loisa Saragossana muller de aquell" (referint-se a Joan Viana) (CAP 1558, 15r).

Pel que fa a l'article personal masculí, el trobem en hòmens musulmans, als segles xiv i xv, dins de la construcció: prenom + de + en + nom. Per exemple: "Çalema d'en Gele" (MO 1329), "Abdella d'en Eiça" (MO 1329) Abdella d'en Ayça (MO 1350), "Ali den Eiça" (PH 1349), "Gelle d'en Eiça" (MO 1329), "Jafar den Eiça" (PH 1349), "Juci den Eiça" (PH 1349) Juce d'en Aeça, "Mafoma d'en Eiça" (MO 1329), "Jafar d'en Eyça, alamí de Vinebre" (RCA 1416 41r).

I es troba, també, en hòmens cristians al segle XIV i en la construcció: prenom + cognom. Per exemple: "Domingo Jornet fill d'en Pere" (MO 1350), "fill d'en Domingo Jornet" (MO 1350) o "filles d'en Mateu Navàs" (MO 1350)

13.4.3. Lèxic

Es recull en aquest apartat el lèxic propi del parlar de Vinebre agrupat en diferents camps semàntics, arcaismes, mossarabismes, arabismes, aragonesismes, mots compartits amb el lleidatà, amb el tortosí i amb el valencià, interferències lèxiques del castellà i, finalment, es dediquen unes línies a l'estudi dels genèrics dels topònims.

13.4.3.1. Camps semàntics

Classificats per camps semàntics, es recullen els mots següents que són considerats propis del parlar de Vinebre.

Els vegetals:

- Mata (llentiscle): *Pistacia lentiscus*. Topònim: *L'obaga de la Mata*.
- Xop (pollancre ver): *Populus nigra*. Antropònim: *Ca Xop* i *ca la Xopa*.

Els animals:

— Rabosa (guineu): *Vulpes vulpes*. El DCVB situa aquest mot a St. Feliu de Pallerols, Pont de Suert, Pla d'Urgell, Falset, Calasseit, Gandesa, Tortosa, Maestrat, Morella, Xàtiva, Pego, Alcoi, Benidorm, Mallorca. Topònims: *lo pas de la Rabosa*, *les Raboses*, *Raboses de Baix* i *Raboses, Planes i Obagues*. Antropònim: *cal Rabosot*.

La topografia:

— Coll. Topònims: *lo coll d'Arrutx, Coll d'Arrutx, camí del Coll de Cabacés, serra del Coll de Cabacés, coll de la Contesa, lo coll de les Canta-ranes, coll de Baixest* i *lo collet de Beanta*.
— Galatxo (regall). Topònim: *lo Galatxo*.

La casa o les construccions:

— Perxi. El DCVB situa aquest mot a Tamarit de la Llitera, Borén, Massalcoreig, Almenar. Topònim: *lo Perxi*.
— Aljub [aɲˈdʒup]. Topònims: *l'aljub de l'Arcisa, l'aljub del Carranco* i *l'aljub de la Cova de Pep de Leli*.
— Abadia. El mot abadia en l'accepció de rectoria és un mot propi de bona part dels parlars occidentals, com recull el DCVB: "Rectoria, casa que habita el curat o rector d'una parròquia. A Ribagorça, Pla d'Urgell, Ribera d'Ebre, Maestrat, Plana de Castelló, València i Alacant, la Rectoria es diu encara Abadia, encara que el curat no es diu Abat, sinó Rector".

Els vestits:

— Cogulla (cobricap cònic). Topònim: *la punta de la Cogulleta*.

Les persones:

— Frare. El DCVB situa la pronúncia [ˈflaɾe] a La Seu d'Urgell, Vilaller, Esterri d'Àneu, Boí, Oliana, Pobla de Segur, Balaguer, Selva del Camp, Tortosa, Maella, tot el País Valencià. Topònims: *la punta del Frare* [ɬa ˈpuntaɬ ˈfɬaɾe] i *la roca del Frare* [ɬa ˈrɔkaɬ ˈfɬaɾe].

La família:

— Mano, que el DVB defineix com: Germà, en llenguatge infantil (Tortosa). Tanmateix, és utilitzat com a apel·latiu que connota familiaritat però que no és usat només en adreçar-se a un germà. Antropònims: ca *Miquel del Mano, cal Mano* i *cal Manet*.

Els colors:

— Roig (vermell). Topònims: *l'oliver de la Canella del Roig i lo pi de la Canella del Roig*. Antropònims: *cal Roig*.

13.4.3.2. Arcaismes

Es recull un arcaisme, *coa*, al topònim *la Coa de Cent-i-u*. Com ja s'ha comentat a l'apartat d'analogies, les seues característiques físiques concorden amb el substantiu, ja que és una finca llarga i estreta.

13.4.3.3. Mossarabismes

Coromines identifica el mot *galatxo* (*lo Galatxo*) com a possible mossarabisme, igual que la paraula *tormo* (*lo Tormo*) (Coromines, 1971: 201). Cubells parla d'aquests substantius també com a mossarabismes segons l'opinió de Coromines, Sanchis Guarner i Veny (Cubells, 2005: 472).

D'altra banda, ja s'ha apuntat més amunt que Coromines també recull el topònim *lo Sepiello*: "lo Cepiello (CIPPICELLUM), en el terme de Vinebre" (Coromines, 1971: 201). Un altre mot amb -o final àtona susceptible de ser un mossarabisme és *lo Campello*; de fet, Alcover afirma que l'ètim ve del llatí CAMPĔLLU, 'camp petit', i que la *-u* llatina ha estat conservada en el romànic dels mossàrabs (Alcover, 1977).

Joan Coromines recull "lo Fanguitxer a Vinebre (=cat. fanguisser)" (Coromines, 1971: 201) i el posa d'exemple d'un dels fenòmens fonètics no catalans, de fet, el classifica com a mossàrab a propòsit de l'estudi de la fonètica de la toponímia de l'Ebre i del Maestrat (Coromines, 1970: 151) que fan esdevindre la C llatina [tʃ], com, per exemple, CIBUM>atxevo (esquer).[353] Coromines, a la mateixa obra i a la mateixa pàgina, recull el mot "munxerull" (turó) a Vinebre, com a exemple d'aquest mateix fenòmen fonètic.

Coromines (1980) també considera que el mot *perxe* (*lo Perxi*) prové del mossàrab, a diferència d'Alcover (1977), que considera que l'etimologia cal cercar-la al "llatí PORTĬCU, 'galeria', amb la vocal tònica canviada en ɛ per creuament amb PERTĬCA o amb PERGŬLA."

Joan Coromines, a *Onomasticon Cataloniae*, afirma sense dubte que la forma popular del nom del Riu a les nostres comarques és la forma provinent del mossàrab: *Ebro* [ˈeβɾo]. I explica que hi ha documentació antiga que ja l'esmenta amb aquesta forma, com, per exemple, l'*Espill* de Jaume Roig (1393) i un document d'Amposta de 1562, entre altres. Tanmateix, afirma que, d'altra banda, la forma literària era, també de ben antic, *Ebre*, com es recull, per exemple, als *Costums de Tortosa* (1272).

13.4.3.4. Arabismes

En aquesta tesi també s'han recollit alguns arabismes, com *aljub*, l'etimologia del qual, segons Alcover (1977), cal cercar a l'àrab *al-jubb* 'el pou'. O els topònims *les Almedines*, —que com s'ha comentat més amunt és recollit per Coromines (1994), del qual diu que l'origen etimològic és la paraula àrab mädîna 'ciutat'—, *los Assuts* o *les Suts*, de l'àrab *as-sudd*, mateix significat (Alcover, 1977), *los Gorraptes*, que, segons Coromines (1994), probablement ve de l'àrab *ġâr ar-râbiṭa* "cova de l'ermita", *los Albellons*, l'ètim dels quals és, de l'àrab, *al-balló ʿa*; *l'Argilagar* i *lo pla d'Argilagar*, l'ètim dels quals és àrab hispànic: *al-yälâqa* (Coromines, 1980).

D'altra banda, el nom mateix de la vila podria ser un arabisme. Coromines, quant a l'etimologia del topònim, afirma a l'*Onomasticon Cataloniae* que és temptador atribuir-ne l'origen a un suposat étim àrab que signifiqués "fills de l'Ebre", per bé que ell s'inclina cap a la possibilitat que fos "fills d'Heber", nom propi masculí en llengües semítiques. O que fos resultat d'un compost de Ben i *häbri* o Annabri = Bennabri, antropònim masculí viu a Algèria. Una de les objeccions que Coromines posa a la hipòtesi "fills de l'Ebre" és que és estranya la combinació d'Ib(i)n amb el nom Ebre sense l'enllaç -al-. Una altra objecció, segons aquest autor, és que no encaixa amb la forma mossàrab que encara avui perviu: *Ebro*. I la tercera objecció que hi fa és que Vinebre és lluny del riu. Respecte a aquesta afirmació caldria tindre en compte dos coses. La primera és que l'actual Vinebre estava a la vora

[353] A Vinebre es diu "xebo" [ˈtʃeβo] i "xebat" es diu a un animal que, en principi era salvatge, i mostra una conducta més propera a l'ésser humà a base d'oferir-li menjar.

mateix del riu abans que s'estronqués el braç del riu que el fregava, cosa que no sabem si Coromines coneixia. I la segona és que no se sap la ubicació del Vinebre originari, el que existia abans de la destrucció perpetrada pels Entença. Sí que, segons Carreras Candi, Vilanova de Vinebre es va construir més a prop del riu perquè la Comanda d'Ascó el pugués defensar millor d'aquells atacs, i, per tant, sembla que n'estava d'allunyat del riu; però cal tindre present la dinàmica dels cursos hídrics i la seua tendència a la variabilitat en el seu recorregut al llarg del temps.

13.4.3.5. Aragonesismes

És possible que el topònim *Sepiello* pugui tindre relació amb la llengua aragonesa, tal i com s'ha dit més amunt. Joan Coromines (1971: 201) el recull: "*lo Cepiello* (CIPPICELLUM), en el terme de Vinebre", i, malgrat que sembla que la -o pugui ser d'origen mossàrab, el diftong [je] en posició tònica podria coincidir amb una característica típica de l'aragonès, el mateix Coromines (1970: 151) mostra el sufix *-ello* com a mossarabisme i apunta el sufix *-iello* com a aragonesisme atès el diftong. D'altra banda, Rizos (2001: 132) recull el topònim de la Baixa Ribagorça *Chipiello*, el qual relaciona amb el mot català *cepell*.

13.4.3.6. El lleidatà, el tortosí i el valencià

Dins de l'àmbit del català occidental, existeixen mots que es localitzen en el nord-occidental i altres que són localitzats més al sud, en la variant valenciana; a més, altres són genuïns del subdialecte tortosí o del lleidatà segons diversos autors. Segons Cubells, "com a conseqüència de la seua situació geogràfica [la comarca de la Ribera d'Ebre], participa tant de trets del català nord-occidental com del català valencià. Alguns d'aquests fenòmens afecten tota la comarca; d'altres la divideixen en dos o més zones. En general, els parlars del sud presenten més trets coincidents amb el català valencià i els parlars del nord en presenten més de coincidents amb el nord-occidental" (Cubells, 2005: 467) i, continua, "Dels diferents nivells lingüístics, és el lèxic el que presenta més paral·lelismes amb el valencià, però —en canvi— el nivell morfològic s'acosta més al dialecte nord-occidental." En aquesta tesi s'han recollit mots que podrien classificar-se en alguna d'aquestes variants. S'ha recollit la forma pròpia del dialecte tortosí *mano* (germà), en el topònim *la cova del Mano*, i en els antropònims *cal Mano, cal Manet*, i *ca Miquel del Mano*. S'ha recollit *frare* [ˈfɫaɾe] (*la punta del Frare i la roca del Frare*), que Cubells identifica com a propi del valencià (Cubells, 2005: 469) i *rabosa* (topònims: *lo pas de la Rabosa, les Raboses, Raboses de Baix* i *Raboses, Planes i Obagues*; antropònim: *cal Rabosot*), la qual qualifica de forma tortosina i valenciana (Cubells, 2005: 370).

D'altra banda, els mots *timó*, *xop* i *perxe* són inclosos per Cubells (2005: 480) al grup de "trets propis del subdialecte lleidatà proposats per Casanovas i Creus i Turull (1999: 83-108 i 1990: 201-206, respectivament) que es retroben en alguns parlars de la Ribera d'Ebre, especialment en els parlars situats al nord de la comarca". Els topònims que recullen aquests substantius són: *lo Timonal* i *lo Perxi*; i els antropònims: *ca Xop* i *ca la Xopa*.

13.4.3.7. Interferències del castellà

També s'han recollit una colla d'interferències lèxiques de la llengua espanyola que ja han estat comentats en apartats precedents. En topònims: *ca les "Madres"* (que alterna amb *"Ca les Monges"*), cal "Padre Fundador", (introduït, com l'anterior, per les monges de la Companyia Teresiana, la llengua vehicular de les quals era l'espanyol); *lo "Matadero"*, fossilitzat en el nom oficial d'una plaça; *lo "Pantano"*; *lo "Parque"*; *lo "Passo de Ganado"* (l'origen del qual és un rètol que s'hi col·locà en temps del dictador Franco); *lo "Cassino"* (italianisme introduït via llengua castellana), *lo mas del "Conde", l'Obac del "Conde"*, títol nobiliari introduït des de l'artistocràcia espanyola. I en un grup d'antropònims que també s'han enumerat detalladament en el subapartat d'estudi dels noms de casa: "Arturo", "Bienvenida", "Blanco", etc.

13.4.3.8. Els genèrics dels topònims

En l'ús dels genèrics dels topònims, i en el de les formes de relleu en particular, també s'hi pot detectar la pertinença a un determinat parlar. Així, per exemple, l'ús de *turó* és predominant en els parlars orientals; en canvi, en els parlars occidentals, septentrional i meridional és poc freqüent, ja que el mot que se sol utilitzar per a les eminències mitjanes i petites és *tossal*, i *tossalet* (Domingo, 1997: 98). I així és en el cas del terme de Vinebre, on no trobem mai el mot *turó* i sí que hi trobem *tossal*, per bé que ja amb valor de topònim: *los Tossals*. Una cosa semblant passa amb el substantiu *barranc* –amb el sentit d'excavació més aviat profunda que només porta aigua en temps de pluja–, que és utilitzat freqüentment a la meitat sud del país i al ponent del prineu. A la resta, s'utilitza *torrent*. (Domingo, 1997: 234). En aquesta tesi s'han recollit diversos noms de *barrancs* o *barranquets* i mai s'ha recollit la denominació *torrent*: *lo barranquet d'Espena-rucs, lo barranquet dels Lladres, lo Barranc* (o *carrer del Barranc*), i les finques *lo Barranquet* i *lo Barranquet de Roer*.

La publicació de Domingo aplega una gran quantitat d'informació d'aquest tipus. Tot seguit, es reprodueixen les que s'han recollit en aquesta tesi.

Hi ha altres mots que s'han recollit com a topònims en aquest estudi però que provenen d'un genèric, i que també són propis dels parlars occidentals. El genèric *cap* (recollit al topònim *lo Cap del Pla*) sembla que podria determinar la part més alta d'un determinat accident geogràfic (en aquest cas la plana dels Plans) i abunda a Andorra, l'Alt Pallars i la Ribagorça, però també es troba, amb menys intensitat, més al sud ia l'est i tot al llarg de la frontera lingüística fins al Maestrat (Domingo, 1997: 69); però *cap* també pot significar simplement un dels extrems (un indici que avala aquest significat és el topònim urbà el *Cap de la Plaça*, que és traduït en els documents en castellà com "último de la plaza") Els mots *coll* i *collet*, presenten una varietat de significats segons la zona geogràfica en què són utilitzats. Segons Coromines, *coll* s'usa com a turó o cim d'un turó des de les serres que fan de partió entre el Camp de Tarragona i l'Ebre fins a Castelló, amb una màxima intensitat a la Ribera d'Ebre; i *collet* s'usa com a sinònim de lloc de pas (Domingo, 1997: 100); efectivament, a Vinebre aquests mots són utilitzats amb aquetss significats. *Comellar* (*los Comellars*) se sol trobar en el sentit de vall allargassada a la serra de la Llena i, en general, a les Garrigues (comarca ben propera al terme de Vinebre) (Domingo, 1997: 229). El genèric *coster* (*lo coster de la Barca*) com a sinònim de costa i pendent sol localitzar-se a la part del Principat que va de l'Ebre fins a una línia que unís Lleida amb el baix Gaià (Domingo, 1997: 115). El mot *covarxo* (*los Covarxons*) apareix en els dominis pirinenc i valencià amb el sentit de balma petita, cova apta per a servir d'aixopluc, per exemple, la partida dels Covartxots al pla de la Galera (Domingo, 1997: 289). El substantiu *mugró* (*los Mugrons*) és aplicat a l'orografia amb el sentit de punta, en la toponímia del País Valencià. El mot *solà*, és propi dels parlars occidentals, en front de *solell*, que ho és dels orientals (Domingo, 1997: 129). Finalment, els mots *vall* i *valleta* també tenen el seu significat segons on s'on emprats. Al baix Segre, a part de la plataforma de les Garrigues adscrita al Segrià, entre Aitona, Seròs, la Granja d'Escarp i Maials (zona ben propera a Vinebre), s'utilitza el mot *valleta* per a definir una vall llarga i estreta que forma una unitat de conreu i que, sovint, pertany a un sol propietari o menador, ja que, sovint està determinada per un nom personal (Domingo, 1997: 218). Aquesta definició ens fa pensar en *la valleta de Don Jaume*. Domingo, unes línies més endavant, afegeix que aquesta accepció es deu estendre per tota la regió de l'Ebre, i que Joan Tort hi veu un terme més decantat cap al sentit hidrogràfic que no pas cap a l'orogràfic.[354]

D'altra banda, es constata que a la vila s'utilitza el substantiu *cova* tant en el cas que es tracti d'una cova com si es tracta d'una balma. I per a parlar del cim, el punt més alt de qualsevol elevació del terreny, s'utilitza el substantiu *punta*: la *punta de les Canta-ranes, la punta de la Cogulleta, la punta dels Empiltres, la punta del Frare, la punta de la Roqueta, la punta dels Tossals*.

[354] I dóna la referència del Butlletí Interior de la Societat Onomàstica de setembre de 1990 (XLI), l'article de joan Tort "Notes sobre la toponímia de les Garrigues".

14. Conclusions

Quan es va començar a treballar aquesta investigació, en el projecte de tesi doctoral presentat al Departament de Filologia Catalana per sol·licitar-ne l'acceptació, es van definir unes hipòtesis que, arribats a aquest punt, és imprescindible revisar i així es fa en aquest apartat. D'altra banda, com no pot ser d'altra manera, també s'hi recullen certs fenòmens observats a tall de conclusions.

En plantejar l'inici de la tesi doctoral, s'esperava trobar diverses dades i fets. Arribats a aquest punt, cal veure si ha estat així o, pel contrari, les hipòtesis eren equivocades.

En primer lloc, s'esperava localitzar una majoria de topònims transparents enfront d'una minoria de topònims opacs. I així ha estat. Quant a topònims rurals, la gran majoria s'han pogut relacionar semànticament amb mots coneguts. Una part es relacionaven amb altres noms propis, antropònims i altres topònims. I, una altra part, amb noms comuns com ara noms referits a característiques del terreny, al conreu del terreny, a altres activitats rurals, a la situació geogràfica, a construccions diverses, a vegetals, a animals, a la cultura fluvial i a altres noms comuns. D'altra banda, una petita part, són topònims opacs, com *lo racó d'Aixerí*, *Beanta*, *racó de Cahoni*, *lo pla de Giragoix* i *lo pouet de Repis*; tanmateix, dins, d'aquests, n'hi ha un grup sobre els quals s'han llançat hipòtesis possibles: *Acaque, lo coll d'Arrutx i Coll d'Arrutx, lo salt del Rai, les Seviques* i *les Vallosseres*.

En segon lloc, semblava previsible trobar un repartiment desigual pel que fa a la quantitat de topònims conservats en diferents parts del terme. El terme de Vinebre té de 26,44 km^2 de superfície, dels quals, aproximadament 9,75 km^2 corresponen a terres incultes. La terra de conreu es reparteix en unes 3,8 km^2 de terreny de regadiu i la resta, 12.89 km^2 de terreny de secà.[355] Actualment, moltes de les terres de secà fa dècades que han deixat de ser treballades. En canvi, les de regadiu encara són conreades. A partir d'aquest fet, doncs, sembla que es podria esperar trobar molta més quantitat de topònims en les terres de regadiu, menys en les de secà i moltíssims menys en les terres incultes. Després de l'estudi, s'observa, si més no, una major densitat de noms de partides a la zona de regadiu, ja que, en menys superfície s'hi constaten molts més topònims d'aquest tipus.[356]

En tercer lloc, s'esperava localitzar força topònims provinents del substrat àrab, per tal com Vinebre pertany a la Catalunya Nova i la població musulmana s'hi va establir a mitjans segle VIII i hi va romandre fins més enllà del 1610. Vinebre, juntament amb les alqueries i poblacions de la Palma d'Ebre, la Bisbal, Margalef, Cabacés, la Torre d'Albozalag (ara de l'Espanyol), Camposines i la Fatarella pertanyien als dominis àrabs del Castell d'Ascó, súbdit del de Siurana. En la conquesta cristiana, Ramon Berenguer IV, en data aproximada de 1154, atorga als sarraïns d'Ascó i de la Ribera de l'Ebre una Carta de Seguretat que els va permetre romandre al lloc i conservar totes les seues possessions, la seua cultura, la seua religió, el seu dret i la seua organització política comunitària. Més tard, el 1610, any en què es va promulgar l'ordre d'expulsió dels moriscos dels regnes d'Espanya, el bisbe de Tortosa, Pedro Manrique, va intercedir al rei perquè en algunes poblacions de la Ribera no s'expulsés ningú. Una d'aquestes poblacions era Vinebre. Per totes aquestes circumstàncies, doncs, s'esperava que entre els topònims recollits a Vinebre n'hi hagués força que responguessin a la influència del substrat àrab. No ha estat així, ja que s'han recollit pocs arabismes, uns que són fruit de noms comuns: *los Albellons, les Almedines, l'Argilagar* i *lo pla d'Argilagar* i *los Assuts* o *les Suts*; i altres de més específics: *els Gorraptes*.

En aquesta mateixa línia, es preveia trobar algunes romanalles àrabs també en els antropònims. Es van localitzar noms de moriscos a les fonts escrites dels segles XIV i XV. D'altra banda, s'han localitzat cognoms provinents de noms aràbics: *Carim*, *Fumador*, *Maimó* i *Raduà*. En l'actualitat *Maimó* i

[355] Caldria descomptar-hi la superfície corresponent al nucli urbà.
[356] Sí que és evident, també, que les propietats en terreny regadiu són més petites, quant a superfície, que les del terreny de secà, així com les partides.

Raduà no s'han mantingut vius a la vila, *Fumador* apareix encara com a segon cognom, i *Carim* existeix com a primer i com a segon cognom avui en dia.

En quart lloc, s'esperava trobar alguns topònims i antropònims associats a la cultura fluvial, però no pas gran quantitat. S'han trobat topònims rurals directament lligats al riu: la *Barca, lo coster de la Barca, l'Embarcador, lo Galatxo* o *Riuet, Fancuixer, los Fangars, Fanguer, les Illes, la via de la Mitjana, la Platja* o *Platgeta, lo Pontó, lo Pontó de "Romero", lo Riuran* i *los Ribers*. I també s'han trobat topònims urbans: *Davall de les Ribes, la Retorna, el carrer de la Riba, el carrer del Riu* i *la travessera del Riu*. A més, també s'han recollit els noms de casa: *ca Madrilla, cal Calafat* i, potser, *ca Serreta*.

En cinquè lloc, era molt previsible trobat dificultats per localitzar fonts escrites a causa de la destrucció d'arxius durant la guerra civil espanyola, ja que Vinebre va patir la crema dels arxius municipal i parroquial a mans de grups incontrolats; i, a més, també es van cremar i destruir la gairebé totalitat dels arxius notarials de Falset i Gandesa.[357] Efectivament ha estat així; tanmateix, inesperadament, es van trobar els documents de Ca Don Joan, alguns documents conservats a l'Ajuntament i al Jutjat de Pau (actualment dipositats a l'ACRE) i un petit aplec de documentació parroquial conservat a l'ADTO.

En sisè lloc, s'esperava poder observar les característiques dialectals, sobretot fonètiques –atesa la naturales d'aquest treball–, corresponents al nord-occidental de la Ribera d'Ebre, en topònims i antropònims. I així ha estat, com es pot veure a l'apartat corresponent l'anàlisi dialectal.

En setè lloc, es preveia trobar rastres i traces de l'antic nucli urbà originari del que va ser Vilanova de Vinebre en els topònims del nucli urbà. I així ha estat, els topònims la *Cristiandat Vella, lo Perxi* i *la Viladins* (contraposats, per exemple a *la Raval*) són testimonis d'aquest nucli primigeni.

I, en vuitè i darrer lloc, s'esperava localitzar una gran quantitat de nom de casa i família, característica típica de les poblacions rurals. Efectivament, se n'han recollit 267 en una població actual d'uns 450 habitants.

Després d'haver fet aquest estudi onomàstic es constata que també la toponímia i l'antroponímia lligades a Vinebre –com la toponímia i l'antroponímia d'arreu– són fonts complementàries d'altres disciplines acadèmiques, com la història, els moviments socials i el creixement urbanístic. Un topònim urbà com *la Cristiandat Vella* dóna informació sobre el passat de la vila, segurament del moment en què els moriscos van ser forçats a convertir-se al cristianisme i esdevindre els "cristians nous". Un topònim rural com *lo coster de la Barca*, fa veure que hi devia haver un pas de barca en un indret diferent de l'actual abans que s'obstruís el braç de riu que passava per davant de Vinebre. Un antropònim com *Carim* fa pensar en l'efectivitat de la transmissió dels noms al llarg de períodes cronològics ben extensos, i en el fet que potser no tots els moriscos, amb la conversió forçosa que patiren, van canviar de nom. Topònims urbans com *la Viladins* i *la Raval*, donen informació clara sobre el creixement urbanístic d'un nucli de població, el declivi de la vigència de les viles closes i el forçós salt fora muralles a causa de la pressió demogràfica. Fets com el canvi en la manera d'anomenar les dones –i en el fet que apareguessin poc o gens en documents antics i s'anessin incorporant en els més moderns–, és una manera d'observar la consideració social que tenia la dona en els diversos períodes cronològics.

Altrament, des del punt de vista de la llengua, no cal dir que l'onomàstica és una eina valuosa, quant a la formació dels noms propis, quant a l'evolució de la llengua i quant a la dialectologia, entre altres disciplines.

[357] Vegeu Grau Pujol, Joseph M. i Manel Güell (2001): "La crònica negra de la destruciió d'arxius a la demarcació de Tarragona" a *Lligall* núm. 18

Quant a la formació de topònims, s'observa que existeixen diversos mecanismes i que tots parteixen de coses elementals que esdevenen una referència destacable, com per exemple, les característiques de l'entorn: espècies vegetals, espècies animals, característiques del terreny, conreu que s'hi fa, construccions, analogies, situació geogràfica, o per qualsevol títol dels apartats en què s'ha subdividit la part d'anàlisi semàntica dels topònims rurals. I força topònims acaben sent complementats per un antropònim, per adverbis de lloc, adjectius qualificatius o qualsevol altre títol dels subapartats en què s'ha dividit la secció de l'anàlisi formal. També s'observa que un altre mecanisme dels més prolífics de creació de topònims és el pas d'un genèric a nom propi: *los Comellars, les Illes, los Valletans, lo Campello,* etc. I un altre encara és la utilització de la preposició indicativa de genitiu *de*, que s'utilitza per a especificar força finques: *lo Gorrapte de Pere Manel, la Muga de la Capitana*, etc.

També es pot observar la importància d'alguns topònims tenint en compte com en són de prolífics a l'hora de servir per a formar-ne d'altres, com els punts de referència de *Gorrapte* o de *Sant Miquel*, per exemple.

Reprenent el fet que la situació geogràfica pot donar nom a un topònim rural, es pot observar que, evidentment, s'anomenen les realitats des del punt de vista de qui observa, per exemple, *la vall de la Torre* o *el riu de Vinebre* són el nom d'una mateix corrent hídric, per a la gent de la Torre de l'Espanyol i per a la de Vinebre; o el fet d'indicar a la dreta o a l'esquerra d'un camí (mecanisme paral·lel a dir que la riba d'un riu és la dreta o l'esquerra, des del punt de vista de cap on va el corrent) sempre es fa des del punt d'inici de Vinebre cap a un altre indret, com s'ha comentat més amunt.

Pel que fa a topònims urbans, cal pensar que els sistemes per a crear aquests noms són, força sovint, els mateixos que per als rurals: *lo Perxi* (genèric), *la Viladins* (genèric complementat amb una característica definidora), *lo Castell* (analogia), *lo carrer de les Eres* (lloc al qual condueix), *lo carrer Major* (punt de referència), *lo carrer de Dalt* i *lo carrer de Baix* (des del punt de vista del carrer principal, el de Sant Miquel), *la plaça de les Piles* (el servei d'una instala·lació com els abeuradors de les les bèsties), etc.; però, en el cas dels carrers i places que reben noms de fets o de persones, hi juga un component més discrecional i la voluntat de dedicar-los a aquests fets i persones que es consideren susceptibles de ser homenatjades d'aquesta manera: *l'avinguda de Francesc Macià, la plaça del President Lluís Companys, el carrer de Gaudí, el carrer de Serra*, etc. En aquest sentit, per exemple, es pot comentar una nova política que aviat intentarà implementar l'Ajuntament de Vinebre –segurament a partir de les directrius d'algun Departament de la Generalitat–, que intentarà promocionar els noms de personatges femenins per a alguns carrers i places de la vila.

Quant a la formació d'antropònims, s'observa que malgrat que siguem al segle XXI, la manera espontània d'anomenar la gent a partir del nom de casa –si més no en un entorn rural com Vinebre– continua viva i és paral·lela a la manera oficial d'anomenar les persones; per exemple, a Vinebre tothom sap qui és Pito de la Sussena –o com a mínim sabran que és algú de *ca l'Assutzena*–, però no tothom en sap el prenom i els cognoms.

Finalment, de cap manera voldria acabar aquestes conclusions desaprofitant l'oportunitat de manifestar la meua gran satisfacció per haver pogut contribuir, amb aquest modest estudi, a la salvaguarda del patrimoni immaterial que configuren els nostres noms de lloc i de persona. I per haver-ho pogut fer des de la Ribera d'Ebre, territori que, fins a dia d'avui, només compta amb dos onomàstiques publicades: la de Benissanet –publicada l'any 1980– i la de Rasquera –publicada el 1988.

També vull fer palès que em sento privilegiada per haver pogut comptar amb el mestratge de Ramon Amigó, l'onomasiòleg català per excel·lència, que va crear escola al Camp de Tarragona i, de retruc, a la resta de comarques del sud de Catalunya.

15. Annexos

Llistat dels topònims agrupats per genèrics[358]

Toponímia relativa a l'ésser humà i a la seua activitat

Nucli urbà

Carrers o places

Ajuntament, la plaça de l'
Aubagues, l'avinguda de les
Baix, lo carrer de
Barranc, carrer del
Calvari, lo carrer del
Calvari, la travessera del
Carrerada, la
Carrerada, lo carrer de la
Carreró, lo
Castell, lo carrer del
Catalunya, la plaça de
Cine, lo carrer del
Constitució, la plaça de la
Creu, la
Creu, la plaça de la
Dalt, lo carrer de
Enric d'Ossó, l'avinguda d'
Enric d'Ossó, lo passatge d'
Eres, lo carrer de les
Escoles, lo carrer de les
Església, lo carrer de l'
Església, la plaça de l'
Forn, lo carrer del
Francesc Macià, l'avinguda de
Gats, lo carrer dels
Gaudí, lo carrer de
Horta, lo carrer de l'
Josep Salamé, carrer de
Lleida, lo carrer de
Major, lo carrer
"Matadero", la plaça del
"Matadero", la travessera del
Mur, carrer del
Nou, lo carrer
Palmera, la plaça de la
Pau Casals, l'avinguda de
Pescateria, lo carrer de la
Piles, la plaça de les
Plaça, la
Plaça, lo carrer de la
Portal, lo carrer del
Portal del Camí que va a la Torre, carrer del
Portella, carrer de la
Portellets, lo carrer dels
Portellets, els
President Lluís Companys, la plaça del
Quatre Barres Catalanes, l'avinguda de les
Rei, la plaça del
Riba, carrer de la
Riu, lo carrer del
Riu, la travessera del
Sant Miquel, lo carrer de
Sant Miquel, la travessera de
Senieta, carrer de la
Serra, lo carrer de
Sindicat, lo carrer del
Sol, lo carrer del
Torre, lo carrer de la
Torre, la travessera de la
Unió, carrer de la

Edificis

"Abelardo", lo molí d'
Abadia, l'
Barracons, los
Casa de la Vila vella, la
Casa de la Vila, la
Casa Gran, la
"Cassino", lo
Comandant, cal
Convent, lo
Don Jaume, ca
Don Joan, ca
Escoles, les
Granja, la
Joansant, lo molí de
"Madres", ca les
"Matadero", lo
Mesquita, la
Metge, cal
Monges, ca les
"Padre Fundador", cal
Presó, la
Ricatxons, lo molí de
Roc,lo molí de
Roer, lo molí de
Sala del Cine, la
Sastra, lo molí de la
Sindicat, lo
Trinquet, lo

[358] Igual com a l'inventari onomàstic, no duen article davant del genèric els topònims recollits exclusivament de font escrita. A més, es presenten en cursiva els exotopònims.

Trullets, los
Xop, lo molí de

Barris o zones

Bancal, lo
Castell, lo
Cristiandat Vella, la
Davall de les Ribes
Raval, la
Raval de l'Horta, la
Viladins, la

Altres

Abeuradors, los
Altre Món, l'
Bars, los
Cap de la Cristiandat
Cap dela Plaça o Cap de la Plaça de l'Església
Cementiri, lo
Colomer, lo corral del
Creu del Colomer, la
Cristiandat Vella
Estenedors, los
Mina, la
Morereta, la
"Parque", lo
Pepió, lo corral de
Perxi, lo
Piscines, les
Recer, lo
Retorna, la

Edificis i construccions fora del nucli urbà

Aljubs

Arcisa, l'aljub de l'
Carranco, l'aljub del
Catrinya, lo bassot de
Cova de Pep de Leli, l'aljub de la

Basses

Animer, la presa de l'
Cànem, la bassa del
"Pantano", lo
Reg, la bassa del

Masos

Animer, lo mas de l'
Ater, lo mas d'
Benjamí, lo mas de
Biscaia, lo mas de
Cabirons, lo mas de
Cabirons de Fornera, lo mas de
Capitana, lo mas de la
Clauetes, lo mas de
"Conde", lo mas del
Covera, lo mas de
Eixalella, mas d'
Eixalello, lo mas d'
Escrivà, lo mas de l'
Framut, mas de
Gorrapte de Bieto, lo mas del
Illa del Comandant, lo mas de la
Manel de l'Aleixa, lo mas de
Manet, lo mas del
Marina, lo mas de
Miranda, lo mas de
Muga de Negret, lo mas de la
Negret, lo mas del
Ossó, lo mas d'
Pava, lo mas de la
Pelat, lo mas del
Pepet, lo mas
Pepo, lo mas de
Pepo de la Lira, lo mas de
Pere Manel, lo mas de
"Perrilla", mas de
Racó del Moro, lo mas del
Ramon de la Menya, lo mas de
"Romero", lo mas de
Sanç, lo mas de
"Sandinyo", lo mas de
Serra, lo mas de
"Silo", mas de
Te, lo mas de
"Xitxurrín", lo mas de

Molins

Comandant, lo molí del
Criveller, lo molí del
Don Jaume, lo molí de
Don Joan, lo molí de
Ferro, lo molí del
Hortet, lo molí de l'
Jaume Perot, lo molí de

Ponts

Fava, lo pont de la

Pous

Hortet, lo pou de l'
Horts, lo pou dels
Repis, lo pouet de

Recs

Nou de la Torre, lo rec
Torre, lo rec de

Altres construccions

Barca, la
Central, la
Colomer, lo corral del
Manet, lo corral del
Embarcador, l'
Nuclear, la
Olla, lo corral de l'
Sant Miquel, l'ermita de

Camins

Almedines, camí de les
Ascó, lo camí d'
Assuts, lo camí dels
Barca, la carretera de la
Cabacés, lo camí de
Canelles, camí de
Cap del Pla, camí del
Cap del Pla, sendera del
Coll d'Arrutx, lo camí de
Coll de Cabacés, camí del
Comellars, lo camí dels
Comellars Enmig, camí dels
Contesa, camí de la
Coster de la Barca, lo camí del
Davall de les Cases, camí de
Eixalelles, lo camí de les
Esclapers, lo camí d'
Flix, lo camí de
Flix a Cabacés, camí de
Font de "Perrilla", camí de la
Garcia, lo camí de
Garcia, la carretera de
Garcia a la Torre de l'Espanyol, camí de
Gorrapte, camí de
Gorraptes, lo camí dels
Horta, camí de l'
Horta de Baix, camí de l'
Horta de Dalt, camí de l'
Horts, lo camí dels
Lleida, camí de
Mitjana, via de la
Mugues, lo camí de les
Mugues, lo passador de les
Mugues de Baix, camí de les
Obacs, lo camí dels
Obagues, lo camí de les
"Passo de Ganado", lo
Palma, lo camí de la
"Pantano", camí del
Pedruscall, lo camí del
"Perrilla", camí de
Pi, la drecera del
Planes, lo camí de les
Planes de Flix, lo camí de les
Plans, lo camí dels
Quatre Camins, los
Rengs, lo camí dels
Sant Antoni, sendera de
Sant Miquel, lo camí de
Sant Miquel a Sant Antoni, camí de
Serra, camí de la
Solana, camí de la
Terrers, camí dels
Torre, la carretera de la
Torre, lo camí de la
Torre de l'Espanyol a Flix, camí de la
Torre de l'Espanyol a Gorrapte, camí de la
Torre de l'Espanyol a la Palma d'Ebre, camí de la
Tossals, lo camí dels
Valletans, lo camí dels
Vallosseres, lo camí de les
Vuitenes, lo camí de les

Toponímia relativa al medi físic
Oròmins

Colls

Arrutx, lo coll d'
Baixest, coll de
Beanta, lo collet de
Cabacés, coll de
Colls, els
Davant, coll de
Rabosa, lo pas de la

Coves

Coloms, la cova dels
Cremats, la cova dels
Dona, la cova de la
Foradada, la cova
Fum, lo forat del
Mano, la cova del
Marta, la cova de
Pep de Leli, la cova de
Ribellet, la cova de
Teixidors, la cova dels
Vallossera de Cent-i-u, la cova de la

Cims

Canta-ranes, la punta de les
Cogulleta, la punta de la
Empiltres, la punta dels
Frare, la punta del
"Jaime"
Roqueta, la punta de la
Tossal del Francès
Tossal Gros, lo
Tossals, la punta dels

Roques

Bruixeta, la
Campana, la
Cap del Pla, la roca del
Frare, la roca dels
Gall, la roca del
Moro, la roca del
Mugrons, los
Sol, la Roca del

Serres

Albellons, la serra dels
Canta-ranes, la serra de les
Caret, la serra de
Comuna, la serra
Cova Foradada, serra de la
Gorraptes, la serra dels
Obacs, la serra dels
Obagues, la serra de les
Pereroles, serra de les
Planes, la serra de les
Rovelló, la serra del
Tormo, lo

Altres

Acaque
Aixerí, lo racó d'
Argilagar, lo pla d'
Arrutx, la costa de coll d'
Ase, lo pas de l'
Bessona, la costa de la
Pena, la riba de la
Giragoix, lo pla de
Pla, lo cap del
Ram, lo cap del
Salve, la

Hidrònims

Cursos d'aigua

Aiguamoll, l'
Barranquet de Roer, lo
Barranc, lo
Ebre, l'
Espena-rucs, lo barranquet d'
Galatxo, lo
Gorraptes, la vall dels
l'Horta, vall de
Horts, la vall dels
Lladres, lo barranquet dels
Mare de Déu de la Vall, barranc de la
Martí, la vall de
Mugues, barranc de les
Oliver, barranc de l'
Palma, la vall de la
Riu, lo
Riuet, lo
Socarrat, lo barranc del
Torre, riu de la
Torre, la vall de la
Vall, la

Fonts i mines

Abelarda, la font de l'
Beanta, la font de
Cardona, la font de
Neno, la font del
"Olivero", la mina d'
Sant Miquel, la mineta de
Valero, la font de
Vicentet, la fonteta de
Xamell, la mina de

Altres

Cases, lo salt de les
Cases, lo toll de les
Rai, lo salt del
Vall, lo salt de la

Noms de paratges, indrets i llocs del medi físic en general

Partides

Albellons, los
Almedines, les
Almedines i Mallols
Arena i Malló
Arenes
Argilagar, l'
Arrutx
Assuts, los
Ater
Beanta
Camí de l'Horta
Camí del Coll de la Contesa
Camí del "Pantano"
Camí de la Torre

Canelles, les
Canta-ranes, les
Clot, lo
Coll d'Arrutx
Comellans, los
Contesa, la
Coster de la Barca, lo
Cova, la
Empiltres, los
Fangars, los
Fanguer
Font de la Seque, la
Font de la Séquia
Fontjuanes, les
Fontsusana
Fra, lo
Freginals, los
Gorraptes, los
Gorraptes Més Amunt, los
Horta, l'
Horta d'Ací Deçà
Horta de Baix, l'
Horta de Dalt, l'
Horta de Vinebre
Hortes
Horts, los
Illes, les
Jardins, los
Jardins de Dalt
Mallols, los
Mallols i Almedines
Mallons, los
Molí Vell, lo
Mugues, les
Mutxoles, les
Obacs, los
Obagues, les
Obaguets, los
"Pantano"
Partida, la
Pedruscall, lo
Pedruscall i Hort d'Ací Deçà
Pereroles, les
Pla de Baix
Planes, les
Planes de Flix, les
Planetes
Planots, los
Plans, los
Plans de Vinebre
Portella, la
Prop la Vila
Rabadans, los
Raboses, Planes i Obagques
Ribers, los
Ribers i Horta de Baix
Roqueta
Salada
Salador
Salve, la
Sant Miquel
Sequer de l'Era
Seviques, les
Seviques i oliverets
Seviques i Pedruscall
Sénies, les
Sequer, lo
Sequer de l'Era, lo
Sorteta, la
Sortetes i Freginals
Sortetes, Vuitenes i Canelles
Sorts, les
Suts, les
Tancat, lo
Terrer, lo
Timonal, lo
Torre, la
Tossal i Valldosera
Tossals, los
Valls, les
Valldosera
Valletans, los
Vallosseres, les
Vuitenes, les

Altres terrenys i finques

Abella, l'obac d'
Ascladors, los
Assut de Dalt
Assut de Més Amunt
Assut de Més Avall
Bancal, lo
Barca, la
Barranquet, lo
Barranquet de Roer, lo
Bassa, la
Blaions, racó dels
Burreta, la
Burreta de les Monges
Cahoni, racó de
Camanel
Camí de l'Horta
Camí de la Torre
Camí del "Pantano"
Campello, lo
Canella de Dalt

Canta-rana de Baix
Canta-rana de Dalt
Canyella, la
Cap del Ram, lo
Carrasca
Clot, lo
Coa de Cent-i-u, la
Coll de la Contesa
Colls
Colomer, l'era del
Comellar de Macip,lo
Comellar de la Minga, lo
Comellar de Pep de "Carlos", lo
Comandant, lo bosc del
"Conde", l'obac del
Costa del Sanç
Cova del Corredor, racó de la
Covarxons, los
Coves, les
Don Joan, lo bosc de
Don Joan, l'era de
Embarcador,l'
En Jaume Més Amunt
En Jaume Més Avall
Eres, les
Espantaguerres, racó d'
Fancuixer
Fanguer
Fanguitxer de Pelinxo, lo
Fornera, l'era de la
Forneret, l'era del
Fuster, l'obac del
Gorrapte de Barrugo, lo
Gorrapte de Baix
Gorrapte de Barrugo
Gorrapte de Bieto, lo
Gorrapte de Bolva
Gorrapte de "Bruno"
Gorrapte de Don Jaume
Gorrapte de Jan
Gorrapte de Joansant
Gorrapte del Barber
Gorrapte del Forneret
Gorrapte del Fusteret
Gorrapte de Manel de l'Aleixa
Gorrapte de Paradell
Gorrapte de Pepet d'Estivill
Gorrapte de Pere Manel
Gorrapte de Serra
Gorrapte de Serreta
Gorraptet
Gorraptet de Colí
Guinaus, racó dels
Hort de Dalt
Hort del "Blanco"
Hort de les Ànimes
Hort del Senyor
Hort de Més Amunt
Hort Secà
Hortet de ca Don Jaume, l'
Hortets
Illa d'Agustí Valls
Illa Davant les Roques
Illa de Baix
Illa de Dalt
Illa de Davant dels Mollons
Illa de Domènech
Illa de Don Joan
Illa de Don "Pio"
Illa de Joan Domènech
Illa del Comandant
Illa del Rector
Illa del Senyor Domingo
Illa del Tau
Illa de Teixidor
Illa Gran
Illeta de "Valentino"
Jardí de Baix
Jardí del Mig
Joan de Bieto, l'obac de
Malló del Forneret, lo
Malló del Manet, lo
Mallonet
Martí, l'era de
Martins, racó dels
Mata, l'obaga de la
Mina, la
Molí Vell, lo
Moro, lo racó del
Muga de Biscaia, la
Muga del Blaió, la
Muga de Joansant, la
Muga del Negret, la
Muga de la Capitana, la
Muga de Marta, la
Muga de Martí, la
Muga de Miranda, la
Muga de Pelinxo, la
Muga de Pepo, la
Muga de Pere del Blaió, la
Muga de Perelló, la
Muga de Pere Manel, la
Muga de Roer, la
Muga de Sanç, la
Mugues Altes
Negret, l'era del

Obac del Conde
Obac del Fuster
Obac de Pere l'Arsís
Obac de Vilassa
Obaga de la Mata, la
Obaguets, los
Oliverets
"Olivero", l'era d'
Pava, racó de la
Pere l'Arcís, l'obac de
Pererola de Dalt
Pi del Guarda, lo
Pi de Roer, lo
Pla de Dalt
Pla de l'Apotecari
Pla de la Sila
Pla de la Sorteta
Pla de la Vinya
Pla de la Vinya Jove
Pla de les Roquetes
Pla dels Ametllers
Pla de Marc
Pla d'en Jaume
Pla de Pere Joanet
Pla de Tarragó
Pla Gran
Plana de la Lloba
Planes i Planetes
Planes Més Amunt
Planes Més Avall
Planeta, la
Platgeta, la
Platja, la
Poblat ibèric, lo
Pontó, lo
Pontó de "Romero", lo
Quadro, lo
Quicot, la pedrera de
Raboses, les
Raboses de Baix
Recer de Salamé
Rengs, los
Rengs dels Olivers
Sénia de Jaume Perot, la
Sénia de la Menya, la
Sénia del Comandant
Sénia de Martí, la
Sénia d'Oliverets
Senieta, la
Senyoretes, les
Sepiello, lo
Sequer, lo
Socarrat Vell, lo
Solà d'Albarca, lo
Solà de Ratera, lo
Sorteta, la
Tallera, la
"Vado", lo
Vall dels Graus
Valletà de l'"Alberto", lo
Valleta de Don Jaume, la
Valletà de Joan de Martí, lo
Valletà de Pep de Leli, lo
Valletà de Joan de Martí, lo
Vallossera de Cent-i-u, la
Vedat, lo
Vilassa, l'obac de
Vinyeta
Vuitenes dels Ametllers

Arbres

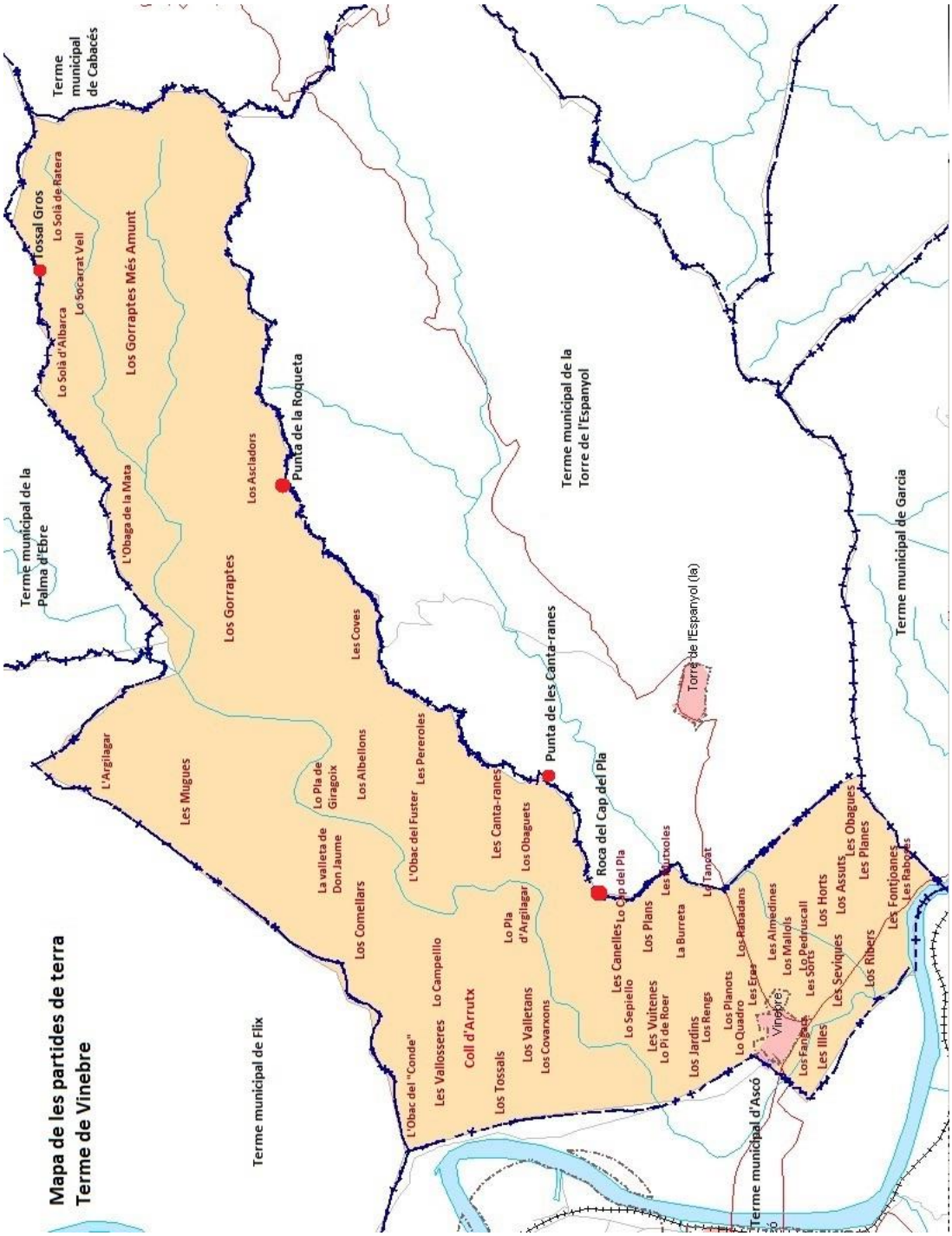
Canella del Roig, l'oliver de la
Canella del Roig, lo pi de la
Comandant, lo bosc del
Don Joan, lo bosc de
Dotze Apòstols, los
Garcia, lo garrofer de
Jaume Perot, los àlbers de
Obac del Fuster, lo pi de l'
Perot, lo pi de
Roer, lo pi de
Mare de Déu, l'oliver de la
Sant Miquel, lo xiprer de

Topònims que no pertanyen al terme municipal de Vinebre

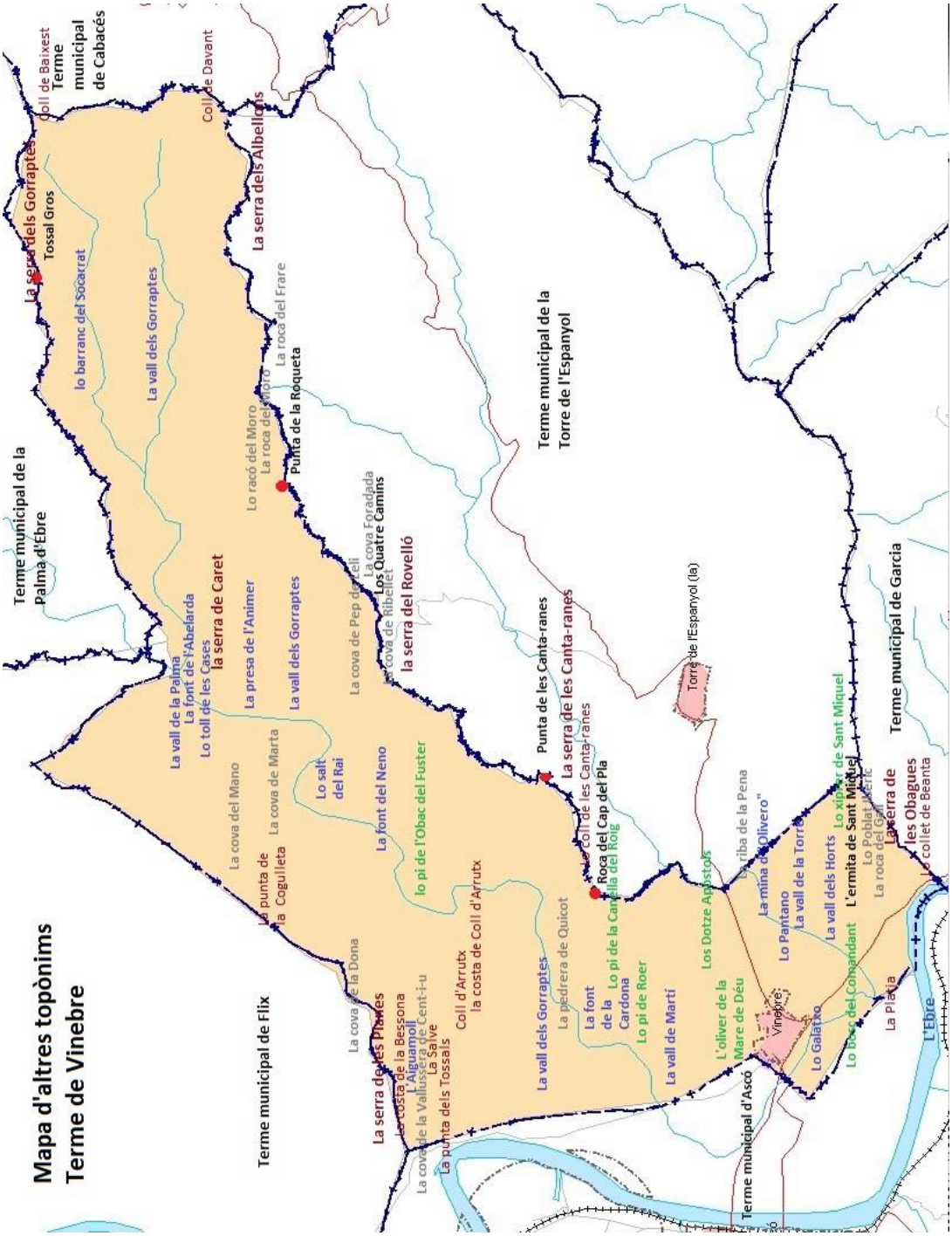
(S'apleguen aquí per motius pràctics, malgrat que també són inclosos en els llistats anteriors)

Ater, lo mas d'
Barca, la
Beanta
Beanta, la font de
Campana, la
Central, la
Coloms, la cova dels
Conde, mas del
Cremats, la cova dels
Fum, lo forat del
Jaume Perot, molí de
Mugrons, los
Nuclear, la
Pas de l'Ase, lo
Platja, la (o la Platgeta)
Planes de Flix, les
Roer, lo molí de
Sénies, les
Sol, la Roca del
Tormo, lo

Mapa de les partides de terra

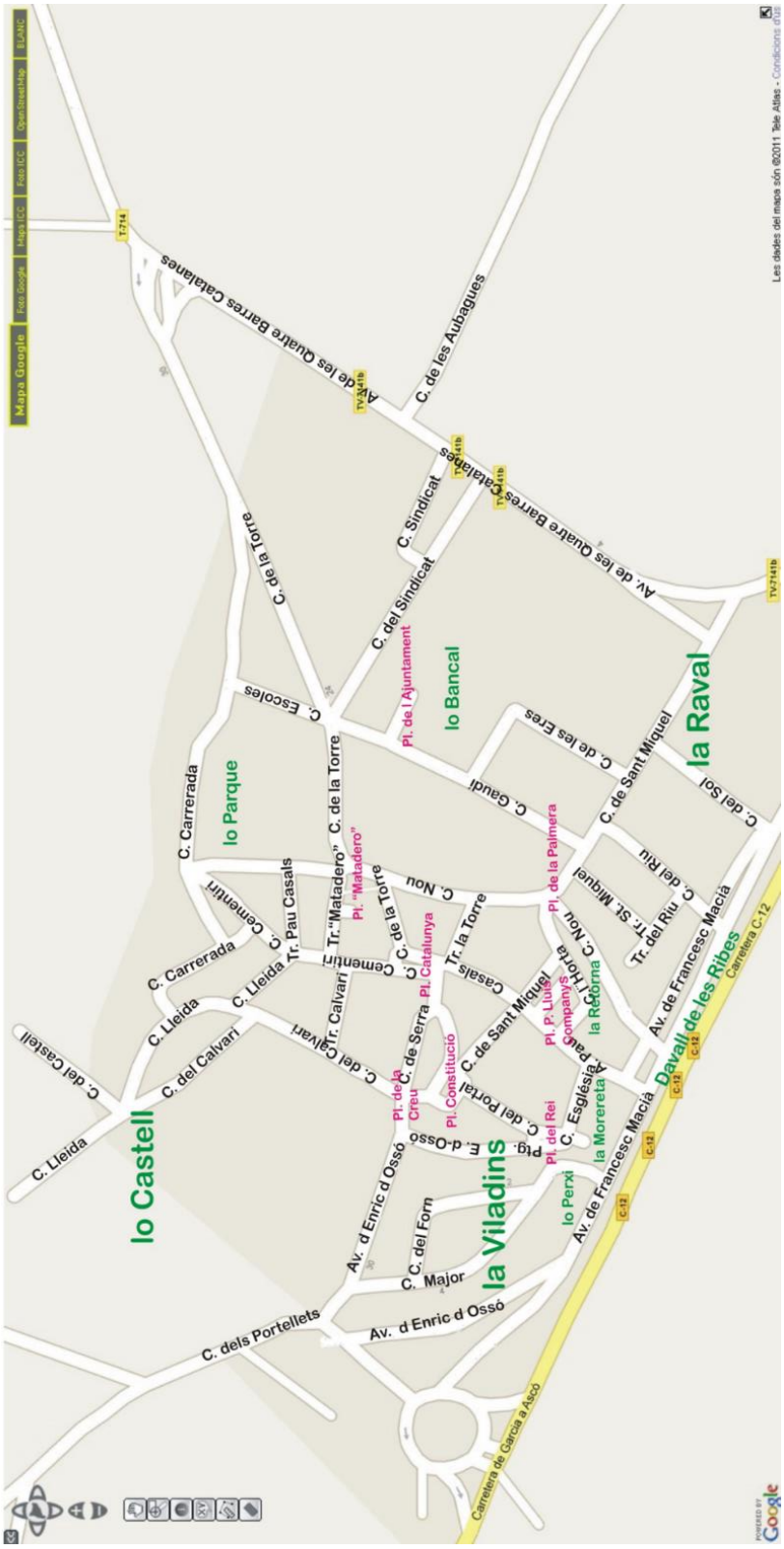

Mapa d'altres topònims[359]

[359] En blau, cursos hídrics; en marró serres, colls i pics; en verd, arbres; en gris, coves, roques, etc.; en negre, punts referencials.

Carrerer de Vinebre

Ubicació dels noms de casa

La Viladins

Carrer Major

1. Ca la Tia Marieta del Perxi = Ca la Tia Marieta del Baster = Ca l'Esperança
2. -
3. Ca Pubill
4. Casa de la Vila Vella
5. Ca Carranya
6. Corral de l'Angelita de l'Esquirola = Farmàcia
7. Corral de Targa
8. Ca la Rossa
9. Ca l'Aleixa
10. Ca Pepió
11. Ca Benito l'Albardoner
12. Ca Don "Adolfo" = Cal Carreter
13. Ca la Serossa
14. -
15. Ca la Tia Paula de Daniel = Ca l'Arcisa
16. Ca Quico Maria
17. Ca Cavaller
18. Ca Don "Pio"
19. Ca Don Jaume del Cantó = Casa Museu de Sant Enric d'Ossó
20. Ca Martí = Ca Ramonet de Roer
21. Ca la "Issidora"
22. Ca l'Embuder
23. Ca Fumador
24. Ca Targa
25. Ca Murremus
26. Ca Maria del "Sinaro"
27. Ca Marta

Carrer del Forn – Av. Enric d'Ossó

28. Ca Severino
29. -
30. Corral de ca Roer
31. Celler de ca Targa
32. Ca Paradell
33. Ca Joan de Jordi = Ca la Tia "Generosa" la Santa
34. Ca l'"Anita de Lucia"
35. Ca l'"Anita de Felico"
36. Ca "Camilo"
37. Ca Jordi del Racó
38. Ca Joan de la Mirona
39. Ca Roer
40. Ca "Juanito" del Manet
41. Ca Tite Mingo
42. ca Joan de "Felico"
43. Ca Cisquet del Blaió
44. Convent = Ca les Monges = Ca les "Madres"
45. Corral de ca Martí
46. Ca Quicot
47. La Senieta = la Granja

Tr. Enric d'Ossó– Av. Enric d'Ossó

48. Ca la Pastora = Ca Maria del Pastor
49. Ca la Mirona
50. Ca la Sorda = Ca Joan de Bieto
51. Ca Lluís de Bieto
52. Ca la Carima = Ca Miquel del Mano
53. Los Trullets
54. -
55. Ca "Juanito" de Marta
56. –

C. del Portal

57. Ca Vencis
58. Ca Don Joan
59. Ca Serreta = Ca Sènsio
60. Ca Perot
61. Ca Macià
62. Ca Calavera
63. Ca l'Esquirol
64. Ca Seròs
65. L'Església

C. de l'Església

66. L'Abadia
67. Cal Comandant
68. Ca Joan de Martí

La Plaça

Pl. del President Lluís Companys –C. de Sant Miquel – C. de la Torre – C. de Serra – Pl. de la Constitució

1. Ca l'"Olivero"
2. Ca la Rossa Serraneta d'Ascó = Ca "Benito"
3. Ca "Santiago" l'Esquilador
4. Ca la Petxa = Ca Miró
5. Ca Pere Manel = Ca Roseta Leli
6. Ca "Teodoro"
7. La Casa Gran = Ca Victoret
8. Cal Forneret
9. Cal Nen de Felip
10. Ca Pep del Blaió
11. Ca "Petxo"
12. Cal "Brasilenyo"
13. Ca Joan de "Pepe"
14. –
15. Ca la Carima
16. Ca "Maurício"
17. Ca la Ploradora
18. Ca la Menya
19. Ca la Mirona
20. Ca Romero
21. Cal Corretger
22. –
23. Cal Teblo = Ca Serra
24. Ca l'Aleix
25. Ca Leli
26. Ca Roc = Ca Xufes
27. Ca la Minga
28. Ca Ramon de la Menya
29. Ca Quico Culot
30. Ca l'Ermità = Cal Pintor
31. Ca Perot
32. Ca Miquel de "Bienvenida"
33. –

C. Pau Casals – C. de l'Horta – Pl. Del President Lluís Companys – C. de St. Miquel – C. Nou

34. Ca Butxaca
35. Ca "Carlos"
36. Ca Targa
37. Ca Francisca la Lira
38. Ca Serafí
39. Ca Candro
40. Ca Rita
41. Ca Felip de Cassol
42. Ca Miquel de "Romero" = Ca Jordi = Ca Tereseta Jordi

43. Ca “Miguelito”
44. Ca la Pastoreta
45. Ca l’Estudianta
46. Ca Bolloni
47. Ca Jep
48. Ca “Rossita” la Minga
49. Cal Mano
50. Caseta de l’”Olivero”
51. Ca Marianeta

51 bis. Cals Beantos = Ca l’Argilaga

52. Ca “Juanito del Manet”
53. Botiga de cal Joanet
54. Ca Patoi
55. Ca Ramon de Martí
56. Ca l’Arbó
57. Ca Minguet de la Tana
58. Ca la Rossa
59. Ca Peremanel
60. Ca “Maurício”
61. Ca Pep del Metge
62. Ca “Màrio”
63. Ca la Sabatera
64. Corral de ca Perot
65. Cal Cadirer
66. Molí de ca Roc
67. Ca la Tia Amèlia = Ca “Benjamín” = Ca la Tia Calamanda
68. Ca “Abelardo”
69. Ca Pau
70. Ca Ximarro
71. Ca Daniel
72. Ca Macip
73. Ca Don Jaume

La Raval

Carrer de Sant Miquel

1. Cal Joanet
2. Ca Joan de Xop
3. Ca la Barcelonina
4. Ca "Meliton"
5. Ca la Tia Escolàstica
6. Ca la Tia Morena = Ca Morena de Jordi = Ca Jordi
7. Ca Pepió
8. Ca Somerí
9. Cal Negret
10. Ca la Capitana

10 bis (Cal Rabosot)

11. Cal Menescal =Ca l´"Eugenio"= Cals de la Palma
12. Ca les Pavones
13. Ca la Sastra
14. Ca Macip = Ca Xamon= Cal Mestre
15. Ca Jaume el Nen = Ca Carmeta del "Cassino" o ca la Cassinera
16. Ca Picardies
17. Cal Francesc
18. Cal Marxant = Ca Jaume el Ros
19. Pallissa de l´Àurea
20. Corral de la Santa
21. Ca Tari
22. Ca la Tia Ramona el Sinaro
23. Ca "Teodoro"
24. Ca la Cinta de Salamé
25. Ca la Tia Pilar de Filimina = Ca Salamé
26. Corral de la Tia de Calavera
27. Ca l'Escolàstica
28. Corral de "Petxo"
29. Ca la Trini
30. Ca la Pili de Bieto = Ca "Mariano" de Bieto
31. Ca Vencis = El Xalet = Bar de St. Miquel
32. Granja de Miquel de "Romero" o de l´Àurea = Bar Les Pereres

68. Consultori mèdic, equipament municipal

Carrer de les Eres

33. Ca "Dionísio"
34. Ca Busom
35. Ca Catrinya
36. Ca Pasqual = Ca Xufes
37. Ca "Perunyo"
38. Corral de cal Mano

39. Ca Daniel = Ca “Lolita” de Daniel
40. Ca Baltasar
41. Ca “Lolita” Macià
42. Corral de ca Leli
43. Ca la Manela
44. Ca “Pio”

Carrer del Sol

45. Ca Rafel
46. Corral de ca “Olivero”
47. Ca la Tia Morena
48. Ca Teresina Jordi
49. Ca la Petxa
50. Lo Racer de cal Comandant

Carrer del Riu

51. Ca Xufes
52. Cal “Neno”
53. Ca la Biava
54. -
55. Ca “Pepe”
56. Ca la Tia Adelina
57. Ca “Camilo”
58. Ca Carrillo
59. Ca Bolva
60. Cal Roio
61. Ca Jordà
62. Ca “Blanco”
63. Ca “Ricardo”
64. Ca Minguet de la Tana
65. Cal Mafo
66. Ca Madrilla

Travessera del Riu

67. Ca la Carla
69. ca l’Elisabet de les Mafes
70. Cal Calafat
71. Ca Galan(t)
72. Cal Coco
73. Ca la Camila
74. Ca Romero

Travessera de Sant Miquel

75. Corral de l’“Eugénio”
76. Ca Salvador de la Rossa
77. Ca l’”Aleman”
78. Cal Mano
79. Ca Jep
80. Ca “Alberto”
81. Ca Miquel del Francès
82. -
83. -

Lo Castell

C. del Calvari – Tr. del Calvari – C. del Cementiri – Tr. del "Matadero"

1. Ca "Petxo"
2. Ca la Tia Teresa de ca Xop
3. Ca Agustí de la Serossa
4. Cal Coix
5. Ca la Llebra
6. Ca "Mariano" Butxaca
7. Magatzem de cal Roig
8. Ca Modesta
9. Ca "Panyero"
10. Ca Carolina
11. Cal Roig
12. Ca Roer
13. Ca Perelló
14. –
15. –
16. Ca l'Hostal
17. Ca Xurrac
18. Ca Pau
19. –
20. Cal Secretari = Cal Baster
21. Cinema de ca la Xopa
22. Ajuntament vell = Escorxador = Pescateria =equipaments municipals
23. Ca Manuel
24. Ca Cabirons
25. Ca Miquel de Filimina
26. Cal Blaió
27. Ca la Xopa
28. –
29. Cal Teblo
30. Ca la Santa
31. Ca Xop
32. Ca Miquel del Ros
33. Ca l'Àurea
34. Ca Modesta

Carrer de Lleida

35. Ca l'"Arturo"
36. –
37. Ca Palònia
38. Corral de ca la Rossa
39. Ca Teodora
40. Ca Melitxa = Cal Sinaro
41. Ca Miranda
42. Cal Ros = Ca l'"Adélio"
43. –
44. Ca Maria Cintet
45. Cal Nen de Xarrep = Ca Clemència
46. Cal Ros = Ca "Pepe" de Clemència
47. Cal Digo = Ca la Ratxeta
48. Ca Poquet
49. Ca la Catra
50. Ca Serreta
51. Ca l'"Ambróssio"
52. Ca "Paquet"

Lo "Cassino"

C. de la Torre- C. de Gaudí – C. del Síndicat – C. de les Escoles

1. Ca Miquel de Butxaques
2. Ca Felip de la Sicona
3. Cal Guarda
4. Ca Cent-i-u
5. Lo "Cassino" = l'Ajuntament
6. La Sala del Cine
7. Corral de Serafí
8. Corral de Francisca la Lira
9. Ca Carmeta del "Cassino"
10. Corral de ca Manuel
11. Corrald e ca "Olivero"
12. Ca Miquel de la Mirona
13. Ca Catxoi
14. Granja de la Mercè de Manero
15. Granja del Forneret
16. Ca Miquel de Butxaques
17. Corral de ca Miranda
18. Ca "Juanito" el Coix
19. Corral de Pere Manel
20. Ca Martí de Carmeta
21. Cal Xoro
22. Ca Miquelet de l'Esquirola
23. Ca Quico Butxaques = Ca Rosa Morremus
24. ca la Xopa
25. Pista Poliesportiva
26. Sindicat

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
L'ONOMÀSTICA DE VINEBRE
Sílvia Veà Vila

Ortografia dels cognoms

	S. XIV	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XVIII	S. XIX	S. XX
Abellà/ Abella					Abellà	Abella	
Alabart						Alabart	
Aleu							Aleu
Algueró							Alguero
Altariba			Altariba	Altariba 50% + Altarriba 50%[360]			
Álvarez						Alvares	Álvarez
Amorós						Amorós	Amorós 90% + Amoros 10%
Arbó					Arbó	Arbó	
Argany						Argany	
Argilaga					Argilaga	Argilaga	Argilaga
Arnau					Arnau		
Artal				Artal		Artal	Artal
Balle	Balle						
Ballester	Balester						
Bartolomé				Bartolomé			Bartolomé
Batalla						Batalla	
Baptista					Batiste		
Berard	Berart						
Bestrus					Bestrus		
Biarnau						Biarnau	
Biarnès					Biarnes 50% + Biarnés 50%	Biarnés	Biarnés
Biau					Biau		
Bieto				Bieto	Bieto	Bieto	Bieto
Billor				Billora 50% + Billor 50%			
Billot			Billot	Billot			
Blai						Blay	
Bonamic	Bonamich						
Borràs						Borrás	Borrás
Bosch					Bosch	Bosch	Bosch
Bru						Brú	
Busom							Busom
Careta	Careta						
Carim			Carim	Carim	Carim	Carim	Carim
Caçador						Casadó	

[360] Els percentatges d'aquesta taula només són aproximats.

	S. XIV	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XVIII	S. XIX	S. XX
Castellví						Castellví 50% + Castellvi 50%	
Catxella						Cachella	
Cavaller					Caballé 33% + Cavallé 33%+ Cavalle 33%	Cavallé	Cavallé 90% + Caballe 10%
Cebrià					Cebriá		
Cerdà	Çerdà 44,5% + Cerdà 55,5%	Cerdà					
Cervelló					Cervelló 50% + Cervello 50%	Cervelló 71,5% + Servelló 28,5%	Servelló 61% + Cervelló 28% + Cervello 5,5% + Servello 5,5%
Colomer						Colomé	
Cornet			Cornet				
Cugat					Cugat		
Dambur		Dambur					
Dolç							Dols
Domènec	Domèneg	Domenech	Domenech 84% + Domenec 16%	Domenech	Domenech 81%+ Domenec 19%	Domenech	Domenech 75% + Domènech 25%
Domenjó				Domenjo			
Escoda						Escoda	
Espanyol		Spanyol					
Espardenyer						Espardeñe	
Esquirol					Esquirol	Esquirol	Esquirol
Estivill						Estivill	Estivill
Ferreny					Ferreny		
Ferrer	Ferrer		Ferrer	Ferrer	Ferre 67% + Ferrer 22% + Ferré 11%	Ferré 67% + Ferre33%	Ferré 59% +Ferre 41%
Ferrús		Ferrussa 33% + Ferrus 67%		Ferrus	Ferrus		
Fígol				Figol			
Forns							Forns

	S. XIV	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XVIII	S. XIX	S. XX
Fortuny						80% Fortuny + Fortunñ 20%	Fortuny
Fortunyo				Fortunyo	Fortuño		
(de) Fraga	de Fraga						
Franquet						Franquet	
Fumador							Fumadó
Garcia						Garcia	
Gassol							Gasol
Gibert		Gibert	Gibert + 33% Gibertes	Gibert			
Gironès						Girones 50% + Gironés	Gironés 71% + Girones
Gisbert						Gisbert	Gisbert
Gonzàlez			Gonçales	67 % Gonsales + 16,5% Gonçales + 16,5 %Gonsalez	50% Gonsales + 33% Gonzales + 17% Gonzalez	Gonzales	94,5% Gonzales + 5,5%Gonzalez
Grau						Grau	
Guajardo							Guajardo
Guinau						Guinau	
Heredia				Heredia			
Homdedéu						Homdedeu	Homdedeu
Jardí				Jardi	Jardi	Jardí	
Jordà					67% Jorda + 16,5 Jordá+ 16,5 Jordà	75% Jordá + 25 %Jordà	57% Jorda + 43%Jordá
Jornet	Jornet	Jornet		Jornet	Jornet	Jornet	Jornet
Julia						Julia	
Jumet			Jumet				
Laplana							Laplana
Lletxa				67% Lletxa+ 33% Llecha		Lecha	
Llorenç						Llorens	
Lois			Lois				
Loscos							Loscos
Macià			Macià		Massia		
Macip		Macip	Macip	Macip	Macip	Masip 90% + Macip 10%	Masip
Maçó	Maçó						
Maimó						Maymó	Maimó

	S. XIV	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XVIII	S. XIX	S. XX
Manero						Manero	
Manuel					Manuel		
Marc			Marc	March 75% + Marc 25%			
Marcó						Marcó	
Martí		Martí	Martí	Martí 50% + Marti 50%	90% Marti + 10% Martí	83% Marti + 17% Marti	Martí
Masdeu						Masdeu	Masdeu
Matia			Mathia	Matia			
Maties			Matias				
Mauri			Mauri	Mauri			
Mestre		Maestre	Mestre	Mestre		Mestre	
Miquel					Miquel	Miguel	
Miralles		Miralles	Miralles				
Miró				Miró 37,5% + 62,5% Miro	Miro	Miró	96,5% Miró + 3,5% Miro
Montagut			Montagut 66% + 34% Monthagut	Montagut	Montagut 66% + Montagud 34%	Montagut	Montagut
Montaner		Muntaner	Muntaner	Montaner 50% + Muntaner 37,5% + Montane 12,5%	Montané 40%+ Muntané 20% + Montaner 20% * Montane 10% + Muntane 10%	Montané 44,5% + Montaner 22% + Muntané 22% + Muntane 11,5%	Montané 70,6% + Muntané 29,4%
Montclús						Monclús 60% + 40% Monclus	Monclus 57% + Monclús 43%
Montornès	Montornès						
Munter					Munte		
Navàs	Nabàs						
Nicolau						Nicolau	
Noguers							Munte
Oliver	Holiver					Olivé	Olivé
(d')Olsón		d'Olsón					
Oriol			Oriol				
Oró		Oró					
Orós			Oros				
Ortiga						Ortiga	
(de) Oscos				de Oscos			
Ossen				Ossen			

	S. XIV	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XVIII	S. XIX	S. XX
(d')Ossó		d'Ossó	Hoso, Osso, Dosso, Doso, Osó, Oso, Hosona	Oso, de Oso, Osso, Dosso, de Osso	de Osó, de Osso, de Oso	Ossó, de Ossó, Osó	90%de Ossó + 10% Ossó
Otó						Oto, Otó	
Pagès					Paiges		
Paül							Paul
Pedret						Pedret	
Peirona			Peirona	Peirona			
Pellisser					Pellicer, Pellisser		
Pepió			Pepió, Pepio	Pepio 75% + Pepió 25%	Pepio		
Perdigó				Perdigó			
Perelló						Perelló	Perelló
Perot			Perot				
Pinyol					Piñol		Piñol
Pubill			Pobill	Pobill			
Poquet						Poquet	Poquet
(de) Port	de Port	de Port					
Porta						Porta	Porta
Pradell					Pradell	Pradell	Pradell
(de) Prades	de Prades						
Pros						Pros	90%Pros + 10% Prós
Pujals						Pujals	
Raduà			Radua	Radua			
Ramon						Ramon	
Ribes					Ribes		
Ripoll							Ripoll
Riquer	Riquer						
Rira							Rira
Rius			Rius				
Roca						Roca	Roca
Rocamora						Rocamora	Rocamora
Roders/Rodés						Rodés	
Roer			Ruer				
Roger				Roger			
Roig					Roig		
Rosselló					Rossello	Roselló	
Rovira	Rovira						
Sabater		Çabater	Sabater	Sabater (Sabatera)		Sabaté	Sabaté

	S. XIV	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XVIII	S. XIX	S. XX
Sagristà					Sacrista, Segrista, Sacrista		
Sala							Sala
Salamé					Salamé	Salamé	Salamé
Sales				Sales			
Salines		Salines					
(de) Salvador					Salvador	Salvadó	
Salvadores							Salvadores
Sanç				Sans	Sans	Sans	Sans
Sedó						Sedó	Sedó
Segarra							Segarra
Sentís						60%Sentis+ 40%Sentís	
Serra					Serra	Serra	Serra
Serres							Serres
Sessé					Sessé		
Simó					Simo		
Soler						Solé	Solé
Sonadelles						Sonadelles	Sonadelles
Tarragó					Tarrago	Tarragó 86% + Tarrago 14%	Tarragó 97% + 3%Tarrago
Teixidor					Teixodo 50% + Teixidó 25% + Teixidor 25%	Teixidó 80% + Teixido 20%	Teixidó
Torner		Torner	Torner	Torner 87,5% + 12,5% Torne	Torne 80% + Torner 20%		
Torres						Torres	
Tramunt							Tramunt
Vallespir				Vallespir			
Vallverdú						Vallverdú	
Veà					Veá 50%+ Veyá 25% + Bea 25%	83% Veá + 17% Vea	86% Veá + 14% Vea
Veller				Veller			
Vernet					Bernet		
Vesca					Vesca		
Viana			Viana				
Viaplana					Viaplana	Viaplana	Viaplana
Vidal	Vidal					Vidal	
Vila			Vila	Vila	Vila	Vila	Vila
Vilaplana			Vilaplana		Vilaplana		

	S. XIV	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XVIII	S. XIX	S. XX
Vilar							Vilá
Vilaró						Vilaró	
Vilars						Vilás 50% + Vilas 50%	
Vinyes						Vines, Viñes	
Virgili		Virgili	Vergili	Vergili			

Dades dels gràfics

Prenoms de dona

Noms de dona	**s XVI**	**s XVII**	**s XVIII**	**s XIX**	**s XX**
Adela	0	0	0	1	0
Agnès	0	0	0	0	1
Àgueda	1	1	0	0	0
Agustina	0	0	0	0	1
Alexandra	0	0	0	0	2
Anyolant	1	0	0	0	0
Àngela	0	0	0	0	1
Anna	0	0	0	0	3
Antònia	0	0	6	6	14
Assumpció	0	0	0	0	4
Àurea	0	0	0	0	1
Balbina	0	0	0	0	1
Beneta	0	0	0	0	1
Bernada	0	0	0	1	0
Càndida	0	0	0	0	2
Carme	0	0	0	0	25
Carolina	0	0	0	0	1
Casilda	0	0	0	0	1
Caterina	1	0	1	1	1
Cecília	0	0	1	1	1
Celestina	0	0	0	0	0
Cèlia	0	0	0	0	1
Cinta	0	0	0	0	3
Clemència	0	0	0	1	5
Concepció	0	0	0	0	15
Consol	0	0	0	0	2
Dolors	0	0	0	1	27
Dominga	0	0	0	0	2
Dorotea	0	0	0	0	1
Elena	0	0	0	0	1
Elionor	0	0	0	0	3
Elisa	0	0	0	0	1
Elisabet	1	2	4	0	0
Elvira	0	0	0	0	1
Emília	0	0	0	0	2
Engràcia	0	0	0	0	0
Enrica	0	0	0	0	5
Escolàstica	0	0	0	0	1
Esperança	0	3	0	2	2
Eulàlia	0	0	0	0	1
Feliciana	0	0	0	0	1
Filomena	0	0	0	0	5
Florentina	0	0	0	1	1
Francisca	0	0	0	4	18
Generosa	0	0	0	1	1
Indelècia	0	0	0	0	1
Irene	0	0	0	0	1
Jacinta	0	0	0	1	0
Jerònima	0	1	0	0	0
Joana	1	2	0	1	2
Josepa	0	0	1	1	19
Júlia	0	0	0	0	1
Llúcia	0	0	1	0	0
Lluïsa	1	0	0	0	1
Magdalena	0	1	1	5	9
Margarita	1	0	0	0	2
Maria	0	1	4	4	69
Mariana	0	0	0	0	3
Marianna	0	1	0	0	0
Marina	0	0	0	0	1
Marta	0	0	0	0	1
Mercè	0	0	0	0	1
Miquela	0	1	0	0	6
Montserrat	0	0	0	0	4
Neus	0	0	0	0	1
Núria	0	0	0	0	1
Paula	0	0	0	2	2
Perota	1	0	0	0	0
Pilar	0	0	0	0	7
Plàcida	0	0	0	0	1
Primitiva	0	0	0	0	1
Purificació	0	0	0	0	1
Raimunda	0	0	0	1	3
Ramona	0	0	0	0	4
Rosa	0	0	2	6	46
Rosalia	0	0	0	1	3
Rosenda	0	0	0	0	1
Sofia	0	0	0	0	1

Noms de dona	s XVI	s XVII	s XVIII	s XIX	s XX
Tecla	0	1	0	0	0
Teodora	0	0	0	0	1
Teresa	0	0	4	10	60
Tomasa	0	0	1	1	3
Úrsula	0	0	0	0	1

Noms de dona	s XVI	s XVII	s XVIII	s XIX	s XX
Victòria	0	0	0	0	1
Virgínia	0	0	0	0	1

Prenoms d'home

Noms d'home	s XIV	s XV	s XVI	s XVII	s XVIII	s XIX	s XX
Abelard	0	0	0	0	0	0	1
Agustí	0	0	0	0	0	1	8
Albert	0	0	0	0	0	1	4
Aleix	0	0	0	0	0	0	1
Alexandre	0	0	0	0	0	0	1
Alfons	0	0	0	0	0	1	1
Àlvar	0	0	0	0	0	0	2
Amadeu	0	0	0	0	0	0	1
Andreu	0	0	0	1	1	5	4
Antoni	0	1	8	6	5	12	10
Arnau	1	0	0	0	0	0	0
Baltasar	0	0	0	0	1	1	0
Baptista	0	0	0	0	5	10	15
Bartomeu	1	1	3	5	1	1	1
Benet	0	0	0	0	0	1	5
Berenguer	2	1	0	0	0	0	0
Bernat	3	2	1	0	0	1	0
Blai	0	0	0	0	0	2	1
Bru	0	0	0	0	0	1	1
Camil	0	0	0	0	0	0	1
Carles	0	0	0	0	1	1	1
Damià	0	0	0	0	0	1	0
Daniel	0	0	0	0	0	0	2
David	0	0	0	0	0	0	1
Domingo	7	1	2	0	1	3	10
Eduard	0	0	0	0	0	0	1
Enric	0	0	0	0	0	0	4
Ernest	0	0	0	0	0	0	1
Esteve	0	0	1	0	0	0	1
Ezequiel	0	0	0	0	0	0	1
Faustí	0	0	0	0	0	0	2

Noms d'home	s XIV	s XV	s XVI	s XVII	s XVIII	s XIX	s XX
Felip	0	0	0	1	1	2	4
Fèlix	0	0	0	0	1	0	0
Ferran	0	0	0	0	0	1	1
Francisco	0	0	0	2	22	35	53
Frederic	0	0	0	0	0	0	2
Gabriel	0	1	10	12	0	1	0
Gaietà	0	0	0	0	1	0	0
Galceran	0	0	1	1	0	0	0
Gaspar	0	0	0	1	1	0	0
Genari	0	0	0	0	0	0	1
Guillem	2	2	4	5	1	0	0
Innocenci	0	0	0	0	0	0	1
Isidre	0	0	0	0	2	1	0
Ismael	0	0	0	0	0	0	1
Jacint	0	0	0	0	1	2	2
Jaume	1	0	6	9	5	23	31
Jeroni	0	0	0	1	0	0	0
Joan	2	6	15	26	20	48	72
Joaquim	0	0	0	0	2	2	8
Jordi	0	0	0	0	0	1	2
Josep	0	0	0	3	21	60	105
Julià	0	0	0	0	0	0	1
Llorenç	0	0	0	1	0	0	0
Lluc	0	0	0	1	0	0	0
Lluïs	0	0	1	1	0	3	2
Manel	0	0	0	0	3	4	1
Marc	0	0	1	2	0	1	1
Marcel·lí	0	0	0	0	0	1	0
Marià	0	0	0	0	0	5	11
Martí	0	0	0	0	1	2	1
Mateu	2	1	3	9	2	1	0
Maties	0	0	0	0	0	0	1

Noms d'home	s XIV	s XV	s XVI	s XVII	s XVIII	s XIX	s XX
Maurici	0	0	0	0	0	0	2
Melitó	0	0	0	0	0	0	2
Miquel	0	0	3	7	9	32	49
Montserrat	0	0	0	1	0	0	0
Nadal	1	0	0	0	0	0	0
Narcís	0	0	0	0	0	3	1
Pasqual	0	0	0	0	0	0	2
Pau	0	0	0	1	1	3	2
Pere	6	5	13	17	6	20	22
Pius	0	0	0	0	0	0	2
Rafel	0	0	2	1	0	1	0
Raimond	0	0	0	0	2	0	0
Ramon	4	0	0	1	5	28	37
Salvador	0	0	0	0	0	2	1
Sebastià	0	0	0	0	0	1	0
Severí	0	0	0	0	0	0	1
Silveri	0	0	0	0	0	0	1
Simeó	0	0	0	0	0	1	1
Simó	0	0	0	0	2	0	0
Teodor	0	0	0	0	0	0	1
Timoteu	0	0	0	0	0	0	1
Tomàs	0	0	0	3	1	2	0
Trinitat	0	0	0	0	0	0	2
Valentí	0	0	0	0	0	1	0
Venanci	0	0	0	0	0	0	2
Vicent	0	1	0	0	0	4	2
Víctor	0	0	0	0	0	0	2

Projecció dels cognoms

Cognoms	1r cognom	2n cognom	Total
Miró	30	18	48
Tarragó	20	22	42
Vila	21	18	39
Porta	18	18	36
González	16	19	35
Pros	21	12	33
Teixidor	13	17	30
Montaner	13	11	24
Argilaga	10	13	23
Carim	8	15	23
Gironès	9	14	23
Cervelló	15	5	20

Cognoms	1r cognom	2n cognom	Total
Veà	10	10	20
Garcia	12	7	19
Poquet	12	5	17
Domènec	7	9	16
Montclús	15	0	15
Salamé	3	12	15
Serra	6	9	15
Esquirol	8	6	14
Ferrer	6	7	13
Jordà	5	7	12
Noguers	8	4	12
Macip	3	8	11
Amorós	2	7	9
Torres	7	2	9
Viaplana	2	7	9
Baptista	3	5	8
Cavaller	7	1	8
Perelló	3	5	8
Heredia	6	1	7
Torner	7	0	7
Bieto	1	5	6
Jornet	1	5	6
Artal	2	2	4
Montagut	2	2	4
Ossó, d'	3	1	4
Pradell	0	4	4
Ribes	0	4	4
Vilaplana	1	3	4
Vinyes	1	3	4
Algueró	1	2	3
Bosc	1	2	3
Manero	3	0	3
Mauri	1	2	3
Roig	0	3	3
Castellví	1	1	2
Fumador	0	2	2
Rocamora	1	1	2
Sanç	1	1	2
Segarra	1	1	2
Sonadelles	0	2	2
Bru	0	1	1
Cugat	0	1	1
Dolç	0	1	1
Homdedéu	0	1	1
Loscos	0	1	1
Martí	0	1	1

Cognoms	1r cognom	2n cognom	Total
Masdéu	0	1	1
Mestre	1	0	1
Oró	0	1	1
Pedret	1	0	1
Rius	0	1	1
Roca	0	1	1

Cognoms	1r cognom	2n cognom	Total
Roer	0	1	1
Roger	1	0	1
Sabaté	1	0	1
Soler	0	1	1
Tramunt	0	1	1

Article del Butlleti informatiu núm. 6 de l'ACRE

TRACTAMENTS ARXIVÍSTICS

L'Arxiu finalitza el tractament del fons de la família Domènech-Martí, un dels fons patrimonials més importants de la Ribera d'Ebre

Ca Don Joan és un casalici ubicat a la vila de Vinebre que consta de quatre plantes que s'organitzen al voltant d'un pati central. L'Ajuntament de Vinebre, quan va adquirir l'immoble, hi va localitzar un fons artístic considerable, a més d'un bon gruix de documents –entre els quals predomina documentació d'entre mitjan s. XVIII i final del s. XIX– pertanyents als antics habitants del palauet.

Entre l'any 2007 i 2011, l'Ajuntament de Vinebre va contractar 4 becàries, coordinades per la Sra. Silvia Veà, que van desenvolupar la desinfecció i neteja de part del fons, a més d'un llistat de part de la documentació que forma part del conjunt.

A posteriori, concretament el dia 16 de maig de 2012, el fons va ingressar a l'ACRE. Cal tenir present que el dia 21 d'abril de 2012 Jordi Jardí Pinyol, president del Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre, en virtut de la delegació efectuada pel director general del Patrimoni Cultural de la Generalitat, i Gemma Carim Gironés, alcaldessa de Vinebre, en virtut de l'acord del Ple de l'Ajuntament de Vinebre del 29 de setembre de 2011, van signar el contracte de cessió en comodat del fons patrimonial de la família Domènech-Martí a la Generalitat de Catalunya perquè fos custodiat a l'ACRE. El fons, un cop ha estat tractat pel personal del centre, té un volum de 6,8 metres lineals, equivalents a 68 capses d'arxiu, que contenen 746 unitats documentals.

Ca Don Joan va estar habitat entre finals del s. XVII i mitjan s. XIX per la família Domènech, propietaris agrícoles de Vinebre. A mitjan del s. XIX, en concret l'any 1842, Dolors Castellví Domènech contrau matrimoni amb el noble barceloní José de Martí Cardeñas. Amb aquest matrimoni el patrimoni familiar de la família Domènech, ubicat en essència a les poblacions de Vinebre, Flix, Ascó i la Torre de l'Espanyol, passa a integrar-se al de la família Martí, que està format, a grans trets, per diversos immobles, societats, fàbriques i finques agrícoles a Barcelona, per heretats situades a Olesa de Montserrat i Esparraguera i per finques agrícoles a Malpartit, al terme de Torrefarrera, a Lleida.

A partir de l'enllaç entre José de Martí Cardeñas i Dolores Castellví, la família deixa de residir permanentment a Vinebre. Viuen períodes molt importants de l'any a la ciutat de Barcelona, tot i que fan estades temporals al municipi de la Ribera d'Ebre per tal de despatxar assumptes referents a les collites de vi o la gestió del bestiar.

A partir de l'estudi de la documentació del fons deduïm que la família Domènech és originària de la vila de Tàrrega, població en què nasqué el primer membre de la família que s'ha pogut identificar, Joan Domènech. Entre els membres de la nissaga familiar cal destacar diverses personalitats com, per exemple, Ramon Domènech Guau, nascut a Vinebre el 1728 i mort el 1792, el qual obtingué el títol de doctor en Dret Civil l'any 1752. Altres membres de la família van ocupar càrrecs importants, com ara Ramon Domènech, mort l'any 1701, que fou batlle de Vinebre l'any 1665, o el seu fill Juan Domènech Pedret, que va ser procurador jurisdiccional del Comandador d'Ascó l'any 1734.

El primer membre de la família Martí que hem pogut identificar és Josep Martí Estela, casat amb Maria Serra, ambdós oriünds de la vila de Cardona. Del matrimoni neix Josep Martí Serra, el qual, l'any 1813, obté el títol de noblesa pels serveis prestats durant la Guerra del Francès. Josép Martí Serra contrau matrimoni amb Teresa Estruch Llimona, nascuda a Esparraguera, enllaç mitjançant el qual s'agreguen al patrimoni familiar diverses finques d'Esparreguera i d'Olesa de Montserrat. Del matrimoni neixen 6 fills. L'hereu, Tomàs de Martí Estruch, casat amb Jacinta Cardeñas Foraster, mor l'any 1819 sense conèixer el seu fill, José de Martí Cardeñas, el qual, en morir el seu avi l'any 1828, és nomenat hereu universal de tots seus béns. Com ja hem assenyalat anteriorment, a les finques urbanes, fàbriques i societats de Barcelona i a les finques agrícoles d'Esparreguera i Olesa de Montserrat, José de Martí i Cardeñas hi incorpora el patrimoni de Vinebre gràcies al seu matrimoni, l'any 1842, amb Dolores Castellví Domènech.

El fons es va organitzar de forma jeràrquica en funció de les activitats desenvolupades pel productor dels documents mitjançant l'elaboració d'un quadre de classificació que delimita clarament els dos patrimonis que conformen el conjunt.

A partir de les evidències que ens va proporcionar l'organització del fons patrimonial de la família Domènech-Martí, deduïm que la documentació de la família Domènech sempre va estar ubicada a Ca Don Joan de Vinebre, almenys des de finals del s. XVII. Per contra, els documents referents a la família Martí s'integren al patrimoni dels Domènech a partir del matrimoni de Dolors Castellví Domènech amb José de Martí Cardeñas. Suposem, tot i que no ho podem corroborar, que la documentació de la família Martí va ser conservada, abans del seu trasllat a Vinebre, al seu domicili a la ciutat de Barcelona, al c. Argenteria.

Cal tenir en compte que els documents de la família Domènech estan formats, a grans trets, per censals, àpoques i compravendes. També hi trobem, tot i que és molt menys voluminosa, documentació familiar com ara registres de baptismes, capítols matrimonials, testaments i, tot i ser purament testimonial dins del conjunt, documentació personal i judicial.
La documentació de la família Martí també està molt relacionada amb la gestió del seu patrimoni agrari –molt més dispers que en el cas dels Domènech–, tot i que també hi trobem un gruix important de documents que fan referència a la gestió de les seves finques urbanes, societats mercantils i fàbriques a la província de Barcelona. També s'hi conserva un gruix important de documents judicials amb plets força extensos com, per exemple, el que enfronta els germans Martí amb el Duc de Medinacelli per l'arrendament de l'Estany de Sils.

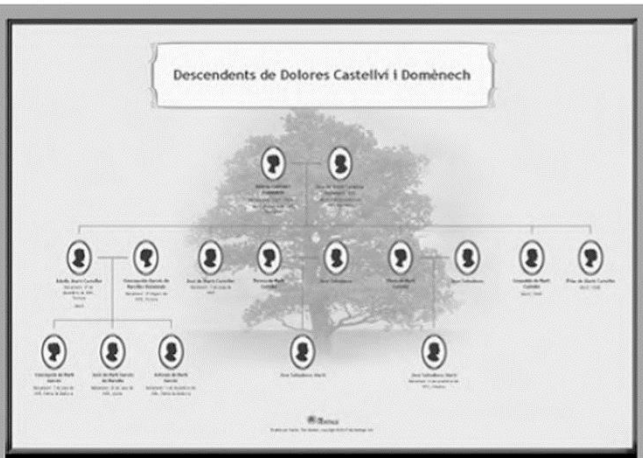
5

I NOUS INGRESSOS

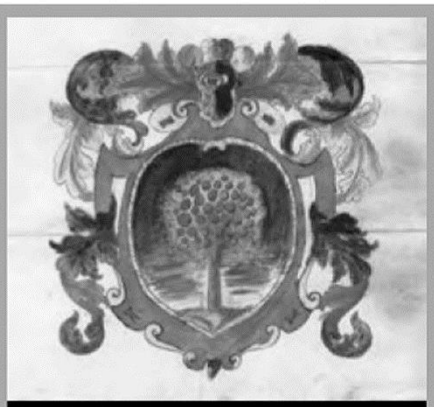
Cal destacar que l'Ajuntament de Vinebre va fer un important esforç perquè es digitalitzessin els documents més destacables del fons per tal que fossin accessibles des del portal "Arxius en línia", i va contractar una becària, la Sra. Marina Orobitg, que durant el mes d'agost va digitalitzar 266 unitats documentals, que suposen un volum de 2.113 imatges. La Sra. Sílvia Mas, treballadora de l'ACRE, va completar el procés i va digitalitzar 42 llibres de comptes de la casa de Vinebre, amb un volum de 517 imatges. A resultes de les dues intervencions es poden consultar 308 unitats documentals i 2.630 imatges.

Per concloure, voldríem destacar que el fons documental de la família Domènech-Martí resulta d'interès, especialment a nivell comarcal, per comprendre la formació i gestió d'un patrimoni agrari familiar, així com per conèixer la toponímia històrica de les viles de Vinebre, Ascó i la Torre de l'Espanyol. Amb tot, cal apuntar que la documentació ultrapassa l'àmbit comarcal i pot resultar també d'interès pels estudiosos dels diversos indrets en què estava ubicat el patrimoni de la família Martí. Cal tenir present que entre la documentació de la família Martí s'hi ha conservat documents de complement (hemeroteca i bibliografia) que, tot i no formar part estrictament del fons, hem decidit conservar perquè ens aporten informació complementària que hem considerat important.

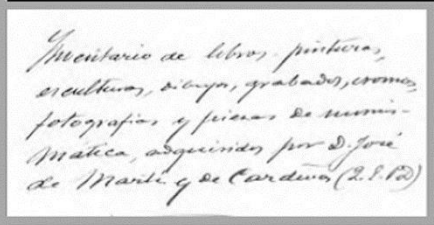
El tractament arxivístic de la documentació va ser desenvolupat de forma discontínua –entre els mesos maig i octubre de 2012– per Gerard Mercadé Pié. La descripció a nivell de fons seguint els preceptes de la NODAC referent al patrimoni de la família Domènech va ser duta a terme per Yolanda Reina Serrano el 19 de juny de 2012. La descripció es va finalitzar i complementar el 23 d'octubre de 2012 per Gerard Mercadé.

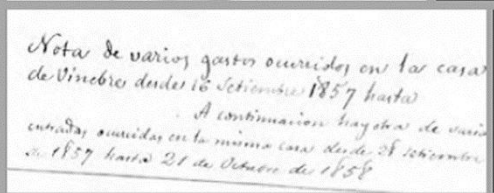
Arbre genealògic dels descendents de Dolores Castellví Domènech

Escut familiar

Fons família Domènech-Martí. Unitat Documental 397. Detall de l'inventari dels llibres, pintures, escultures, dibuixos, gravats, joies, numismàtica i altres objectes d'art adquirits per José de Martí Cardeñas. 1903

Fons família Domènech-Martí. Unitat documental 539. Detall del llibre de comptes de Casa Domènech de Vinebre. 1857-1858.

Fons família Domènech-Martí. Unitat documental 234. Croquis de les finques de la "illa" del riu Ebre entre Vinebre i Ascó. Ca. 1750.

16. Bibliografia

ALANYÀ I ROIG, Josep (1994): *Batea i el seu terme municipal. Partides, accidents geogràfics, topònims i camins*, vol. II. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona.

ALCOVER, A. M. i MOLL, F. DE B. (1977): *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Moll. 10 volums i versió on-line: http://dcvb.iecat.net/.

ALSAMORA I GIBALLÍ, Alfons (1997): *Vimbodí*. Valls: Cossetània, p. 8-26.

ÁLVAREZ, Clara (2002): "Els malnoms de Campredó" a ARASA, Neus i Emigdi SUBIRATS (coord.): *Campredó. Orígens i actualitat*. Campredó-Tortosa, p. 411-415.

AMIGÓ I ANGLÈS, Ramon (1963): *Els topònims del terme municipal i del poble de la Mussara*. Tarragona: Diputació de Tarragona.

——— (1968a): *Toponímia dels termes municipals i nuclis de població de Castellvell del Camp i d'Almoster*. Reus: Essociació d'Estudis Reusencs.

——— (1968b): *Els topònims del terme municipal i del poble de Constantí.* Tarragona. Diputació de Tarragona.

——— (1978): *Toponímia de Vila-seca de Solcina i del seu terme municipal*. Vila-seca - Salou: Agrupació Cultural de Vila-seca - Salou.

——— (1985): *Noms de lloc i de persona del terme de Prades*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, Prades: Ajuntament de Prades.

——— (1988): *Materials per a l'estudi dels noms de lloc i de persona, i renoms, del terme de Reus*. Reus: Associació d'Estudis reusencs; Lleida: Ed. Virgili & Pagès

——— (1989): *Sobre inventaris de noms de lloc. Introducció metodològica*. Reus: Centre de Lectura.

——— (1995): *Siurana de Prades enllà de la història i de la llegenda*. Santes Creus: Fundació "Roger de Belfort".

——— (1999): *Introducció a la recerca en toponímia i antroponímia*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

——— (1980): "Vint-i-cinc anys d'experiència en reculls de noms de lloc. Uns quants exemples modèlics" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, I p. 19-28.

——— (2000): *Llenguatge endins. Un recorregut històric pels noms de lloc.* Reus: Edicions del Centre de Lectura.

——— (2004): *Les etimologies. El territori de Tarragona. L'aigua de Reus. Un tríptic reusenc*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.

——— (2005): *Espigoladures onomàstiques*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

——— (2008): *Onomàstica del terme municipal de Constantí*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Constantí: Sindicat Agrícola de Constantí.

——— (2011a): *Onomastica i llenguatge. De cap a cap del país*. Barcelona: Rafael Dalmau, Editor.

——— (2011b): *Onomàstica del terme municipal de Porrera*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

AMIGÓ, Ramon i Joan Baptista ESPASA (1990): *Noms actuals i pretèrits del terme antic de Cornudella de Montsant*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.

AMIGÓ I ANGLÈS, Ramon i Ramon PERE ANGLÈS (2001): *L'Albi i els seus noms*. Barcelona: Institut d'estudis Catalans.

ARAGONÉS SALVAT, Albert (1999): "Noms i malnoms gentilicis de la gent del Baix Ebre i el Montsià" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica* LXXIX p. 12-37.

ARBÓS I GABARRÓ, Santi (2003): *Onomàstica de Fulleda (Garrigues)*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.

ARDÉVOL, M. Jesús et alii (1995): *La Fatarella: una visió general*. La Fatarella: CETAG, p. 118-119.

ARNALL I JUAN, Maria Josep i Josep Maria PONS I GURI (1993): *L'escriptura a les terres gironines segles IX-XVIII*. Girona: Diputació de Girona.

ASENSI, Miquel (1995): "Toponímia de Sant Carles de la Ràpita" a *Materials de toponímia*, I, València: ed. Denes.

——— (1995): "Talassonímia de Sant Carles de la Ràpita", *Materials de toponímia, 2*. València: Denes: Universitat de València: Generalitat Valenciana, p. 945-961.

ASIN PALACIOS, Miguel (1944): *Contribución a la toponimia árabe de España*. Segona edició. Madrid: Instituto Benito Arias Montano (CSIC).

BADIA I MARGARIT, Antoni M. (2004): *Diccionari d'antroponímia catalana. Volum de mostra.* Barcelona*:* Institut d'Estudis Catalans.

——— (1984): *Gramàtica històrica catalana*. València: Tres i Quatre.

BALARI Y JOVANY, José (1964): *Orígenes históricos de Cataluña*. Barcelona.

BALAÑÀ I ABADIA, Pere (1981): "Toponímia arábigo-catalana: Lleida, Tortosa i Tarragona segons un manuscrit àrab inèdit de la Biblioteca Reial de Rabat" a *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària, II*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 69-95.

——— (1989): *Els noms de lloc de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

——— (1996): "Vestigis de la dominació islàmica a la Conca de Barberà: la toponímia del municipi de Llorac" a *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària de l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 129-146.

BARGALLÓ BADIA, Josep (1992): *Balls i danses de les comarques de Tarragona vol. 2 Ribera d'Ebre i terra Alta*. Tarragona: Diputació de Tarragona.

BELTRAN I REVERTER, Joan Baptista (1999): "Toponímia i malnominació als montes de la gent d'Alcanar" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica, LXXIX*. Barcelona: Societat d'Onomàstica, p.: 102-118.

BIARNÉS BIARNÉS, Carmel (1972): *Moros i moriscos a la Ribera d'Ebre (710-1615)*. Barcelona: Rafael Dalmau.

——— (1983): *Guia d'Ascó (Ribera d'Ebre).* Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 91-100.

——— (1986): *La implantació de l'orde del Temple a la Ribera d'Ebre (1148-1210).* Ascó: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.

——— (1986): "La Vall de l'Ebre i l'aproximació a la toponímia del País Valencià" a *Desè Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica*. València: Universitat de València: Consell d'Administracions Públiques de la Generalitat Valenciana, p. 47-57.

——— (1988): "Tres capbreus de la vila d'Ascó del segle XVIII" a *Miscel·lània d'Homenatge a Enric Moreu-Rey*. Amsterdam: Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes; Barcelona: Societat d'Onomàstica: Universitat de Barcelona: Abadia de Montserrat.

——— (1990): "La toponímia d'Ascó als documents de l'Orde del Temple" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica,* XL.

BIETE I FARRÉ, Vicenç (1979): "Toponímia de Cabacers i el seu terme" a *Revista Catalana de Geografia*, any II, vol. II, núm. 5, 6, 7, 8. Barcelona. Societat Catalana de Geografia, p. 19-90.

BLADÉ I DESUMVILA, Artur (1980): "Topònims de la vila de Benissanet i del seu terme municipal (Amb una notícia de la pròpia comarca)" a *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària, I*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 85-160.

——— (2000): "Principals autors àrabs que citen topònims del curs baix de l'Ebre" a *Raïls*, 16, p. 54 i s. Ulldecona: Centre d'Estudis d'Ulldecona.

BLANCH I FARNÓS, Fàtima (1998): "Estudi sobre la toponímia de Santa Bàrbara (Montsià) a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXV (desembre), p. 44-48.

BOFARULL I TERRADES, Manuel (1991): *Origen dels noms geogràfics de Catalunya: pobles, rius, muntanyes.* Barcelona: Millà.

BOLÓS I MASCLANS, Jordi i Josep MORAN I OCERINJAUREGUI (1994): *Repertori d'antropònims catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

BORJA I SANZ, Joan i Vicent BROTONS RICO (coords.) (2011): *Paisatges de Valor. Enric Valor 1911-2000.* Alacant: Museu de la universitat d'Alacant.

BOVER I FONT, August (1996): *Diccionari dels gentilicis catalans*. Baracelona: Edicions 62.

BRAMON, Dolors (1981): *Contra moros i jueus: Formació i estratègia d'unes discriminacions al País Valencià*, València: Tres i Quatre.

——— (1992): "El passat arabomusulmà a Catalunya: Ni tan lluny, ni tan a prop, ni tan aliè" a *Revista de Catalunya*

——— (2000): *De quan érem o no musulmans : textos del 713 al 1010 : continuació de l'obra de J. M. Millàs i Vallicrosa.* Vic: Eumo

——— (2002) "Identificación de algunos topónimos de la diócesis de Tortosa citados por al-Idrisi" a *Mots remots. Setze estudis d'història i toponímia catalana.* Girona: CCG Edicions, p. 75-92.

——— (2012): *Reivindicació catalana del geògraf al-Idrīsī / discurs de recepció de Dolors Bramon i Planas com a membre numerària de la Secció Històrico-arqueològica, llegit el dia 20 de novembre de 2012*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

——— (2013): *Moros, jueus i cristians en terra catalana: memòria del nostre passat.* Lleida: Pagès.

BRUGUERA I TALLEDA, Jordi (1996): *Diccionari etimològic*, Barcelona, Enciclopèdia catalana.

——— (2008): *Introducció a l'etimologia*, Barcelona: Societat de Llengua i Literatura.

BRUGUERA LIGERO, Fèlix (2010): *Recull de noms d'Osor*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

BRULL, Ramon i Josep Maria MIRAVALL (1981): "Toponímia del Port de Tortosa" a *Butlletí interior de la Societat d'Onomàstica* V p. 29-34.

BUJ ALFARA, Àngela (1999): "Els carrers d'Alcanar" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, Actes del XXIII Col·loqui de la Societat Onomàstica (Ulldecona, 25 i 26 d'octubre de 1997), 1, p. 142-162.

——— (2007): "De Benicarló a Benissanet: notes toponímiques de les comarques centrals" a *Actes de la I Jornada d'Onomàstica (Sant Mateu, 2006)*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 101-114.

CABRÉ, Dolors (1984*): Tivissa: un poble antic de la Catalunya Nova*. Barcelona: Amèlia Romero, editor, p. 243-265

——— (1985): *Riba-roja d'Ebre i el seu terme municipal: geografia- història- economia- onomàstica.* Tarragona: Llibreria Adserà.

CABRÉ MONTSERRAT, Dolors i Josep VECIANA AGUADÉ (2003): *Onomàstica del terme municipal dels Garidells*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

CAHNER, Max (1982): "Estudi gramatical dels hidrònims catalans" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica, VII.*

CARRERAS CANDI, Francesc (1904): "Entences y Templers en les montanyes de Prades" a *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, Vol.: 2 Núm.: 13 Enero a Marzo de 1904.

CASANOVA, Emili (a cura de) (2012): *Onomàstica valenciana: onomàstica d'origen zoonímic i dels intercanvis entre pobles: Actes del Convegno di Onomastica de la Scuola di Dottorato di Torino*. Paiporta: Denes

CASANOVA, Emili i Lluís R. VALERO (a cura de) (2013): *Nous materials de toponímia valenciana*. València: Denes

CASTELL, Andreu (1986): "Malnoms vigents a Freginals (Montsià)" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica* XXV, p . 86 i següents.

CASTELLVELL DÍEZ, Ventura (1987): "Toponímia de Benifallet segons un capbreu del final del segle XV" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XXVII.

——— (1988): "Els lligallos de Benifallet en el segle XVI" a XIIIÈ Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica, Puigcerdà.

——— (1993): "Antroponímia de Rasquera del 1348 al 1553" a *Butlletí interior de la Societat d'Onomàstica*, LII (març) 1993, p. 22-29.

——— (1998) "La Toponímia a les Terres de l'Ebre"a *L'Algadir del Alfacs*, 2 (desembre), p. 12-24.

——— (1999) "La toponímia d'Amposta en els capbreus" XXIIIè Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica, Ulldecona.

——— (2003): "La toponímia del Priorat i de la Ribera d'Ebre en un document de l'any 1460" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XCIV p. 209-232.

——— (2006): "Aclariments sobre alguns topònims del terme de Ginestar (Ribera d'Ebre)", comunicació presentada al XXXIIIè Col·loqui de la Societat d'Onomàstica (Montblanc, 21 i 22 d'octubre de 2006).

——— (2006): "Viatge amb barca Ebre avall de Pere i Joan Coromines" a beCEroLes, 2 CEL, Alcanar, p. 51-68.

CASTELLVELL, Ventura, Felip FUCHO i Joan Ramon VINAIXA (1994): *Un cens del segle XV. Els habitants de la batllia de Miravet i les comandes d'Ascó, Horta i Vilalba segons el maridatge de 1492.* Tarragona: Impremta Virgili.

CAVALLÉ, Joan (1992): "Els noms. Alcover parònim" a *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, núm. 60. Alcover: Centre d'Estudis Alcoverencs, p. 10-13.

CERDÀ, Ildefons (1968-1971): *Teoría general de la urbanización y aplicación de sus principios y doctrinas a la reforma y ensanche de Barcelona / Ildefonso Cerdá ; estudio sobre "La Vida y obra de Ildefonso Cerdá", selección del anexo documental y bibliografía por Fabián Estapé; prólogo a la edición facsímil por Antonio Barrera de Irimo*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales.

CIURANETA, Joan (1988): "Pretèrits de partides a la Palma i a Flix a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XXXIV (desembre), p. 31.

COLL CASADÓ, Josep M. (2010): *Onomàstica del terme municipal de Pratdip*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

COLL CASADÓ, Josep M. i Ramon AMIGÓ ANGLÈS (1996): *Pratdip. Història i recerques (I)*. Pratdip: Ed. l'auto; hi dedica 147 pàgines. 137-311.

COLL TABERNER, Manuel (2002): "Dos carrers de Móra d'Ebre" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXXVIII (març), p. 44-47.

COL·LEGI PÚBLIC "LLUÍS VIÑAS" DE MÓRA D'EBRE: "Renoms de cases de Móra d'Ebre" a *Butlletí interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXII (març), 1998 p. 57-64.

COLOMA I FUSTER, Xavier (2000): "Inventari toponímic del terme municipal de Xert", *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica, LXXXII*. Barcelona: Societat d'Onomàstica, p. 6-21.

CORNUDELLA I OLIVART, Joan (2012): *Juneda i els seus noms de lloc*. Juneda: Ed. Fonoll.

COROMINES, Joan (1965 i 1970): *Estudis de toponímia catalana* vol. II. Barcelona: Editorial Barcino, dos volums.

——— (1971): *Lleures i converses d'un filòleg*. Barcelona: Club Editor.

——— (1976-1977): *Entre dos llenguatges*. Barcelona: Ed. Barcino.

——— (1980-1991): *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 9 volums.

——— (1989-1997): *Onomasticon Cataloniae. Els noms de lloc i els de persona de totes les terres de llengua catalana*. Barcelona: Curial, 8 volums.

CORREDOR, A.M. (1990): "L'enquesta oral: primer pas d'un treball d'onomàstica?" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XL p. 1-4.

CORTÉS I MANYÀ, Antoni (1985): *Bot: notícia del meu poble*. Barcelona: El Llamp, p.117-123.

——— (2010): *Toponímia, noms i renoms de Bot. Una aproximació*. Edició de l'autor.

COT, Artur (1997): "Toponímia urbana de Móra d'Ebre" a *La Riuada. Revista d'informació cultural* [Móra d'Ebre], núm. 8 (abril), p. 8-11. Ressenya a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXV (desembre 1998), p. 60-62].

COT ARDÉVOL, Maite (2002): "D'ermites i topònims: els hagiotopònims a Móra" a *La Riuada, Revista d'informació cultural* [Móra d'Ebre] núm. 21 (octubre 2002).

——— (2004): "Aproximació a l'estudi dels noms de les partides del terme municipal de Móra d'Ebre", a Pradilla, Miquel Àngel (ed.) *Història i territori a les comarques de la diòcesi de Tortosa*. p. 153-167. Benicarló: Onada.

CASANOVAS, Montserrat i Imma CREUS (1999): "Apunts sobre el lleidatà: fonètica i morfosintaxi" a *Zeitschrift für Katalanistik. Revista d'Estudis Catalans*, 12. Tübingen, p. 83-108.

CUBELLS, Olga (2009): *Els parlars de la Ribera d'Ebre. Estudi geolingüístic*. Tarragona: Diputació de Tarragona. 2 vols.

——— (2010): "Els noms de casa i renoms de la localitat de la Palma d'Ebre (Ribera d'Ebre)", a *Noves aportacions a l'onomàstica garriguenca i catalana* Actes del XXXVI Col·loqui de la Societat Onomàstica (Les Borges Blanques, 25 i 26 d'abril de 2009). Juneda: Ed. Fonoll.

DALMAU RIBALTA, Antoni (2002): *Els càtars*. Barcelona: ed. UOC.

DAUZAT, Albert i Charles ROSTAING (1963): *Dictionnaire étymologique des noms de lieux en France*. París: Librairie Larousse.

DEL RIO I MATEU, Jesús (1984): *El Masroig. Etnografia de la cultura material i ritual*. Barcelona: El Llamp.

DIPUTACIÓ DE TARRAGONA (2005): *El patrimoni oral a les comarques de Tarragona. Relats tradicionals* Tarragona: Diputació de Tarragona. Textos de Carme Oriol Carazo i els col·laboradors Txell Granados i Emili Samper.

DOMINGO, Anna (2001): "Aspectes formals de la presentació de la informació en treballs toponímics" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXXV, p. 11-33.

DOMINGO FRANCÀS, Carles (1997): *Els noms de les formes de relleu*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.

DURAN, Jordi (2004): "Móra d'Ebre al *Nomenclàtor*" a *La Riuada*, 24 (març).

ENCICLOPÈDIA CATALANA: http://www.enciclopedia.cat/.

——— (1986-1988): *Història natural dels Països Catalans*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, S.A.

ESCUDÉ, Jaume i Josep M. MARTOS (1994): "Molins fariners hidràulics de laTerra Alta" a *Butlletí del Centre d'Estudis de la Terra Alta, 19*. Gandesa: Centre d'Estudis de la Terra Alta, p.:15-25.

ESTEVE, Sílvia (2003): "Els masos d'Ulldecona" a *Raïls*, 19, p. 56 i ss.

FAURE, Roberto; RIBES, María Asunción i Antonio GARCÍA (2001): *Diccionario de los apellidos espanyoles.* Madrid: Espasa Calpe.

FOLCH, Roberto (2007): "Malnoms" a *Sant Jaume d'Enveja, els Muntells, Balada. Recopilació històrica*, p. 363-373. El Papiol: Colmar.

FORT, Josep Maria (1997): "Els noms dels carrers: una proposta" a *La Riuada. Revista d'informació cultural* [Móra d'Ebre], núm. 8 (abril), p. 19-23.

GALIÀ, Estíbaliz (2004): "Malnoms de la Sénia" a *Lo Senienc. Memòria, natura i llengua*, 1, p. 92 i següents.

GENERA I MONELLS, Margarida (1990): *L'art funerari a la Tarraconense: "l'estela de Vinebre"* Tarragona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

——— (1993): *Vinebre: els primers establiments del riberal: recerques arqueològiques* Tarragona: Diputació de Tarragona.

GENERA I MONELLS, Margarida i Joan ALBERICH I MARINÉ (2009): *L'Estela funerària de Vinebre (la Ribera d'Ebre): una petja dels romans a l'Ebre (segle I dC)* Col. Quaderns de treball (Ajuntament de Vinebre), 1. Ulldecona: Serra Industria Gráfica.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2009): *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya / Institut d'Estudis Catalans, 2a edició.

——— (1995): *Mapa comarcal de Catalunya 1:50 000, Ribera d'Ebre, 30*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.

——— (2006): *Criteris per a la toponímia d'àmbit municipal*. Barcelona: Papers de la Comissió de Toponímia, 1.

GIMENO BETÍ, Lluís (2005): *Aproximació lingüística als inicis de la llengua catalana (segles VIII al XIII)* Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.

GODOY ALCÁNTARA, JOSÉ (1980): *Ensayo histórico etimológico filológico sobre los apellidos castellanos: [Madrid, Imp. y Estereotipia de M. Rivadeneyra, 1871]* Barcelona: El Albir.

GRAELLS COSTA, Jordi (1999): *Criteris de traducció de noms, denominacions i topònims*. Barcelona: Dept. de la Presidència. Secretaria de Política Lingüística.

GRAU PUJOL, Joseph M. i Manel GÜELL (2001): "La crònica negra de la destrucció d'arxius a la demarcació de Tarragona a *Lligall* núm. 18.

GRAU I VERDÚ, Antoni (2000): *Noms de lloc i de persona i renoms del poble de Vallmoll*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya: Societat d'Onomàstica.

GUINOT, E. (2010) "La antroponimia como indicador de la repoblación en el sur de la Corona de Aragón (s. XIII)" a M. Bourin, P. Martínez Spena (edits.): *Anthroponymie et migrations dans la chrétienté médiévale*. Madrid: Casa de Velázquez, p. 195-211.

IDESCAT: www.idescat.cat.

IGLÉSIES FORT, Josep (1953): *Els noms de lloc de les terres catalanes I: la Riba (terme municipal i parroquial)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

——— (1987): *La població de les vegueries de Tarragona, Montblanc i Tortosa, segons el fogatge de 1496*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.

——— (1992): *El Fogatge de 1497: estudi i transcripció*. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana.

——— (1979-1981): *Fogatge de 1553: estudi i transcripció*. Barcelona: Rafael Dalmau.

——— (1974): "Cathaluña numerada en sos termes, en sas casas y persones" a *Les estadístiques de població de Catalunya el primer vicenni del segle XVIII*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1996): "Sobre toponímia" a *Documents de la Secció Filològica III*, Barcelona.

——— (1992): "Addicions i esmenes a la 'Llista dels noms dels municipis del Principat' dreçada el 6 de novembre de 1980" a *Documents de la Secció Filològica II*, Barcelona.

——— (1990): "Llista dels noms dels municipis del Principat" a *Documents de la Secció Filològica I,* Barcelona.

——— (2007): Diccionari de la llengua catalana Barcelona, 2a edició http://dlc.iec.cat/.

ITARTE I VERICAT, Francesc (1999a): "Aproximació a la toponímia urbana d'Ulldecona" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXIX, Actes del XIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica (Ulldecona, 25 i 26 d'octubre de 1997), 1 p. 182-196.

——— (1999b): "Els malnoms d'Ulldecona" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, Actes del XIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica (Ulldecona, 25 i 26 d'octubre de 1997), 1 p. 197-214.

JASSANS, Miquel S. (1988): *Toponímia de Rasquera*. Rasquera: Centre Cultural de Rasquera.

——— (1991): *Noms de lloc i de persona d'Alforja i Cortiella*. Reus: Centre d'Estudis Comarcal Josep Iglésies.

——— (1998): *Onomàstica de Poboleda*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

——— (2003): *Onomàstica de Colldejou*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

——— (2008): *Onomàstica de Duesaigües i el seu terme*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

JOVÉ I HORTONEDA, Ferran (1981): *Toponímia de les Borges del Camp i del seu terme municipal*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.

——— (1990): *Història i onomàstica de Riudecols i dels seus agregats, les Irles i les Voltes. I*. Reus. Centre d'Estudis Comarcal Josep Iglésies.

——— (1991): *Història i onomàstica de Riudecols i dels seus agregats, les Irles i les Voltes. II*. Reus. Centre d'Estudis Comarcal Josep Iglésies.

——— (1999): *Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp*. Mont-roig del Camp: Ajuntament de Mont-roig del Camp.

——— (2013): *Onomàstica del terme municipal de Vandellòs i l'Hopitalet de l'Infant*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

LABARTA, Ana (1987): *La onomástica de los moriscos valencianos.* Madrid: CSIC.

LLAURADÓ MAS, Montserrat (1990): "Miravet: uns topònims del segle XVII" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XLII (desembre), p. 1-14.

LLOPIS LLORT, Isabel (1994): *Inventari i estudi dels noms de lloc i de persona de l'antic terme d'Albarca (Priorat)*. Barcelona: Societat d'Onomàstica: Institut Cartogràfic de Catalunya.

LLULL MARTÍ, Antoni (2010): *Diccionari de noms de persona històrics i tradicionals a Mallorca (Dades històriques, lingüístiques, hagiogràfiques)*. Palma de Mallorca: Ed. Moll.

LOMBARTE I ARRUFAT, Desideri (1990): *600 anys de toponímia a la vila de Pena-roja.* Xarxa Cultural: Publicacions de l'Associació Cultural Franja de Ponent.

MALLORQUÍ, Elvis (2006): *Toponímia, paisatge i cultura. Els noms de lloc des de la lingüística, la geografia i la història*. Girona: Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines.

MANENT I SEGIMON, Albert (1962): *Toponímia de l'Aleixar i del seu terme*. Tarragona: Diputació de Tarragona.

——— (1966): "Toponímia de Maspujols i el seu terme" a *Boletín Arqueológico*, any LXVI: 1966. Tarragona. Reial Societat Tarraconense, p. 229-246.

——— (1970): "Toponímia de Vilaplana i del seu terme" a *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, núm.: XXXIII, p. 77-106.

——— (1973-1974): "Toponímia del terme municipal de La Febró" a *Boletín Arqueológico*, fascicles 121-128. Tarragona: Reial Societat Arqueològica Tarraconense.

——— (1981): "Els noms de lloc del terme i del poble de Capafonts" a *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària II de l'Institut d'Estudis Tarraconeneses Ramon Berenguer IV*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 9-67.

——— (1985): "Els noms de lloc del terme i poble de la Masó" a *Treballs de la Secció de Fololog*ia *i Història Literària IV de l'Institut d'Estudis Tarraconeneses Ramon Berenguer IV*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 5-35.

——— (1997): "Notes toponímiques sobre els carrers de Móra", *La Riuada. Revista d'informació cultural* [Móra d'Ebre], núm. 8 (abril), p. 7.

——— (1998): "Renoms de cases de Llaberia" a *Butlletí interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXIII (juny) p. 58.

——— (2003): *Llunari de noms i mots*. Reus: Edicions del Centre de Lectura.

MANENT, Albert i Laureà PAGUEROLAS (2009): *Els noms de lloc, cognoms i renoms de Vinyols i els Arcs*, Vinyols i els Arcs: Ajuntament de Vinyols i els Arcs.

MARCO MOLINA, Juan Antonio (2004): *Atles fitonímic d'Alacant*. Alacant. Universitat d'Alacant.

MARISTANY I TIÓ, Carles (1982): "Toponímia de Vilanova d'Escornalbou i el seu terme municipal" a *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària III de l'Institut d'Estudis Tarraconeneses Ramon Berenguer IV*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 9-178.

MARTÍNEZ AROCA, Marc (2001): *Aproximació a la toponímia rural de Nonasp*. Nonasp: Ed. Amics de Nonasp.

MASSIP, Jesús Francesc (1984): "Problemes de la toponímia de les Terres de l'Ebre" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XVII p. 9-11.

MATEU, Joan F. i Emili CASANOVA (a cura de) (2000): *Estudis de toponímia valenciana en honor de Vicenç M. rosselló i Verger*. València: Denes.

MILLAN I ROCA, Lluís (1999): "Noms, llinatges, malnoms i topònims mariners. De la Tortosa del segle XIX a la Ràpita actual" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica, LXXIX*. Barcelona: Societat d'Onomàstica, p. 87-101.

MIRAVALL, Ramon (2007): *Toponímia major actual de les Terres de l'Ebre*. Valls: Cossetània.

MIRÓ, Josep i Josep M. SANS (1991): *Belltall*. Passanant: Ajuntament de Passanant-Belltall.

MIQUEL, Josep M., CAMPANALS, Josep i Josep FORNÓS (1997): "Toponímia del terme d'Arnes" a *Butlletí del Centre d'Estudis de la Terra Alta*, 25.

MOLL, Francesc de B. (1982): *Els llinatges catalans. Catalunya, País Valencià, Illes Balears, assaig de divulgació* lingüística. Mallorca: Moll.

——— (1991): *Gramàtica històrica catalana*, València: Universitat de València.

MOLL, Juli i Joan TORT (1985): *Toponímia i cartografia. Assaig de sistematització*, Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.

MONCLÚS, Joaquim (1996): "Els topònims de la Franja de Ponent i Terres a la dreta de l'Ebre (comarques del Matarranya, la Terra Alta i la Ribera d'Ebre)" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXV p. 52-55.

MONNER I ESTOPINYÀ, Anton (1976): *Toponímia de Gandesa i el seu terme municipal*. Institut d'Estudis Tarraconses Ramon Berenguer IV, Tarragona.

——— (1985): *Toponímia de Vilalba dels Arcs*. Institut d'Estudis Tarraconses Ramon Berenguer IV, Tarragona.

MORAN I OCERINJAUREGUI, Josep (1995): *Estudis d'onomàstica catalana*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

——— (2009): *Característiques del nom propi. Estudi d'interpretació lingüística*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

MORAN, Josep i Joan Anton RABELLA (2000): "Horta de Sant Joan (etimologia i grafia)" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica, LXXXII*. Barcelona: Societat d'Onomàstica, p.: 71-75.

——— (2004): "Criteris lingüístics del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*" a *Llengua i Ús*, 29 p. 14-20.

MORAN, Josep, Mar BATLLE, i Joan Anton RABELLA (2002): *Topònims catalans. Etimologia i pronúncia*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

MOREU-REY, Enric (1965): *Els noms de lloc. introducció a la toponímia*. Barcelona: Unió Excursionista de Catalunya.

——— (1974): *Toponímia urbana i onomàstica vària.* Palma de Mallorca: Moll.

——— (1976): "Toponímia del terme, actual i pretèrit, de l'Albiol" a *Anuario de Filología*, núm.: 2. Barcelona: Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona, p. 447-530.

——— (1978): "Toponímia del poble i del terme de Passanant" a*Revista Catalana de Geografia.* Barcelona: Societat Catalana de Geografia, p. 549-576.
——— (1981): *Renoms, motius, malnoms i noms de casa.* Barcelona: Millà.
——— (1993): *Antroponímia. Història dels nostres prenoms, cognoms i renoms*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
——— (1999): *Els nostres noms de lloc*. Mallorca: Moll.
MOYA REVERTÉ, M. Teresa (1999): "Estudi sobre els malnoms de Sant Carles de la Ràpita. Aproximació als significats, motivacions i característiques formals" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXIX, Actes del XXIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica (Ulldecona, 25 i 26 d'octubre de 1997), 1 p. 215-231.
MUNTANYA I MARTÍ, Maria-Teresa (1980): "Toponímia de l'antic terme de la Canonja" a *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària I*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 9-84.
——— (1991): *Els noms de llocs sotaiguats de la mar sitgetana a la rapitenca. Estudi*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
——— (1991): *Els noms de llocs sotaiguats de la mar sitgetana a la rapitenca. Inventari*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
——— (1991): *Els noms de llocs sotaiguats de la mar sitgetana a la rapitenca. Plànols*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
MUNTANYA I MARTÍ, Maria-Teresa i Francesc ESCATLLAR I TORRENT (2007): *Tarragona: una passejada pel terme una retrobada amb la gent. Onomàstica tarragonina amb anotacions multidisciplinàries. Volum 1: A-M*. Tarragona: Ed. Arola.
——— (2007): *Tarragona: una passejada pel terme una retrobada amb la gent. Onomàstica tarragonina amb anotacions multidisciplinàries. Volum 2: N-Z*. Tarragona: Ed. Arola..
——— (2007): *Tarragona: una passejada pel terme una retrobada amb la gent. Onomàstica tarragonina amb anotacions multidisciplinàries. Volum 3: Plànols*. Tarragona: Ed. Arola.
MUTGÉ I VIVES, Josefa (1992): *L'aljama sarraïna de Lleida a l'Edat Mitjana. Aproximació a la seva història*. Barcelona: CSIC: Institució Milà i Fontanals.
NADAL, Josep Maria i Modest PRATS (1982): *Història de la llengua catalana.* Barcelona: Edicions 62.
NAVARRO, Pere (1996): *Els parlars de la Terra Alta*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
——— (2000): "Gentilicis, renoms col·lectius i dites tòpiques de la comarca de la Terra Alta" XXIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica (Ulldecona, 25 i 26 d'octubre de 1997) a *Butlletí interior de la Societat d'Onomàstica* LXXXII (setembre) 2000 p. 304-312.
——— (2012): *El parlar de Cambrils*. Valls: Cossetània.
NAVARRO, Pere i Joaquim ROSET (2009): "Les fonts a la muntanya de la vila de Tivissa (Ribera d'Ebre)", a *Noves aportacions a l'onomàstica garriguenca i catalana* Actes del XXXVI Col·loqui de la Societat Onomàstica (Les Borges Blanques, 25 i 26 d'abril de 2009). Juneda: Ed. Fonoll.
——— (2010):"De la glòria en baixa la Munda Culot, la Milagros Merla i el vell Panxot" Intent de sistematització dels renoms de la vila de Tivissa (Ribera d'Ebre)" a *Noves aportacions a l'onomàstica garriguenca i catalana* Actes del XXXVI Col·loqui de la Societat Onomàstica (Les Borges Blanques, 25 i 26 d'abril de 2009). Juneda: Ed. Fonoll.
NAVARRO BELMONTE, Carmel i Carmen BLASCO GARCIA (1991): "Antroponímia musulmana i morisca de la Vall de Novelda (segles XV i XVI)" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica* XLIII p. 133-147.
OFICINA D'ONOMÀSTICA (2000): "Criteris per a l'aplicació de la normativa lingüística en la toponímia" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXX p. 51-53.
ORDINAS GARAU, Antoni (2001): *Geografia i toponimia a les Illes Balears*. Palma: Moll.
——— (2007): "Metodologia per a la recol·lecció, localització i classificació dels topònims" a BASSA, Ramon, Ester CASELLAS i Hermínia PLANISI: *II Seminari de Metodologia en Toponímia i Normalització Lingüística*. Palma: Universitat de les Illes Balears.
ORIOL CARAZO, CARME (2002): *Introducció a l'etnopoètica. Teoria i formes del folklore en la cultura catalana.* Valls: Cossetània.
ORTEGA, Pascual (1996): "Rentas del castellán de Amposta (orden del Hospital) en las encomiendas de Ascó, Caspe y Miravet a principios del siglo XV", a *Miscel·lània de textos medievals, 8.* Barcelona: CSIC.

——— (ed.) (1997): *Monedajes de las encomiendas hospitalarias de Ascó, Horta y Miravet (siglo XIV)* Saragossa: Anubar ediciones.

——— (2006): *La població de les comandes templeres i hospitaleres d'Ascó, Horta i Miravet (segles XII-XIV)* Batea: Secció d'Arqueologia del Patronat Pro Batea.

ORTEGA Y ESPINÓS, José (1859): *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros*. Madrid: Librería Española; Barcelona: Librería del Plus Ultra: La Española.

PERE ANGLÈS, Ramon (2004): *Recull de noms de lloc i de persona de Vilanova de Prades*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

——— (2006): *Els noms del Vilosell i el seu terme municipal*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

——— (2013): *Onomàstica de la Pobla de Cérvoles*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

PERE ANGLÈS, Ramon i Ramon AMIGÓ ANGLÈS (1997): *Onomàstica del terme municipal d'Ulldemolins*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.

PEREA SIMON, Eugeni (1984): *La Morera de Montsant i el seu terme municipal. Toponímia*. Santes Creus: Fundació "Roger de Belfort".

——— (1994): *La geografia i la història de Mont-ral a través de la seva onomàstica*. Barcelona: Societat d'Onomàstica.

——— (2006): *Onomàstica de Riudoms*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

PLAZA I ARQUÉ, Carme (1990): *Història de Barberà a través dels noms*. Tarragona: Diputació de Tarragona.

PRATS I AUQUER, Enric (2003): *Noms de lloc, llinatges i renoms de l'Argentera*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.

——— (2006): *Noms de lloc, llinatges i renoms de la Torre de Fontaubella*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.

PRATS I AUQUÉ, Enric i J. Maria DURAN I ROVIRA (2009): *Noms de lloc, llinatges i renoms del Pradell de la Teixeta*, Editat pels autors.

PRATS SOBREPERE, Joan (1978): "Toponímia del terme i del poble d'Arbolí" a *Revista Catalana de Geografia*, any I, vol. I, núm. 3. Barcelona: Societat Catalana de Geografia, p. 447-528.

PUCH, Enric i Carles SANCHO (2000): *Toponímia i antroponímia de Vall-de-roures*. Calaceit: Associació Cultural del Matarranya.

QUEROL, Ernest (1992): "La metodologia en els deu anys d'estudis de toponímia de la Societat d'Onomàstica" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XLVIII p. 35-50.

QUEROL, Ernest i Julià PASTOR (2000): El nom dels accidents geogràfics al Port i als Ports" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica, XXIII*. Barcelona: Societat d'Onomàstica, p. 55-61.

RABELLA, Joan Anton (1981): "Toponímia específica de les Terres de l'Ebre" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, V, p. 7-10.

——— (1999): "Toponímia: problemes i mètodes" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXVII p. 551-562.

——— (2007): "Criteris per a la toponímia d'àmbit municipal" a *Llengua i Ús*, 38, p. 38-40.

——— (2012): "L'ús de l'article determinat i dels descriptius geogràfics en la toponímia catalana" a *Llengua i Ús*, 51, p. 78-85

——— (2014): "Criteris per a la determinació de la forma escrita dels topònims" a *Llengua i Ús*, 55, p. 7-15

REAL ACADÉMIA ESPAÑOLA (2001): *Diccionario de la Lengua Española http://www.rae.es/recursos/diccionarios/drae.*

RECASSENS LLORT, Josep (2000): *Blancafort, a partir dels noms passats i presents*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

RIERA I FORTUNY, Pilar (2005): *Noms de lloc, cognoms i renoms de Vilallonga del Camp*. Barcelona: Societat d'Onomàstica: Institut Cartogràfic de Catalunya.

RIESCO TERRERO, Ángel (ed.) (1999): *Introducción a la paleografia y la diplomática en general*. Madrid: Ed. Síntesis.

——— (1983): *Diccionario de abreviaturas hispanas de los siglos XIII al XVIII*, Salamanca: Varona

RIUS I JOVÉ, Jordi (1997): *Aproximació a la història i a la toponímia de Picamoixons*. Picamoixons: Edicions Cossetània.

RIZOS JIMÉNEZ, Carlos Ángel (2001) (tesi doctoral): *Toponimia de la Baja Ribagorza Occidental*.

ROIGÉ FIGUERAS, Dolors (1989): *Els noms de lloc i de persona de Riudecanyes*. Reus: Centre d'Estudis de la Comarca de Reus.

ROMERO TALLAFIGO, Manuel (1995): *Arte de leer las escrituras antiguas: paleografia de lectura*. Huelva: Universidad de Huelva.

ROSSELLÓ i VERGER, Vicenç M. i Emili CASANOVA (ed.) (1995): *Materials de toponímia, I (Mestratge de toponímia. 1990-1991)*. València: Universitat de València.

——— (2004): *Toponímia, geografia i cartografia*. València: Universitat de València.

SABATÉ ALENTORN, Jaume (1988): *Antroponímia i toponímia del poble i terme municipal del Lloar*. Tarragona: Diputació de Tarragona.

——— (1994): *Noms de lloc i de persona actuals i pretèrits del poble i terme municipal de Gratallops (Priorat)*. Tarragona: Diputació de Tarragona.

——— (1995): *Noms actuals i pretèrits del poble i terme de Torroja del Priorat*. Barcelona: Societat d'Onomàstica: Institut Cartogràfic de Catalunya.

——— (2000): *Onomàstica del poble i terme de la Vilella Alta*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

SABATÉ ALENTORN, Jaume i Josep ANGUERA JUNCOSA (2014): *Onomàstica del poble i terme de la Figuera*. Barcelona: Societat d'Onomàstica: Institut Cartogràfic de Catalunya.

SALCEDA I CASTELLS, Josep (1992): *Els carrers de la Vila* (de Cambrils). Cambrils: Ajuntament de Cambrils.

SANCHIS GUARNER, Manuel (1982-1983): *Els pobles valencians parlen els uns dels altres*. València: Ed. 3i4, 4 volums.

SANCHO MEIX, Carles (1994): "Toponímia de la Vall del Tormo", *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica, LVII*. Barcelona: Societat d'Onomàstica.

SECALL I GÜELL, Gabriel (1984): *Guia de les jueries tarragonines.* Tarragona: Diputació Provincial.

SELFA SASTRE, Moisès (2008): *Onomàstica d'Alcover*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya: Societat d'Onomàstica.

——— (2010a): *Els noms de lloc i de persona del terme municipal de Querol*. Tarragona: Ed. Silva

——— (2010b): *Antroponímia i toponímia del terme municipal de Rocafort de Queralt*. Valls: Cossetània.

SELFA, Moisès i Iolanda BERENGUÉ (2003): *Topònims i renoms de Bell-lloc d'Urgell. (Els noms de lloc i de persona)*. Bell-lloc d'Urgell: Ajuntament.

——— (2010): *Onomàstica de Vespella de Gaià*. Tarragona: Ed. Silva.

SERRANO I CIURANETA, Ricard (1982) "Toponímia del terme de la Palma d'Ebre (I)" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, VIII, p. 6 i ss.

——— (1983):"La Palma d'Ebre (II)" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XI, pàg 5 i ss.

SERRANO DAURA, Josep (1993): "Notes sobre els moriscos als dominis de l'orde de l'Hospital a la Ribera d'Ebre" a *Quaderns d'Història Tarraconens, XII* p. 9-65.

——— (1996a): "L'onomàstica sarraïna i dels cristians nous de Flix (Baronia de Barcelona, a la Ribera d'Ebre), els segles XIV al XVII", a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXVI, 38-48.

——— (1996b): *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova: batllia de Miravet; comandes d'Horta, d'Ascó i de Vilalba; i baronies de Flix i Entença*. Tesi doctoral.

——— (2004): "La projecció del dret de Lleida" a *Revista de Dret Històric Català* vol. 3, p. 233-258.

SERRES BUENAVENTURA, Antònia (2010): *Els nom de lloc i de persona del Pinell de Brai*. El Pinell de Brai: Pi del Bros Associació Cultural.

SOCIETAT D'ONOMÀSTICA (1981): "Toponímia específica de les Terres de l'Ebre" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica* núm. 5 VI Col·loqui de Tortosa.

SOLÀ, Joan (2009): *Plantem cara. Defensa de la llengua, defensa de la terra* Barcelona: La Magrana.

SOLÉ ARNAL, Josep i Joan LAUNES VILLAGRASSA (1997): "Ravals, places i carrers de Móra" a *La Riuada. Revista d'informació* cultural [Móra d'Ebre], núm. 8 (abril) p. 12-19.

SOLER I JANER, Josep M. (1979): *Gentilicis dels Països Catalans. Paragentilicis, malnoms i sobrenoms*. Barcelona: Ed. Milà.

TIBÓN, Gutierre (1988): *Diccionario etimológico comparado de los apellidos españoles hispanoamericanos y filipinos*. México: Fondo de Cultura.

TORREBLANCA, Máximo (2002): "De toponímia valenciana medieval. A propósito de Alicante, Aspe, Petrer; Morvedre" a *Congrés Internacional de Toponímia i Onomàstica Catalanes (València, 18-21 d'abril de 2001)*. València: Universita de València.

TORT DONADA, Joan (2002): *La toponímia del Baix Camp. Una interpretació geogràfica*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.

TURULL, Albert (1990): "Notes sobre el lleidatà" a *Ilerda. Humanitats.* Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, XLVIII, 201-206.

——— (1991): *Els Topònims de la Segarra: nuclis de poblament: diccionari geogràfic i etimològic.* Cervera: Centre Municipal de Cultura.

——— (a cura de) (1994): *Introducció a l'onomàstica. Toponímia i antroponímia catalana i general*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.

——— (2004): "Els noms oficials de Catalunya" a *Llengua i Ús*, 29 p. 21-23.

——— (2007): *La Toponímia de les comarques de ponent: un assaig d'interpretació tipològica*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

VEÀ VILA, Sílvia (2009): "Aproximació a la toponímia vinebrana" a Miscel·lània del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, (p. 297-323).

——— (2014): "Noms actuals de paratges, indrets i llocs del medi físic de Vinebre (Ribera d'Ebre), localitzats en els documents de Ca Don Joan. Primeres hipòtesis" a *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional de l'ICOS*, 2011. Generalitat de Catalunya, Barcelona, juliol 2014. Col·lecció Biblioteca Tècnica de Política Lingüística, 11 (ISBN: 978-84-393-9162-3).

——— (2015): "L'onomàstica dels vinebrans" a *Miscel·lània del CERE* núm. 25 (en premsa)

VECIANA I AGUADÉ, Josep (1986): "Toponímia de la Pobla de Mafumet" a *Història de la Pobla de Mafumet*, de Francesc Cortiella i Òdena. La Pobla de Mafumet: Ajuntament de la Pobla de Mafumet, p. 235-274.

——— (1990): "Recull de topònims i antropònims del terme municipal de Renau" a *Treballs de la Secció de Fol*ologia *i Història Literària V de l'Institut d'Estudis Tarraconeneses Ramon Berenguer IV*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 59-143.

——— (1994): "Topònims i Antropònims de Perafort i Puigdelfí" a *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària VII de l'Institut d'Estudis Tarraconeneses Ramon Berenguer IV*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 19-110.

VEGA, Carles (1991): "Estudi de gentilicis: el cas de 'flixanco'" a *Miscel·lània*, 8 (juny) Centre d'Estudis Comarcals de la Ribera d'Ebre, p. 45-50.

VENY, Joan (1996): *Onomàstica i dialectologia*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

VERGE, Joan Anton (2000): "Sobre la toponímia de Rossell (Baix Maestrat)" a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica, LXXXII*. Barcelona: Societat d'Onomàstica, p. 93-111.

VERNET Juan (1988): "Antropónimos árabes conservados en apellidos del Levante español" a *Sharq Al-Andalus* núm. 5 p. 207-213.

VIDIELLA RECASENS, Montserrat (2000): *Onomàstica de Cambrils i del seu terme municipal. Cambrils*. Cambrils: Ajuntament de Cambrils.

VILLANUEVA, Jaime (1803-1852): *Viage literario a las iglesias de España*. Madrid/Barcelona, 22 volums.

VINAIXA MIRÓ, J.R. i Montserrat LLAURADÓ MAS (1995): "Miravet: uns topònims del segle XVII" a *Miscel·lània*, 10 (desembre). Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, p. 29-47.

VIRGILI, Antoni (1988): "Alguns topònims del Perelló" al *Butlletí interior de la Societat d'Onomàstica* XXXIV (desembre) p.52.

——— (1997): "Toponímia de la regió de Tortosa al segle XII" a *Butlletí interior de la Societat d'Onomàstica LXXXIX Actes del XXIII Col·loqui de la Societat Onomàstica (Ulldecona, 25 i 26 d'octubre de 1997)* p. 273-283.